

Donor
de presă
Coroian / Gome

Caraiout

Jura

~~Biblioteca - Arhivă~~

~~Casa~~

(40)

40 p

Paul Goma

De la contestatar la contestat

Paris 27 octombrie 1999

Un recent prieten epistolar scriitor și jurnalist, locuind în provincie și-a vizitat în această toamnă confracții din Capitală. Ironizat (colegial, se înțelege), cu o remarcă nesfârșit de ironică, extrasă din gândirea lui N. Manolescu : "Omul care a vrut să-l reabiliteze pe Goma - să încerce...", a explicat : din câte știe, Goma nu este condamnat, pentru a avea nevoie de... reabilitare; a deplorat că, la opt ani de la "revoluție", un scriitor interzis de comuniști timp de două decenii, continuă a fi interzis și de anti-comuniști : că i se distrug cărțile editate, că nu are acces la periodice literare, că nu se scrie despre cărțile, totuși apărute... pe scurt : este supus unui embargo...

Însă nu mai era ascultat. Careva mai răbdător și-a exprimat mirarea că el, băiat tânăr, poet bun, excelent eseist, tată de copii, își compromite viitorul, angajînd corespondență cu Goma - ba chiar se laudă că e citat în ultimul volum din scandalosul Jurnal... - încheind astfel :

«Paul Goma e contestat».

Prietenul epistolar îmi scrie că a fost uimit și revoltat, auzind din gura unor scriitori :

«(Scriitorul cutare, întâmplător : Paul Goma) e contestat»...

Nu, eu nu am fost nici uimit, nici revoltat aflînd *ce* mai sînt, în ochii confracțiilor.

- în închisoare, în domiciliu obligatoriu eram calificat de *pleavă a societății, lepădătură reacționară, bandit, dușman al poporului*;

- din 1970, când am fost total interzis, eram (numai în Săptămîna lui E. Barbu, V.C. Tudor, Uliero, Ciachir) : *marele scriitor fără cărți* (preluată la oral de junele Dinescu dintre învățătorii săi Fănuș Neagu și Ion Băieșu), *trădător de neam și țară, venetic, câine, hiendă*;

- din 1977, când m-am exilat, am fost, în gura "interiorilor" : *vînzător de țară, agent CIA-MOSSAD-KGB*, iar în a "exteriorilor" (citește : securității și securizații - ca Lozovan - lucrînd în străinătate) : *trăchist, iude, rus, greco-ungur* - în timp ce

pentru urechile, altfel extrem de receptive ale "confracțiilor literari" : *netalentat, scandalagiu* (pentru a suplini talentul absent) ;

- după 1990 - mai precis : *din iunie* (coincidență : atunci au fost Mîneriada Sângeroasă, cea legitimată de Manolescu prin interviul luat lui Iliescu), am devenit, sub condeiul scriitorilor români rezistenți prin cultură : *veleită, resentimentar, vindictiv, procuror, Golem, înjurător* ;

- aflînd ce se povestea în jur că ar "trata" (vorba lui Brucan) cărțile mele și până unde împing "tratarea", bravii scriitori care făcuseră febră musculară de cât tremuraseră sub Ceaușescu, odată ajunși sub Iliescu, s-au speriat de "consecințele viitoare", drept care m-au calificat drept *nociv, dăunător, chiar provocator*;

- în 1997, după apariția volumelor I-II-III din Jurnal, în campania de presă purtată de 22, *România literară, Dilema, Cuvîntul, România liberă*, sub comanda tripletei de Aur : Liiceanu-Adameșteanu-Manolescu și dirijată (din fosă) de Monica Lovinescu, "etichetele" au plouat : *calomniator, mincinos, trivial, abject, ingrât, imoral, gînganie (de a lui Kafka)* - (Pruteanu, D.C. Mihăilescu, Ștefănescu, Țepeneag, Iorgulescu, Manolescu, Buduca, Simuț, Borbély, Pleșu); *delator, provocator, denunțător, turnător* (Bianca Marcu, D.C. M., Ștefănescu, Geta Dimisianu, soțul de la ea); *bolnav, nebun, smintit* (Paruț, Geta Dimisianu, Țirlea, Ed. Reichmann, Țepeneag, Zăciu).

Înțeleg, că în acest an, 1999, iubiiții mei cobreslași au trecut cu "înalta prețuire" într-o nouă fază :

Până de curînd îmi atribuiam *calificative* (*netalentat, resentimentar, dușman, turnător, nebun* - să nu uit : *smintit*-ul, acordat de însuși Zăciu, laureat al premiului "Funar").

Un calificativ poate fi adevărat sau nu, apropiat sau ba, acceptat de cititori ori respins, rămîne sau dispăre după o săptămîna...

...Pe cînd : «Paul Goma e contestat» a făcut saltul la o stare, la *constatativ*. Aceasta riscă să devină definitivă - cînd

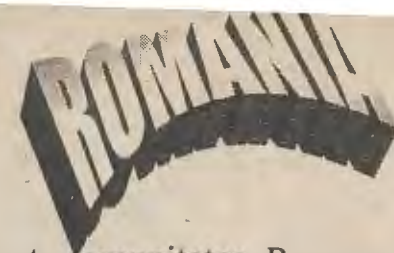
Adunările publice

UDMR contestă includerea în proiectul guvernamental de modificare a legii de organizare și desfășurare a adunărilor publice a articolului care sancționează arborarea drapelului, însemnelor și intonarea imnurilor altor state în timpul manifestărilor, a declarat deputatul Konya Hamar Sandor. El a afirmat că UDMR va protesta prin mijloace parlamentare împotriva acestei prevederi. El a spus că manifestările de stradă de la Brașov și cele din Gara de Nord nu îndreptățesc introducerea în Legea de organizare și desfășurare a adunărilor publice a acestui articol. În opinia deputatului, acest proiect a fost preluat în forma sa realizată de ministrii de Interne anteriori, fără o selectare prealabilă a articolelor. El a spus că, pînă în prezent, au mai existat trei sau patru încercări de introducere a prevederii respective. Deputatul UDMR a apreciat că proiectul de lege, în forma adoptată de Executiv, dă posibilitatea la interpretări, care ar putea afecta manifestările culturale maghiare, la care se intonează imnul Ungariei și se arborează drapelul acestei țări

36/min

International Connection este unica firma de telecomunicatii Romaneasca care deserveste comunitatea Romana de 3 ani de zile cu servicii de calitate si tarife reduse.

Scopul firmei a fost si va fi reducerea tarifulor pina la limita la care nu va afecta calitatea convorbirilor. Sloganul nostru ramine. **“ Calitatea Cea Mai Buna La Cel Mai Redus Pret “**

Ca rezultat al relatiei stabile si de lunga durata cu abonatii, I.C. pune la dispozitie noi programe:

1. Cartele Telefonice cu \$ 0.24 minutul Cu Romania
2. 0.36/min formind direct, schimbind compania de LD
3. Programul nosrtu de baza si cel mai solicitat este \$0.39/min prin formarea unui cod de acces

Pentru programul #3 completati cuponul

Numele

Adresa

Numar De Telefon

Social Security #

International Connection va inagura al treilea an de existenta prin introducerea unui nou tarif in viitorul apropiat. Recomadarile efectuate de abonatii nostrii vor fi recompensate.

Informatii Suplimentare

1-888-455-3420 sau 1-570-454-9876

Email: telephone@inter-connection.com

INTERNATIONAL CONNECTION

112 Muir Ave # 1034

Hazleton , PA 18201

-18-

LUMBA LIBERĂ nr.581 * 20 Nov.1999

de acord reciproc, aceasta optiune a fost eliminată. Moment din care confruntarea a devenit... au scăpat, în sfârșit, de constrângeră ideologică și de stăruința matul român Mircea Răceanu are...

de acord reciproc, această opțiune a fost eliminată. Moment din care confruntarea a devenit o rivalitate a ideilor, în care s'au angajat oameni de știință și propagandiști, artiști, gazetari, diplomați, filosofi: astfel a început lupta sub semnul unui nesfârșit crepuscul de iarnă, pe care istoria l-a numit Războiul Rece. Timp de patru decenii ale acestui război, ideile și informația au devenit ingrediente mai importante ale victoriei decât armele și armatele. Natura Războiului Rece a făcut ca informația secretă și practicantii acesteia să ocupe un loc central în confruntare. Fapt pentru care criptografii și specialiștii în coduri, analiștii, curierii, spionii și agenții au devenit actori vitali ai jocului. Ca în oricare război adevărat, eroismul rămânea o componentă necesară pentru victorie; unii dintre cei care au participat la această luptă au plătit cu viața. Dar, spre deosebire de războaiele convenționale, gloria și onoarea au devenit lucruri mult mai incerte, mai neclare.

Neclare au și rămas până la momentul evenimentelor cataclismice ale anului 1989 în Europa Centrală și de Est, după care n'a mai fost nevoie de eroism, moartea n'a mai fost o amenințare, iar gloria și onoarea au revenit celor care le meritau. Fiecare națiune din zonă

au scăpat, în sfârșit, de constrângerea ideologică și de statul totalitar.

În timp ce statele și națiunile făceau un efort de realiniere, s'au ridicat voci din rândul acestor națiuni care au cerut și o realiniere a sensurilor și memoriei trădării și eroismului. Un exemplu este colonelul Ryszard Kuklinski. Colaborator de frunte al generalului Jaruzelski, Kuklinski a fost pentru Occident o sursă inestimabilă de informații privind Pactul de la Varșovia pentru o lungă perioadă, până când a fugit din patrie, în Noiembrie 1981. Condamnat de autoritățile R.P. Polone la vremea respectivă pentru trădare, el a revenit în Polonia în 1997 și a fost salutată ca erou. Condamnarea sa a fost declarată nulă și chiar i-au fost înmânate cheile orașului Cracovia. O Polonie care dorea să se ralieze comunității nord-atlantice nici nu putea proceda altfel față de un fiu al său considerat de NATO un erou al Războiului Rece.

Cu modelul polonez în față, eu și mulți prieteni americani am primit cu absolută uimire știrea că, în vara trecută, Justiția română a considerat de cuviință să confirme pedeapsa capitală, comutată în sentință de închisoare pentru 20 de ani, la care a fost condamnat

matul român Mircea Răceanu, arestat în Ianuarie 1989 pentru înaltă trădare. Confirmarea sentinței lui Răceanu a fost un șoc neplăcut, fiindcă ridică niște întrebări jenante, la care, mai devreme sau mai târziu, națiunea română va trebui să răspundă.

Problema specială care derivă din aceasta a fost rezumată elocvent de un american de la Washington, susținător fervent al aderării României la NATO, care a exclamat, iritat: "Dacă Răceanu e trădător de țară înseamnă ca Nicolski e un erou al României!" Implicațiile afirmației sunt adevărate. Sau guvernul comunist, cu Nicolski, Bodnăraș și alți agenți NKVD, impus de Uniunea Sovietică, a fost rău și trebuie repudiat - și atunci cei care au făcut totul ca să-l distrugă, așa cum a făcut Răceanu, ar trebui onorați. Sau regimul respectiv a fost bun, Răceanu trebuie condamnat, iar Nicolski, Bodnăraș, colaboratorii și urmașii lor se cuvin onorați ca eroi naționali. România nu poate menține ambele poziții!

Fiecare națiune e, desigur, liberă să condamne și să respecte pe oricine dorește din istoria sa. Dar, în

același timp, alte națiuni libere pot accepta sau respinge pe cei cu care să se alieze. Hotărârea tribunalului de a reconfirma condamnarea și ceea ce pare ca lipsă de reacție a opiniei publice par a confirma condamnarea unei persoane considerate în Occident printre eroii Războiului Rece.

Pentru prietenii occidentali ai României, păstrarea sentinței lui Răceanu e un motiv de descurajare. Ea dă un argument celor care se îndoiesc de sinceritatea țării în repudierea trecutului său comunist și de aderența sa la principiile democrației. Nu e prea târziu ca această confuzie să fie reparată, dacă avem de-a face cu o confuzie. S'a pierdut totuși mult timp și întrebările ce răsar din această situație nu pot dispărea, pur și simplu, de la sine.

(Autorul articolului de față este un fost diplomat american, care s'a aflat în România ca atașat cultural în anii '80, rămânând un prieten fidel al României. Vederile sale personale nu reflectă în mod necesar punctul de vedere al Departamentului de Stat sau al Guvernului SUA - articolul a fost preluat din "România liberă".)

Ultimile exemplare din

Mostenirea Kremlinului

NEW EUROPE HOLIDAYS

14 East 38th Street 12th floor
NEW YORK NY 10016

Tel. 212 686 2424. Fax 212 686 9431.

**Cu ocazia noului mileniu, petreceți sărbătorile
de iarnă în ROMÂNIA.**

NEW YORK – BUCUREȘTI (DUS-ÎNTORS)

355 \$

BUCUREȘTI – NEW YORK (DUS-ÎNTORS)

391 \$

Taxele de aeroport nu sunt incluse. Valabilitate 6 luni.

Rezervati din timp. Număr limitat de locuri.

Pentru conveniența dvs. am
mai deschis un nou oficiu:

**QUEENS,
NEW YORK**

45-53 39 PL.,
SUNNYSIDE, NY
11104

(718) 433-2622

www.arhivaexilului.ro

Avertisment FIFA

Comisia de Disciplină a FIFA l-a avertizat pe vicepreședintele Federației Române de Fotbal Dumitru Dragomir, pentru articolele antisemite apărute în ziarul "Atac la persoană", al cărui director este, considerându-l răspunzător pentru punctele de vedere susținute în respectiva publicație, se arată într-o scrisoare adresată FRF de către forul internațional. Comisia FIFA a decis ca, în cazul în care în săptămânalul "Atac la persoană" va mai fi publicat "vreun articol care să reflecte un ton sau o ideologie antisemită", FIFA îl va declara pe Dumitru Dragomir "persona non-grata" pentru fotbalul internațional. Comisia a stabilit că o parte a materialelor apărute în revista "Atac la persoană" conțin aprecieri antisemite și că vicepreședintele FRF poartă o responsabilitate "cel puțin obiectivă" pentru comentariile discriminatorii făcute în aceste articole.

De la *contestatai*

spui despre cineva : «X e contestat» - l-ai, nu doar interpelezi, apelezi, epitetat, injuriat - ci l-ai - definitiv - lichidat ; asasinat. În fine, așa îți place să crezi...

Deci : din *contestatar* (calificativ acceptat de mine, spre deosebire de *disident*) am ajuns... *contestat*.

Chiar de n-am fost revoltat, nici uimit, ceva-ceva tot am resimțit, auzindu-l. Acel ceva ar putea fi numit : tristețe. M-am întristat, fiindcă, iată, erau confirmate și temerile *aceste*.

În volumului II al Jurnalului (Căldură Mare), textul **Unde am greșit**, în capitolul "Monica Lovinescu" aminteam câteva împrejurări în care simțisem : începând din vara anului 1989, ("Ăfacerea Uniunii Scriitorilor Interni din Exterior") prietenia cu Monica Lovinescu și cu Virgil Ierunca începuse a cunoaște momente stranii, sucite, de neînțeles (și de neacceptat). Le luasem ca pe niște incidente, inerente relațiilor (prea) îndelungate, precum și a tensiunii în care ne aflam cu toții, atunci - însă, îmi imaginam că, secundare fiind, nu puteau periclita esențialul.

Din nefericire, nu s-a întâmplat cum sperasem. "Secundarele" s-au repetat, s-au înmulțit, iar după 22 decembrie 1989 au copleșit, sfârșind prin a sufoca prietenia noastră. Partea mea de vină în această catastrofă ? Probabil aceea de a nu fi acceptat ca, pe altarul prieteniei-cu-orice-preț, să sacrific adevărul, în general, în special ideea despre contractul moral numit : prietenie.

Recapitulez acele nenorocite momente :

- *ianie-iulie 1989* : Monica Lovinescu și Virgil Ierunca terorizați la gândul că "Uniunea Scriitorilor Legală" pusă la cale de Breban, Tepeneag, Brie, Nedelcovici, Sorin Alexandrescu, Damian Necula le va periclita tribuna Europei libere, și-au mobilizat prietenii întru apărare. Iar prietenii (Marie-France Ionescu, Rodica Iulian, Oana Orlea, Alain Paruit - și eu) au rămas lângă prietenii lor tot timpul "crizei". Numai că, în *octombrie* Monica Lovinescu (cea care ne-isterizase pe toți, pe mine împingându-mă să-i atac pe Tepeneag, pe Nedelcovici, pe Breban, pe Sorin Alexandrescu) se și angajase, senină, în tratative cu Tepeneag. Am aflat întâmplător, din altă parte, abia în *14 noiembrie*, că deși D-sa propusese, impusese : nimeni dintre noi, agresării, nu începem discuții cu agresorii, fără a-i încunoștiința pe ceilalți, "recomandarea" era pentru căjei, nu pentru Monica Lovinescu...

Acesta a fost un episod nenorocit, inacceptabil, insuportabil :

Monica Lovinescu se dovedise a fi, nu propovăduitor al est-eticii, ci biet om sub vreme, speriat de moarte, înnebunit de perspectiva "înlocuirii" și care încearcă să-și păstreze slujba *cu orice preț* ; deci și cu acela al abandonării (iată, nu am spus : al trădării...) prietenilor, cei care în momentele grele fuseseră alături ; cu prețul nerespectării cuvântul dat, al nerespectării adevărului, ba, în continuarea logicii infantilo-dâmbovițene - ea, fiica lui E. Lovinescu ! - acuzând pe cei ce se mirau de "schimbările de tactică", de... neținerere-minte, de rea-credință, chiar de ostilitate... ;

- în *18 ianuarie 1990* : deși rămăsese stabilit : la întâlnirea cu Liiceanu (în vederea alcătuirii portofoliului editurii Humanitas), să particip și eu, ca singurul având experiență editorială occidentală, Monica Lovinescu, în ciuda promisiunilor repetate vreme de o săptămână, zilnic, nu m-a anunțat ; în schimb, poftiți, consultați în materie de literatură și editură : Berindei și fata Cornii. Am fost cu atât mai amărît de neconvocare, cu cât abia cu două luni înainte, *la 4 noiembrie 1989*, de cum avusesem promisiunea lui Jack Lang, ministrul francez al Culturii de a finanța o revistă culturală româno-franceză, m-am și înființat la Monici. Pentru a o face - *împreună*. Nu bănuiam că va veni un 22 decembrie 89 care va schimba, nu doar Timpul, ci și Omul.

Omul Monica Lovinescu s-a dezvăluit a fi meschin, intrigant, calculator : mai putea fi Goma *util* ? Nu : Goma e rigid, nemaleabil, impermeabil la nuanțe, refuză necesarele, omeneștile acomodamente, tratative, compromisuri. A fost bun, în fine : de trebuință - înainte, în ilegalitate, însă acum, că... am murit și sântem liberi, constituie mai degrabă un handicap, o piedecă, o ghiulea de piciorul culturii noi, liberate la 22 decembrie fix...

Drept care Monica Lovinescu și cu Virgil Ierunca au început a da unor oameni (dealtfel prieteni și ai mei) deveniți personalități, sfaturi utile, indicații prețioase - de genul :

«Nu-l contacta pe Goma - fiindcă nu răspunde la telefon» ;
«Inutil să-l cauți pe Goma - e grav bolnav, a avut un accident cardiac» ;

«Vrei să-l vezi pe Goma ? Mai așteaptă o lună-două, acum e într-o pasă proastă, se crede nedreptățit de Revoluție, injură pe toată lumea, nu te mai poți înțelege cu el...».

Cui au dat astfel de informații-consilii ?

- lui Dan Petrescu, proaspăt secretar de stat la Cultură ;
- lui Mircea Dinescu, președinte al Uniunii Scriitorilor ;
- lui Al. Paleologu, ambasador la Paris ;
- lui Liiceanu - acesta ap...

1 CYBERLIGHT: SIMPLU DE FORMAT

- FORMAȚI 1-800-964-5110
- AȘTEPTAȚI TONUL
- FORMAȚI NUMĂRUL INTERNAȚIONAL:
011 ȘI CODUL ȚĂRII ȘI NUMĂRUL DORIT.

SUNAȚI ACUM PENTRU A VĂ ACTIVA NUMAI ÎN 24 DE ORE!

Nu există limită de sumă. Primiți o factură lunară separată fără întârziere. Numai 99 cenți taxă-pentru lunile în care folosiți codul.

Puteți oferi programele noastre și altor naționalități. Ratele noastre internaționale sunt dintre cele mai scăzute (cenți pe minut):

Anglia.....	10	Italia.....	29
Austria.....	27	Polonia.....	29
Albania.....	33	România.....	37 ⁹
Australia.....	23	Rusia.....	39
Bulgaria.....	30	Suedia.....	19
Franța.....	23	Ukraina.....	35
Germania.....	24	Ungaria.....	22

2 CALL BACK DIN ROMANIA

TELEFONAȚI DIN ROMÂNIA ÎN SUA NUMAI CU 55 C/MIN.

Puteți oferi rudelor sau prietenilor dvs. din România posibilitatea de a vă suna doar cu 54 c/min. Nu se percep alte taxe.

Simple de activat: trimiteți un cec sau un money order de \$100 la adresa noastră cu numărul dvs. de telefon pe cec. Vă vom suna la primirea cecului și vă vom anunța codul ce trebuie format din România. Pentru cei \$100 trimiși veți beneficia de 180 de minute de vorbit din România spre USA.

7 PREPAID CALLING CARDS: NUMAI 24 C/MIN

Trimiteți cec sau Money Order în valoare \$20 pentru a obține un card cu 77 minute cu România! Sau trimiteți \$10 pentru a obține o cartelă telefonică cu 35 minute spre România. Scrieți pe cec numărul dvs de telefon unde vă putem contacta pentru a vă da instrucțiunile necesare.

3 TELEGROUP: NUMAI 7.9 C/MIN ÎN SUA

Alegeți acest program dacă doriți schimbarea companiei de long distance fără a mai fi nevoie de formarea unui cod de acces la convorbirile ce le efectuați.

Puteți oferi programele noastre și altor naționalități. Ratele noastre internaționale sunt dintre cele mai scăzute (cenți/minut):

Anglia.....	10	Italia.....	26
Austria.....	27	România.....	44
Australia.....	15	Rusia.....	46
Bulgaria.....	39	Suedia.....	13
Franța.....	17	Ukraina.....	39
Germania.....	15	Ungaria.....	28

4 TELEGROUP: PENTRU CANADA

Din Canada spre România numai 51 c/min! Se formează 1-800-393-1000 după care 011 și codul țării și numărul dorit. Acest cod se poate folosi de la orice telefon. 6 secunde increments. Numai \$2.50 taxă lunară dacă factura este sub \$50.

5 TELEGROUP: PENTRU STUDENȚI ȘI ȘOFERI

Sunați-ne pentru a vă trimite gratuit o cartelă telefonică cu numai 48 c/min cu România și 15 c/min în SUA.

6 WORLDXCHANGE

Numai 34 c/min cu Romania în fiecare seară între 7 PM și 7 AM. 5 c/min în USA! Fără taxă lunară. Se schimbă compania de Long Distance (deci formați direct). Rata cu România între 7 AM și 7 PM este 80 c/min, iar în USA 15 c/min.

SPECIAL LA BUCUREȘTI

Cumprați un bilet pînă la 12 Nov 1999 și începeți călătoria pînă la 31 Martie 2000. Biletul este valabil 3 luni. (Pentru o mica diferență puteți prelungi pentru 6 luni.)

ATLANTA	\$398
CHICAGO	\$429
CLEVELAND	\$397
DALLAS	\$429
DETROIT	\$429
FT. LAUDERDALE	\$489
HOUSTON	\$429
LOS ANGELES	\$498
NEW YORK	\$349
MIAMI	\$489
PORTLAND	\$565
SAN FRANCISCO	\$498
ST. LOUIS	\$449
SEATTLE	\$498

2676 N. Halsted St.

117 S. Main St.

29227 Southfield Rd.

(Urmare din pag. 19)

Mineriada din 13-15 iunie "sfaturile" Monicilor s-au dovedit a fi utile...

- unor scriitori tineri care față de ei își manifestaseră intenția de a mă contacta : Patapievici, Zografii ;

- unor jurnaliști : Marilena Rotaru, Lucia Hossu Longin ;

- unor cercetători care aveau de gând să scrie despre domiciliu obligatoriu - Smaranda Vultur de pildă : cu toate că în cei doi-trei ani cât a stat la Paris ar fi putut să ia legătura cu foști deoști : Ion Varlam, Balotă, eu - grijuliu ghidată de Monica Lovinescu, autoarea Istoriei trăite - istoriei povestite, Deportarea în Bărăgan s-a "documentat" pe lângă Antonia Constantinescu, Catherine Durandin, L.M. Arcade, Sanda Stolojan - ce să mai vorbim de G. Adameșteanu și de inevitabilul cuplu Blandiana-Rusan - cu toții, fini cunosători ai "problemei"...) ;

Monica Lovinescu și Virgil Ierunca i-au certat (se înțelege: părintește) pe acei tineri scriitori din România care, imprudenți, afirmaseră, în scris : "avem nevoie de Paul Goma" (Magda Cârneci, Bogdan I. Lefter...) ;

- toamna anului 1990 : Monica Lovinescu a început o adevărată "campanie de lămurire" a mea :

- că nu este deloc bine să public prea multe cărți, anual, fiindcă îl sufoc pe cititor ;

- că nu este deloc rezonabil să-l sufoc pe Liiceanu, propunându-i atâtea cărți - făcea referință mai cu seamă la volumele comandate, cerute de însuși Liiceanu : Scrisori și Articole ;

- că "bietul Gabriel" nu-mi poate spune, în față, că nu-mi poate edita Scrisorile - prea atacînd "persoane utile" (ca Hăulică) - nici Articolele - "ce-ar fi dacă m-aș apuca să public și eu tot ce am scris pentru Europa liberă ?"

Ce-a fost, nu ce-ar fi : articolele mele nu au apărut nici în ziua de azi (ultimul gropar - cine-ar fi crezut ? : Dan Petrescu), Monica Lovinescu a publicat 5-6-7 volume de... articole.

- toamna anului 1993 : aflînd din presă că Liiceanu trimisese la topit, din depozit, cvasitotalitatea tirajului Culoii curcubeului, am făcut cunoscută această ispravă. Pe dată a început o nouă campanie de lămurire :

- "bietul Gabriel" - să-i fac eu una ca asta : să-l acuz "chiar pe el" că mi-a distrus o carte ? ;

- "bietul Gabriel" - nu numai că nu a făcut așa ceva, dar nici nu s-ar fi gândit că ar putea face ;

- l-am calomniat pe "bietul Gabriel" - să dau desmințire, să-mi cer scuze pentru cele afirmate..., etc, etc...

- în această "etapă" a intrat în acțiune și Gabriela Adameșteanu, cu logistica revistei 22 : a publicat un text al său - indignat foarte de "alegațiile"-mi precum și o "explicație" a lui Liiceanu - care nu explica nimic, fiindcă nu răspundea la cererea : a distrus sau nu a distrus volumul de el editat - dar

testatar la contestat

Chicago, IL 60614

Tel: (773) 404-0990

fax: (773) 404-2888

Mishawaka, IN 46544

Tel: (219) 255-7272

fax: (219) 256-7130

Southfield, MI 48076

Tel: (248) 443-7400

fax: (248) 443-8031

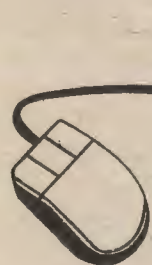
Globe Institute of Technology

291 Broadway
New York, NY 10007

Diploma de Colegiu
în Computer Programming

JAVA C++ C, UNIX COBOL
COBOL OS 390 DB2 CICS
SYBASE VISUAL COBOL
VISUAL BASIC SQL CLIENT SERVER

Sunați astăzi
Oficiul de Admitere

Tel. 212-349-4330

întrebați de Rose ext 126

Vorbim românește

De la con

nedistribuit - Culoarea curcubeului ?

- în luna mai 1994, a fost organizat, la Paris, Simpozionul "Exilul românesc, identitate și conștiință istorică" - așa cum scrie, negru pe alb, pe program și nu... "un congres al scriitorilor din țară și din exil", cum l-a rebotezat Paul Barbăneagră, imediat ce a ajuns consilier-special al lui Caramitru și s-a crezut dator să mă atace într-un interviu publicat de revista 22. Atunci (în 1994), având și asentimentul Monicăi Lovinescu și al lui Virgil Ierunca *nu* i-a invitat - la simpozionul despre *exil*, repet - pe "stângistul Țepeneag"; pe «troțchistul Berindei»; pe "procurorul Goma" și pe... Oare ce "pată" avea în dosarul alcătuit de Barbăneagră și Sănda Stolojan Regele Mihai, primul exilat al României, pentru ca, în locul lui să fie invitați să explice cum stăm cu problema în chestie cunoscuții comici ai exilului : Paler, Petrișor, Banu Rădulescu, Radu Creangă, Al. Paleologu, Theodor Baconsky, Doina Cornea, Coposu, Caramitru și... "E. Constantinescu" ?

Atunci am fost exclus și din "România din afara României". Pot spune : Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Barbăneagră, Răuță, Calciu, Silvia Bădescu m-au... exilat și din exil !

Ei, dar nu știam ce va mai veni...

- în februarie 1997 mi-au apărut primele trei volume din Jurnal. Să precizez : "În cele din urmă" - după 6 (șase) ani de "accidente" dintre cele mai culturale : Marin Sorescu, cel căruia îi încredinșasem romanul *Gardă Inversă* - la insistențele Monicăi Lovinescu - culesese cartea, iar după câțiva ani topise plumburile (ca să merite portofoliul de ministru al Culturii lui Iliescu) ; Viorica Oancea îmi blocase, îmi salamizase Articolele (cele comandate și respinse de Liiceanu, la sfaturile cu totul dezinteresate ale Monicăi Lovinescu) ; Marian Papahagi luase bani de la Soros, însă nu editase volumul *Patru dialoguri...*

Semnalul de tăbărire asupra mea a fost dat tot de Monica Lovinescu - prin :

"Îmi pare rău că l-am cunoscut pe Paul Goma".

Fără a fi citit ceea ce publicase Nemira, nemanducându-i aminte (ca de obicei) cum arăta volumul II (*Căldură mare*), în fapt, supărată pe divulgările din anexa *Unde am greșit ?*, a pronunțat "condamnarea la moarte" a vinovatului de mine.

A fost întâia oară (și ultima) când Monica Lovinescu, maestră a combinațiilor (ai zice : sora lui Ostap Bender) a ieșit în arenă fără mască, fără vâl :

înainte de 1989, când se simțea obișnuită ba de Vlad Georgescu, ba de Gelu Ionescu, ba de Stroescu-Stănișoară («completează cu Balotă să ne ia locul...»), ba de Țepeneag, ba de Breban, mă atâta pe mine împotriva lor, iar eu, câine de atac, mă năpusteam (estimp Domnia Sa purta conversațiuni amicale cu "inamicul", trata cu el - «dar să nu știe Goma - băiat bun, dar apucaat...»);

www.arhivaexilului.ro

învațat nimic de la E. Lovinescu ; dacă n-ai aflat că excluderile, contestările nu pot exclude, nici "contesta". Istoria, în general, Istoria Literaturii în particular lucrează după alte legi (sau : capricii) decât cele prin care Monica Lovinescu și Virgil Ierunca trudes, dînd din coate, dînd ghionți pe întuneric, dînd directive, dînd "sfaturi literare" - de la 22 decembrie 1989.

Nu sînt deloc îngrijorat de soarta "poetică" a poetului Ion Caraion. Aș putea fi îngrijorat de soarta poetică a lui Virgil Ierunca. Fiindcă el va rămîne prin eseul Pitești ;

Nu sînt deloc îngrijorat de soarta de prozator a mea - de a Monicăi Lovinescu : da. Mărturisesc : și eu am colportat cuvintele sașe (doar șoptite, niciodată scrise) care îl demascau pe V.C. Gheorghiu doar ca *semnatar*, nu și ca *autor* al romanului de succes *Ora 25*. Înțelesesem - nu doar eu - că Gheorghiu adusese "materialul brut", iar Monique de Saint-Côme îl prelucrase - ceea ce, în literatură, semnifică : *a scrie*. Or, din 1950, Gheorghiu, oricît de V.C. ar fi fost (și a fost, a fost !), a publicat încă vreo treizeci de cărți - ce nu beneficiaseră de "prelucrare". În jumătatea de secol scursă "adevărata autoare" nu s-a manifestat sub proprie semnătură decât cu articolele din *Unde scurte*.

Toate acestea ca să spun : în măsura în care am și eu un loc în istoria literaturii române, acela nu-mi poate fi luat, nici confiscat, nici expropriat - așa, pentru că nu se poate ;

Eu, cu multul, cu puținul faptelor mele (și de viață și de scris) nu pot fi exclus, exilat - nici din (obsesia lui Tepeș...) istorie, nici din istoria literară.

Cât despre "contestat..."

Paul Goma

Contestata

18 W 37 ST New York, apt. 202

Call Romania for only

35 c per minute !!!

- 24 hours a day, 7 days a week
- No fees, minimums or any other surcharges
- No need to change your long distance company

Call 1-888-950-9501 to sign up!

International Telephone, Inc.
P.O.Box 927900
San Diego, CA 92192

Tel : (718) 784-3905

R I N U
AUTO BODY SHOP

Tinichigerle si restaurari.

Sudura cu argon.

Folosim vopsele poluretane.

Automobile de vanzare.

35-20 Borden Ave. L.I.C.- New York 11104

Intersectia : L. I. ExpWay & Greenpoint Ave.

-21-

Publicitate

CAUT COFETAR cu experiență, român, pentru a lucra în New York. Tel. la 718-575-2720, după 8 seara.

Ofer meditații pentru fizică. Telefonați la 212-750-3017

Închiriez cameră mobilată în Queens (NY), în zonă cu posibilități de lucru. Electricitate, gaz și încălzire incluse. Aproape de metrol "L" și "M". Tel.718-497-7921

LAS VEGAS, near Strip, 2 apt. a 2 dormit. cu câte 2 băi, pool, parking, laundry. 550 dol. pe lună. Tel.702-796-6717. sau 702-699-8156. Engleză, română. H. Trinca

CAUT femeie pentru curățenie 5 zile, internă, în Westchester, gospodină, salariu \$300 pe săptămână. Telefon: 914-722-0173.

VÂND casă cu 6 bătrâne lângă Phoenix, Arizona. Venit bun asigurat. Tel. (623) 334-9331.

DOMN 45 ani, serios, necăsătorit, licențiat, resident USA (green-card lottery), serviciu bun, sit. fin.

Cristian IOANIDE

Gândirea normală care irită

Există, din păcate, la noi, la români, o oboseală prematură în ceea ce privește normalitatea, rezonabilitatea. E vorba, probabil, de unul dintre dezavantajele inteligenței prea rapide cu care sunt înzestrați, în general, cei care se nasc în jurul Carpaților. Sau poate e o reminiscență a ușurinței cu care se dobândește hrana pe plaiuri dăruite de Dumnezeu cu sol roditor și unde nu trebuia să-ți bați prea mult capul și să-ți nădușești prea mult fruntea pentru pâinea cea de toate zilele. Și atunci efortul mental s'a îndreptat cu preponderență spre "florile de spirit", neglijând știința îngreunării crescânde a spicelor de grâu. Dar solul cel bogat a îmbătrânit și el, săracul, cu vremea, și la umbra florilor de spirit, și nu și-a mai putut da rodul pârghuit de odinioară. Chiar și tradiționalele mioare, cu timpul, au fost exterminate, fiindcă, probabil, pesimismul lor bolnăvicios nu cadra cu mucalitele roade ale spiritului. Așa

o adevărată binefacere pentru noi. Gândiți-vă, bunăoară, că vreți să studiați, în totalitate, ce s'a scris în limba română, în România anilor 50' - 80', de pe pozițiile unui român-american. Cred eu că e inevitabil să nu ajungeți la concluzia depistării unei culturi captive, care își acceptă cu destulă seninătate captivitatea și care se exprimă cu falsitate sau, în cel mai fericit caz, nerezonabil, nenormal. Că doar n'o fi normal ca cea mai mare parte a școlii unei țări să laude'n poeme bine rimate, nu dibăcia mâinilor unui cizmar destoinic, ci dimpotrivă, concepțiile sale filosofice. Nu disprețuiesc cizmarii! Întotdeauna aș fi dorit să am prieten măcar pe unul dintre ei, ca să am încălziri mai frumoase decât am avut. Dar când cizmarul se ridică mai sus decât sandala sa și ju-

bă, mai puțin ornată, se pot exprima ideile cele mai diverse cu incisivitatea nesficioasă a liniei drepte, în cu mult mai puține cuvinte, făcând pe noii veniți să exclame cu stupefacție și pudoare mioritică: Băi, frate, dar prea le trănestești și mneata direct din cer! Dar ar fi oare normal ca în țara unde se rezolvă cele mai multe probleme de pe lume să mai flambăm la foc mărunț dulcea pasăre a aluziunii?

Zilele trecute am primit o carte, tipărită în România, dar scrisă de Gabriel Pleșea, care mie mi se pare unul dintre scriitorii cei mai caracteristici ai Exilului Românesc și, prin aceasta, deși nu l-am întâlnit în persoană, îl simt foarte aproape de inima mea. Pentru că, în acest moment de maturitate, trebuie să recunosc că patriotismul meu românesc se concretizează, cu mult mai mult, prin atașamentul pe care îl am față de Exil, ca depozitar (temporar, sper, gândind la vremuri mai normale) al adevăratei noastre culturi, și cu mult mai puțin prin nostalgii geografice. Și cu astfel de simțăminte am deschis cartea domnului Pleșea, intitulată "Corespondențe din New York".

Deși citesc destul de repede, mă apropiu greu de o carte și niciodată înainte de a-i face o curte asiduă. Ei bine, această carte am curtat-o mai mult decât de obicei. Iertată

cu sau fără rezidență USA, pentru a veni la Washinton, DC și a locui cu mine. Prietenie sau căsătorie. O pot ajuta cu găsierea unui serviciu. Rog telefon sau scrisoare cu foto. Anunțul este valabil și pentru doamne din țară care doresc să trăiască în USA. Tel 202-387-8574, Petrescu O. Irimia, 1419 Clifton ST., apt.3, N.W., Washington DC, 20009-4548.

VÂND vilă 8 camere, 2 băi, garaj, încălzire centrală proprie, Gura Humorului, Jud. Suceava. Telefon (313)896-1969 sau în România 030-231764.

ANGAJEZ strungar-frezor în Rhode Island. Tel. (401) 765-3252, Fax: (401) 765-2444.

INVITAȚIE

Societatea Medicilor Români din New York organizează pe data de 11 Decembrie a.c., orele 7 P.M., la New York Hilton Hotel (1355 Avenue of Americas - între 53 și 54 St. - Manhattan), sala Trianon Ball-Room, banchetul anual al societății.

Pentru informații suplimentare, sunați la (718) 274-4204.

22-

înflorască fără rădăcini terestre ofilind normalitatea acelu "primum vivere, deinde philosophari".

Exilul românesc, din fericire, nu are un caracter unisocial, uniprofesional, uniconfesional sau unipolitic. El a adunat pe toți cei care nu și-au mai suportat condiția de rob mioritic (chiar dacă ea putea fi ornată cu flori de spirit) și au fugit de umilire. Din acest punct de vedere, exilul nostru are o pregnantă caracteristică de normalitate, care s'a răfrânt asupra tuturor grupurilor componente, incluzând și grupul scriitoricesc. Și zic, zău așa, dacă asta nu e

tice, și lumea îl acceptă 25 de ani în șir, mi se pare că în acea cultură a intervenit un cancer spiritual, care o face să crească anapoda. Și toată această înjugare nefirească, să mai și zicem că a fost acceptată cu jertfire pentru ca doi-trei băieți isteți, d'ai noștri, să strecoare câteva vorbe de duh, d'alea aluzive, pe care generațiile următoare n'or să le mai înțeleagă nicicum, mi se pare total nenormal, total nerezonabil.

Încercați să faceți aceeași analiză pentru scrierile Exilului Românesc. Veți constata, poate cu oarecare surprindere, că în aceeași lim-

necăjit, la început: De ce e nevoie de o culegere de articole și eseuri, dintre care cele mai multe au fost publicate, de-a lungul anilor, în *Lumea Liberă* din New York? N'au fost, oare, toate acestea citite cu interes de către cel mai avizat cititor româno-american, la timpul lor? De ce e nevoie de o astfel de reeditare, știut fiind faptul că ziaristica are succese atât de efemere? În această frământare, mi-am adus aminte cum bunul meu prieten și "consătean" româno-american, regi-

Nicoleta D. Wojnar Attorney-At-Law

Ajută patroni și persoane individuale să obțină Vize, Green Card, Cetățenie, Azil, Proces Consular la Ambasade și Waivers. Reprezentare oriunde în Statele Unite și la Ambasadele USA din toată lumea. Reprezentare în cazuri dificile de Deportare sau Apel

Vize ~ Nonimmigrant: pe baza de munca (H-1B), studiu (F-1), vizita (B-2), instruire (H-3), religie (R-1), cultura (P-2), investitie de bani (E-1/E-2), logodnic (K-1), etc.

Vize ~ Immigrant: Cartea Verde pe baza de munca, intregirea familie, casatorie, religie, azil politic, etc.

1370 Ontario Street, Suite 1410, Cleveland, Ohio, 44113

(216)771-1111 (phone) (216)771-7111 (fax) ndwojnar@aol.com (e-mail)

Nu vreau să intru în polemica despre Ion Caraion

**Scrisoare adresată domnului Ion Solacolu
redactor responsabil al publicației Dialog
Cercul Democrat al Românilor din Germania**

Vă rog să publicați în numărul următor din Dialog această scrisoare ce vă este adresată, împreună cu un Drept la replică. Ambele se referă la afirmații inexacte și răuvoitoare la adresa mea, făcute de dumneavoastră, în calitate de autor al textului intitulat Nălucile țărâmului de dincolo (Dialog, feb.-dec. 1996, nr. 181-190). Ele vor apărea și în 22, întrucât, deși ne adresăm unor cercuri depărtate de cititori, publicația dumneavoastră, Dialog, cu deosebire acest număr, circulă acum în România.

Textul dumneavoastră polemic este prea extins pentru a-l publica în 22, dar voi da citate suficient de ample pentru ca cititorul să înțeleagă despre ce este vorba.

Țin să subliniez că nici Scrisoarea pe care v-o adresez, nici acest Drept la replică nu constituie un comentariu al textului dumneavoastră intitulat Nălucile țărâmului de dincolo. Nici n-ar fi corect să intenționez așa ceva, de vreme ce mi-ați oferit un rol în demonstrația dumneavoastră. Ca atare, voi expune ideile din Nălucile țărâmului de dincolo doar în măsura în care se fac referiri la persoana mea.

Intâmplător sau nu, parte dintre acuzațiile dumneavoastră la adresa mea, legate de cazul Caraion, par să fi circulat deja în articolele domnului Paul Goma. În mod deliberat, însă, eu nu mai urmăresc ce scrie domnul Goma și nici nu-i răspund, știind că atacurile sale nedrepte la adresa mea sunt doar o formă de răzbunare la care a recurs, după ce am luat distanță față de procedeuul său curent de a amesteca adevărul cu minciuna. Am descoperit acest lucru din păcate cam târziu, doar în timpul disputei sale cu Gabriel Liiceanu, în care a vrut să

semantică. Doar la interogatoriile luate cu violență tăcerea este echivalată cu aprobarea.

Dezaprob utilizarea publicisticii în scopuri personale (plata polițelor), cu atât mai mult cu cât presa românească, din prezent și din trecut, din țară și din exil, este plină de războaie duse pentru interese individuale sau de grup, utilizând deseori figurile de stil pentru a insulta ori a calomnia. Dumneavoastră, care trăiți de atâta timp într-o democrație, trebuia să fi văzut că presa actuală din

Occident se construiește după alte standarde, informarea corectă a cititorilor într-un stil civilizată constituind prioritatea.

Cred că este foarte important să schimbăm (împreună, dacă este posibil) acest ton al presei românești – repet, din țară, ca și din exil. Altminteri, nu pot fi așteptate modificări majore de comportament și mentalitate la nivelul comunităților. Și nu întrezăresc decât trei soluții.

Prima ar fi să ignori nedreptatea și jignirea, cu

această soluție nu vreau să ajung în privința domnului Paul Goma, oricâte neadevăruri scrie despre mine. (Este și unul dintre motivele pentru care nu-l citesc.)

A treia soluție este cea la care recurg acum – dreptul la replică.

Evident, a oferi drepturi la replică publicațiilor în care mă atacă domnul Goma ar însemna să dedic puținul meu timp liber doar acestei ocupații.

Lucrurile stau însă altfel în ceea ce vă privește. Dumneavoastră conduceți de atâția ani o publicație apreciată, ceea ce ar presupune un alt tip de responsabilitate față de textul scris decât cea a unui autor obișnuit. Și, firește, un necesar efort spre obiectivitate. Cititorii Dialogului au dreptul de a auzi și cea altera pars pe care, la modul teoretic, o invocați atât de des în textul dumneavoastră, dar la care de fapt nu ați recurs atunci când l-ați construit.

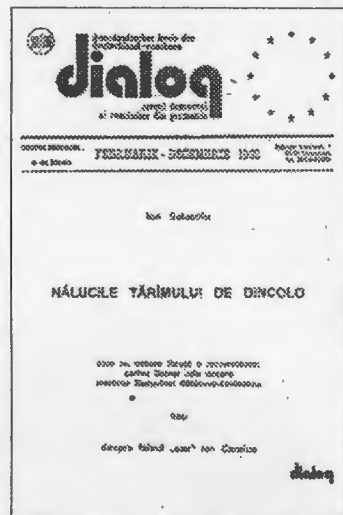
Iată motivele care m-au determinat să fac acest demers.

Mai țin să precizez că, indiferent de răspunsurile pe care le voi primi, mă voi rezuma la aceste texte. Din rațiuni pe care le voi explica în Dreptul la replică, pe mine cazul Ion Caraion, așa cum se discută la ora aceasta în presă, nu mă interesează.

Nu l-am cunoscut pe Ion Caraion și nu regret acest lucru.

Nu am citit nici poezia, nici eseistica lui Ion Caraion, mult timp accesibile în România. Fiecare cititor are dreptul la opțiunile sale, vârsta „lectorilor obligatorii” a trecut, pentru fiecare dintre noi, de mult. Nu-i, ca atare, imposibil să rămân cu această lacună la capitolul „poezie română, eseu” și, bineînțeles, nu este singura.

Aceasta nu înseamnă însă că nu recunosc calitatea de mare scriitor a lui Ion Caraion, stabilită unanim de critici în care cred. Nici că aș vrea să-l cautienez pe Mihai Pelin, pe care l-am acuzat deschis în mai multe articole pentru cărțile și www.aexilului.ro nobile și ilegale etc.

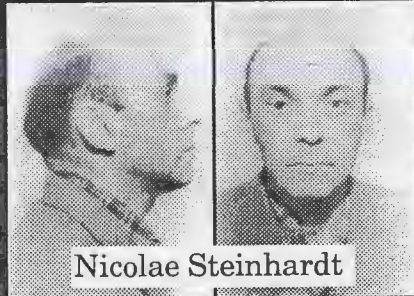

Scriitori în închisori

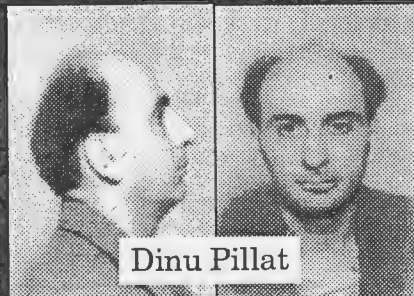
Constantin Noica

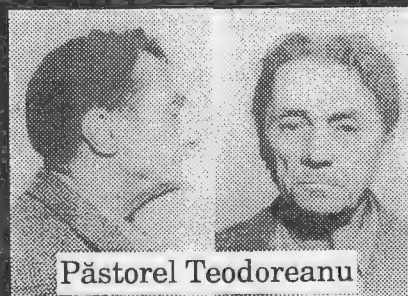
Nicolae Steinhardt

Alexandru Paleologu

Dinu Pillat

Păstorel Teodoreanu

Vladimir Streinu

Drept la replică

(Urmare din pag. 13)

terul Culturii.

Surprinzător, însă, pe acesta din urmă domnul Solacolu îl vede și îl citează, pieziș, vrând probabil să insinueze

Nu am avut texte despre Caraion, Tomaziu, Negoïtescu

Am decis să realizez un supliment cu

galia), Jacek Bochenski (din Polonia). David Gyula l-a evocat în **22 Literar** nr. 1-2 pe Paskándi Géza, Eugenijus Ignatavicius a vorbit despre închisorile și deportările din Lituania. Dintre intervențiile românești, am optat pentru texte ale supraviețuitorilor și pentru studii profesionale (Stelian Tănase, Ruxandra Cese-reanu). Am renunțat de la bun început la intervențiile scriitorilor mai tineri, care nu cunoscuseră direct experiența închisorii (Eugen Uricaru, Denisa Comănescu, Doina Uricariu ș.a.), și la discuțiile, interesante, fără îndoială, dar care nu aveau cum să încapă în cele doar 16 pagini ale suplimentului.

În materialele primite de la organiza-torii conferinței nu se afla nici un studiu consacrat lui Ion Caraion. De asemenea, nu a existat nici un studiu despre George Tomaziu și Ion Negoïtescu, de a căror absență în respectivelor supliment Solacolu mă acuză în acești termeni:

„Nici un cuvânt, în același **Supli-ment**, nici despre George Tomaziu. Și el scriitor. Și el condamnat. Care, ca și Ion Caraion, făcuse ceva. Făcu-se parte, în timpul războiului, dintr-o rețea engleză de spionaj (...) A conti-nuat să facă spionaj pentru englezi și sub ocupație sovietică (...) A fost condamnat la 15 ani închisoare (...). Din care a făcut 14. Până ce englezii au reușit să-l scoată de acolo, prin intervenții (...) Nici un cuvânt despre el, însă, în **Suplimentul Gabrielei Adameșteanu**.”

Nu știu dacă George Tomaziu trăiește, deci dacă mai putea fi invitat la confe-riința de la Sighet.

Dacă domnul Solacolu era cu adevă-rat interesat să afle cum au stat lucrurile, n-avea decât să întrebe conducerea secției române a **PEN-Clubului** (preșe-dinta, Ana Blandiana, vicepreședintele, Mircea Martin, secretara, Denisa Comă-nescu) despre listele de invitați la acea conferință, despre materialele prezen-tate etc.

Dar ce s-ar mai fi ales de teoria sa, dacă asculta și mult citata *altera pars*?

Pag. XV din **Suplimentul 22 Literar** nr. 1-2

posibilă: **alergia la alteritate.**

„Singura trăsătură sub care ar putea fi reuniți Ion Caraion, George Tomaziu și Ion Negoïtescu, scriitori ce lipsesc din **Suplimentul** «Scriitori în închisori» – trăsătură care-i deosebește de scriitorii ce sunt prezenți acolo, mi se pare a fi diferența, alteritatea. Prici-nă din care e posibil să li se fi tras **eliminarea din contingent**.”

Și atunci, din ce categorie face parte Paul Goma?

O ultimă precizare. Numele lui Ion Negoïtescu este totuși prezent în respecti-vul supliment, și anume pe pagina 3, unde este amintit cu ocazia comemorativ **Ion Negoïtescu**, organizat de secția ro-mână **PEN**.

Iar cine a urmărit revista **22** de-a lungul timpului l-a putut întâlni pe Ion Ne-goïtescu cu texte oferite, în timpul vieții, în exclusivitate, sau în articole despre el, după ce a murit. www.archivaexilului.ro cat să obțin fragmente inedite din **Jurna-lului** lui Negoïtescu pentru **22 Literar**

Domnul Solacolu nu trece sub tăcere doar anunțul referitor la utilizarea materialelor conferinței *PEN-Club*. Cu consecvență, el elimină numeroasele referiri la ea, prezentate în suplimentul incriminat. Cele din editorialul lui Mircea Martin, de pe prima pagină, cele din caseta despre *Centrul PEN-Club* din România, de pe pagina a treia, cele din discursul lui Thomas von Vegesack, aflat pe paginile patru și cinci etc., despre istoria *PEN-Clubului* etc.

Nu găsesc decât două explicații pentru faptul că domnul Solacolu șterge orice urmă a legăturii dintre conferința *PEN-Clubului* și suplimentul **22 Literar** nr. 1-2, 1998, legătură esențială pentru cine vrea cu adevărat să-i înțeleagă sumarul: fie că domnul Solacolu nu a avut niciodată în mână suplimentul respectiv și a scris din auzite, fie că manipulează informația.

și a fost publicat în *Jurnalul* și comunicările care urmau să fie prezentate.

Nu am deținut nici o responsabilitate în organizarea conferinței, în alcătuirea listei de invitați (supraviețuitori ai Gulagului comunist și comentatori ai literaturii despre închisori) ori a textelor prezentate cu acest prilej. Din cauza unor obligații urgente, nici măcar nu am putut asista la toate lucrările conferinței.

Suplimentul având numai 16 pagini, am publicat fragmente din comunicările cele mai interesante primite de la organizatori, având grijă, întrucât era o conferință internațională, ca un număr de pagini să fie păstrat pentru participanții străini. Dintre scriitorii străini care au trecut și ei prin experiența tragică a închisorii au fost publicați cu fragmente de mărturie Csicsery Ronay István (din Ungaria), Jose Augusto Seabra (din Portu-

Cât de precară este această teorie se vede, de altfel, chiar din ultimul exemplu de scriitor pe care domnul Solacolu îl presupune eliminat din supliment, din aceleași motive.

„Nici un cuvânt nici despre Ion Negoieșcu. Și el scriitor. Și el condamnat cam în aceeași perioadă. Nu făcuse nimic deosebit. De aceea și pedeapsa lui a fost una minoră în comparație cu cele primite de Noica, de Pillat, de Caraion, de Tomaziu chiar. De ce nu apare el, atunci, în *Suplimentul Gabrielei Adameșteanu*? Fiindcă Ion Negoieșcu a făcut totuși ceva. Dar după ce a ieșit din închisoare. Spre deosebire de cei ce apar în *Supliment*. Și anume, în 1977 (...) a fost, alături de Ion Vianu, unul dintre singurii doi scriitori care au aderat la Mișcarea pentru Drepturile Omului inițiată de Paul Goma. Apoi s-a refugiat în Occident. Ca și Ion Vianu. Ca și Ion Caraion, ca și George Tomaziu. Și odată ajuns aici, ca și ei, s-a manifestat permanent pe tărâm etic-civic-politic. Și Ion Negoieșcu e așadar absent din paginile *Suplimentului Gabrielei Adameșteanu*.”

Dar, dacă Negoieșcu ar fi fost eliminat din supliment din pricină că aderase la *Mișcarea pentru Drepturile Omului* a lui Paul Goma, de ce nu a fost eliminat însuși Paul Goma? Cum se explică faptul că Paul Goma este prezent în supliment, și anume la pag. 14-15, în studiul Ruxandrei Cesereanu intitulat *Soluții de rezistență înăuntrul Gulagului românesc*?

Nu mă miră că domnul Solacolu ajunge să se contrazică atât de repede singur, când construiește o teorie atât de absurdă.

Și mai apare o întrebare, dacă ținem seama de categoriile stabilite de domnul Solacolu. Iată mai întâi concluzia cu care el își încheie subcapitolul **O explicație**

am arat că *Jurnalul* nu va fi publicat decât după un anumit număr de ani de la moartea acestui mare critic, care a fost un om fascinant, generos și fermecător. Cu această impresie am rămas după ce l-am întâlnit acum zece ani. Prețuirea deosebită pe care o nutresc față de el constituie unul dintre motivele pentru care am considerat că trebuie să consacru timp și să ocup spațiul prețios al revistei **22** pentru a demonstra netemeinicia acuzațiilor domnului Solacolu.

Suplimentul nu este un inventar, ci un comentariu

Cititorul domnului Solacolu este îndreptățit să-și imagineze că suplimentul **22 Literar** nr. 1-2 ar fi o listă de inventar, exhaustivă, a scriitorilor români trecuți prin închisorile comuniste.

Nici vorbă însă de așa ceva.

Din suplimentul respectiv nu lipsesc doar cei trei scriitori români menționați de domnul Solacolu, ci mulți alții. Sunt prezenți în schimb câțiva dintre scriitorii străini care au împărțit și ei destinul de prizonieri politici ai regimurilor totalitare.

Selecția scriitorilor închiși – români și străini – a fost determinată de participarea la conferință și de materialele prezentate cu acest prilej.

Conferința nu a investigat cauzele pentru care scriitorii au fost închiși, nu a făcut clasamente după numărul de ani primiți la condamnări ori petrecuți în închisoare, nu a eliberat certificate de eroism, așa cum s-ar putea crede luând în seamă acuzațiile domnului Solacolu. Tema conferinței a fost *Scriitorii în închisori: între libertatea fizică și libertatea spirituală*, iar suplimentul a încercat să transmită mesajele ei de profunzime, în primul rând soluțiile de rezistență interioară găsite de scriitorii din diverse generații și diverse țări, în cursul acestei tragice experiențe.

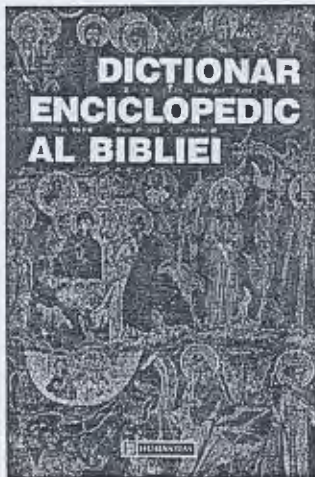

Comandați această carte și alte apariții Humanitas
— cu 10% reducere / titlu și taxe poștale gratuite —
serviciului CARTE HUMANITAS PRIN POȘTĂ:
Ed. Humanitas, Piața Presel libere 1, 79734 București;
tel. 01/2231501; e-mail: editors@agora.humanitas.ro

HUMANITAS

Cartea care dăinuie

- Cărțile biblice
- Evenimente și povestiri din Vechiul și Noul Testament
- Canonicitate
- Toponime și etnonime
- Nume divine și titluri cristologice
- Îngeri, demoni și zeități
- Obiceiuri și instituții

165.000 lei

HUMANITAS

Nu înveți lecțiile democrației doar locuind în Occident

Domnul Solacolu, care răspunde de publicația *Cercului Democrat al Românilor din Germania*, pare, prin inexactități și stereotipuri, mai apropiat de presa românească „populară” decât de cea occidentală.

Iată, de pildă, „un delict sexist”: „Ion Caraion a fost, probabil, scriitorul român care a primit cea mai severă pedeapsă, în urma unui proces politic (...) *Responsabila de proiect l-a tras însă cu mătura sub covor. După un criteriu a cărui logică îmi scapă.*”

Deși afirmă că **22** este cea mai bună revistă de comentarii politice, domnul Solacolu pune în mâna celei care o conduce o mătură și o imaginează făcând o treabă de mântuială, ascunzând ce nu-i convine sub covor.

Chiar dacă dimensiunea „gender” nu ar ocupa la ora aceasta un spațiu tot mai mare în dezbaterile publice, evidențiind discriminările ascunse în „normalitate”, metafora cu iz suburban a domnului Solacolu tot nu ar avea ce căuta într-un text cu pretenții, precum *Nălucile tărâmului de dincolo*.

Este de mirare că, după decenii petrecute în Occident, parte din scriitorii și publiciștii români nu au adoptat standardele presei din țările care i-au găzduit, ci au rămas la aceleși stil pamfletar practicat în presa literară a anilor '70 (detestatul Eugen Barbu a făcut, din păcate, școală), în directă filiație cu epoca interbelică (Arghezi e continuu invocat, dar genul lui de publicistică – pamfletară – nu se mai poartă decât în România și în țările cu democrație tânără, ca ea). De aici viziunea patriarhalist-suburbană, „terrorismul mitocăniei”, violențele, atacul la persoană, insulta, calomnia etc., transformarea publicisticii într-o vendetă continuă.

Din păcate, pe această linie merge

să-mi aleg tribunalul. Pentru că n-am colaborat cu Securitatea în nici un fel. Desigur, a fost o șansă să intru în viață când se goleau închisorile. Nu mi-am dorit să fiu eroină, nici să câștig capital literar suplimentar pe seama curajului. Mi-am dorit să rămân în această țară, să duc o viață cât se poate de firească într-o lume nefirească, să scriu cărți în care să nu mint. Dumnezeu m-a ajutat să fac aceste lucruri fără să adun fapte de care să-mi fie rușine. Poate chiar dimpotrivă. Vine acum domnul Solacolu, ale cărui fapte de mare curaj nu le pun la îndoială, deși nu le cunosc, și-și permite să arunce cu noroi peste o viață de efort și bună-credință. De ce?

Pentru că vrea să-l scoată imaculat din orice întâmplare a trecutului pe prietenul său Ion Caraion. Și pentru că înaintea lui a mai făcut-o domnul Goma, care nu poate să scrie o pagină fără să încerce să se răzbune, prin ea, pe prietenii săi pierduți pentru totdeauna, Monica Lovinescu și Virgil Ierunca, în primul rând.

E drept că în accepția confuză a termenului „colaboraționism” dată de domnul Solacolu, colaboraționistă ar putea fi aproape toată populația României, „care a purtat lanțurile servituții până la capăt”.

Unde a mai văzut însă domnul Solacolu conducători de publicații și jurnaliști care să arunce asemenea „condamnări în masă”? Cine a avut obiceiul să rostească sentințe „fără discuție”, pe baza dosarelor pline de inexactități și falsuri?

S-ar părea că totalitarismele contra cărora a luptat în publicația *Dialog* au sfârșit prin a-l contamina pe domnul Solacolu. Ori poate nu s-a dezintoxicat niciodată total, dacă, așa cum bănuiesc, a trăit un timp în România comunistă. Ori poate le-a împrumutat, culmea, chiar de la domnul Goma.

Patriei, bine cunoscut organ al Securității, care utiliza foștii prizonieri politici pentru propaganda pentru exil. Dar (relatează Caraion) colonelul de securitate care făcea angajări nu l-ar fi acceptat, pe motiv că nu a fost legionar. Mai puțin înțelege acel cititor de ce Caraion, în aceeași scrisoare, consideră că nu trebuie ierțați cei ce au publicat la *Glasul Patriei* (Gyr, Crainic ș.a.), cu toate că, din ceea ce singur povestește, reiese că și el ar fi fost gata să facă același lucru, dacă ar fi fost acceptat.

Nu vreau să-i neg prin aceste meritele de luptător anticomunist ale lui Ion Caraion, nici nu vreau să spun că a fost colaborator al Securității. (Nu-mi permit să fac asemenea aprecieri despre oamenii care au trecut prin închisoare.) Am vrut doar să-i arăt domnului Solacolu cât de neconvingător este maniheismul său.

M-a interesat doar Ecaterina Bălăcioiu-Lovinescu

Domnul Solacolu adună aceste acuzații nefondate la adresa mea doar pentru că sunt „redactoarea șefă a publicației (...) [care] a făcut lobby cărții”. E vorba de cartea Doinei Jela, *Această dragoste care ne leagă. Reconstituirea unui asasinat*, desființată total în *Nălucile tărâmului de dincolo*, împreună cu comentariile despre ea apărute în *România literară* și **22**, numai pe baza afirmațiilor autoarei despre Ion Caraion.

Să lămurim în final ce a însemnat acest „lobby făcut cărții”.

În Cap. III. 2, domnul Solacolu povestește ce mirat a fost când a văzut, în nr. 49 din 9–15 dec. 1997 al revistei **22**, că fragmentul publicat din cartea Doinei Jela, *istoria unui asasinat* (aflată, la acea dată, în pregătire la editura *Humanitas*), nu era despre martiriul Ecaterinei Bălăcioiu-Lovinescu, ci despre martiriul lui Adrian Hamzea. Pentru această „ciudățenie” domnul Solacolu are o explica-

Ecaterina Bălăcioiu-Lovinescu

o neasemuită frumusețe morală care a murit ca o martiră – o merita ca asupra de măsură. Prin reconstituirea acestui capitol de etică a demnității victorioase peste suferință și moarte, cartea Doinei Jela lasă generațiilor viitoare dovada că puterea sufletească a «celor fără de putere» constituie o moștenire morală care obligă.”

Lansările de carte sunt o rubrică relativ frecventă în **22**. Selecția cărților depinde de spațiul pe care putem să-l acordăm și, nu în ultimul rând, de relația cu editura. La o lansare de carte nu se citează cronici, nu se fac analize, nu se subliniază părțile negative dintr-o carte, pentru că publicul ar pleca fără să o cumpere. Nici la respectiva lansare nu s-a vorbit aplicat despre carte. Nu-i de mirare că numele lui Caraion nu a fost rostit, nici măcar despre Ecaterina Bălăcioiu-Lovinescu nu s-a vorbit prea mult. Intervenția mea a fost chiar în acest sens:

„contrazicându-i pe cei care au vorbit înaintea mea, vă voi spune că eu, ca cititoare, am considerat că adevăratul personaj al cărții, cel care m-a interesat și pe care am acordat cu multă atenție (chiar cu puțină agasare când dispărea din scenă și apă-

Paul Goma ocazia să jignească în dreapta și în stânga, confundând absența cenzurii cu lipsa unei deontologii profesionale. Și nu numai lui. Regret, de pildă, că am autorizat publicarea unui text de Dorin Tudoran, despre fostul său prieten Nicolae Breban, pe care l-am recitat în toamna lui 1997, atunci când domnul Breban mi-a amintit de el, cu strângere de inimă și jenă.

Totalitarismele contaminatează

Un cititor avizat al domnului Goma îi recunoaște imediat excesele justițiarie și retorismul căutat în vocea domnului Solacolu din *Nălucaie tărâmului de dincolo*:

„Ne putem însă întreba de ce atâtea forțe (Doina Jela, Gabriel Liiceanu, Nicolae Manolescu, Gabriela Adameșteanu, Matei Călinescu, Gheorghe Grigurcu – și enumerarea e departe de a fi exhaustivă) se vor fi reunit într-un efort (...) de a-l ponegri moral pe Ion Caraion? (...) Cei ce-l ponegresc astăzi au făcut, fără discuție, compromisuri. Într-un fel sau altul au fost niște colaboraționiști. Spre deosebire de Ion Caraion care pentru libertatea creației și-a riscat propria libertate (...) detractorii lui n-au fost dispuși să riște mare lucru. Ei au purtat lanțurile servituții (...) până la capăt. Adică până în decembrie 1989”.

Mă întreb și eu cine i-a acordat domnului Solacolu rolul de instanță supremă, îndreptățită să rostească sentințe „fără discuție” și fără argumente, la adresa unor oameni necunoscuți, doar pentru că ei au continuat să trăiască în România?

Și asta după ce, pe de altă parte, cere sus și tare ca, în cazul „atingerii demnității sau a onoarei, sau a reputației unei persoane”, cel calomniat „să se adreseze unui tribunal căruia să-i ceară numai recunoașterea delictului de calomnie sau defăimare”.

Întrucât, în accepția curentă, colaboraționism înseamnă colaborare cu Securitatea, eu, de pildă, urmând sfatul domnului Solacolu, nu aș mai avea decât

Mitologie cu orice preț

Maniheismul domnului Solacolu are ca scop crearea unei mitologii a lui Ion Caraion (omul fără compromisuri, luptătorul neînfricat contra celor două totalitarisme, prietenul de fapt fidel etc.), opresat de compromiși „ponegriți” care ar continua opera Securității. Adevărat „realism socialist” întors pe dos.

Pentru că, altminteri, realitatea este mult mai complicată decât desenele sale în alb și negru. Chiar textul domnului Solacolu permite un alt portret al lui Caraion. Doar două exemple:

Domnul Solacolu menționează de multe ori cele trei pașapoarte pentru întreaga familie, cu care a plecat din țară Ion Caraion, ca și când acesta era un lucru obișnuit în România anului 1982. N-a trecut chiar atâtea timp de-atunci, ca să fi uitat cât de greu se obținea un pașaport, deși *Uniunea Scriitorilor* oferea, indiscutabil, facilități. Dar și așa, de obicei, păstrând în țară un prețios „ostatec”.

Este oare conștient domnul Solacolu ce înțelege cititorul din scrisoarea lui Ion Caraion adresată „legionarului bun” Zahu Pană, de la *Cuvântul românesc* din Canada, inserată în textul său? Cititorul înțelege că după ieșirea din închisoare Ion Caraion s-ar fi dus, împins de foame, să publice la revista *Glasul*

despre *Mania Hamza*, ca și cum în care era vorba de Ion Caraion, erau cele ce puteau cel mai bine să atragă un public azi atât de ahtiat după neobișnuit, după senzațional (...) redacția alesese fragmentul cu Adrian Hamza probabil pentru a evita ceea ce i s-a părut și ei a fi niște afirmații periculoase de lipsite de probe în textul despre Ion Caraion”.

Din păcate, domnul Solacolu greșete și de această dată. Redacția (adică eu, în acest caz) nu a avut ocazia să aleagă nimic, pentru că n-a primit de la autoare decât acest fragment, împreună cu caseta de prezentare și fotografiile. Senzaționalul, neobișnuitul nu constituie, de altfel, criteriul de publicare în *22*, iar amintirile de închisoare, din câte știu de la editori, nu mai sunt *best-seller*-uri. La acea dată, nu știam nimic despre structura cărții Doinei Jela.

Am fost dezamăgită că fragmentul respectiv nu se referea la Ecaterina Bălăcioiu-Lovinescu și i-am spus autoarei acest lucru. Nici pentru cititorii lui *22*, nici pentru mine, Ecaterina Bălăcioiu-Lovinescu nu era o necunoscută. Am fost impresionată de destinul ei, când am citit în revista de exil *Limite* un fragment din jurnalul lui Virgil Ierunca. Am încercat, de câte ori am avut ocazia, să o fac cunoscută publicului românesc.

Era firesc să primesc invitația de a vorbi la lansarea unei cărți despre ea. Era firesc să acord spațiu în revistă pentru editor (Gabriel Liiceanu), pentru autoare (Doina Jela) și pentru Monica Lovinescu, personajul cel mai important din viața Ecaterinei Bălăcioiu. *Această dragoste care ne leagă* a fost un eveniment editorial, chiar dacă nu e vorba de o carte ireproșabilă.

Chiar domnul Solacolu recunoaște cărții unele merite.

„În capitolul ei principal cartea face cunoscută publicului una din crimele odioase ale regimului comunist: uciderea în închisoare, prin refuzarea oricărui tratament medical, a Ecaterinei Bălăcioiu-Lovinescu, arestată în mai 1958, în vârstă de 70 ani (...) O evocare pe care Ecaterina Bălăcioiu-Lovinescu – o Mare Doamnă de

descoperim altfel. Eu, de pildă, credeam că m-am format în perioada «deschiderii». Cărțile acestea mi-au arătat că, în timp ce eu îmi dădeam bacalaureatul, mama Monicăi Lovinescu, acest personaj viu și admirabil, de o demnitate și de o căldură umană extraordinară, murea în închisoare”...

O ultima precizare: de ce nu vreau să intru în polemica despre Caraion?

În 1982, atunci când Caraion a plecat din țară, eram un *outsider* pentru lumea literară. Prietenii mei scriitori așteptau însă, cu multă speranță, să-l audă vorbind la microfonul *Europei Libere*. Și-au păstrat speranța chiar și după ce a început serialul din *Săptămâna*, spunând că, desigur, acele texte nu îi aparțin lui Caraion, ci au fost făcute de specialiștii Securității și de Eugen Barbu. Mi-amintesc marea dezamăgire a tuturor când, după o declarație a lui Caraion, au trebuit să renunțe la această versiune.

Păcat că, nici murind, Caraion nu a lăsat o explicație clară și convingătoare pentru acele pagini. Explicațiile domnului Solacolu sunt echivalente cu cele ale Doinei Jela, chiar dacă merg în direcții opuse.

Poate părea ciudat, dar pentru mine nu-i atât de important dacă au fost scrise la porunca Securității ori au fost pagini dintr-un jurnal, căzute în mână ei. Textele acelea m-au șocat. Nu mi văzusem niciodată lucruri atât de dezgustătoare scrise pe seama unor prieteni apropiați. Talentul era evident, ca și inventivitatea, plăcerea de a scrie.

Trădarea de bună voie a prietenilor nu mi se pare mai puțin gravă decât trădarea sub constrângere. Pentru că nu-mi permit să judec, prefer să nu mă uit în această direcție.

Despre Caraion va trebui să scrie altcineva, un tânăr care nu va avea nici o amintire, dar va avea în schimb cât mai multe documente necesare.

În nici un caz Mihai Pelin.

Gabriela Adameșteanu

7 august '99

Anul X
Nr. 32

15

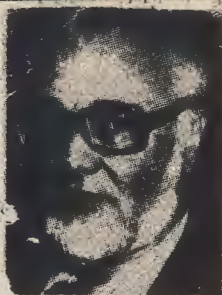
1999

10 - 16 august

D-ale Manolescului...

Paris, 16 aprilie 1999

În ciuda aparențelor, Nicolae Manolescu, directorul de conștiință - și de *România literară* - a fost de totdeauna atras de persoane murdare, avînd un comportament și secretînd o "gîndire" murdare. Maestrul său de morală-politică a fost (a declarat-o, însă numai după decembrie 89) inventatorul gușismului tătăresc în patria lui Cațavencu; maestrul de morală-gazetărească: Ivașcu, turnător de pușcărie, brigadier al *Glasilui Patriei*, organ al Securității, frate mai mare al *Săptămîinii*, tipărit în Germania sovietică, destinată emigrației, unde erau obligați să se răstignescă în pagini de rușine și de plîns supraviețuitorii pușcărilor Crainic și Gyr, Noica și Vinea, C. C. Giurescu și H.Y. Stahl, Păstorel Teodoreanu și Vladimir Străinu; maestrul de morală a istoriei literare i-a fost Dumitru Micu, împreună cu care a scos volumul proletcultist *Literatura română azi. 1945-1965* (în Anul Domnului 1965 !); ne-membrul de partid Manolescu a scris cronici la subprodusele unor martirizatori ai culturii ca Săraru, Vasile Nicolescu, Popescu-Dumnezeu; după ce a devenit (în martie 1990) director al *României literare* cu ajutorul electoral al scriitorilor de tinuta unor Țoiu, Băran, Pardău, Silvestru - și împotriva lui Paler, Valeriu Cristea, Dimisianu - a devenit, la rîndu-i Maestrul, învățîndu-i pe tineri **ce** și **cum** să facă atunci când vor ajunge la vârsta și notorietatea lui, și a conlucrat cu persoane rău-mirositoare, dar afine - precum Iliescu, Voican, Quintus, Cataramă, C.T. Popescu, Pelin...

Cititorii *României literare* vor fi găsit că numărul din 7-13 aprilie 1999 este unul obișnuit în programul lui N. Manolescu: publicarea "documentelor" (firește, între ghilimele). Să le amintim pe celelalte, fiindcă garantul lor le mătură sub preș, doar-doar s-or face uitate:

1. - *România literară* de la începutul lunii iulie 1990, imediat după mineriadă sângeroasă din 13-15 iunie, cuprinzînd inspiratul interviu luat de proaspătul director al revistei Uniunii Scriitorilor proaspătului președinte (încă neconfirmat) al României. Ei, da: Nicolae Manolescu l-a legitimat, intervievîndu-l, pe Ion Iliescu, cel avînd pe mâini cenușa cărților și a manuscriselor arse odată cu Biblioteca Centrală Universitară, ca și sângele victimelor minerilor lui Cozma, chemați de el și de Roman, întru salvarea neocomunismului și ghidați de Gelu Voican-Sturdza; interviul în care de la prima întrebare Manolescu i se adresa lui Iliescu: «om cu o mare»;

2. - *România literară*, numerele 50, 51, 52, din decembrie, tot 1990, în care N. Manolescu găzduia pe cinci pagini de revistă "dosarul de securitate" propus de... suprașeful Securității, inevitabilul Sturdza Voican, sub mențiunea: DOCUMENT și prezentat de însuși directorul în termeni de un înspăimîntător analfabetism cultural și moral;

3.- *România literară* din 14-20 octombrie 1998, în care, tot sub indicațiunea DOCUMENT a apărut o altă prostie dezinformatoare extrasă de Manolescu, Dimisianu, Țoiu,

și de un alt scriitor, din nou, numai completă a numitului Pelin: Cartea albă a

acest "amănunt"?), **ca preț al unui pașaport** - se făcuse vinovată de calomnie; directorii de conștiință românească luați după ea, în scris, la televiziune, la prezentarea de carte: Liiceanu, Manolescu, Adameșteanu, Matei Călinescu, Grigurcu, Cistelean, întărind, prin prestigiul lor, o afirmație nedovedită, fantezistă, iresponsabilă, deveniseră complici la campania de defăimare a poetului dispărut. Îi acuzasem pe acești formatori de opinie că, dintr-o fidelitate (față de Monica Lovinescu) prost înțeleasă, rău folosită, acordaseră cauțiune morală unor "ipoteze", nu doar neargumentate, dar profund imorale - iată ce scria primul, cronologic, scriitor defăimător al poetului Caraion, N. Manolescu în editorialul *României literare* nr. 47/97: "explicația dată... e simplă, plauzibilă și înspăimîntătoare: **ca să i se permită să emigreze**" (s.m. P.G.).

S-au adunat, în mai puțin de o jumătate de an, 7 intervenții ale mele (publicate, toate, în *Cotidianul*): 1. Scrisoare către Grigurcu (22 august 1998); 2. O aniversare (22 oct.) ; 3. Scrisoare către Grigurcu (11 nov.); 4. Pe marginea unui editorial (21 decembrie 98); 5. Din nou despre Caraion (24 ian. 1999); 6. Buduca: gaura albă a (in)conștiinței literare (1 febr. 99); 7. Iarăși despre Caraion (6 febr. 99).

Atenție: replica mea (cea din 22 august) la cronică lui Grigurcu a fost publicată în *România literară*; cum Grigurcu a răspuns nesatisfăcător, am revenit cu o nouă scrisoare deschisă (11 noiembrie), însă aceasta, împreună cu un text anterior trimis: **O aniversare**, a fost refuzată de N. Manolescu prin editorialul său din 4 decembrie 1998, "Adio, domnule Goma!"

În **O aniversare** mă uimeam-indignam că persoane instruite, avînd faima de directori de conștiințe (ca Manolescu) coborîseră până la a produce ca probă a "rezistenței prin cultură" a redactorilor, o anexă din Cartea albă a Securității, alcătuită de un securist diversionist, fost argat al lui I.C. Drăgan. Abia cum înțeleg gestul (de neînțeles) al refuzului fără explicații: Nicolae Manolescu se supărase mai puțin pentru cuvintele grele la adresa lui, cât pentru că mă atingeam de un securist! A, da: acum înțeleg și refuzul său de a-și cunoaște dosarul de securitate...

Despre numărul din 7-13 aprilie/99 al *României literare*, pe puncte:

1. N. Manolescu scrie prezentul editorial, convins că cititorii (altfel fideli) au uitat ce scrisese tot el în decembrie 1997. Senin, acum pretinde:

"Cât despre cea de a doua [ipoteză], și anume dacă notele cu pricina au făcut obiectul unui troc al lui Caraion cu Securitatea, ea rămîne greu de dovedit. Nu-mi dau seama ce document ar fi necesar pentru asta. Dar **mai are vreo importanță?**" (subl. mele, P.G.).

Obișnuit să nu-și recunoască erorile, N. Manolescu își etalează părerile de acum, de parcă înainte nu ar fi fost **alte**. În 1997: "...explicația dată... e simplă, plauzibilă, înspăimîntătoare: **ca să i se permită să emigreze** (s.m., P.G.); acum zice că... nu-și dă seama ce document ar fi necesar pentru asta - apoi: "**Mai are vreo importanță?**" Dar bineînțeles că are "importanță", fiindcă nu toți cititorii sunt amnezici, cum tare i-ar mai vrea el, scriitorul;

2. În pag. 19, în fruntea DOSARULUI, N. Manolescu propune în facsimil o scrisoare "a lui Ion Caraion către Virgil Ierunca", pe care o și comentează:

"La doar două luni de la oribila notă expediată Securității, Caraion îi scrie celui care-l sprijinise moral și material să iasă din țară: «știindu-te ca pe o parte a sufletului meu», «tu știi că nu se cade a-ți face griji în privința probității mele». Dumnezeuule!", exclamă prezentatorul de DOCUMENTE din sursă Pelin, purtînd marca Securității, Manolescu, "Orice altceva ar fi sunat mai puțin cinic în contextul cu pricina. Cu grafia îngrijită și cu stilul său inconfundabil (același din notele informative) Caraion abuza, încă o dată, de buna-credință a prietenului său".

Editorialul se încheie așa:

Iar acum acest "special-dosar" închinat lui Caraion...

Am fost, până la proba contrarie, primul care a intervenit în scris, întrerupând Corul Armatei Literatorilor Români și arătând:

Iscălitoarea volumului, prin afirmația că poetul ar fi încredințat Securității niște pagini ofensatoare la adresa Monicăi Lovinescu, la a lui Virgil Ierunca (și la adresa mea, de ce se omite

reprodusă (și la pagina 25!) nu lui Virgil Ierunca îi era adresată, ci altui virgil...

Deci: "analiza textului" (și a grafiei!) semnată N. Manolescu: în afară de chestie.

Grație lui Pelin și a "documentelor" sale, nesfârșit de... probatoare.

Și ce-ar fi dacă N. Manolescu s-ar reapuca de cronici literare? - în acelea nu va fi obligat să respecte adevărul.

INTERNATIONAL

CONNECTION Inc.

Sîntem o companie de telefon dedicată comunității Române de pe hotarele Statelor Unite

VORBIȚI ÎN ROMÂNIA 24 DE ORE PE
ZI, 7 ZILE PE SĂPTĂMÎNĂ CU RATA CEA
MAI REDUSĂ PE MARKET DIN USA

39.9¢

Vorbim românește

- Nu trebuie schimbată compania de long distance, activare gratis în 3 zile, nu se impune o limită minimă sau maximă de convorbiri, bilul va fi inclus în bilul local. Cu acest program există o taxă lunară de \$3, această taxă trebuie plătită numai în lunile în care folosiți serviciul nostru. Vă putem oferi și un plan fără taxă lunară, ratele în acest plan sînt puțin mai ridicate. Formați 1-888-895-0138... "Bangul"...01140 etc..
- Pentru Români din Canada putem oferi rata de \$0.57/min cu România și alte rate excelente cu alte țări
- Puteți suna din România în USA cu rata de \$0.58/min cu programul Silver Callback. Tot cu același program puteți vorbi din România în orice țară. Exemplu; România-Germania \$0.69/min, Australia-România 0.69/m

Exemplu De Rate Internaționale Sunînd Din USA

Argentina	.65	Australia	.17	Austria	.26	Ucraina	.45
Bosnia	.45	Bulgaria	.39	Belgia	.28	Rep. Cehă	.29
Franța	.17	Germania	.16	Grecia	.39	Danemarca	.24
Ungaria	.25	Israel	.37	Italia	.22	Suedia	.15
Polonia	.39	Rusia	.45	Iugoslavia	.45	Elveția	.23

Pentru Înregistrare sau Informații
Suplimentare Sunați La

(717) 454-9876

(717) 454-3420

telephone@inter-connection.com

1-888-455-3420

INTERNATIONAL CONNECTION Inc.

112 Muir Avenue #1034

Hazleton, PA 18201

AVEȚI
POSSIBILITATEA DE
Ă CÎȘTIGA UN
VENIT
SUPPLEMENTAR,
DEVENIND
AGENTUL
FIRMEI NOASTRE.
CÎȘTIGURILE POT FI
SUBSTANȚIALE !!!!!

Dacă doriți să ne scrieți pentru ca să vă înregistrați scrieți-ne la:

Numele (abonatului):

Telefonul (pe care îl doriți activat):

Adresa (abonatului):

Suntem pregătiți...

(urmare)

Acesta ar fi scenariul pozitiv, în măsura în care un asemenea program s'ar realiza, în cele din urmă.

Cum am putea pierde totul

Însă lucrurile pot evolua și în sensul rău. A nu ști să folosești corect niște bani poate să fie mai rău decât să nu-i fi avut niciodată. Fără un program concret, banii fie vor ajunge la alții, fie, dacă vor sosi, totuși, în România, vor umple numai anumite buzunare. Există deja experiența Bosniei, unde miliardele de dolari aduse de Occident au fost, până acum, doar în folosul rețelelor de contrabandă. Există și o tristă experiență românească, con-

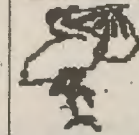
stând în neputința de a folosi fonduri puse la dispoziție de Uniunea Europeană. Și aceasta, din lipsa unor programe viabile.

Tot la capitolul experiență negativă românească poate fi trecută și încetineala cu care se pun în practică programele de dezvoltare pentru zonele nefavorizate. Din cauza birocrăției și a incompetenței unor funcționari, normele de aplicare a legii zonelor defavorizate n'au fost încă publicate. În consecință, investitorii nu pot să se bucure de scutirile de taxe și impozite pe care legea le conferă. Se pare că mulți investitori, care ar fi dorit să-și deschidă afaceri în zonele defavorizate, s'au plictisit să tot aștepte și și-au îndreptat deja banii spre alte direcții.

Un alt element care ar putea trage România în jos ar fi cel politic. În afară de faptul că liderii politici nu par să se gândească foarte serios la tema atragerii cu succes a finanțelor occidentale, există și posibilitatea ca, după 2000, toate avantajele obținute după Washington să fie risipite cu ușurință. Ar fi fost de așteptat ca, după summit, discursul vehement anti-NATO al opoziției să se schimbe și îndeosebi PDSR, aflat

azi pe primul loc în sondajele de opinie, să încerce a-și îmbunătăți relațiile cu cancelariile occidentale, în perspectiva unei posibile reveniri la putere.

Dar partidul lui Ion Iliescu a dovedit că se află mai degrabă cu ochii spre sondajele de opinie, ce arată că o foarte mare parte dintre români nu privesc cu simpatie atacarea Iugoslaviei și se pronunță acum împotriva intrării țării în NATO. De aici încearcă PDSR să-și recruteze baza electorală ce ar urma să-l aducă la putere, după anul 2000. Se pune întrebarea ce va face PDSR pentru ca, în eventualitatea câștigării puterii, să nu-și dezamăgească electoratul. Va rupe relațiile cu NATO? Va refuza Planul Marshall, urmând astfel pilda stalinistă de acum 50 de ani? Aceste întrebări sunt justificate, câtă vreme PDSR nu a dat nici un semnal clar, în aceste zile, că ar avea cel mai mic gând de a-și schimba politica anti-NATO. Liderul PDSR Ion Iliescu deplângea, nu demult, faptul că guvernul său - viitorul său guvern - va fi lipsit de "pârghiile" necesare acțiunilor în economie. El și-a îndemnat colegii de partid să se opună pe toate căile intențiilor actua-

ANDREI BUNA

M.D., FACOG

**Obstetrica, Ginecologie, Infertilitate,
Chirurgie Laparoscopica**

18 ani de experienta in Europa si USA

Examene anuale, tratamente ambulatorii (sonograma, colposcopie) si mica chirurgie. Specializare in tratamente de infertilitate, menopauza si probleme premenstruale. Privilegii la spitalele din Morris County, Northern New Jersey. Acceptam majoritatea asigurarilor medicale. Pentru programare, va rugam sunati la:

973 - 328 - 1262

390 Route 10W, Suite 1, Randolph, NJ, 07869

lului guvern de a împrăști aceste "pârghii". Ceea ce s'ar traduce printr'o politică de opoziție la tot ce va însemna dezetatizare și liberalizare. Cum se va împăca acest gen de politică, imaginat de PDSR, cu ceea ce întrevede Occidentul pentru țările balcanice este foarte greu de spus. Este o banalitate să spui că Planul Marshall este o șansă pentru România. Este însă hazardat să spui că România, în integralitatea ei, este gata să primească această șansă.

Ovidiu NAHOI

CARPATI SHIPPING EXPRESS

Asiguram asistenta vamala

**Expediem
COLETE SI MARFURI
In Romania
\$ 1.08/lb**

Avion cargo
Containere
Autoturisme
Repatrieri

NOU! NOU! NOU

**Alimente
Electronice 220v**

Bilete De Avion

Invitatii Si Procuri

Affidavit, imputerniciri

Repatrieri

PRETURI:

Bucuresti reprezentanta: \$1.08/lb
Bucuresti domiciliu: \$1.24/lb
Livrari provincie: \$1.59/lb
Containere 0.75/ lb.

TERMEN:

Livrare in Romania max.7 zile

COMPANIA NOASTRA

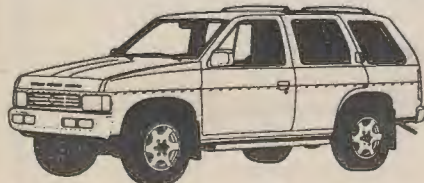
va ofera promptitudine si corectitudine
va garanteaza seriozitate si calitate
va ajuta sa-i bucurati pe cei de acasa
va asteapta cu placere

Luni-Vineri 8.30-18.30
Sambata-Duminica 10.00-16.00
Joi-inchis
(parcare disponibila)

Asigurare \$7
Manipulare \$3

CARPATI SHIPPING, singura companie cu filiale la New York, Montreal si Bucuresti

**TRANSPORT MASINI ORICE MARCA, ORIUNDE
IN LUME LA PRETURI INCEPIND
CU**

\$ 650.00

NEW YORK

44-17 Queens Blvd., Sunnyside, NY 11104
Tel: (718)786-7100; Fax: (718)784-0609
Toll Free: 1-800-796-SHIP(7447)

MONTREAL

3850 Jean Talon Ouest, bureau 150
Tel: (514)735-4510; Fax: (514)735-8075
Toll Free: 1-877-CARPATI (227-7284)

BUCURESTI

B-dul Unirii nr.8, sect.4
Tel: (011-401)337-0256
Fax: (011-401)337-0739

Tel: (718)786-7100; Toll Free: 1-800-796-SHIP(7447)

Gaura albă a conștiinței literare

(Urmare din pag. 19)

tapajul lansării și dirijarea atenției spre doar un capitol (32 pagini, cu tot cu note, din totalul de 342 pagini - însă această zecime face cât un munte de însinuări ticăloase, de afirmații mincinoase, de calomnii groase) : N. Manolescu în editorialul "«Jurnalul» poetului", în noiembrie 87 în *România literară* ; revista 22, prezentînd în decembrie 87 fragmente și anunțînd apropiata lansare a volumului ; emisiuni la TV - din care una a aceluiași Manolescu, interpretînd Aria Calomniei în duet cu iscălitoreasa ; intervenția lui Matei Călinescu ("Ion Caraion : un monstru") ; în aceeași *România literară* Gheorghe Grigurcu, dintr-o solidaritate rău înțeleasă, înclinînd să creadă invențiile "anchetatoarei" potrivit căroră Ion Caraion ar fi scris ceea ce a publicat Securitatea lui Ciachir (asta este pentru urechile lui Buduca !) în scopul de a obține pașaport de plecare în Occident - în fine, o variațiune pe aceeași temă semnată : Al. Cistelean în *Vatra...*

Am intervenit prin o scrisoare deschisă adresată lui Gheorghe Grigurcu, apărută în *România literară*. Apoi prin încă una ce constituia răspuns la răspuns : N. Manolescu a refuzat să o publice, prin deja-clasicul editorial "Adio, domnule Goma !"

I. Buduca, după obiceiul-i cunoscut, fără să citească, fără să dea citate, "rezumă" în stilul E. Barbu-Manolescu-Dimisianu-Ștefănescu-Pruteanu etc. ceea ce-i convine lui - iată ce scrie în textul de prezentare din *Cuvîntul* :

"Cazul lui Ion Caraion, însă, începe să devină îngrijorător. Recent, Paul Goma îi lua apărarea în contra lui Gheorghe Grigurcu, dat fiind că acesta îndrăznise să ne reamintească episodul în care Caraion îi turna la Securitate pe Monica Lovinescu și Virgil Ierunca".

Fiul spiritual al Ceachirului cu același nume a învățat de la maestrul său maniera barbo-săptămînistă de a "combate". Taman așa făcea și Conu Jenică. Numai că pe vremea aceea atacații nu puteau să răspundă minciunilor, calomniilor sale - unde să fi publicat replica : în *Viața studentească* ?, în *Amfiteatru* ?

Acum, după '89, eu pot să-i dau peste nas mincinosului Buduca - pe puncte :

- dacă ar fi citit scrisoarea mea către Grigurcu, n-ar fi afirmat că intervenisem "în apărarea lui Caraion" - ci pentru a demonta, mai întîi vicioasa alcătuire a volumului comandat și promovat de Liiceanu ; în al doilea : reaua credință (ca și analfabetismul în materie) al lui Manolescu - cel care a afirmat negru pe alb în editorialul amintit : "explicația (autoarei volumului n. m. P. G.) e simplă, plauzibilă și înspăimîntătoare : ca să i se permită să emigreze, Ion Caraion n-a scris un jurnal care i-a fost confiscat după plecare : a lăsat cu bună știință un denunț" ; în al treilea : neglijența lui Grigurcu de a citi fără a reflecta la ceea ce citește și fără a se informa pe lângă cunoscuții poetului ;

- dacă ar fi citit volumul **Această dragoste...** cum se citește : de la stînga spre dreapta (i-a mai explicat procedeul și Laszlo - se vede că degeaba), Buduca ar fi aflat un amănunt : oricât de sordide ar fi (și sunt !) detaliile despre Monica Lovinescu, Virgil Ierunca și despre mine - de ce m-a uitat ? - acestea nu intră în categoria (!) turnătorilor - ("episodul în care Caraion îi turna la Securitate"). Este bine ca I. Buduca să afle măcar acum, când, ajuns la vârsta de 47 an, se presupune că a ieșit din adolescență : pentru ca un text (îi zicem așa) să fie unul **de denunț**, trebuie să conțină "dezvăluirea" unor stări, a unor fapte de pe urma cărora cel denunțat va avea de suferit de la Securitate (Organul lui Ciachir) ; deasemeni : pentru ca un text să fie **calomnios**, este necesar ca el să fie adus la cunoștința publicului, fie din inițiativa, fie cu asentimentul autorului - altfel ar fi calomnie și ceea ce spune, în târg - sub pecetea tainei...- Buduca despre Teposu, despre Breban, despre Cistelean - nu ? ;

- dacă a citit **Această dragoste...**, nu a aflat **cum anume** au fost turnați, calomniați Monica și Virgil. "**Anchetatoarea**", ieșită din aceeași școală ca Buduca **nu a produs probe, nici citate**. Ci doar afirmații fanteziste și "rezumate" abuzive ;

- într-o "interpelare" la scrisoarea mea adresată lui Grigurcu - în care argumentam exact că mai sus : **iscălitorea** nu produce probe ale "turnătoriei" lui Caraion - semnătoreasă a volumului în chestie îmi răspundea cu toată insolența conștiinței că în spatele ei de "anchetatoare" se află Liiceanu, cu Humanitas, Adameșteanca și 22, Manolescu și proprietatea sa România literară (precum și alți directori) își deconspira, în sfârșit, "sursa de informație" : niște penibile însăilări din *Expres Magazin* compuse de Mihai Pelin !

Cum ar veni : "coordonatorul" Cărților albe, colaboratorul lui I. C. Drăgan la antena securistă de la Milano - acesta-i "izvorul" de la care s-a adăpat șefesa colecției "Procesul comunismului" de la Humanitas ! I-am răspuns indirect că securiștii de teapa lui Pelin nu sunt de crezut (nici când îi vezi morți) - și iată, recent, într-o emisiune TV a Marianei Sipoș, întrebata dacă a văzut cu ochii lui "documentele" publicate de E. Barbu în *Săptămîna*, Pelin a răspuns că da, le-a văzut : **erau semnate cu nume de cod** ! ; întrebata în continuare de unde știe că sub acel cod se afla... Caraion, de Netăgăduitul Izvor al Ministerului Adevărului a răspuns că... a întîlnit în alte părți decriptările involuntare ale unor nume de cod - ceea ce l-a condus la ideea identificării lui Caraion !

Iată pe ce informații, pe ce izvor s-a rezemat Humanitas pentru a clădi acest Labirint în care să fie plasat Monstrul Caraion, "turnătorul Monicăi Lovinescu și a lui Virgil Ierunca" - așa cum atât de frumos (dar mai ales exact) se exprimă un ins de moralitatea lui Buduca !

De aici, din cartierul Belleville al Parisului se vede odgonul cu care e cusut capitolul **Stelian Diaconescu (Ion Caraion)** din volumul **Această dragoste...** S-a văzut și orchestrarea, din umbră - din imediata mea vecinătate geografică .

Peșamele intervențiile mele nu au rămas chiar fără efect, iar de cînd a apărut în *Vatra...*

I. Buduca, după obiceiul-i cunoscut, fără să citească, fără să dea citate, "rezumă" în stilul E. Barbu-Manolescu-Dimisianu-Ștefănescu-Pruteanu etc. ceea ce-i convine lui - iată ce scrie în textul de prezentare din *Cuvîntul* :

"Cazul lui Ion Caraion, însă, începe să devină îngrijorător. Recent, Paul Goma îi lua apărarea în contra lui Gheorghe Grigurcu, dat fiind că acesta îndrăznise să ne reamintească episodul în care Caraion îi turna la Securitate pe Monica Lovinescu și Virgil Ierunca".

Fiul spiritual al Ceachirului cu același nume a învățat de la maestrul său maniera barbo-săptămînistă de a "combate". Taman așa făcea și Conu Jenică. Numai că pe vremea aceea atacării nu puteau să răspundă minciunilor, calomniilor sale - unde să fi publicat replica : în *Viața studentească* ?, în *Amfiteatru* ?

Acum, după '89, eu pot să-i dau peste nas mincinosului Buduca - pe puncte :

- dacă ar fi citit scrisoarea mea către Grigurcu, n-ar fi afirmat că intervenisem "în apărarea lui Caraion" - ci pentru a demonta, mai întâi vicioasa alcătuire a volumului comandat și promovat de Liiceanu ; în al doilea : reaua credință (ca și analfabetismul în materie) al lui Manolescu - cel care a afirmat negru pe alb în editorialul amintit : "explicația (autoarei volumului n. m. P. G.) e simplă, plauzibilă și înspăimântătoare : ca să i se permită să emigreze, Ion Caraion n-a scris un jurnal care i-a fost confiscat după plecare : a lăsat cu bună știință un denunț" ; în al treilea : neglijența lui Grigurcu de a citi fără a reflecta la ceea ce citește și fără a se informa pe lângă cunoscuții poetului ;

- dacă ar fi citit volumul *Această dragoste...* cum se citește : de la stînga spre dreapta (i-a mai explicat procedeul și Laszlo - se vede că degeaba), Buduca ar fi aflat un amănunt : oricât de sordide ar fi (și sunt !) detaliile despre Monica Lovinescu, Virgil Ierunca și despre mine - de ce m-a uitat ? - acestea nu intră în categoria (!) turnătorilor - ("episodul în care Caraion îi turna la Securitate"). Este bine ca I. Buduca să afle măcar acum, când, ajuns la vârsta de 47 an, se presupune că a ieșit din adolescență : pentru ca un text (îi zicem așa) să fie unul *de denunț*, trebuie să conțină "dezvăluirea" unor stări, a unor fapte de pe urma cărora cel denunțat va avea de suferit de la Securitate (Organul lui Ciachir) ; deasemeni : pentru ca un text să fie *calomnios*, este necesar ca el să fie adus la cunoștința publicului, fie din inițiativa, fie cu asentimentul autorului - altfel ar fi calomnie și ceea ce spune, în târg - sub pecetea tainei... - Buduca despre Teșosu, despre Breban, despre Cistelean - nu ? ;

- dacă a citit *Această dragoste...*, nu a aflat *cum anume* au fost turnați, calomniați Monica și Virgil. "*Anchetatoarea*", ieșită din aceeași școală ca Buduca *nu a produs probe, nici citate*. Ci doar afirmații fanteziste și "rezumate" abuzive ; - într-o "*interpelare*" la scrisoarea mea adresată lui Grigurcu - în care argumentam exact că mai sus : *iscălițoarea* nu produce probe ale "turnătoriei" lui Caraion - semnătoareașă a volumului în chestie îmi răspundea cu toată insolenta conștiinței că în spatele ei de "anchetatoarea" se află Liiceanu, cu Humanitas, Adameșteanca și 22, Manolescu și propriitatea sa România literară (precum și alți directori) își deconspira, în sfârșit, "sursa de informație" : niște penibile înșăilări din *Expres Magazin* compuse de Mihai Pelin !

Cum ar veni : "coordonatorul" Cărților albe, colaboratorul lui I. C. Drăgan la antena securistă de la Milano - acesta-i "izvorul" de la care s-a adăpat șefesa colecției "Procesul comunismului" de la Humanitas ! I-am răspuns indirect că securiștii de teapa lui Pelin nu sunt de crezut (nici când îi vezi morți) - și iată, recent, într-o emisiune TV a Marianei Sipoș, întrebare dacă a văzut cu ochii lui "documentele" publicate de E. Barbu în *Săptămîna*, Pelin a răspuns că da, le-a văzut : *erau semnate cu nume de cod* ! ; întrebare în continuare de unde știe că sub acel cod se afla... Caraion, de Netăgăduitul Izvor al Ministerului Adevărului a răspuns că... a întâlnit în alte părți decriptările involuntare ale unor nume de cod - ceea ce l-a condus la ideea identificării lui Caraion !

Iată pe ce informații, pe ce izvor s-a rezemat Humanitas pentru a clădi acest Labirint în care să fie plasat Monstrul Caraion, "turnătorul Monicăi Lovinescu și a lui Virgil Ierunca" - așa cum atât de frumos (dar mai ales exact) se exprimă un ins de moralitatea lui Buduca !

De aici, din cartierul Belleville al Parisului se vede odgonul cu care e cusut capitolul Stelian Diaconescu (Ion Caraion) din volumul *Această dragoste...* S-a văzut și orchestrarea, din umbră - din imediata mea vecinătate geografică. Pesemne intervențiile mele nu au rămas chiar fără ecou, iar de când a apărut în *Vatra* (nr. 10/98) textul Sandei Cordoș *Criziștii*, Humanitasioții au intrat în panică.

Bine-bine, dar chiar atât de în panică să se afle liicenii de toate sexele, de au făcut apel la serviciile ultimului dintre argați - unde mai pui : ucenic al limbricului teologo-securist pe nume Ciachir : Buduca : gaura albă a (in)conștiinței literare (îți dai seama ?! - românești) ?

Paul Goma

Ultimile exemplare din

Moștenirea Kremlinului

de Ion Mihai Pacepa

Trimiteti
pe adresa
Lumii Libere
\$15

Ridicați-vă...

(Urmare din pag. 9)

de a face rău sunt echivalente. Dacă sunt, atunci nu avem altceva de făcut decât să încrucim brațele și să așteptăm ca extremismul să se folosească de toată libertatea cu putință."

Într'o societate democrată, binele și răul sunt atitudini față de legea scrisă. Faci binele dacă respecti Legea și faci răul dacă n'o respecti. Cei care nu consimt să se afle sub acest principiu fundamental sunt dușmanii libertății și din această cauză li se ia libertatea de a acționa. Din această cauză, într'o democrație sunt mai multe restricții legale decât într'un stat totalitar. Căci, pe când în climatul democratic statul conduce societatea prin legile ei, într'un stat totalitar societatea este condusă, în mod ilegal, prin "indicații" care dau naștere la hatăruri sau la prigoniri.

Libertatea are două mari diviziuni: libertatea civilă și libertatea politică. Pentru a fi o democrație reală, ambele condiții trebuie îndeplinite. Libertatea civilă presupune

egală distanță față de Lege a fiecărui cetățean. Cum, atunci, închisorile din România de astăzi sunt pline de plevușcă și nu de-alde Iliescu, Gelu Voican, Pleșiță, Petre Roman, Vadim Tudor și alții ca ei?

Libertatea politică înseamnă egal acces la posibilitatea de guvernare. Câți nemembri PCR ați văzut de 10 ani încoace, participând la guvernare? Este, deci, Republica de la București democrație, chiar și numai într'o fază incipientă? Dacă o tratezi astfel, în condițiile unor restricții foarte puține în apărarea libertăților, atunci e normal să fii speriat că, într'o bună zi, un maimuțoi fără nici un Dumnezeu va prelua puterea și va readuce dictatura de tip ceaușist.

În final, Daniel Vighi sesizează, totuși, starea de țară ocupată a României: *"Astăzi, dacă lucrurile nu merg în țară, este și pentru că undeva, anume, cineva împiedică votarea Legii Ticu, aceea cu desconfirarea. (...) Cum se face că doar România nu poate să treacă acest prag? Răspunsul este unul singur: țărișoara noastră este ocupată literalmente de securiști, este țara lor, ei sunt capitaliștii, ei sunt boșii, ei sunt patrioții, ei sunt cei ce azi (și mâine) vor râde la soare."*

Bine, și atunci, vorba militanțiștilor ruși: ce-i de făcut? Ei, aici

PRETURI NOI ! PRETURI REDUSE !

USA - ROMANIA

* IN FIECARE

\$ 0.44⁹ MINUTUL RE

NU TREBUIE SA SCHIMBATI COMPANIA DE TELEFOANE

ACTIVAREA ESTE GRATUITA, FARA INCASARI MINIME P

!! NU VA PACALITI CU PROMISIUNI SI PRETURI FALSE - CU TE

SIMPLU DE FOLOSIT: 1. SUNATI 1 (800) XXX-XXXX DE LA TELEFON
2. ASCULTATI MESAJUL "please enter the nu
3. FORMATI NUMARUL (exemplu "01140..." pe

!! PRETURI REDUSE PENTR

USA	\$0.11	POLONIA	\$0.36	AUSTRALIA	\$0.
UNGARIA	\$0.24	BELGIA	\$0.28	ISRAEL	\$0
RUSSIA	\$0.42	SUEDIA	\$0.13	ANGLIA	\$0
BULGARIA	\$0.35	ITALIA	\$0.20	SPANIA	\$0

PENTRU INREGISTRARE SUNATI 1 888 ROMANIA sau

NUMELE

TE

Gaura albă a conștiinței literare

(Urmare)

fi silit să accepte . Și Năvodaru a acceptat : pe primul volum (din trei - Univers, 1977) apare ca traducător Petru Manoliu ! Tot socrul meu a tradus și **Despre război** de Clausewitz (Editura militară, 1982) însă nu este menționat traducătorul decât în caseta... tehnică (Raymond Aron, văzînd volumul, a exclamat : «Nu știam că Clausewitz a scris direct în românește!»), iar studiul introductiv, notele, verificarea textului apar semnate de... general-maior dr. Corneliu Soare...

Am tradus împreună cu Horia Florian Popescu **Is I Lay Dying** de Faulkner pentru Cartea românească . Când au venit șpalturile am constatat că dispăruse numele meu de co-traducător . Îmi explicase Gafița : **eu nu exist** ! Horia Florian Popescu a refuzat să semneze singur, astfel că volumul a apărut abia în iulie 1972, când eu mă aflam... în Germania, în drum spre Franța ! Purtînd și numele meu...

Am tradus (după varianta franceză) împreună cu soția volumul lui Yukio Mishima **Tumulțul valurilor**, pentru Univers . Cale de trei "ședințe de lămurire" (în fapt : anchete de Securitate) inevitabilii Romul Munteanu, Ion Brad, Dumitru Ghișe, Ion Dodu Bălan (ia te uită : toți ardeleni de-ai Buducăi !) au exercitat presiuni asupra mea, alternînd promisiunile cu amenințările, pentru a le da, lor, în scris, că "renunț de bună voie" să co-semnez traducerea din Mishima - atunci Romul Munteanu mă lămură : cum și cât... **nu exist** eu - deci numele nu poate apărea ! Recunosc, rușinat : în cele din urmă, obosit, hărțuit (repet : cei patru mă atacau în haită, cu întrebări încrucșate, în pur stil securist), am cedat, am dat în scris că "renunț de bunăvoie" la prezența numelui meu pe traducere . Dar, cum e în România : m-am consolată că nu cedasem chiar tot-tot : securiștii culturii - îi mai înșir o dată : Romul Munteanu, Brad, Ghișe, Dodu Bălan - țineau ca traducerea să apară..., fie fără nici un nume («o să se creadă că tovarășii tipografi au uitat să culegă...» - propunea Dodu), fie cu un pseudonim . Ce victorie am reperțat (în ciuda înfrângerii generale...) ! : am obținut să semneze soția mea, cu numele de fată...

Așa a fost (și va mai fi) cu traducerile .

Cât despre "furtul intelectual" săvârșit de Caraion, cel care nu știa engleză, semnînd poeme traduse de altcineva... Este întreat Buduca cel atoateștiutor : Arghezi - de pildă - știa rusește ? Atunci cum a apărut ca traducător al **Fabulelor** lui Krilov - făcînd din producția unui oarecare imitator al lui La Fontaine un extraordinar poet - în românește, se înțelege... ? Dar Mazilescu : stăpînea el atât de bine franceza, ca să-l traducă pe Michel Deguy ? Ei bine : varianta românească (a lui Mazilescu) este o mare poezie - spre deosebire de original : niște versuri, acolo...

Așa va fi procedat și Caraion : "a mai schimbat un cuvânt pe ici, pe colo..."; cum spune Aleutina Crețu-Grigorescu... - dar cu un cuvânt pe ici, cu un cuvânt pe colo un poet poate preface un oarecare text în poezie adevărată .

2. "Tumătorul Caraion"

Aici voia să-l aducă I. Buduca pe cititor . Scontînd pe inocența românului răsfător de ziare și mai ales pe facultatea lui de a uita fulgerător și ceea ce, eventual, știa, **plagiatorul** emerit are obrăznicia să tune și să fulgere - în prezentarea intitulată "Negrii literari" - împotriva lui E. Barbu, a lui Ștefanache - dar uitîndu-l pe cel mai recent : pe Inimitabilul Buduca ! Pe Cinstitul Buduca ! Pe hoțul de texte Buduca...

Povestea cu "furtul intelectual" : o (disproporționată) introducere în adevărata problemă : a fost sau ba Ion Caraion "monstrul cu două capete" ? (aici îl plagiază pe Matei Călinescu), cel care "ți turna la Securitate pe Monica Lovinescu și pe Virgil Ierunca" ? - iar dincoace Buduca îl omite pe Goma, căruia E. Barbu i-a consacrat o pagină întreagă din "Jurnalul lui Caraion" .

Fiindcă am ajuns la miezul problemei, cititorul să știe - dacă n-a aflat încă :

Poetul Ion Caraion a făcut închisoare politică între 1950 și 1955, apoi între 1958 și 1964 - ultima oară a fost condamnat la moarte, pedeapsă comutată în închisoare pe viață . Poeme de-ale sale, alături de ale lui Crainic, Gyr, Măndinescu, Cahuleanu-Ciurunga, Ion Omescu au alimentat poezia de închisoare . Poetul Caraion a putut publica din nou - însă ca majoritatea foștilor deținuți : abia **după "decretul Ceaușescu" din iunie 1965** .

Atenție : semnătura poetului Caraion nu poate fi găsită sub nici o poezie, sub nici un articol de laudă ori de penitență - la adresa lui Stalin, a lui Lenin, la adresa regimului, a lui Ceaușescu / dealtfel, nici semnăturile lui Ion Negoitescu, Ioan D. Sîrbu, Steinhardt - în schimb a lui Gyr, Crainic, Vinea, H. Y. Stahl, Noica, Ciurunga, Carianopol, Cioculescu, Papu, Streinu, Balotă - da ; pe lângă asta poetul Caraion, abia ieșit din prima pușcărie a scris și a trimis în Occident (lui Virgil Ierunca, la Paris), atât versuri-din-inchisoare, cât și un "memorial al închisorilor românești" - soția sa Valentina fiind condamnată la 15 ani pentru crimă de dactilografie...

În 1981 poetul a cerut azil politic în Elveția . Nu și-a ținut... condeiul, a scos volumul de pamflete **Insectele tovarășului Hitler**, a ținut conferințe, a scris articole în presa din exil . **Din acest motiv** în 1982 organul Securității **Săptămâna** lui Eugen Barbu, unde asudau din greu căprării MAI : Ulieru, V. C. Tudor, Ciachir (acesta detașat, după 89 la **Cuvîntul** - mucilagiul teologo-securist la care voi reveni de fiecare dată când voi avea ocazia) a publicat largi și lungi fragmente prezentate drept "Jurnalul

fapt : anchete de Securitate) inevitabilii Romul Munteanu, Ion Brad, Dumitru Ghișe, Ion Dodu Bălan (ia te uită : toți ardeleni de-ai Buducăi !) au exercitat presiuni asupra mea, alternând promisiunile cu amenințările, pentru a le da, lor, în scris, că "renunț de bună voie" să co-semnez traducerea din Mishima - atunci Romul Munteanu mă lămurea : cum și cât... **nu există** eu - deci numele nu poate apărea ! Recunosc, rușinat : în cele din urmă, obosit, hărțuit (repet : cei patru mă atacau în haită, cu întrebări încrucișate, în pur stil securist), am cedat, am dat în scris că "renunț de bunăvoie" la prezența numelui meu pe traducere . Dar, cum e în România : m-am consolată că nu cedasem chiar tot-tot : securiștii culturii - îi mai înșir o dată : Romul Munteanu, Brad, Ghișe, Dodu Bălan - țineau ca traducerea să apară..., fie fără nici un nume («o să se creadă că tovarășii tipografi au uitat să culegă...» - propunea Dodu), fie cu un pseudonim . Ce victorie am reperat (în ciuda înfrângerii generale...) ! : am obținut să semneze soția mea, cu numele de fată...

Așa a fost (și va mai fi) cu traducerile .

Cât despre "furtul intelectual" săvârșit de Caraion, cel care nu știa engleză, semnând poeme traduse de altcineva... Este întrebat Buduca cel atoateștiutor : Arghezi - de pildă - știa rusește ? Atunci cum a apărut ca traducător al **Fabulelor** lui Krilov - făcând din producția unui oarecare imitator al lui La Fontaine un extraordinar poet - în românește, se înțelege...? Dar Măzilescu : stăpâna el atât de bine franceza, ca să-l traducă pe Michel Deguy ? Ei bine : varianta românească (a lui Măzilescu) este o mare poezie - spre deosebire de original : niște versuri, acolo...

Așa va fi procedat și Caraion : "a mai schimbat un cuvânt pe ici, pe colo..."; cum spune Aleutina Crețu-Grigorescu... - dar cu un cuvânt pe ici, cu un cuvânt pe colo un poet poate preface un oarecare text în poezie adevărată .

2 . "Tumătorul Caraion"

Aici voia să-l aducă I . Buduca pe cititor . Scontînd pe inocența românului răsfoitor de ziare și mai ales pe facultatea lui de a uita fulgerător și ceea ce, eventual, știa, **plagiatorul** merit are obrăznicia să tune și să fulgere în prezentarea intitulată "Negrii literari" - împotriva lui E . Barbu, a lui Ștefanache - dar uitîndu-l pe cel mai recent : pe Inimitabilul Buduca ! Pe Cinstitul Buduca ! Pe hoțul de texte Buduca...

Povestea cu "furtul intelectual" : o (disproporționată) introducere în adevărata problemă : a fost sau ba Ion Caraion "monstrul cu două capete" ? (aici îl plagiază pe Matei Călinescu), cel care "îi turna la Securitate pe Monica Lovinescu și pe Virgil Ierunca" ? - iar dincoace Buduca îl omite pe Goma, căruia E . Barbu i-a consacrat o pagină întreagă din "jurnalul lui Caraion" .

Fiindcă am ajuns la miezul problemei, cititorul să știe - dacă n-a aflat încă :

Poetul Ion Caraion a făcut închisoare politică între 1950 și 1955, apoi între 1958 și 1964 - ultima oară a fost condamnat la moarte, pedeapsă comutată în închisoare pe viață . Poeme de-ale sale, alături de ale lui Crainic, Gyr, Măndinescu, Cahuleanu-Ciurunga, Ion Omescu au alimentat poezia de închisoare . Poetul Caraion a putut publica din nou - însă ca majoritatea foștilor deținuți : abia **după "decretul Ceaușescu" din iunie 1965** .

Atenție : semnătura poetului Caraion nu poate fi găsită sub nici o poezie, sub nici un articol de laudă ori de penitență - la adresa lui Stalin, a lui Lenin, la adresa regimului, a lui Ceaușescu / dealtfel, nici semnăturile lui Ion Negoiteșcu, Ioan D . Sîrbu, Steinhardt - în schimb a lui Gyr, Crainic, Vinea, H . Y . Stahl, Noica, Ciurunga, Carianopol, Cioculescu, Papu, Streinu, Balotă - da ; pe lângă asta poetul Caraion, abia ieșit din prima pușcărie a scris și a trimis în Occident (lui Virgil Ierunca, la Paris), atât versuri din închisoare, cât și un "memorial al inchișorilor românești" - soția sa Valențina fiind condamnată la 15 ani pentru crimă de dactilografiere...

În 1981 poetul a cerut azil politic în Elveția . Nu și-a ținut... condeiu, a scos volumul de pamflete **Insectele tovarășului Hitler**, a ținut conferințe, a scris articole în presa din exil . **Din acest motiv** în 1982 organul Securității **Săptămâna** lui Eugen Barbu, unde asudau din greu căprarii MAI : Ulieru, V . C . Tudor, Ciachir (acesta detașat, după 89 la **Cuvîntul** - mucilagiu teologo-securist la care voi reveni de fiecare dată când voi avea ocazia) a publicat largi și lungi fragmente prezentate drept "Jurnalul lui Caraion" . În el au fost portretizați deloc flatant Monica Lovinescu și Virgil Ierunca - și semnatarul acestor rânduri, pe o pagină, la 12 martie /82) .

Procedeu ticălos al ticăloasei Securități : publicarea vicioasă, traficată, a unor scrieri confiscate-furate (și **nedestinate tiparului**) a provocat mare tulburare, mai cu seamă printre scriitorii prieteni și cunoscuți ai lui Caraion . El a dat câteva explicații prin Europa liberă, dar care nu au clarificat lucrurile .

A murit în 1986, la Lausanne .

Nu cunosc amănunte privitoare la motivul reactivării "afacerii Caraion" în tocmai în 1997, prin lansarea volumului **Această dragoste care ne leagă - reconstituirea unui asasinat**, editat de Liiceanu, la Humanitas, în noua colecție "Procesul comunismului" . Însă mi s-a părut suspectă, pe de o parte arhitectura cărții - atenție : propunîndu-și **să reconstituie asasinatul** Ecaterinei Bălăcioiu, soția lui E . Lovinescu și mamă a Monicăi Lovinescu, însă mutînd accentul responsabilităților de la Securitate (**căldul**) la... Ion Caraion, și el **victimă** . Pe de alta suspect mi s-a arătat

e malignă în corpul

„surse“ pentru supravegherea generală a populației. (Numai când se va cunoaște numărul real al efectivelor *Securității* se va putea aproxima dimensiunea adevăratei sale rețele informative.) În plus, fostul serviciu de spionaj român (*DIE*) a recrutat majoritatea cadrelor de conducere a ministerelor implicate în activități externe (ca *Ministerul de Externe, Ministerul Comerțului Exterior, AGERPRES, Consiliul Național pentru Știință și Tehnologie, Departamentul Cultelor*) și cca 90% din personalul român care lucra în Occident. Iar prin *Decretul nr. 363 din 23 iunie 1973*³¹ Ceaușescu a împuternicit *DIE* să dea grad militar oricărui salariat din sistemul comerțului exterior și al *Ministerului de Externe*, să îi plătească salarii secrete și să îl folosească în calitate de „ofițer deplin conspirat“ atât în țară, cât și în străinătate. La scurt timp după aceasta, în *Ministerul Comerțului Exterior*, de exemplu, cinci miniștri adjuncți și unsprezece directori erau „ofițeri deplin conspirați“, iar 38 din cei 41 de directori ai întreprinderilor de comerț exterior lucrau de asemenea pentru *DIE*. În 1974, Ceaușescu a extins sistemul „ofițerilor deplin conspirați“ la întregul aparat de stat al României. Nu e de mirare că imediat după ce am primit azil politic în SUA au fost înlocuiți din funcții patru membri ai *Biroului Politic*, o treime din membrii guvernului și 22 de ambasadori. Toți erau „ofițeri deplin conspirați“ ale căror documente militare și state de salarii fuseseră semnate de mine. O bună parte a acestor colaboratori, informatori și ofițeri „deplin conspirați“ constituie clasa politică a României de azi și, din câte cunosc, foarte puțini dintre ei (printre care fostul meu subaltern în *DIE*, Daniel Dăianu, până nu de mult ministru de Finanțe) au avut curajul să recunoască public colaborarea lor secretă cu *Securitatea*. De aceea există, bineînțeles, posibilitatea ca ei să fie șantațați.

Dosarele *Securității* trebuie scoase de sub controlul *SRI/SIE*

Cum credeți că ar fi arătat România dacă dosarele *Securității* ar fi fost deschise public, așa cum au fost deschise cele ale *STASI*?

Dacă aceste dosare ar fi fost făcute publice în 1990-1991, înainte ca securității să le fi putut „steriliza“, România ar fi fost acum o cu totul altă țară. În primul rând ar fi avut o clasă politică diferită, neîntinată de securității care au manipulat-o în ultimii 50 de ani. Ea ar fi avut de asemenea un aparat de stat și un sistem juridic curățate de odioasele moșteniri ale Kremlinului, ceea ce ar fi făcut România compatibilă cu integrarea în NATO și ar fi constituit un magnet pentru atragerea de capital occidental necesar modernizării

economiei. Nici acum nu ar fi prea târziu, cu condiția ca dosarele *Securității* și ale serviciului său de spionaj să fie scoase de sub controlul *SRI*, respectiv *SIE*. Numai așa vor putea fi prevenite alte „sterilizări“ ale dosarelor *Securității* și ale *DIE*. Tot numai așa se va putea, de asemenea, pune capăt manipulării în scopuri politice și personale a datelor cuprinse în aceste prețioase arhive.

Cazul Mihai Pelin

Îl cunoașteți pe Mihai Pelin? Ce ne puteți spune despre el?

Nu l-am întâlnit niciodată. Am cunoscut însă dosarele pe care Mihai Pelin le avea la *Securitate* în anii când am fost secretar de stat al *Ministerului de Interne*. Nu îi fac cinste. După cum nu îi face cinste nici activitatea pe care a desfășurat-o după alungarea lui Ceaușescu, când s-a angajat într-o colaborare deschisă cu securității și a devenit apărătorul oficial al crimelor pe care le-au comis.

O dezgustătoare operă de dezinformare: *Cartea Albă a Securității*

Cum este văzută în SUA *Cartea Albă a Securității* pe care Mihai Pelin a editat-o în anii regimului Iliescu?

Expertii americani în materie consideră că cele cinci volume ale *Cărții Albe a Securității*, publicate sub egida *SRI*, sunt o dezgustătoare operă de dezinformare care continuă tradițiile comuniste. Acest așa-zis „studiu istoric“ se străduiește să „documenteze“ că *Securitatea*, care a fost creată de Kremlin și condusă mulți ani de ofițeri acoperiți sovietici, nu ar fi avut rădăcinile în plaiurile Rusiei, ci în istoria României, că ea ar fi servit interesele naționale ale țării într-o anumită etapă istorică și că nu ar fi fost nici pe departe atât de criminală cum s-a crezut după răscoala populară din decembrie 1989 – și cum s-a dovedit că au fost toate celelalte poliții politice din blocul sovietic. Scopul evident urmărit de Mihai Pelin în *Cartea Albă a Securității* este acela de a intoxica populația țării cu ideea că dictatura comunistă impusă în România cu ajutorul baionetelor sovietice ar fi fost un regim legitim și că securității care l-au slujit sunt de fapt patrioți ce pot fi deci folosiți în continuare de serviciile secrete ale României de azi. Cele peste 2.000 de pagini ale acestei opere de dezinformare, care se bazează exclusiv pe „dovezi“ provenite din documentele *Securității*, încearcă de asemenea să convingă populația că Iuliu Maniu, Corneliu Coposu, Ion Mihalache, Grigore Gafencu, Constantin Vișoianu, generalul Nicolae Rădescu și multe alte mii de români anticomuniști condamnați de *Securitate* ar fi periclitate de fapt se-

cca 90% din personalul român care lucra în Occident. Iar prin *Decretul nr. 363* din 23 iunie 1973³¹ Ceaușescu a împuternicit *DIE* să dea grad militar oricărui salariat din sistemul comerțului exterior și al *Ministerului de Externe*, să îi plătească salarii secrete și să îl folosească în calitate de „ofițer deplin conspirat” atât în țară, cât și în străinătate. La scurt timp după aceasta, în *Ministerul Comerțului Exterior*, de exemplu, cinci miniștri adjuncți și unsprezece directori erau „ofițeri deplin conspirați”, iar 38 din cei 41 de directori ai întreprinderilor de comerț exterior lucrau de asemenea pentru *DIE*. În 1974, Ceaușescu a extins sistemul „ofițerilor deplin conspirați” la întregul aparat de stat al României. Nu e de mirare că imediat după ce am primit azil politic în SUA au fost înlocuiți din funcții patru membri ai *Biroului Politic*, o treime din membrii guvernului și 22 de ambasadori. Toți erau „ofițeri deplin conspirați” ale căror documente militare și state de salarii fuseseră semnate de mine. O bună parte a acestor colaboratori, informatori și ofițeri „deplin conspirați” constituie clasa politică a României de azi și, din câte cunosc, foarte puțini dintre ei (printre care fostul meu subaltern în *DIE*, Daniel Dăianu, până nu de mult ministru de Finanțe) au avut curajul să recunoască public colaborarea lor secretă cu *Securitatea*. De aceea există, bineînțeles, posibilitatea ca ei să fie șantajați.

Dosarele *Securității* trebuie scoase de sub controlul SRI/SIE

Cum credeți că ar fi arătat România dacă dosarele *Securității* ar fi fost deschise public, așa cum au fost deschise cele ale *STASI*?

Dacă aceste dosare ar fi fost făcute publice în 1990-1991, înainte ca securității să le fi putut „steriliza”, România ar fi fost acum o cu totul altă țară. În primul rând ar fi avut o clasă politică diferită, neîntinată de securității care au manipulat-o în ultimii 50 de ani. Ea ar fi avut de asemenea un aparat de stat și un sistem juridic curățate de odioasele moșteniri ale Kremlinului, ceea ce ar fi făcut România compatibilă cu integrarea în NATO și ar fi constituit un magnet pentru atragerea de capital occidental necesar modernizării

Cazul Mihai Pelin

Îi cunoașteți pe Mihai Pelin? Ce ne puteți spune despre el?

Nu l-am întâlnit niciodată. Am cunoscut însă dosarele pe care Mihai Pelin le avea la *Securitate* în anii când am fost secretar de stat al *Ministerului de Interne*. Nu îi fac cinste. După cum nu îi face cinste nici activitatea pe care a desfășurat-o după alungarea lui Ceaușescu, când s-a angajat într-o colaborare deschisă cu securității și a devenit apărătorul oficial al crimelor pe care le-au comis.

O dezgustătoare operă de dezinformare: *Cartea Albă a Securității*

Cum este văzută în SUA *Cartea Albă a Securității* pe care Mihai Pelin a editat-o în anii regimului Iliescu?

Experții americani în materie consideră că cele cinci volume ale *Cărții Albe a Securității*, publicate sub egida *SRI*, sunt o dezgustătoare operă de dezinformare care continuă tradițiile comuniste. Acest așa-zis „studiu istoric” se străduiește să „documenteze” că *Securitatea*, care a fost creată de Kremlin și condusă mulți ani de ofițeri acoperiți sovietici, nu ar fi avut rădăcinile în plaiurile Rusiei, ci în istoria României, că ea ar fi servit interesele naționale ale țării într-o anumită etapă istorică și că nu ar fi fost nici pe departe atât de criminală cum s-a crezut după răscoala populară din decembrie 1989 – și cum s-a dovedit că au fost toate celelalte poliții politice din blocul sovietic. Scopul evident urmărit de Mihai Pelin în *Cartea Albă a Securității* este acela de a intoxica populația țării cu ideea că dictatura comunistă impusă în România cu ajutorul baionetelor sovietice ar fi fost un regim legitim și că securității care l-au slujit sunt de fapt patrioți ce pot fi deci folosiți în continuare de serviciile secrete ale României de azi. Cele peste 2.000 de pagini ale acestei opere de dezinformare, care se bazează exclusiv pe „dovezi” provenite din documentele *Securității*, încearcă de asemenea să convingă populația că Iuliu Maniu, Corneliu Coposu, Ion Mihalache, Grigore Gafencu, Constantin Vișoianu, generalul Nicolae Rădescu și multe alte mii de români anticomuniști condamnați de *Securitate* ar fi periclitat de fapt se-

ON LAW OFFICE

B & KROCHAK

IMPORARĂ
Authorization
ment Authorization
sa
ns

la TORONTO

STELA COLDEA

tel: (416) 482-3387

fax: (416) 482-0647

Canada Email: Info@akcanada.com

Internet: www.akcanada.com

SI, TRADUCERII, TESTAMENTE

Paul Goma

Buduca: gaura albă a conștiinței literare

O știu toți dascălii din lume : un copil (să-i zicem : Ionel), prins că a furat, de pildă, cartea de citire a lui Georgetel, se apără, dînd o *altă* vină pe *alt* copil :

«Dar și Sorinel a gătit mîta ! Și Săndel i-a spart lui Mirel capul ! Și...»

Așa procedase Eugen Barbu, plagiator cu condicuță ; ca un hoț care, prins, zbiară : «Hoții ! Hoții !!», arătînd în dreapta, în stînga, în sus, în spate, în semn de : «Toată lumea face "așa" - ce : eu nu-s lume ?»

Așa procedează Ioan Buduca : dovedit cu probe, de *plagiat*, după ce a dat vina pe redactorul de carte, însă nu a recunoscut delictul (furtul), în loc să se retragă, întru penitență la mănăstirea Secu, unde-i stareț maestrul său de dogmatică-securatică : Dan Ciachir, el arată spre "Două cazuri de furt intelectual : Mihnea Gheorghiu și Ion Caraion" (*Cuvîntul* din ianuarie 1999), avînd un supratitlu nesfârșit de subtil : "Găurile negre ale conștiinței literare".

În cele două pagini interioare plagiatorul I. Buduca (care nu-i prost degeaba), prin titlul : "furt intelectual" îi trimite pe cititori la "hoțul Caraion" (alături de Mihnea Gheorghiu - tot pentru camuflaj...), însă prin textul de prezentare "Negri literari" le strecoară în ureche otrava pusă în comerț de Liiceanu sub eticheta : "turnătorul Caraion".

Să le cercetăm pe rând :

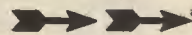
1. "Hoțul Caraion"

Nimic nou sub soare : campania împotriva lui Ion Caraion organizată de Humanitas prin volumul **Această dragoste care ne leagă...**, susținută și de N. Manolescu și de Matei Călinescu, încuviințată și de Gheorghe Grigurcu și de Al. Cistelean - conținea și această acuzație de "hoț de poeme" - vezi în volum afirmațiile puse de iscălitoreasa-anchetatoare în gura lui A. Hamzea.

Tactică primitivă : ca și Securitatea, când (uneori) nu izbutea să te prefacă în spion american, îți strecura în dosar și niscai găinării...

Este întru totul verosimil ca Aleutina Crețu-Grigorescu, să fie co-traducătoarea sau adevărata traducătoare a unor piese de Tennessee Williams, a **Cărții junglei** de Kipling, a poeziilor americani din **Antologia...** citată. Numai că această "practică" a fost curentă și înainte de instaurarea comunismului - nu-și aduce nimeni de Giurcea ? În perioada siberiană a cunoscut o mare răspîndire și a procurat o pâine (neagră, dar pâine) foarte multor scriitori interziși. La vârsta lui, I. Buduca ar fi trebuit să cunoască această cruntă realitate. Și Vine și Frunzetti și Doinaș și Steinhardt și Negoitescu și Balotă (și câți încă !) au tradus (ce au tradus), dar au semnat alții. Și nu totdeauna cei ce-și puneau numele pe o muncă ce nu le aparținea erau necinstiți, profitori - "hoți", vorba lui I. Buduca, acesta **hoț-cinstit**, și nu doar de traduceri... Anume scriitori ce aveau voie să publice, îi acopereau, îi protejau pe nefericiții "dușmani ai poporului" muritori de foame, prilejuindu-le un câștig. Că au fost unii semnatari de traduceri care au reținut pentru ei înșiși cea mai mare parte a plății - din păcate și asta este adevărat.

Câteva exemple din familie : din pricina ginerelui care publicase în Occident cărți-dușmănoase, socrul meu, traducător diplomat, nu a mai avut voie nici să traducă. Însă pentru că Petru Manoliu, care făcuse contract și pentru **Iosif și frații săi** de Thomas Mann, luase banii și murise, lăsînd un text nefolosibil : îl tradusesse pe Thomas Mann după... traducerea franceză de la Gallimard..., inventivul Romul Munteanu (flancat de Brad, Ghișe, Dodu) a găsit soluția : Năvodaru era și bun traducător de germană și... interzis : dacă i se promite o sumă care să-i acopere dactilografierea, va

Contra e în fl

Federația Sindicatelor Vamale (FSVR) a depus, Joi 4 Martie, la Parchetul General de pe lângă Curtea Supremă de Justiție, o plîngere împotriva șefului Direcției Generale a Vămilelor (DGV), Nini Săpunaru, pe care îl acuză că, prin administrarea incompetentă a DGV, a creat premisele favorabile trecerii prin punctele de vamă a unor transporturi de alcool, cafea și țigări de contrabandă. Sindicaliștii răspund astfel declarațiilor făcute publice de Nini Săpunaru, în urmă cu două zile, referitoare la derularea unor activități de contrabandă în vama Giurgiu și în alte puncte vamale din țară. Șeful DGV a declarat Luni, că mai multe controale efectuate la de o comisie a DGV la punctele de frontieră Giurgiu și Negru Vodă au relevat implicarea unor lucrători vamali în contrabanda cu țigări și cu alcool operațiuni realizate prin neînregistrarea în documentele vamale a sute de transporturi provenite, în principal, din Bulgaria. Lipsa, în ultimii doi ani, a unor norme de urmărire a mijloacelor de trafic internațional, vămuire transporturilor de cafea, țigări și alcool prin toate punctele de frontieră și nu doar în anumite birouri, precum și introducerea, în vâmi, a unui sistem informatizat parțial adaptat la condițiile reale de lucru sunt principalele cauze ale contrabandei, iar eliminarea lor stătea în atribuțiile șefului DGV declarat Vasile M...

de confiscare, date în timpul comunismului. Dar cele mai multe dintre case au fost luate "fără titlu", adică prin încălcarea sau ocolirea chiar a acelor legi comuniste. În general, foștii proprietari pot acum câștiga în justiție casele luate de stat "fără titlu". PNȚCD dorește, însă, și anularea contractelor de vânzare către chiriași a imobilelor "cu titlu" și retrocedarea către foștii proprietari. Chiriașii ar urma să fie protejați printr'o lege specială, care să garanteze că aceștia nu vor rămâne în stradă și care să fixeze niveluri ale chiriilor acceptabile, pentru chiriași și proprietari. PD nu acceptă însă anularea contractelor de vânzare-cumpărare ale caselor confiscate "cu titlu" și ar opta spre soluția "chiriașilor-casele, proprietarilor-despăgubiri".

Un proiect de lege inițiat de PNL, privind casele naționalizate și protecția chiriașilor, se află îngropat din Noiembrie la o comisie specială a coaliției guvernamentale. Comisia, însă, nu s'a întrunit nici măcar o dată, deși termenul de finalizare a proiectului era de 15 Noiembrie. Proiectul liberalilor este contestat atât de PNȚCD, cât și de D. Țărăniștii consideră că posibilitățile de retrocedare în natură imobilelor sunt prea restrânse. Mediștii spun că, prin aplicarea proiectului liberal, chiriașii n'ar fi suficient de protejați, ceea ce ar contraveni doctrinei social-democrate. "Retrocedarea tuturor bunurilor imobile ar constitui premisa unei îmbogățiri fără dreptate", a spus vicepresedintele PD, Bogdan Niculescu-Duvăz. Fraza a smuls ambete la București, unde PD locuiesc,

fapt, împotriva retrocedării proprietăților confiscate de comuniști. Când este vorba despre proprietate, la București puterea înseamnă, de fapt, PD, PDSR, PRM și PUNR iar opoziția înseamnă PNȚCD, PNL și UDMR.

Ovidiu NAHOI

A apărut cartea
TRATAT DE SPIRITISM

Viața după moarte
Teorie și practică (de 65 de ani)
de EUGEN GOLDIȘ

Trimiteți check sau money order de \$12 (costul cărții plus poșta):
Eugen Goldiș
P.O. Box 4712
Panorama City,
CA 91402

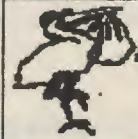

CĂRȚI DIN ROMÂNIA

Puteți procura cele mai recente volume publicate la Editura Cartea Românească, editura Uniunii Scriitorilor din România, la Cofetăria Niță (40-10 Greenpoint Ave, Sunnyside, NY, 11104). Prețuri accesibile, număr limitat de exemplare.

"CARTEA NEAGRĂ A SECURITĂȚII"

"Cartea neagră a Securității" (Vol. I), a generalului Ion Mihai Pacepa, poate fi obținută trimițând un cec sau money-order în valoare de \$15 pe adresa: Cornel Dumitrescu, PO Box 7640, Rego Park, NY 11374. În New York cartea se mai poate cumpăra și de la Cofetăria Niță sau de la Agenția Atlas-Doina/Laurențiu. Volumul al II-lea urmează să apară în cursul lunii Aprilie a.c., iar volumul al III-lea, la sfârșitul lunii Mai.

ANDREI BUNA
M.D., FACOG

Obstetrica, Ginecologie, Infertilitate, Chirurgie Laparoscopica

18 ani de experienta in Europa si USA

Examine anuale, tratamente ambulatorii (sonograma, colposcopie) si mica chirurgie. Specializare in tratamente de infertilitate, menopauza si probleme premenstruale. Privilegii la spitalele din Morris County, Northern New Jersey. Acceptam majoritatea asigurarilor medicale. Pentru programare, va rugam sunati la:

973 - 328 - 1262

390 Route 10W, Suite 1, Randolph, NJ, 07869

INTERNATIONAL GEMOLOGICAL LABORATORY

Scientific Identification, Grading, and Evaluation of
DIAMONDS & GEMSTONES

Plaza Arcade, 27 W. 47th Street,
New York, N.Y. 10036
TEL: (212) 398-0875
FAX: (212) 398-0875

România liberă

nr 20 19-25 mai 1999

FIRUL CU MULTE NODURI AL ARIADNEI

PARCĂ prevăzând că scrisuri ale sale cu destinatar exclusiv și doar în fundal literare vor fi date publicității și comentate, Ion Caraion, condamna cândva practica citirii celor pe hârtie igienică scrise. Și avea, neîndoios, dreptate: operațiunea echivalează cu o dezumare. Se degajează pestilențe. Întrebarea care se pune este: de ce pe hârtie igienică? Răspunsul, la îndemână: singurul material pe care-l pune la dispoziție comanditarul.

O întrebare naște din alta: este moralmente acceptabil, recomandabil ca asemenea extemporaluri să fie date pe față? Presupunem că aici publicul se împarte în două ireconciliabile cete: cei care vor să știe totul și cei care mai bine n-ar ști. Fiecare cu dreptatea lui, în cortul său. În cazul Caraion, răul a fost făcut și încă într-o manieră scandaloaasă, prin prezentarea de fragmente trunchiate, marca Eugen Barbu et &. Situație în care înfățișarea întregului dosar devenea o obligație - paradoxal, întâi față de Ion Caraion.

Împrejurarea în care s-a produs contractul dintre Securitate și autor nu-i învăluită în mister: unui condamnat la moarte, torturat îndestul ca să "aprecieze" vâna ofertantului i se întinde o șansă, cu un codicil. Bine îndeplinite paragrafele înțelegerii, celui încă în viață i se va îngădui nu numai întoarcerea acasă, dar și la profesiunea lui de mai înainte, singura pe care, de altfel, o cunoaște. Într-o dilemă similară, refuzi la orele 13 sau primești la orele 12. Obișnuit, propunerea se lansează când ofertantul și-a asigurat condițiile de acceptare. Respectiva parte și-a respectat contractul, Ion Caraion a fost redat literaturii române, a publicat un număr respectabil de volume, nivelul de trai i-a fost onorabil.

I-a văzut lumina tiparului și un *Jurnal* cu excepționale pagini de polemică - cele, de pildă, în care replica Mariei Banuș ca dacă cineva n-are voie să se plângă de

Un al treilea câpițel din care se înoadă firul Ariadnei: din ce motive notele sale informative erau așa de lungi și cu atâta cerbicie scrise? Cu un soi de poftă a defăimării, cu revărsare. Pentru aceasta ni se pare necesar a-i răsfoi opera poetică, mai cu seamă, aceea din perioada afirmării. Hugolian, fecund, dispensator de viziuni negre: "Vă invit la masa unde n-o să puteți mânca nimic/ pentru că toate cadavrele au intrat în putrefacție" - din vol. *Cântece negre*. Peisaje de cangrenă, le caracteriza Emil Manu, exegetul său cel mai autorizat. Inspirație contradictorie, între eden și infern, cu mari căderi în vid, buște schimbări de regisitrul, de umoare, în genere coșmarescă. Înseninarea târzie, din lirică, a diminuat vocea.

A pune pe seama războiului o inspirație damnată nu convinge. Este chemată la tribunal condiția umană însăși. Un filon de răutate funciară, de asemenea, împletit pe un fir de bunătațe solară, comunicativă, indică cert o fire scindată, mai abrupt decât, de pildă, la Tudor Arghezi. Și cu efecte, estetic, mai disonante. Clientul său de ocazie, care i-a marcat destinul, Securitatea, se dovedea în același timp, un insatiabil consumator de imundicii. I s-a servit ceea ce poftea, în porții duble, succesul a fost de asemenea proporții, încât notele sale au devenit, la cerere bănuim, tot mai lungi, chiar repetitive, pe un substrat obsesional. Despre partea Securității, s-ar zice că prin degustătorii ei în cizme, aștepta foiletonul următor cu nerăbdarea cititorilor din epocă ai lui Dickens. Luau lecții de observație psihologică de la un maestru. N-ar fi exclus ca tocmai latura de ficțiune să-i fi fascinat: era calea spre forul suprem: Departamentul dezinformării.

Îmi povestea Ion Caraion, la ultima cină la care mă invitase, în apartamentul său din piața Rosetti, ticsit de cărți și stampe, despre un codeținut, ilustru istoric și deținător al unui nume nu puțin cunoscut...

peste Ocean. Generalul Pacepa istorisea cu stupeoare cum, intrând în cea mai tainică vizuină a instituției, Departamentul dezinformării, dăduse acolo, la birou, în uniformă de general, de conducătorul secției, Valentin Lipatti, distinsul diplomat, fermecătorul om de lume (cu opinii de stânga!), filozoful senin, care n-a coborât niciodată până la a dezminți, într-o lume cu pudzerie de uniforme asemănătoare păstrate în funduri de dulap.

Să ne întoarcem însă la oițele noastre, sărmanele negre toate. Se constituie probabil ca anume câțiva din cei detestați de Securitate să-i fi fost nesuferiți și lui Ion Caraion. O tânără din înalta societate, fiică unică a celui mai de vază critic literar al epocii, îi va fi apărut ca prototip al inabordabilității. În modestul său roman *Delirul*, Marin Preda îl sortea pe nu mai puțin modestul său personaj autobiografic să găsească porți deschise unde n-ai fi gândit. Mi-l amintesc pe romancier, pe când locuia pe strada dr. Herescu, încercând, cu preț de timp, dar fără izbândă, să lege o conversație cu subsemnatul, ce-i lăsa se mișcarea de deschidere. În aer liber, paream amândoi sufocați. Mai pragmatic, vecinul său de casă îl împiedica, tocmai, să stârnuie a deschide ușa blocată a mașinii cu un pietroi.

Sunt, în paginile publicate din notele informative ale lui Ion Caraion, pasaje insuportabile și altele ce par pur joc psihologic, dezințând un romancier *in nuce*, preluând trăsături ale unor personaje din realitate, pentru veridicitatea fiziognomică a personajelor închipuite. Pagini în care se răfua cu viii și cu morții, poate - ceea ce nu știa - cu sine însuși! Dacă nu și chiar cu Securitatea, căreia îi furniza sfatul imposibil de a proceda cu inteligență. Spune pe sleau că Ecaterina Bălăcioiu ucisă la rece de Securitate - a fost asasinată. Îi face defunctei un mizerabil portret, încheiat cu un reproș pentru

... sau parau antropice și ge-
niale. În mod cert, literatura noastră a câștigat de pe
urma pactului. Starea morală a celui care semnase poate
fi ghicită din aceea că, la un moment dat, părăsind
ntreaga agoniseală a unei vieți, a fugit în străinătate.
Drept care Securitatea a încasat ultimele dividende ale
contractului.

SCRISORI PORTUGHEZE

de Mihai
Zamfir

REPREZINTĂ oare perspicacitatea, anticiparea
exactă a evenimentului, o calitate sau mai de-
grabă un handicap? În politică, la prima vedere, ea ar
denumi o calitate incontestabilă; numai că, uneori,
mi-ar fi foarte greu să decid în deplină convingere
intimă...

Cu aproape șapte ani în urmă (șapte), adică în
decembrie 1992, imediat după alegerile prezidențiale
din Iugoslavia, scriam un articol intitulat *Încăpăținare*,
apărut în "România literară" din 12 ianuarie 1993.
Iată-l:

*Încăpăținarea bolnăvicioasă, când este individuală,
transformă personajul atins de ea în obiect de antipa-
tie, de batjocură sau de milă. Oricum, nefericitul su-
portă integral consecințele handicapului său și tot sin-
gur încearcă, eventual, să se vindece.*

*Dar încăpăținarea colectivă, încăpăținarea unui în-
treg popor? Oricât ar părea de curios, poporul se com-
portă la fel ca individul, ba chiar mai rău! Cu con-
secințe impredictibile.*

*Lumea e zguduită de ceea ce se întâmplă în fosta
Iugoslavia: scenele cotidiene din Croația, apoi din
Bosnia-Herțegovina, țin de un an pagina întâi a ororii;
imaginile din Sarajevo sînt făcute să provoace coș-
mare la milioane de oameni. Ca în orice război civil, e
imposibil să declari că una din tabere are de partea ei
dreptatea și că celalaltă e vinovată, deoarece - ca în
orice război civil - toți s-au pătat în mod egal de sînge.
Nimeni nu are privilegiul exclusiv al cruzimii, nici pe
cel al intoleranței.*

*Dar dacă încercăm totuși să aflăm cine a început
sinistrul joc, cine a avut primul ideea de a-și sugruma
vecinul numai pentru că vorbea ori se închina altfel,*

a societății românești interbelice, cum acesta se supunea
fără să crâcnească ordinelor gardianului. "Nu vezi ce
pumn mare are?" rostea fostul președinte de partid. Iar
caraliul îl pune să sară ca broasca. Dar a-ți batjocori
victima era cea mai ascuțită voluptate a călăului, a părții
rele a Securității, căci a existat și o parte bună, ce zic,
serafică, aceea care ne ocrotea de spionii din Vest și de

IUGOSLAVIA

*atunci lugubra întîietate o au, incontestabil, comuniștii
sîrbi. Ei au proclamat «Serbia Mare», ei au imaginat
purificarea etnică, eu au aprins focul naționalismului
după ce toate popoarele Iugoslaviei - cu excepția
sîrbilor - respinseseră clar comunismul. De furie, n-au
ezitat să dea foc casei comune numai pentru că ide-
ologia lor fusese respinsă prin alegeri libere.*

*Și atunci, întregul popor sîrb s-a îmbolnăvit de
ambție, în orice caz - majoritatea lui. Cînd au fost puși
să-și aleagă conducătorii, sîrbi au făcut ce-au făcut și
l-au reales pe Miloșevici, adică, mai clar spus, pe prin-
cipalul vinovat de tragedia națională. L-au ales din
nou pe Miloșevici («Președintele care ne trebuie, e
de-al nostru, dintre noi și pentru noi!»), nu pe cosmo-
politul și vîndutul Panici. Iac-așa, în ciuda Europei, să
moară dușmanii de necaz!...*

*Știam de mult că prostul, dacă nu-i fudul, n-are
nici un haz. Dar ne-am fi așteptat mai puțin ca un pop-
or întreg să acționeze după aceeași zicală. Or, omolo-
gia dintre individul isteric și colectivitate s-a verificat
pînă la detaliu: sîrbi s-au comportat, în decembrie
1992, ca mitocanul care injură și scuipă pe cel ce, cu
probe la mînă, îl acuză de ceva precis. N-au profitat de
alegeri pentru a se debarasa de Miloșevici, dimpotrivă:
ca și un om, un popor pornit pe panta dezastrului nu se
oprește niciodată la mijloc, ci merge pînă la capăt.*

În aceste zile, cînd pasiunile anti-NATO capătă
accente isterice, nu strică să ne amintim cum a început
tragedia; și cum minima inteligență ne-ar fi spus, încă
de atunci, din 1992, spre ce se îndreaptă țara «vecină
și prietenă». Hotărît lucru, perspicacitatea nu e întot-
deauna benefică!...

semn al unor relații speciale, cu un caracter poate mai
înfloritor decît cel al mărturisirilor scrise de mîini cu
unghiile smulse.

FIRII structural scindate a lui Ion Caraion îi răs-
punea un neașteptat schizoidism al Securității,
devenită naționalistă după ce răsese de pe fața pămîntu-
lui mai toată elita națională. Probabil că faptul de a-l fi
păstrat, totuși, pe Valentin Lipatti - un exeget recent n-a
știut, pesemne, că fusese și unul dintre cei mai mari
moșieri din România - nu-i liniștea întru totul ceea ce
foarte încăpător se numește conștiință. Capitol la care
este de trecut fără hopuri peste nemulțumirea celor care,
zicînd că pentru apărarea memoriei lui Ion Caraion,
deplîng și osîndesc publicarea fișelor sale de Securitate.
Ca și cum, dacă n-ar fi fost date în vileag - și nu trun-
chiat de astă dată - ele nici n-ar fi existat!

Inconștienți factori ai unei minorități care dorește
ardent accesul la dosarele Securității, dar peste patruzeci
de ani. Voi avea în acel moment 110 ani și mai bine și,
implicat în cele ce se vor petrece atunci, nici n-au să mă
mai intereseze evenimente de pe la jumătatea unui secol
trecut, copleșind doar Internetul. Acum, cînd de pe aco-
perișuri s-au strigat cele în cămări de pîslă șoptite, a-l
repudia în neant pe Ion Caraion ar fi un gest pripit. Nici
nu cred că acesta ar fi miezul problemei. Și nu doar pen-
tru că ar fi un caz complicat - scuza complexității unei
chestiuni este totdeauna suspectă - ci din rațiunea locu-
lui unde te situezi. Or, locul în cauză este seismic. Iar
Omul a fost, este, va fi mereu, o enigmă. Poetul care
scria: "Focul se bucură de demoni/apa se bucură de mis-
tere și de viață/ aerul se bucură de muzici/ pămîntul de
soare, soarele de noi/ noi nu ne bucurăm de nimic", cel
care îi pierduse "pe toți ai mei, pe toți/ ai pămîntului în
care m-am născut/ și câteodată propria-mi viață/ în care
nu mai știam ce însemn", scribul care nota "Poate că
lucrurile pe care nu le-am cunoscut/ sunt la fel de mur-
dare" așteaptă de la mărînimia juriului. Acesta
cîntărește foile. Pe una din ele stă așternut: "toți aban-
donau/ am vrut să ajung în finală/ dar m-am împiedicat
în proprii mei nervi/ ca-ntr-o pînză de păianjen/ și-am
căzut..."

Poate că acum spiritul său chinuit bate mii de mătănii
întru iertarea celor de el puse pe hîrtie despre Ecaterina
Bălăcioiu. Fie-i țărâna ușoară! Cu piatra pe care o am în
mîna mă îndrept spre clanța stricată a propriei mele
locuințe.

Barbu Cioculescu

România literară 3

www.arhivaexilului.ro

de Neana Mălăncioiu

Dosarele de scriitor

PE LA jumătatea anului 1986, datorită impresiei bune pe care le-a produs-o cartea mea *Urcarea muntelui* unor colegi ai noștri stabiliți în Germania și d-lui profesor Klaus Heitmann, am primit o bursă DAAD. Între cei cărora le datorez această întimplare fericită, poate că locul cel mai important l-a ocupat d-l E. Pollak, la acea dată, director în cadrul 'Rektorkonferenz' din Köln. Dacă de la prietenii mei Sami Damian și Andrei Ujică m-am așteptat să facă tot ce se poate ca să ajung pentru o vreme în Heidelberg, ajutorul dat de d-l Pollak, pe care nu-l cunoșteam, mai întâi pentru a obține bursa, iar apoi să n-o pierd din cauza vizei, a constituit o surpriză de neuitat. Dar nu despre ea aș vrea să scriu. Ci despre o întâmplare legată de această bursă a mea, petrecută la Consiliul Uniunii, la care, în ultimii ani ai diktaturii, veneau din ce în ce mai mulți îndrumători. La punctul *Diverse*, care devenise cel mai important, m-am ridicat și i-am rugat, pe tonul cel mai serios cu putință, ca, dacă tot se află acolo, să mă îndrume cum să fac eu să pot să rămân scriitor român. Fiindcă despre cartea mea nu era voie să se scrie, poeziile și articolele îmi erau scoase de cenzură din paginile revistelor, iar Serviciul de pașapoarte îmi refuza viza și nu puteam beneficia nici de bursa primită din altă țară. La câteva zile după ce am cerut să fiu îndrumată, am fost chemată la tovarășul Ghiță Florea. Fiind numit de curînd șef de secție la CC, nu prea știa cum stau lucrurile pe la noi și luase în serios intervenția mea din Consiliu. Poate și pentru că exodul scriitorilor începuse să constituie o realitate care nu mai putea fi neglijată.

M-am prezentat la domnia-sa la ora la care eram invitată, am fost primită politicos, am fost poftită să iau loc și am așteptat să aflu de ce m-a chemat. Dumneavoastră sînteți o poetă foarte bună, a început tovarășul Ghiță Florea, care între timp fusese informat ce e cu mine. Dar,

din păcate, spuneti în ședințele alea de la Uniune fel de fel de lucruri prin care vă faceți singură greutăți. Ca și Nicolae Mănolescu și Mircea Dinescu și Octavian Paler și alții. De ce nu stați dumneavoastră liniștită să scrieți poezii, fiindcă nu v-ar mai opri nimeni să plecați în străinătate...

După această introducere, a ținut să-mi sugereze, totuși, cumva, că plecarea mi-a fost oprită de tovarășul Dulea, cu care nu era în cele mai bune relații. Apoi, fiindcă totul se înregistra, a repetat din nou că este și vina mea, pentru că nu-mi văd de treabă și nu scriu poezii din zori și pînă-n seară și a doua zi iară, ci mai fac și alte lucruri care nu sînt atît de nevinovate... Dar dumnealui va încerca totuși să mă ajute. Ceea ce cred că s-a și întîmplat. Pentru că nu peste mult mi s-a dat aprobarea de plecare. Apoi mi-a fost retrasă încă o dată de nu știu cine și, în fine, cînd ne apropiam de sfîrșitul anului și pierdusem deja o parte din bursă, mi s-a dat voie să plec.

Acum, cînd vremurile acelea s-au dus și nu mai vorbesc în nici o ședință - pentru că nu fac parte din nici un comitet și din nici o comiție -, ci spun în rubrica asta ce am de spus, iată că vine și d-l Radu Cosășu, care nu uzează de diplomația sa repetînd că aș fi o poetă foarte bună doar ca să poată intra în subiect. Își asumă riscul de a declara că sînt chiar poeta la care ține domnia-sa cel mai mult... Numai că, din păcate, aș fi trădat literatura, scriind contra celui ce reprezintă schimbarea în bine și a binefacerii bombardamentelor, în loc să-mi văd de poezia mea, deși lumea în care trăim ar avea atîta nevoie de ea...

Am vrut eu să mă fac că nu înțeleg unde bate domnia-sa, dar nu mi-a mers. În numărul următor al *Dilemei*, Mircea Iorgulescu întrerupe seria de texte prin care am primit săptămînal cîte o admonestare și scrie cu litere mari: UN CAZ DE TRĂDARE ?! Îi mulțumesc pentru

intervenția sa, pentru că mie mi-ar fi fost imposibil să pun punctul pe i. Aș fi putut spune cel mult: Doamne ferește de mai rău! Pentru că deocamdată nu am fost acuzată că mi-aș fi trădat țara, ci numai literatura. De aceea, poate că ar fi fost mai bine să las în continuare judecata pe seama criticii literare și a timpului. Dar mă tem că *recursul la metodă* începe să fie mai aberant decît pe vremea *odiosului*. Cînd spun asta, nu am în vedere doar ceea ce mi s-a întîmplat mie, ci și campania declanșată de apariția unor pagini din arhivele Securității sub titlul *Dosar Caraiion*. Care nu e dusă întru apărarea d-nei Monica Lovinescu și a d-lui Virgil Ierunca, a căror *biografie romanțată* constituie obiectul unor note kilometrice de o rară murdărie, ci a celui ce, în pofida prieteniei cu care a fost tratat de către cei doi eroi ai săi, nu s-a sfiit să le scrie. Veți zice, pe bună dreptate, că, a te atinge de opera unui mare poet, plecînd de la niște *pagini colaterale*, ar fi o meschinărie. Dar nimeni nu s-a atins de opera lui Caraiion după ce a luat act de existența acestui *roman postum*. Deși face și el parte din ea. Și asta în contextul în care la repunerea în discuție a *cazului Eminescu prejudecată valorii* a fost privită ca un semn de obnubilare.

Nu neg faptul că ar fi fost necesară privirea din altă perspectivă a operei eminesciene, așa cum a făcut-o, la vremea sa, Ion Negoițescu, care ne-a determinat să-l recitim pe *poetul național* altfel și chiar să ne facem experimentele lirice din faza debutului plecînd de la el. Actuala repunere în discuție a *acestui caz* nu aduce însă o noutate de interpretare. Ea se înscrie în acea negare a tot ce a fost înainte, făcută din perspectiva postmodernismului, care pune modul parodic de asimilare a poetului mai presus decît poezia. Or, dacă Eminescu a fost folosit așa cum a fost folosit înainte de 1989, nu e vina lui. Așa au făcut politicienii, de cînd e lumea, cu marii poeți care nu se mai puteau apăra. Și tot așa vor face întotdeauna. Să nu

uităm că, la 15 ianuarie 1990, toată lumea bună a ținut să verse o lacrimă pentru Eminescu pe scena Ateneului, deși erau peste o mie de morți de plîns, iar de la trecerea sa în eternitate se împlinise deja un veac. Ca după această plîngere, ușor teatrală, prin care a fost pus și în slujba *Revoluției noastre*, să se ajungă la ideea că, de fapt, în decembrie '89, nu ar fi avut loc o revoluție, ci o lovitură de stat. Și că nici Eminescu nu prea ar fi meritat atenția care i-a fost acordată. Întîi fiindcă nu ar fi arătat nici pe departe ca în binecunoscutul portret datorită căruia ar fi fost asimilat cu Luceafărul. Apoi fiindcă ar fi lăsat foarte mult de dorit în privința igienei și ar fi fost și cam naționalist. Iar dacă mai trăia vreo 50 de ani, cine știe ce politică mai făcea.

Punerea în discuție a *cazului Eminescu* plecînd de la *dosarul său*, la care s-a umblat cel puțin de două ori după 1989, nu mă miră, de vreme ce literatura nu e judecată după criterii estetice, ci accepțăm senini sau să se revizuiască tot, dar să nu se schimbe nimic, sau să nu se revizuiască nimic, dar să se schimbe cîte ceva pe ici pe colo și anume prin părțile esențiale. Iar în contextul în care Eminescu este judecat și acum tot în funcție de dosar, deși nu s-a adăugat nici o piesă nouă la el, făcîndu-se astfel dovada că, dacă omul este sub vremi doar cît trăiește, poetul este sub ele și după aceea, cum aș putea pretinde eu să nu fiu judecată după noul meu dosar. Fie că *m-aș fi sinucis puțin literar* făcînd publicistică, după cum spune d-l Radu Cosășu (care n-ar fi făcut, în ruptul capului, așa ceva), fie că nu m-aș fi sinucis, ci dimpotrivă, așa cum avea să constate apoi cel ce a perceput ca nimeni altcineva *marea trîncăneală* care i-a supraviețuit lui Caragiale și l-a făcut să fie contemporan cu noi.

Domnia d-lor
 N. 22
 2-8 iunie 1999

Dragă Monica, dragă Virgil,

Este o fojgăială prin editură și pe aici întru pregătirea tîrgului de mîine, că mai bine vă scriu pe fax.

Este ceea ce trebuie. Și cu tot în sensul acela mă gîndisem să răspund. Nu e o carte despre Caraion ci despre o femeie care după ce a fost ucisă, a fost calomniată, nu de călăii ei, ci mult mai pervers, de una din victime.

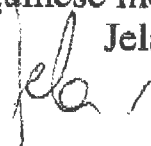
Sper că nu fiți supărați pe mine că v-am obligat să vorbiți. dar în țigănia din România, cînd taci, ei cred că gata, ți-au închis gura . Și e drept că asta au și făcut, deși închizi gura, cum zice Virgil, de dezgust și nu fiindcă n-ai replică.

Unde mai pui că nici lectura care urmează, nu o să fie mai plăcută.

Mi s-a părut că sînteți obosiți... sau iritați.

Încerc să vă sun într-o zi mai liberă. Vă îmbrățișez cu drag,
Mulțumesc încă o dată,

Jela

29 mai 1999

Dragă Monica, Dragă Virgil,

Vă trimit prin Bruno cel de-al doilea număr al *Jurnalului literar*. Sper să nu puneți prea mult la suflet. Pînă la urmă, Gabriela Omăt m-a convins că nu trebuie să aștept cu răspunsul, așa că mîine- sîmbătă, și poimîine - duminică, o să încerc să-mi adun mințile, ca să răspund punct cu punct și, dacă se poate convingător. N-aș vrea să ies totuși definitiv compromisă din campania asta de discreditare, și nici să prejudiciez prestigiul colecției pe care Gabriel Liiceanu a inaugurat-o cu cartea mea. În definitiv singurul adevăr serios pe care-l spun oamenii aceia este că Ion Caraion nu a avut intenția să plece, or ce a avut el intenția nu știa nici soția lui, darămite eu. În plus oamenii nu se apreciază după intenții ci după faptele lor, nu?

Din păcate, preopinienții noștri au în unele detalii dreptate. Deși eu nu cred că să fii ticălos și să fii neatent e unul și același lucru, există riscul ca aceste două păcate să pară că se anulează reciproc. De exemplu, povestea cu scrisoarea către Virgil Vasiliu, pe care dl. Manolescu a dat-o drept scrisoare către Virgil Ierunca este o gafă care nu se face. Într-un război ca ăsta neatentia se plătește și ea, mai ales cînd insinuarea că am fost toți părtași la un fals comis de Mihai Pelin transformă neatentia într-un păcat mult mai grav. Poate că dl. Manolescu ar fi trebuit să acorde drept la replică Valentinei Caraion, acum 7-8 luni, cînd i-a trimis acea scrisoare. La fel s-au agățat de neatentia mea de a lăsa necorectat numărul zece, ca să facă deducția abracadabrantă că Ion Caraion ar fi scris notele pe durata a mai mulți ani , puțin cîte puțin, începînd din 1970. Eventual, sub tortură.

În rest, toată furia asta nu mă sperie prea tare, acum după ce m-am mai dezmeticit un pic. Îmi era mult mai frică să nu fi înghițit o gogoasă securistică, așa cum zic ei, decît de un ipotetic proces. Dar acum cred că singura ipoteză în care m-am înșelat pînă la urmă este tocmai aceea care funcționa aproape ca circumstanță atenuantă. În plus eu am vrut să scriu nu o analiză a regimului, nici nu m-am pretins în stare, ci o carte aproape sentimentală, dacă acest cuvînt mai poate fi înțeles ca nepeiorativ.

Cum vi se pare să formulez astfel la sfârșitul intervenției mele, întrebările pentru un scurt interviu:

Întrucât există riscul să se adrediteze ideea că eu, și cu mine editura care m-a publicat, și cu ea cititorii, am căzut victime ale unei mistificări puse la cale de Securitate, vă rog, Domnule Virgil Ierunca și Doamnă Monica Lovinescu, să-mi răspundeți la următoarele întrebări :

- 1. Care este acum opinia Dvs. despre cele două texte publicate de România literară în numărul ... din data...și cum argumentați această opinie?*
- 2. În ce scop credeți că le-a publicat Securitatea atunci și de ce credeți că s-au limitat la pagini defăimătoare despre Ecaterina Bălăcioiu- Lovinescu și Monica Lovinescu și nu le-a publicat și pe cele referitoare la Virgil Ierunca?*
- 3. În momentul când fragmente din aceste texte, amestecate cu declarații, procese verbale de interogatoriu, notații de jurnal, însoțite de fotocopii cu scrisul lui Ion Caraion, s-au publicat în Săptămîna, poetul se afla în Occident. În ce fel a justificat el în fața Dvs. prietenii lui, existența acelor texte și felul în care au ajuns ele în mâinile Securității?*

Despre casă nu mai știu nimic pentru moment și n-am mai înaintat cu nimic, sîntem excedați de pregătirea târgului. Imediat ce am vești vă țin la curent.

Cu drag,

Pentru Doina Jela
CARAION

Virgil Ierunca : Nu știu dacă mai e nevoie să repet că Ion Caraion era pentru mine mai mult decât un prieten : un frate. La prima lui sosire în Occident l-am primit cu drag și risipă. Intors la București, s-a plâns la toată lumea că l-am lăsat să moară de foame. Apoi că ne opunem bunelor sale contacte cu Europa Liberă. A cerut chiar unui prieten comun al nostru să-i scrie de la Paris directorului postului de radio pentru a-i semnala că ne temem de "concurența" pe care ar reprezenta-o el și că în consecință îl sabotăm. Scenariile se înmulțeau și devenau mai sinistre cu fiecare nouă "plângere". Mi-am dat seama că ne ura, pur și simplu. Așa încât atunci când a intervenit publicarea din Săptămîna nu s-a produs ci s-a definitivat ruptura. Am fost lovit, nu și uimit : paginile acelea trunchiate sau nu, găsite printre manuscrisele sale (e totușicel puțin ciudat ca într-un manuscris pentru uz intern să te apuci să dai sfaturi Securității cum să se comporte cu dușmanii ei!) proveneau din același venin. Ii trimisesem mai înainte o scrisoare de rămas bun lui Caraion / n-am mai revenit asupra ei, n-am mai scris, nu i-am mai telefonat. Capitolul era închis. ;

Monica Lovinescu : La publicarea din Săptămîna, Caraion a răspuns prin Radio Europa Liberă cu o cronică atât de încurcat-evazivă încât m-am văzut obligată să dau eu o replică spre a nu-l instala pe Eugen Barbu, cu securiștii lui în statutul de câștigător. Spuneam în acel text că de orice manifestarea negativă a victimei tot călăul este vinovat. Conform logicii monstruoase de la Pitești O mențin și azi, adaugând doar că victimei îi revine măcar să explice cum și de ce o astfel de colaborare a avut loc, să-și exprime cel puțin aparența unui regret. Am așteptat deci o scrisoare sau un telefon de la Caraion din Elveția în care să analizeze situația și să ne dea versiunea sa a faptelor. N-a venit absolut nimic. Mai mult, încurajat de cronică mea ce fusese difuzată, Caraion a insistat să colaborăm la una din revistele pe care le proiecta. Atunci ne-am hotărât să eliminăm din orizontul nostru o prezență atât de nocivă.

Virgil Ierunca : Si n-am mai fi redeschis acest capitol de nefericiri și dezgust dacă n-ar fi intervenit acum o campanie nu pentru apărarea celor doi calomniati, cu atâta poftă și deliciu stilistic de Caraion, ci, dimpotrivă, întru a calomniatorului, marele acuzat în acest aberant proces devenind Doina Jela a cărei singură "greșală" este de a fi continuat să vorbească când noi ne hotărîsem-- din dezgust, nu din iertare-- să tacem. Încă un detaliu : chiar dacă" scrisoarea către Virgil" puiblicată în România Literară nu-mi fusese adresată mie, am ~~φ~~ dosar întreg de misive de la Caraion, tot atât de "prietenești". Așa că al doilea proces intentat de data asta lui Nicolae Manolescu "vinovat" și el de publicarea unor proze rușinos de aparte cade și el. (un

Monica Lovinescu. De ce desvăluirea acum a integralității textelor din care Săptămîna dăduse doar fragmente ? Amândouă ipotezele avansate de avocații lui Caraion mi se par pur și simplu aberante :

-- Departe de a fi pentru securiștii de la București mai primejdioși azi decât pe vremea comunismului la putere, fără activitatea noastră radiogonică noi nu mai stingherim pe mai nimeni. De ce s-ar obosi nu știu ce parte a Securității să se ocupe cu "compromiterea noastră" acum când în anii '80 a ratat-o? Ipoteza strălucește prin ilogismul ei.

--Oricare ar fi fost purtarea ca om a lui Caraion, a pretins cineva că i se poate lua locul în poezia românească? Firește că nu.

Să-mi mărturisesc inocența? Aș fi găsit normal ca după publicarea unor astfel de texte vătămăte de minciuni și de pizmă, să se ridice câteva voci care să ne ia la amândoi apărarea, așa cum ni se întâmplă s-o facem pentru scriitorii din țară calomniați, cenzurați sau în primejdie. Nu o dată, de două ori ci săptămână de săptămână de-a lungul a zeci și zeci de ani.

E însă în firea sucită a evoluției actuale să fie ...invers.

Victor FELEA

Pagini de jurnal
(IX)

24 ianuarie 1970

Constat că Zaharia Stancu și E. Jebeleanu țin rubrica fixă de poezie pe prima pagină a *Contemporanului*, alături de prietenul lor, Geo Bogza, tabletist liric. Să publici în atari condiții săptămîna de săptămîna e un imens avantaj pentru popularitate, deși cu anumite riscuri în privința calității. Totuși, cei doi poeți scriu azi mai onorabil decît M. Beniuc, demonstrînd mai multă finețe și ingeniozitate, în ciuda personajelor discreditate pe care le-au întruchipat și ei la rîndul lor pînă nu demult pe scena vieții literare.

*

A. Marino și Petru Popescu fac schimb de amabilități, scriind unul despre celălalt în aceeași săptămîna. Primul publică în *România literară* un foileton foarte binevoitor despre romanul *Prins*, iar al doilea se revanșează a doua zi în *Contemporanul* tot printr-un foileton, la fel de galant, la cartea *Modern, modernism, modernitate*. Nu înțeleg ce soi de "combinație" o mai fi și asta, dar e cam țipătoare. Prea se lucrează negustorește, prea se vede tranzacția!

25 ianuarie 1970. - Acum aranjamentul începe să devină clar. În *Luceafărul* de sîmbătă, 24 ian. a.c. (An. XIII, nr. 4) romanul lui Petru Popescu se află de astă dată "prins" în atenția lui I. Negoïtescu. Așadar clanul Popescu a aranjat presa bună pentru tînăra odraslă în vederea unui premiu al Uniunii. Marino face parte chiar din juriu. Celălalt e bun ca supporter de "prestigiu", urmînd să aibă și el un avantaj de la aceeași Uniune, prin intermediul lui Popescu-senior, prieten cu Stancu. Va fi sprijinit să obțină o călătorie în occident, de exemplu, ceea ce nu-i puțin lucru. Așa se rezolvă toate în țara asta bătută de Dumnezeu. Dacă nu știi să-ți găsești "propteaua" oportună, ești pierdut, orbecăi undeva pe la marginea vieții.

*

Se dovedește că am avut dreptate să fiu suspicios față de noile edituri, pornind de la exemplul celei de la Cluj. Redactorii *Luceafărului*, spunîndu-și părerea

în privința lor, se tem ca și mine că treburile vor merge și mai rău. Iată ce spune Fănuș Neagu: "Am crezut că înființarea noilor edituri va rezolva la modul fericit o veche doleanță scriitorilor: aceea de a-și vedea mai repede - și în condiții grafice superioare - cărțile tipărite. Singura care nu face un secret din greutatea pe care le înfruntă este Editura Uniunii Scriitorilor. Celelalte s-au acoperit dintru început de glorie neagră, resping și amîna manuscrisele, țin ședințe cu nemiluita și porțile închise.

Prea mult mister, ca să nu-mi miroase a cîrpă arsă. Un lucru știu precis: vom avea mai puțină hîrtie. De ce mai puțină hîrtie? Ni se dă mai mult carton pentru copertă? Căci, mă gîndesc, lucrurile trebuie să se aranjeze în compensație. Păi nu?"

26 ianuarie 1970. - Aud că șeful ăl mai mare s-a mutat în palatul regal. Era și timpul. Cum să faci față atîtor obligații protocolare, cum să primești împărați, regi, președinți etc. într-o reședință oarecare? Doar e în joc obrazul țării! Ce contează risipa, bunul plac, sfidarea, alura și pompa regală, dacă interesele patriei cer să ne înfățișăm lumii în ținută de gală și să uităm de salopetă și bocanc. Țara-i bogată, țara suportă, țara plătește; ar putea ține în palma ei și un împărat, plus o liotă de președinți, de generali și alți mai mari și tot i-ar mai rămîne putere să geamă, și să se tîrască și să lingă unde a scuipat, să murmure, să se prosterneze. În privința înjosirii dispune de o experiență seculară; nimic din ce-i umilitor și degradant nu-i e străin.

*

Uniunea și-a schimbat din nou modul de a da premii, obligată, desigur, de cei "de sus" (ori de interesele unora dintre pofticioșii cu condei). La Uniune vor fi mai puține, iar la reviste deloc. Nici măcar doi ani consecutiv nu respectăm o hotărîre, luată de altfel cu mult tapaj sub semnul celor mai judicioase principii. Nu ne dezmințim: aceeași neseriozitate etico-politică de totdeauna.

*

Eugene Ionesco a obținut un fotoliu la Academia Franceză. Își merită locul. Sînt însă sigur că autorul *Rinocerilor* nu se va molipsi niciodată de "academism", rămînînd mereu un "pieton al văzduhului".

27 ianuarie 1970. - După masă, un drum pînă la Turda cu mașina redacției. Peisajul alb, somnoros

și încețoșat părea un tărîm necunoscut. Mi-am amintit de atîtea alte drumuri pe care le-am parcurs cîndva într-o goană asemănătoare, cu aceeași senzație a clipei unice și încercînd să rețin fiorul inefabilei aventuri. Din păcate, impresiile, chiar cele mai adînci, s-au dovedit fugitive și n-am putut profita de ele în poezie. Rilke spune că e bine să fie văzute multe lucruri și priveliști. Eu însă cred că peregrinarea prin cît mai multe peisaje îi ajută doar pe cei ce au într-adevăr vocația de călător. Ceilalți poartă lumea în suflet și o călătorie înseamnă pentru ei o redescoperire a acestei lumi. Eu fac parte dintre aceștia din urmă. Sînt uimit să descopăr că pretutindeni e la fel.

28 ianuarie 1970. - Plec mîine seară la București și voiam să iau cu mine și noul volum de versuri pe

care aveam intenția să-l propun. Am constatat însă că nu e încă bine organizat, că mai trebuie să fac o selecție. Multe poezii sînt foarte apropiate ca stare sufletească și chiar ca limbaj, încît ar putea trece drept variații pe aceeași temă. N-am reușit să depășesc fazele anterioare; cred că procesul de metamorfozare a lirismului meu abia acum începe. Îndrăznelile cifrate ale poezilor moderni îmi dau de gîndit mai serios ca altădată și mi-ar plăcea să depășesc etapa facilității în care mă aflu. E o aspirație aristocratică, într-un fel, dar nu poți rămîne mereu la ținuta lipsită de mister a versului prozaic și... democrat. Situație în care toți consideră că pot să te bată pe umăr, șoptindu-ți că te-au înțeles prea ușor și că asta înseamnă de fapt o degradare a poeziei. Și poate că au dreptate.

1 februarie 1970. - M-am întors de la București astăzi seară. Am participat la comedia destul de jalnică numită ședința Consiliului Uniunii, unde actul cel mai întristător a fost cearta prelungită cu privire la componența juriului ce urmează să acorde premiile,

juriu propus de birou și supus aprobării consiliului. Unii care știau că nu le este favorabil au încercat să-l schimbe, dar pînă la urmă lucrurile au fost astfel manevrate încît totul a rămas în forma sa inițială.

*

O vizită la Anatol. Chipul său ia tot mai mult înfățișarea stranie a personajului pe care îl întrușipează, un "privitor ca la teatru" al mascaradei noastre contemporane, întristat "peste măsură" de ceea ce îi este dat să vadă. Mi-a citit din noua sa carte de proză care va fi o replică extrem de amară la respectiva mascaradă. Lucrează din greu la prezentarea celor o sută de poezii pe care i-a tradus deja. Atitudinea sa exemplară începe să atragă atenția multor tineri scriitori nepervertiți și care văd în el un exemplu demn de urmat. Prezența sa constituie deja prin ea însăși o sfidare la adresa atmosferei de meschinărie generală pe care o cultivă ideologii.

2 februarie, 1970. - O reîntîlnire cu Panait Istrati (*Pentru a fi iubit pămîntul...*, ed. îngrijită de Al. Oprea, Ed. Tineretului, 1969). M-am întreținut cu el în tren, venind de la București și tovărășia lui mi-a făcut bine. Nu l-am citit de ani și ani și mă gîndeam că e "depășit", că n-o să mă mai intereseze. Iată însă că, întîlnindu-l în haină tipografică nouă și auzindu-i vocea pasionată, m-am lăsat prins de franchețea tonului, de adevărurile rostite fără înconjur. Trecînd peste păreri uneori prea restrictive, am reținut că e perfect conștient de valoarea sa artistică, precum și de caracterul ciudat, misterios al operei literare, confirmîndu-mi încă o dată ideea că artistul adevărat posedă un instinct înnăscut al artei, dibuind-o cu ochi sigur oriunde și sub orice formă. Am apreciat și eu cîndva prietenia în sens istratian, absolut, dar azi am devenit mai sceptic (nu i-ar place cuvîntul!) în privința ei. Prietenia fără limite e un sentiment al tinereții, doar cînd ești tînar ai impresia că poți cuprinde totul. Mai tîrziu, cînd apar îngrădirile și slăbiciunile multiple, înțelegi că și prietenia, la fel cu toate cele omenești, e supusă caducității. Și mai înțelegi cu umilință că pînă și tu te înscrii în larga albie a metamorfozelor firești.

În viziunea "Le Monde"

război), pentru a-și recupera zecile de biserici ce le-au fost confiscate în 1948 și cedate ortodocșilor.

Aceeași situație este și în Ucraina. Arhiepiscopul de Lviv a acuzat Vaticanul și pe greco-catolici că au "pus mâna" pe bisericile din oraș. În secolul al XVI-lea, însă, Polonia a fost cea care a impus catolicismul roman pe teritoriile cu tradiție ortodoxă. "Decapitată" și deportată în Siberia de Stalin, ierarhia greco-catolică din Ucraina s'a reconstituit după dezmembrarea blocului sovietic, iar astăzi, ortodoxia ucraineană este divizată în trei obediențe: cea oficială, subordonată Patriarhiei Moscovei (care a păstrat frontierele fostei Uniuni Sovietice), Biserica ortodoxă disidentă, care și-a proclamat "autocefalia", și cea a fostului patriarh Filaret din Kiev, o personalitate controversată care a fost destituită din funcție și care în 1997 a fost excomunicată.

În Rusia, Biserica Ortodoxă este percepută ca o fortăreață

"autocefalia", nerecunoscută de vecinii săi. În Turcia, Patriarhia ecumenică a Constantinopolului - care deține un loc de onoare în lumea ortodoxă - nu mai are decât o comunitate de 3.000 creștini, dar încearcă să-și sporească jurisdicția în țările diasporei, în special în Statele Unite și în unele state europene. În 1997, între Constantinopol și Moscova - cele două mari capitale ale ortodoxiei - a izbucnit un grav conflict, pentru controlul comunităților din Estonia.

În sfârșit, în Grecia, Biserica a fost refugiul tuturor temerilor legate de aderarea la Uniunea Europeană. În această țară - singura a ortodoxiei care deține o tradiție democratică - căsătoria la oficiul stării civile n'a reușit niciodată să se impună. Biserica se bucură de toate privilegiile unei instituții de stat, iar pe cărțile de identitate încă mai figurează mențiunea "de religie ortodoxă".

În final, "Le Monde" con-

Din nou despre Caraion

(URMARE)

Dumnezeule Mare !, n-am aflat și, mărturisesc : mă tem să aflu) - așadar, rolul călăului Ecaterinei Bălăcoiu-Lovinescu trebuia jucat de Ion Caraion !

Că această **pre-judecată** a triumfat, o dovedește - în ordine cronologică - editorialul lui N. Manolescu în care citim cu greutate :

"Explicația dată de (autoarea volumului - n . m . P . G .) e simplă, plauzibilă și înspăimântătoare : ca să i se permită să emigreze, Ion Caraion n-a scris un jurnal care i-a fost confiscat după plecare : a lăsat cu bună știință un denunț";

Că această **pre-judecată** a fost considerată "simplă, plauzibilă și înspăimântătoare", vorba lui N. Manolescu, o dovedește cronică literară semnată de Grigurcu (*România literară* 1-7 iulie 1998) intitulată fără echivoc : **De la Ecaterina Lovinescu la Ion Caraion** (subl. mele, P . G .) ;

Că această **pre-judecată** (și nu doar aceasta...) a avut câștig de cauză asupra condeiului lui Al . Cistelean - vezi **Arta (dramatică) a reconstituirii**, în *Vatra* 7/98 . Cred că, pe de o parte, s-a lăsat antrenat de curentul literar-publicistic regăsean pornit la o cruciadă împotriva "monstrului Caraion", cel care "o calomniase pe Monica Lovinescu"; pe de alta a citit **Această dragoste care ne leagă** cu gândul, probabil, la alte volume ale autoarei - altfel nu ar fi putut face - în scris - afirmații ca acestea :

* "...toate (volumele publicate de autoare, deci și acesta - n . m . P . G .) / (sunt/ manifestări ale unei vocații depoziționale ce construiește mărturii pentru un tribunal moral" ; * "privilegiază condiția documentară" ; * "(autoarea) va denunța, prevenitoare, accesele de literaturizare ale realității" ; * "Nu-i de mirare că, intrînd în labirintul sumbru al vieții lui Ion Caraion (autoarea) va face ea însăși un proces literaturii, celei ce a înțeles să ignore adevărul și să fabrice altul prin excelență estetic" ; * "Tocmai pentru că a văzut geniul lucrînd împotriva adevărului, tocmai pentru că a surprins istoria însăși manipulînd biografii legendare în dispreț față de realitate («În ce fel a ajuns condamnarea la moarte a lui Sergiu Filerot să îmbrace biografia lui Ion Caraion nu știm /atenție, aici Al . Cistelean dă un citat din **Această dragoste...** / . Doar dacă nu avem chiar în clipa aceasta privilegiul rar să surprindem istoria în exercițiul funcțiilor ei ilicite, când, cu oroarea-i știută de nesemnificativ și aleator, zgârcită și econoamă în schimb cu faptele glorioase, le culege de pe vastele ei câmpuri de bătaie și le lipește de biografiile celor care le merită, despuindu-i pe cei care le-au săvârșit») e /autoarea/ atât de scrupuloasă cu documentarea și atât de suspicioasă față de literatură . Ea vrea să fixeze adevărul, convinsă că acesta nu fuge, în pofida tuturor șanselor pe care le are" ; în fine : * "Pe aceste semne cicatrizate ale memorie exersează /autoarea/, focalizînd pe ele o perspectivă morală" .

Pe urmele lui Gheorghe Grigurcu, cititorul "anchetei" comandate de Humanitas află că dacă **victima** este, neîndoios Ecaterina Bălăcoiu-Lovinescu, atunci **călăul** este... mai puțin Securitatea - mult mai mult : Ion Caraion !;

Pe urmele lui Al . Cistelean, cititorul află că autoarea trebuie crezută pe cuvînt, chiar dacă (mai ales) atunci când nu produce probe - fiindcă ea este, nu-i așa, "atât de scrupuloasă cu documentarea și atât de suspicioasă față de literatură" - asta în general, iar în special : fiindcă ea are o vocație depozițională "ce construiește mărturii

asecurata.

"prozelitism" protestant sau catolic fletează opinia naționalistă, pentru care sufletul rus se identifică numai cu ortodoxia. Patriarhul Aleksei al II-lea este cel care a determinat votarea, în 1997, a legii care limitează expansiunea altor religii, lege amendată ulterior de Duma de Stat (Camera inferioară a Parlamentului rus), la cererea președintelui Boris Elțin și la presiunea Statelor Unite și a Vaticanului. La fel cum au procedat Georgia și Bulgaria, Rusia amenință că va închide ușa Consiliului ecumenic al Bisericilor (care are sediul la Geneva), pe care KGB-ul l-a considerat o "casă de conspirație" și care, pentru ortodoxia slavă de astăzi, simbolizează protestantismul occidental, judecat prea liberal.

În Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, o mare parte a Bisericii locale și-a proclamat

sideră că ar fi nedrept să se taca din ortodoxie o religie naționalistă, în sensul în care este utilizat în Occident termenul "naționalism". În Serbia, ca și în Grecia sau Rusia, ortodoxia este populară deoarece și-a legat întotdeauna destinul de cauza unei populații persecutate. Fondată pe un patrimoniu ritual, liturgic și simbolic de o splendoare inegalabilă, legată de realitatea etnică, lingvistică și culturală a unei țări dezmembrate și refăcute de istorie, ortodoxia a fost cea care a asigurat supraviețuirea popoarelor grec sau slav. Dar în regiunile în care memoria ortodoxiei este atât de pasională, această perpetuă fuziune a spiritului și a identității, etniei și religiei ar putea determina, într'un viitor apropiat, apariția unor noi conflicte, estimează cotidianul francez.

ANA P. BUNESCU Esq.

Attorney and Counselor at Law

299 Broadway, Suite 1310

Practică generală, inclusiv:

- Divorțuri ● Emigrație ● Real Estate
- Validări de acte, etc. ● Testamente
- Accidente auto și de muncă

Tel: (212) 587-0563

pentru un tribunal moral"; în fine, ca tot șirul de cicatrizate ale memoriei) o perspectivă morală..."

Rămânând numai la scurta-biblio-biografie a lui Caraion - pe scurt : "dosarul Caraion" instrumentat de instrumentatoarea iscălitoare :

Dacă admitem că persoana în chestie este o inocentă, o neinformată, o însă care, avînd acces la arhivele Securității, nu știa ce anume să caute - sau a ocultat ce a găsit (așa lucrează istoricii amatori români - atunci când nu pot distruge probele ce le contrazic tezele cu care plecaseră de-acas') - nu se poate evita întrebarea : **în ce scop** a alcătuit ea această carte (așa cum a alcătuit-o : cu capitolul despre Caraion) ? Dacă voia să propună **Această dragoste...** pentru a lega, peste decenii, peste distanțe, o mamă de o fiică : foarte bine, a reușit . Or, în capitolul Caraion, anchetatoarea de la Humanitas a suplinit **informațiile** cu **supozițiile** . În virtutea acestei comode obișnuințe românești de a mătura gunoii sub preș, poți afirma orice despre oricine - de pildă că semnatară volumului este o colegă de-a lui Pelin și lucrează la Serviciul de Dezinformare al Securității ! Dar este rezonabilă o asemenea aserțiune ? Firește, nu - tot atât de firește-nu ca și cea propusă-impusă de ea : că Ion Caraion "ca să i se permită să emigreze, (...) n-a scris un jurnal care i-a fost confiscat după plecare : a lăsat cu bună știință un denunț" - după cum a scris-după-dictare, iresponsabilul N . Manolescu .

Încă o dată : care sunt **probele** pe care s-a rezemat semnatară anchetei, în afirmația sa că Ion Caraion ar fi scris ceea ce a publicat E . Barbu în **Săptămîna - pentru a obține un pașaport** ?

Iată-le - din scrisoarea de protest, a iscălitoarei volumului **Această dragoste care ne leagă** - trimisă **Cotidianului** din 29 sept . ca urmare a Scrisorii mele deschise către Grigurcu (prima, cea din 22 august) :

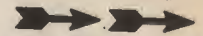
"Într-un serial publicat în 1996 în revista **Expres-Magazin** (nr . 6, 7, 8, 9, 10) Mihai Pelin face, pe baza dosarelor întocmite de fosta securitate afirmația că Ion Caraion a colaborat cu această instituție"

Deci, iată "**izvorul**" : Mihai Pelin ! Individul care a lucrat ani în șir la filiala Securității de la Milano, alături de Traian Filip, sub comanda lui I . C . Drăgan ! Pelin, "coordonatorul" Cărților albe, din care aflăm că "anticomuniști, antisecuriști" erau alde Titus Popovici, Adrian Păunescu, Everac, V . C . Tudor, Băran, A . D . Munteanu și alți auxiliari ! Vasăzică Pelin este credibil - dar Caraion (prin cărțile sale, prin absența laudelor la gazetă) nu ! Ba chiar devine - dislocuind Securitatea - "monstrul", călăul .

Acum iată **motivele** care au făcut-o pe anchetatoarea să creadă sursa Pelin :

"Nimeni în 1997 nu a protestat, nu a luat apărarea poetului, din câte știu"

Parcă era 1996 - de ce ar fi protestat un an mai târziu ? Apoi : revista în care și-a depus icrele veninoase un securist notoriu, specialist în dezinformație ca Pelin, nu va fi ajungînd pe masa fiecărui "apărător al poetului"

Ultimele exemplare din

Moștenirea Kremlinului

de Ion Mihai Pacepa

Trimiteti
pe adresa
Lumii Libere
\$15

Din nou despre Caraion

(URMARE)

Aici șade defectul de căpătâi al directorilor de conștiință care au rezistat prin cultură : atât și-au protejat cultura aceea (numai a lor : volumul, rubrica, apartamentul, pașaportul - lor și doar al lor), încât nu mai sunt în stare să se debaraseze de obișnuința de a gândi (de a simți) că Securitateaștie tot - și nu chiar totdeauna spune minciuni...

Ba Securitatea spune minciuni și atunci când, accidental (ori din tactică), face sscăpate **anumite** adevăruri - însă vorba postului de radio Erevan : Manolescu, Liiceanu, Matei Călinescu, Cistelecan, Grigurcu nu aveau cunoștință de acest detaliu .

În curând are să vadă lumina tiparului "Dosarul Caraion" alcătuit de prietenul și editorul în exil al poetului : Ion Solacolu, eroicul făcător-cu-măinile-goale al periodicului *Dialog* de la Dietzenbach (cel scris la mașină, fotocopiat, încopciat, expediat...) și care va **restabili adevărul** .

Cu condiția ca marii directori : Liiceanu, Manolescu, Ștefănescu, Dimisianu, D . C . Mihăilescu, Pruteanu, Buduca, Părvulescu, Teodorescu și întreaga echipă a 22-lui, cei care evitaseră cu grijă sonorizarea vreunui geamăt de protest sub Ceaușescu, să aibă curaj s-o dea anonimă : să se mobilizeze (la aranjat-pus-bine-luxat-închis-gura se pricep ei, foarte bine !) împotriva cărții despre adevăratul Caraion, așa cum făcuseră mai an, când, tot sub bagheta Monicăi Lovinescu, atacaseră în haită Jurnal-ul meu .

Adevărul - nu e necesar să fie căutat Arhivele Securității - fiind acesta :

1 . Paginile publicate de Eugen Barbu în *Săptămîna* Securității, cale de multe numere, în 1981, prezentate "din Jurnalul lui Caraion" - nu sunt din ceea ce (Solacolu o va dovedi în curând) Caraion **nu** a ținut în România : **un jurnal** ;

2 . Chiar de am admite că acele pagini - aparținînd lui Caraion - ar fi făcut parte dintr-un Jurnal - care este culpa autorului :

a) că a scris ceea ce a scris ? - dar câți alți autori de jurnale - mai mult sau mai puțin intime - nu și-au vărsat năduful pe hârtie și, fie li s-a publicat postum (ca lui Sebastian), fie au publicat ei înșiși diatribele (eufemism) împotriva unor foști prieteni și tovarăși de luptă . Chiar unul dintre indignații care, azi, se exprimă despre **jurnalele altora**, nu în presă ci numai între patru ochi, ca Virgil Ierunca : a respectat el "regula" pe care o cere altora, aceea de a nu-i ataca pe foștii prieteni, aflați în viață ? Să-i fie citite opiniile despre Eugène Ionesco, despre Amăriuței - de pildă despre V . C . Gheorghiu (în *Ethos*, 2, p . 231, însemnarea din 20 mai 1960) spune : "Smerdiakov-ul valah", căruia "îi rămân credincioase «concierge»-le, curvele..." ;

b. dacă a scris ceea ce a scris (însăși soția sa Valentina recunoaște) - nu Caraion, autorul a publicat scrisul ; Securitatea i l-a furat, ea i l-a dat publicității .

Așadar, în ce constă **calomniile** lui Caraion la adresa dispărutei în condiții tragice Ecaterinei Bălăcioiu ? ; dar cele la adresa viilor Monica Lovinescu, Virgil Ierunca (iertare, însă pe locul trei mă aflu eu) ? Din moment ce anume impresii, opinii, "informații", zvonuri chiar insulte nu sunt făcute publice prin rostire, nici prin publicare din sau cu voia autorului - acestea nu pot fi considerate calomnii .

Pentru creionarea portretului deținutului politic Ion Caraion (valoarea sa ca poet și lăsam în grija celor care știu ce e o poezie și cu ce anume se mănâncă ea, nu ca

HEALTH TOURS INTERNATIONAL

25 W 43RD ST. STE 805

NEW YORK NY 10036

TEL: (212) 997-8510, 8511, 8512

1 800 997 9972

OFERTA

SPECIALA

PENTRU TOATE BILETELE
DE CALATORIE SPRE
ROMANIA IN PERIOADA

1 APRILIE - 14 Iunie,

CUPONUL ALATURAT VA DA
DREPTUL LA O
REDUCERE A PRETULUI
CU 50 \$ PE BILET

EXPIRA 15 MARTIE
1999!!!!

delatiune, cât și un poem de circumstanță, că ar fi semnat versuri ce nu-i aparțineau - rămân vorbe-vorbe, trebuie să fii iscălitoreasa volumului **Această dragoste...** ca să le iei în seamă, fără a le verifica . Și despre mine Hamzea a spus că i-aș fi "furat" o chestie (?), e drept, el nu citise acea carte cu chestia - dar vorbea despre ea... Ei și ?;

2 . Spre deosebire de toți scriitorii români din România anilor 50 și 60, Ion Caraion a îndrăznit să trimită în Occident hârtie scrisă de mâna lui . Abia ieșit din prima închisoare, în 1955, Caraion a «comis»... "35 file scrise mărunt și pe-o parte și pe alta" - cum descrie anchetatoarea această demascare a gulagului românesc - text interceptat și confiscat . Odată în Occident, nu s-a potolit : a scos volumul *Insectele tovarășului Hitler*, Ion Dumitru, 1982, ciclul *Poeți și "Poezii din închisori"* apărut întâi în revista *Contrapunct* 1985, editată la Köln de Georg Focke...

Las restul adevărilor despre Caraion pe seama lui Ion Solacolu .

Oricum : publicarea eseului Sandei Cordoș *Criziștii* este salutar : îl așează pe poetul și pe gazetarul anticomunist Ion Caraion pe locul convenit, în rostul, în rolul de rostitor al adevărului . Adevăr pentru care a făcut în două rânduri www.arhivaexilului.ro fost condamnat la moarte, orice ar scrie (dar ce **nu** scrie ?) șefesa colecției "Procesul Comunismului" - de la, cum altfel : *Humanitas* . Și, oricât de greu i-ar cădea acest

1. În ciuda insinuărilor, calomniilor semnătoresei volumului **Această dragoste...**, Caraion nu a scris și nu a publicat vreun text de "adeziune", de laudă, de "compensație" (în care excela bunul său prieten Marin Preda), de penitență - cum au făcut foarte, prea mulți dintre foștii deținuți politici : Crainic, Gyr, Noica, Balotă, Vinea, Ivasiuc - și ne-puşcăriași ca Ion Barbu, Blaga ; ba chiar o "victimă" a sa : Ierunca, cel din 30 septembrie 1946 (vezi, în *Vatra*, deja-amintitul text al Sandei Cordoș) . Afirmările lui Adrian Hamzea că Ion Caraion i-ar fi arătat atât texte de

Cel care, în 1946, nu a spus adevarul, este Ierunca .

Este timpul ca Monica Lovinescu și Virgil Ierunca să părească "discreția" - care nu face decât să provoace semne de întrebare - și să-și spună, în sfârșit, opinia despre Ion Caraion - cel din dosarul alcătuit la Humanitas .

Paul Goma

Sîntem o companie de telefon dedicată comunității Române de pe hotarele Statelor Unite

VORBIȚI ÎN ROMÂNIA 24 DE ORE PE ZI, 7 ZILE PE SĂPTĂMINĂ CU RATA CEA MAI REDUSĂ PE MARKET DIN USA

39.9 ¢

Vorbim românește

- Nu trebuie schimbată compania de long distance, activare gratis în 3 zile, nu se impune o limită minimă sau maximă de convorbiri, bilul va fi inclus în bilul local. Cu acest program există o taxă lunară de \$3, această taxă trebuie plătită numai în lunile în care folosiți serviciul nostru. Vă putem oferi și un plan fără taxă lunară, ratele în acest plan sînt puțin mai ridicate. Formați 1-888-895-0138.... "Bangul"....01140 etc..
- Pentru România din Canada putem oferi rata de \$0.57/min cu România și alte rate excelente cu alte țări
- Puteți suna din România în USA cu rata de \$0.58/min cu programul Silver Callback. Tot cu același program puteți vorbi din România în orice țară. Exemplu; România-Germania \$0.69/min, Australia-România 0.69/m

Exemplu De Rate Internaționale Sunînd Din USA

Argentina . 65	Australia . 17	Austria . 26	Ucraina . 45
Bosnia . 45	Bulgaria . 39	Belgia . 28	Rep. Cehă . 29
Franța . 17	Germania . 16	Grecia . 39	Danemarca . 24
Ungaria . 25	Israel . 37	Italia . 22	Suedia . 15
Polonia . 39	Rusia . 45	Jugoslavia . 45	Elveția . 23

Pentru Înregistrare sau Informații Suplimentare Sunați La
(717) 454-9876
(717) 454-3420
 telephone@inter-connection.com
1-888-455-3420
INTERNATIONAL CONNECTION Inc.
 112 Muir Avenue #1034
 Hazleton, PA 18201

**AVEȚI
 POSIBILITATEA DE
 Ă CÎȘTIGA UN
 VENIT
 SUPLEMENTAR,
 DEVENIND
 AGENTUL
 FIRMEI NOASTRE.
 CÎȘTIGURILE POT FI
 SUBSTANȚIALE !!!!!**

Dacă doriți să ne scrieți pentru ca să vă înregistrați scrieți-ne la:

Numele (abonatului): _____

Telefonul (pe care îl doriți activat): _____

Adresa (abonatului): _____

Paul Goma

Din nou
despre Caraion

Când am citit în *Vatra* nr. 7/98 comentariul *Arta (dramatică)* a reconstituirii semnat de Al. Cistelean, m-a încercat aceeași tristețe ca și cu câteva săptămâni înainte, dînd peste cronică lui Gheorghe Grigurcu : *De la Ecaterina Lovinescu la Ion Caraion (România literară* din 1-7 iulie 1998). Pe Grigurcu îl interpelasem într-o scrisoare deschisă din 22 august (publicată în 23-29 septembrie/98 - tot în *R.I.*), iar cum el îmi replicase la 9 oct., îi re-replicasem în 11 noiembrie. Însă acest din urmă text (împreună cu altul : *O aniversare*) mi-a fost respins cu indignată suficiență de N. Manolescu, deși aveam drept de replică, în revista și a mea, nu doar a urmașilor lui Ivașcu, explicația refuzului de înserare *ne*-aflîndu-se în editorialul său din 2 decembrie 1998 al *României literare* intitulat : *Adio, domnule Goma!* Deci, am doar am înregistrat intervenția lui Al. Cistelean în discuția despre volumul *Această dragoste care ne leagă - reconstituirea unui asasinat*, apărut la Humanitas, ca deschizător al colecției "Procesul comunismului". Acum însă, încurajat de excelentul articol : *Criziștii* de Sanda Cordoș din *Vatra* 10/98, iritat de *România literară* din 16-22 decembrie 98, în care, la rubrica "Revista revistelor" scriitorimea română rezistentă prin cultură află, în sfârșit, că există o "problemă a Casei E. Lovinescu", iată-mă recidivînd în chestiunea Caraion :

După cum indică subtitlul lucrării, autoarea și-a propus, a promis cititorilor să reconstituie un asasinat - al Ecaterinei Bălăcioiu, soția lui E. Lovinescu, mamă a Monicăi Lovinescu - arestată în 1958, condamnată, lăsată fără îngrijire medicală, moartă în închisoare, aruncată în groapa comună.

A reușit autoarea să reconstituie asasinatul ? Repet răspunsul din cele două intervenții : **Nu**. Deși a avut acces la arhivele Securității, deși a stat de vorbă cu câțiva dintre supraviețuitori (dar l-a evitat-o cu grijă pe cel mai avizat : Valentina Caraion, soția poetului), în afară unor rapoarte de urmărire a bătrânei doamne Bălăcioiu-Lovinescu pe străzile Bucureștiului, autoarea "anchetei" - **nu produce, în volum, nici o informație cu adevărat importantă pe care să n-o fi deținut Monica Lovinescu înainte de decembrie 1989.**

În schimb, produce un "călău" ("monstru", după opinia lui Matei Călinescu).

Ceea ce este nedumeritor, iritant, scoțător din fire la lectura capitolului dedicat lui Caraion : dacă natura materialului (și mai ales tonul) duce cu gândul la intenția autoarei de a compune o ficțiune (corectez-nuanțez : "un roman non-fictiv"), ordonarea lui ne spune fără ocol a fi fost gândit riguros, urmărit consecvent în : alb-negru, bine-rău, sublim-obiect - victimă-călău ;

Ceea ce este uimitor și dezesperant la lectura cronicilor, a dărilor de seamă, a semnalărilor volumului : persoane de primă importanță a literelor românești - despre care s-ar fi putut crede că, după atâtea decenii de viață și de practică, pot alege grăul de nebină, adevărul de minciună - nu sunt în stare să facă deosebire între afirmații

Ortodoxia azi,
cotidianului

Ortodoxia din Europa - năucită de catastrofele cu care s'a confruntat de-a lungul istoriei (ocupația otomană, persecutarea sovietică), rămasă fără vlagă după căderea zidului Berlinului, incapabilă să înfrunte noile elanuri ale libertății și democrației, agresată de sectele și comunitățile baptiste, pentecostale sau catolice - este cea care, deși respinge orice logică a războiului, este aproape de "implozie" și a devenit un adevărat focar de tensiuni, se arată într'un articol publicat în ediția de Vineri 12 Februarie a cotidianului francez "Le Monde". Într'o perioadă în care și-a regăsit spațiul și libertatea, ortodoxia europeană - de la provincia sârbă Kosovo până la Moscova - pare atomizată, luată de vârtej în fața noilor sfidări ale democrației, naționalismului, mondializării și modernității. Mai divizată și fragilă ca niciodată, ortodoxia este "pândită" de o mulțime de sinuozități și crispări, se arată în articolul citat.

Provincia sârbă Kosovo - al cărei viitor este negociat acum la Rambouillet, în Franța, după ce etnicii albanezi (majoritari musulmani) au

Serbiei s'a aflat, pentru prima oară, la Paris, pentru a face presiuni asupra celor care negociază la Rambouillet viitorul acestei provincii. Într'un document dat publicității la 5 Februarie la Belgrad, Episcopatul Ortodox Sârb a amintit că pentru sârbi Kosovo este exact "ceea ce este Ierusalimul pentru evrei și Notre Dame din Paris pentru francezi" și a menționat că acceptarea unui statut de autonomie internă pentru Kosovo ar echivala cu "privarea poporului sârb de memoria și identitatea sa spirituală". În urma izbucnirii crizei din Kosovo, unii înalți prelați ortodocși sârbi au fost acuzați deseori de trădare, de faptul că nu au fost suficient de convingători când au lansat apeluri pentru o soluționare negociată și democratică a crizei. "Le Monde" consideră, însă, că ar fi caraghios ca ierarhia ortodoxă să fie considerată aliatul ultranaționalistilor și al instigatorilor. În fapt, Biserica Ortodoxă Sârbă apără o logică patrimonială, care refuză orice formă de abandonare a suveranității, care ar fi, pentru ea, o insultă la adresa istoriei, a religiei și

sprijinite cu probe (aici fiind vorba nu de un roman, ci de o anchetă avînd ambiția de a umple un gol al Istoriei) și niște supoziții fanteziste, deliruri calomnioase ale semnatarei : editorii de la Humanitas, cei care au avut în mână manuscrisul, în frunte cu Liiceanu (dar care au procedat ca și în cazul celebrei **Addende la Cartea neagră a comunismului** cu o nepăsare soră cu analfabetismul agresiv) ; cei de la revista 22 care au publicat fragmente în 9-15 decembrie 1997 ; N . Manolescu, cel care i-a dedicat cărții un lamentabil editorial (din '89 autorul regresează - până unde ?) în *România literară* în 26 nov . -2 dec ., apoi a poftit-o la o dezbatere televizată pe iscălitore - dar a refuzat să însereze replica Valentinei Caraion la numitul iresponsabil editorial - astfel arată "dialogul" : el scrie ce-i trece prin minte : prostii, calomnii, dar nimeni nu-l poate contrazice, săptămânalul Uniunii Scriitorilor fiind proprietatea Manolescului-Fiul-Ivașcului ; Matei Călinescu, trezit în mijlocul lanului de cucuruz iowa-ian, cu ochii cârpiți, dîndu-și cu părerea despre "monstrul Caraion" ; Al . George, sculat din somnul de moarte . al rrezistentului antibolșevic, alături de M . H . Simionescu, șef-cabinet al Popesc'-Dumnezeului, găsind prilejul de a-mi administra (mie !) o copită ; Gheorghe Grigurcu, fericit că poate sări încă o dată în apărarea Monicăi Lovinescu (agresată de Caraion), în fine Al . Cistelean în *Vatra* 7/98 .

Cei pe care i-am numit fac partea din floarea-cea-vestită a inteligenței române contemporane ; ei au mărșăluit (în scris - cel care rămâne), au marșat la această grosolană, răumiroitoare diversiune pusă în... pagină de iscălitoreasa volumului **Această dragoste care ne leagă - reconstituirea unui asasinat** (pentru a nu fi uitat nici titlul - nici programul), în care rolul călăului trebuia (de ce trebuia,

cerut independența - este, din nefericire, una dintre "rănile adânci" ale ortodoxiei. Constituind un ade-vărat sanctuar al națiunii sârbe, extrem de bogat în mănăstiri, biserici și ermitaje - unde istoria, religia și etnia au format întotdeauna un întreg, la bine, dar mai ales la rău - înfrângerea sârbă din Câmpia Mierlei, din 1938, rămâne în istorie ca o "amintire dureroasă", ea fiind cea care a permis invadarea provinciei de către turci și care a "pregătit" cinci secole de ocupație otomană, după ce "au căzut și alte piese de domino" - Constantinopolul în 1453, Atena în 1456 și Belgradul în 1521. Joi 11 Februarie, patriarhul

a identității națiunii.

Ca și în Serbia, logica patrimonială este cea care continuă să învenineze relațiile dintre ortodoxii și greco-catolicii din România și Ucraina. În România, vizita Papei Ioan Paul al II-lea - prevăzută pentru luna Mai și care ar fi prima sa vizită într-o țară ortodoxă - încă nu a fost confirmată. Patriarhia din București a amânat multă vreme această vizită, dorită de autoritățile politice, din cauza retragerii tuturor acțiunilor în justiție angajate de greco-catolici (care nu mai sunt decît 250.000 față de 2,5 milioane cât erau înainte de

Sunati-l pe Micke

Avem nevoie de șoferi români, cu sau fără automobil

718-433-3737 ext.3005

BENS
LUXURY CAR & LIMOUSINE SERVICE

New 98 Model

Total Transportation Needs

Visit Our Web Site
www.benslimo.com

Luxury Sedans and up to 14-passenger Vans. Super Stretch Limos. Door to Door Service. 24 hours a day, 7 days a week.

CALL 800-227-5060 Best Quality Service

a 6-a

putut fi recuperați de mașini mici rămase în linia a doua. Dar peste trei sute au căzut prizonieri. La primele ore ale dimineții, polițiștii și jandarmii scotoceau gospodărie cu gospodărie, reținând numeroși mineri.

Ortacii care au reușit să ajungă la Caracal au găsit, în gară, un tren special pentru Petroșani. Au plecat în liniște și cu capetele plecate. Câte un localnic aflat pe peron le mai arăta semnul victoriei, dar nu-i răspundea nimeni.

În urmă, la Stoenști, au rămas zeci de autobuze și autodube minerești distruse complet. În disperarea retragerii, minerii au lăsat la locul confruntării bâte, rânghi și arme albe artizanale. Mai mulți polițiști au găsit în aproape fiecare mașină documente de drum în baza cărora pot fi identificate societățile ce i-au transportat pe mineri. Soldații s'au mulțumit cu steagurile tricolore și alb-negre ale minerilor, abandonate în momentul retragerii.

Spre deosebire de mine-riada din Ianuarie, forțele de ordine

au dat dovadă de organizare și spirit combativ. Strategia aleasă de comandanți a fost aceea a blocării oricărei căi de traversare a râului Olt. Un important dispozitiv a fost instalat la podul peste Olt de la Slatina. La intrarea pe podul metalic au fost sudate țevi transversale care împiedicau orice deplasare. Un alt dispozitiv puternic a fost instalat la Stoenști și, probabil, minerii ar fi întâmpinat aceeași rezistență dacă ar fi încercat să treacă Oltul prin nord, pe la Râmnicu-Vâlcea, sau prin sudul extrem, pe la Corabia.

Pe de altă parte, forțele de ordine au demonstrat o bună conlucrare. Forțele BAOLP și ale Jandarmeriei au colaborat la menținerea barajului și la atacul prin surprindere, din spate. Forțele speciale ale SRI i-au capturat pe Miron Cozma și pe locotonenții acestuia. Armata a contribuit logistic, cu un trailer și un tanc, pentru bararea șoselei și cu numeroase camioane vechi, folosite pe post de obstacole în calea minerilor. În sfârșit, forțele DIAS

Asociația ȘTEFAN cel MARE
organizează pe data de 21 febr. orele 3.30 P.M.

Balul Mărțișorului

la Salonul DANTE (75-07 31 Ave, Jackson Hgts, Queens)

MUZICĂ • DANS • DINNER
cu IRINA LOGHIN și BENONE SINULESCU,
acompaniați de formația RAPSODIA, compusă din:
Marin Mihalcea, Florin Nicolae, Octavian Iftimie
Invitată de onoare: IRINUCA LOGHIN

Momente vesele: FLORIN PETRESCU

MUZICĂ DISCO

Open Bar   Dinner   Desert   Free Parking

Informații : d-na Gabi, tel. (718) 361-6451

Biletul \$50

au contribuit la atacul din spate și la vasta operațiune de căutare a minerilor fugiți peste câmpuri.

Fără glorie, minerii s'au întors la Petroșani. După cea de-a șasea mineriadă, ei au rămas fără liderul lor Miron Cozma și fără câțiva dintre colaboratorii cei mai apropiați ai acestuia. Vor putea trece aproape două decenii până când Cozma, condamnat la 18 ani închisoare pentru mineriada din

Septembrie 1991, va fi liber și nici atunci nu se va putea întoarce în Vale pentru cinci ani, așa cum a a fost stabilit prin sentința Curții Supreme de Justiție. Locul lui, de lider absolut al regiunii a rămas gol. Timpul bătăliilor de stradă a trecut. La Petroșani, urmează acum lupta pentru preluarea scaunului lăsat liber de cel care se autointitula "Lucafărul huilei"

Singura Companie care oferă zboruri directe

<http://tarom.digiro.net>

Prețuri competitive !

* 3 zboruri de la New York

luni, miercuri, vineri.

- prin Timișoara - miercuri,
- prin Satu Mare - vineri.

* 2 zboruri de la Chicago

miercuri, vineri

- prin Timișoara - miercuri,
- prin Amsterdam - vineri.

AGENȚIA TAROM

NEW YORK

342 MADISON

Ave, Suite 1618,

Tel: 212.6876.013-4

România literară

Apare săptăminal sub egida
Uniunii Scriitorilor

Editor:
Fundatia România literară
Director general
Nicolae Manolescu

7 - 13 aprilie 1999
(Anul XXXII)

13
14

ACEST NUMĂR APARE ÎN 48 DE PAGINI

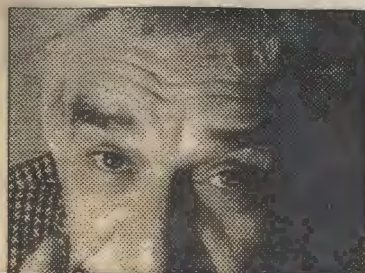
EDITORIAL

*de Nicolae
Manolescu*

DOSAR

ION CARAION

(pag. 19-30)

Gabriel Garcia Márquez:

**Despre
dragoste și**

Necunoscuții noștri contemporani

S-A VORBIT, nu o dată, de absența din programe și manuale, ca și din librării, în timpul regimului comunist, a numeroși autori români, între care unii de primă însemnătate. Am publicat eu însumi cândva o listă a marilor scriitori nestudiați, nici în liceu, nici în facultate, de generația mea. Ea începe cu Maiorescu și se încheie cu L. Blaga. Golul acesta de informație (dar și de formație) a fost imens mai cu seamă în deceniul și jumătate scurs după 1948, când s-a produs ruptura. Răsfoind de curînd excelentul număr 3-4/1998 al revistei *Manuscriptum* (despre care *România literară* a publicat, în nr. 12 din 1999, un comentariu), consacrat filosofului Vasile Băncilă, m-am întrebat de ce n-am știut pînă foarte tîrziu că autorul cărții *L. Blaga, energie românească* din 1938 și colaboratorul statornic al *Gîndirii*, pe care-l citeam, mi-a fost contemporan pînă în 1979, când a

www.azhivae.xilului.ro

putut să-l cunosc personal și să citesc cîte ceva din ceea ce a scris în toți anii de după război, în care i s-a refuzat tipărirea. Nu e unicul caz. Mulți scriitori contemporani, indiferent de deosebirea de vîrstă dintre noi, mi-au ră-

BRĂILA ORBULUI

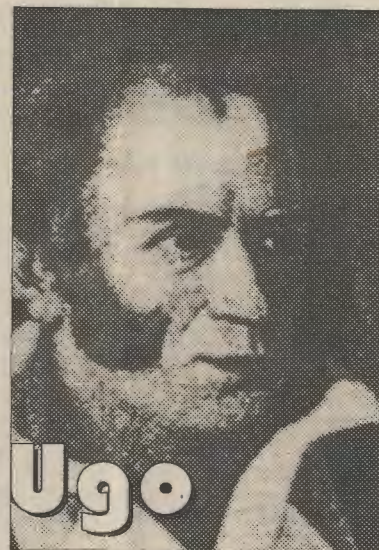
(pag. 32-33)

ZÎMBIND PE SUB MUSTAȚĂ

(pag. 11)

Vevețița intelectuală

(pag. 39)

Foscolo

(pag. 41)

Glicemia de partid și de stat

(pag. 2)

(pag. 44-45)

le lor publicații (de regulă, traduceri) au trecut nebagate în seamă. Și când li s-a permis să apară cu un volum (reeditare, în majoritatea situațiilor), acesta a fost postum și ne-a dat prilejul să aflăm că autorul abia se stinsese din viață.

Nici măcar nu-i pot menționa pe toți. Am străbătut primul volum al *Dictionarului Zăciu* și m-am înspăimântat. Dacă aș duce investigația pînă la capăt, nu mi-ar ajunge toate paginile revistei. Iată-i, așadar, pe cei cîțiva scriitori de toată mîna, de care, ca istoric literar, s-ar fi convenit să știu că îmi sînt contemporani și n-am știut. Faptul că le-am cunoscut opera anterioară războiului nu mă consolează.

Felix Aderca a murit în 1962, cînd eu terminam facultatea. A fost prezent doar cu traduceri din 1949. Îl citisem. N-aveam idee că trăiește. La fel Ticu Arhip, care n-avea 70 de ani în 1965 cînd a murit și publicase traduceri pînă spre finele deceniului anterior. Despre Gh. Bărgăvanu, poetul, am aflat cînd am făcut antologia din 1968, dar că el murise doar cu patru ani mai devreme n-avusesem idee. Eram student cînd a murit Dan Botta, în 1958. *Eulaliile* îmi plăcuseră-nu-mi plăcuseră, dar intelectualul merita să fie frecventat. Abia în 1968, cînd i-au apărut *Scrierile*, mi-am dat seama că ratasem șansa de a-l întîlni. Tot în 1958 a murit istoricul literar Ion Breazu, a cărui reeditare din 1973 am comentat-o printre primii. Poetul sămănătorist înfirziat Ion Buzdugan a murit în 1967, istoricul literar Ion Chinezu (cel mai bun cunoscător al literaturii maghiare de la noi) în 1966, delicatul poet Al. Clodian în 1962, iar Emilian I. Constantinescu, autorul *Anarhismului poetic* (din 1932) în 1971. Antologia de proză eminesciană (singura, aproape completă la acea dată), făcută de Al. Colorian în anii războiului, am folosit-o, ca student, pentru o lucrare la seminarul cu Șt. Cazimir. Habar n-aveam că Al. Colorian, poet el însuși, este în viață. A murit tot în 1971. Poeta și romanciera Sandra Cotovu a trăit pînă în 1987, cînd se apropia de 90 de ani. Cîne a știut? N-am știut nici de Gh. Cardaș, a cărui *Bibliografie românească veche* (în colaborare cu I. Bianu) o parcurgeam la *Astra* din Sibiu prin '57-'58, a murit în 1984. Ce să mai vorbesc de poetul de origine basarabeană Vladimir Cavarnali sau de Virgil Caraivan, poet sămănătorist, morți, ambii, în 1966. N-aș fi știut că trăiește nici poetul G. Buznea, dacă înfîmplarea nu mi-l scotea în cale, prin 1969 sau 1970, cu cea mai bună traducere a *Infernului* lui Dante. Își completa pensia făcînd pe barcagiul în Herăstrău. Am mai spus povestea. Eram asistent la catedra ocupată chiar de el, cînd, în 1964, a murit D. Caracostea.

Și așa mai departe. Comunismul nu ne-a despărțit doar de trecutul, dar și de prezentul nostru. Și nu doar de morți, ci și de viii!

CONTRAFORT*de Mircea Mihăieș*

GLICEMIA DE PARTID ȘI DE STAT

(pamflet scris cu cerneală de sepie)

CA ÎN cazul multor demagogi de profesie, Vadim Tudor, omul, e cu totul altceva decât figura livrată la pachet naivilor. Insul Vadim e laș, lipsit de principii, setos de putere, mincinos, agresiv. După cum o dovedește certificatul medical prezentat Senatului, nefericitul mai e și groaznic de bolnav!

"Tribunul" cu același nume - dimpotrivă. El afișează o sinceritate cotropitoare și o energie demnă de marii sănătoși ai lumii. Prosperitatea i se citește atât în obrajii umflați, cât și în mașinile de lux cu care-și plimbă prețiosul trup dintr-un loc în altul. Deși în particular e hrăpăreț și lipsit de scrupule (cine nu-și amintește episoadele preluării moșiei Butimanu!), pe scena publică mimează generozitatea, dezinteresul și un "creștinism" ale cărui precepte le știe doar el. Să le luăm pe rând.

Lașitatea. Nu e prima oară că Vadim Tudor își dă arama pe față, ascunzându-se înfri-coșat de moarte îndărătul fustelor protectoare ale certificatului medical. Mănat de-un demon interior, el nu e capabil să discearnă realitatea de dorințele sale demențiale de putere și bani. Ar fi fost de așteptat ca un astfel de munte al justițiarismului social să ceară să fie primit imediat spre a-și prezenta probele în fața tribunalului, și nu să blesteme ca ultima babă de mahala, spumegând de spaimă și tremurând ca varga. Perspectiva de a se vedea confruntat cu elucubrațiile pe fun-

bină cu exhibarea impudică a lașității? Prăbușirea sub orice nivel a limbajului său, acuzarea sălbatică, la întâmplare, fără argument au reușit, în cele din urmă, să-i dezguste pe destui dintre foștii săi suporteri din P.D.S.R.

Setea de putere. Din mărunțul trepăduș al marelui trepăduș Eugen Barbu, Vadim Tudor s-a niemamorfizat, asemeni batracianului din fabulă, într-un omniprezent "justițiar". E formula care descrie, psihanalitic, dorința sa oarbă de putere. În ultimul an, nici măcar nu mai făcea eforturi de a-și ascunde scopurile. Nu era prilej cu care să nu ne anunțe, asemeni unui ceas defect de gară, câte săptămâni au rămas până la intrarea triumfală - după model mussolinian - în palatul prezidențial! Ultima decadă a lui ianuarie 1999 i-a fost, vai, fatală: mizând prea mult pe disponibilitatea la trădare a unor ofițeri din aparatul jandarmeriei și al serviciilor secrete, ca să nu mai vorbim de armata particulară a lui Miron Cozma, Vadim a profitat de prezența la microfonul Parlamentului pentru a-și prezenta un fel de pseudo-proclamație către națiune. Ce s-a ales de paranoicele sale vise, vedem acum.

Minciuna și agresivitatea. Strâns cu ușa, Vadim Tudor invocă, îngerește, "hărțuierile și șicanările" ultimelor săptămâni, care l-au dus în pragul cimitirului. Nu exclud ca lucrurile să stea chiar astfel, iar Vadim să fie cu adevărat foarte bolnav. Numai că un

POST-RESTANT*de Constanța Buzea*

AMĂRĂTĂ la rândul-mi de amărăciunea corespondenților mei, care au temeii să pună surdina la orice, nu și la indoiele lor răscolitoare, se întrebă poate, cum și eu mă întreb adesea, dacă există un profit real, consistent, în schimbul nostru de mesaje, și care ar fi calea prin care să fim mai des împreună în pagină și folositori unii altora. Sunt destul de rar răsplătită în așteptări, pentru răbdarea și pentru nădejdea mea. Datele pe care mi le furnizează fiecare după puterile lui sunt un material util pentru studierea în timp și dezlegarea enigmei care este starea de poezie și poezia, sub semnul căreia se consumă fericit-nefericit sufletul nostru mai mult sau mai puțin pregătit să intre în rezonanță cu propriile lui infinite energii. Acesta ar fi răspunsul meu întârziat la plina de miez scrisoare și la poezia fără titlu, al cărei prim vers este "Și ca o lumină ascunsă..." pe care mi le-ați trimis, și care, amândouă, mi s-au părut importante în context, una în susținerea celeilalte. (Adrian Iona, Navodari) ● De atât de departe trimis, spumosul dv. salut găsește, în fine, ecou. Spun aceasta amintindu-mi bine de cele câteva apeluri telefonice în care, stresat, mă tot întrebați de soarta unor texte ce, din păcate nu ajunseseră la destinație. Alta este situația acum, când am sub ochi următoarele poeme: *Evocare duminicală, Cântec pe mal de iarnă, Închinare vespuciei lui Nichita și Profil seral*. Îl voi transcrie mai jos pe cel dintâi pentru delicia umorului voluntar, sper, al unor pasaje șugubețe pe care le voi sublinia ca nu cumva să treacă neobservate, înecate în banalitatea restului. "cum vine duminica peste cuvinte și acestea tac/ asemenea oilor adormite sau/ poftim, asemeni râmelor// cum cad frunzele și apoi zăpezile din tine/ într-o duminică/ peste kiloinima mea dar ea și/ eu tacem/ ca doi viței prinși la furat, căci/ precum știți, cuvintele și-au trimis sunetele/ la odihnă, ele incele trezindu-se astăzi foarte/ târziu, căci nu se lucrează// numai noi călărim nimicul în/ absolutul acestei pauze, fripti până la os cu/ grozăvia desemnată de-a noastră specie/ ca fiind dragoste// ca două vrăjitori campioane/ kiloinimile-și balansează coamele și/ picioarele și balasturile/ de o parte și de alta/ a traseului fiintiv//.../neingădui de mult ne iubim; pentru/ această doză sanetuale tăcerii ne/ vor pierde, privirile ne vor da de gol și/ lumea toată va afla că și piramidele se/ sărută și calcă-n cuibarul necumintenților/ omenesci// oh, cu câtă nemilă se adâncește lanțul,/ în grumazul numelui și-al conținutului meu, cu câtă proastă creștere îmi/ scoate trecutul pe ușa, lăsându-mă lat/ deocheat, prostii și gol, să mă umplu de tine// trage, iubita mea, fermoarele nopții/ îngrămădește toți munții, toate promisiunile/ și toate decretale populiste/ în găurile prin care becurile și cerul/ și lumea se uită la noi;/mă dor fericirile de astă indiscreție și/ ochiul ei mă apasă, mă înfundă în/ vulgură-miriștei socio/cât de târziu se face, cât târziu/ s-a depus peste noi, fără ca atenția să-l fi luat în seamă/ suntem două remorci îngropate arzând în/ lutul unui sarut/ pe care nici un motor, nici un diesel/ nu le va smulge din rug și din fire". Cu câte un semn al minunării, invizibil, respirând haz, în dreptul fiecărei porțiuni subliniate, încerc să vă răsplătesc pentru contagioasa lor putere de a bine dispune. (Lorian Carșochie, Ponte del' Olio, Italia) ● Dreptatea mea poate să fie fără durată, consistența ei se poate risipi la primul fald de aer ce vine dinspre dv. odată cu scrisoarea în care îmi explicați cu o gingașie de care eu atât de rar mă simt în stare, motivele demersului dv. liric. Povestea cu ingerul este semnul privilegiului ce vi s-a rezervat de la început, sub aura căruia vă simt fericită în orgoliu dar și în smerenie. Textul dv. de răspuns la răspuns este foarte valoros pentru mine. Îl voi păstra ca pe o dovadă a comunicării reale, generoase, emoționante. Vă mulțumesc! (Teodora Bianca Popp, București) ● Țin minte că v-am răspuns mai demult cu toată simpatia și v-am dat de înțeles că lirica dv. ar putea avea bucurii și griji. Atunci, studiind pe un set numeros cazul, citasem chiar poezia cu care se deschide acum manuscrisul volumului asupra căruia îmi cereți părerea. Textele dv. sunt aproape bine scrise în marea lor majoritate. V-ar trebui, în momentul în care vă decideți să vă duceți la vreo editură, sau la vreun concurs de debut, un redactor extrem de atent

sit de consistență. Folosind tertipurile unor așa-ziși oameni ai legii precum Mirescu, într-o primă fază, apoi însăși securite ale lui Mercea, el n-a avut decât strategia eminentamente mișească "lovește și fugi". Asemeni sepiei care-și acoperă dușmanii într-un nor lichid de cerneală, el n-are altă obsesie decât să dispară cât mai repede de la locul crimei. A-i cere să aducă dovezi pentru afirmații (nu puține: iresponsabile) înseamnă să riști să ți se zvârle în ochi tulpurea cerneală de sepie.

Lipsa de principii. Lumea începe să uite că Vadim, Tudor nu s-a născut senator. Înainte de a fi îmbrăcat toga aleșilor națiunii, el fusese unul dintre cei mai zeloși rănituri în latrina ceașismului. Incapabil să parvină în primele rânduri ale politrucilor bolșevici (se spune că dosarul său avea o pată: părinții ar fi aparținut unui cult religios neagreat de oficialitatea comunistă), autorul sutelor de texte de proslăvire a cuplului de analfabeți s-a mulțumit să poarte, prin hărtoapele nerușinării, geanta "patronului"-plagiator, Eugen Barbu. Umil, nu i-a rămas decât să pună umărul (solid încă de pe atunci) întru lauda unui regim criminal și antinațional.

La căderea Ceaușeștilor, Vadim nu s-a sfiit să scrie un "pamflet"-fluvii, în care se prezenta pe sine drept dușmanul numărul unu al comunismului, îngrozit că va fi tras la răspundere pentru rolul jucat în perpetuarea nebulniei comuniste. La fel de lipsit de simțul răspunderii s-a dovedit și atunci, cum s-a dovedit acum câteva luni, când s-a lepădat fără să clipească de Miron Cozma, omul pe care-l sufocase, până atunci, cu îmbrățișările sale asudate.

Astăzi, după ce a spurcat plin de ură și resentiment pe mai toată lumea de bună calitate din țară, după ce a inventat comploturi și infracțiuni, el nu are nici minimul curaj de a-și apăra bărbătește șansa în fața colegilor de seînat. Ce altceva decât scârbă să-ți provoace un astfel de comportament, în care frica irațională a animalului încolțit se com-

pot da în primire în orice clipă!
Cât despre "hărțuieți", e suficient să răsfoiești colecția "României Mari" pentru a face o socoteală cinstită: cine sunt adevărații șicanatori și hărțuitori? Cei care au decis - târziu, foarte târziu - să-i ceară socoteală insului fără scopule și fără Dumnezeu care i-a târât prin toate noroaiile, mințind cu nerușinare și inventând crime, sporcând fără discriminare femeii inocente și bărbații ireproșabili și care a coborât discursul la nivelul celui mai dezgustător rasism, sau chiar această emanație coșmarească a ceea ce poporul român are mai respingător? Cât despre seria de minciuni care burdușesc publicațiile conduse de Vadim, ca și propriile sale "dezvăluiri" elucubrante (culminând, demențial, cu "juinalul" Ronei Hartner), ea nu poate fi menționată nici măcar în trecere. Ar fi nevoie de câteva tomuri.

Și iată-l acum, în fața noastră, tremurând ca varga, făcând pe mortul în păpușoi. Unde e eroul ce voia să ne salveze de ceea ce reprezintă, în viziunea lui încetoșată, relele pământului: democrația de tip occidental, drepturile omului, vecinii de la apus, economia de piață, libertatea. Iată-l ascunzându-se, ca un zmeu de hârtie creponată, îndărătul certificatului medical! Să fie, oare, umbra aceasta bolborositoare, păunul fără piuit, "glicemicul" tremurător, marele salvator al nației? Vai de noi, vai de cei care, în iresponsabilitatea și prostia lor au putut să-și imagineze că un astfel de individ urmărește altceva decât propria îmbuibare, puterea dictatorială (exact ca-n propriul partid!) și reînțoarcerea țării la vremurile în care nu se auzea decât glasul gângav al unui paranoic școlit prin mahalalele bolșevismului. Pentru răul făcut țării, pentru scuipatul respingător azvârlit birjărește în obrazul atâtor nevinovați, a sosit vremea ca Vadim Tudor să dea socoteală. Să sperăm că de data aceasta securistimea oploșită (după spusele unui senator țărănist) la Parchetul general va renunța la clasică tactică a temporizării.

2 România literară

starații minime cântând filme imposibile. *2. Ana, separea* ca na miază cu miază. *3. Oaie*, dacă vrei, cu vreo Matilda, Chrimhilda ori Clotilda. Scrisoarea - la tot pasul vă luați măsuri de prevedere. Asta arată că sunteți un tip dificil, orgolios, indecis. Pe bune, singura poezie care mi-a plăcut este *Piatra de hotar*: "Marea fierbe altfel/ acum/ Pare-se/ un pui de titan/ a căzut în ea" și "doarme/O stea, sus/ răsufă din greu - nevăzută, neuzită./ naște încet pe deal/ unde-o așteaptă/lupii". (*Gabriel-Șerban Ciuban, Vișeu de Sus*)
● Dovediți că aveți și onoare, și ambiție, renunțând la a mai scrie liniștit: *Ve-ți, i-mi, prezentao, c-am ce-o fi, ar vedeao, neagră s-au albă, ochii i-ar mi se-nchid, mă întorc s-te visez, și alte asemenea minuni*. Transcriu din scrisoarea o frază, și ea defectă: "Tot odată aș vrea să vă spun că cu grafia latină stau c-am prost și v-aș ruga să nu atrageți o mare atenție greșelilor". Vă simțeați cu musca pe căciulă, dar n-ați făcut nici un efort pentru a îndrepta ceva, măcar în poemul de dragoste *Albul nor*. (*Matei Andrei Gh., 24 de ani, Cimișlia, Galați*).

România literară

Editată de:

- *Fundația "România literară", cu sprijinul Uniunii Scriitorilor, al Fundației pentru o Societate Deschisă România și al Ministerului Culturii*

Director: Nicolae Manolescu

Redacția: Gabriel Dimisianu - director adjunct, Alex. Ștefănescu - redactor șef, Mihai Pascu - secretar general de redacție, Constanța Buzea (poezie, proză), Adriana Bittel (externe), Marina Constantinescu (teatru), Nina Pruteanu (corectură).

Colaboratori permanenți: Ioana Pârvulescu, Andreea Deciu (critică), Cristian Teodorescu (publicistică), Eugenia Vodă (cinema), Ecaterina Ionescu, Simona Galațchi (corectură).

Correspondenți din străinătate: Gabriela Melinescu (Stockholm), Dumitru Radu Popa (New York), Rodica Binder (Köln).

Tehnoredactare computerizată: Fundația "România literară" - Anca Firescu (secretar de redacție), Mihaela Ivan. Introducere texte: Geta Gheorghiu.

Administratia: Fundația "România literară", Calea Victoriei 133, sector 1, cod 71102, București, Of. poștal 33, c.p. 50, cod 71341. Cont în lei: B.R.D., filiala Pipera, 251100996100089. Cont în valută: B.R.D., filiala Pipera, 251100296100089. Mihai Pascu (director executiv), Mirona Laudă (economist principal), Elena Raicu (contabil), Corneliu Ionescu (difuzare, tel. 650.33.69.), Andriana Fianu (corespondență și difuzare în străinătate), Elena Ciupuliga (secretariat), Ionela Stanciu (asistent difuzare), Mihai Minculescu, Victor Ciupuliga (fotoreporter).

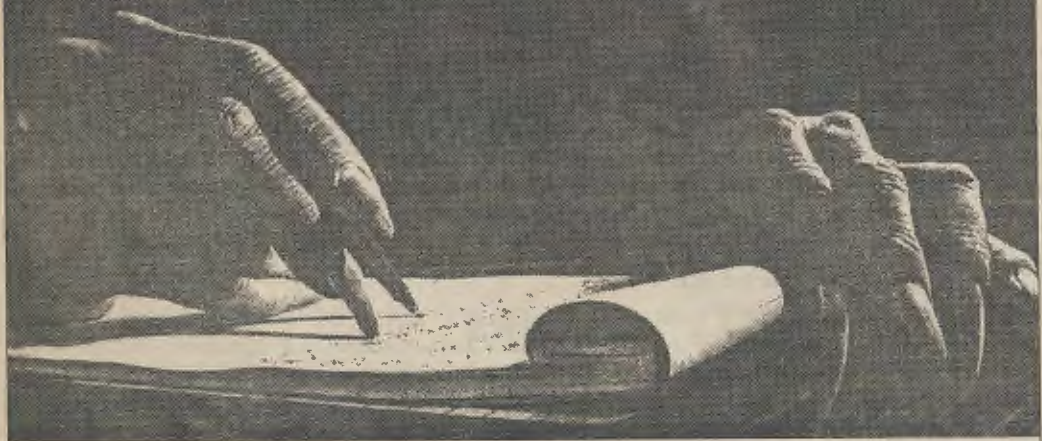
e-mail:romlit@romlit.ro

<http://www.romlit.ro>; [bic.romlit.ro](http://www.bic.romlit.ro)
<http://www.sfos.ro/news/romlit>
<http://www.kappa.ro/news/romlit>

DOSAR

ION CARAION

București, 10 IV 1981

Dragă Virgil,

Și eu ți răspund pe fugă, deși din partea voastră s-au
adunat deja mesaje: primul privind vestea și ghinionul
imobilizării tale (care într-âtita m-a mișcat, încât îmi
venea să-mi rup urechile, ^{ca} tocmai în aceste astfel de
momente m-am găsit a te împotriva și eu...), al doilea
adunându-mi ultimele vesti și recipișla eforturilor
tale salvatoare. Căd (și sper) să în foarte scurtă

CARTEA d-nei Doița Jela *Această dragoste care ne leagă* (Humanitas, 1998) a pus, cum se zice, paie pe un foc care mocnea mai demult: ce a fost, în realitate, "jurnalul" lui Ion Caraion publicat de revista *Săptămîndă*, în serial (numerele 585-598 din 1982), după emigrarea autorului lui, în Elveția, în 1981? În jurul cu pricina suflase și d-l Mihai Pelin, care a publicat în 1997 în *Expres Magazin* câteva documente care sugerau că Ion Caraion semnase în 1963 un pact cu Securitatea. Spiritele s-au aprins în mediile literare din țară și din afară. Cum era și firesc, unii au îmbrățișat opiniile d-nei Jela, alții au luat apărarea lui Caraion. Am publicat eu însumi un editorial pe această temă. O replică dură a primit d-na Jela din partea d-lui Paul Goma. În esență, d-na Jela formula următoarea dublă ipoteză: 1) paginile din *Săptămînda* nu constituiau cu adevărat un jurnal, ci erau rapoarte adresate Securității de către Ion Caraion, în preajma plecării din România; 2) ele ar fi fost o condiție a obținerii pașaportului.

Să luăm, pe rînd, ipotezele d-nei Jela. Mai întîi, falsul jurnal. Cu toții am bănuțit, cînd l-am citit în paginile *Săptămîinii*, că nu e vorba de un jurnal. N-avea nimic dintr-o astfel de scriere. Un sumar examen stilistic era lămuritor. Cînd replica lui Ion Caraion a fost anunțată, la *Europa Liberă*, am așteptat cu sufletul la gură emisiunea cu pricina. Îmi aduc aminte ca azi: dezamăgirea a fost enormă. Caraion nega în modul cel mai echivoc cu putință a fi scris acele lucruri ordinare; preciza apoi că ele ar fi fost "montate" de Securitate din procese-verbale, declarații și altele asemenea smulse prin forță și semnate tot așa; afirma, în fine, că Securitatea, și nu el însuși, le-a făcut publice (fapt atît de evident, încît nu mai era nevoie să fie spus, însă care inducea suspiciunea că, în fond, le-a scris). Explicațiile vor fi reluate de Caraion într-o cîrticică editată la München în 1982, *Insectele tovarășului Hitler* și în *Jurnalul* (adevărat, de data aceasta) apărut recent la Nemira și comentat chiar în numărul de față al *României literare* de către d-l Gh. Grigurcu. Oricît de neconvingătoare a fost, justificarea lui Caraion a părut suficientă unora spre a absolvi de acuzație. D-na Monica Lovinescu a comentat pasajul din *Insectele* într-o emisiune de la *Europa Liberă* (text reluat în *Unde scurte*, III, Humanitas, 1994). Bănuiesc că mai mult din delicatete decât din fermă incredință, d-na Lovinescu a dat vina nu pe cel care a

sfârșit de iunie, început de iulie, venea din Paris să
treacă pe la tine (se puțin așa mi s-a promis...)
ca să împerească favorabil lucrurile. Am să te rog
de ze acum să-mi răspunzi măturizat, dacă s-a
tînt ori ba de curînt. Erai primul om la care, pe
moment puteam, știindu-te aproape ca pe o parte din
sufletul meu, să apelez. Tu știi că nu se cade a-ți
face griji în privința probității mele. Dar odată
îndeplinită și această formalitate materială, acum sper
că obstacolele de fond în calea obținerii pașaportului
vor fi fost depășite și vom avea scaderia (sau intrarea)

mișca, și pe tot ceea ce mi s-a promis, cal, chiar și după ce d-na Jela a pus lucrurile cap la cap, d-l Goma a încercat să-l scoată basma curată pe Caraion, aruncînd celor mai mult sau mai puțin îndoîți o privire urîtă. Din nefericire, d-l Mihai Pelin a descoperit în Arhivele SRI, fond X, dosar nr. 51631, două ample note informative ale lui Ion Caraion, una din februarie 1981, alta, nedată, dar probabil tot de atunci, în care recunoaștem fără greutate pasaje din textele reproduse în Săptămîna. Așadar, nu jurnal, nici declarații de anchetă din perioada arestării (anii '50), ci note scrise și semnate în chiar anul solicitării vizei de plecare din țară. D-l Pelin mai afirmă că Ion Caraion avea și două nume de cod, ca informator: Anatol și Artur. D-sa ne-a furnizat și o adresă "strict-secretă" a Securității din Iași (din aprilie 1982) în care se descriu reacțiile unor scriitori la publicarea "serialului" din Săptămîna. Pe margine, superiorul locotenent colonelului Ștefănescu Ioan, autorul adresei, scrie: "așteptăm mult mai mult". Nesățiosul superior pare să fie, după semnătură, Ilie Merce, ofițerul de Securitate care îi avea în răspundere pe scriitori, actualul membru marcant al PRM.

Prima ipoteză a d-nei Jela, iată, se confirmă. Cît despre cea de a doua, și anume dacă notele cu pricina au făcut obiectul unui troc al lui Caraion cu Securitatea, ea rămîne greu de dovedit. Nu-mi dau seama ce document ar fi necesar pentru asta. Dar mai are vreo importanță?

La cele două note, adăugăm facsimilul unei scrisori a lui Caraion către Virgil Ierunca, interceptată și subliniată repetat de Securitate și o scrisoare pe care d-l Ierunca ne-a încredințat-o și în care d-sa se "desparte" de prietenul său de-o viață. Nu sînt multe comentarii de făcut. Poate doar că, la doar două luni de la oribila notă expediată Securității, Caraion îi scrie celui care-l sprijinise moral și material să iasă din țară: "știindu-te ca pe o parte a sufletului meu", "tu știi că nu se cade a-ți face griji în privința probității mele". Dămnezeule! Orice altceva ar fi sunat mai puțin cinic în contextul cu pricina. Cu grafia îngrijită și cu stilul său inconfundabil (același din notele informative), Caraion abuza, încă o dată, de buna-credință a prietenului său. Cum însă, imediat ce s-a văzut afară, a retractat totul și a reproșat public și lipsit de recunoștință sprijinitorilor săi faptul de a fi refuzat să-i întindă mîna, Caraion a primit de la d-l Ierunca laconica epistolă de ruptură din septembrie 1981.

Acestea fiind, cu multă jale, spuse, să lăsăm documentele să vorbească!

Nicolae Manolescu

DOSAR

NU DEMULT, a apărut o carte a d-nei Doina Jelea, în care este vorba și despre poetul Ion Caraion. Și s-au stârnit anumite discuții în jurul celui decedat la Lausanne. Prilej pentru un personaj deosebit de iritat să atace zeci și zeci de critici, filosofi, prozatori și poeți. Ce există în arhivele țării nu are nici o importanță pentru acest personaj, importantă este numai agitația din capul domniei-sale.

Din păcate, ceea ce a apărut în *Săptămâna* din 1982 nu reprezintă pagini ale unui presupus jurnal al lui Ion Craion, cum își închipuie dl Paul Goma. Nu ar fi exclus ca nici măcar Eugen Barbu să nu fi știut ce publica, deoarece Securitatea nu era obligată să-i comunice metodele ei de a ține niște oameni la mână. Probabil, directorul *Săptămânii* a primit niște xerografii din care au fost eliminate titlaturile și notațiile specifice ofițerilor care primeau notele informative ale colaboratorilor instituției. Însă despre asta este vorba, despre două note informative, una referitoare la Monica Lovinescu și alta la Virgil Ierunca, nicîdecum de un jurnal al unui om de litere.

Pe lângă un mare talent, Ion Caraion avea și un mic defect: era în permanentă terorizat de un imbold lăuntric irepresibil de a face rău celor ce i-au făcut numai bine. Ca informator al Securității, sub numele de cod *Anatol* și *Artur*, a scris niște pagini îngrozitoare despre Marin Preda, care, se știe, timp de peste un deceniu, i-a asigurat o prosperitate materială de invidiat. Din documente certe, rezultă că, în anii '50, între două detenții, Ion Caraion a primit de la Monica Lovinescu și Virgil Ierunca pachete cu medicamente, îmbrăcăminte etc. Apoi, în anii '60 și '70, aceiași au vorbit despre el doar de bine

văruri, dar și insinuări nedemne, care sar în ochi. Monica Lovinescu a publicat în săptămânalul *Vremea* și după moartea tatălui ei. Afirmatia noastră se poate verifica la Biblioteca Academiei, în câteva minute, în vreme ce minciuna lui Ion Caraion cade. Pseudonimul *Ioana Tăutu* nu și-a încetat apariția din motivele sugerate de nota informativă, ci datorită faptului că însăși redacția *Vremii* a divulgat cine se ascunde în spatele lui. Ce mare culpă se poate extrage din faptul că unei femei i-ar fi plăcut un bărbat mai în vârstă, scriitor reputat, despre care multe persoane susțin că ar fi arătat splendid la senectute? Iar narațiunea conform căreia, la Mangalia, cu totul și cu totul întâmplător, Ion Caraion ar fi asistat la o scenă în care două femei își plasau una alteia un bărbat este o făcătură care dă bine în niște pagini de proză, dar care nu poate fi considerată decât ordinară atunci când se referă la persoane cu identitate reală. Se simte chiar din scriitura poetului că bătea câmpii, arogându-și un rol de care n-a avut parte.

De asemenea, afirmația că manuscrisele, corespondența și cărțile lui Eugen Lovinescu ar fi fost confiscate și, probabil, transportate în Rusia nu stă în picioare și nu este verosimilă. La data aceea; ca învingători fără scrupule, sovieticii și-ar fi putut permite să confiște totalitatea arhivelor statului, plus Biblioteca Academiei, cu toate manuscrisele ei. De ce s-ar fi înverșunat numai împotriva fondului documentar din apartamentul Ecaterinei Balăcioiu? De grija lui Eugen Lovinescu nu dormea noaptea NKVD-ul?

Pe de altă parte, Ecaterina Balăcioiu

STRICT SECRET

Notă

MONICA LOVINESCU este, oficial, fiica legitimă a Ecaterinei Balăcioiu cu Eugen Lovinescu. Zic oficial, deoarece, în realitate, nu a fost concepută cu marele critic și pontif al *Sburătorului*, incapabil pare-se de a procrea, ci cu un... Lahovary, nu știu Lahovary și mai cum, un boier grec dintr-o familie cunoscută în România, devenit într-o vreme și pentru o vreme intimul doamnei Balăcioiu.

Din explicațiile care nu intrau în amănunt, foarte-foarte marginale ale Ecaterinei Balăcioiu, pe care am cunoscut-o în toamna anului 1955 și am văzut-o până la începutul anului 1958, din acele ferite, sporadice și cețoase mărturisiri nu se putea reține decât că niște repetate flirturi și infidelități conjugale din partea scriitorului Eugen Lovinescu fuseseră cele care determinaseră, prin riposta clasică în orice menaj care schioapătă, apropierea sa de acel Lahovary, ca și, desigur, tot ceea ce a urmat. A urmat un copil de sex feminin: Monica, foarte dotat ca inteligență, dar care semăna fizionomic tatălui său adevărat - și tatăl adevărat nu era cel din acte, cel care a dat numele fetei. Monica nu seamănă lui Eugen Lovinescu.

În epocă, mulți au cunoscut amănuntul (cu Șerban Cioculescu, Virgil Monda ori Sorana Topa, dintre cei în viață, ar fi eventual în măsură să furnizeze date în plus), pare-mi-se că au exis-

in emisiunile *Europei Libere*. Mai mult, se înțelege că, în primăvara lui 1981, Virgil Ierunca i-a asigurat valuta de care avea nevoie ca să poată părăsi țara. Cu toate acestea, iată ce scria Ion Caraion despre cuplul de la Paris, în aceeași primăvară. Reproducem, mai întâi, nota despre Monica Lovinescu, în marginea căreia ne permitem și unele observații.

Prin absurd, să presupunem că filiația recomandată de Ion Caraion, chiar în primul paragraf al însemnărilor sale de taină, ar fi fost una reală. Dar era aceasta un argument pe temeiul căruia ar fi putut cineva să diminueze valoarea emisiunilor culturale ale Monicăi Lovinescu? Apetitul de a bârfi scriitoare de talia Hortensiei Papadat-Bengescu și Ioana Postelnicu își trage seva, de asemenea, dintr-un caracter destul de labil. Este cât se poate de normal ca o mamă să-și iubească unica fiică și ce "*bolnăviciune*" s-ar putea deduce dintr-un asemenea sentiment? Din presa vremii, rezultă că lui Ion Caraion, dimpotrivă, îi plăceau foarte mult cenaclurile, însă, prin forța împrejurărilor, participa numai la cele la care era invitat, nu și la cele care îl ignorau. La data când cenaclul *Sburătorul* își trăia ultimii ani de glorie, Ion Caraion, totuși, era un poet care debutase la poșta redacției săptămânalului *Universul literar*, nu altceva.

Considerațiile lui Ion Caraion referitoare la presupusele îngrijorări ale Ecaterinei Bălăcioiu cu privire la calitatea umană a lui Virgil Ierunca sunt absurde de la un capăt la altul. Înseși documentele Securității atestă că bătrâna doamnă își vizitase cuscrii de la Lădești în mod repetat, stăruind uneori la ei și mai mult de o lună, deci se simțea foarte bine acolo, în preajma lor. Ecaterina Bălăcioiu nu trebuia să-l întrebe pe Ion Caraion din ce mediu și din ce climat social și moral provenea ginerele ei de la Paris. De altfel, dacă elucubrațiile poetului ar fi exprimat o realitate, această realitate ar fi fost înregistrată și de tehnica operativă a Securității, de care locuința Ecaterinei Bălăcioiu nu ducea lipsă. Alte stări de delir ale poetului Ion Caraion, cu certitudine, pot fi apreciate ca atare și de cititori, fără să mai fim nevoiți a le semnala.

Mai există în această notă informativă și neade-

scris niciodată din proprie inițiativă în PCR. Se știe, ea aderase la Partidul Social Democrat și, pe un fond de confuzie și diversiune, o aripă a acestui partid, cea condusă de Lothar Rădăceanu și Ștefan Voitec, a procedat la fuziunea cu PCR. Adică, mama Monicăi Lovinescu s-a trezit printre comuniști în virtutea unor manipulații politice asupra cărora nu putea să aibă nici un control. Nu întâmplător, comuniștii au și exmatriculat-o urgent din sistem.

Cu adevărat, Virgil Constantin Gheorghiu a fost incorect față de Monica Lovinescu, în ceea ce privea traducerea și aducerea la o disciplină literară a romanului său *Ora 25*. Chestiunea se verifică și prin alte documente ale Securității, pe care le vom face publice la un moment oportun. Însă celelalte insinuări ale lui Ion Caraion sunt pur și simplu penibile. Neîndoielnic, Virgil Constantin Gheorghiu a fost și este o personalitate controversată. Dar faptul că un informator al Securității din anii '80 îl arată cu degetul pe un colaborator al Serviciului Special de Informații din anii '40 ne aruncă într-un ridicol desăvârșit. Iar finalul notei informative a lui Ion Caraion spune totul: el consiliază de-a dreptul Securitatea cum să acționeze *vis-à-vis* de emisiunile culturale ale *Europei Libere*. Cine ar fi notat într-un jurnal personal asemenea recomandări?

Astfel, trebuie să admitem că asta e situația și să revenim cu picioarele pe pământ. Să admitem că argumentațiile d-lui Paul Goma, ornate cu atacuri nemeritate la adresa unui număr apreciabil de oameni, se întemeiază pe vânt, pe fantasmale care-l bântuie din ce în ce mai mistuitor.

În ceea ce ne privește, nu ne putem permite să punem în circulație documente marcate de îndoială, deoarece, mâine, poimâine, în aceleași arhive la care am avut acces, vor pătrunde și alți oameni. Și vor putea constata dacă am fost sau n-am fost onești. Până atunci, într-un număr viitor, dacă *România literară* ne va permite, vom face publică și nota informativă a lui Ion Caraion despre Virgil Ierunca, plină și ea de aproximații și insanități.

Nota poate fi găsită în Arhivele SRI, fond X, dosar nr. 51631, și, în copie xerox, în fondul D, dosar nr. 11119.

Mihai Pelin

tal la un moment dat și aluzii publice, în presa, dar cu timpul s-a trecut peste această poveste. Dacă barza adusese în cuib un asemenea pui, binevenit a fost el. Căsătoria - în loc să se destrame - s-a consolidat la început. Și poate chiar ulterior ea și-ar fi găsit un reconfortant izvor în rațiunile lăuntrice de a prospera, firește, prin argumentul puternic al existenței unui copil care (mai ales pentru cineva sortit să nu poată avea succesori, cum pare-se că se întâmplaseră lucrurile cu Lovinescu) e uneori în stare să opereze minuni.

Fata a fost iubită ca și când cobora din Eugen Lovinescu, a primit o educație aleasă, au răsfățat-o cu de toate mai toți cei care frecventau cenaclul *Sburătorul* (Dragoș Protopopescu, anglist, profesor universitar, mai târziu și legionar, autorul romanelor *Tigrii* și *Fortul nr. 13*, romane despre membrii Gărzii de Fier, încarcerati la Jilava. Dragoș Protopopescu îi aducea până în 1930 rochițe din Anglia; cu Mitzura și Barutu, odraslele lui Tudor Arghezi, s-a zbuguit pe aleile din Cișmigiu ș.a.m.d.).

Pentru ochii celor din afară, pentru văzurile străzii, părea că s-a produs o acomodare la starea de fapt, că, după ce și-o plățiseră reciproc, soții evoluau pașnic și cordial, și unul și celălalt renunțaseră la orice ispită laterală, ședințele de cenaclu decurgeau - mai vii sau mai agitate - normal, totuși, preferații amfitrionului erau oprți după lecturi și dezbateri ca oaspeți la masă, masa era întinsă de d-na Ecaterina Bălăcioiu, copilul, o mică vedetă, îi unea pe ai casei și pe invitați, până într-o bună zi. Bună și nu prea. Soața și-a dat seama că soțul, un fel de tată social, de tată adoptiv, n-a curmat-o cu infidelitățile și primește, se bucură de, se înfruptă din grațiile mai multor doamne. Altădată, una din ispite fusese, și toți o știau, Hortensia Papadat-Bengescu. Mai târziu, a fost Ioana Postelnicu, încă în viață azi. Dar dacă, pentru întreaga suflare, Hortensia Papadat-Bengescu se caracteriza prin rafinament, maniere, distincție, adică era pe scurt o doamnă adevărată, Ioana Postelnicu, mult mai temperamentală, mai acaparantă, mai grăbită și mai tânără pe atunci, releva trăsături agresive, ariviste și vulgare. N-am citat însă decât două din femeile ce au tulburat viața acestui menaj, care ar fi putut merge, dar adesea s-a poticnit, n-a mers și s-a prefăcut până la urmă în tot ce se prefăce mai orice căsni-

„...între mamă și fiică s-a legat un amor profund, frumos până la bolnăviciune...”

DOSAR

cie unde fiecare dintre componenții ei trage în lături și ajunge a nu mai dori să dea ochii cu celălalt. N-am pomenit decât două, au mai fost și altele...

Amândoi soții erau profesori secundari. Foarte buni profesori. Ecaterina Bălăcioiu a ajuns apoi chiar inspector. În afară de asta, undeva, în Oltenia, ea dispunea și de o proprietate moștenită de la părinții săi. Așa că, atunci când (fiindcă o dată sau în mai multe rânduri au intervenit hiatusuri în viața celor doi) s-au despărțit, mi-e încă greu să precizez dacă prin divorț sau prin separare de domiciliu, probleme stricte materiale nu s-au pus pentru sine. Mama și-a luat cu dânsa fiica. Și că anii aceia, ai separării, au fost mulți sau foarte mulți, iarăși nu știu. Ceea ce este absolut sigur, între mamă și fiică s-a legat un amor profund, frumos până la bolnăviciune, cvasi-anormal aproape. Nu numai că așa ceva ar fi frapat pe oricine, dar nimeni n-ar fi fost în stare să spună că a mai întâlnit vreodată, în viață sau în cămî, la teatru, în cinema sau în povestirile vreunui om în carne și oase, alt exemplu măcar pe departe asemănător.

Atunci când, prin 1955-1958, am cunoscut-o eu pe Ecaterina Bălăcioiu - de fapt, ea a venit să mă cunoască și să mă roage a trece din când în când pe la dânsa, fiindcă este singură și bătrână și bolnavă etc. etc. -, eu n-o mai văzusem până atunci niciodată, iar cenaclul *Sburătorul*, de asemenea, niciodată nu-l vizitasem, deși (am fost) invitat de Lovinescu în mai multe rânduri, căci mi-au displicut cenaclurile. Deci prin 1955-1958, Monica, aflată la Paris din toamna lui 1947, îi scria de peste un deceniu în fiecare zi. Repet: în fiecare zi câte o scrisoare. Și uneori de câte două ori pe zi. Toate acele scrisori, câteva mii, compartimentate pe ani, fuseseră date la legat și alcătuiu niște mici volumașe de corespondență primită din străinătate și purtând, fiecare volumaș, însemnul anului expedierii. Erau vreo douătreizeci sau treizece. Anul 1947.

sforăie noaptea? dacă dă voie să se aerisească sau nu casa? dacă trage apa la closet? În sfârșit, o mie și una de întrebări ce ar fi disperat pe oricine. Și nimic din tot ce înșir, absolut nimic nu este simplă șorneală sau vreo glumă.

Dacă nu mă duceam s-o văd, mă căuta. Iar dacă mă duceam s-o văd, mă înnebunea. Și, pe deasupra, trebuie să adaug și altceva: unele din perplexele și puerele și nedelicatele întrebări de mai sus mi le punea de fiecare dată, iar și iar și iar, uitând ce-i răspundeam, sau ce-i răspundesem. Nici n-o interesa răspunsul, ci jarul, rana, adâncă nemângâiere și jignire din sufletul ei, că fiică-sa devenise consoarta unui țaran. Din țaran nu-l scotea niciodată. Orice i-aș fi spus de bine despre el, tot degeaba. Nu-l putea suferi, fără să-l cunoască. În scrisorile către Monica o ascundea. Față de mine, însă, nu. Mă și feream să-i spun că, la rândul său, câtă vreme se aflase în țară, ginerele ei actual, pe atunci coleg de facultate al Monicăi, n-o putea el suferi pe Monica și o detesta ca... burjuică, Virgil Ierunca reclamându-se pe atunci de la un progresism cu coloratură stângistă, cochetând emancipat cu comunismul.

Că îi convenea sau nu-i convenea ginerele era altă problemă, dar corespondența dintre fiică și mamă continua intens, ele se iubeau, se obsedau, își făgăduiau de toate, își aminteau de toate, își comunicau câte-n lună și-n soare despre ființele, persoanele, prietenii ce făcuseră parte dintre preferații și frecventatorii familiei Lovinescu. Ele își trebuiau nespuse, doreau fierbinte să se revadă, nu conteneau a-și purta o afecțiune cu totul ieșită din comun, își scriau în sensul acesta. Sentimentele ce și le dedicau fuseseră, se pare, întotdeauna excepțional de aprinse, ceea ce - după mărturisirea doamnei Ecaterina Bălăcioiu - îl și determinase pe critic, pe formalul tată, să afirme că între mamă și fiică nu parvenise niciodată a fi deplin rețezat cordonul ombilical. Insist asupra acestui aspect intim al lucrurilor, pentru

Baranga, la poate un an, un an și ceva înaintea morții sale. Baranga scosese ultima-i carte, un jurnal de scriitor, în cuprinsul căreia încerca să se înfățișeze publicului sau posterității într-o lumină anumită. Poate nu cum era, ci cum ar fi dorit în miezul sufletului său să fie, deși n-a fost. O lumină mai convenabilă? Mai adevărată? Mai cu sorți de noroc pentru ochiul de *Argus* al judecătorilor de mâine? Dracu știe... Neîndoelnic este că, în cuprinsul acestui jurnal (cât real? cât imaginar?), el povestea o aiureală, o invenție, o balivernă: că în anii când Ecaterina Bălăcioiu, mama în detenție a Monicăi, s-ar fi aflat sub anchetă la Malmaison, el, Aurel Baranga, auzind una ca asta, într-un mare acces de umanitate, justiție și revoltă, ar fi târguit la repezeală o șumedenie de medicamente și alimente, ar fi luat ca fulgerul un taxi și - fiind zi de vorbitor, deși cam întârziase -, fără să-l mai aștepte pe neparolistul Miron Radu Paraschivescu, dispus cică și el a-l însoți la grilajele închisorii, se repezise într-o goană, singur, știa până și șoferul de taxi că în ziua și la ora aceea e vorbitor la Malmaison, se repezise pe Calea Plevnei, să ducă doamnei Lovinescu, pe lângă acele daruri, și o scrisoare, chipurile la care, culmea!, a mai căpătat și răspuns. Evident (m-am și întrebat pentru ce? muștrare de conștiință? exercițiu de regie gratuită?), Aurel Baranga improvzase, cu deplorabilă șmecherie ori candoare, furat de caii zburători ai unei fantezii sărace, automăgulindu-se. El își inchipuise că va fi fost așa, ori dilatase câteva picături de realitate, până dincolo de admisibilitate și plauzibil.

Dar, fiindcă un reporter sau cronicar de schițe fantastice își alesese, ca jucărie, soarta unei fapturi pierite după ziduri de penitență www.arhivaexitului.ro plase a fi tocmai propria ei mamă, și fiindcă năvălitul cărcălici "*profanase*" - cu niște prea teatrale facilități, ca să se scoată în evidență pe sine - amintirea acelei claustrări; fiindcă ofensase ființa unei neființe, a unei

pierduseră poștașii, în flectua la radio Parisul, de unde i se părea că aude vocea Monicăi (nu știrile o interesau, ci emoționala întâlnire cu ceea ce mintea sa obosită își închipuia că ar fi sau chiar este glasul fiicei sale...), în fiecare zi mama desprindea câte un tom cu scrisori din raft, ca pe un mic sicriu cu nimicuri, citind și recitind ore întregi epistolele fiicei, evocându-și-o, bâiguind cu imaginația pe urmele copilului plecat și, pentru ea, pierdut. Căci focul său cel mare, cel mai nealinat, consta în aceea că unicu-i odor, singura sa urmașă, crescută ca-n cutie, după cele mai pretențioase și înalte cerințe ale înaltei societăți burgheze, introdusă încă de pe la șapte-opt ani la palat, e vorba de Palatul Regal, printre odraslele doamnelor de onoare ale reginei, prezentă la serbări și baluri regale, frecventându-se cu fii și fiice de mari potențați, miniștri, bancheri, generali etc., deprinsă de fragedă a vorbi franceza la fel de fără cusur ca și limba română, sortită în fantezia sentimentală și adoratoare a mamei sale unui viitor cvasi-prințiar, unei alianțe cu baiatul cine știe cărei somități; ei bine!, pușorul acesta, neatins nici de zefir, a ajuns acolo, în străinătate, în forfotitorul și coruptul Paris, pentru a se căsători cu cine?! Cu un fiu obscur de țăran, de care n-a auzit nimeni. Oful de nestins al Ecaterinei Bălăcioiu dintr-asta se alcătuiă: din durere că fata sa a nimerit-o mai prost ca oricine, căsătorindu-se cu un anonim. Și asta, întruna și întruna, vroia morțiș ca să afle ea, ca să știe, ca să smulgă de la mine, despre care auzise că aș fi prietenul ginerelui său: cine este acel ginere? câte parale face el? dacă se spală și dacă se scobește în nas? dacă a urmat cursuri universitare? dacă bea? dacă e violent și ar putea-o cumva bate? dacă fumează? dacă este evreu? dacă nu este evreu? dacă este comunist? dacă nu este comunist? dacă îi put cumva picioarele? dar gura? dacă n-o fi legionar? dacă îi place marea, fiindcă Monicăi îi place foarte mult marea? dacă îi plac pisicile? dar alte femei? dacă o s-o pună să-i gătească sau îi va trece prin cap să-i pretindă a-i spăla și lui rufe, în loc să și le șpele. singur? dacă e bun? dacă e blond, înalt, scund, slab, oacheș, gras? dacă nu e bolnav de nervi? dar de altceva? dacă nu

merită în detenție, explică în cea mai mare proporție evoluția ulterioară a atitudinii sale categorice, înversunate, fanatice.

CU EXACTITATE, vârsta Monicăi Lovinescu n-o știu, dar cred că nu greșesc prea mult nici în avantajul nici în dezavantajul său spunând că trebuie să aibă vreo 60 de ani. Poate chiar ceva mai mult, un an, doi peste. Or, indiferent ce tentativă de portret al său ar trebui să plece, într-un fel, de aici, acel eventual portret s-ar cuveni să nu neglijeze, așadar, cel puțin două lucruri: întâi, că la o astfel de vârstă nimeni sau aproape nimeni nu se mai schimbă, nu se mai poate schimba radical și, al doilea, că, în împrejurări ale căror detalii ea încă nu le cunoaște și nu are de unde să le cunoască, oricum în circumstanțe severe, și-a pierdut mama. Ecaterina Bălăcioiu, după cum se știe, a fost cam de florile mărilor arestată, prin 1958, iar câțiva ani mai târziu, la o etate de aproape, presupun, 80 de ani, avea să închidă ochii în închisoare. Careva dintre colegele ei de temniță și chin, creștină căsătorită cu un evreu sau ea însăși evreică, în orice caz plecată mai apoi, după 1964, în Israel, a fost vizitată acolo - în Israel - de Monica Lovinescu, spre a i se furniza amănunte (câte amănunte se pot oferi în astfel de împrejurări, când nu ești în măsură a-ți aminti prea mult nici în legătură cu tine însuși), despre ultimele zile ale defunctei. Ceea ce vreau să relev este faptul, însă, că o asemenea fiică a plătit, împreună cu Virgil Ierunca, soțul ei de azi și de peste un sfert de veac, un drum până la Tel Aviv sau Ierusalim; numai ca să culeagă un pumn de știri, exacte sau inexacte, cine știe, despre maică-sa, la care ținuse enorm, de-a dreptul anormal și căreia i se hărăzise să-și încheie în închisoare socotelile cu viața. Iar de atunci, de aproape două decenii, ori de câte ori, adevărat sau neadevărat, cineva îi poate pomeni ceva despre ființa cu care se și pe care o adorase (că ar fi văzut-o în ultimii ani sau în ultimele zile, că i-ar fi vorbit, că ar fi ascultat-o pe ea vorbind și ce a zis etc. etc.), Monica devine atentă, ciulește urechile, adună amănunt cu amănunt și le notează, iar înversunarea sa față de autorii morali și materiali ai morții Ecaterinei Bălăcioiu, înversunare devenită o adevărată fixație, crește.

Ar fi de povestit, bunăoară, cazul petrecut cu Aurel

nica Lovinescu, "nimicit", supus unei prompte serii de invective, cărora a le răspunde însemna a te face și mai tare de răs, a-ți descoperi și mai dezarmant minciuna, a releva și mai prejudiciant pentru tine tăișul replicii care îi s-a dat.

Limita sa de suportabilitate nervoasă, pomenesc de Monica Lovinescu, și exact asta am vrut să scot în relief, cedează foarte ușor când o duce gândul, iar și iar, către mortul familiei sale, așa încât risc să presupun că singurul medicament ce ar izbuti probabil să-i transforme psihologia ar fi poate o abilită reconsiderare a memoriei Ecaterinei Bălăcioiu.

De ce nu s-ar admite experiența?

Când era încă studentă la București, la Facultatea de Litere și Filosofie, unde a avut, ca și Virgil Ierunca, drept materie principală franceza, cunoștințele sale de literatură română erau doar niște cunoștințe sumare, generale. Nu înseamnă că nu ar fi făcut, ba încă strălucitor, față obligațiilor pe care le prevedea programa analitică. Nu. Dar, în afara cerințelor școlarești, nu se omora de curiozitate după cărțile cuiva dintre indigeni, considerați, firește, necompetitivi și retrograzi la comparațiile cu subtilitatea și rafinamentul francezilor. Lecturile sale predilecte erau, așadar, de literatură franceză, și adevărata sa pregătire (solidă) privea tainele acestei culturi, pe care, din snobism și insuficiență informativă, o considera desigur superioară, de la înălțimea familiarizării cu care sfida produsele naționale, ceea ce obișnuiau și alți feciorași "de familie". Ce să însemne Bucureștiul pe lângă Paris?! Nimic.

Din ședințele *Sburătorului*, la care, cu timpul, devenind o domnișoară în toată puterea cuvântului, i se îngăduise ca să participe, reține (se înțelege) numeroase nume, idei și figuri, îi ascultase pe mulți, îi văzuse trecând pragul casei tatălui său, unii fuseseră câteodată, musafiri, poftiți la masă și la taclale. Cunoștea scriitori sau scriitoare, însă nu din cărți. Iar dintre aceștia și dintre acestea, îndeosebi, dacă nu în exclusivitate, pe obișnuiții cenaclului, majoritatea autori cu vederi și literatură democrată, progresistă, nu însă radical progresistă. Autori de dreapta și cărți de dreapta nu întâlnise și nu avusese ispita, nici prilejul de a întâlni. Adevărul este că nici de stânga, deși, când era foarte

(Continuare în pag. 22)

„Exilul apropie oameni, care, altminteri, la ei acasă, în condiții normale, s-ar fi abținut a comunica unii cu alții...”

(Urmare din pag. 21)

mică, Panait Istrati, bunăoară, le acordase curiozitatea câtorva luări de contact, fără a face lui Eugen Lovinescu cine știe ce pregnantă impresie. Un tezist... Literatura stângii, mai întâi, și, apoi, pe aceea a dreptei avea să o întâlnească, oricât ar părea de bizar, abia ajunsă la Paris, iar acolo prin fostul ei coleg de facultate și viitor soț, Virgil Ierunca, evoluat de la stânga la dreapta sau cam așa ceva.

Voi reveni la acest moment, ceva mai departe.

Deși, mă refer tot la perioada bucureșteană, legându-se într-un fel de scepticism față de rigorile și înzeștrările prea mari ale literaturii naționale, totuși - bineînțeles, sub influența mediului în care se dezvoltă -, adolescența începe și ea să scrie. Ce se naște din pisică șoareci mănâncă. Și slăbiciunea paternă își face veșnica datorie. Ezitativ cu unii, mefient cu alții, Eugen Lovinescu riscă juvenil și înduioșător cu propria-i progenitură, care - sub pseudonimul de Ioana Tăutu - apare cu nuvele în revista săptămânală *Vremea*. Nuvele plasate lui Donescu, directorul *Vremii*, de ilustrul pontif și critic. Dar Donescu, și, după aceea, principalii redactori ai publicației (Pompiliu Constantinescu, Al. Philippide, Octav Șuluțiu, George Ivașcu, ce încă mai trăiește), tot asaltați cu alte și alte fabricate, cele mai numeroase de o șovăielnică valoare, nu mai reușesc să-l satisfacă pe părintele zelos, pripit, care își dorea fiica tipărită cât mai des, așa că încep să se eschiveze, să-l evite, să-l amâne. Cele povestite se întâmplau în anii războiului. Amărăciunea așternută pe sufletul eliptic de spirit critic și superioară obiectivitate, în acest caz, al distinsului tată, profesor, om de litere și stimulator al atâtor notorii talente, coincide cu grava îmbolnăvire de o maladie incurabilă a lui Eugen Lovinescu. El va muri, fără să-și vadă propria-i fiică lansată, recunoscută, pătrunsă cu adevărat în clocotul vieții literare.

matică la revista liberală *Democrația*. Toate cronicile de acest gen, semnate acolo de Monica Lovinescu, sunt scrise de Camil Petrescu.

Un fel de freudism contribuise la ivirea amorului respectiv. Camil publicase altădată o carte, pare-mi-se cu titlul *Eugen Lovinescu sub zodia imperturbabilității*, în al cărei cuprins ataca vehement pe amfitrionul *Sburătorului*. Cum pentru mai orice copil sosește o zi a maximei emancipări de sub tutela părintească, o zi - pasageră, desigur - în care descendenții își urâsc năpraznic părinții și i-ar vrea învinși subalterni, la discreția vindicațiunii filiale, zdrobiți, modul cel mai teribil de a se culca, de a se dărui unuia din pateticii vrăjmași ai tatălui său, care de altminteri nici nu mai trăia, ca să fie făcut să sufere.

DE SUFERIT pare-se că n-a suferit nimeni, însă, după mai bine de un an, dată fiind și considerabila diferență de vârstă dintre parteneri, temperatura iubirii acesteia, fără uriașe câștiguri de o parte și de alta, a început să scadă. Monica Lovinescu s-a plictisit și i l-a plasat pe mult mai adultul său amant lui Ghighi, care de abia aștepta, intenția ei, de altminteri curând realizată, fiind aceea de a se căsători, de a pune mâna pe un bărbat sigur, cu nume și mijloace. Ceea ce nu însemnase pentru Monica Lovinescu nimic mai mult decât o „*incurcătură*” trebuia să devină pentru vulgara, frivola și hrăpăreața Ghighi un aranjament matrimonial. A și devenit. Manevrat ca un pachet oarecare de oase, carne și sentimente, bietul Camil Petrescu a fost predat viitoarei lui soții cum predai un inventar, până la cel mai mic detaliu anatomic și comportament intim, până la ultimul tic și capriciu nupțial.

Mă găseam, din întâmplare, în vara aceea, vara lui 1946, la Mangalia, vechea și turcită Mangalie, pe dig, lângă far. Eu le cunoșteam pe cele două colege și prietene pe atunci, Monica și Ghighi, a doua originară

se ocupe cu obiectivitate, fără patimi oarbe, de întreaga viziune și evoluție ideistică a lui Eugen Lovinescu, ea se cuvine studiată atent. Vaduva criticului a primit aspru recomandarea să ocupe un scaun și să nu se miște de acolo decât dacă este poftită să dea o explicație ori să arate un obiect. Așa s-a și întâmplat, n-aveai cui te plânge. Majoritatea cărților, corespondenței și manuscriselor lui Lovinescu (n-au scăpat decât unele file dispartate și jurnalul său, care nu erau acasă), încărcate în camionul din stradă, au plecat cu cei trei ofițeri, ce veniseră însoțiți de un tâlmaci. Către URSS? În altă parte? Nimeni n-a știut vreodată.

2. Temându-se și de alte neplăceri și inchipuindu-și că astfel poate ar izbuti să le evite, Ecaterina Bălăcioiu s-a înscris în PCR (de unde va fi exclusă la primele verificări) și a grăbit plecarea Monicăi la Paris, cu puținele manuscrise salvate și, în primul rând, cu jurnalul tatălui legal, la Paris, unde spera să fie pentru început ajutată să se descurce de un bătrân evreu bogat, cu care Eugen Lovinescu fusese coleg în timpul studiilor sale la Sorbona. Dar, sosită acolo, Monica află despre fostul prieten al părintelui său că pierise într-un lagăr nazist, împreună cu toți ai lui.

Așadar, singură la Paris.

Exilul apropie oameni, care, altminteri, la ei acasă, în condiții normale, s-ar fi abținut a comunica unii cu alții, nu și-ar fi fost prieteni, s-ar fi ocolit sau ignorat. Izolați însă în masa majoritară a unui alt popor, singuri, cu nostalgia a tot ceea ce au părăsit pentru totdeauna, ei simt impulsul unui soi de relații de care altminteri s-ar fi dispensat, n-ar fi avut nevoie. Așa încât se adună, încearcă o solidaritate, o formă aproximativă de apărare, o coeziune, caută să se manifeste cât de cât în mici nuclee, vor să mai fie... www.arhivaexilului.ro iar pe de altă parte ar dori și să se adapteze noului mediu, fiindcă - dacă nu se adaptează - știu că pier. Și traiul lor devine o continuă contradicție, o agonie, o dramă vie, fără sorti fericite

înregistra nimic semnificativ în privința activității Ioanei Tăutu. Dealtminteri, numele său, viața adică a pseudonimului acesta, încetează pentru totdeauna: îi lipsiseră sorții. În schimb, după 1944, când se reînfrică sporadic viața parlamentară și se vor reprofila partidele politice, alături de tineretul liberal, o vom descoperi și pe Monica Lovinescu.

Partidul Național Liberal, deținătorul principal al marelui capital în România interbelică, a guvernat cea mai mare parte din anii domniei lui Carol al II-lea. După război, puterea lui financiară nu încetase a fi cea dintâi: mine, bănci, trusturi, uzine, fabrici, importante proprietăți agricole, podgorii, munți etc. Pe lângă oficiosul partidului, ziarul *Viitorul*, devenit *Liberalul* și condus de Mihail Fărcașanu (romanul acestuia, *Frunzele nu mai sunt aceleași*, semnat cu pseudonimul Mihail Villara, va fi călduros elogiât în revista *Lumea*, în 1946, de Virgil Ierunca...), ia ființă un săptămânal de cultură, ideologie și literatură, *Democrația*, condus de Anton Dumitriu, care succedase la catedra de logică a lui Nae Ionescu și primise numirea de director al *Creditului Minier*.

Cam în același timp, frustrat de fel de fel de succese visate, Camil Petrescu parvine să înființeze un fel de școală de regie teatrală, unde se îmbulzesc numeroși tineri studenți, mai cu osebire fete. Cursurile se țin în incinta fostului ziar *Universul*, sau într-o clădire din fundul curții vecine ziarului, unde se afla pe atunci direcția Teatrului Național. Cursurile pe care le predă Camil Petrescu erau foarte audiate și multe din studențele ce i le frecventau s-au îndrăgostit de el. Printre acestea, Monica Lovinescu și acea Ghighi, care, prin 1946-1947, avea să-l determine s-o ia de nevastă, prin micul șantaj al simulării unei sarcini, insinuându-se și instalându-se proțap în apartamentul acestuia (din chiar clădirea *Creditului Minier* de pe Calea Victoriei, căzută la ultimul cutremur), iar apoi refuzând în ruptul capului să mai plece de acolo, că altfel - dacă nu se căsătorește cu ea, după ce că a lăsat-o gravidă - se va sinucide... L-a omorât pe el, nu s-a sinucis.

Între Monica Lovinescu și Camil Petrescu a existat o legătură intimă, în care cunoscutul romancier, poet, eseist și om de teatru se angajase așa de intens, încât ajunsese a scrie pentru tânăra lui iubită o critică dra-

stam retras, absent, pe umeri cu o bluză protectorie, din cauza imprudenței de a mă fi expus primele două zile prea mult la soare.

Fără nici o jenă filologică sau morală, în cuvintele cele mai directe și cu excedent de amănunte privind relația lor intimă, cam pe drojdie la ora povestirii, Monica Lovinescu se descotorsește fără sentimentalism și regrete de Camil, incredințându-l amicei sale cu tot ceea ce avea caracteristic, stângaci, bun și rău, și asigurând-o că-și va putea trăi paralel viața ei, "*cea adevarată*", chiar dacă - în setea după măritiș - se va căsători cu el. Greul consta numai, pentru moment, în descoperirea impecabilelor mijloace de a-l determina să-i cadă în capcană. Ei, bine!, impecabile n-au fost mijloacele, dar vânatul a căzut și Ghighi și-a bătut joc de el cât a vrut, până la urmă chiar în propria lui casă și în propriul său pat, mai nenorocit decât patul lui Procust.

Cu o bursă de studii din partea Franței, ajutată în obținerea pașaportului de ministrul de externe de la acea dată, Gheorghe Tătărescu, și de un secretar al acestuia, funcționar superior, poetul George Silviu, în toamna lui 1947, Monica Lovinescu a luat drumul Parisului, de unde, ulterior, nu s-a mai întors.

Până la despărțirea, ce s-a dovedit apoi definitivă, de fiica sa, în viața Ecaterinei Bălăcioiu interveniseră încă două evenimente:

1. Într-o dimineață, primise vizita a trei ofițeri sovietici, însoțiți de un translator. Translatorul părea român și s-a prezentat ca atare. Unul din ofițerii sovietici vorbea și el românește și i-a întins o hârtie, un fel de ordin de percheziție și sechestrul - după câte a înțeles. Mai degrabă după câte n-a înțeles, căci "*ordinul*" era redactat în rusește. I l-a tradus, dacă într-adevăr i l-a tradus, ori i-a comunicat oral că, din partea Înalțului Comandament Sovietic în România, are dispoziția, el și cu însoțitorii săi, să ia și să transporte în URSS biblioteca, manuscrisele și corespondența lui Eugen Lovinescu.

În vederea aceasta, i s-a adăugat o mașină specială ce aștepta jos. Într-adevăr, aștepta. Și, ca să "*clarifice*" rațiunile energicului său demers, i-a amintit că Lovinescu a scris dușmănos la adresa URSS, în timpul războiului, într-o broșură despre Petre P. Carp. Acea broșură există, nici vorbă, și, pentru aceia care vor să

intrebă despre ei și se îndoiește asupra-le.

Orice refugiat se zbate într-o dilemă: a fidelității, ce se cere probată, față de noua lui țară, aceea de adopțiune, care nu-i propriu-zis țara lui, care nu se va mulțumi niciodată îndeajuns cu nici o contribuție de afecțiune, cu nici o dovadă suficientă setei de a i se dovedi devotamentul cel mai ireproșabil, tributul suprem, și fidelitatea mereu subțindu-se, mereu mai cețoasă și mai cu carențe față de patria de obârșie, aceea a părinților și a strămoșilor. De cele mai multe ori, din cele două contradictorii tendințe câștigă psihiatria. Rezultatul este sporirea clientelei psihiatrilor. Se introduce un zdruncin, un dezechilibru nervos, un stress penibil, o discontinuitate, o fisurare a conștiinței, omul e livrat haosului lăuntric, inapetenței de viață, diferitelor spețe de denaturare ale personalității lui reale, ratărilor de toate nuanțele.

Anecdotică îmi scapă. Nu am registrul de amănunte al evoluției întâmplărilor ce au dus la înțelegerea, tolerarea reciprocă, apropierea și iubirea (câtă iubire o fi fost, o fi) dintre Monica Lovinescu și Virgil Ierunca. O perioadă de lipsuri, niște ani de mizerie materială și de derută, anumite confesiuni și vise comune, anumite deziluzii și învățăminte de viață, gusturi artistice asemănătoare, repulsii ce i-or fi caracterizat deopotrivă și câte, câte altele n-or fi contribuit la alianța lor sufletească și fizică, transformată într-o căsătorie.

Monica trăise o vreme, cel puțin așa se spune într-unele cercuri de la Paris, așa pretind unii dintre amicii lor, cu Constantin Virgil Gheorghiu, autorul romanului *Ora 25*, ulterior al multor altora, roman de o anumită vogă și de un anumit răsunset în anii de până-n 1950, când a fost filmat și tradus în multe limbi, ceea ce l-a îmbogățit și lansat pe autorul său, stilou mediocru, fost informator al lui Eugen Cristescu în timpul războiului și trimis prin intervențiile acestuia ca atașat de presă la Zagreb, în Croația, către finele lui 1943.

Constantin Virgil Gheorghiu, autor al volumului de reportaje *Ard malurile Nistrului*, prefațat de Tudor Arghezi și apărut la doar câteva luni după intrarea noastră în război, primea în acei ani de măcel și groază vreo cinci-șase salarii de la vreo cinci-șase ziare, căroră le oferea obligatoriu, pentru ele mai întâi, în totuși câteva stereotipe variante, iar de la o vreme doar mul-

„N-ar fi, pe viitor, totuși, mai inteligent, mai bine, mai folositor ca, abandonându-se procedeul polemicilor sterile, să se caute alte soluții...?”

tiplicat cu indigou, textul aceluiași fapt diverse. Căci profesional și exterior cam asta era el pe atunci: reporter (impus gazetelor prin diligențele Siguranței) de fapte diverse (la *Timpul*, *Curentul*, *Viața*, *Capitala*, *Poporul* etc.), altminteri ocupându-se cu furnizarea asiduă de informații din viața redacțională și nu numai, către Siguranța Statului, către Serviciul Special de Informații și Contrainformații, către Gestapo. La un moment dat, până să-i vină ideea cu indigoul, l-a vizitat o altă idee, poate că sugerată de superiorii săi: aceea de a se căsători în plină conflagrație, sub munții atâtor legi rasiale, cu o avocată evreică deghizată în ariană, cu acte în regulă, întocmite legal de oamenii lui Eugen Cristescu. Apăreau amândoi în surăteii în redacție și, în loc de două urechi și două mâini, erau acum câte patru, distribuindu-și munca: legionarii sau cei bănuți ca atare, mai mult pe seama ei; comuniștii sau cei suspecți de comunism, pe seama lui. Sau, uneori, invers. Folosind avantajele multiplicatoare ale plumbaginei, cele două perechi de mâini emiteau ca pe comunicatele de pe front, stereotip, în câte exemplare era nevoie, textul faptelor diverse ale zilei. Cotidienele, prin directorii lor avizați și avertizați cu cine au de-a face, primeau, suportau, publicau materialul cuplului cărui i se pregătea o avansare.

Într-adevăr, pe la încheierea toamnei lui 1943, Constantin Virgil Gheorghiu este numit (și pleacă din țară cu soția) consilier de presă la Zagreb, unde îl surprinde sfârșitul războiului. Trecerea prin mai multe lagăre, unul american și câteva germane, îl ajută să umple câteva mii de pagini de însemnări dezordonate, unele mai prost și altele mai puțin prost scrise în românește. Când, în sfârșit, încetează a mai bate tunurile, a mai lătra mitralierele, a mai patrula tancurile, a mai lansa bombe avioanele, a mai vorbi glonțul; când pacea se revărsa pe încetul asupra fostelor câmpuri de

Într-o modestă măsură va fi sprijinită, în dreptele-i revendicări tardive și mai ales anevoie de întărit cu irefutabile probă materiale, de Virgil Ierunca. Ajung să se intereseze mai mult unul de altul, să se cunoască mai bine. El o inițiază în tainele literaturii de avangardă din România și în ale celei de stânga. O prezintă lui Eugen Ionescu (pe atunci fără notorietate), lui Mircea Eliade (încă temător de trecutul său legionar, pe care acuma, de-l invocă în fața vreunui scriitor din Occident, nici nu te crede, catalogându-te printre caloinnatori), lui Emil Cioran (și mai alarmat ca Eliade, pe aceleași motive). Se căsătoresc în zilele dificile pentru amândoi, din punct de vedere pecuniar. Ca refugiați politici, și ei, și alții, de fapt cei mai mulți, antipatizează comunismul. Dacă multe alte mărunțișuri îi separă sau îi separau, în schimb ura aceasta o au laolaltă și, în contul ei, își iartă reciproc defectele, miopiile, fanatismele ce și le depistează între ei. Treptat-treptat, vor alcătui o plamadă spirituală fără numeroase nuanțe deosebitoare de la individ la individ, o comportare ideologică cvasiomogenă, care își va ocroti fascismii și reacționarii ei, ciurucurile, compromisiile sau vedetele ei, numai pentru că se află acolo, în Occident, sub aripile capitalismului și burgheziei, în timp ce, iarăși, încetul pe încetul, vor ajunge să-i considere și să-i asimileze pe cei din țară (vorbim de personalitățile impuse în suprastructură: artiști, profesori, scriitori etc.), cu imprudența și vinovat orizont simplificator, mai pe toți odioși, comuniști, vânduți, trădători ș.a.m.d. Simplificări și stupiditate, însă devenite a doua natură.

Monica Lovinescu s-a ocupat, la începutul începutului, cu cât apucase să știe de la Camil în acele minuscule, prizările, legendare, azi aproape istorice sălițe ale așa-ziselor teatre de buzunar, de regia primelor piese de teatru ale lui Eugen Ionescu. Nici din

lor și să-i reabiliteze pe ei în ochii publicului. Deoarece cândva i-a atacat, acum se dojenește, regretă că a fost împotriva-le, acum nu știe cum s-o mai repare, cum să compenseze prejudiciile ce li le-a adus, nu știe cum să-i mai exalte și să-i cocoteze mai în vârf pe scara valorilor.

Sau, tot ca și consortul ei Virgil Ierunca, înecă de laude pe orice musafir care-l fletează pentru *“campania”* ce o desfășoară la *Europa liberă*, care se aliază simpatiiilor și antipatiilor lor de moment, care le împrumută sentimentele și resentimentele și-s prieteni la iuteală cu prietenii lor sau dușmani dintr-odată cu dușmanii lor.

Ca mai toți cei plecați, dintr-o cauză ori alta, de lângă pământul izvoarelor părintești, și Monica Lovinescu are nostalgia țării, visul mării și litoralului, amintirea munților noștri frumoși, regretul după atâtea locuri și pe care niciodată n-o să le mai privească la ele acasă, dorul după diferite colțuri pitorești, grădini, străzi din București. Dar, dincolo de toate acestea, precum remarcam, ea are și... 60 de ani. Ce mai poți schimba?

Odată am întrebat-o: *“Și de ce nu vii tu pentru o lună, vara, la Mangalia, de care te leagă - spui - atâtea vibrante amintiri și pe care nici n-ai mai recunoaște-o, cred?”* *“Eu, la Mangalia? Ce, vrei să mă aresteze!? Cum îți trece așa ceva prin cap?!”* *“Dar nu cred că te-ar aresta nimeni. Acum se gândește altfel. Sunt sigur că nu ți s-ar întâmpla nimic rău.”* S-a uitat la mine cu nespūsă tristețe, o ofilită privire, a căzut puțin pe gânduri, apoi, ca și când s-ar fi scuturat de resturile unui vis imposibil, ivit s-o www.arhivaexilului.ro pot rămâne, totuși, în continuare aici unde sunt (n.n. - adică... printre angajații *Europei libere*), condiția cea dintâi este tocmai aceea de a nu mai veni acolo, în România, niciodată.” Si n-a mai vorbit, apoi, multă

DOSAR

griați de toate categoriile aleargă pe unde nimeresc după câte un azil politic, în loc de criminal de război în România, iată-l pe Constantin Virgil Gheorghiu la Paris, cu desaga lui uriașă plină de manuscrise mediere. Nu prea strălucea el din cale afară în cunoașterea limbii literare române, dar franțuzește nu știa nici atât! Impediment mărunț, la un aventurier. Va da asaltul.

Cum, necum, o întâlnește pe cheiurile Senei pe Monica Lovinescu, între ei se întâmplă ce se întâmplă și ceea ce se întâmplă durează cât durează, ea are apriga răbdare să-i citească miile de pagini fără cap și fără coadă, să i le trieze, în sfârșit, să scoată, să adauge, să îndrepte, să repare, să intervină, să traducă vreo 500 din ele; dar mai ales - o! mai ales - își descoperă pentru el îndrăzneala de a subtiliza inspiratul titlu al unui volum de versuri de Alexandru Lungu, tipărit la București, prin 1946: *Ora 25*. Astfel profilat, "romanul" fostului agent al lui Eugen Cristescu, dimpreună cu tot restul filelor inutilizabile, deci întreaga lucrare a lui Gheorghiu, ia acum drumul câtorva edituri, iar norocul face ca una dintre ele să-l accepte și să-l publice cu mențiunea "roman tradus du roumain par Monique Saint-Come". Această Monique Saint-Come este Monica Lovinescu. În bună parte ea l-a conceput și l-a procopsit cu titlul de furat.

Date fiind raporturile dintre colaboratori, inițial, pretenții materiale nu se ivesc din partea traducătoarei, ca dovadă că ea nici nu-și păstrează ciome sau altă urmă a trudei investite; îi acordase partenerului un obol, nu-i așa, cu prioritate sentimental. Dacă are șansă, tot ce va fi al lui va fi și al ei. Iluzie. Romanul se bucură de succes incontestabil și aduce considerabile venituri. Așa cum și menționasem, el atrage atenția cineaștilor, se toarnă filme după secvențele sale, edituri din multe țări se reped să-l publice, e foarte comentat etc. Constantin Virgil Gheorghiu însă nu mai are nevoie de Monica Lovinescu. Brânza-i pe bani. Învațit, la adăpost de grijile materiale, o abandonează. Ea-și reclamă, atunci, abia atunci, drepturile de traducere. E însă târziu, n-are probe, nu are documente, îi predase fidelă tot, tot, tot. Se vor certa, huli, amenința și vor ajunge la un proces din care traducătoarea și co-autoarea nu iese cu cine știe ce avantaje materiale și despăgubiri. Totuși, măcar atât, în cercurile literare, cel puțin în cercurile românești, se află. A fost păcălita. Profitorul face carieră. Oamenii uită.

sonalității faimosului autor al *Scaunelor*, al *Cântăreșei chele* și al *mănușchiului* de eseuri ce s-a chemat *Nu*, nici din partea lui Eugen Ionescu cine știe ce mare gest de recunoștință nu i-a venit. Au rămas, totuși, în raporturi bune, civilizate.

Dar, peste toți așternându-se vremea, o conștiință introspectivă a neafirmării, a neîmplinirii pe plan major chestionând-o continuu și neîncetat conștiință că ea, personal, nu s-a concentrat asupra unor probleme din care să rezulte măcar o mare carte sau eventual mai multe cărți de anvergură, menite să o impună, de când a intervenit nenorocitul eveniment al pierderii mamei sale, Monica Lovinescu și-a găsit în el, în lipsă de altceva, rațiunea de a fi pentru tot restul vieții, de-a exista ca să-și plângă mama, unicul sens al aflării sale pe lume, în speranța vană că evenimentele politice vor lua o întorsătură așa de miraculoasă, încât comunismul se va nărui și cărdurile de refugiați politici, îngrămădiți de-a lungul anilor în Occident, se vor înapoia acasă victorioși, apucându-se a diriguți treburile statului. De atunci, ea a devenit, că i se potrivește sau nu i se potrivește, un procuror permanent, o nervoasă acuzatoare, numai câteodată obiectivă, gata să rostească rechizitorii cumplite, verdicte năpraznice, și să infierze, nu numai pe cineva anume, nu numai sistemul comunist ca ideologie și principiu, ci mai pe oricine, de-a valma: oameni și idei, cu excepția celor care ei înșiși sunt ori par că sunt ostili, din principiu și fără discernământ, la tot ce realizează, concepe, își propune comunismul. S-a produs în viața ei, în rațiunile ei, o deformare și cauza cred că este cea pe care am indicat-o: s-a produs un abandon, livrându-se cu arme și bagaje, indignată, drept prizonieră unor fanatisme cărora adesea nici nu le cunoaște în adânc și integral biografia, mecanismul, structura veninului. Ea elogiaza, de pildă, o serie de autori cu trecut fascist, pe care nici în epocă și nici mai târziu nu i-a cercetat analitic, nu le-a parcurs paginile pe care le-au scris odinioară, însă în care se străduie să vadă cu prioritate victime, victimele comunismului, de parcă nici unul dintre aceia n-ar fi contribuit cu nimic la barem o parte din destinul lor.

Am întrebat-o cândva: "Îi cunoști?" "Nu." "Atunci?" "Din ce-mi spune Virgil, că el îi cunoaște..." Da, el îi cunoaște, să admitem, însă a făcut față de ei un complex de vinovăție, vrea să se reabiliteze în ochii

nare, ce cumplit contract!

Până acum, pe la diverse posturi de radio străine, din diferite țări și orașe, în fel de fel de publicații, de-a lungul anilor, ei au *înjurat*, iar game și arpegii de voci și condeie de acasă, mai cu har sau mai fără har, din proprie pornire sau din ordin, *i-au înjurat*.

În final, oare al cui a fost câștigul?

N-ar fi, pe viitor, totuși, mai inteligent, mai bine, mai folositor ca, abandonându-se procedeul polemicilor sterile, să se caute alte soluții, alte relații, ale temperanței și minimului respect, un respect măcar distant, neutral, rece?

Ar fi o încercare. Naiba știe, poate că rezultatul o să fie mai puțin jalnic. Poate că încă există o cale, o punte, un fir subțire de bunăcredință care a supraviețuit, care s-a mai păstrat pe undeva și cu ale căror ajutoare e de sperat primul pas către vădirea a ceea ce e mai de temei în noi, către împiedecarea pe mai departe a denigrărilor, a certurilor infertile, oarbe, păgubitoare. Sunt probleme delicate, privind țara, imposibil de abordat de noi, însă care prin ei s-ar putea dezbate...

Din insulte și scandal nu se va alege nimeni cu vreo convingere superioară despre nimic. Nu-ți convingi adversarul huiduindu-l, nu-i împrumuți nici nu-i strecuri în suflet sau în minte ideile tale, luându-l peste picior, dând în el cu imprecății sau cu pumnii și nici nu atragi spectatorii, auditoriul de partea cauzei tale, numai pentru că răspunzi unui limbaj buruienos cu altul și mai caustic, și mai violent, și mai otrăvit.

O discuție cu rod se poartă prin încărcătura de gânduri, de inteligență, de creație, cu care-ți căptușești cuvintele.

Nu tot ceea ce debitează ei este aberant, este fără pic de justețe și adevăr, este potrivnic dezvoltării culturii noastre și nu tot ce tipărim noi este infailibil, dincolo de orice critică, la adăpost de orice reproș.

Dacă, de pildă, ne-am pasa unii altora partea constructivă a demersurilor comune?

Cum aș pretinde că voi fi descoperit, cu acest îndemn, piatra filosofală a concordiei dintre oameni? Nu. Dar - încă o dată - consider că n-ar strica să se încerce și metoda urbanității, suculențele rațiunii, prestigiile dialogului elevat, beneficiul argumentelor de substanță, în locul vorbelor prost sunătoare, ieftine și triviale ca însăși nehițiență.

DOSAR

ȘI ÎN NOTA informativă despre Virgil Ierunca, unele trăsături nefaste de caracter ale lui Ion Caraion se exprimă fără nici o perdea. Este vorba, în primul rând, despre înclinația sa de a monitoriza în detalii relațiile intime ale celor din jur, precum și de a contabiliza, până la centimă, veniturile lor materiale. Dintr-un timp destul de îndepărtat, poetul pare să-și amintească o sumă de întâmplări pe care, poate, chiar subiectul "*studiului*" său le uitase, dacă se vor fi petrecut cu adevărat. Iar faptul că propunea utilizarea unor secvențe de viață particulară în polemicile purtate împotriva celebrului cuplu de la Paris nu era un semn de ținută morală dintre cele mai elegante.

Nici tendința de a proiecta propriile sale defecte asupra altora nu poate fi ignorată. Între altele, Ion Caraion afirma că prietenul său de pe vremuri, ajuns la Paris, și-ar fi confecționat o biografie falsă. Dimpotrivă, poetul era specialist în asemenea malversațiuni și oferim un singur exemplu. Într-o mărturie din capul volumului *Insectele tovarășului Hitler*, apărut la München, după ce s-a decis să rămână în Occident, Ion Caraion consemna că în 1944 ar fi fost căutat de *Gestapo* în

văzut nici un fel de rațiune în a întoarce macazul, chiar în prima zi după arestarea mareșalului Ion Antonescu, după cum procedase însuși Ion Caraion. Dar, pentru a ajunge la această concluzie, trebuie să te duci la Biblioteca Academiei, nu să dai cu pietre, de la București, de la Lausanne sau mai nou, de la Paris.

O egală atenție merită și insinuarea din nota informativă a lui Ion Caraion, pusă în căruța lingvistului Ion Coteanu, conform căreia unii studenți români din Franța anilor 1948-1949 ar fi fost denunțați de Virgil Ierunca, ajungându-se astfel la expulzarea lor. Insinuarea în speță este, ca să ne exprimăm cât se poate de delicat, o tâmpenie. Numeroase documente din epocă ale Securității ne trimit la o situație pe care nu aveau cum s-o cunoască nici Ion Caraion, nici lingvistul citat. În anii aceia, printre emigranții români din Paris, funcționa o structură contrainformativă specială, condusă de comandorul Mihail Opran, care în timpul războiului făcuse parte din Secția II informații a Statului Major al Aerului. Mihail Opran a părăsit România în 1947, printr-o evaziune aeriană spectaculoasă, și, ajuns la Paris, s-a pus la dispoziția Siguranței franceze, înființând acel serviciu special, menit să-i filtreze pe toți disperatii din Europa de Est, care nu mai doreau să se întoarcă în țările lor de origine sau afluiuau spre "*orașul luminilor*", după declanșarea războiului rece. Se bănuia că unii dintre ei ar fi fost vectori ai serviciilor informative comuniste de la București, ceea ce, în unele cazuri, s-a și dovedit. Azi, suntem în măsura

STRICT SECRET

februarie 1981

Notă

VIRGIL UNTARU (mai târziu Ierunca) face liceul la Râmnicu Vâlcea, unde îl are ca profesor de limba franceză pe Lucian Bădescu, devenit în anii războiului corespondent de presă al ziarelor *Timpul* și *Ecoul* în Franța petainistă, dacă nu cumva chiar atașat cultural din partea României la Vichy. Pseudonimul de Ierunca îl va obține la berăria *Gambinus*, pe două halbe, din partea lui Geo Dumitrescu, care semnase anterior Vladimir Ierunca. Târgul odată încheiat, nu-și va mai căuta alt pseudonim.

Ca elev în ultimii ani de liceu și în primii ani de facultate, se infiripă între el și sora lui Al. Cerna-Rădulescu o legătură, cu promisiuni pare-mi-se de logodnă și căsătorie. Fata este abandonată în cele din urmă, promisiunea încălcată și între familiile celor doi va interveni, pe lângă o mare răceală, un început oarecare de vrăjmășie amortizat în timp. O vreme, însă, Virgil Ierunca și Al. Cerna-Rădulescu, vecini cu satele prin Oltenia, își sunt prieteni. Amândoi vor face parte, în 1941, din grupul revistei *Albatros* (revistă suspectată sub regimul antonescian de filo-comunism și suprimată ca atare după 6-7 numere), iar în 1943-1944, când Al. Cerna-Rădulescu preia direcția foii *România viitoare* (de asemenea interzisă doar după câteva numere, pentru culpa de a-l fi insultat pe mareșal și a fi colportat comunism), Virgil Ierunca va semna în *România viitoare* cronică literară.

Ca student la Facultatea de litere și filosofie, își alege drept materie principală franceza, pe care o face cu Basil Munteanu și Michel Dard, acesta din urmă

STRICT SECRET
Lt.col. Ștefănescu
Sursa: "Mărgărită" 68
Casa: "Doina"
07.04.1982
P.J./oc69/61

Despre serialul pe care Eugen Barbu îl publică în "Săptămâna", Al. Bădescu și-a manifestat în mai multe rânduri părerea că manuscrisul lui Ion Caraion este de fapt o inforsare detaliată a...

www.arnivaexilului.ro

...despre conținutul acestui serial
...toată lumea este în consens să aprecieze
...ca fiind fața Eugen Barbu demascând caracte-
...rul lui Ion Caraion. Nimeni n-a exprimat
...contrariul.

7.04.1982

Mărgineanu

redacția gazetei *Ecoul*, spre a fi arestat ca anti-nazist, și ar fi fost nevoit să se ascundă timp de câteva luni. Totul era o minciună elaborată. Agentură *Gestapo* nu mai exista la București din februarie 1941 și nici o autoritate germană nu și-ar fi permis să opereze arestări și să violeze instituții pe teritoriul român. În realitate, Ion Caraion a fost în situația de a se ascunde dintr-un motiv mai prozaic: s-a sustras serviciului militar. De asemenea, volumul său de debut, *Panopticum*, recenzat de altfel în *Revista Fundațiilor Regale*, nu conținea nici un fel de materie protestatară la adresa regimului antonescian și tirajul lui nu avea de ce să fie confiscat de cenzură. Probabil, s-a mistuit în bombardamentele din vara lui 1944, când poetul făcea tot posibilul să nu ajungă pe front.

În schimb, Virgil Ierunca nu a prezentat în nici o împrejurare un *curriculum vitae* ajustat în funcție de conjuncturi. Nu a fost legionar, cum și Ion Caraion confirmă, și nu a exhibit nici o servitute de natură politică, nici înainte, nici după 23 august 1944. Faptul că într-o emisiune televizată a fost citat cu trei sferturi de frază trasă dintr-un context, în care era vorba de Lenin, datând din 1946, nu este decât excepția care confirmă regula. Am urmărit cvasitotalitatea prestațiilor publicistice ale lui Virgil Ierunca din *Timpul*, *Ecoul*, *România liberă* etc. Majoritatea covârșitoare priveau fenomenul literar din Franța. Deci, autorul lor nu a

secință, piatra aruncată de Ion Caraion a căzut exact acolo unde era locul ei, în balta unor acuzații meschine și fără acoperire.

Ca și nota despre Monica Lovinescu, și cea despre Virgil Ierunca se încheie cu un lot de sugestii avansate de Ion Caraion organelor de securitate, excedate atunci de lungul război de uzură cu un dușman nevăzut, dar prezent punctual pe cinci sau șase lungimi de undă. Între aceste sugestii apar și unele străfulgerări de bun simț, anulate de stupizenia monumentală a celorlalte. Și nu mai resimțim nici un chef să intrăm în detalii, urmând ca redacția *României literare* și cititorii revistei să le aprecieze insanitatea și să-și spună cuvântul.

În ce ne privește, repetăm ce am scris și cu o altă ocazie: nu notele informative oferite Securității reprezintă opera capitală a lui Ion Caraion. Locul lui în istoria literaturii române este asigurat și nu poate fi uzurpat de nici un fel de dezvăluire. Din nefericire, ceea ce s-a întâmplat în câteva numere succesive ale revistei *Săptămâna* din primăvara lui 1982 a produs o confuzie care, iată, durează și astăzi. Și de pe urma ei, chiar în zilele noastre, numeroși oameni de litere s-au trezit calomniati la grămadă, fără nici un discernământ.

Dacă am procedat la aceste dezvăluiri, publicând integral niște documente din care, în 1982, s-au reprodus numai anumite pasaje, ca să nu se înțeleagă despre ce era vorba, nu am făcut-o din dorința de a-l convinge pe d-l Paul Goma că este alături de adevăr. Dânsul a ajuns la o stare de spirit din care nu mai poate fi dizlocat.

Ca și nota precedentă, și nota care urmează poate fi găsită în Arhivele SRI, fond X, dosar nr. 51631, și, în copie xerox, în fondul D, dosar nr. 11119.

Mihai Pelin

poziții oarecum de clasă: era sarac, era bogat. Se vedea un student foarte bun, premiant pe facultate, și se va bucura de bursă din partea statului român.

După desființarea *Albatrosului*, prin intermediul lui Miron Radu Paraschivescu, o bună parte din alcătuitoarea grupului ajuns angajați ai *Timpului*, ca redactori sau corectori: Geo Dumitrescu, Marin Sârbulescu, Marin Preda, Tiberiu Tretinescu și, odată cu ei, Virgil Ierunca. De la *Timpul*, în decembrie 1943, trece în redacția nou-înființatului ziar *Ecoul* (director Mircea Grigorescu, fost până atunci director al *Timpului*), unde activează până în toamna anului următor. Tot în 1943, la început de an, se încearcă editarea unei noi reviste, *Gândul nostru*, după modelul și cu echipa ușor sporită a *Albatrosului*, însă publicația va împărtași aceeași soartă: suprimată ca stângistă.

Va mai colabora, cu articole despre literatura română și cea franceză, în acei ani ai războiului, la revistele *Fapta*, *Vremea*, *Timpul familiei*, *Kalende*, *Meridian*. Totalitatea articolelor sale au - firește, în accepția de atunci a termenilor pe care îi folosim - o orientare democratică, în ele aflându-se aprecieri și elogii la adresa scriitorilor de avangardă sau orientați către centru-stânga și obiecții critice (citeodată foarte) la adresa celor de dreapta. Bineînțeles, o doză de subiectivism nu va lipsi, în sensul că, față de unii profesori ai săi de la cursurile facultății (Mihail Ralea, Raul Teodorescu, Tudor Vianu, Al. Rosetti, Basil Munteanu, Mircea Florian, N. Bagdasar, C. Narly, Anton Dumitriu), o să nutrească mai multă simpatie. Își lauda profesorii pe care i-am citat, nu neapărat pentru a obține note școlare mari (era și așa un element studios și prețuit), cât și pentru că atitudinea lor politică nu se asemăna și acomoda la ora aceea cu cea oficială, dacă nu era chiar una opusă. Așa cum de obicei se întâmplă, atenția sa față de cărțile magistrilor săi avea darul de a-i măguli pe aceștia și, măcar câte unii dintr-inșii, poate, s-au arătat mai generoși la note cu respectivul lor ucenic și admirator.

În afara celor mai sus enumerați, de comentariile lor favorabile au mai avut șansa să se înfrupte pe atunci, sau în primii trei ani după eliberare, și George Calinescu, Eugen Lovinescu, Vladimir Streinu, Hortensia Papadat-Bengescu, Ion Viriea, Zaharia Stancu,

„Pseudonimul de Ierunca îl va obține la berăria Gambrinus,
pe două halbe, din partea lui Geo Dumitrescu...”

Dinu Nicodin, Dinu Pillat, Tudor Teodorescu-Braniște, Ion Călugăru, A. Toma, Eugen Jebeleanu, Sașa Pană, Cicerone Theodorescu, Ion Pas, Mircea Damian, Geo Bogza, Mihail Sebastian, Geo Dumitrescu, C. Tonegaru etc. I-a atacat, în schimb, câteodată vehement, pe Ion Pillat, D. Caracostea, Al. Marcu, Nichifor Crainic, Constantin Micu, Petru P. Popescu, Alexandru Bădăuță, Ovid Caledoniu, Iulian Vesper, Ilie Rădulescu, Ion Sân-Georgiu, Mihai Chirnoagă, Vintilă Horia, Stelian Popescu, Ștefania Zottoviceanu-Rusu ș.a., majoritatea colaboratori ai revistelor ortodoxofile, germane și ai ziarelor pro-fasciste: *Gândirea*, *Dacia Rediviva*, *Meșterul Manole*, *Chemarea vremii*, *Revista Fundațiilor Regale* (de sub direcția lui D. Caracostea), *Universul*, *Viața*, *Porunca vremii*.

În cursul anului 1943, cunoaște într-un anticariat și se va îndrăgosti de o fată cam de vârsta lui, evreică, brună, frumoasă, dinamică și utecistă, pe numele său Marta. Era logodită cu Paul Georgescu, mai târziu se vor și căsători, apoi vor divorța, ea măritându-se și devenind Marta Cormos, prin cel de-al doilea mariaj. Dar logodnicul său de atunci, Paul Georgescu, de asemenea utecist, legătură superioară a lui Nicolae Bellu (care, după 1944, va conduce în legalitate ziarul *România liberă*, apoi va supraveghea cinematografia), se afla închis la Văcărești, arestat într-un lot mai mare. Amorul dintre Marta (Georgescu și pe urmă Cormos) și Virgil Ierunca, dovedindu-se reciproc progresiv, tânăra își uită pentru o vreme logodnicul, se aprinde pentru noul ei partener, ardența legăturii se prelungește din toamna lui 1943 (în decembrie același an apărea *Ecoul*) până către iulie 1944. În amintita perioadă, Virgil Ierunca se va abate rar pe la redacție, o importanță parte a timpului liber consacrandu-l iubitei sale, despre care va vorbi transportat, ca eroii romantici. Când își face totuși apariția în redacție - e vorba de redacția *Ecoului* -, unde lucra ca redactor la pagina cultural-artistică, preferă de

În sfârșit, aveau să se ivească publicații noi, să reîntre în circulație personalități tabu, aveau să debuteze puzderie de tineri, să se înapoieze din temnițe cei care suferiseră pentru o credință a săracilor și a mulțimii muncitoare ș.a.m.d. S-a întors și Paul Georgescu, s-a reînfrapat idila cu fosta sa logodnică, ea i-a spus sau nu i-a spus ceea ce se intercalase, pe scurt s-au și căsătorit, amândoi lucrau la Radio, iar Virgil Ierunca a fost, spuneam, încorporat vreo două luni, iar apoi reformat medical și lăsat la vatră. Când a revenit în București, prin octombrie sau noiembrie 1944, a fost primit în redacția ziarului *România liberă* (director: Nicolae Bellu, cu care va deveni prieten). În același timp, lucrau acolo Grigore Preoteasa, care era mai mult decât director, Traian Șelmaru, Al. Cornescu, L. Sărățeanu, Florica Șelmaru, Catrinel Oproiu, Costin Murgescu, M. Ralian, Zaharia Stancu, Eugen Schileru etc.

Curând, îl vom găsi angajat și în redacția Editurii de Stat, condusă de A. Toma, despre care va și scrie favorabil, deși își da foarte bine seama cât de puțin dotat este și de puțin poet, însă îi era patron. La Editura de Stat va fi coleg cu Petre Năvodaru (soțul de mai târziu al lui Paul Goma), Silviu Iosifescu, Vera Călin, Eugen Schileru, Lili Soare, Ana Silber ș.a. În toamna aceluiași an, devine și consilier de presă în Ministerul Artelor, de sub conducerea lui Mihai Ralea. Cumulări, cumulări. Urmează și o împăcare cu Marta (acum Georgescu), încântată să se știe adorată de doi bărbați. Cum ea lucra la Radio, lui Virgil Ierunca i se va solicita să colaboreze acolo cu cronici literare. Îl mai întâlnim în anii 1944-1946 în următoarele publicații: *Tribuna poporului*, *Victoria*, *Scânțea*, *Orizont*, *Revista Fundațiilor Regale*, *Viața socială C.F.R.*, *Lumea* și *Tineretea*. Baniii săi vor avea aceeași destinație: cumpărarea de cărți.

Aminteam încă din primele rânduri de Lucian Bădescu, profesorul său de limba franceză la liceul din

București, 10 IV 1981

Dragă Virgil,

Și eu îți răspund pe fugă, deși din partea noastră s-au adunat două mesaje: primul privind actele și ghinionul imobilizării tale (care într-adevăr m-a mâhnit, înțelegând că vonta să-mi rup unele ^{cu} termeni în mișcare astfel de momente m-am gândit a te împotriva și eu...), al doilea adunându-mi ultimele vesti și reciproc afectivilor tale salvatoare. Cred (și sper) că am foarte multe probleme, în orice caz până la venirea noastră pe la sfârșit de iunie, început de iulie, cineva din Paris să treacă pe la tine (cel puțin așa mi s-a promis...) ca să împiedicăm favorabil lucrurile. Dar să te țig de pe acum să-mi răspunzi măcar puțin; dacă s-a tînt din ea de curînt. Era primul din ea că, pe moment puteam, știindu-te aproape ca pe o parte din sufletul meu, să aplez. Tu ști că nu se cade a-ți face griji în privința prostatii mele. Să odăie independența și această formalitate materială, acum sper că obstacolele de fond în calea obținerii pagajetului vor fi fost depășite și vom avea decizia (sau moștenirea).

de a găsi în mine Raymond și Marta o întâlnire. Era nău roatire înțelegătoare vom datora o mărăch într-o măsură; aceea căre împiedică distanțele dintre inimă să fie gîndu.

Te dorim un apropiat Christis a murit! , dacă (of. sună se stăiea oamăni...) până și așa ceva a ajuns ca să se... deresea.

www.arnivaeexilului.ro

Multe mulțumiri, dragă și
beamăstingă

Văleat ne, în

aceleași titluri ori sub altele), decât să se apuce de scris ceva nou, fiind îndrăgostit, ocupat.

CA BURSIER, căpata lunar câteva sute de lei, iar ca redactor la ziarul *Timpul* avea un salariu. Ocupându-se de *Timpul familiei* (anexă săptămânală a aceluiasi cotidian), de pagina de șarade și cuvinte încruciate, agonisea încă un salariu. Mai primea o sumă acceptând să îngrijească de colecția de clișee a ziarului (portrete de lideri politici, de foști sau prezenți miniștri, de delincvenți faimoși, de șefi militari, de capete încoronate, actori și actrițe, scriitori, hărți de război, înmormântări ilustre, peisaje, aspecte industriale, agricole, sport, medicina, scene de luptă aeriană sau navală etc.), sorta și orânduia disciplinat clișeele în rafturi, lipind pe fiecare câte un bilețel cu explicația convenită, trebuind să le ofere seară de seară cele trebuitoare secretariatului de redacție, să le adune dimineața, după ce fuseseră folosite și spălate cu benzină, să le șteargă, să le pună în ordine, și tot așa zilnic. Urmau onorariile primite de la cele două săptămânale, *Fapta* și *Vremea*, în ale căror pagini era adesea prezent la un moment dat, onorarii suind și ele la peste un salariu. Casă și masă primea din partea unui farmacist de prin părțile Vâlcei, căruia îi medita un băiat de liceu și care farmacist locuia undeva dincolo de Podul Grant, prin cartierul Crângași. Totalizând câștigurile enumerate - câteva bune salarii, se dovedea, de altfel, foarte muncitor și avid în a strânge bani -, suma rezultată și-o investea aproape exclusiv în cărți. Citea enorm, majoritatea banilor săi intrând în buzunarul librarilor și mai ales al anticarilor. Nu umbla îmbrăcat bine, îi lipsea gustul, chiar lucrurile noi nu se potriveau cu el, stârnind glumele celor din jur.

Pe la sfârșitul verii lui 1944, a fost încorporat, să-și facă stagiul militar cu termen redus, dar aceasta după răsturnările de la 23 august 1944, în zilele de 24 și 25 august 1944, când nemții, în turbata lor disperare, au terorizat cu avioanele Bucureștiul, când mai toți fugiseră care încotro (pentru că pe urmă să-și confecționeze o biografie inventată și vitează): el și un singur coleg de redacție au apărut ziarul *Ecoul*, asigurându-i apariția în continuare, doar ei doi, *Ecoul* izbutind a fi astfel singurul ziar de până la 23 august 1944 care n-a dispărut imediat odată cu prăbușirea regimului antonescian.

cu-i curiozitate și pasiune pentru literatura franceză. La sfârșitul războiului, fostul corespondent de presă Lucian Bădescu rămâne la Paris, devine "*agrégé universitaire*", se căsătorește cu o diplomată daneză (sau portugheză), publică importante studii și contribuții la analiza unora dintre scriitorii francezi ai secolelor 18 și 19, preromantici, romantici etc., este unanim apreciat în cercurile de specialitate și încetează din viață în 1979, cred. Întorcându-ne în 1947, când Virgil Ierunca, părăsind România ca bursier al statului francez, ajunge la Paris, el va fi ajutat la început, în limita posibilităților - pe atunci minime - de fostu-i profesor, care, bineînțeles, n-o ducea prea strălucit în acei ani și care va regreta întreaga viață nerealizarea pe plan literar a elevului său din Vâlcea, în care își pusese mari nădejdi. Lucian Bădescu ar fi dorit să-și vadă discipolul afirmându-se înăuntrul literaturii franceze, ceea ce nu s-a întâmplat, ca pe Eugen Ionescu sau Emil Cioran. De aici încolo va începe un alt capitol în orientarea sa. Ceea ce a devenit cu timpul Virgil Ierunca și ceea ce este el azi se poate considera, într-un fel, rezultatul trist și particular - aplicat la cazul său de om slab, temător, șovăielnic - al anilor războiului rece și urmărilor acestora. Nu era singurul plecat la studii în Franța (unde intenționa să-și dea la Sorbona doctoratul, cu o teză despre Rimbaud și suprarealism), dar s-a descurcat mai anevoie. Niciodată nu va parveni să dea acel doctorat.

În anii 1947-1948, o parte din studenții români aflați la Paris, ca bursieri ai statului francez, încep (așa era curentul) să participe la demonstrații politice de stânga. Poliția îi împrăștie și depistează, sunt arestați, triați și expulzați, pentru vina de a fi desfășurat activități turbulente cu caracter comunist. Printre cei expulzați, Virgil Ierunca nu va figura. S-a numărat, în schimb, printre aceștia Ion Coteanu, azi profesor universitar și decan al Facultății de Litere din București, care, la înapoierea în țară, împrăștie zvonul că lotul celor trimiși

acasă ar fi fost denunțat autorităților franceze de către Virgil Ierunca și de alții, ceea ce ar fi explicat, chipurile, pentru care motiv anume avusesse neplăceri și pentru ce francezii nu-l expulzaseră și pe el de pe teritoriul francez. Explicația, însă, era alta.

Virgil Ierunca, plecat cu convingeri de stânga din România în Franța, întâlnește acolo o sumedenie de mai vechi și mai proaspeți refugiați, majoritatea dintre ei aprigi reacționari: foști membri ai Gărzii de Fier, liberali, țărâniști, inși cu sau fără căpătâi, însă aflați pe poziții anticomuniste, fugiți din țară ca fiii ai burgheziei crunt lovite și nutrind fierbinte gândul de a-și relua cândva bunurile de care fuseseră deposedați, iar odată cu ele privilegiile, funcțiile, autoritatea puterii pierdute. Noul mediu îl influențează. Chiar dacă îi

(Continuare în pag. 26)

Paris, 3 septembrie 1981

Ioane,

"Află despre mine" că: eu nu mai exist

După fiecare întâlnire a noastră s-a crezut, că să fci oșesc un cu-ferism moale, un "malentendu".

După prima, "fratele meu retezat" a încunostințat Bucureștiul că i am făcut viața imposibilă; după ~~el-dădea~~, că m-am pus de a curmezișul intrării tale la Europa Liberă; după ~~ultimul~~ că am plecat dina-dins în vacanță ca să nu-mi achit datoriile

Făcusem contrariul. De fiecare dată. Paharul e iremediabil plin. N-a fost să fie.

Cu părere de rău, dar cu noroc pentru tine și ai tăi,

Virgil.

România literară 25

(Urmare din pag. 25)

displăcea, trebuia să trăiască între ei. În țară nu vicia să se întoarcă, dorind să-și treacă doctoratul. Între noii săi colegi și compatrioți, nu putea viețui decât încercând să le obțină bunăvoința. Cum? Negându-se și negându-și convingerile cu care venise, dar cu care nu avea cum să-și facă loc. O bună bucată de timp, îi scrie Martei Georgescu și-i telefonează la Radio, cerându-i să-și abandoneze soțul și să se ducă după el la Paris, căci o iubește, mărturisindu-i că, fără ea, viața lui își pierde sensul. Romantism? Inconștientă? Mai realistă, Marta Georgescu șovăie. În cele din urmă, ea se va despărți, totuși, de Paul Georgescu, dar nu pentru Ierunca, ci pentru Cormoș, ziarist aflat la Londra în anii războiului și lucrând atunci pentru BBC, apoi întors în România. La Paris, lui Virgil Ierunca i se retrage bursa, relațiile noastre cu Franța evoluau prost. El va cere în țară, prin scrisori destinate să înduplece bunăvoința lui Ralea, Rosetti, Arghezi, ca măcar unul dintre ei, prin presupusele lor relații pe care credea că le-ar fi avut în Franța, să intervină pe lângă influențele lor cunoștințe pariziene, spre a i se găsi ceva de lucru, fie și ca reparator de stilouri. Nu obține nimic. Situația lui morală și materială trece printr-o criză. O duce greu, din ce în ce mai greu. E presat, i se impută simpatiile de stânga, sunt lansate asupra-i bănuiele de activ încă pro-marxist, pro-comunist etc., se vede până la urmă în situația de a-și dovedi desolidarizarea de ceea ce la București fusese democratismul său. Întâlnește elemente care știau câte ceva despre colaborarea sa la presa de după 23 august 1944, ba și despre deseale lui prezente în paginile "jidovitelor" ziare *Timpul* și *Ecoul*. În sfârșit, va da peste oameni care auziseră că vrea sau a vrut să se căsătorească și că a întreținut relații intime cu o evreică (Marta Cormoș, fostă

„Postul de radio de la care, săptămânal, cei doi soți își difuzează atacurile are o audiență numeroasă...”

aceste emisiuni ar fi numai și numai întoarcerea la tăcere. Sfidarea. Cât va exista acest post de radio, el să fie complet ignorat, să nu se răspundă niciodată față, în nici un fel, de către nimeni, atacurilor sale, de indiferent ce natură. Cel mult și doar în anumite cazuri bine gândite, să se recurgă la răspunsuri indirecte, care să-i pună în situații ridicole.

C E AR TREBUI să se înțeleagă prin *răspunsuri indirecte*? Dau un exemplu oarecare: se afirmă, să zicem, că scriitorul X este persecutat și nu i se publică nimic din producția sa literară. Ei bine, în cel mai scurt timp, cu totul fresc, o revistă sau o editură să-l și tipărească, să-l includă în plan, să arate că lucrurile nu stau cum s-a pretins, în chip tendențios. Adică atacatorii să fie deposedați, rând pe rând, progresiv, de propriile lor argumente. În acest sens, fac aici o paranteză: e timpul să se găsească temerar acea cale prin care, măcar acum, la trecerea a 36 de ani de la încetarea războiului, toți scriitorii noștri de talent să fie repuși în circulație, măcar cu o parte din opera literară, bineînțeles nu fără interpretarea științifică și dialectică a erorilor sub care au stat o vreme autorii lor, nu fără necesarele accente de pus asupra orientării lor opace de cândva. Căci, dacă nu se iau practice măsuri în direcția de mai sus, ne vom afla din ce în ce mai mult într-o situație contradictorie: nu-i tipărim cu nici una din cărțile lor pe niște autori de recunoscut și real talent, ca, să zicem, Nichifor Crainic, Dragoș Protopopescu, Radu Gyr, Mircea Streinul, care nici nu mai sunt în viață, iar unii au și plătit, prin amari ani de temniță, păcatele ce le-au avut, în schimb tipărim pe epigonii lor în viață (Virgil Carianopol, Ioan Alexandru, Victor Tulbure, Alexandru Andrițoiu, Corneliu Vadim Tudor, Andrei Ciurunga, Adrian Păunescu, Ion Popoș și alții), care sunt pe departe mai puțin dotați, mai ne semnificativi, mai vulnerabili, tocmai prin lipsa

continuare apă la moară și ascultătorii lor nicidecum nu se vor împuțina), atunci sunt de investit bani, timp, trudă, oameni aici și în străinătate, care să scrie etc. Și la ce rezultat oare s-ar ajunge? Ar fi făcuți oare să renunțe? Nu. Partizanii lor, care le sorb invectivele ori de câte ori trec pe recepție, și apoi le colportează de diferite maniere, i-ar părăsi, ar înceta să-i creadă, să fie de partea lor, să le colporteze păreri? Nu. Stăpânii lor, care, de fapt, nu din altceva se hrănesc, decât din astfel de scandaluri, i-ar licenția, transformându-i în șomeri? Nu. Dimpotrivă, socotindu-i necesari, înțelegând că, de vreme ce stănesc riposte, e pentru că au înțepat buba exact unde trebuia, de-abia le-ar spori acțiunile și așa ridicate mai mult peste cât s-ar fi cuvenit. Atunci?

Să zicem că, totuși, o altă rațiune, superioară, cere neapărat să i se răspundă. În cazul acesta, trebuie reflectat la unele articole din presa din străinătate și la altele în presa din țară. Atât pentru unele, cât și pentru celelalte, e necesar să se dispună, în original sau în xerox, de tot ce a publicat înăuntrul și în afara țării. În străinătate ar fi de pomenit că întreține (în ciuda rățoailor de la *Europa liberă*) relații care dau de bănuieț cu trimiterea Bucureștiului (și să se însire nume de membri de partid care l-au frecventat și îl frecventează și despre care el vorbește favorabil în emisiunile sale, ca să nu se mai amintească și cazurile celor despre care - fiindcă vrea să nici nu se știe în ce dubioase raporturi se află cu ei, ce le dă și ce capătă - despre care încă are prudența de a se feri să pomenească etc.); sau n-ar scria să se aducă aminte că, în anii de sub Antonescu și, apoi, din 1944 până în ianuarie 1947, când el a plecat din România, profesia convingeri diametral opuse celor de azi. Ca să se illustreze natura și conținutul acestor buie xeroxate și puse la dispoziția avocaților acuzării sale, într-un suficient număr de exemplare, textele pe care le-a tipărit în *Albatros*, *Timpul*, *Gândul nostru*, *Ultimele zile din România uitată*, *Scântea*

... și regrete. Cei pe care-i înjurase cândva cu îndârjire vor fi slăviți, apărați acum ca victime ale comunismului, indicați în mod repetat drept exemple ce s-ar cuveni urmate și inconjurate cu admirație. Cei altădată elogiați vor fi puși la stâlpul infamiei pentru colaboraționism, adică pentru ceea ce profesase el însuși cât fusese în România. Rezervele față de anumiți domnișori și domnișoare bergezhe, afișate pe când era student la București, se estompează până la dispariție. O sfida, în felul său, pe Monica Lovinescu, în țară. Se va căsători cu ea, la Paris. N-o să-i destăinuie niciodată episodul cu Marta, pe care o iubise, într-adevăr, sau îi va îndruga o poveste vagă, din care ea să nu deducă adevărul. Activitatea celor doi soți la *Radio Paris*, iar apoi la *Europa liberă*, forțează arestarea Ecaterinei Bălăcioiu, mama Monicăi Lovinescu. Din clipa când aceasta, care era, totuși, o femeie în vârstă și nevinovată, moare în închisoare, furia fiicei și soțului față de comunism, față de oficialitățile din România, față de fidelii ideologiei și de servii acestor oficialități cunoaște accente în plus, unele de mare violență. Iar din momentul în care se comite eroarea de a li se răspunde nu cu idei, ci cu injurii și inventări de culpe incontrolabile (ca învinuirea de legionar adusă lui Ierunca); din momentul în care, spre a li se replica Monicăi Lovinescu și lui Virgil Ierunca, se aleg pene aparținând fie funcționarilor culturali, pe care cititorii nu-i simpatizează, fie unor scribi compatrioți, fără credit în opinia publică; din acel moment li s-a acordat o șansă rară, pe care singuri n-ar fi avut cum și-o cuceri; aceea de a convinge pe tot mai mulți și tot mai profund, prin însăși penuria de argumente a celor aleși să le replice și care au făcut din acest prilej un spectacol trivial, o trivialitate fără precedent până azi în limba română.

Postul de radio de la care, săptămânal, cei doi soți își difuzează atacurile are o audiență numeroasă, care le gustă părerile și s-a obișnuit, se obișnuiește a gândi tot mai mult cu idei, drepte sau nedrepte, generoase cu unii, vindicative cu alții, propagate de ei. Așa încât orice s-ar scrie azi în presa românească împotriva unuia sau altuia dintre ei pare suspect și suspectabil, va fi pus la îndoială și, în orice caz, departe de a-i determina să se tempereze. Cui, atunci, ar folosi? De aceea, singura și cea mai nimerită atitudine de luat față de

etc. Sau ne îndurăm de unii scriitori din exil, ne morți, fie vii, însă cu știut trecut fascist, ca Aron Cotruș (cărui i-au apărut versurile, desigur, nu toate) și ca Mircea Eliade (cărui urmează să-i apară vreo 600-700 pagini de nuvele). În schimb, revin la aceleași nume, pe Crainic, Gyr, Dragoș Protopopescu, Mircea Streinul, D. Iov și alții, sancționați pentru opacitatea și nocivitatea direcției lor ideologice, nu-i iertăm nici morții. Probabil că, dacă fugeau, ca alții, și pierem în străinătate, ori ar fi desfășurat pe acolo, în continuare, vechile stindarde, le-am fi trecut-o cu vederea și le aflam loc în planul editorial, cum s-a întâmplat cu Aron Cotruș, cum se întâmplă cu Mircea Eliade, cu Al. Busuioceanu, și el recent reeditat. Nu afirm că s-a procedat greșit în cazul Cotruș-Eliade-Busuioceanu, ci ar trebui, dimpotrivă, sporit exemplul acesta și cu reconsiderarea altor oameni de cultură ai noștri, care au închis ochii dincolo de frontierele țării (Basil Munteanu, N.I. Herescu etc.), ori a căror valoare nu trebuie la infinit pedepsită, chiar dacă unii mai au diverse ieșiri nelalocul lor. Reflectez în pripă la Eugen Ionescu, Emil Cioran, Ștefan Baciu, Al. Ciorănescu, Vintilă Horia, Horia Stamatu. Consider că e vorba de o problemă gravă, profund serioasă, asupra căreia trebuie meditat cu mai multe capete limpezi, pentru ca - exprimându-mă simbolic - să începă temeinic odată efortul readucerii mai tuturor copiilor culturii noastre la noi acasă. Altminteri, facem jocul dușmanilor noștri și prelungim o stare nefirească, proprie unui timp depășit. Procedând și aici în țară și printre cei din diaspora în sensul celor menționate mai sus, pe lângă deruta pricinuită în rândurile celor ce ne tot injuriază la *Europa liberă*, acestora le-ar fi răpită o apreciabilă cantitate de teme, cu care-și alimentează frecvent rubricile. Și iată că, pe de o parte, ignorarea lor, tăcerea în locul mahalagismelor cu care s-a crezut că li se va închide gura, iar pe de altă parte un răspuns de măsuri substanțiale, de fapte grăitoare de la sine iar pe deasupra beneficiu pentru drumurile în perspectivă ale culturii noastre, ar modifica radical pozițiile, desolidarizându-i progresiv pe crainicii *Europei libere* tocmai de argumentele lor curente, grele, arhirepetate.

Dacă se ține, însă, cu strășnicie la intenția, totuși, de a i se răspunde lui Virgil Ierunca și soției sale (deși, repet, astfel nu vor fi determinați să tacă, li se va da în

cială C.F.R., *Meșidian*, *Kalende*, *Lumea*, *Revista Fundațiilor Regale*, *Agora*. Eventuală comparare a punctelor sale de vedere de azi (expuse în presa din exil, în volumul *Românește*, în copiile înregistrate ale emisiunilor de la *Europa liberă*) cu punctele de vedere din trecut, găsibile, după cum precizasem, în publicațiile enumerate; aluzii la legătura lui de oarecare durată cu Marta (Georgescu, Cormos) legătură ascunsă după căsătorie soției sale Monica Lovinescu, faptul, că încă mai este purtătorul unor sentimente nestinse față de fosta lui iubită, cu a cărei soră - soția profesorului universitar de istorie Eugen Fischer, devenit Eugen Stănescu - s-a și văzut la Paris (pentru ce oare nu i-a încredințat nimic?). Iată unele elemente, unele detalii, unele nuanțe speculabile în fel și chip de către aceia care, eventual, s-ar angaja să se ocupe de Virgil Ierunca în străinătate. Cu un important adaos: sublinierea că, nefiind posibil să existe într-un sistem politic ferm, cum este cel din România, sub dictatura proletariatului, posibilitatea ivirii nici unei spețe de contestatari propriu-zisi, fiindcă absolut orice s-ar publica ori se publică în astfel de țări este publicat cu voia regimului și a conducătorilor săi politici, chiar dacă unele cărți și unele articole par a nu fi chiar sută la sută niște normative supărătoare, e de la sine înțeles că a vorbi cu bunăvoință sau laudativ despre Gabriel Liiceanu, Leonid Dimov, Constantin Noica, Geo Bogza, Ileana Vulpescu, Eugen Simion, Mihai Ursachi, Ion Caraion, Ana Blandiana, Andrei Pleșu, Ovid S. Crohmălniceanu, Petre Pascu, Mircea Zăciu, Mircea Dinescu, Mircea Ciobanu, Mircea Iorgulescu, Marin Mincu, Ileana Mălăncioiu, Augustin Buzura, Ioanid Romanescu, Petre Sălcudeanu, Anton Dumitriu, N. Steinhardt, Nicolae Manolescu, D.R. Popescu, Ion Negoieșcu, Dan Haulică, Olga Caba, A.E. Baconsky, Ileana Vrancea, Cornel Regman, Pavel Chihăia, Dorin Tudoran, Petru Creția, Al. Paleologu, Ștefan Augustin Doinaș, Eugen Jebeleanu, tot despre niște condeie în slujba comunismului înseamnă a vorbi, tot comunismul îl servește, așa că - deghizat și sofisticat - Virgil Ierunca, departe de a se dezbăra de așa ceva, deși mănâncă din și de pe urma capitalismului, continuă să-și profereze, prost camuflat, filo-marxismul său din junete, admirându-l în junii săi de la București, "intelectuali" și "artiști" cu

care R.S.România se mândrește, căci altminteri nu le-ar tipări "talentatele" producții (cu care se extaziază Virgil Ierunca) în ziare, în reviste, cărți cu exorbitante tiraje. Iar că se mândrește R.S.România cu "podoabele" inteligenței sale n-ar fi nimic, însă iată-l pe Virgil Ierunca împăunându-se cu ei, săptămână de săptămână, de ani de zile, spre plăcerea officinelor de la București, care poate că-l și răsplătesc pe vreo cale pentru aceasta. Servește Virgil Ierunca adevăratul spirit cultural românesc, tradițiile sale, ajută el cardinalelor noastre datine artistice? Nu. Ajută comunismul și-i face reclamă gratuită. Dirigenții de la București au de ce să fie satisfăcuți de criptoagentul lor, ipostaziat în critic și sugând la două oi.

În presa din țară, procedeul ar diferi. În locul injuriilor la adresa lui, note remarcând (pe alt ton decât cel din străinătate), că, indirect, chiar adversarii noștri de la *Europa liberă*, care în genere ne critică, sunt obligați să recunoască meritele unor scriitori ca etc. etc., așa încât, cinstindu-se prin această obiectivitate pe ei înșiși, ne aduc și nouă certa confirmare valorică a eforturilor ce le întreprindem promovându-i, încât putem fi recunoscători câteodată acestui post inamic de radio. O astfel de notă ar putea fi preluată întocmai de cei din străinătate, ca o dovadă în plus că, iată, cauzele lor de acolo se întemeiază pe însăși recunoașterea regimului de la București, în slujba intereselor căruia - conștient sau nu, culpabil sau ba - Virgil Ierunca n-a încetat să fie.

S-AR PUTEA, apoi, înființa într-un ziar de mare tiraj, *Scânteia* sau *România liberă*, o rubrică intitulată, să zicem, *Cine dă lecții?*, rubrică scrisă de unul sau mai mulți oameni culți, înaripați la condei, versați în meserie, în cadrul căreia să fie relevate ironic exemple, cât mai elocvente exemple de instabilitate în păreri a unor scriitori celebri de altădată, aparținând nu numai literaturii române dar și celei universale, ca și ale unor

Ion Caraion, o cutie a Pandorei?

DE LA UN TIMP, textele lui Ion Caraion funcționează ca un soi de cutie a Pandorei. Toate relele par a ieși din cuprinsul lor, pînă la a configura imaginea unui "monstru ambiguu", după cum s-a exprimat un cunoscut critic, adică pînă la limita la care putem suporta manifestarea unui semen al nostru. În sulta, calomnia, duplicitatea, perfidia, felonia îi sînt atribuite fără drămuire, într-o infernalizare satisfăcută de sine, căci se consideră un act justițiar. Cum ar putea fi cruțat un ins ale cărui păcate sînt atît de evidente, de-o evidență textuală și faptică? Cum ar putea fi cruțat un individ care, mai rău decît Procopius din Cezareea, a ținut nu doar o dublă contabilitate a istoriei, dar a și intervenit în desfășurarea istoriei literare contemporane, arborînd o serie de "măști" contrastante, frizînd scandalul? Care a întrupat, nu o dată, un incontestabil rol malefic, precum un Lucifer al verbului, ca și al intrigii, în chip nemijlocit? S-ar putea arbitra un asemenea caz? Ne încumetăm a ne asuma o atare sarcină nu tocmai lesnicioasă, repetîndu-ne afirmația că nu ne simțim în stare a ne pronunța asupra autorului *Cîntecele negre* într-o manieră alb-negru. Să fie vorba atunci de ceea ce am numit undeva "morală gri"? Nici atît! Deoarece aceasta presupune un amestec mediocru, comod, "caldicel" al contrariilor, pe cînd la Caraion ele sînt indeobște exprimate tranșant, alternativ, iar nu sub forma unei mixturi. Apar derutant separate, parcă sfîdîndu-se, provocîndu-se în forul interior. Țin a compune ele însele, în "puritatea" lor, trama unei personalități. Încercăm a ne documenta acum comentariul, slujindu-ne de volumul *Ultima baladă*, Jurnal 3, editie

de "interogatorii", așternute, vădit, de alte mîini, după cum luxuriața "miilor de pagini de manuscris" nu îndreptățește falsitatea unora din ele.

Altă variantă: "E vorba de un material compozit, un colaj cu multe spații goale între blocurile încredințate tiparului, iar în cuprinsul părților tipărite cu numeroase intreruperi, puncte de suspensie și paranteze, material aranjat, compus, gătit și fardat pentru scenă de unul, sau mai mulți regizori specializați ai Securității. Acest material se alcătuieste din fragmente convenabil și tendențios alese de optica oficială din miile de pagini de manuscris ce mi s-au tot confiscat, amestecate apoi cinic și deformant cu diverse alte fragmente din cuprinsul a diferite procese-verbale, declarații și răspunsuri smulse cu forța la interogatoriu, în anii de închisoare și în anii apoi de după închisoare, adică în decursul a peste 30 de ani de interogatoriu între ziduri de temniță, sau în afara lor, de-a lungul cărora anchetele n-au încetat niciodată complet". De unde ar rezulta de asemenea o diabolică regie, care însă, *volens nolens*, n-a putut lucra decît pe o materie primă emisă de cel în chestiune, care n-a denunțat pur și simplu, ci *a inventat*, cu o prezumată rea intenție. E o diferență între relatare și *invenție*, nu? Există, cu toate acestea, puțința unei scuze și încă a uneia majore: teroarea psiho-fizică, ce ar fi putut fi atît de mare, încît cel supus ei a fost silit a scrie pur și simplu, după dictare, a se conforma deformării programate. A urma minciuna ca modalitate-limită de supraviețuire. Inchișiunile vechi și noi au omologat procedeul. Nu sfîrșeau oare vrăjitoarele prin a mărturisi mai multe păcate ori-

rubrică, interesantă prin curiozitatea ce le-ar stârni, căutată pentru micile-i doze de informație culturală și pentru speciala ei speță de umor, s-ar putea strecura eșantioane din fostele articole ale lui Virgil Ierunca, cvasi-lozincârde, și fragmentele actualelor sale emisiuni, care să-i illustreze, pe de o parte, înconsecvențele, iar pe de altă parte puținătatea valorii vorbelor cuiva căruiia îi lipsește calitatea morală de a predica. Aviz titlului rubricii: *Cine dă lecții?*...

Într-o altă publicație, s-ar putea alcațui cu atenție, meticulozitate, sârguință, două liste, fiecare cât mai completă, care să apară număr de număr, ca programul cinematografeilor, dar cu adăugirile intervenite pe măsură ce intrăm în timp, conținând, prima, numele acelor pe care Virgil Ierunca și soția sa i-au atacat în diverse ocazii, de-alungul a vreo douăzeci și ceva de ani, și a doua conținând numele celorlalți, pe care tot de-a lungul a vreo douăzeci de ani și ceva i-au elogiât. Contrastul dintre valoarea unora dintre cei invecțivați și minima importanță sau lipsa de valoare a unora dintre ceilalți, ca și schimbarea de umoare a judecătorilor culturali de la *Europa liberă* (căci s-ar găsi destule cazuri în care, față de același autor, au avut ori au mai multe atitudini, ba îl ridică în slăvi, ba dau cu el de pământ, după capriciile sau după cum sunt vizitați la Paris și adulați de către câte unul sau altul). Contrastul de valoare între cei iubiți și cei urâți, ca și parapoanele pe câte unul giugiulit ieri și scărmanat azi, ori invers, ar fi prin ele însele, de la sine, frapante și ar sări în ochii oricui, putând arăta adesea câte parale face fătăiala cuvântului acestor procurori cu tot dinadinsul.

Și-ar avea contribuția sa și câte o mărturisire (în paginî de jurnal personal, de amintiri, în cadrul vreunui interviu) despre Virgil Ierunca; în care autorii, pe ton blând, concis, amical, ponderat, să declare că - în ciuda înverșunărilor sale de la *Europa liberă*, explicabile prin temperament, lesne inflamabil - au convingerea de neclintit că, în adâncul său, Virgil Ierunca n-a ucis în sufletul său toate convingerile comuniste din junete, un fel de comunism desigur idealizat, ușor utopic, dar care încă îi căptușește, ideistic, manifestările, scrisul etc. etc. Că, într-un fel, e de-al nostru, degeaba se leapadă.

Totalizând însă cele de mai sus, întrebarea ce se impune este, în definitiv, una și aceeași: se merită? Atâta oboseală, atâtea cheltuieli, atât timp pierdut, ca să se obțină ce? ■

Dan Petrescu, la temerară editură Nemira. Paginile intrunite în această culegere postumă, compozită, însă nu lipsită de pregnanța unui fundal comun, aidoma unui cer furtunos, ilustrează ambii poli ai acțiunii poetului-pamfletar. Polul *negru* apare mai întâi în impreciziile...precise, în confuziile...clare, cu care Ion Caraion încearcă a-și învălui textul așa-zisului *Jurnal*, exhibit de Eugen Barbu, în *Săptămîna*, pe o filieră asupra căreia nu mai e nevoie a insista, la scurt timp după stabilirea în Occident al autorului său. *Jurnal*, care, după cum se știe, conține o serie de neadevăruri stupefiantă cu privire la persoane dintre cele mai apropiate de Caraion: Monica Lovinescu și Virgil Ierunca, mama celei dintii, venerabila doamnă Ecaterina Lovinescu-Bălăcioiu, asasinată într-o temniță comunistă, față de care, în temeiul unei elementare logici intelectuale, etice și afective, s-ar fi convenit a-și exprima simpatia și grațitudinea. Cu care s-ar fi convenit a se solidariza, pe care s-ar fi convenit măcar - obligație minimală - a le menaja. Cum se explică pamfletarul de rea-credință? O ia pe departe, raportîndu-se la o manevră generală a presei aservite poliției politice, care vina categoria indezirabililor: "la București, foaia Securității și alte publicații din România (ca în toate cazurile fiecăruia dintre disidenți) și-au intensificat campania de calomnii și de acuze, unele mai aberante decît altele, iar între ele foarte contradictorii. Minciuna, mistificarea, insinuările prezidează redactarea acestor abjecții tipărite, cu scopul ca victima să fie discreditată și responsabilă de cîte și mai cîte scornite blestemății, iar călăii să rămînă în umbră, imaculați. Îngerii îngerilor. Nu o astfel de practică poate să mai mire pe cineva". Firește, această practică nu ne miră. Autorul continuă însă astfel: "Dar o dată cu ea au început publicarea unui fel de ghiveci literar, a cărui paternitate mi se atribuie mie, o ciulama bizară de texte, rezultată din amestecul diferitelor părți de procese-verbale, întocmite la anchetele și interogatoriile din timpul închisorii și de după eliberare, cu fragmente din miile de pagini de manuscrise ce mi s-au confiscat în peste 30 de ani de tinere sub observație, de tinere în beciuri, de tinere în lanțuri și cătușe, de teroare". Aserțiuni ce ne miră, de data aceasta, întrucît "ghiveciul literar", "ciulamaua bizară" înfățișează, totuși, o coeziune grafică, asigurată de mîna autorului, o coeziune de concepție malignă, în cadrul căreia n-au ce căuta "procesele-verbale" și actele

această metodă la un veritabil triumf ideologic? Păcat că nu se insistă asupra unei asemenea explicații, dacă nu reale, măcar foarte verosimile... Nu fără acoperire. Ion Caraion dezvăluie scenariul compromiterii ex-deținuților politici, a-adversarilor comunismului îndeobște (a unora dintre ei!), pus la cale de instanțele de partid, coroborate de "laboratoarele" Securității și de atenansele lor publicistice, de felul *Săptămîinii* conduse de Eugen Barbu, al *Luceafărului* dirigit de Nicolae Dan Frunteletă și Mihai Ungheanu, al *Flacării* păunesciene: "Proiectul era ceva mai vechi, în România începuse încă de acum doi ani să se audă cîte ceva despre intenția Comitetului Central și a Securității de a începe să tipărească (diabolic, dar și idiot selectate) auto-înviniurile celor mai notorii foști deținuți politici, învălmașite arbitrar și sadic, firește, cu diverse bucăți scoase, ori desprinse, din însemnările, scrisorile, hîrțile intime, documentele particulare găsite la aceștia, pentru ca din astfel de colaje hilare să rezulte ce? Că pînă la urmă, din convingere și nesiliți, pînă și adversarii regimului au fost în forul lor intim de partea regimului, ba chiar tot așa de marxiști. O editură a abatoarelor Securității urma astfel să se inaugureze. Și s-a inaugurat cu mine". Vom vedea, puțin mai la vale, de partea cui a fost autorul *Sfîrșitului continuu*, mai bine spus dacă a reușit a fi cu statornicie de partea cuiva. Deocamdată să subliniem că însăși pana lui spulberă teza potrivit căreia el n-ar fi avut intenția de-a pleca definitiv din România, că această plecare "precipitată" s-ar fi datorat, dacă nu unui "accident" de ultimă oră, cel puțin dorinței, de ordin particular, de a-i asigura ficei sale un viitor mai luminos în Elveția: "Era, în sfîrșit, clar că din normativ provenit de sus, chiar de la

**"Din pornirea
de a fi drept, ade-
sea te surprinzi
vinovat"**

**(Pierre Corneille,
citat de
Ion Caraion).**

Gheorghe Grigurcu

(Continuare în pag. 28)

România literară 27

Ion Caraion, o cutie a Pandorei?

(Urmare din pag. 27)

cabinetul prezidențial, izvoriseră și izvora campaniile și campania împotriva mea. Lîmpede ca lumina zilei, că mă păștea un pericol iminent, pe curînd. În clipa aceea m-am hotărît să părăsesc țara; am pornit-o în lume cu soția, copilul și două valize. Restul bunurilor mele, rod al unei munci de o jumătate de veac, avutul manuscriselor mele, biblioteca mea de peste 11000 de volume, pe scurt, tot ceea ce îmi aparținea acolo, fără posibilitate de recuperare, a rămas pe loc. Și am plecat în exil, în pribegie. Astfel și doar cu atât”. Propoziții ce confirmă întrutotul presupunerea pe care am avut-o la ultima întîlnire cu poetul, într-un antract al Conferinței naționale a scriitorilor, din 1981, cînd acesta mi-a pus mîna pe umeri și mi-a spus interogativ: “nu v-a dați seama, d-le G., că în România nu se mai poate face nimic, absolut nimic”?

Dar scrierea-surpriză dintre copertile cărții în discuție, cea mai decepționantă după așa-zisul *Jurnal*, apărut în *Săptămîna*, o alcătuiește, incontestabil, scrisoarea adresată “Stimatului Tovarăș Ceaușescu”, în 1969, așa cum rezultă din rîndurile ei. O scrisoare în care autorul său ni se relevă în postura unui, vai, curtean *in spe*, care, alături de cîteva obser-

Atunci?”, Sintem curioși ce răspuns a dat adresantul sau vreun locțiitor al său unor astfel de întrebări. “Mar-torilor” li se ia o nu mai puțin suspectă apărare, aceștia fiind, la un moment dat, identificați simbolic cu figura adaptabilului Demostene Botez, indicat, spre sfîrșitul unei vieți confortabile, atît de amuzant, în ipostază de victimă: “Cum revistele nu s-au înmulțit încă, singura inovație deloc în dezavantajul ideologic al literaturii este aceea că maturii au dispărut din redacții și că nu prea mai au unde publica. Poetul Demostene Botez este insultat pe coridoarele *Vieții Românești* de niște copii care, întrebați pe cine și ce așteaptă, îi răspund: «Pe dumneata, ca să mori și să-ți luăm locul!» Vedeți pînă unde s-a ajuns...”. Să menționăm în treacăt că, tocmai în acei ani, revistele s-au înmulțit, prin apariția mai multor periodice de cultură în provincie și că nu ne amintim să fi fost o segregare după criteriul vîrstei autorilor, ci doar o anume rezervă pe care semilibertatea dobîndită o îngăduia față de mastodonții “realismului-socialist”. Ceea ce e un pic altceva. Dar cine sînt, mă rog, “maturii” sau “bătrînii cetății” astfel ofențați, în vederile lui Ion Caraion, de liota junilor “obraznici”? Să vezi (să citești) și să nu-ți vină să crezi: “Sînt relegați aproape în bloc toți scriitorii de oarecare relief în perioada stalinistă; ori scriitorii care au avut în perioada aceea munci administrative și posturi de conducere. Sînt minimalizați, excluși, într-un fel înhumați de vii, majoritatea scriitorilor mai vîrstnici”. Ergo stalinistii roțați, inzestrați cu, atît de serios-birocratic vorbind, “munci administrative și posturi de conducere”! Acestora li se plînge de milă! Și pentru ca lamentația suplicantului să aibă mai mult efect, i se oferă ca suport sloganul implicit al “artei pentru popor”, “pe înțelesul maselor”: “Se trece cu un strivitor dispreț și cu o nejustificată superioritate peste producția literară a acelor confrăți care folosesc o mai tradiționalistă modalitate artistică, care scriu mai pe înțeles, care n-au ajuns la nebunia de a-și închîpui că

pofida expresiei părelnic laborioase, încărcate, de reproșuri veniale, “cu voie de la poliție”, în spiritul filmului pe atunci în vogă, comandat “de sus”, al lui Titus Popovici, *Puterea și adevărul*. De opoziția oficial admisă între comunistul oarecum “inuman”, de tip dejist, și comunistul “de omenie”, ceaușist. Adică de reflectarea, pe de o parte, a luptei intestinale pentru putere a unor indivizi din înalta nomenclatură, pe de altă parte, a sfortării noului cîrmaci de-a ameliora imaginea funcției sale, de a-și cîștiga un capital de popularitate personală. Marele regret al lui Ion Caraion e... compromiterea “bătrînilor” colaboraționiști, devalorizarea lor rapidă ce risca a devaloriza marxismul însuși: “aproape toți aceștia sînt astăzi în ochii opiniei publice compromiși ori demonetizați, iar în ochii noilor generații au ajuns veșnicul acestora cal de bătaie. Numai că antipatia arătată multora dintre ei, jsutificat sau nejustificat, este adesea confundată de către cei tineri și - conștient sau nu - se transformă în antipatie față de marxism. Eroare care ar trebui prevenită”. “Eroare” într-adevăr, dar a cui?

A DOUA CLASĂ de literatori, a celor ce n-au aderat la comunism, e definită de Ion Caraion cu o grijă pedantă a formulării (în popor se spune “de parcă ar călca pe ouă”), spre a nu leza cumva susceptibilitățile ideologilor, deprinși cu limba de lemn, în beneficiul cărora se recunoaște circumstanțial și “culpabilitatea” unor deținuți politici și victimizările “inere-nite” revoluțiilor, precum o jertfă axiomatice: “Cei care pe drept, sau pe nedrept, dintr-o hotărîre a lor față de regim sau dintr-o atitudine a regimului în raport cu ei, s-au aflat de o parte o vreme sau o mai îndelungă vreme, adică au refuzat, sau li s-a refuzat, sau li s-a refuzat culturală cu comunismul. Există și în cadrul categoriei acesteia, desigur, o serie de nuanțe care merg de la foștii cosmopoliți, decadentiști, obscuranțiști etc. pînă al foștii deținuți politici - speță și ea de atîtea

haos, deabusolare și ușoare articoli. Da, s-au acordat o seamă de libertăți. Din punct de vedere al conducerii statale, asta e cum nu se poate mai laudabil. Ele pot fi mîine mai multe. Dar aceste libertăți n-au încăput adesea pe mîinile celor mai mîntoase stilouri, care sînt și pentru ele și pentru țară - ce au de făcut cu libertățile. Și se abuzează cînd și cînd de ele în detrimentul ideii de libertate. Iar uneori se abuzează cam mult”), ia atitudine împotriva tinerilor, nu în numele declarat, așa cum ar fi fost mai onorabil, al unui decalaj habitual între generații, ci în temeiul unor interese ale regimului totalitar. Tinerii sînt blamați aproape în bloc (menționarea unora ca “zeleși” nu alcătuieste decît un fard), într-un duh de concurență neloyală, cu motivație, pînă la urmă, ideologică, atît de bizar, dacă e să ne gîndim la numeroșii autori de talent mai tineri decît Ion Caraion, care au avut prilejul a se afirma, exploziv, în perioada scurtei liberalizări de după 1965: “S-au ridicat și se mai ridică numeroși tineri zeleși să pătrundă în cultură. Unii talentați și instruiți sau doritori de îmbogățire a cunoștințelor, alții doar impostori, ariviști, obraznici. Și de multe ori au reușit tocmai cei din categoria a doua, adică farsorii și obraznicii, care poate că sînt și mai numeroși.(...) Fiindcă dintr-o dată, astăzi, redacțiile gem de ei. Iar proaspeții recruți nu numai că practic oarecum aceleași abuzuri împotriva cărora tipau, dar se și căznesc zilnic să le depășească. Pînă mai adineauri le era greu, deoarece găseau locurile ocupate. Și ocupate aproape întotdeauna - bineînțeles - de cei maturi. De unde, un întreg scandal!”. Ceea ce nu e chiar o postură de generozitate față de urmași. Se recurge și la o statistică încredutată a repartiției periodice, urmată de o caracterizare a lor ce nu spune nimic, spunînd în același timp multe: “Amfiteatru e o revistă de tineri. *Viața studentească* - bineînțeles. *Scinteia tineretului* - după cum se deduce din titlul ziarului. *Luceafărul* - de asemeni. *România literară* n-are decît doi «bătrîni»: pe Geo Dumitrescu și pe mine. Iată, prin urmare, că de unde cu vreun an, doi în urmă, ultimii scriitori tineri se plîngeau continuu că nu au debușeu, astăzi și dispun de mai toată presa literară. E însă această presă mai bună? Pune probleme mai interesante? Aduce ea lumină unde era negură? Restabilește ea un echilibru între antiteze? Nu.

avîndu-i ca obiect pe tinerii “nechemai”, “dispuși la orice” (de parcă “bătrîni” s-ar fi aflat la antipod!) continuă astfel: “Se tot exaltă, în schimb, valoarea unei minorități literare, alcătuită - cel puțin în sens figurat - mai cu seamă din copilandri care nu au învățat încă îndeajuns nici pentru ei înșiși, ca să aibă apoi de unde și cum învăța pe alții”. Evident, acești “copilandri” în formare primejdiau categoria “bătrînilor” proletculțiști, care, indiferent de “învățătura” lor, aveau o apetență pedagogică nelimitată. Cerneala lui Ion Caraion se dovedește a fi, în acest loc, veninoasă, asmuțînd puterea împotriva rivalilor săi potențiali, cu aerul că-i slujește interesele. Și, de fapt, nu i le slujea pe această cale ocolită?

În nu mai mică măsură picante sînt cele “patru mari categorii sau direcții” în viața literară, pe care le disjunge autorul *Duelului cu crinii*, pentru uzul omnipotentului său destinatar. Să remarcăm că jocul micilor rezerve nu reduce mai deloc orientarea epistolerului, care țintește “reabilitarea” unei clase literare privilegiate pînă deunăzi, el însuși vorbind, desigur, în altă parte, despre “moșierii” literaturii “noi”, amenințați de relativa “destalinizare”, ce i-ar fi expropriat de unele avantaje exorbitante. Iată-i pe componenții primei categorii: “Cei care - unii de bună-credință, alții din oportunism, alții din interese de diferite naturi, alții din entuziasm sau din calcul - s-au alăturat de la început sau aproape de la început liniei progresiste a Partidului și au mers pînă la un punct foarte avansat, sau au mers chiar pînă la urmă prin tot soiul de ape, și clare și tulburi, prin felurite riscuri, prin consecințe de toate felurile, fără a gîndi în ce măsură fac întotdeauna ceea ce trebuie să facă. Sau fără a îndrăzni să se opună atunci cînd gîndeau că nu așa s-ar fi convenit să acționeze și să gîndească. Participînd la mai toate bătăliile, dintre care măcar cîteva n-au fost scutite de erori și - astăzi - de critica erorilor acelea, aproape toți aceștia, cu timpul, fie că nu erau prea dotați, fie că modul lor de a pleda pentru niște idei a fost adesea nefericit, alteori exagerat, exclusivist, în ultima analiză chiar nedialectic și fără perspectivă de ansamblu; fie că - unii și-au restrîns întreaga virulență și combativitate revoluționară doar la limitele sociologismului vulgar sau ale proletcultismului” etc. etc. E vorba de, în

Pentru a veni în întîmpinarea *reeducării* lor, urmasii de partid, autorul precizează, plin de rivnă: “Dar virtuta, o anumită filozofie a istoriei, resemnările, luciditatea sau chiar puternice procese de transformare lăuntrică i-au polisat pe o mică parte dintre aceștia scoțînd dintr-înșii chiar cazuri cu mult mai utile azi decît unele elemente din prima categorie”. Deci “utilitatea” renegaților celor mai abrupti. “Restul”? Ah, “restul” e periculos, întreit periculos, pentru componenții săi înșiși, pentru marxism și pentru scriitorii tineri, care pot cădea ușor în capcana prozelitismului anticomunist. Autorul, *Enigmaticii nobleți* îi atrage conștiincoasă atenția conducătorului suprem, mai ales asupra ultimului pericol, redutabil: “Restul, în lumina evoluțiilor istorice ale Partidului și a prefacerilor intervenite pe toate planurile vieții interne și externe a României actuale, confundînd esențele și acordînd aparențelor alt conținut decît cel real, adică îmbătîndu-se în continuare cu apă rece și presupunînd multora dintre actele guvernului și Partidului un sens convenabil doar fanteziei lor deformate și deformante; neînțelegînd cu adevărat miezul exact al unor măsuri și hrînindu-se cu impresia secretă că de fapt oficial s-a ajuns la convingerea - care însă, din motive conjuncturale, nu poate fi încă exprimată public - a falimentului ideii comuniste și amăgindu-se că oficialitățile noastre ar practica un naționalism camuflat ce se va pomeni silit în curînd să facă din ei vioara întîii; restul, spuneam, desfășoară o activitate defetistă față de marxism și o acțiune de prozelitism printre scriitorii mai tineri sau foarte tineri. Operație care, parțial, și reușește”. Nu putem a nu observa că, sub limbajul distins, neologistic, care ni-l amintește pe G. Călinescu din “cronicile optimistului”, Ion Caraion formulează, împotriva intențiilor sale, o prognoză justă. Atît “falimentul ideii comuniste” cît și recursul la un naționalism nu doar “camuflat”, ci și exacerbant urmau să marcheze agonia cumplitului totalitarism pe care poetul n-a cunoscut-o decît în faza sa incipientă, cu toate că îndeajuns de grăitoare.

CATEGORIA a treia este cea a unor oportuniști care încearcă să facă pe “intermediarii interesați ori dezinteresați ai diferitelor stilouri nu fără trecut reacționar ori de-a dreptul fascist”, preparînd terenul

ION CARAION

ULTIMA BOLGIE
J U R N A L 3

Ion Caraion - *Ultima bolgie. Jurnal 3*. Ediție și tabel cronologic bio-bibliografic de Emil Manu, Ed. Nemira, 1998, 240 pag., preț nementionat.

Dar pentru ca tabloul să nu fie atât de sumbru - doar Ion Caraion dorește a se manifesta aci ca un defensor al marxismului, rostindu-se analitic în favoarea unui marxism "luminat", mai eficient, precum procedaseră și alții, de la Petru Dumitriu și A.E. Baconsky la Marin Preda și Al. Ivăsiuc -, apare și porțița de scăpare a unor șanse de adaptare "progresistă": "Înlauntrul fiecăreia din cele patru mari categorii pomenite se găsesc - pe lângă retrograzi, veleitari, fixaționiști, doritori de parvenitism, revanșarzi și nebuloși - se găsesc și elemente a căror orientare e într-adevăr sincer și statornic progresistă, elemente care unite (cu un coeficient de libertate) în jurul unei publicații sau edituri foarte operative, nu cum sînt actualele edituri, ar putea reintroduce prin coalizata lor conștiință a seriozității, prin competență și răspundere atât etică, cât și artistică, respectul pentru idei, pentru valoare, pentru inovație ca și pentru tradiție, sistematizînd criteriile după care îndrăzneala experimentelor și experiențelor, ca și limitele acestora, nu pot via în afara unor rigori, logici și legi a căror desconsiderare anulează efortul și rezultatele, diseminînd haosul. Trebuie să ieșim din dezordine și labilitate". Totul e bine cînd sfîrșește cu bine (pentru regim), nu-i așa? "Noua ordine" nu e decît una în variantă marxist-leninistă, o ordine "progresistă". Riscul enorm e "labilitatea", adică ieșirea din peisajul ideologic, prin tolerarea situațiilor "anarhice": "Este, știu, un lucru nu realizabil peste noapte, însă dacă nu se iau de pe acum prevăzătoare măsuri de stopare a confuziei parcă din ce în ce mai mari, se va ajunge nu tîrziu la situații atât de anarhice poate, încît redresarea o să fie la un moment dat inimaginabil de grea sau de-a dreptul imposibilă". Aidoma unui activist cu un orizont de responsabilități imanente, autorul punctează: "Tinerețel universitar și scriitorii sînt două probleme foarte importante". Frecîndu-și mîinile de satisfacție, continuă a pleda insistent pentru înființarea unor instituții

E drept că Ion Caraion nu rămîne la stadiul acestor opțiuni pentru "concepția marxistă" și nici la susținerea acestor nume "principale". Trecem astfel spre polul *alb* al atitudinii sale, în care, din fericire, e cu mult mai prezent. Dacă pólul adaptării, măcar așa cum se reflectă în scrisoarea către Nicolae Ceaușescu, e sec, schematic, aci intervine pasta grasă a unor experiențe și a unor umori fundamentale. Scriitorul are aerul a-și asuma organic cele afirmate cu o vervă mordantă, argheziană, care, desfășurîndu-se în voie, sugerează ceea ce ni se pare o coincidență între autenticitatea stilistică și cea morală. O eliberare de demoni. O exorcizare de sine. O răscumpărare. Asemenea unui posedat ieșit din criză, Ion cel negru se regăsește în luciditate, în claritate. Odată risipită negura spiritului, compromisul îi apare drept compromis, hidoșenia morală drept hidoșenie morală. Nimic nu-l mai oprește a se exprima pe șleau. A formula considerații de bun-simț în vehemența lor rechizitorială, parcă pentru a-și răscumpăra propriile cedări. Să începem cu cele referitoare la numele "principale" (sau de pe alături), acum întoarse pe dos. Iată oportunistul stilat și pomădat, elaborat cu grija: "Aseară mi-a telefonat poetul V(asile)N(icolescu). Cincisprezece minute de elogii, ca să-mi spună la sfîrșit că mi-a oprit articolul despre Marin Preda: n-ar fi trebuit să citez o pagină din *Imposibila întoarcere*, care n-ar fi trebuit, la rîndul ei, să apară în carte, pentru că n-ar fi trebuit ca Direcția Presei (cenzura) să-i dea «bun de tipar», așa cum n-ar fi trebuit să se supere autorul cînd a încercat să publice aceeași pagină în paginile revistei *Luceafărul*, căci *Luceafărul* n-ar fi trebuit să i-o primească să i-o publice, fiindcă... Dar ar fi trebuit ca eu în articolul meu să nu las posibilitatea de a se crede că de anu... www.arnivae.xilulib.ro... vinovată societatea; cînd de fapt el e vinovat față de societate, el care ar fi trebuit... fiindcă ar fi trebuit... fiindcă... (...) Mi s-au interzis patru cărți. Mi s-au în-

caror cale a fost deschisă de poeți șazeciști de notorietate precum Ioan Alexandru și Ion Gheorghe, cărora li s-au adăugat penele tot mai decolorate și mai penibil adulatoare ale barzilor care se sileau a trata figurile discursului dictatorial cu mijloace ortodoxiste și sămănătoriste. Speța, descrisă abia în faza ei germinativă, însă cu o precizie ce conține intuiția proliferării ei remarcabile, este "a acelora pe care, deși dezvoltați sub marxism sau chiar născuți, educați, hrăniți și existând ca beneficiari ai realităților acestei epoci, o aceeași himeră și o aceeași falsă orientare în subtilitățile prezentului îi înșeală, dându-le și lor senzația că unele crize și încercări prin care a trecut ori trece comunismul vor determina în scurtă vreme conducerea de Partid de la noi să adopte formele unui neo-naționalism și că, în vederea acestei sperate eventualități, e bine să se lase din timp cultivați de, și la rândul lor să cultive ei înșiși, acele specimene amintite în finalul categoriei a II-a". Să mai adăugăm oare, că poetul nu s-a înșelat deloc asupra prosperității de care au avut parte, sub oblăduirea național-comunismului, "profesorii abuzivi ai ideilor de etnos"? Că, încercînd a atrage atenția partidului asupra inoportunității lor, i-a indicat calea unei diversiuni?

Cît privește categoria ultimă, ei bine, ea e constituită din tinerii execrați din capul locului, adică din concurenții cei mai greu de contracarat ai "maturilor" stalinisti cu posturi de conducere, în apărarea cărora nu șovăie a sări Ion Caraion: "Categoria a IV-a i-ar include pe cei pretimpuriu dezabuzăți, în majoritatea lor tineri, disprețuitori, cinici, mai mult sau mai puțin incuți, mai mult sau mai puțin talentați, însă obraznici și plini de fumuri, suspectînd ca pe o fărădelege orice le miroase a idee politică, a dirigenție ideologică, a normativ în literatură; cei ce pretind că sînt sătui de dădăceli, de conformismul bătrînilor, de stalinisti și de tehnicile învechite". Mai precis: "cei care spun că nu mai au timp de așteptat, că se grăbesc și care scriu abracadabrant, confuz, absurd, ininteligibil, «oniric», suprarealist, bizar, brambura; cei care nu respectă - mai pe scurt - nici o valoare, dar se laudă ditirambic între ei, spun prăpăstii, injură conducătorii, denigrează orice formă de artă angajată, întocmesc manifeste, proteste, contestații, sar la bătaie, vor zgomot, vor posturi, vor pașapoarte la purtător". Se poate oare mai precis?

bătore ca sfirleze!) în cadrul tuspatri categoriilor mai sus inseriate și că unirea lor, cu tact, în jurul unei publicații de prestigiu național sau al unei edituri vii, dar cu adevărat vii, ar duce nu deodată, însă totuși progresiv și sigur, la crearea și lărgirea unui climat sănătos, înviorător, necesar viitorului nostru". Avem simțămîntul vag că nu se află aici în chestiune viitorul țării sau al culturii sale, ci viitorul comunismului. Acesta îl preocupă obsedant pe autorul *Dimineții nimănui*. Ce reputație ar putea avea creatorii care s-ar angaja pe un asemenea drum? Răspunsul nu e deloc ezitant: "S-ar ști (...) că ei nu practică doar un marxism ovațional, un marxism de curte și de ocazie, un marxism aplaudativ, sec. formal, conjuncturist". Idealul, în acel moment și în acel loc scriptural, al poetului nu era altul decît asanarea, aprofundarea, eficientizarea marxismului. Acesta ar trebui să facă saltul de la simplu la complex, de la "parțialism" la ansamblu, să fie suficient de "elastic" pentru a-și menține dominația. Să fie, spre a întregi ideea celui pe care-l comentăm, "supraconjunctural": "Cultura noastră de azi trăiește o perioadă de tranziție de la ceea ce a fost simplificator, parțialist, neprincipial totdeauna, alogen adesea atît spiritului național, cît și esenței revoluționare, în sfîrșit recuzabil pînă la un punct, către ceea ce se dorește a fi complex, reparator, profund, obiectiv, specific în înțelesul cel mai grav și necompromis, divers, elastic și cu toate acestea fidel fundamentalelor idei ale concepției marxiste". O adevărată performanță!

PROPUNÎNDU-ȘI înfăptuirea, în această direcție, a unei "reviste-catalizator", Ion Caraion propune și o listă de nume, "o listă susceptibilă - firește - de amplificări, a colaboratorilor nu numai posibili, dar principali". E mai mult decît instructiv să aflăm cîteva din aceste nume "principale": Geo Bogza, Maria Banuș, Alexandru Balaci, Radu Boureanu, Nina Cassian, Ion Ianoși, Eugen Jebeleanu, Crohmăniceanu S. Ovid, Vasile Nicolescu, Radu Popescu, Ștefan Roll, N. Tertulian, Virgil Teodorescu (pe lîngă necunoscuții pentru noi Ion Horga, Horia Nițulescu, Despina Mladoveanu etc.). Probabil pentru că, așa cum se specifica mai sus: "Azi, pentru scriitorii de talent se cere mai mult decît ieri să fie și oameni de caracter, căci trăiesc într-un alt tip de societate".

nă la urmă isprava asta. Ca să mi se vorbească de vinovăția lui Moromete! E vinovat Moromete care n-avea decît două mîini și doi cai, în afară de mintea lui mai multă decît a nu știu cîtor comitete centrale, că a ajuns să n-aibă ce mînca și să fie cărat acasă cu roaba... V.N. e copil de țaran și censor. Supracenzor. Dar traduce pe Desnos și Michaux". Iată oportunistul arivist, grosolan-ingrat: "Lepra de Z(aharia) S(tancu) își publică «amintirile», după ce a murdărit cu rahat toate noțiunile mari, toate cuvintele al căror conținut însemnase pentru oamenii adevărați și pentru țara aceasta, altădată, ceva. El pomenește cîteva vorbe și despre V. Voiculescu. Favorabile, chipurile. În tinerețea lui S(tancu), Voiculescu i-a dat picioare, blid, pantaloni și povețe cum se intră într-o casă, cum se stă pe un scaun. După ce în patria noastră gunoaiele au acoperit gros limpedele apelor ei, S(tancu) l-a dat afară pe ușă pe Voiculescu. Nu-i de-ajuns: din gloria lui de după moarte îi e foame dulăului să mănince și azi". Iată oportunistul care se ornează cu demersuri de "conștiință" și de "morală": "Citește pe Jebeleanu! Citește pe Jebeleanu! M-a uns la inimă!! Formidabil!!! L-ai citit!!!! - prin redacția *României literare*... L-am citit cîteva ore mai tîrziu. Cine vorbește despre cine vorbește de program de conștiință morală... Ce e conștiința, E.J.? Ce e morală, E.J.? Ce drept ai tu să vorbești despre ele, E.J.? În 1955-1956, ieșit din închisoare, te-am întîlnit pe stradă, veneai de la un *meeting*, primiseși un coreean, care venise ca ațîția venetici ai lumii să-i dea și lui România, lui și Coreei lui, să mănince. Și tu, E.J., te bucurai că venise. Veneai de la *meeting*. Rîdeai. Și m-ai ocolit. Văzîndu-mă, ai trecut pe trotuarul celălalt, trîgînd după tine de mîncă o altă momîie, o altă burtă, un alt cocoș de vînt: pe Radu Boureanu. Închisorile țării erau încă pline de zeci de mii de oameni, de la copii la nonagenari. Eu mă întorceam cu coastele zdrobite, cu mușchiul diafragmatic rupt, cu un infiltrat t.b.c. Eu mă întorceam de la minele de plumb și de la Canal. Nu lucrasem ca tine la *Țara noastră* a lui Goga, la *România* lui Cezar Petrescu, la Direcția Presei sub legionarii și Antonescu. Dar mă inapoiam din închisoare. Și muriseră sau mă gemeau acolo sute de ziaristi, de scriitori, de colegi de

(Continuare în pag. 30)

Ion Caraion, o cutie a Pandorei?

(Urmare din pag. 29)

ai tăi, unii într-adevăr talentați, nu ca tine. Pe care tu îi înjuraseși, cărora tu le ceruseși moartea. Alte sute aveau să le urmeze. Scrișul tău și al altora ca tine le pregătea. Iar azi vorbești de conștiință, de morală. Cuvintele au ajuns prostituatele voastre! Îl citezi ca antifascist pe Gheorghe Dinu, care lua bani de la agențiile de presă ale Italiei fasciste, în vremea războiului (...). Vorbești de comunismul lui Geo Bogza care, ca și tine, delira rostind numele lui Stalin. Democrația era aceea, da? Ce ați făcut voi cu democrația? Cite morminte? Fasciștii n-au fost decît niște prunci, pe lângă programul vostru de... morală și de conștiință! L-am citit pe Jebeleanu...”

EO DIHOTOMIE? O contradicție? O diferență ca de la cer la pământ între o poziție și alta? Desigur. Dar, constatându-le, nu credem a-l putea osindi în chip absolut pe Ion Caraion. Din cel puțin trei pricini. Mai întâi, Ion Caraion n-a ajuns, totuși, în pofida unor pași schițați în această direcție sau pur și simplu într-o direcție întristătoare, un bard oficial, un realist-socialist sau un fabricator de omagii, de tipul Mihai Beniuc, Dan Desliu, Eugen Jebeleanu, Redu

ai noștri din emigrație, Paul Goma, Dorin Tudoran, I. Negoitescu. Dictatorului Ceaușescu i se închină anti-apologii de un sarcasm somptuos, în stare a spulbera maculatura encomiastică din țară: “Plictiseala comerțului cu muritori de natura celor ce-l aclamau, iar mai de curînd începuseră a azvîrli cu pietre după el, huiduindu-l, și secreta presimțire că de mult ființa lui era așteptată pe tron de amiază dulce lângă zeei înălțimilor îl eliberau de rațiune, iar pe cei din preajma sa de risipa și mîngîierea vreunei barem tardive speranțe. Doar monedă cu efigia lui nu se bătuse încă. Doar numirea sa pe viață în funcție de secretar general al Partidului întîrzia cam inexplicabil, sugestii totuși existaseră. Doar inspirata propunere de a se inaugura cu el o nouă dinastie urma să mai aibă loc. Fierul trebuie bătut cît e cald - nu? Poc-poc-poc. Tam-tam-tam. De cîțiva ani era numit Führer sau Conducător, cum, cum *conducător* pe vremea lui Adolf se auto-numise generalul Antonescu, devenit prin decizie de asemeni a lui însuși mareșal, însă doar Führer părea acum, de la un timp, nepotrivit, modest și îndepărtat pentru planetara personalitate a lui Rectus cel Mare. În șoaptă, la vreme de noapte, ea și cu el scormiseră o jucărie care costa zilnic milioane, un fel de perpetuum mobile, de sărbătoare continuă: Cîntarea României”. Nu e cruțată nici sinistra savantă analfabetă, pe care celebre instituții culturale occidentale nu se dădeau în lături a o distinge cu înalte titluri ce documentau asupra extinderii unui compromis epocal. Rîndurile ce i se dedică au o explicabilă brutalitate a exasperării: “Cotcodac-savanta, zisă Nefasta, avea, mari și late, bunăoară, mult și afit la urma urmelor, doar două clase primare, într-a doua rămăsese repetentă, mai încercase ea o dată și stop, stop, stop. Vacii dintr-însa - ce coada... ce balegă... - i-a fost imposibil să urce căruța mai

veniți în contact cu pielea - citatul înfioară, mi-au destăinuit-o și alții - mușcau, lăsînd rană pe locul atins. Trupurile noastre fantomatice erau astfel îmbrăcate ca într-o platoșă de bube din care, ori de cîte ori coaja bubelor suferea cea mai vagă eroziune, supra sînge cu puroi. Tratament medical: inexistent. Cei care se infectau grav mureau. Ceilalți, celorlalți - și se chema aceasta autohemoterapie - li se lua sînge din venele brațelor și li se injecta în fese. N-avea decît corpul, dacă mai reacționa, să reacționeze el singur”. Literatura pe care s-a silit a o produce în condițiile Gulagului are gust de sînge, otravă și moarte: “Scrise de mină, cu creionul, cel mai adesea pe hîrtie de sac de ciment, în anii detenției Ion Caraion a inițiat și a făcut să circule de la un penitenciar la altul și din temniță în temniță, iar lesne nu era, revistele clandestine *Generații* și *Don Quijote*. (...) O considerabilă parte a versurilor sale (născute între ziduri de celule sau înlăuntrul sîrmelor ghimpate) a izbutit să se strecoare afară. Nu e prilejul să explicăm cum. Unele memorate, altele chiar cărcălite rudimentar”. Rearestat împreună cu dactilografa ce transcrisese unele din aceste poezii, urmînd a-i deveni soție, e, în 1959, condamnat la moarte, ca puțini alți scriitori ai lumii: “Execuția se amîna. Pedepsa va fi comutată. Alți șase ani de osîndă urmează primilor cincî”. Cine poate reflecta cu inima ușoară la un atare destin? Cine poate trece impasibil pe lângă alte precizări, care pot ascunde întimplări oribile, amenințări, șantaje, torturi, prelungite chiar în anii dictaturii Ceaușescu, de-o “îmbulzire” iluzorie? Eliberarea din detenție nu echivala cu libertatea: “De fapt, se trecea dintr-o curte mai mică de temniță în curtea unei temnițe”. www.arhivaexilului.ro România. Foștii condamnați politici, deși «eliberați», au continuat să fie socotiți o primejdie, să fie ame-

nal-comunismului, în care s-au prins destui confrăți, chiar cu întârziere. Ni s-ar putea replica: dar așa-zisul *Jurnal*? Acesta rămâne deocamdată, așa cum am arătat și cu alte prilejuri, o enigmă. Nu dispunem încă de suficiente date nici pentru a-i reconstitui structura derutantă, nici pentru a-i descria geneza de-a dreptul înfricoșătoare. E un abis care cheamă, conform vechiului dicton, un alt abis, cel al comunismului, căruia Ion Caraion i-a căzut jertfă nemijlocită, inclusiv prin boala ce i-a provocat sfârșitul. Oricum, autorul *Cîntecelor negre* nu ne-a oferit un spectacol al compromisului pe scenă, ci unul în culise, nu în lumina reflectoarelor, ci în umbra unei rușini nedelegate, mistuindu-se misterios pe sine. Eroarea îi aparține, indubitabil, dar nu în cadrul, să zicem așa, al carierei, ci al unei anticariere. Nu reprezintă un instrument al afirmării de sine, ci al negării de sine, nu e un semn al arivismului, ci al căderii tragice. Nu știm - socotesc că nu vom ști niciodată - pe unde trece granița, pe suprafața frământată a existenței sale, între inițiativa personală și neputința de a rezista. În orice caz, activitatea sa publică s-a aflat pe linia de plutire constantă a unor scrieri și atitudini reprezentative din toate punctele de vedere. Șovăirile, slăbiciunile, momentele de dezonoare n-au putut fi scoase la lumină decât târziu, ca niște bandaje îmbibate de sânge și puroi ale unor răni de ele ascunse pînă atunci. Greșim oare dacă-l vedem pe Ion Caraion drept un "poet blestemat" de un tip aparte, stigmatizat nu doar de blestemul "metafizic" al naturii sale, ci și de cel istoric al biografiei sale, și ea, la rîndul său, bifurcîndu-se în ultragiile ce i s-au adus și-n cele ce și le-a adus singură? Dacă-l vedem întruchipînd formula rim-baldiană care-l desemna pe poetul *maudit* drept "marele bolnav, marele criminal, marele damnat - și supremul savant"? "Savant", în egală măsură, al Binelui și al Răului...

În al doilea rînd, să nu uităm că, odată ajuns în Occident, Ion Caraion desfășoară nu numai o foarte substanțială activitate literară, editînd revistele "inter-naționale" *Don Quijote*, *Correspondances*, *2 PLUS 2*, dar și vituperînd cu o neostoită vigoare, în ciuda bolii sale ce avansa, statul "polițienesc și anticultural", care era România sub dictatura cuplului Ceaușescu, care stat, "satisfăcut în cecitatea și despotismul său", se vădea a fi "consecvent în stalinism. În stalinism și în mizerie. Așa cum e întunericul consecvent cu sineși". Acțiunea sa e similară cu cea a altor faimoși militanți

zînă în cvasi-imponderabilitate sau de heruvim rozuliu, ca sfecla de colorată, cu aripioare și cu el în chip de viteaz, cu sceptru, eșarfă și căutătură de bou providențial, deși intenția era să-i aprindă în ochi stele". Într-un asemenea context, privesc cultura din decursul "epocii de aur" ce se apropia de asfințit nu putea fi decît cea a unei paraginii în care înfloreau - buruieni veninoase - mizeria, cenzura, impostura, tupeul: "În locul cenzurii - Direcția Presei - desființate, se înființaseră alte cincisprezece. Cincisprezece anilumină. Sediile revistelor, ziarelor și editurilor fuseseră închiriate unor ambasade străine, pentru devize. Redactorii, toți redactori - ca o turmă - se duceau acum în afara orașului, la Casa Școlii, un fel de garaj gigantic, de magazie și depozit, construit în stilul Kremlinului, în care călcau peste grămadă înghesuiseră toată suprastructura și pe toți slujitorii acesteia. Numărul premiilor literare, ca și valoarea lor în bani, scăzuse pînă la insignifianță. Premiile Academiei Române erau de cîțiva ani numai onorifice, căpătai o bucată mică de hîrtie groasă, necuviincios tipărită, prin care se atesta că ai fost laureat, uite colo! Se redusese sfidător și punitiv tirajele cărților, planurile editoriale, drepturile de autor. Nu mai erau decît arareori invitați la emisiunile radiofonice și de televiziune autori de real talent, predominau stricătorii limbii, poșirca, lăutarii, majoritatea lor țigani, baragladinile șanțurilor în costum național și foaie verde mazăre". Aceasta e veritabila imagine a României totalitare și acesta e veritabilul Ion Caraion, în clipele covîrșitor majoritare ale conștiinței sale integre, cînd impulsul negator al temperamentului și al verbului său se suprapune cu fidelitatea negativității social-morale obiective.

În sfîrșit, cum am putea uita faptul, capital, că Ion Caraion a fost un martir al Gulagului? Că suferințele sale atroce sînt zguduitoare în sine și că raportarea lor la nevoile, conștiința și sensibilitățile unui creator le acordă o semnificație excepțională? Iată-l confesîndu-se la persoana a treia: "Din 1950 pînă în 1955 execută cinci ani de condamnare politică. E trimis în lagărele de muncă forțată de la sinistrul canal Dunăre-Marea Neagră, pe fundul căruia dorm zeci de mii de victime, și apoi în minele de plumb de la Baia-Sprie și Căvnic (Maramureș), unde se lucra la o mie de metri sub pămînt, în pielea goală, date fiind bineînțelese temperaturi foarte ridicate și excesiva aciditate a apei infiltrate prin fisurile rocii și pîcurînd fără oprire. «Stropii

exegeți." Au existat perioade însă în viața de afară, după așa-zisa eliberare și reabilitare, mai chinuitoare decît unele din cele din timpul detenției".

IAR DACĂ totuși îl socotim vinovat - și nu vād cum l-am putea întrutotul deculpabiliza pe acest personaj de alură dantescă, neștrăin de mari rătăcirii -, nu s-ar cuveni, în numele bunului-simț, a considera că și-a ispășit în largă măsură vina, prin suferințele îndurate? Cu atît mai virtuos cu cît, în mediul escatologic al universului concentraționar, deosebiriile dintre abjecție, slăbiciune și inocență nu sînt chiar lesne de stabilit. Că trecerea poetului prin temnițele comuniste a reprezentat Purgatoriul prin care s-a putut înălța spre zarea unei redempțiuni? De ce ne obsedează un Ion Caraion, cită vreme nimeni nu vorbește nimic despre Eugen Jebeleanu, despre Maria Banuș, despre Nina Cassian, cită vreme un Marin Preda e socotit "un mare exemplu moral", iar un Adrian Paunescu continuă a fi contemporanul nostru întru turpitudine și demagogie agresivă, caționat politic și acceptat ca partener respectabil de dialog? Nu e cumva o nedreptate ce i se aplică și în postumitate? Indiscutabil mare poet și mare pamfletar, Caraion n-a avut, după cît se pare, și un caracter pe măsură. Dar suferințele enorme ce le-a suportat nu-l absolvă măcar parțial de impuritatea ce-o purta, probabil, structural, de Raul pe care l-a dat, în răstimpuri, în vileag? (Baudelaire caracteriza suferința drept un "divin remediu al impurităților noastre"). Despre Nichifor Crainic se zice că n-ar fi avut în temnița o comportare chiar pilduitoare. Se știe că atît mentorul *Gîndirii*, cît și Radu Gyr ca și alți foști prizonieri de conștiință au scris la bătrînte texte de abjurare și de propagandă ceaușistă. Nu toți au avut puterea de rezistență a unui V. Voiculescu. Însă pînă unde ar putea merge blamul nostru? Cît de mult ne-am putea îngădui a-i condamna pe cei scăpați din ghearele noii inchiiziții, care s-au infipt adînc în carnea și-n sufletele nefericiților ei captivi? Nu-mi e ușor, dar doresc să-mi exprim gîndul pînă la capăt, cu riscul de a-i indispune pe unii prieteni: nu se cuvine să ridicăm piatra împotriva unui om torturat, mai bine de un deceniu, în bolgiile Gulagului, s-o ridicăm și să n-o mai lăsăm din mînă, noi, cei pe care Dumnezeu ne-a ferit de Gulag.

Romane sociale

◆ Dorothy Allison (în imagine), o tânără scriitoare provenită din Carolina de Sud, dintr-o Americă rurală și misterioasă, a debutat în 1992 cu un roman în mare parte autobiografic, *Bastard out of Carolina*, povestea adesea insuportabilă a unei fetițe din flori, născută de fiica de 15 ani a

unei familii de albi săraci, în care bărbații sînt mai mult prin închisori, iar femeile, epuizate de muncă și nașteri, sînt private de bucurii. Această familie numeroasă e însă foarte solidară, legătura de sînge făcîndu-i să se ajute la greu. Micuța Bone trăiește în acest grup generos, pînă cînd mama ei se mărită cu fiul ratat al unei familii burgheze. Gelos pe locul important ocupat de Bone în viața soției lui, el devine violent, își bate adesea și în cele din urmă își violează fiica vitregă. Fetița își suportă calvarul fără să spună nimănui, pentru a-și proteja mama iubită, dar aceasta o abandonează în grija unei mătuși, și își urmează soțul în California. Scriitura tinerei romaniere este puternică și concentrată, ca un lung strigăt de durere. Criteriile estetice nu o preocupă, pentru Dorothy Allison, fiind mai important adevărul de viață. Cel de al doilea roman al ei, *Caved weller*, publicat în 1998 pare o continuare a primului, avînd ca subiect regăsirea, după zece ani, a fiicelor abandonate de către o mamă fugită cu un cîntăreț de rock. Ambele romane s-au bucurat de succes, primul intrînd chiar în finala prestigiosului National Book Award.

0 cruzime delicioasă

◆ Wilkie Collins (1824-1889), prietenul și colaboratorul lui Dickens, era înzestrat cu un mare talent de povestitor și răspundea cu ușurință cererii de "romane de senzație" a publicului din epocă, fiind primul și cel mai mare maestru al romanului polițist englez. (*Femeia în alb*, Fa-

Călugărița

◆ Setouchi Jakucho a transpus în japoneza modernă, pentru a fi pe înțelesul tuturor, o operă literară celebră, veche de o mie de ani, *Romanul lui Genji* de Murasaki Shikibu, versiune care s-a vîndut în peste două milioane de exemplare. Adaptarea a fost destul de dificilă - mărturisește Setouchi Jakucho în "International Herald Tribune": "În timpurile vechi nu se cuvenea să spui oamenilor pe nume, erau desemnați prin casele din care făceau parte, ceea ce dă textului o anume prețiozitate și îl face greu de urmărit. Dar, să fim cinstiți: Genji trece mereu dintr-un pat în altul. Sexul e foarte

O conștiință încărcată

LA 21 MARTIE, la festivitatea Oscarurilor, s-a putut observa că, atunci cînd a apărut pe scenă Elia Kazan pentru a-și primi premiul pentru întreaga operă, o parte a publicului nu s-a ridicat în

La începutul anilor '80

picioare și nu a aplaudat. Pentru cinefilii care nu erau la curent cu polemicile ce au premers acordarea acestui Oscar de onoare, faptul a părut ciudat, căci filmografia regizorului american în vîrstă de 89 de ani (născut la Istanbul într-o familie de greci, pe numele său adevărat Kazanjoglus) cuprinde pelicule reluate periodic pe micile ecrane și programate în toate cinematocile lumii. Pentru cinefilii care nu erau la curent cu polemicile ce au premers acordarea acestui Oscar de onoare, faptul a părut ciudat, căci filmografia regizorului american în vîrstă de 89 de ani (născut la Istanbul într-o familie de greci, pe numele său adevărat Kazanjoglus) cuprinde pelicule reluate periodic pe micile ecrane și programate în toate cinematocile lumii.

atras la început de această ideologie și amăgit de sloganuri generoase, dar s-a dezmeticit. Și-a dat seama - spune - că doctrina comunistă e "o sclavie a spiritului" și manipulează oamenii într-o direcție greșită: "Mă duceam pe strada 12, unde se afla sediul partidului din New York, primeam ordine, și apoi plecam, încercînd să le execut ca un bun om de stînga ce se conformează directivelor. La un moment dat, am primit ordinul să ne infiltrăm în Group Theater. Părea un joc de copii, dar nu era." Evocînd decizia de a-i denunța Comisiei McCarthy pe cei opt tovarăși ai săi din Group Theater, membri ai partidului comunist american, Elia Kazan explică: "Partidul primea bani de la Hollywood și din mediile teatrale. Comuniștii erau infiltrați peste tot. Mi-am spus că, dacă eu nu voi vorbi, nimeni nu va ști niciodată despre această rețea." N-a fost deloc ușor să se hotărască să-și trădeze colegii, la care ținea, dar crede că, dacă ar fi mințit în fața Comisiei spunînd că nu are cunoștința de ceea ce se uneltea, ar fi fost mai rău. Pentru America.

Cei care au figurat pe lista neagră și familiile lor susțin că nu poate fi iertat pentru ceea ce a făcut la 10 aprilie 1952 și îl acuză că a denunțat din interes, pentru a intra în grațiile maha-bilor cinematografilor și a scăpa ei însuși de vînătoarea de vrăjitoare. Întrebat de Young cît adevăr conțin aceste vorbe, regizorul protestează: "Nu a-

ales *Plaua lui* continuă să aibă succes și azi). Pe când avea 20 de ani și lucra ca funcționar la o companie de comerț cu ceai, Wilkie Collins își ascundea sub registre caietele în care scria aventuri exotice. Așa s-a născut primul lui roman, *Iolani*, o poveste crudă despre sacrificarea copiilor în Polinezia, pe care editorii, temându-se că își vor șoca respectabilii cititori, l-au refuzat. Collins l-a pus într-un sertar și a uitat de el. La peste 100 de ani de la moartea scriitorului, în 1991, manuscrisul a apărut la un anticar din Manhattan. Cumpărătorul lui, care dorește să își păstreze anonimul, s-a decis în sfârșit să-l publice în primăvara aceasta. Prefațatorul, prof. Ira Nadel de la University of British Columbia, întrevinde în romanul de început elemente ale operei ce i-au adus lui Collins faima: vrăjitori singeroși, tărîmuri exotice, indivizi misterioși și femei ciudate intersectându-se prin ceturile victoriene, fiori de groază și lovituri de teatru. "The Independent on Sunday" crede că publicul va aprecia, și după 155 de ani de la scrierea lui, romanul tinărului a cărui imaginație dezlanțuită nu mai șochează. Epitetul cu care e recomandat *Iolani* spune totul: *delicios*.

dăsimulat sub multiple ecrane. În ciuda limbajului înflorit, mai toate scenele încep prin ceea ce am numi azi un viol. În epocă, aceasta era forma obișnuită a raporturilor bărbat-femeie. Am descoperit însă că cele care păreau să-și accepte astfel soarta, mai târziu deveneau călugărițe, unicul mod pentru ele de a-și câștiga independența față de bărbați". Setouchi Jakuchō, celebră în Japonia pentru scrierile sale despre sex și familie și pentru o autobiografie fără fard, a ales ea însăși veșmîntul monahal în urmă cu 10 ani. Acum în vîrstă de 51 de ani, călugărița cu țeasta răsă (în imagine) mărturisește că buddhismul i-a adus libertatea și distanța necesare pentru a spune lucrurilor pe nume.

Zao Wou-Ki

◆ Născut la Pekin în 1921, pictorul Zao Wou-Ki trăiește din 1948 la Paris și are o cotă mondială înaltă. Prieten cu Giacometti, Michaux și Claude Roy, care i-au făcut cunoscut numele în cercuri de specialiști și colecționari, pictorul chinez este atît de apreciat în Franța, încît recent i-au fost dedicate două cărți: un

album în care tablourile îi sînt comentate de Yves Bonnefoy și Gérard de Cortanze (Ed. La Différence) și *Culori și cuvinte, Convorbiri cu Zao Wou-Ki* (Ed. Cherche-Midi). O mare retrospectivă a operei sale a fost prezentată anul trecut la Pekin, iar acum poate fi văzută și de locuitorii din Shanghai.

Iuzoriul paradis

◆ Două cărți despre scriitorii și artiștii germani și austrieci fugiți de nazism pe Coasta de Azur au fost traduse de curînd în Franța: *Exil în paradis, Artiști și scriitori pe Riviera (1933-1945)* de Manfred Flüge (Le Félin & Arte Editions) și romanul unuia dintre acești refugiați, Walter Hasenclever, *Coasta de Azur 1940. Azil imposibil* (Ed. de L'Aube). Personajele primeia sînt, între altele, Ludwig Marcuse, Thomas Mann și familia sa, Lion Feuchtwanger, iar cea de a doua descrie mica lume a intelectualilor anti-naziști germani în exil, lupta lor cu administrația franceză care i-a considerat periculoși și i-a închis în lagărul de la Milles în 1940 și solidaritatea mai slabă decît se credea între personalitățile ce împărțeau aceeași soartă.

(1952), *Viva Zapata* (1953), *Pe chei* (1954), *La Est de Eden* (1955), *Un om în mulțime* (1957), *America, America* (1963), *Învoială* (1969), *Ultimul nabab* (1976).

Americanii însă erau la curent cu polemica declanșată în jurul numelui lui Elia Kazan, căruia nu i se iartă, nici după aproape o jumătate de secol, faptul că, în timpul vîntorii de comuniști inițiate de Congresul american în mediul artistic, și-a denunțat opt colegi. În timpul discuțiilor aprinse, pro și contra, purtate în presă, bătrînul regizor a tăcut. A încuviințat însă să fie publicate pentru întia oară extrase din lungile convorbiri pe care le-a purtat, în urmă cu 25 de ani, cu scriitorul Jeff Young, convorbiri ce vor apărea în cursul acestei luni la Ed. Newmarket, într-un volum cu titlul *Kazan: maestrul vorbește despre filmele sale*.

În aceste mărturisiri din 1973-74, cineastul își exprimă regretul pentru "prețul în plan uman" al mărturiei sale în fața Comisiei McCarthy și se justifică: a acționat astfel fiindcă era convins de existența unui veritabil complot comunist împotriva SUA: "Să denunți pe cineva e un fapt care îți apasă conștiința. Dar, în același timp, cred că ceea ce am făcut eu trebuie judecat în contextul anului 1952."

O temă interesantă a convorbirilor cu Young este aversiunea cineastului pentru comunism, pe care l-a cunoscut din experiența proprie în cadrul partidului, încă din anii '30. Kazan, ca mulți alți intelectuali și artiști, a fost

... și astăzi

Broadway și eu eram angajat într-o carieră teatrală acolo. Mărturia nu numai că nu mi-a adus avantaje, ci m-a făcut să pierd anumite lucruri. Știam că mulți se vor întoarce împotriva mea, că mă vor detesta. Am supraviețuit și această experiență a făcut din mine un bărbat. Pînă atunci fusesem răsfațatul tuturor și, în consecință, în tot ce făceam căutam să le plac; apoi am devenit un om care putea să zboare cu propriile aripi." Ceea ce nu l-a împiedicat să-și regrete fapta și să-și simtă mereu conștiința încărcată, lucru care se vede și în anumite filme ale sale.

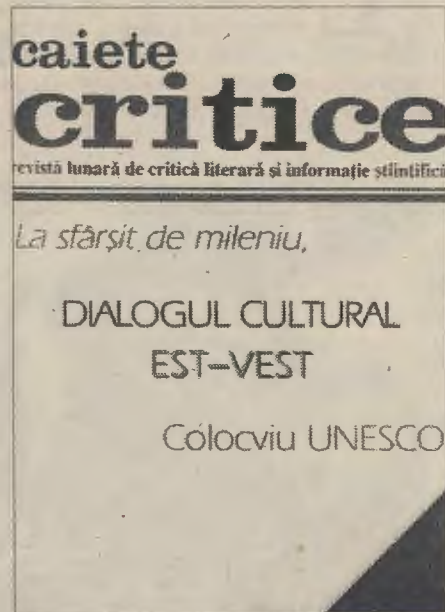
**Adaptare după
"The New York Times" de
Adriana Bittel**

Revista revistelor

O privire senină

În *CAIETE CRITICE* nr. 9-12 este sărbătorit profesorul Dumitru Micu la împlinirea a 70 de ani. Alături de convenitele articole omagiale semnate de câțiva din foștii săi studenți, este publicat și un fragment din volumul de memorii pe care îl pregătește profesorul, *Virște și timpuri*, și anume cel în care povestește, cu un soi de candoare care îi e proprie, experiența de redactor la *Scînteia*, între 1957 și 1962, Dumitru Micu ne spune azi că nu dorea să devină salariat al organului central al Partidului. Era asistent cu jumătate de normă la catedra de Literatură Română, colabora cu articole la *Gazeta literară*, *Viața Românească* și *Contemporanul*, iar uneori răspundea și comenziilor venite de la *Scînteia*, fiindcă apariția acolo "însemna o consacrare. Chiar și o simplă menționare a numelui era o mult râvnită, o invidiată onoare". Aceste colaborări au fost se pare foarte apreciate, de vreme ce redactorul-șef adjunct Nestor Ignat, i-a forțat mâna tânărului critic, înscriindu-l fără consimțământul lui pe statul de plată. N-a mai avut ce face: "Refuzul de a lucra la ziar ar fi fost luat drept afront la adresa partidului și tratat în consecință". ♦ Munca propriu-zisă în redacție nu i-a displicut, era destul de comodă, iar șefii - Nestor Ignat, Sorin Toma, Andrei Baleanu, Sergiu Fărcașanu - îl tratau bine, afabil. Fiecăruia din acești renumiți dogmatici proletcultiști, care aplicau plini de zel directivele partinice, li se facea câte un portret binevoitor, prin ochii tânărului Dumitru Micu *de atunci*. De exemplu: "La începutul deceniului al șaselea, Sorin Toma trona asupra întregii prese ca un semizeu. În 1957, puterea sa era în

rărare îl scutea de probleme de conștiință. Problema lui era doar să-și asigure cât mai mult timp liber pentru ceea ce îl preocupa cu adevărat: "Recurgeam, în marginile onestității față de instituțiile de la care luam salariu, la toate subterfugiile, la toate șiretlicurile, pentru a mă sustrage falselor activități, pierderilor de timp, câștigând astfel ore de lectură, scris, autoinstruire." Dumitru Micu nu se considera un oportunist: "Însușindu-mi realmente, cu bună credință, punctul de vedere marxist-leninist în problemele artei și adoptînd, în orice discuție, prezumția onestității preopinienților, nu puteam pretinde a fi mai calificat în a interpreta - nedogmatic - principiile estetice ale realismului socialist decât Sorin Toma, Ștefan Voicov, Nestor Ignat, Dumitru Micu,

LA MICROSCOP

Cuvîntul tipărit în două feluri

ÎN ULTIMA vreme, revine periodic în actualitate problema crizei romanului românesc. O criză despre care se poate discuta în fel și chip, dar care, în cele din urmă, trebuie raportată și la așteptările pieței, precum și la oferta romancierilor de la noi.

Nu voi face aici o listă de romane care mi s-au părut demne de tot interesul, romane apărute după 1990. Semnate de autori consacrați înainte de '89, unele dintre aceste romane ar fi trebuit să înregistreze, teoretic, un anumit succes de casă. Deoarece, tot teoretic, e greu de presupus că romancierii care aveau tiraje consistente înainte și-au pierdut subit cititorii. Romancierii care au publicat după '89 cărți remarcabile ar fi putut atrage atenția publicului, dacă cititorii ar fi avut aceea stare de așteptare a romanului ca gen, refuzînd vechile nume, dar urmărind totuși noutățile de pe piața genului.

Ce ascunde această mare scădere de interes a cititorului față de romanul autohton? O scădere de interes care poate fi observată și în privința literaturii memorialistice, dar și în ceea ce privește literatura să-i zicem documentară sau față de eseistică.

Nici literatura străină, pe de altă parte, nu se bucură de tiraje impunătoare, spre deosebire de primii ani după '89. Așadar e greu de susținut teza că, în ultimii ani, cititorii și-au schimbat preferințele și că dacă nu citesc autori autohtoni de literatură de ficțiune sînt dornici de alte forme de literatură scrisă de autori români sau că sînt dornici în mod special de oferta literaturii străine.

N-ar trebui să ne întrebăm spre ce anume s-a îndreptat totuși interesul cititorului care n-a renunțat la viciul lecturii, chiar dacă acesta nu se mai manifestă în cumpărarea de carte?

Poate că un indiciu ni l-ar putea da edițiile de vineri ale ziarelor care au suplimente consacrate programelor t.v. *Vinerea majorității zărilor este centin*

asemenea suplimente gratuite înregistrează o creștere semnificativă de tiraj. Iar revistele săptămînale care se ocupă de universul t.v. au tiraje de invidiat, de sute de mii de exemplare.

Televiziunea care, la noi, înseamnă, la mai toate posturile o ofertă combinată de imagine și text de tot felul - ficțiune, document etc. absoarbe mai mulți cititori decît ne place să recunoaștem, cititori care vinerea încep să aleagă documentare istorice, telenovele, documentare de călătorii, dezbateri de tot soiul, încît în bugetul lor de timp liber nu mai rămîne mare lucru pentru oferta de carte din librării sau de pe tarabe. Amîmarea lecturii unei cărți pentru că e *ceva interesant de văzut la televizor* e un fapt care, statistic, poate duce la cifre interesante, dacă nu chiar semnificative. La noi, televizorul anesteziază dorința de lectură și pentru că în afara de imagine îți dă și un prilej de lectură, prin traducerea care însoțește mai totdeauna imaginea. N-am făcut socoteala cîte *pagini* citește astfel telespectatorul autohton, zi de zi, în orice caz iată că numărul lor e suficient de mare. Iar dacă adăugăm și lectura obligatorie a programului t.v., o lectură de tip deliberativ, cu momente de reflecție și de firească indoială asupra chipului în care trebuie găsit cel mai bun drum prin labirintul ofertelor t.v. de tot felul, avem o posibilă explicație a dispariției unei mari mulțimi de cititori. Aceiași cititori care cu prilejul tirajurilor de carte apar pe la standuri sau care știu ce cărți au apărut în ultima vreme, dar care mărturisesc că mai au de citit cărți cumpărate înainte și rămase nedeschise din diverse motive.

Poate că sînt prăpăstios, dar criza romanului și a literaturii române în deosebire de literatura străină este o luptă inegală a cuvîntului tipărit în pagina de carte, cu cel *tipărit* la televizor.

Cristian Teodorescu

descrescere, dar a sedea lînga ei, aptecați amîndoi asupra unui text, mai trecea încă drept un privilegiu. O asemenea privilegieri nu-mi procura o satisfacție deosebită, dar îmi convenea. Era mai ușor de trăit, neavînd, grație lui, de suportat, în aceeași măsură ca la «Contemporanul» șicanările și dăscălelele tuturor intermediarilor”. Oportunismul redactorului de la secția lite-

Pentru cititorii din străinătate

Puteți face abonamente direct la redacție, la tarifele de 104 \$ S.U.A. pe an pentru țările europene și 130 \$ S.U.A. pe an pentru țările extra-europene. Plata se poate face prin C.E.C. la dispoziția Fundației “România literară” pe adresa Fundația “România literară”, București, Of. poștal 33, c.p. 50, cod poștal 71341, România sau prin dispoziția de plată a sumei în contul 251100296100089 deschis la Banca Română pentru Dezvoltare (B.R.D.), Filiala Pipera, București, caz în care vă rugăm să ne trimiteți pe adresa redacției, în plic, o copie după dispoziția de plată și adresa dvs. completă. În sumă sînt incluse toate cheltuielile poștale și de expediție. Se pot încheia și abonamente pe un trimestru sau un semestru, pentru o sumă proporțională.

România
literară

Calea Victoriei 133, București, sector 1. Telefoane: 650.62.86; 650.33.69; 659.35.42. (foto). Fax: 650.33.69. Luni, marți, miercuri, joi: 13-19; vineri: 9,30-13. Abonamente în 1999: 3 luni - 39.000 lei; 6 luni - 78.000 lei; 1 an - 156.000 lei; ISSN 1220-6318

Tipărit la
C&R Graphic S.A.

48 pag - 6.000 lei
La redacție: 4.000 lei

maru, Ion Mihaileanu. Fără cedări nu putea publica, de altfel, nimeni, nici măcar Argezi, necum un biet «tînăr critic». Deci scrie tot ce i se cere, de la cronici ample la note semnate cu pseudonime, în care era constrîns uneori să formuleze aprecieri pe care nu le împărțea. Supralicitările ideologico-politice din articole, spune, nu-i aparțin cu adevărat, erau introduse de alții în textele lui “relativ decente”. Așa că nu are nimic să-și reproșeze: “Direct în contradicție cu propriile convingeri fundamentale nu am scris niciodată nimic, nici sub semnătură, nici sub pseudonim sau anonim. Nu mi-am siluit în nici o împrejurare conștiința și n-am vîndut-o cu bună știință.” Seninătatea cu care își privește Dumitru Micu trecutul este ea însăși extrem de semnificativă. Pentru cei care s-au născut mai tîrziu și încearcă să înțeleagă epoca proletcultistă, memorialistice profesorului - fără indoială sinceră - explică într-un fel “cum a fost posibil”.

Infarctul tuturor bănuielilor

INFARCTUL suferit de premierul Radu Vasile a prilejuit presei pe lîngă publicarea știrii, cu litere mari, un șir de speculații care mai de care mai amețitoare, încît, premierul, dacă n-ar fi suferit atacul de inimă de vineri 26 martie, cu siguranță că l-ar fi făcut citind ziarul de la începutul săptămîinii trecute. Dar și imediat după, cînd s-a anunțat că ministrul Sănătății va conduce comisia însărcinată cu rezolvarea problemei sale, premierul ar fi avut toate motivele să-i crească pîsul. Fiindcă, totuși,

dl Hajdu Gabor e ministru al Sănătății, dar nu e medic. Gafa a fost reparată, din mers, totuși ideea de a stabili o comisie care să se ocupe de sănătatea premierului trădează ori lipsă de imaginație a celor care au avut această idee ori lipsă de încredere în medicii de la Elias, spitalul unde a fost internat Radu Vasile. Un cotidian, *NAȚIONAL*, și-a pus întrebarea cît de bolnav a fost importantul pacient dacă acesta, în loc să zacă, și-a permis să joace, în spital șah pe computer. ♦ Multe speculații s-au făcut și despre suplinitorul premierului, Valeriu Stoica, liberalul care alături de pedistul Victor Babiuc, erau singurele persoane care puteau ține locul prim-ministrului într-o asemenea împrejurare. Luînd de bune toate aceste speculații, am putea ajunge la concluzia că încă din clipa în care a fost desemnat premier, lui Radu Vasile i se pronostica un asemenea accident care să-i facă pe țărăniști să piardă, la un moment dat, postul cel mai important în guvern, fiindcă președintele Constantinescu a apucat să declare undeva, cîndva, că în cazul eșecului guvernului condus de Radu Vasile, nu va mai desemna un țărănist ca premier. ♦ La Timișoara, a titrat o parte a presei cotidiene de la începutul săptămîinii trecute, a fost ars steagul american. Dar, cum se întîmplă de atîtea ori la noi în presă, titlul se acoperă greu cu știrea de sub el. Nici măcar în varianta *Naționalului* - *că Sîrbii din Timișoara au ars steagul american* lucrurile nu stau pe picioare. A fost vorba de un grup de sîrbi timișoreni, nu de sîrbii din Timișoara, iar în privința sîrbilor din București care au demonstrat la in-

ceputul săptămîinii trecute în Capitală, nici aceștia n-au fost prea mulți. De altfel problema atacurilor aeriene ale forțelor NATO asupra unor obiective precis delimitate din Iugoslavia a fost din ce în ce mai negativ abordată în presa cotidiană de la noi. În *ADEVĂRUL* Bogdan Chireac și-a pus de pildă întrebarea *Să mai avem încredere în NATO?* În *CURRENTUL*, Cristian Antonescu își punea și el o întrebare, la începutul săptămîinii trecute: “Să-și fi greșit, oare, calculele oficialii Organizației Nord-Atlantice?” pentru a afirma că aceștia au declanșat o operațiune de pacificare a Iugoslaviei unde, “în loc să fie îngenuncheată, violența se întinde, răbufnind cu și mai multă înverșunare.” Și mai scrie Cristian Antonescu: “Din informațiile vehiculate de mass-media internațională; în Kosovo, armata și poliția sîrbă au dezlănțuit o nemiloasă ofensivă de purificare etnică (...) Războiul a scăpat de sub control.” Dar în ce măsură s-au aflat sub control operațiunile care au precedat această intervenție în Iugoslavia? Că, pe de altă parte, în conflictul din Kosovo se întîlnesc interese politice pentru care pacificarea încercată de NATO nu se potrivește cu calculele subintinse de aceste interese, asta o dovedește și faptul că regimul Miloșevici, respins înainte de facto de diverse forțe politice din afara Iugoslaviei își găsește susținători, acum, deși, acesta nu face altceva decît să continue operațiuni care nu s-au întrerupt în timpul negocierilor de pace din Franța și care, de fapt, se află în situația de a fi provocat intervenția NATO în Iugoslavia.

Cronicar

Dietzenbach, 27 mai 1999

Stimată doamnă Lovinescu,

Scrisoarea aceasta e în bună parte rezultatul lipsei Dumneavoastră de reacție la montajul de texte publicat de Mihai Pelin și Nicolae Manolescu în **România literară** din 7-13 aprilie a.c.

Republicarea în **România literară** a textelor apărute în 1982, în **Săptămîna** este, în sine, un *scandal*. Deoarece urmașele de drept ale fostei publicații a Securității sînt, sau ar putea fi, **România Mare** ori **Atac la persoană**. Cît despre faptul că Mihai Pelin își permite folosind aceeași tribună să dea lecții de etică, îl socotesc o nemaipomenită cutezanță. Chiar dacă după 1989 în România s-au petrecut atîtea.

Însă nu din această pricină vă scriu. Pentru că acestea sînt în fond probleme ale publicației: ale redactorilor ei, în primul rînd; și ale cititorilor ei, desigur. Sau, într-un cadru mai larg, ale scriitorimii românești. Nu și ale mele.

În ultimul an am urmărit cu justificat interes polemica desfășurată în jurul așa zisului „caz” ce face și obiectul secțiunii centrale a acestui număr special al **României literare**. Pe măsura trecerii timpului mi s-a întărit impresia pe care am avut-o de la început că asist la o destul de abil pusă în scenă - și dincolo de orice discuție: *de mari proporții* - diversiune. Care mi s-a părut mult mai bine pusă în operă decît diversiunea mai generală din care făcea parte și volumul parcă al cincilea al „*Cărții Albe a Securității*”. O senzație ce a devenit acum aproape o certitudine, odată cu apariția la rampă a însuși „coordonatorului” acelei „*Cărți Albe*”. Care, din cîte se pare, deține un soi de monopol al publicării și interpretării materialelor scurse din arhivele fostei Securități. Iar în privința „cazului” aflat în atenția acelui număr special al revistei, tot el este cel ce a deschis „polemica” prin serialul publicat începînd din ianuarie 1996 în **Expres Magazin**.

L-am numit pe inevitabilul Mihai Pelin.

Că asistăm la derularea unei diversiuni, e desigur numai o părere. Pe care o împărtășesc și voi căuta să o dovedesc.

Tot o părere e și faptul că republicarea în 1999, în **România literară** a textelor apărute în 1982, în **Săptămîna** este un mare, un grav deserviciu ce vi s-a făcut, atît Dumneavoastră cît și domnului Ierunca.

S-a contat desigur pe faptul că, republicate după 17 ani, exact aceleași texte vor avea efecte practic diametral opuse. Deoarece, în raport cu data primei lor apariții, și situația generală, și publicul care le citește, și publicația care le găzduiește - toate sînt altele.

Impresia mea este că tocmai lucrul acesta s-a urmărit. Pentru că una din „întele” diversiunii pare să fi fost chiar ștergerea *reperelor* - înainte de toate: *etic-civice* - care au fost Monica Lovinescu și Virgil Ierunca.

Aceasta este de fapt rațiunea demersului meu.

Dacă vă mai amintiți, am avut onoarea de a vă fi prezentat de Dinu Zamfirescu la terminarea unei mese rotunde ce a avut loc în cadrul Congresului ARA din vara anului 1987.

Încă din țară vă „cunoscusem” ca *voci*. Iar ajuns în străinătate în 1977 și preluînd în 1982 redactarea revistei **Dialog**, ați devenit pentru mine unul din punctele importante către care îndreptam publicația. Avînd probabil un oarecare „preludiu”, colaborarea noastră a devenit efectivă după 1987. Chiar dacă spațiul ne separa fizic, spiritual aveam impresia că sîntem alături - cot la cot, umăr lîngă umăr - pe baricada anticomunistă: în 1987, 1988, 1989. După ce regimul comunist s-a prăbușit, am avut senzația că străbatem tot împreună anii tulburi 1990, 1991, 1992. Și limitez aici perioada colaborării noastre deoarece cam de prin 1993 **Dialog** a trecut pe o orbită de așteptare - dacă pot folosi acest eufemism.

Dar acești șase ani, între 1987 și 1992, cînd Dumneavoastră și domnul Ierunca, prin colaborări de tot felul dar și prin vorbe bune, dacă le pot spune așa, ați contribuit ca **Dialog** să fie poate cea mai bună publicație a exilului acelor ani - ei bine, toate acestea nu se uită. Pentru că acolo se află un capital sufletesc pe care l-am investit și la care nu sînt dispus să renunț în vreun fel.

În lumea aceasta specială a cavalerilor speranței care am fost noi, Mihai Pelin *nu are ce căuta*. Sub nici un pretext și în nici un context. Căci e un spațiu sacru pe care prezența lui îl pîngărește.

Fiindcă, să ne amintim, limitînd observația la același interval de timp. În 1987 el se recicla la Iosif Drăgan, la Milano, venit acolo de la **Săptămîna** lui Eugen Barbu. După 1989 a revenit în România, mai întîi în slujba șef-rabinului Moses Rosen, mai apoi a lui Virgil Măgureanu, adică în „centrală”. Peste tot - pe post de „specialist” în publicarea și interpretarea de documente scurse din arhivele fostei Securități. În raport cu noi - mereu pe cealaltă baricadă.

De aceea, stimată doamnă Lovinescu, m-a mirat și m-a îndurerat lipsa Dumneavoastră de reacție la propulsarea lui Mihai Pelin în preajma Dumneavoastră și a domnului Ierunca. Ca un soi de martor susținător ori avocat din oficiu - nu-mi dau bine seama în ce calitate anume.

În locul unei reacții la care m-aș fi așteptat, în numărul următor al revistei v-a apărut o colaborare.

Or, dacă locul lui Mihai Pelin este acolo, în preajma Dumneavoastră și a domnului Ierunca, atunci locul meu nu mai este acolo. Și vă rog să considerați că drumurile noastre s-au despărțit.

E pentru mine o decizie foarte dureroasă. Pe care sînt însă obligat să o iau dacă nu vreau să pierd investiția de capital sufletesc făcută în acei șase ani, în care se află o bucată din viața mea.

Încă mai sper, totuși, ca într-o minune, că vă veți scutura de alăturarea malefică a personajului amintit. Că pînă în cele din urmă nu veți accepta să fiți puși într-o situație atît de dezavantajoasă - absolut nemeritată în raport cu tot ceea ce ați făcut pentru cultura românească.

Dorindu-vă numai bine, rămîn, cu aceleași sentimente

al Dumneavoastră,

1. Solaciu, Stefanesti. 1
D - 63128 Dietzenbach

Frankreich

Mme
Monica Lovinescu
81 rue François Pinton
F-75019 PARIS

JURNALUL L

Director Fondator: G. Că

Publicație de opinie și atitudine

Serie nouă, an X nr. 7-10

aprilie-mai 1999

Delir...

Îmi propusesem să nu mai scriu nici un cuvânt despre războiul din Serbia, dar cel mai dramatic eveniment european din 1989 încoace e greu de ocolit. Ca și cum totul e destinat să redevină literatură, ceea ce mi-a revenit în memorie este acea pagină celebră în care Marin Preda filosofa asupra istoriei. În acel timp, când spiritul ne rămăsese, totuși, într-o anumită măsură, liber, credeam a fi descoperit un sens subversiv (care lipsea atât de crunt literaturii de atunci) în acea faimoasă pagină. Ea nu era decât (și totuși era destul de mult) constatarea lucidă și fatalistă a unei neputințe: dacă ceea ce intră în delir este istoria însăși, nu putem fi decât martorii și actorii neputincioși ai unei drame care ne depășește.

La fel ca balenele care, cînduri întregi se aruncă uneori, cuprinse de o inexplicabilă frenezie, pe plajele unde le așteaptă o lentă agonie, să fie și societatea omenească cuprinsă, periodic, de o frenezie sinucigașă? Întrebarea merită să fie pusă atunci cînd oamenii politici, mass-media și opinia publică par a-și pierde uzul rațiunii pentru a intra în spirala halucinantă a unei demențe colective în care călăul și victima, nevinovatul și justițiarul, deopotrivă cu spectatorii, se amestecă pînă la totala confuzie.

Inversarea rolurilor și confuzia genurilor caracterizau riturile orgiastice ale antichității, care marceau de obicei înnoirea timpului. Totuși ritualul însuși regla această inversiune, asigura o oarecare ordine, dădea un sens dezlănțuirii frenetice și o canaliza într-un fel. Or, de cîteva săptămîni tot ceea ce era pînă atunci firesc în viața politică a acestui continent a căpătat un aer de ficțiune halucinantă, încît mă întreb: oare mai realizează ceva ce se înfîplă, sau trăim deja în lumea fictivă a unei dezlănțuirii de violență ucigașă pe care nimeni nu o mai poate controla și nimeni nu mai știe unde se va sfîrși și la ce va duce?

Deja, în războiul din Golf nu mai era vorba despre lumea reală: în fața ordinaatoarelor lor cîțiva băieți supradotați se jucau de-a rachetele, care, pe ecranele lor, dejucau radarele inamice, pătrundeau pe ferestre în camerele ascensoarelor, cu o precizie incredibilă, milimetrică, halucinantă. Pînă la urmă faptul că ele explodau cu adevărat nu mai avea nici o importanță; importantă era ficțiunea. Trăim acum prelungirea acestui scenariu, a cărui explicație pare a fi natura din ce în ce mai schizoidă a civilizației occidentale.

„Eu știu că totul e zadarnic și mîrșav, că există mai mult întuneric și că ticăloșii-s mai numeroase pe lume, dar nu ignor că întotdeauna va exista și frumusețe”

Cînd ai fost în infern și habar nu ai din ce se compune, lasă-i pe cei care s-au întors de

LUL LITERAR

or Fondator: G. Călinescu

opinie și atitudine intelectuală

aprilie-mai 1999

32 pagini – 4000 lei

Roza vînturilor

Căci ce e dreptul? Oare sacrificiul chiar nu se numește o datorie? Dar datoria ce este decît dreptul unui subiect care implică datoria obiectului ce dăunează?

Și cînd proverbul zice: blestemul ce vi-l faceți va cădea asupra nepoților pîn-într-al șaptelea neam – asta nu-i decît echilibrul care pentru restituirea lui cere ca precît s-a ruinat pe atît să se rezidească.

Cum veți stîrpi un deficit? Trăind cu spatele, lăsîndu-l să se mărească? Sigur că nu. Trăind chiar simplu cu el? Iar nu – căci el rămîne...

Cînd măsura deficitului e așa de plină încît el trebuie scuturat, și scuturat cu orice preț, atunci statul se zguduie din fundamentul lui și deficitul se stîrpește deodată, asemenea cum răzbunarea stîrpește vicii seculare și redă lumii echilibrul, bilanțul: Dreptatea...

Mintea dreaptă, simplă, senină a făcut din dreptate o cumpănă. Cumpăna dreptății. Și ce e dreptatea decît menținerea dreptului? Și ce e dreptul decît echilibrul? Cumpănă și drept – amîndouă echilibre – una a materiei, alta a spiritului. Dreptul e adevăr – virtutea e adevăr, nu cel relativ, care constată cum este. Adevăr, drept, virtute, toate trei sunt așa de gemene încît ai crede că-s una...

Echilibrul în stat e ca sănătatea în corp.

Mihai EMINESCU

Estetica „stării pe loc”

FIINȚA STĂRILOR DE DOR. Eroul din Mușat și ursitoarele (1882), „i s-a dat să simtă-ntotdeauna, un dor adînc și îndărătnic foarte, de-o frumusețe cum nu e nici una”. Iar lui Călin (din Postume), soarta i-a fost să iubească pe „frumoasa fără corp”.

Sensul și finalitatea dorului la Eminescu sunt în trăirea unei stări absolute de iubire, acolo unde frumusețea (lumii) este pură, fără corp; ființare ideală a stării pe loc. De aici funcția ecstatică a gândirii în mersul ei transcendental spre „dincolo” de hotarele clipei, reținută în ea ca stare de dor. Or,

acest dor este nemărginit, tainic, fără nume: „În ochii mei acuma nimic nu are preț, / Ca taina ce ascunde a tale frumuseți”. Taina frumuseții este intrinsecă dorului („în ochii mei”); acesta este: „...atîta de-adînc și-atît de sfînt / Cum nu mai e nimica în cer și pe pămînt”.

Idealitatea iubirii face ca dorul să fie „alb”, ca frumusețea nepătată a lumii. Ființarea lumii prin dor, ca stare pe loc, este în-chipuită. Poetul dă chip lucrurilor: „Una-i lumea-nchipuirii cu-a ei visuri fericite / Alta-i lumea cea aievea...” (Memento mori)

Constantin AMĂRIUȚEI

(continuare în pag. 24)

pe sirbi să lupte – negăsind altă metodă – pentru

v. că există mai mult întineric și că ticăloșiile-s mai otdeauna va exista și frumusețe”

*
și din ce se compune, lasă-i pe cei care s-au întors de

ei model. Un anumit fatalism, amestecat cu o bună doză de cinism, a ajutat pînă acum societatea umană să supraviețuiască, într-o istorie care numai simplă n-a fost. Acel cinism fatalist a fost pe nesimțite înlocuit de un fanatism idealist și de intoleranța maniheistă a unei societăți care pare convinsă a ști unde e răul, și hotărîtă să-l elimine cu orice preț. Dacă nu sînt altele motivele, și nu sîntem cumva în fața unei gigantice manipulări, ne aflăm cu siguranță în fața unei enorme naivități: a voi să tranșezi, cu ajutorul rachetelor, cea mai dificilă problemă politică a continentului, în butoiul cu praf de pușcă al Balcaniei, cum pe drept cuvînt era ea numită cîndva, ce naivitate, și ce lipsă de simț politic să crezi că poți să-l sperii numai cu ațu pe un dictator comunist care a văzut multe!

Pe de altă parte, această societate nu mai pare dispusă să tolereze moartea. Trimiterea trupelor terestre e de neconceput, din acest motiv, ca și aruncarea alimentelor pentru refugiați din avioane, care ar trebui, pentru asta, să coboare intolerabil de jos, sub focul artileriei inamice. Cineva a inventat chiar noțiunea de „război curat”, chirurgical fără victime; pînă și morții adversarului sînt pudic, negați, ocultați, escamotați; pe ecranele televizoarelor nu defilează decît masele calcinate de fiare ale unei foste uzine, ale unei foste rafinării, scheletul dezgolit de explozii al cîte unei clădiri în care nu s-a descoperit nici un mort. Poate că aici e explicația lumii virtuale, pe care și-o constuiește de cîtiva vreme, societatea occidentală, și care are menirea de a înlocui, pînă la urmă, lumea reală; pentru că în această lume se moare, și în cea virtuală nu.

Prea puțini (afară de naționaliști de dreapta, comuniști convinși, troțkiști incurabili) par a avea, astăzi, curajul unei opinii diferite de ipocrizia oficială; încă și mai puțini au puterea de a căuta, în spatele ei, explicațiile reale ale acestei crize, care se află în criza modelului societății moderne, care se aruncă precum balenele pe plajele unei lumi virtuale și moare pentru a nu mai muri.

Radu DRĂGAN

... fără sau cu pămînteni

Evident, ne referim la pămîntenii aceștia de la Dunăre și Carpați, ce au constituit și obiectul preocupărilor epice ale lui Marin Preda din ultimul său roman. Sînt pămînteni ce, în momentele de criză ale istoriei încep să intre în conul de atenție al Occidentului civilizată. Cineva, de undeva, începe să-și aducă aminte de existența lor, mereu sacrificată pentru ideea de apărare a civilizației în care ei, occidentalii, se tot lăfăie cu superioritate magnificientă. În numele democrației, amenințată mereu de spiritul despot, al slavului, „butoaietele cu pulbere” ale Europei tot pocnesc și-și aruncă artificiile alături de suveranitatea noastră veșnic amenințată. Cei care, din Occident, au încheiat sau încheie tratate de coexistență pașnică fără a ține seama nici un moment de interesele, drepturile și aspirațiile la existență ale acestui neam, n-au învățat nimic din lecția dură a „coexistenței pașnice” cu rusul și mai ales cu cel care a hălăduit în stepa comunismului, reinstaurînd imperiul țarist al lui Petru cel Mare, cu odiosul lui testament sau fără. Nu din „rusofobie” – cum l-am auzit de curînd acuzîndu-ne pe înrîncenatul redactor șef al *Adevărului*, scînteind cu leninista sa calviție pe postul TV al lui Tică Brateș,

ARISTARC

(continuare în pag. 30)

acolo să vorbesc despre el. Tu ascultă. Era pînă la urmă...

„Ca Lazăr din mormînt”

Cînd trăiam în România, Ion Caraiion, pe care nu-l cunoșteam, era la închisoare. L-am cunoscut aici în Franța în anii șaptezeci. Păstrez amintirea unui om marcat de nemulțumire obscură, fundamentală, care se restrîngea în expresia feții și în intonațiile glasului. Paradoxal, acest om dezamăgit era înzestrat cu o vitalitate telurică și o sensibilitate, aș zice o delicatete, care-l făcea nu numai foarte sensibil dar și accesibil la nuanțe, la lumini și la umbre în toate. Cu alte cuvinte o sensibilitate care trăda pe artistul din el.

Fiindcă acest om torturat a fost un mare poet. Sunt poezi care se țin deoparte de vremurile în care trăiesc. Ion Caraiion dimpotrivă le-a trăit din plin. Cu toată ființa lui fizică și morală, cu experiențele și dramele lui personale, s-a «implicat» sau a fost implicat, cum se zice azi, în epoca sa. A fost un om sfîșiat într-o epocă de cumplite încercări și suferințe umane, trăite de societatea românească. Caraiion a mărturisit în repetate rînduri că destinul și opera sa au fost strîns legate. Într-un interviu cu poetul elvețian romand Vahe Godel în 1982 declara în substanță că absurdul și cruzimea s-au înfîlțit în viața și în opera sa într-un fel indisolubil. Cu alte cuvinte, Ion Caraiion a avut vocația timpului obscur în care a trăit.

În tinerețe, dramele sociale, războiul, suferințele și morții i-au smuls accente de revoltă și i-au inspirat primele versuri, o poezie voit anti-poetică. Leșit din închisoare după unsprezece ani, ca Lazăr din mormînt, s-a regăsit pe sine, legat printr-o convență obscură de destinul său. A știut atunci că

destinul era în el, că orizontul său liric revelat de la început, acum amplificat și lărgit prin experiența închisorii, nu se va lumina cu adevărat niciodată, căci rana era de alt ordin, ruptura era înscrisă în structura sa intimă. Poetul a rămas un nemîngiat, conștient că neliniștea îl va însoți întotdeauna asemenea drumului între roțile trăsorii care însoțește un alai de nuntă, după propria lui imagine. Conștient de asemenea de capacitatea sa de a-și spune destinul, – «un destin de cenușareasă care nu și-a mai găsit condurii».

Poezia lui Caraiion este o confesiune, expresia tensiunilor și a contradicțiilor din el. Este în același timp o sfidare față de neantul care-l amenință din umbră. O confesiune și o sfidare care a știut să folosească admirabilele resurse ale limbii românești. Nu există cuvînt impur, trivial, respingător, prozaic, care să nu poată fi folosit de poet. Există doar materie, culoare, savoare. E treaba poetului să știe să le îmbine și să le pună în valoare. Caraiion este un virtuoz al cuvintelor și al metaforei. Dar poezia lui mai este și un joc de virtualitate: joc pe care l-a numit «amstragram» Caraiion a știut să-l joace cu nuanța de gratuitate care face parte din orice joc creativ. A știut să-l moduleze, rămînînd stăpîn asupra lui, un joc din care nu lipsesc sarcasmele, pînă în momentul în care devine grav, adesea amar – un joc patetic, deznădăduit, cu vorbe și accente sfîșiate. Scrisul, inventivitatea poetică au învins firea sa nefericită. Caraiion s-a bătut cu forțele obscure din el, opunîndu-le forța cuvintelor. Și probabil că a învins.

Paris, aprilie 1999

Sanda STOIJAN

Dialoguri esențiale

Despre Pamfil Șeicaru cu René A. de Flers

Titu POPESCU: Domnule de Flers, fac parte din generația care s-a născut în timpul celui de al doilea război mondial și doar în perioada studenției am aflat, vag, despre existența aceluia ziarist român notoriu care se numea Pamfil Șeicaru. Întimplarea a făcut ca, ajungînd în Apus, la München, să colaborez și la *Curentul*, publicația lui Șeicaru reînființată aici. N-am avut fericirea să-l cunosc pe Pamfil Șeicaru, el murise în 1980. Printre altele, auzisem că dv. ați fost unul dintre cei care i-au fost cei mai apropiați. M-ar interesa să aflu, de la dv., cît mai multe despre această impunătoare și controversată personalitate. V-aș ruga să evocați mai înfîi

împrejurările în care l-ați cunoscut pe Pamfil Șeicaru.

René A. de FLERS: Dragă Titu, de atunci

ÎN CELELALTE PAGINI

- Organizația anticomunistă „Mihai Eminescu
- Vintilă HORIA, C. NOICA și Mircea ELIADE
- Cronică literară de Cornel REGMAN ● Acce
- „Cazul” Ion CARAIION. Acte, comentarii, mă
- Gh. GRIGURCU, Ion SOLACOLU, Geo ȘERB
- În foileton: Oliviu BELDEANU – Memorial ar
- BACOVIA – o tabletă în dosarele securității ●
- René EUCHER – Un act de dreptate ● Traie

„... din mormînt”

... pe
... L-am
... tezeci.
... cat de
... care se
... onafiele
... agit era
... și o
... l făcea
... esibil la
... Cu alte
... artistul

destinul era în el, că orizontul său liric revelat de la început, acum amplificat și lărgit prin experiența închisorii, nu se va lumina cu adevărat niciodată, căci rana era de alt ordin, ruptura era înscrisă în structura sa intimă. Poetul a rămas un nemîngîiat, conștient că neliniștea îl va însoți întotdeauna asemenea drumului între roțile trăsorii care însoțește un alai de nuntă, după propria lui imagine. Conștient de asemenea de capacitatea sa de a-și spune destinul, – «un destin de cenușareasă care nu și-a mai găsit conduri».

... un mare
... arte de
... Caraiion
... tă ființa
... dramele
... a fost
... A fost
... ncercări
... etiate
... repetate
... strîns
... elvețian
... lara în
... înfîlmit
... isolubil.
... vocația

Poezia lui Caraiion este o confesiune, expresia sinurilor și a contradicțiilor din el. Este în același timp o sfidare față de neantul care-l amenință din umbră. O confesiune și o sfidare care a știut să folosească admirabilele resurse ale limbii românești. Nu există cuvînt impur, trivial, respingător, prozaic, care să nu poată fi folosit de poet. Există doar materie, culoare, savoare. E treaba poetului să știe să le îmbine și să le pună în valoare. Caraiion este un virtuoz al cuvintelor și al metaforei. Dar poezia lui mai este și un joc de virtualitate: joc pe care l-a numit «amstragram» Caraiion a știut să-l joace cu nuanța de gratuitate care face parte din orice joc creativ. A știut să-l moduleze, rămînînd stăpîn asupra lui, un joc din care nu lipsesc sarcasmele, pînă în momentul în care devine grav, adesea amar – un joc patetic, deznădăjduit, cu vorbe și accente sfîșiate. Scrisul, inventivitatea poetică au învins firea sa nefericită. Caraiion s-a bătut cu forțele obscure din el, opunîndu-le forța cuvintelor. Și probabil că a învins.

Paris, aprilie 1999

Sanda STOLOJAN

Tragedia Kosovo

Cu vrerea sau fără vrerea noastră Iugoslavia, sau mai exact Kosovo, se află la ora actuală în atenția generală. Aspectele politice și militare, intervenția NATO și adevăratul război declanșat, drama refugiaților, încălcarea drepturilor omului, îndoiala cu privire la legitimitatea regimului politic existent, iată cîteva din aspectele foarte discutate și controversate. În disputele declanșate n-a infirziat să intervină însă și elementul religios.

Se argumentează cu lux de amănunte importanța regiunii Kosovo pentru creștinătatea sîrbă, regiune considerată „leagănul Ortodoxiei și națiunii sîrbe” care trebuie apărat cu orice mijloace. În sprijinul acestei susțineri se aduce, între altele, faptul că aici se găsesc 1300 de monumente ale culturii, tradiției și spiritualității sîrbe. Or tocmai în Kosovo s-au stabilit numeroși albanezi de religie musulmană, ceea ce i-a obligat

și albanezii musulmani, pe de altă parte, s-a agravat tot mai mult pînă s-a internaționalizat ducînd astfel la intervenția NATO. Așadar actuala situație din Iugoslavia, se dorește să ni se explice, are la origine un conflict religios care între altele reclamă intervenția tuturor creștinilor îndatorați, zice-se, să sară în apărarea confracților lor. Cu atari argumente, ne explică cîva timp în urmă ziarul le Monde, reprezentanții Patriarhiei Belgradului s-au înfățișat în 5 februarie a.c. la Rambouillet, alături de delegația iugoslavă, susținînd că „pentru sîrbi Kosovo reprezintă ceea ce înseamnă Ierusalimul pentru evrei și catedrala Notre Dame din Paris pentru francezi”. Pe linia aceleași argumentări, „acordarea unui statut de autonomie provinciei Kosovo ar priva poporul sîrb de memoria și identitatea sa spirituală”.

Pe lângă această argumentare menită să justifice reacțiile violente împotriva albanezilor,

Mitropolit Nicolae CORNEANU

(continuare în pag. 30)

destinat emigrației, unde erau obligați să se răstignească în pagini de rușine și de plîns supraviețuitorii pușcărilor Crainic și Gyr, Noica și Vinea, C. C. Giurescu și H. Y. Stahl, Păstorel Teodoreanu și Vladimir Străinu; maestru de morală a istoriei literare i-a fost Dumitru Mîcu, împreună cu care a scos volumul proletcultist Literatura română azi. 1945-1965 (în Anul Domnului 1965!); ne-membrul de partid Manolescu a scris cronici la subprodusele unor martirizatori ai culturii ca Săraru, Vasile Nicolescu, Popescu-Dumnezeu; după ce a devenit (în martie 1990) director al României literare cu ajutorul electoral al scriitorilor de ținută unor Țoiu, Băran, Pardău, Silvestru – și împotriva lui Paler, Valeriu Cristea, Dimisianu – a devenit, la rîndu-i Maestru, învățîndu-i pe tineri ce și cum să facă atunci cînd vor

Paul GOMA

(continuare în pag. 21)

Primum

D-ale Manolescului...

Paris, 16 aprilie 1999

În ciuda aparențelor, Nicolae Manolescu, directorul de conștiință – și de Românie literară – a fost de totdeauna atras de persoane murdare, avînd un comportament și secretele o „gîndire” murdare. Maestrul său de morală-politică a fost (a declarat-o, însă numai după decembrie '89) inventatorul gușimului tătăresc în patria lui Cațavencu; maestru de morală-gazetărescă: Ivașcu, turnător de pușcărie, brigadier al Glasului Patriei, organ al Securității, frate mai mare al Săptămîinii, tipărit în Germania sovietică,

Șecaru cu René A. de Flers

... fac parte
... celui de
... perioada
... același
... Pamfil
... în Apus,
... umentul,
... -am avut
... el murise
... ați fost
... apropiati.
... mai multe
... oversată
... mai întîi

împrejurările în care l-ați cunoscut pe Pamfil Șecaru.

René A. de FLERS: Dragă Titu, de atunci

ÎN CELELALTE PAGINI

- Organizația anticomunistă „Mihai Eminescu” într-un atestat de Virgil IERUNCA
- Vintilă HORIA, C. NOICA și Mircea ELIADE – destinul, exilul, labirintul
- Cronică literară de Cornel REGMAN ● Accente critice de Dan GRIGORESCU
- „Cazul” Ion CARAION. Acte, comentarii, mărturi: Valentina CARAION, Mariana SIPOȘ, Gh. GRIGURCU, Ion SOLACOLU, Geo ȘERBAN și Dorin TUDORAN
- În foileton: Oliviu BELDEANU – Memorial anticomunist din închisoare (III)
- BACOVIA – o tabletă în dosarele securității ● Închisorile noastre, taică... – poeme
- René EUCHER – Un act de dreptate ● Traectorii de Cornelia ȘTEFĂNESCU

au trecut decenii, înfîlnirea a fost scurtă, dar impresionantă. Era într-o zi de primăvară a anului 1944. Războiul se găsea în faza lui finală, fatală pentru forțele Axei. Doi ofițeri în uniformă germană, un căpitan și un locotenent, se opriseră în București: se hotărîseră să facă o vizită la palatul Curentului. Voiau să-l cunoască pe directorul ziarului, care, în comentariile lui, prezisese deznădămintul războiului. La palatul Curentului

prezența celor doi ofițeri germani a provocat un adevărat tumult. Nimeni nu putea înțelege motivația vizitei lor. Nici unul dintre redactorii prezenți nu cunoștea limba germană, de aceea a fost adus un redactor evreu, ca să facă pe interpretul. Căpitanul a replicat că nu este nevoie, deoarece el știe că dl. Șecaru vorbește franceza. În sfîrșit, cei doi au fost conduși la Șecaru. În fața lor stătea acum o persoană bine făcută, cu un cap impozant, păr negru ondulat, o mustață destul de bogată, oacheș la față și cu o privire asimetrică, ochiul stîng se uita puțin într-o parte. Se vedea că era surprins de vizita celor doi ofițeri germani. Convorbirea s-a făcut în limba franceză. Pînă la urmă, nu s-a putut reține și a întreat: „Cum se face că doi germani vorbesc o franceză atît de elegantă și frumoasă?”. Cei doi ofițeri, amuzați, i-au arătat mîneca stîngă

(continuare în pag. 26)

Din corespondența inedită a exilului

24 septembrie 1973

Dragă Mary, nu m-am odihnit la Paris! Văd zilnic Români din țară - și aceste întâlniri îmi dau curaj (toți sunt anticomuniști, de orice vîstă ar fi!) și, evident, avem atîția prieteni, - și mai sunt și editorii!

De abia la 5 oct. la Chicago I will begin to feel myself again.

Cu mult drag

Mircea

22 martie 1974

Dragă Mary,

Florile de cireș au ajuns perfect și au adus primăvara în apartamentul nostru - căci, afară, suntem în plină iarnă! (Mai frig decît în anumite zile din ianuarie...) Muțumiri...

În ceea ce mă privește, sunt în culmea fericirii! Sătămîna trecută (mai exact între 11-18 martie) am scris, corectat și transcris o navelă: „Incognito, la Buchenwald”. Doar azi am recitit-o și mi-a plăcut (De obicei, cînd termin ceva - nu-mi mai place. De aceea ezit uneori să mă recitesc) „Culmea fericirii” se referă la verificarea de astăzi (re-lectura), nu la faptul că am terminat navela. (Nu prea văd de ce-am scris ultima frază... Probabil că voiam să spun altceva și „pe parcurs” (expresie la modă azi în România) am uitat... Nu-ți povestesc subiectul pentru că în cîteva zile Christinel o va dactilografia și vă expediez, D-tale și lui Mac, fotocopia. În orice caz, vei regăsi anumite personaje bine cunoscute: Ieronim, Mariana, Adrian, Maria da Maria și... portretul (= tabloul) Oanei.

„Persoana” pe care ai întilnit-o astăvară la Chicago și care nu mai corespunde de mult personajului din romanul pe care îl traduci a fost de Crăciun la... București (invitată de nu știu ce Asociație a Femeilor Pacifiste, sau cam așa ceva). Între altele, s-a dus s-o vadă pe Mama și pe sora mea Corina. Nepotul meu, Sorin Alexandrescu, care știe englezește, era de față. Cum este critic și istoric literar, sunt sigur că experiența îi va fi de folos.

Un prieten îmi scrie din țară că un tînăr italian se află acum la București, lucrînd la teza lui de doctorat: „Faza românească a lui M. E.”. Exact ce-a făcut Dennis Doeing!

Încă n-am primit Fragments d'un Journal dar trebuie să sosească de la o zi la alta.

Christinel și eu mîncăm trîmbițele cele mai

humor și e inteligentă (specialitatea: teatrul popular românesc).

Văd că m-am luat cu vorba și nu răspund la anumite întrebări din scrisorile D-tale. Am primit ms. traducerii Domnișoara Christina și l-am parcurs în parte. OK! Poate fi trimis editorului. Dacă romanul e acceptat, voi aranja o prefață (probabil, după sugestia D-tale, scoasă de Sorin Alexandrescu).

Mă bucur că ai de gînd să participi la colocviul de la Santa Barbara. Mă bucur, de asemenea, că ți-a plăcut mitul Meșterului Manole (Are cred eu, valoare universală. „Creația” - oricare ar fi ea - cere o jerfă...).

„Jidovii uriași”: credința populară că monumentele megalitice au fost făcute de o rasă de giganți; acești giganți erau „Jidovii” contemporani lui Iisus; altminteri, dacă n-ar fi fost atît de colosali și de puternici, cum ar fi reușit să prindă și să răstignească pe Iisus, fiul lui Dumnezeu.

HISTORY OF RELIGIONS

Editors: Mircea Eliade / Joseph M. Kitagawa / Charles H. Long / Jonathan Z. Smith
Editorial Assistants: Bruce Lincoln / John S. Strong

AN INTERNATIONAL JOURNAL FOR COMPARATIVE HISTORICAL STUDIES
Editorial Office: Swift Hall, University of Chicago, 1025-35 E. 58th Street, Chicago, Illinois 60637 • Publisher: University of Chicago Press

22 Martie 1974

Dragă Mary,

Florile de cireș au ajuns perfect și au adus primăvara în apartamentul nostru - căci, afară, suntem în plină iarnă! (Mai frig decît în anumite zile din ianuarie...). Muțumiri...

Paris, 10 oct. 1975

Foarte probabil ne reîntoarcem la 5 oct. Îți vom telefona curînd după aceea. În orice caz, ne vom revedea, în noiembrie, la Santa Barbara.

Our love

Mircea

Dragă Mary,
Plecăm mîine dimineață la New York, iar luni-marți suntem la Chicago. Iartă-mă că nu ți-am scris. Sora mea, Corina, a sosit de la București la 18 august, avea 36 de kg! O

În Mircea Eliade par lui mîme

Scrisori către Mary Stevenson – (II)

teatrul
răspund
-tale. Am
Christina
fi trimis
ptat, voi
sugestia
cu).
rticipi la
Iă bucur,
leșterului
niversală.
jerfă...)
ulară că
icute de o
„Jidovii”
dacă n-ar
ci, cum ar
ă pe Iisus,

privește acel Cahier de l'Herne, dedicat mie, editorul speră să-l tipărească în primăvara 1976. În afară de diferite studii și articole, va cuprinde traducerea franceză a multor texte românești (eseuri din Fragmentarium – pagini din India, nuvele, etc.).

Anul acesta, a plouat în noaptea de Sînzien și era frig ca în octombrie. Te invidiem că ai văzut licuricii...

La Gallimard, magazinul era închis pînă la 1 august. Am să trimit cărțile îndată ce ne întoarcem la Paris. Datorită vizitei Corinei, am renunțat la călătoria în Italia și la Congresul de Ist. Rel. de la Lancaster.

Vă urăm – întregii familii! – vacanță excelentă și, în primul rînd D-tale, sănătate și „grabnică însănătoșire” (aceasta este formula politicoasă în copilăria mea).

Affectionatal

Christinel și Mircea

zile la Amsterdam, la Sorin. Iar pe la 10 octombrie, din nou la Chicago.

With much love

Mircea and Christinel

Paris, 27 decembrie 1976

Dragă Mary,

Christinel și cu mine îți mulțumim din suflet pentru frumoasele, calde scrisori din ultimele luni. Nu îndrăznesc să-mi cer iertare pentru tăcerea noastră. De la sfîrșitul lui septembrie ducem amîndoi (dar mai ales Christinel) o viață grea și tristă. Chimioterapia o extenuază pe Sibylle; în plus, inflamarea ganglionului i-a redus aproape la zero uzajul brațului stîng. De aceea C. trebuie s-o ajute nu numai la pregătutul mîncărilor, ci și la masă (îi taie carnea etc.). C. pleacă în fiecare dimineață, și rămîne pînă seara tîrziu. De cel puțin cinci ori pe săptămîină vin și eu, seara, ca să cinăm în familie. Lizette a sosit din N. Y. la 21 dec. și am făcut Crăciunul cu toată familia (de la Marsilia au venit Lily și Oani). În acea seară Sibylle era foarte bine dispusă și am rămas cu toți pînă la 3 dimineața...

Mă bucur mult că Forbidden Forest va apare! La începutul lui ianuarie Harper va publica No Souvenirs (Jurnal 1955–1968). Dacă una din aceste cărți va avea „succes”, sunt șanse și pentru restul operei literare.

Pe cît am putut, am lucrat și aici, cu toate necazurile. Am scris discursul de recepție la Academia Royale de Belgique (19 februarie 1977) despre Marthe Bibesco. Am pus la punct cîteva capitole din Histoire II. Și mai senzațional: am terminat acum două zile o lungă novella (circa 120 pagini dactilografiate); nu am încă titlul (în franțuzește va fi probabil Un centenaire, în românește Tinerețe fără bătrînețe). Christinel a dactilografiat nuvela scrisă în august și îndată ce ajung la Chicago, voi face fotocopii și-ți voi trimite una. Dar nu știi cînd va avea timp să dactilografieze novella...

Foarte probabil, va trebui să zbor la Chicago la începutul lui ianuarie, pentru cîteva zile. Sunt o seamă de „probleme” care trebuie rezolvate. Voi telefona la Winston-Salem și vei afla ultimele noutăți. Christinel și cu mine îți urăm un An Nou

interesează. Pentru mine, literatura fantastică trebuie să creeze Universuri paralele lumii noastre cotidiene, să inventeze personaje și evenimente fără modele...

În altă ordine de idei: încerc să lucrez, să pun la punct Histoire II, căci mă presează editorul și tipografia! Dar mai am aștepta altele pe cap! De Crăciun voi petrece 10–12 zile la Palmbeach. Sper să pot reface și completa Le centenaire.

Alătur ceul; Christinel a invitat doi prieteni la Concert, așa că e fericită! Amîndoi îți trimitem afecțiunea noastră

Mircea și Christinel

17 februarie 1978

Dragă Mary,

Azi a fost o „zi mare!” De la 2,30 la 4,30 a avut loc recepția la librăria Universității Sherry și sandwichuri în timp ce eu scriam autografe pe Forbidden Forest. S-au vîndut vreo 40 de exemplare, dar, evident, nu toți cei de față au cumpărat cartea (au cumpărat alte cărți!...) Au venit de la Notre Dame directorul Editurii, James R. Longfald (tînar și foarte simpatic), directorul comercial, copy-editor (doamna care a pus la punct manuscrisul și Norman Girardot cu vreo șase studenți în HR. După închiderea librăriei am fost cu toții la Quadrangle Club pentru cocktail și discuție. Din păcate, Christinel se luptă cu o răceală și nu ne-a acompaniat la Club).

Așadar, astăzi s-a „lansat” cartea! Sunt curios să văd primele reacții. Dacă toți foștii mei studenți vor vorbi despre F. F., elevilor și colegilor lor, sper să creeze un anumit interes în diferite Universități.

Nu-mi fac iluzii în privința recenziilor, cel puțin nu în marile reviste și săptămînale (am impresia că în acele cercuri, nu prea sînt apreciat). Dar cea mai bună recenzie este conversația... Am comandat încă 20 de exemplare, ca să le împart prietenilor și colegilor (Dar mă întreb cîți vor avea timp și răbdare, să citească 60 de pagini de roman!)

Încolo, nu prea sunt noutăți. Mă lupt să închei Histoire II ca să mă pot întoarce la „literatură” și memorialistică.

Christinel și cu mine te îmbrățișăm cu prietenie

Mircea

14 decembrie 1978

Dragă Mary

Multe mulțumiri pentru marea cutie cu bomboane, atât de bune, încît sunt aproape pe sfîrșite!... Ai citit desigur în ziare, sau ai aflat la Televiziune de teribila iarnă din Chicago; a început pe la 25 nov. și zăpada

Editors: Mircea Eliade / Joseph M. Kitagawa / Charles H. Long / Jonathan Z. Smith
Editorial Assistants: Bruce Lincoln / John S. Strong

JOURNAL FOR COMPARATIVE HISTORICAL STUDIES
E. 56th Street, Chicago, Illinois 60637 • Publisher: University of Chicago Press

22 Martie 1974

dragă Mary,

reș au ajuns perfect; m
me în apartamentul
afară, suntem în
(Mai fuis decât tanumit
am...). Mulțumiri...

la 5 oct.
În orice
la Santa

Paris, 10 oct. 1975

Dragă Mary,

Plecăm mîine dimineață la New York, iar luni-marți suntem la Chicago. Iartă-mă că nu ți-am scris. Sora mea, Corina, a sosit de la București la 18 august, avea 36 de kg.! O

Mircea

17 iunie 1974

Dragă Mary,

Mulțumiri pentru scrisori și pentru telefoane. „Experiența” Philadelphia a fost interesantă – mai ales că am putut vedea prodigiosul Muzeu Barnes (cu 300 Renoir! și 70 Matisse!...)

Am corectat „Incognito la Buchenwald”; i-am trimis corecturile și lui Mac. (Finalul nuvelei nu mă satisfăcea; greu de crezut că două persoane pot vedea aceeași transfigurare estatică a orașului... În plus, abuzasem de termenul „irecognoscibil” în corpul nuvelei).

Încă nici o veste de la Harper and Row. Așteaptă, probabil, să se perfecteze contractul cu Gallimard. Înainte de plecare voi scrie lui John B. Shopp. Editorul care se interesează de traducerea Fragmentelor și îi voi da adresele traducătorilor. În orice caz, Mac are (i-am comunicat-o eu) adresa lui Shopp (la Harper and Row). Soluția de a traduce împreună este cea mai satisfăcătoare.

La 25 iunie ne luăm zborul spre Paris (4 Place Charles Dullin, Paris 18^e). Îți urăm vacanță excelentă – și te rugăm să crezi în sincera noastră prietenie. Salutări Louisei.

Mircea și Christinel

P. S. Prefer să-ți trimit textele celor două conferințe în galley proofs; dactilografia e imperfectă.

Paris, 14 sept. 1974

Dragă Mary,

Sunt, probabil, cel mai detestabil „corespondent”! Nici nu mai încerc să-mi cer iertare; știu, din fericire că prietenia D-tale nu depinde de asemenea detalii... Ne-am întors din Mallorca la începutul lunii. Am petrecut luna august într-un mic port (Puerto de Andrato, la 35 km. nord de Palma), încă nemutilat de invazia turiștilor. (Eram 12.000 de turiști la aeroportul din Palma, în seria plecării!). Am putut lucra (un capitol din Opus magnum. Am locuit cu surorile Christinel, Lisette și Sibylle și alți prieteni – o vilă chiar pe malul mării. În 31 de zile, câteva ceasuri de ploaie. Cerul, albastru – și deși era destul de cald 75°–80°), briza marină ne-a apărat de arșiță... De la Santa Barbara n-am mai cunoscut asemenea climă „paradiziacă”.

Luna iulie am petrecut-o la Paris. Destul de răcoare și destulă ploaie. Am putut lucra ceva, deși prietenii, colegii, editorii mi-au luat destul timp. Am fost cu mașina Sibyllei la Amsterdam, ca să întâlnim noua soție (a doua) a nepotului meu, Sorin Alexandrescu. Ne-a plăcut la amândoi foarte mult. Are

Dragă Mary,

„Nu sunt vremurile sub om, ci bietul om sub vremuri” spunea (scria!) un cronicar român! Câtă dreptate avea! Am tot sperat că voi încheia primul tom din opus magnum înainte de plecare. N-am reușit. Mai am de scris cam 30–40 pagini (completări la diferite capitole) și „Introducerea” (20 pagini). Sper că voi reuși să le scriu la Paris, pînă pe la 10–15 iulie, cînd, de concedente, vom pleca în Italia. Sper, de asemenea, că sora mea, Corina, va obține pașaport și ne vom putea reîntîlni (după alți 5 ani!).

... În privința copy-right-ului – eu sunt „stăpîn” pe tot ce-am scris în românește. Deci, procedează în consecință. Dacă vreodată vreun editor se va arăta interesat de scrierile mele literare și va avea „probleme de copy-right”, nu are decît să-mi scrie direct.

Christinel și cu mine suntem deja epuizați de pregătirea călătoriei. Și încă n-am terminat bagajele! Sperăm să ne putem odihni o zi și o noapte la New York, și apoi la Paris.

Excelentă traducerea poeziei. Am făcut câteva corectări stilistice.

Cu sinceră prietenie

Mircea și Christinel

Paris, 12 iulie 1975

Dragă Mary,

Multe mulțumiri pentru scrisori – și pentru noile versiuni și poeme. Să încep prin a rezuma luna care a trecut: Am găsit-o pe Sibylle „în formă”, curajoasă, senină, încrezătoare. Sperăm că totul se va desfășura după cum o dorim noi, și așa cum o merită o ființă ca Sibylle. Împreună cu buna ei prietenă, Jacqueline, Sibylle a plecat săptămîna trecută la Puerto de Andrato, Majorca. În două zile ne luăm și noi zborul tot într-acolo. Ne reîntoarcem la Paris pe la 14–15 august.

În sfîrșit, după ce i s-a refuzat de două ori pașaportul, la București, sora mea, Corina, l-a primit acum cîteva zile. Mare bucurie! Vom petrece 15 aug.–15 septembrie, familia întregă la Paris – Corina, Sorin și soția lui, Liliana.

Ieri am prezentat manuscrisul lui Payot: 850 pagini! Dar îmi mai rămîn de scris încă vreo 12–15 pagini, plus Introducerea. Sper să le redactez la Puerto... Aici, la Paris, n-am izbutit să lucrez bine. Dar corectatul manuscrisului și alte cîteva lucruri mărunte, mi-au luat vreo trei săptămîni! (Prima săptămîină am pierdut-o cu „readaptarea” la Paris-time – șase ceasuri diferență de Chicago).

Desenul alăturat va acompany „Uniforme”... în vol. II din Ethos (peste 500 de pagini tipărite!), dar încă nu se știe cînd va apare volumul. Poate, la toamnă.

Teza de doctorat a lui Douglas Allen va fi publicată de Mouton (Hage). În ceea ce

o săptămîină la Chicago. Primii doctori consultați erau pesimiști. Dar rezultatul final excelent. Nimic grav. Trebuie, doar să urmeze un regim. Se duce la Amsterdam săptămîna viitoare și la 1 nov. se întoarce la București.

Emoțiile ne-au confiscat aproape tot timpul. Dar am avut și surprize plăcute: un doctorat honoris causa la Lancaster, în august, iar în septembrie am fost ales membru al Academiei belgiene, la fotoliul ocupat de Martha Bibesco.

Îndată ce Christinel va dactilografia nuvela scrisă la Puerto de Andrata, voi expedia o copie. Îți voi trimite de la Chicago cîteva timbre românești recente.

Am primit primele corecturi (50 pagini) de la Histoire des idées.

Tot de la Chicago voi expedia Fragments d'un Journal (cînd va ajunge pachetul și Forêt interdite).

Iartă, te rog, graba! Suntem invitați la masă și am întîrziat. Christinel și cu mine trimitem numai gînduri bune și afectoase.

Mircea

Am găsit aici mai multe scrisori de la D-ta. Nu cred că ajutorul pe care l-ai dat (și pentru care te felicităm amîndoi!) unei refugiate poate avea consecințe. Emigrarea n-a avut motiv politic. În orice caz, acțiunea D-tale e de ordin uman, caritabil, și nu cred că la eventuala cerere de viză, va fi luată în considerare.

Paris, 21 august

Trebuie să mă scuz – dar sunt sigur că ai să înțelegi de ce n-am continuat pagina începută acum două săptămîni: am scris o lungă (și, cred, bună) nuvelă: Les Trois Grâces; doar titlul e în limba franceză. Cu o zi două înainte de a părăsi Puerto de Andrato, am descoperit într-o pădure, trei vile care comunicau între ele într-un mod curios (mai exact: nu-mi dădeam seama cum comunică...) Pe o placă de marmură am citit numele: Les trois Grâces. Cîteva ceasuri am fost „posedat” de subiectul unei nuvele cu acest titlu și pornind de la această descoperire a mea: trei vile ascunse în pădure. La Paris am rezistat cîteva zile tentației de a scrie nuvela, dar în cele din urmă am cedat. Am scris-o (95 pagini manuscris format identic acestei pagini) și am transcris-o în vreo zece zile. La Chicago Christinel o va dactilografia și vei primi imediat un exemplar...

Christinel și cu mine suntem îngrijorați: ai văzut un bun oculist? Poate că e o nimica toată, dar trebuie să fii precaută...

Plecăm în Egipt la 5 sept. și ne reîntoarcem la Paris la 20 sept. Apoi, cîteva

o săptămână la Cinema. Primi doctori consultați erau pesimiști. Dar rezultatul final excelent. Nimic grav. Trebuie, doar să urmeze un regim. Se duce la Amsterdam săptămâna viitoare și la 1 nov. se întoarce la București.

Emoțiile ne-au confiscat aproape tot timpul. Dar am avut și surprize plăcute: un doctorat honoris causa la Lancaster, în august, iar în septembrie am fost ales membru al Academiei belgiene, la fotoliul ocupat de Martha Bibesco.

Îndată ce Christinel va dactilografia nuvela scrisă la Puerto de Andrata, voi expedia o copie. Îți voi trimite de la Chicago câteva timbre românești recente.

Am primit primele corecturi (50 pagini) de la Histoire des idées.

Tot de la Chicago voi expedia Fragments d'un Journal (cînd va ajunge pachetul și Forêt interdicte).

Iartă, te rog, graba! Suntem invitați la masă și am întîrziat. Christinel și cu mine trimitem numai gînduri bune și afectoase.

Mircea

Am găsit aici mai multe scrisori de la D-ta. Nu cred că ajutorul pe care l-ai dat (și pentru care te felicităm amîndoi!) unei refugiate poate avea consecințe. Emigrarea n-a avut motiv politic. În orice caz, acțiunea D-tale e de ordin uman, caritabil, și nu cred că la eventuala cerere de viză, va fi luată în considerare.

Paris, 21 august

Trebuie să mă scuz – dar sunt sigur că ai să înțelegi de ce n-am continuat pagina începută acum două săptămîni: am scris o lungă (și, cred, bună) nuvelă: Les Trois Grâces; doar titlul e în limba franceză. Cu o zi două înainte de a părăsi Puerto de Andrata, am descoperit într-o pădure, trei vile care comunicau între ele într-un mod curios (mai exact: nu-mi dădeam seama cum comunică...) Pe o placă de marmură am citit numele: Les trois Grâces. Cîteva ceasuri am fost „posedat” de subiectul unei nuvele cu acest titlu și pornind de la această descoperire a mea: trei vile ascunse în pădure. La Paris am rezistat cîteva zile tentației de a scrie nuvela, dar în cele din urmă am cedat. Am scris-o (95 pagini manuscris format identic acestei pagini) și am transcris-o în vreo zece zile. La Chicago Christinel o va dactilografia și vei primi imediat un exemplar...

Christinel și cu mine suntem îngrijorați: ai văzut un bun oculist? Poate că e o nimică toată, dar trebuie să fii precaut...

Plecăm în Egipt la 5 sept. și ne reîntoarcem la Paris la 20 sept. Apoi, cîteva

zile, împreună cu Paul Ricoeur și soția lui vom pleca în Yucatan și Guatemala. Ne întoarcem la începutul lui ianuarie. În sfîrșit, ne vom încălzi! (dar, pe de altă parte, nu voi putea termina micul roman început astă vară la Paris...).

A History of Religions Ideas vol. I apare luna viitoare la Chicago University Press. Nu știi dacă vreun editor american va publica traducerea cărții L'Epreuve du labyrinthe, deși eu o consider capitală pentru înțelegerea scrierilor mele. Ce alte noutăți să-ți dau? Am corectat (și abreviat) Autobiografie, care se traduce acum la Paris (Gallimard speră să o publice la toamnă). Iar Marie-France Ionesco traduce urmarea Jurnalului (1969–1978). Foarte probabil Gallimard va publica și un volum de „nuvele fantastice”.

Christinel și cu mine îți urăm un Crăciun fericit și un An Nou plin de surprize plăcute! Te îmbrățișăm cu prietenie

Mircea Eliade

Paris, 25 mai 1979

Dragă Mary,

Mulțumiri pentru scrisoare și pentru copia scrisorii lui Langford. Nu am adresa Editurii, așa că te rog să-i telefonezi că sunt de acord înainte de a-i trimite scrisoarea alăturată (Catherine Bell, studentă și asistentă mea, locuiește pe vară în 5711 Woodlawn; Voi primi probabil scrisoarea lui L. mîine sau poimîine.)

Am ajuns cu bine la Paris dar suntem încă amețiți.

Cu urări de bine și multă prietenie

Christinel și Mircea

Paris, 23 iunie 1979

Dragă Mary,

Mulțumiri pentru scrisoarea din 9 iunie. Aici, de cîteva zile, parcă ar începe vara – dar nu suntem încă siguri.

Corina sosește în cîteva zile. Ne va aduce vești de la București (unde am devenit persona non grata, de cînd am protestat împotriva torturării preotului Calciu). Nu dispun aici de un exemplar din Șantier. Dar de ce îl traduce Mac? I-am spus mai de mult că această carte nu trebuie publicată în englezește.

Cu prietenie

Christinel și Mircea

Mircea

11 februarie 1977

Dragă Mary,

Am primit – și îți mulțumesc The Psychology of Invention. De abia aștept s-o citesc! (am parcurs, la întîmplare, primele două capitole și am impresia că voi înțelege tot!) Nu ți-am telefonat, cum făgăduisem pentru că... nu-mi place să vorbesc la telefon (Știu de ce: odată, în 1940, am primit prin telefon vestea morții lui Nae Ionescu, după ce, cu cîteva luni înainte, aflasem tot prin telefon – moartea cîtorva prieteni...) Telefonul îl rezerv chestiunilor de afaceri și informațiilor. Nu mă simt liber într-o conversație cu prietenii...

De cînd ne-am întors de la Chicago, n-am făcut mare lucru. Am terminat Discursul de Recepție la Academia Belgiană și „preliminariile” (mulțumiri, etc.). Îți voi trimite textul cînd va apare. Am corectat șpalturile noii ediții din Forgerons et Alchimistes – și cam atât... Mă apucă groaza cînd mă gîndesc cît am de lucru la întoarcere, pe la 1–2 martie (plec luni 14 februarie).

Îți expediez textul novellei scrise la Paris 115 pagini. Nu i-am găsit încă titlul. Te rog (i-am scris și lui Mac în acest sens) nu începe traducerea, pentru că, probabil, voi modifica sau adăuga; textul nu este definitiv. Îl fac să circule, ca să văd ce impresie face. Die Pelerina a fost bine primită în Germania, iar Le vieil homme et l'officier (= Pe Strada Mîntuleasa...) are succes se pare, la Paris. De asemenea, No Souvenirs interesează. Harper and Row ar vrea să publice Amintirile, dar trebuie să modifice mult, să reducă textul și nu știu cînd o voi face.

În aprilie, apare la Madrid, în românește un volum cu șase nuvele.

Salutări Luizei.

Cu sinceră prietenie

Mircea

7 nov. 1977

Dragă Mary,

Nu ți-am mulțumit încă pentru cartea despre Tolkien, pe care am citit-o chiar în noaptea cînd am primit-o. M-a decepționat viața lui Tolkien; monotona, fără crize, nici întîmplări dramatice. Era, desigur, un „simplu profesor”, mare erudit, „perfecționist”. Toată imaginația și-a pus-o în The Ring și celelalte cărți literare. Dar, din păcate, nu reușesc să citesc The Ring; mi se pare artificială, „construită” după un model desuet (romanele și legendele medievale). Mi s-a spus că trebuie să trec de prima sută de pagini, că după aceea subiectul devine „pasionant” etc. Dar n-am reușit să trec de 40–50 de pagini. Voi încerca să citesc alte cărți de Tolkien. În orice caz, acest fel de „literatură fantastică” nu mă

Aforisme și portrete în „Caietul albastru”*

Pe o filă către capătul jurnalului său, mai precis, după ce apucase să aștearnă nu mai puțin de 750 de pagini, din care – ce-i drept – mai bine de jumătate sunt completări sau lămuriri târzii, ale ultimilor ani, însoțind una sau alta din însemnările „de epocă”, Nicolae Balotă se întrerupe din spornicul tors, fâgăduindu-și, cam abrupt, o altă formulă de jurnal: „Caut o formă nouă a Jurnalului. Un fel de discurs continuu: meditație, examen de conștiință, izvorând dintr-o rugăciune neîntreruptă. Un bas continuu al existenței. Tema unică – cu armonicele sale: cum poți ieși din timpul mort. Nu s-ar face auzit, oare, ca un fel de lamento neîntrerupt?” Dar visata formulă a „discursului continuu” nu vedem cum putea fi și aplicată, de vreme ce chiar în șirele următoare autorul se arată extrem de mulțumit cu „forma” în ființă, cea a jurnalului pur și simplu. A jurnalului de când lumea: „Îmi caut, de fapt (și cred că am găsit) forma prin care să mă realizez ca scriitor. Tratatul sistematic îmi repugnă; aforismele sunt prea seci, lipsite de carnație. Jurnalul este forma cea mai apropiată de acea confesiune – narațiune – construcție – proiecție în ficțiune. Eseu românesc. Modele: Evangheliile, cărțile profesorilor, dialogurile lui Platon, Proust, Rembrandt” (7-15 decembrie 1955; vol. II, p. 374). Dar și la acest capitol, enunțul o ia parcă prea repede înaintea evidențelor. Căci este cu adevărat Balotă adversarul tratatului sistematic? Dar ce sunt cele mai multe din cărțile sale de mai târziu dacă nu cercetări „sistemate” pe o temă sau alta, unele din ele răspunzând chiar mai direct trebuințelor reclamate de tagma studioșilor? Singura mai aparte în acest ansamblu de tomuri ce impresionează și prin masă puțin și socotită mica monografie despre Urmuz, cea mai apropiată și de aspirația spre „proiecția în ficțiune” și chiar – de ce nu? – spre duhul sprințar așa cum răzbate el din destule pagini ale Caietului albastru.

Apoi, să fie oare aforismele – „prea seci, lipsite de carnație”, după gustul mărturisit de autor – genul prin definiție evitat? Până la un punct, da, fiind cont de orientarea marcată a lui Nicolae Balotă spre observația minuțioasă moral-comportamentală, spre portretul narativ și chiar spre anecdotica copios exploatată, trăsături mai degrabă ale unui detectiv de ascunzișuri sufletești și... trupești, care nu întâmplător a trecut printre modelele sale pe Marcel Proust. Dar martorul și totodată judecătorul istoriei contemporane, cronicarul „timpului mort” pe care îl parcurge nu e mai puțin un moralist, și încă unul din aceia pe care atracția sentițelor nu l-ar putea ocoli. Aceasta face ca aforismul să înfrunzească spontan în

izola. Cîteva eșantioane oferite cititorului spre a-l mulțumi vor fi răsplata cuvenită criticului pentru efortul investigării. Seria începe cu un extract din ordinul „umanoarelor”: „Ori de câte ori speranța noastră este zădărnicită, ori de câte ori eșuăm, continuăm să sperăm. Speranța nu este decît eșecul eșecului” (I, 279). Ceea ce nu-l împiedică pe autor să ofere din dramatica-i experiență și reversul mai puțin senin al situației: „o dorință neîmplinită naște pestilență.” (I, 364). Un aforism în spiritul Discobolului lui Blaga își face de lucru cu diavolul: „Aleşii Domnului sunt, în mod ocult, și aleșii Dracului, constituind pentru acesta principalul său câmp de luptă și de neîncetate experiențe” (II, 237). Alte două aforisme își află sursa în observarea istoriei celei mai recente: „Culmea este că în unele privințe comunismul conservă mai bine unele realități din cele mai sordide ale «exploatării capitaliste», ca și unele forme dintre cele mai ipocrite ale de el hulitei «morale burgheze»” (I, 205). Și: „Din perspectiva puterii, seducerea și coruperea dușmanului este mult mai eficace decît oprimarea și chiar suprimarea lui” (II, 261). Despre problemele scrisului și ale arcanelor lui dă seama următorul pertinent aforism prilejuit de contactul cu opera lui Kafka: „Sunt texte codate, chiar dacă scriitorul însuși nu deținea cifrul codului. Cifrul se insinuează în textele tale fără ca tu să știi. Dacă tu ești cel ce codifică, nu ești decît un autor de anagrame, de cuvinte încrucișate” (I, 284). Nu sunt uitați criticii, mai precis cronicarii, din tagma cărora autorul bucuos se exclude: „Critical literar se crede teolog «absolut». Poate afurisi în voie, de vreme ce totul nu este pentru el decît o afacere de «cuvinte», iar el, ce ar trebui să fie paznicul cuvintelor, devine prea adeseori utilizatorul lor abuziv” (I, 193). „Cruzimea” însăși cristalizează cîteodată mai aproape de aforism, și atunci avem spectacolul bărbatului cinic-victorios ce pășește donjuanește mai departe: „N-am o vocație donjuanească, dar singura calitate a aventurilor pasagere este caracterul lor pasager. S. e defavorizată tocmai prin greutatea «durabilă» pe care, biata de ea, ar voi să o dea legăturii noastre. Aceasta este ceea ce pierde pe toate Elvirele. Acțiunile ei nu cresc cît timp zac în portofoliul meu. Dimpotrivă.” (II, 121).

Într-o realitate atît de labilă cum este jurnalul, convingerea celui ce a compus Caietul albastru de a fi obținut pe această cale orditul „eseu românesc”, așadar o entitate cît de cît omogenă, ar putea să pară deșartă. Dar cu toate rezervele ce le implică, susținerea e departe de a fi neîntemeiată, căci efectiv „romanul” autorului se rotunjește în jurul unor centri compoziționali care fac din această așezare aparent risipită un complex pînă la urmă unitar, ca un fel de campus modern, cu

consolida, unifica, uneori și îndrepta datul prim, de cele mai multe ori construcții în toată legea, fie prin extindere, fie mai ales prin supraetajare.

Dar ce îndreaptă, extinde sau supraetajează autorul? Toate aceste operații se exercită asupra unui fond preexistent, alcătuit din cele cîteva teme de bază ale jurnalului, grupate la rîndu-le în cele două „glasuri” – cum ar zice Rebreanu – sau, mai bine, în cele două „legi”, în versiunea lui Agîrbiceanu, o „lege a minții”, de fapt a spiritului, și o „lege a trupului”, cu intersecții de tendințe care atenuază din rigiditatea proiectului, făcînd din protagonistul acțiunii un mult mai verosimil actant al vremii sale decît el însuși se închipuie sau chiar se dorește. Am putea exclama cu Nicolae Balotă în persoană: „cifrul”, bată-l norocul, acel cifru care – zice-se – fără măcar știința autorului-personaj se insinuează adeseori în text, sporindu-i valențele. Și sunt în Caietul albastru nu doar cele două lumi către care se întoarce alternativ autorul, ci în cadrul fiecăreia o diversitate de medii, vîrste, situații. Și, odată cu ele, reacțiile de un fel sau altul ale naratorului, în dubla sa ipostază de trăitor religios și martor. Primei ipostaze, cea a unui homo religiosus, dar și a lucidului luptător anticomunist, în armura nu doar a credinței, îi aparțin toate acele mărturisiri și reflecții cu caracter eseistic ale gînditorului, ce se dovedește și un polemist redutabil. Jurnalul e totodată și documentul care atestă încolțirea gîndului și treptata lui clarificare la componenții micului grup, aproape o formație de familie, ce se hotărăsc, în 1955, să treacă la o temerară acțiune redactînd memoriul, plănuit a fi trimis la Vatican, în care abuzurile regimului instalat în România, culminînd cu desființarea cultului greco-catolic, sunt pe larg detaliate. Autorul nu ne face părtașii acestui document, dar jurnalul poartă urma etapelor parcurse pînă la definitivarea lui, prilejuind totodată evidențierea unor profiluri de căuzași, dintre care se reține cu deosebire acela, atașant, al prea modestei Nena Boilă.

Firește, „trăitorul” nu e peste tot mobilizat pentru cauza care-i va aduce, lui și întregului grup, ani lungi de condamnare, ba am spune că nu puține pagini ale jurnalului se fac complicele unor fapte de arme pe un tărîm mai pămîntesc, uneori și cu detalieri lor suficiente de indiscretă, avînd ca singură acoperire împrejurarea de a fi transfigurări în regim epic-romanesc ale literatului ce autorul se socotește. Altfel zicînd, episoade în care „trăitorul” își devine propriul „martor”. Acesta din urmă reprezentînd însăși postura dominantă sub care se înfățișează autorul în jurnalul său și grație căreia își chiar cîștigă galoanele mult rîvnite de prozator. Excelentă este înfîțișarea de toate prestația portretistului, dublat de un abil cameraman care-și plimbă aparatul de luat vederi în ambientul caracteristic celor portretizați. Și sunt cel puțin trei dimensiuni de ambient în Jurnalul

stăru
de Uni
de si
Cercu
Star
Aug.
mărit
și uni
Aiche
ungu
neas
înce,
„In
cerc d
descir
să scr
fie scr
autor
balza
viziu
chiar
avea
în vas
în ciu
autor
depar
Da
pentr
chiar
cu un
cîțiva
Miha
baler
unde
Omes
întem
prin
cronic
mediu
singur
Const
Chih
cunoș
vor lu
cerchi
și ei în
Vianu
Chine
nume
trăind
...
descop
pornic
arta s
obser
dimpo
restrî
observ
uriasă
de un
pagini
călăuz
noul m
cu tot
studiu
mome
dispoz

consolida, unifica, uneori și îndrepta datul prim, de cele mai multe ori construcții în toată legea, fie prin extindere, fie mai ales prin supraetajare.

Dar ce îndreaptă, extinde sau supraetajează autorul? Toate aceste operații se exercită asupra unui fond preexistent, alcătuit din cele câteva teme de bază ale jurnalului, grupate la rîndu-le în cele două „glasuri” – cum ar zice Rebreanu – sau, mai bine, în cele două „legi”, în versiunea lui Agîrbiceanu, o „lege a minții”, de fapt a spiritului, și o „lege a trupului”, cu intersecții de tendințe care atenuează din rigiditatea proiectului, făcînd din protagonistul acțiunii un mult mai verosimil actant al vremii sale decît el însuși se închipuie sau chiar se dorește. Am putea exclama cu Nicolae Balotă în persoană: „cifru”, bată-l norocul, acel cifru care – zice-se – fără măcar știința autorului-personaj se însinuează adeseori în text, sporindu-i valențele. Și sunt în Caietul albastru nu doar cele două lumi către care se întoarce alternativ autorul, ci în cadrul fiecăreia o diversitate de medii, vîrste, situații. Și, odată cu ele, reacțiile de un fel sau altul ale naratorului, în dubla sa ipostază de trăitor religios și martor. Primei ipostaze, cea a unui homo religiosus, dar și a lucidului luptător anticomunist, în armura nu doar a credinței, îi aparțin toate acele mărturisiri și reflecții cu caracter eseistic ale gînditorului, ce se dovedește și un polemist redutabil. Jurnalul e totodată și documental care atestă încolțirea gîndului și treptata lui clarificare la componenții micului grup, aproape o formație de familie, ce se hotărîsc, în 1955, să treacă la o temerară acțiune redactînd memoriul, plănuind a fi trimis la Vatican, în care abuzurile regimului instalat în România, culminînd cu desființarea cultului greco-catolic, sunt pe larg detaliate. Autorul nu ne face părtașii acestui document, dar jurnalul poartă urma etapelor parcurse pînă la definitivarea lui, prilejuind totodată evidențierea unor profiluri de cauzăși, dintre care se reține cu deosebire acela, atașant, al prea modestei Nena Boilă.

Firește, „trăitorul” nu e peste tot mobilizat pentru cauza care-i va aduce, lui și întregului grup, ani lungi de condamnare, ba am spune că nu puține pagini ale jurnalului se fac complicele unor fapte de arme pe un tărîm mai pămîntesc, uneori și cu detalierea lor suficient de indiscretă, avînd ca singură acoperire împrejurarea de a fi transfigurări în regim epic-romanesc ale literaturii ce autorul se socotește. Altfel zicînd, episoade în care „trăitorul” își devine propriul „martor”. Acesta din urmă reprezentînd însăși postura dominantă sub care se înfățișează autorul în jurnalul său și grație căreia își chiar cîștigă galoanele mult rîvnite de prozator. Excelentă este întîi de toate prestația portretistului, dublat de un abil cameraman care-și plimbă aparatul de luat vederi în ambientul caracteristic celor portretizați. Și sunt cel

stăruitor evocați. Nu lipsesc demolatorii Universității, după 1948, un Alexandru Roșca de sinistră memorie. În fine, componenții Cercului literar, din mijlocul cărora Radu Stanca, I. Negoieșcu, Ion D. Sîrbu, Ștefan Aug. Doinaș beneficiază de cadre generos mărite, chiar dacă nu și retușate. Rețin atenția și unii prieteni ai grupării, între ei Wolf von Aichelburg, scriitorul sibian, sau clujeanul ungar, tot scriitor, Rudi Schuler, ambii sfîrșind neașteptat, la vîrste respectabile, unul prin înec, altul din cădere.

„Învîrtindu-se” – cum are să spună – „într-un cerc destul de îngust al unor amici”, proaspătul descins în București regretă a nu fi în măsură să scrie „acel Bestiar al epocii care ar merita să fie scris.” Să fi aspirat vreun moment măcar autorul, în visurile lui, la tipul de viziune balzaciană, el care jurase credință artei și viziunii proustiene? Or aceasta din urmă, chiar mai restrînsă ca arie de cuprindere, nu-și avea mai puțin „bestiarul” propriu, oarecum în vas închis. Ceea ce lumea Caietului albastru, în ciuda pretinsei puținătăți de legături ale autorului, redusă „la minimul sociabilității”, e departe de a infirma.

Dar ce cuvînt impropriu acest bestiar pentru a desemna o umanitate în defensivă, chiar în derivă, cu traume vizibile și mai ales cu un destin tragic ce-i aștepta peste numai cîțiva ani pe cei mai mulți dintre ei: eseistul Mihai Rădulescu sinucis în închisoare, balerinul Stere Popescu sinucis la Londra, unde se simțea relegat, I. Negoieșcu și Ion Omescu îndelung vînați și în cele din urmă întemnițați, ca și de altfel Nicolae Balotă, ajuns prin capriciul sorții, pentru puțină vreme, cronicarul oculteii homoerotice bucureștene în mediul intelectualilor și artiștilor! Nu sunt singurele victime ale regimului opresiv: Constantin Noica, Vladimir Streinu, Pavel Chihaija, Dinu Pillat și numeroși alții, a căror cunoștință o face autorul jurnalului tot acum, vor lua drumul pușcăriilor, ca și, dintre vechii cerchiști, Ștefan Aug. Doinaș și Ion D. Sîrbu, și ei între timp bucureștenizați. Alții, ca Tudor Vianu, Șerban Cioculescu, Edgar Papu, Ion Chinezu, Ovidiu Constantinescu, ale căror nume revin adesea în paginile jurnalului, trăind ferit, marginalizați, intimidați.

...Să ne oprim însă. Mai ales că a rămas descoperită una din promisiunile cu care am pornit la drum: portretele lui Nicolae Balotă, arta sa remarcabilă de portretist, pe care – observăm – n-a dezamăgit-o finalmente, dimpotrivă, a servit-o limitarea la un segment restrîns și oarecum specializat al societății observate. Autorul a contractat însă o datorie uriașă, de care nu știm cum se va achita față de un personaj anume care animă neconținut paginile Caietului albastru și care efectiv i-a fost călăuza, garantul și entuziastul manager în noul mediu; dar și, mai ales, o sursă nesecată, cu totul la îndemînă de observație morală și studiu, împletite cu prilejuri de anecdotică, momente de relaxare și de irepresibilă bună dispoziție, și ele prinse în text. Cititorii

numai o analiză așa cum o pretinde eroul romanesc ar putea pune în evidență reușitele auctoriale în materie. Pînă atunci să ne servim de unele din numeroasele ocazii în care jurnalul, concurînd cu ceea ce se cheamă proză de artă, excelează în tehnica crochiului, a desenului fulgurant. Sunt chiar personaje de care martorul se lasă de mai multe ori „intrigat”, precum Ovidel, nu altul decît Ovidiu Constantinescu, gazdă primitoare în epocă pentru nu puțini confrăți, iar de-a lungul anilor admirabil amfitrion pentru însuflețite petreceri conviviale. „Cuvintele lui, îndeosebi, mă intrigă” – scrie Balotă. „Parcă ascunde mereu ceva, parcă se preface tot timpul, mirările sale sunt de o falsă ingenuitate; gentilețea sa acoperă cu grijă, dar sub dantele găurite, străvezii, mărunte răutăți. Pare prea candid pentru a fi cu adevărat nevinovat. Ferindu-se de indiscreții, le provoacă cu plăcere la alții: în Nego are un partener de soi. Auzind ceea ce colportează acesta, își acoperă pudic zîmbetele încîntate. Îmi închipui că într-o civilizație orientală, ar manevra cu ingeniozitate evantaiul. Ar ascunde după el partea de jos a feței, trădînd voluptăți flagrante, și și-ar lăsa descoperiți ochiișorii cu licărirea lor ambiguă” (I, 107).

Apropierea de-a lungul lunilor nu îndulcește relația, ba chiar durifică liniile următorului portret schițat două sute de pagini mai tîrziu. În fine – conștient sau nu – autorul pune la dispoziția cititorului și cheia acestui mod de investigare; el nu-și ascultă partenerul de discuție, mai degrabă virtual pacient, ci și-l auscultă: „Ovidiu, acest ins pirpiriu, blînd, bătrîncios, cu o voce mereu alarmată, plin de sollicitudine și încărcat de scrupule (...). Ședeam într-unul din fotoliile sale desfundate și încercam să-l străbat cu privirea, să-l ascult, aș putea spune chiar să-l ascult, dar nu vedeam deșutul golul acela lăuntric (de care nu atîrnă nici măcar fotografiile ca pe pereții camerei sale) și nu auzeam răsunînd decît același gol” (I, 353).

Cînd autorul dispune de datele necesare pentru a umple acest misterios gol, care în cazul scriitorilor și artiștilor sunt furnizate de chiar contactul cu opera, cu reflexul ei asupra persoanei (ceea ce în împrejurarea evocată nu s-a petrecut), atunci avem portretul magistral al lui Ștefan Aug. Doinaș, ieșit însă din același tip de concentrată auscultare obiectiv-profesională: „Doinaș nu este un sociabil (cum nu prea sunt nici eu, dar într-o altă manieră). Este, aș spune, înodat în sinea lui și se deznoadă greu. Îi trebuie un efort pentru a ieși din sine, un efort pe care nu-l prea face, căci nu are (ceea ce, în schimb, am eu) o sensibilitate vie, o emotivitate în alarmă, o viață sentimentală cu un mai larg registru. Îmi face impresia că este un bloc solid. Marele său talent slujit și de inteligență se susține pe o rocă dură din care extrage minereuri de preț, dar nu este străbătut de izvoarele vie ale afectivității. Oare omul acesta poate iubi?” (II, 318).

Cum recele examinador se implică și pe sine, în paranteze comparative din care nu iese

Un clasic structural

În substanțialul Cuvînt înainte la recenta sa carte despre Tudor Vianu, George Gană dă o explicație convingătoare a motivelor care l-au îndemnat să o scrie: „Autor al unei opere importante pentru cultura română din acest secol și pentru istoria ei generală, Tudor Vianu, este, cred, un model intelectual încă viu, care poate influența pozitiv conștiința noastră culturală”.

Profesorul Gană este, la drept vorbind, unul dintre cei mai îndreptății cărturari să întreprindă o asemenea lucrare, merită să cuprindă toate teritoriile ilustrate de opera lui Tudor Vianu: el este cel care a dus pînă la capăt o exemplară ediție a scrierilor eruditului creator de cultură, — îl citez din nou pe George Gană —, „estetician, filosof al culturii și al valorilor, critic și istoric literar, stilistician, comparatist”. Amplele comentarii critice care însoțesc ediția Vianu dovedesc pe deplin nu numai familiarizarea autorului lor cu opera celui pe care l-a înfățișat astfel cititorului român, ci și o solidă cunoaștere a raporturilor ei cu întreaga cultură europeană din acest secol, o înțelegere precisă a afinităților intelectuale cu reprezentanții spiritualității moderne și cu cei din epocile mai vechi. Monografia publicată acum e o firească și binevenită continuare a studiului implicat în redactarea comentariilor la textele vianești tipărite de el în ediția apărută de-a lungul multor ani.

Ceea ce se remarcă de la bun început în cartea* lui George Gană e riguroasa organizare a exegezei. Lucru absolut necesar dat fiind că, așa cum constată exegetul, impresia unității operei lui Vianu „nu o anulează pe aceea că fiecare zonă a ei își are propriul ei centru, puncte de plecare, o evoluție și o configurație distincte”. Astfel încît capitolele din care e construită cartea nu o parcelează în secțiuni rigid despărțite, ci dimpotrivă, răspund unei realități a operei analizate, realitate pe care, astfel, cartea lui George Gană o face mai ușor de sesizat.

Una dintre fațetele luate mai rar în seamă ale creației lui Vianu e poezia. Monografia recent apărută îi rezervă un capitol separat în care găsește îndreptățitele temeiuri să semnaleze, încă din vremea începuturilor adolescentine ale cărturarului, prezența unor direcții ale culturii ce aveau să contribuie la formarea personalității complexe a lui Tudor Vianu. Dacă evocarea numelui lui Eminescu și al lui Macedonski, spirite rectore ale celor dintîi

un veșnic și animat du-te-vino.

Mai întîi, jurnalul propriu-zis e dublat de răsfrîngerea lui în oglinda timpului. Sunt așa-zisele adaosuri Remember, în datarea anilor '90, la patru decenii distanță de perioada comentată, avînd rostul de a

orientări ale lui Vianu, pe atunci mai ales poet (preocupările tînărului intelectual pentru lumea ideilor se va vădi foarte curînd), nu surprinde cătuși de puțin, foarte bine știute studiile sale de mai tîrziu, cruciale în demersul exegetic privitor la creația celor doi mari poeți, mai curioasă pare, cel puțin la o primă vedere, menționarea apropierei poetului Vianu de modelul propus de Ovid Densusianu și de grupul constituit în jurul revistei sale, Vieața nouă. Dar, așa cum sugerează pe parcursul întregii cărți George Gană, clasicismul structural al personalității lui Vianu, afit de des pomenit de comentatorii lui, nu înseamnă cătuși de puțin lipsa unei receptivități la fenomenul modern. O receptivitate, e foarte adevărat, nuanțată care i-a îngăduit să sesizeze variațiile — nu o dată derutante — ale valorilor.

Un consistent capitol e cel dedicat filosofului culturii și al valorilor, domeniu în care, cum se știe, contribuția lui Tudor Vianu a fost fundamentală. Constatarea, foarte adevărată, potrivit căreia cărturarul „a împărțit deopotrivă preocuparea axiologică a diverselor școli filosofice (mai ales germane) și neliniștea epocii sale pentru soarta valorilor”, dă sens unei atitudini, cum o numea pe atunci Rădulescu-Motru, „activistă” a culturii. Ea reprezintă o trăsătură definitorie a prezenței lui Vianu în cultura românească; Vianu ilustrează, de fapt, în cea mai înaltă accepție a termenului, poziția omului de cultură; ceea ce nu înseamnă numai vastul orizont intelectual și afirmarea unor puncte personale de vedere, ci, mai ales, puterea de a crea o stare de emulație fertilă, aptă să conducă la o construcție culturală coerentă. Cei care au avut privilegiul de a-i fi fost studenți lui Tudor Vianu nu pot să uite că profesorul le spunea, pe un ton foarte clar, „de la catedră nu trebuie lansate numai informații absolut trebuitoare unui tînar intelectual, ci și, mai cu seamă, impulsuri spre cunoaștere”. Principiu pe care îl recunoaștem, în formulări diverse, în întreaga operă a profesorului.

Din această perspectivă, felul în care George Gană discută rolul lui Tudor Vianu la fundamentarea unei axiologii sistematice românești e relevant pentru capacitatea sa de a pune în legătură opera eruditului român cu demersurile contemporane din filosofia europeană a valorii, ceea ce are darul de a stabili cu rigoare rezultatele ecurilor receptate de Vianu și contribuția propriilor idei la construcția unei metode în care raportul dintre valoare și conștiință ocupă locul central.

Capitolul consacrat esteticianului cuprinde nu numai referiri la celebrul tratat ale cărui volume au apărut în 1934 și 1936, ci și ample analize ale unor studii cu adresă precisă, dar cu o vastă cuprindere de ansamblu a

bucureșteană în care autorul descinde în toamna lui 1954. Ca să nu mai vorbim de ceea ce el lăsase în urmă, în Sibiul, apoi Clujul anilor precedenți: cercul de familie, părinții cu deosebire, apoi profesorii, între care Lucian Blaga, Liviu Rusu și Henri Jacquier sunt mai

problemelor complexe ale domeniului. Solida informație a lui George Gană a fost esențială pentru construcția unei exegeze exacte, la obiect, și cu relevante trimiteri la restul operei vianești, mai ales la critica sa literară. Sînt foarte sigur că nu exagerez spunînd că aceste 60 de pagini, cîte cuprinde capitolul amintit, constituie cea mai completă și mai riguroasă analiză a ideilor estetice și a elementelor ce alcătuiesc sistemul estetic al profesorului, din cîte i-au fost dedicate pînă astăzi. Punînd în acțiune nu numai studiile, articolele, eseurile, ci și notațiile și mărturiile cuprinse în corespondență, George Gană realizează o imagine a esteticianului Tudor Vianu la care, de acum înainte, toți cercetătorii temei vor trebui neapărat să se refere direct.

Un capitol asupra căruia, prin natura preocupărilor mele, m-am aplecat cu sporită luare-aminte, e acela care îl privește pe comparatistul Tudor Vianu. Ca să constat, și de această dată, luciditatea lui George Gană care înregistrează eforturile, pe atunci, fără precedente notabile, de a stabili, mai întîi, fruntariile noțiunii de literatură universală. Spre deosebire de marea majoritate a cercetătorilor din epocă (unii dintre ei, colaboratori apropiați ai profesorului), Vianu nu considera că acest concept se referă la o sumă a operelor. Ci la un sistem, bine articulat, al valorilor. Mi-aș îngădui să adaug o observație, anume că teoria „marilor cărți”, propusă de profesor, conform căreia circulația ideilor și a formelor e semnificativă în măsura în care se produce între opere cu valoare universală, o anticipează cu cîțiva ani buni pe aceea a „valorilor implicate”, lansată, la începutul deceniului al 7-lea, de Büchner și Konstanz, dezvoltată în 1965 de Paul Ashley și Gregory O'Brien, la care se referă astăzi orice comparatist care se disociază de truda arhivistică a colecționarilor de asemănări și de paralele pur pitorești.

În ansamblu, concentrată, clar concepută și clar formulată, cartea lui George Gană, sobră, ferită de extaze encomiastice, e un model de cercetare atentă, cuprinzătoare, relevantă pentru aspectele cu adevărat semnificative, întreprinsă de un cărturar cultivat și care nu se sperie de marile dificultăți implicate de întreprinderea sa. Și tocmai prin această sobrietate și prin simțul echilibrului, ea e un omagiu meritat de unul dintre spiritele care au dominat, cu autoritate și profundă încredere în destinul culturii, secolul acesta, afit de fertil, cu toate repetatele atacuri împotriva muncii intelectuale, în teritoriul culturii românești.

Dan GRIGORESCU

* Tudor Vianu și lumea culturii, București, Editura Mînera, 1998.

Negoitescu —, personajul principal deosebit de seducător al acestui simili-roman. Dar tehnica citării nu ajută desprinderii de pe spații scurte a unor fragmente semnificative ca în cazul altor modele care l-au reținut pe narator, încît

rezultând bunăoară din intervertirea rolurilor. E un tip de investigație care pretinde însă alte tehnici și alt instrumentar.

Cornel REGMAN

Dumitru Țepeneag și poetica jurnalului

Volumul *Un român la Paris* (Ed. Cartea Românească, 1997) reunește paginile de jurnal ale lui Dumitru Țepeneag din perioada 1970–1978. Datate 13/14 decembrie 1970, semnificative se dovedesc deja însemnările ce deschid lucrarea, ele circumscriind o personală poetică a genului. În prelungirea unor preocupări mai vechi, scriitorul se hotărăște să țină din nou jurnal, de data aceasta unul „parizian”. Însemnările zilnice nu se nasc din dorința narcisistă a autorului de a se revedea peste ani în oglinda observațiilor de odinioară, ci dobîndesc o motivație mult mai adîncă. Notățiile diaristului vin să suplinească absența profesiunilor din cadrul operei literare, confesiuni ce exprimă păreri autorului privind viața, societatea, arta etc., idei ce se ivesc într-un anumit context și care, după un timp, riscă să își piardă actualitatea. Prozatorul este de părere că, de multe ori, tensiunile, stările psihice (contextele) care generează ideile se dovedesc mai importante chiar decît ideile care, exprimate nud, se pot șterge. Literatură de frontieră prin excelență, jurnalul se dovedește important deoarece el îngăduie o libertate de exprimare mult mai largă decît literatura propriu-zisă, care se menține în sfera strictă a esteticului și care, astfel, instaurează o serie de condiții. De aici afirmația emblematică: „**În ceea ce seriu nu-mi dau voie (eu!) să fac sociologie, nici psihologie sau filosofie; din niște rațiuni strict estetice în care continui să cred. Oricine a citit măcar o povestire a mea își dă seama foarte bine ce vreau să spun**”. Depășind faza de inhibare totală în care, ani la rînd, nu a scris nici o pagină, scriitorul simte nevoia să se exprime cît mai plenar, intuind că este pe cale să devină un scriitor profesionist. De aici și nevoia de a ține în mod regulat niște însemnări privind propria sa persoană și propria sa operă. Autorul ne avertizează însă asupra faptului că nu îl interesează ceea ce i se întîmplă fizic, ci este preocupat doar de ceea ce i se întîmplă în plan spiritual. O afirmație ce merită toată atenția și prin care D. Țepeneag se îndepărtează de ceilalți diarști se referă la faptul că prozatorul nu ține un jurnal „intim”, ci unul „public”, conștient fiind de faptul că însemnările sale sunt destinate tiparului. O altă observație ce se delimitează de poetica tradițională a genului se referă la maniera în care diaristul se gîndește să își organizeze materialul, elaborînd o structură ce ascultă mai mult de capriciile memoriei decît de ordinea cronologică a fiecărei zile. Vorbind de oameni și întîmplări (două condiții esențiale ale romanului, așa cum o recunoaște și Mircea

Eliade), jurnalul ține locul tradiționalului roman balzacian. Conștient de faptul că, pornind de la asemenea observații, notațiile sale tind să se transforme mai degrabă într-o poetică a jurnalului decît într-un jurnal propriu-zis, Dumitru Țepeneag se oprește aici cu observațiile sale vizînd această formă a literaturii de frontieră și se întoarce la proiectele sale inițiale, la intenția de a redacta „un caiet de însemnări, ușor literaturizate”.

Memorialistica vine să întregască profilul unui scriitor novator prin excelență, al unui spirit insurgent. Cititorul are chiar surpriza să constate că există o diferență apreciabilă între prozatorul de avangardă, care îl exilează pe autor din operă, și memorialistul incisiv, care se prezintă în deplina autenticitate a preocupărilor sale și care pare foarte aproape de literatura de factură „trăiristă” din perioada interbelică. Chiar dacă, oarecum în prelungirea lui Emil Cioran, se definește drept „un reacționar apocaliptic, nihilist și exhibiționist”, D. Țepeneag se dovedește un atent observator al realităților din planul politic și social. Dincolo de meditațiile consacrate literaturii, însemnările zilnice ne dezvăluie și o altă dimensiune a lui D. Țepeneag, aceea de scriitor-cetățean, preocupat de problemele cu care se confruntă lumea în care trăiește. Din această perspectivă, jurnalul conține o frază demnă de reținut, ce relevă faptul că autorul **Nunților necesare** este un scriitor angajat, un creator militant: „**Căci eu nu pot, mărturisesc, să stau liniștit în «banca mea», să scriu ce am de scris și să mă ocup numai de literatură**”. Asemenea lui Montesquieu în *Scrisorile persane*, realitățile sociale din Vest sunt percepute cu ochiul proaspăt al celui venit din afară, iar cele constatate sunt mereu comparate cu realitățile de acasă. Diaristul dorește să scrie un eseu intitulat **Nevoia de marxism**, în care vrea să discute, fără prejudecăți, sfîngismul occidental în paralel cu condiția marxismului în țările totalitare.

În esență, jurnalul lui D. Țepeneag are două coordonate esențiale. O primă dimensiune, adevăratul jurnal de creație, urmărește dinamica elaborării operei și reunește meditațiile despre artă ale scriitorului, în timp ce a doua conține o serie de reflecții despre societatea românească a timpului, dar și despre viața exilului românesc din anii '70. Avînd în vedere că este vorba de niște note zilnice, observațiile scriitorului nu sunt sistematice, ci au un caracter sporadic, adesea chiar paradoxal. Diaristul are o privire

Gheorghe GLODEANU

(continuare în pag. 20)

problemelor complexe ale domeniului. Solida informație a lui George Gană a fost esențială pentru construcția unei exegeze exacte, la obiect, și cu relevante trimiteri la restul operei vianești, mai ales la critica sa literară. Sînt foarte sigur că nu exagerez spunînd că aceste 60 de pagini, cîte cuprinde capitolul amintit, constituie cea mai completă și mai riguroasă analiză a ideilor estetice și a elementelor ce alcătuiesc sistemul estetic al profesorului, din cîte i-au fost dedicate pînă astăzi. Punînd în acțiune nu numai studiile, articolele, eseurile, ci și notațiile și mărturiile cuprinse în corespondență, George Gană realizează o imagine a esteticianului Tudor Vianu la care, de acum înainte, toți cercetătorii temei vor trebui neapărat să se refere direct.

Un capitol asupra căruia, prin natura preocupărilor mele, m-am aplecat cu sporită luare-aminte, e acela care îl privește pe comparatistul Tudor Vianu. Ca să constat, și de această dată, luciditatea lui George Gană care înregistrează eforturile, pe atunci, fără precedente notabile, de a stabili, mai întîi, fruntariile noțiunii de literatură universală. Spre deosebire de marea majoritate a cercetătorilor din epocă (unii dintre ei, colaboratori apropiați ai profesorului), Vianu nu considera că acest concept se referă la o sumă a operelor. Ci la un sistem, bine articulat, al valorilor. Mi-aș îngădui să adaug o observație, anume că teoria „marilor cărți”, propusă de profesor, conform căreia circulația ideilor și a formelor e semnificativă în măsura în care se produce între opere cu valoare universală, o anticipează cu cîteva ani buni pe aceea a „valorilor implicate”, lansată, la începutul deceniului al 7-lea, de Büchner și Konstanz, dezvoltată în 1965 de Paul Ashley și Gregory O'Brien, la care se referă astăzi orice comparatist care se disociază de truda arhivistică a colecționarilor de asemănări și de paralele pur pitorești.

În ansamblu, concentrată, clar concepută și clar formulată, cartea lui George Gană, sobră, ferită de extaze encomiastice, e un model de cercetare atentă, cuprinzătoare, relevantă pentru aspectele cu adevărat semnificative, întreprinsă de un cărturar cultivat și care nu se sperie de marile dificultăți implicate de întreprinderea sa. Și tocmai prin această sobrietate și prin simțul echilibrului, ea e un omagiu meritat de unul dintre spiritele care au dominat, cu autoritate și profundă încredere în destinul culturii, secolul acesta, atît de fertil, cu toate repetatele atacuri împotriva muncii intelectuale, în teritoriul culturii românești.

Dan GRIGORESCU

● „Cazul” Ion CARAION ● „Cazul” Ion CARAION

Cînd în nr. 5-6 din martie a.c. al J. L. încredințam tiparului prima parte dintr-un amplu articol al d-lui Ion Solacolu, intitulat „Sînt cel care se întoarce din moarte” nu cunoșteam desigur dosarul Ion Caraion pe care Mihai Pelin l-a dat publicității în paginile României literare (an XXXII, nr. 13-14, 7-13 aprilie 1999, pp. 20-27). Atunci știam doar că articolul d-lui Ion Solacolu, axat pe definirea și analiza impecabilă – după opinia noastră – a „problemei” Ion Caraion, ivită în anii tranziției românești spre „democrația” post-comunistă, fusese refuzat de cîteva dintre cele mai importante reviste culturale actuale și ne întrebam, ca atare, cu naivitate, de ce această aparent nejustificată împotrivire față de un material publicistic, ce nu-și propunea altceva decît elucidarea fenomenului în cauză? Motiv pentru care, reproducîndu-l în contextul numărului menționat al J. L., intenționam să și revenim asupra „cauzei”, spre a înțelege mai exact un proces de ordin moral, definitoriu, din păcate, pentru starea societății românești actuale. Manipularea, negarea sau infirmarea adevărului au devenit, se pare, la noi, indiferent ce aspect intră în dezbatere (oare?), procedee curente ale unei dezaxări securistice de care nu mai scăpăm de o jumătate de veac și mai bine.

Apariția dosarului Ion Caraion în România literară, fără a reorienta tendințele și scopurile deja afirmate ale numărului nostru de față, se cuvine a fi înfățișată cu precizările de rigoare.

Nu din spirit polemic ne simțim datori să intervenim în „chestiunea” României literare. E treaba redacției respective să-și lămurească singură nu numai problematica abordată prin dosarul menționat, dar și să-și definească poziția față de veridicitatea și oportunitatea publicării sale în condiții științifice (situat dincolo de orice reproș posibil). Articolul d-lui Ion Solacolu, pe care noi îl reproducem în continuare și care va fi urmat în numerele viitoare ale J. L. și de alte semnificative puncte de vedere, orientate pe aceleași coordonate, se împlinse să constituie însă, fără să căutăm în mod expres acest lucru, un răspuns anticipativ, pe care ne îngăduim să-l considerăm de excepție.

O observație este obligatorie de la bun început: dosarul dat publicității de România literară nu este cel sau din cele de securitate ale lui Ion Caraion. Nici cel de anchetă, nici cel de informații (urmărire) și nici măcar acela – pe care ar vrea să-l sugereze parcă Mihai Pelin – de note informative ale delatorului Anatol sau Artur – alias (conform afirmației sale categorice) Ion Caraion. Desigur, nu sîntem specialiști – cum este Mihai Pelin – în acest tip de „documente”, dar nu trebuie prea multă filosofie și nici cunoștințe deosebite ca să înțelegi stereotipia și imbecilitatea agresiv-criminală a securității ca institutie de represiune, în care jocurile stilistice, aproximările, revenirile și corecturile nu-și aveau locul și nici permisiunea să fie „comunicate”. Cum noi am dat tiparului

autoritatea morală și literară a lui Nicolae Manolescu. Iată, de altfel, unde poate duce, la ce consecințe grave se poate ajunge atunci cînd discernămintul critic nu funcționează și în privința oportunității a ce publicăm, pe cine acredităm și ce vrem să demonstrăm prin înfățișarea unui „document”? Și-a dobîndit cumva, între timp, prin ceva, statut intelectual, scrisul grobian, ocolit de minimă inteligență pe scara biologicului, al lui Mihai Pelin și noi încă n-am aflat?)

Convingerea noastră rămîne aceea că dosarul din România literară nu vizează posteritatea omului și nici poziția morală a poetului Ion Caraion. Victima a fost absolvită ca atare încă din 1982 de cei doi eroi ai prozei sale denigratoare, care au înțeles ceea ce redactorii României literare n-au mai vrut să înțeleagă acum, referindu-ne doar la cazul Ion Caraion. În același timp, textele supuse tiparului sînt departe de a fi prin ceva note informative pentru și către securitate. Ne îndoim, bunăoară, că unui ofițer al organului de represiune i s-ar fi putut vorbi în termeni ca „evoluție ideatică”, cu trimitere la „Eugen Lovinescu”, fiindcă „informatorul” ar fi trebuit mai întîi să-și scoalească bine ofițerul, iar cu cît gradul era mai înalt, știm, ne-am lămurit în cinci decenii de teroare, clasele de instrucție erau mai puține – de asta am avut generali cizmari, și de-asta un oligofren ca Tudor Postelnicu, un animal semidomestic ca Alexandru Drăghici sau o bestie kaghebigă ca Nikolski au condus Ministerul de interne reperist și reserist sau instituția în cauză, cea a securității. Dictatura comunismului a fost, în România cel puțin, o repetăm a nu știu cîta oară, dictatura prostiei, a incompetenței și a involuției pe scara biologicului. E ciudat, totodată, în textele ce ni se oferă acum lecturii, că agresorul este pus în cauză de „informator” despre modul cum a fost lichidată în închisoarea comunistă Ecaterina Bălăcioiu, iar în cursul acestei redactări, ca și în celelalte pagini, de fapt, autorul încriminatelor note să întrebuițeze formulări de tipul „risc să presupun”, „probabil”, „dracu’ știe”, „Cît real? Cît imaginar?” sau să înșușuțeze organului de anchetă realitatea momentului, aceea că „George Ivașcu încă mai trăiește”. Cei ce-au acceptat în România literară gogoșa publicistică a lui Mihai Pelin au stat desigur bine cu stilistica, dar au șchiopătat cu logica, se pare.

Punctul pe i

Nu ne interesează aici și nu credem că este cazul să punem în discuție proveniența acestor pagini, evident stilistice – cum zice și dl. Nicolae Manolescu – aparținînd lui Ion Caraion. Logica textului însă, indică făcătura, legăturile de circumstanță de la

secretele” note invocate. O anume răutate par înăscută și insinuarea nu de puține ori încurajată de patima jocului subiectiv, ce lasă să răzba veninul îndelung acumulat caracterizează, altfel, și articolul polemic, intervenția publicistică mușcătură mai mult decît acidă a memorialistului și chiar a poetului specialist în „cîntece negre” Ele, discutabile moral dar delectabile adesea estetic, dau unicitatea. Le putem disprețui la nivoul uman, chiar condamna, ca și în alte cazuri bine cunoscute din literatura română și universală, dar nu avem nici un drept să le ignorăm și cu atît mai puțin să le deturnăm înțelesul și scopul. Una e o macerare interioară și complexele autorului și capete o descătușare artistică și să se transfigureze în operă și alta e să-și piardă intenția literară și să devină, netransfigurată, obiecte de acuzație și nimicire personală. A opri procesul creatoare de-abia declanșat sau pe cale să se declanșeze echivalează cu o crimă împotriva creației și e aparține desigur aceleiași instituții odioase.

Memoria lui Ion Caraion nu are nevoie de scuzele noastre. Un scriitor, și încă unul de dimensiuni remarcabile ale lui Ion Caraion, nu poate fi judecat cu măsurile, nici măcar morale, cu care se judecă un borfaș de rînd. Dar acest lucru globală securistă va fi incapabilă să-l priceapă vreodată. Prin urmare, să căutăm să înțelegem ce s-a urmărit cu întocmirea acestui dosar. Să vedem împotriva cui se îndreaptă, în fond, efortul mistificării ce caută să se ascundă astăzi ca și ieri sub „stilul” și semnătura lui Ion Caraion, de vreme ce se dovedește limpede că defectele lui de caracter și scăpările sale de comportament moral deveniseră în afara operei, lipsite de interes pînă și pentru logica strîmță a agenturii comuniste românești de represiune. Pe cine mai interesează acum, cînd omul, din păcate, nu mai e printre noi, dacă el a fost sau nu informator al securității?

Noi avem onestitatea să constatăm că aici se mizează pe denigrarea unei încărcături ideologice și politice la fel de actuală astăzi ca și ieri. Ce vizați sînt tocmai persoanele ce reprezentau subiectele și cazistica textelor îmbricinate. E absurd să crezi că, prin asemenea „dezvăluiri” drumul în posteritate al operei lui Caraion ar mai putea fi prin ceva compromis. Nici n-a fost, cum s-a văzut. În schimb, Virgil Ierunca și Monica Lovinescu constituie și astăzi pentru securitatea românească motive de veșnică și încrîncenată ură la fel de „partinică” și la fel de „proletară” pretinzînd în continuare un „tratament” kaghebig bine instrumentat. Chiar în Săptămîna denigrarea lor s-a urmărit, iar rezultatele au fost fără ecou, cum își dădea seama pînă și sursa Mărgineanu, adresîndu-se locotenent-colonelului Ștefănescu Ioan, la Casa „Doina”, în nota sa informativă din 7.04.82, faximilată de Mihai Pelin în România literară.

Se pune atunci întrebarea dacă nu cumva, din cauza

lui Nicolae
e duce, la ce
atunci când
nează și în
im, pe cine
străm prin
-a dobândit
ntellectual,
teligență pe
și noi încă

ea că dosarul
tatea omului
Ion Caraion.
din 1982 de
are, care au
literare n-au
u-ne doar la
xtele supuse
ceva note
Ne îndoiim,
ganului de
termeni ca
la „Eugen
ar fi trebuit
al, iar cu cât
urrit în cinci
rucție erau
rali cizmari,
stelnicu, un
Drăghici sau
au condus
reserist sau
i. Dictatura
cel puțin, o
ra prostiei, a
biologicului.
oferă acum
cauză de
ost lichidată
Bălăcioiu, iar
alalte pagini,
r note să
ă presupun”
ă imaginar?”
ă realitatea
cu încă mai
ânia literară
elin au stat
hiopătat cu

secretele” note invocate. O anume răutate parcă
innăscută și insinuarea nu de puține ori încurajată
de patima jocului subiectiv, ce lasă să răzbată
veninul îndelung acumulat caracterizează, de
altfel, și articolul polemic, intervenția publicistică,
mușcătura mai mult decât acidă a memorialistului
și chiar a poetului specializat în „cîntece negre”.
Ele, discutabile moral dar delectabile adesea
estetic, dau unicitatea. Le putem disprețui la nivel
uman, chiar condamna, ca și în alte cazuri bine
cunoscute din literatura română și universală, dar
nu avem nici un drept să le ignorăm și cu atât mai
puțin să le deturnăm înțelesul și scopul. Una e ca
macerările interioare și complexele autorului să
capete o descătușare artistică și să se transfigureze
în operă și alta e să-și piardă intenția literară și să
devină, netransfigurate, obiecte de acuze și
nimicire personală. A opri procesul creator
de-abia declanșat sau pe cale să se declanșeze
echivalează cu o crimă împotriva creației și ea
aparține desigur aceleiași instituții odioase.

Memoria lui Ion Caraion nu are nevoie de
scuzele noastre. Un scriitor, și încă unul de
dimensiunile remarcabile ale lui Ion Caraion, nu
poate fi judecat cu măsurile, nici măcar morale,
cu care se judecă un borfaș de rînd. Dar acest lucru,
gloaba securistă va fi incapabilă să-l priceapă
vreodată. Prin urmare, să căutăm să înțelegem ce
s-a urmărit cu întocmirea acestui dosar. Să vedem
împotriva cui se îndreaptă, în fond, efortul
mistificării ce caută să se ascundă astăzi ca și ieri
sub „stilul” și semnătura lui Ion Caraion, de vreme
ce se dovedește limpede că defectele lui de caracter,
scăpările sale de comportament moral deveniseră,
în afara operei, lipsite de interes pînă și pentru logica
strîmtă a agenturii comuniste românești de
represiune. Pe cine mai interesează acum, cînd
omul, din păcate, nu mai e printre noi, dacă el a
fost sau nu informator al securității?

Noi avem onestitatea să constatăm că aici se
mizează pe denigrarea unei încărcături ideologice
și politice la fel de actuală astăzi ca și ieri. Cei
vizați sînt tocmai persoanele ce reprezentau
subiectele și cazistica textelor împričinată. E
absurd să crezi că, prin asemenea „dezvăluiri”
drumul în posteritate al operei lui Caraion ar mai
putea fi prin ceva compromis. Nici n-a fost, cum
s-a văzut. În schimb, Virgil Ierunca și Monica
Lovinescu constituie și astăzi pentru securitatea
românească motive de veșnică și înrîncenată ură,
la fel de „partinică” și la fel de „proletară”,
pretinzînd în continuare un „tratament”
kaghebig bine instrumentat. Chiar în Săptămîna,
denigrarea lor s-a urmărit, iar rezultatele au fost
fără ecou, cum își dădea seama pînă și sursa
Mărgineanu, adresîndu-se locotenent-colonelului
Ștefănescu Ioan, la Casa „Doina”, în nota sa
informativă din 7.04.82, faximilată de Mihai Pelin
în România literară.

Se pune atunci întrebarea dacă nu cumva
... după 17 ani de la publicarea volumului...

Frenezia demolării

Nu l-am cunoscut pe Ion Caraion. Mai mult chiar:
n-am făcut o pasiune pentru poezia lui, așa cum mi se
întîmpla deseori în anii facultății sau după aceea cu fiecare
poet care ajungea la sufletul meu. Poezia lui Caraion nu
a ajuns la mine – sau eu nu am ajuns la ea – decît foarte
tîrziu, după decembrie 1989, cînd versurile lui au început
din nou să circule liber prin România și au putut fi
publicitate poeziile sale din exil. Nu le-am cunoscut nici
pe soția și pe fiica sa pînă în octombrie, anul trecut, într-o
împrejurare la care mă voi referi imediat.

Precizările acestea sînt foarte necesare într-o lume ca
a noastră, în care totul e suspectat și totul se interpretează;
în urma celor trei emisiuni pe care, de-a lungul a trei ani,
le-am făcut la TVR despre Ion Caraion, deja există destul
de multă lume care se întreabă de ce ațita interes pentru
el, de ce îl apăr atîta, mai ales acum, după apariția cărții
Această dragoste care ne leagă semnată de Doina Jela,
din care – cred unii – Ion Caraion iese definitiv
compromis. Ei bine, dacă emisiunea mea (de 90 de
minute) din 1996, cînd se împlineau 10 ani de la moartea
lui Ion Caraion, nu avea nici o legătură cu această carte
(publicată în 1998 la Editura „Humanitas”), celelalte
două (20 iunie 1998 și 22 ianuarie 1999) au. Tocmai
pentru că ele au fost realizate sub genericul „Dreptul la
adevăr” de care literatura română are încă mare
nevoie.

S-a întîmplat mai întîi să văd emisiunea de la ProTV
pe care dl. Nicolae Manolescu a realizat-o cu autoarea
acestei cărți. Și am crezut tot ce s-a spus acolo (și se
afirmă și în carte: anume că Ion Caraion a fost
informatorul Securității și că deja celebrul său jurnal –
sau pagini din el – au fost predate de bunăvoie instituției
respective în schimbul pașapoartelor pentru a putea pleca
definitiv cu familia în Occident.

în care există doi martori supraviețuitori de o egală
importanță, Doina Jela să găsească de cuviință să
asculte doar mărturia unuia dintre ei, atunci cînd cel
de-al doilea dintre ei, în speță chiar eu, ar avea de
spus lucruri tot ațit de interesante, dar de multe ori
radical opuse. Sau poate o face tocmai de aceea pentru
ca mărturia mea să nu-i strice socotelile ei. Cu ce
drept, fără a asculta ce am eu de spus despre soțul
meu, publică în revista 22, cît și în cartea ei, scrisoarea
și declarațiile abjecte și mincinoase ale lui Adrian
Hamzea. Pentru un asemenea fapt, într-o țară cu o
justiție imparțială, Adrian Hamzea, Doina Jela și
directorul revistei 22 ar fi pasibili de o condamnare
pentru calomnie. Dar de ce nici ea, nici conducerea
revistei nu s-au informat în prealabil cu ce fel de
personaj au de-a face? Pentru că ar fi aflat despre el
lucruri pe care, de fapt, nu voiau să le știe.

În ceea ce privește textele despre Ecaterina
Bălăcioiu, ele au făcut parte din maldărele de hîrtii
cu însemnări, caracterizări, portrete, vitriolante sau
ba, ale unor scriitori sau prieteni, etc., etc., toate făcînd
parte din arhiva soțului meu, nedestinate tiparului,
cel puțin nu în forma aceea, pe care Eugen Barbu
le-a publicat în mod ilegal – repet, în mod ilegal – sub
forma unui așa-zis, „jurnal intim” al lui Ion Caraion.
Cît despre ipoteza ridicolă, și nedovedită cu nici un
document, cum că Ion Caraion ar fi făcut firg cu
Securitatea, în sensul că i se dă pașaport, iar el lasă
în schimb o serie de denunțuri despre unii scriitori și
prieteni, Doina Jela lansează această ipoteză gravă,
fără să fie capabilă să o dovedească cu nici un
document nou. Ea nu face decît să reia texte publicate
în Săptămîna de Eugen Barbu în 1982 – și nu în 1981
cum susține – și să le aranjeze în mod diferit, dar tot
ațit de ticălos. Într-o carte document cum se pretinde
Această dragoste care ne leagă ar fi avut datoria să
poată produce dovezi și documente veritabile la
fiecare etapă a argumentului. Dacă nu poate produce,
cartea devine literatură proastă. Extrasul din
Săptămîna în care este ridiculizată Ecaterina
Bălăcioiu, oricît de dureros ar fi el pentru familia
acesteia, nu reprezintă o dovadă. Singurul lucru pe
care îl poate dovedi este caracterul dificil și paradoxal
al lui Ion Caraion pe care nimeni nu-l va nega. Eu
am de făcut o singură revelație pentru care am dovezi
concrete. La ora la care noi ne pregăteam în România
pentru acea călătorie, Ion Caraion nici nu se gîdea
să rămînă în străinătate. Avea motivele lui personale
pe care și eu le-am aflat abia după moartea lui. În
pofida refuzului său de a pleca definitiv din țară, odată
ajunși la Paris, după zile întregi de discuții, am reușit
să-l conving, cu argumente irefutabile, să plecăm în
Elveția și să facem acolo cerere de azil politic. Din
momentul în care am reușit să-l conving să ia această
hotărîre, el a început să caute modalitatea de a-și salva
manuscrisele pe care, convins că se va întoarce după
trei luni acasă, le lăsașe vralste. Și a găsit o modalitate

scriitori, în 1993, dosarele de securitate ale lui V. Voiculescu, D. Stăniloae și a lotului de scriitori germani, o comparație elementară, la îndemina oricui astăzi, a fișelor tip de informație, reglează lucrurile la exacta lor dimensiune.

Nu-i de ajuns să înscrii, în frontispiciu, consemnul „Strict secret”, ca imediat să împui ideea că documentul în discuție își regăsește automat autenticitatea. Că el, ca atare, se înscrie într-un dosar de securitate este fapta încă o dată criminală a acestei odioase instituții, fără îndoială. Dar oricât de greu ar fi de crezut, la prima vedere, textele cuprinse în dosarul publicat în România literară, cu prefețele și comentariile adiacente ale lui Mihai Pelin, nu-l încriminează – o spunem răspicat – pe Ion Caraion, ci divulgă doar, cel mult, o mentalitate, un procedeu, un sistem de infestare și de denigrare a conștiințelor românești însetate de dezvăluirea adevărului. Importanța acestui dosar, dacă se poate vorbi aici de o oarecare „importanță”, constă tocmai în „relevarea” prezenței încă a pernicioaselor cadre ale securității în societatea noastră actuală „democratică” și, în ultimă instanță, nu ne sfiim să spunem că el configurează, în mod direct, dosarul moral al lui Mihai Pelin. Un dosar, bineînțeles, la nivelul și la posibilitățile mentale și de „rafinament” ale securității și ale securiștilor ei, acționând încă o dată „incognito”.

Cu ce ies în câștig sau în pagubă portretul, ca și faptele și activitatea intelectuală, creativă și morală ale lui Ion Caraion din textele dosarului cuprins în paginile României literare? Că un om condamnat la moarte și, după aceea la muncă silnică pe viață a fost silist să „colaboreze” cu călăii săi – nu-i singurul caz ca să ne minunăm de „descoperirea” lui – era ușor de bănuț înainte chiar ca Săptămîna răposatului Eugen Barbu și a vivacelui „patriot” Corneliu Vadim Tudor să întineze hîrtia cu așa-zisul Jurnal, „dezvăluit” cu 17 ani în urmă. Lucrurile erau clare chiar criminalilor în serie din cadrele securității. Cu toate că, ar fi fost normal, în situația că aranjamentele au stat altfel, să se prezinte aici și angajamentul eventual al poetului. Un asemenea document înlătură orice dubiu și lămurea în sine și definitiv situația. Nu din dosarul desferecat acum, ci situația însăși a „colaborării” cu securitatea tocmai a celor mai incomode persoane pentru starea securistică din țară.

S-au „găsit” în fine, contractele cu securitatea ale unora dintre candidizii reprezentanți ai postcomunismului actual, precum cele ale lui Virgil Măgureanu și C. V. Tudor, dar este afit de greu de „descoperit”, dacă există, cel al decedatului Ion Caraion, atunci cînd – conform „precizărilor” lui Mihai Pelin, iarăși – dosarul în cauză a putut fi dat publicității numai pentru că poetul nu mai era în viață? De ce însă mai era nevoie să fie publicate apoi integral și „comentate” de Mihai Pelin aceste paragrafe dubioase în contextul de tranziție al contemporaneității noastre? (Iarăși sîntem nevoiți să o spunem răspicat – nici în cele mai fericite vise ale teroarei ceaușiste n-ar fi bănuț editorul Cărții albe a securității că va ajunge cîndva, sau ar fi sperat să fie „recomandat” în paginile României literare de

scriitorii, în 1993, dosarele de securitate ale lui V. Voiculescu, D. Stăniloae și a lotului de scriitori germani, o comparație elementară, la îndemina oricui astăzi, a fișelor tip de informație, reglează lucrurile la exacta lor dimensiune.

abilitate, repetăm, specifică monstroasei instituții, afirmații obținute probabil printr-un posibil chestionar de anchetă. „Ce ar trebui să se înțeleagă prin răspunsuri indirecte?” se întrebă, de-a dreptul în poziție de gîgă, autorul presupusei informații. N-ar fi cumva mai corect să constatăm aici că scriitorului Ion Caraion i se atribuie și i se introduce în stilul relatării întrebarea imbecilă a unui anchetator similitudinos și complet analfabet, care nu pricepea – cît de greu, Doamne, i-ar fi fost să priceapă! – sensul răspunsurilor indirecte?

Nu continuăm o asemenea analiză, deși, din amuzament, s-ar putea chiar indica, la o adică și locurile în care, în textele menționate, departe de a fi unitare, au fost secționare de întrebările anchetatorilor. Ne rezumăm numai să remarcăm natura lor duplicitară și structura curioasă a „compoziției” lor, în care prima parte din relatare (nu informație – atenție!) nu are nici o legătură cu tipologia anchetelor securiste, ce intră în discuție doar în finalurile „aranjate” desigur după procese verbale de anchetă. Răposatul Eugen Barbu în Săptămîna avea grijă să dea, în facsimil, și decupaje cu scrisul lui Ion Caraion, dacă ne mai aducem bine aminte. Ele scoteau atunci în evidență, fiși-fiși, modalitatea colajului atît de îndrăgît de plagiatorul romancier al Săptămîinii. Reproducerea integrală acum a dosarului, nu pare rău că trebuie să o spunem, nu depășește cu nimic, sub raportul „cauzei” și al „efectului” concluzia inițială; ba mai mult încă, nota informativă a unui anume securist ieșean ce-și înștiințează superiorii că scopul urmărit în Săptămîna din '82 nu a fost atins decît în mică măsură, restituită acum „dosarului” României literare, întărește convingerea că autorul făcuse să tresară nervos degetele boante și încrîngate ce interveniseră odios în însemnările intime sau în paginile de laborator ale lui Ion Caraion.

Este dramatic, da, să constăți că pînă și cele mai ascunse gînduri ale unui scriitor au putut fi, pentru o jumătate de secol și mai bine, controlate, trădate, dezvăluite, murdărite cu urdori în acest mediu dezumanizant al lagărului de exterminare comunist ce a cuprins țările și popoarele din jumătatea răsăriteană a Europei, sub imperiul Moscovei. Sigur, pe un alt plan, cel psihanalitic, bunăoară, toate aceste pagini din primele părți ale celor două „portrete” pot constitui probe într-un relevant examen. Poetul Caraion avea evidentă înclinare spre hiperbolizarea birfei și scormonirea în gunoiul existențial. Prefața sa la cele două volume de Versuri – Tudor Arghezi, apărute la Editura Cartea Românească în seria „Mari scriitori români” în ultimii ani ai deceniului opt, (prefață însoțită și de scandalul publicistic aferent, mai ales că înfățișa în realitate un capitol inedit din ostracizatul Jurnal – II) reprezintă astfel un exemplu, nu mult îndepărtat de ceea ce acum Mihai Pelin consideră a fi doar o „delațiune” securistă. În fond, însă, același mecanism de construcție a textului în funcție de colportarea enormității, culesse la nivelul discutabil al străzii, după însuși modelul pamfletului arghezian, și reducerea la absurd, pe o singură dimensiune, prin travestirea autorului în justiție immanentă a istoriei, precum în „înjurătura” lui Pamfil Șeicaru spre exemplu, acționează și aici ca și în „strict

săptămîna lui Omului Scriitorilor? De ce s-ar publica integral infamiile pe care nici măcar răposatul Eugen Barbu nu le-a dus pînă la capăt? Nu fiindcă ar fi fost mai „onorabil” decît Mihai Pelin. Doamne ferește! Ci, puțin mai versat în grobianismul său decît istoricul actual al securității, a simțit penibilul „demersului”, prea tipic și prea șablonard în murdăriile, calomniile și zvoneriile de mahala, cumulate împotriva și pentru denigrarea Monicăi Lovinescu și a lui Virgil Ierunca.

Nu numai că nu deține o asemenea „capacitate” a sesizării prostiei (dovadă că și ea își are gradele ei), dar Mihai Pelin, crezîndu-se mai „deștept”, îl introduce acum în ciorbă și pe Paul Goma, ca să realizeze tripticul, și, ca la popice, să-l „doboare” cu aceeași bilă, dintr-o singură lovitură. Adnotările sale cretinoidice, încercînd prin așa-zisele specificări de „istorie literară” să acrediteze calomnia („Ce mare culpă se poate extrage din faptul că unei femei i-ar fi plăcut un bărbat mai în vîrstă, scriitor reputat, despre care multe persoane susțin că ar fi arătat splendid la senectute”?! Observați întorsătura frazei, intuiți pleșcăitura abjectă dintre buzele unsoare, îndelung exercitate din dejecții și, apoi, rețineți argumentele de tip securistic!) și să întărească dezinformarea prin superficiala negare a ei, dau expresia și măsura exactă a unei societăți profund imorale, ce acceptă astăzi manipularea cu aceeași iresponsabilitate cu care ieri a acceptat crima. Fiindcă, întinarea reperelor morale, infamia aruncată în sistemul cotidian de relații interumane, introducerea îndoielii și trucarea adevărului de orice natură, sînt modalități curente sub care securismul a dominat și domină încă deceniul postcomunist românesc pe care-l vom încheia în curînd.

Iată de ce „Cazul” Ion Caraion devine astfel, după opinia noastră, în paginile pe care România literară ni le-a oferit spre lectură recent, cazul – mult mai grav și mai actual – Mihai Pelin, ce ne face să ne punem problema asupra necesității accesului la dosarele de securitate și să regretăm iarăși că Legea Ticu Dumitrescu nu și-a găsit încă drumul spre legiferare constituțională.

În acest moment însă, în care mai acută decît oricînd la noi, este vizibilă criza morală examinarea cu atenție sporită a oricărui demers publicistic devine nu numai o obligație profesională, dar și un apel la conștiință, întrucît nu pentru Monica Lovinescu și Virgil Ierunca și cu atît mai puțin pentru Paul Goma – afit de pățimăș urmărit de unii dintre contemporanii noștri pentru gura sa slobodă și spurcată – se pune chestiunea denunțării manevrelor securiste cum este cea „deconspirată” în România literară. O dată acceptate procedeele, totul se reflectă catastrofal pentru demnitatea noastră, a celor care vrem să reintroducem adevărul în această țară de infamie și minciună comunistă. Cînd un poet, unul dintre cei mai însemnați ai literaturii române din ultima ei jumătate de veac, este mistificat cu dispreț și desconsiderat ca valoare estetică, iar cîțiva dintre cei mai semnificanți reprezentanți ai conștiinței românești nealterate de comunism sînt denigrați, trebuie să ne întrebăm, dacă mai avem ce întreba, mai ales asupra spiritului creativ românesc și a viitorului ce-l așteaptă în mediul său de obîrșie.

ARISTARC

...cu lipsa de
...onstruoaese
...bil printr-un
...trebuie să se
...ntreabă,
...presupusei
...constatăm
...ibuie și i se
...imbecilă a
...analfabet,
...ne, i-ar fi
...indirecte?
...ă, deși, din
...a o adică și
...parte de a fi
...ntrebările
...remarcăm
...curioasă a
...lin relate
...legătură cu
...discuție doar
...cece verbale
...Săptămîna
...e cu scrisul
...ine aminte.
...modalitatea
...mancier al
...lă acum a
...punem, nu
...auzei" și al
...ult încă, nota
...șeșean ce-și
...in Săptămîna
...ră, restituită
...întărește
...sară nervos
...niseră odios
...e laborator

săptămînalul „Omni Scriitorilor”? De ce s-ar publica integral infamii pe care nici măcar răposatul Eugen Barbu nu le-a dus pînă la capăt? Nu fiindcă ar fi fost mai „onorabil” decât Mihai Pelin. Doamne ferește! Ci, puțin mai versat în grobianismul său decît istoricul actual al securității, a simțit penibilul „demersului”, prea tipic și prea șablonar în murdăriile, calomniile și zvonurile de mahala, cumulate împotriva și pentru denigrarea Monicăi Lovinescu și a lui Virgil Ierunca.

Nu numai că nu deține o asemenea „capacitate” a sesizării prostiei (dovadă că și ea își are gradele ei), dar Mihai Pelin, crezîndu-se mai „deștept”, îl introduce acum în ciorbă și pe Paul Goma, ca să realizeze tripticul, și, ca la popice, să-l „doboare” cu aceeași bilă, dintr-o singură lovitură. Adnotările sale cretinoidice, încercînd prin așa-zisele specificări de „istorie literară” să acrediteze calomniile („Ce mare culpă se poate extrage din faptul că unei femei i-ar fi plăcut un bărbat mai în vîrstă, scriitor reputat, despre care multe persoane susțin că ar fi arătat splendid la senectute!” Observații întorsătura frazei, intuiții pescăituri abjectă dintre buzele unsoase, îndelung exersate în dejecții și, apoi, rețineți argumentele de tip securistic!) și să întărească dezinformarea prin superficială negare a ei, dau expresia și măsura exactă a unei societăți profunde imorale, ce acceptă astăzi manipularea cu aceeași iresponsabilitate cu care ieri a acceptat crima. Fiindcă, întinarea reperelor morale, infamia aruncată în sistemul cotidian de relații interumane, introducerea îndoielii și trucarea adevărului de orice natură, sînt modalități curente sub care securismul a dominat și domină încă deceniul postcomunist românesc pe care-l vom încheia în curînd.

Iată de ce „Cazul” Ion Caraion devine astfel, după opinia noastră, în paginile pe care România literară ni le-a oferit spre lectură recent, cazul — mult mai grav și mai actual — Mihai Pelin, ce ne face să ne punem problema asupra necesității accesului la dosarele de securitate și să regretăm iarăși că Legea Ticu Dumitrescu nu și-a găsit încă drumul spre legiferare constituțională.

În acest moment însă, în care mai acută decît oricînd la noi, este vizibilă criza morală examinarea cu atenție sporită a oricărui demers publicistic devine nu numai o obligație profesională, dar și un apel la conștiință, întrucît nu pentru Monica Lovinescu și Virgil Ierunca și cu afit mai puțin pentru Paul Goma — afit de pătimaș urmărit de unii dintre contemporanii noștri pentru gura sa slobodă și spurcată — se pune chestiunea denunțării manevrelor securiste cum este cea „deconspirată” în România literară. O dată acceptate procedeele, totul se reflectă catastrofal pentru demnitatea noastră, a celor care vrem să reintroducem adevărul în această țară de infamie și minciună comunistă. Cînd un poet, unul dintre cei mai însemnați ai literaturii române din ultima ei jumătate de veac, este mistificat cu dispreț și desconsiderat ca valoare estetică, iar cîțiva dintre cei mai semnificanți reprezentanți ai conștiinței românești nealterate de comunism sînt denigrați, trebuie să ne întrebăm, dacă mai avem ce întreba, mai ales asupra spiritului creativ românesc și a viitorului ce-l așteaptă în mediul său de obîrșie.

ARISTARC

Am participat apoi la lansarea cărții, am cunoscut-o pe Doina Jela și am invitat-o la emisiunea mea. Mi-a spus că pleacă pentru o lună la Paris, dar că acceptă invitația și că pot să programez emisiunea atunci. Ceea ce am și făcut: întrucît la TVR sumarele se dau cu 2-3 săptămîni înainte, am anunțat pentru trei iunie titlul: „Cazul Ion Caraion din nou în actualitate”. Între timp, am citit cartea și m-am îngrozit: chiar și fără documentația pe care o am acum, mistificarea, procesul de intenție, calomniile, stilul confuz (la care voi reveni), contradicțiile din afirmațiile autoarei, de la o pagină la alta (la care, de asemenea, voi reveni) se vedeau cu ochiul liber. Spre stupefacția mea însă, cronicile la carte care apăreau în presă nu comentau nimic din toate acestea. Eram hotărîtă oricum să le comentez cu Doina Jela în emisiune, cînd am aflat, cu totul întîmplător, de dl. Emil Manu (pe care nu-l cunoșteam, dar care voia să-mi trimită două cărți ale sale, recent apărute), că România literară refuză să publice un drept la replică al doamnei Valentina Caraion în urma editorialului dlui Nicolae Manolescu care relua afirmațiile din emisiunea de la ProTV. Tot atunci am aflat că doamna Valentina Caraion urma să vină în România exact în perioada în care era programată emisiunea și atunci am rugat să se transmită că m-ar interesa punctul său de vedere. Am vorbit la telefon cu doamna Caraion peste cîteva zile și mi-a spus că, din păcate, și-a contramandat călătoria în România. I-am propus atunci să înregistrez, telefonic, la televiziune, opinia sa, urmînd să o comentez apoi cu Doina Jela. Pe doamna Caraion am înregistrat-o, dar de doamna Jela a fost imposibil să mai dau, deși aflasem că s-a întors de la Paris, deși am căutat-o și i-am lăsat trei-patru mesaje la Editura „Humanitas” unde știam că lucrează. Așa încît emisiunea am realizat-o fără autoarea cărții în discuție, înlocuind prezența sa cu comentariul meu și cu imagini filmate despre Ion Caraion. Comentariul doamnei Valentina Caraion transmis în aceeași emisiune a fost următorul:

„În urma editorialului publicat de dl. Nicolae Manolescu în România literară, nr 47, i-am trimis o replică pe 7 februarie cu rugămîntea de a o publica în aceeași revistă, dar cum dumnealui n-a făcut-o, am fost nevoită să apelez la bunăvoința unei alte publicații, și ea a apărut în pagina 14 a Adevărului literar și artistic din 12 mai 1998. Am vizionat, de asemenea, caseta cu interviul pe care îl ia dl. Nicolae Manolescu doamnei Doina Jela și, mai ales, am citit și răscolit cartea dumneaei. Această dragoste care ne leagă. Partea cu uciderea doamnei Ecaterina Bălăcioiu de către Securitate este răscolitoare și mă răscolește cu afit mai mult cu cît și mama mea a fost ucisă tot de către Securitate la mai puțin de șapte luni după rămîinerea noastră în Elveția. În schimb, încercarea doamnei Doina Jela de a-l anihila pe Ion Caraion, din punct de vedere politic, moral și literar ar fi umoristica, dacă n-ar fi abjectă. De altminteri, nu înțeleg de loc ce caută în această carte toată partea care îi privește pe Ion Caraion și pe Adrian Hamzea. În legătură cu acesta din urmă, Doina Jela săvîrșește o greșală din punct de vedere jurnalistic, iar Nicolae Manolescu și-a însușit această greșală girînd-o cu personalitatea lui. Este inadmisibil ca într-un proces

lui, la care facuse apel în acest sens, a fost urmărit și arestat cu o parte din manuscrise. Au urmat apoi descinderi la noi acasă, interogatorii, amenințări și presiuni asupra mamei mele, confiscarea a tot ceea ce mai rămăsese și toate celelalte.

Mai există și o scrisoare adresată din Elveția de Ion Caraion unei prietene, care se afla în momentul acela la Paris, dar care urma să se întorcă în România, și în care o ruga cu cerul și pămîntul să se ducă la noi acasă și să salveze manuscrisele. Dar cînd a ajuns ea în țară, se știa totul și n-a mai îndrăznit să calce în apartamentul nostru. Despre toate acestea și despre multe altele aș putea să vorbesc zile și nopți în șir. Și iată că vine Doina Jela și în cîteva zeci de pagini denigrează și ponegrește viața unui om din care a șasea parte și-a petrecut-o în temnițe. Și asta nu-i ajunge. Ea încearcă din răspuțeri să anihileze și poetul, să-i nege și valoarea, ba chiar să-l scoată definitiv din literatură. Să fim serioși!

Eu nu neg că Ion Caraion avea un caracter dificil, că era susceptibil pînă la absurd, că era deseori chiar nedrept, începînd chiar cu mine, că n-avea nici un savoir vivre afit de indispensabil raporturilor noastre cu semenii, dar a fost impecabil cel puțin pe două planuri: pe plan politic și pe plan literar. Și ceea ce pot afirma cu tărie e că n-a fost un ticălos”.

Dacă oricine poate considera că, în mod inevitabil, doamna Caraion poate fi subiectivă, nu-i mai puțin adevărat că afirmațiile domniei sale puteau stîmni interesul oricărui jurnalist imparțial (sau cel puțin curios): Ce motive personale avea Ion Caraion să nu plece definitiv din România? Cui, din prietenii săi aflați atunci la Paris, îi scrisese cerîndu-i ajutorul să-i salveze manuscrisele? Ar mai putea acesta acum să dovedească acest lucru (fapt care ar fi într-adevăr un argument împotriva ipotezei că și-ar fi oferit de bunăvoie însemnările Securității, în schimbul pașapoartelor pentru plecarea definitivă din țară)? În octombrie 1998 (și, din nou, pentru a elimina orice suspiciune, ar fi bine să precizeze că mi-am plătit singură călătoria) eram deja în Elveția pentru a verifica la fața locului toate acestea. Răspunsurile la întrebările de mai sus și nu numai la ele, se află în interviul pe care mi l-a acordat doamna Caraion și pe care îl publicăm alăturat. Prin amabilitatea prietenilor cărora li se adresase Ion Caraion în toamna lui 1981, doamna Caraion obținuse copia scrisorii trimise atunci, pe care o publicăm, de asemenea, alăturat. Este vorba de N. Tertulian și de soția sa, Georgeta Horodincă, stabiliți acum la Paris. Mai precizăm că sublinierile sînt făcute de Ion Caraion, cele duble fiind făcute cu negru și roșu. Cu ce scop, e ușor de dedus.

Ce spun, de fapt, arhivele S.R.I.?

La întorcerea mea în România, în lunile noiembrie și decembrie, am studiat în Arhivele SRI același dosar al procesului lui Caraion pe care l-a studiat și Doina Jela. E vorba, de fapt, de două volume cu nr. 113664, pe care scrie „Dumitru Banu și alții”. Studiînd aceste dosare, am putut constata că tot ceea ce mi-a spus doamna Caraion despre proces era adevărat. Memoria domniei sale funcționează, chiar și după trecerea atîtor ani, perfect. Două fragmente din interogatoriul lui Caraion datînd din 10 iulie 1958 o dovedesc cu prisosință.

Am putut apoi să confrunt datele pe care le oferă cititorilor Doina Jela cu ceea ce am văzut cu ochii mei. Și mi s-a confirmat ceea ce constataseam încă de la prima lectură a cărții: mistificarea, reaua credință, interpretări superficiale ale faptelor, omisiunea sau chiar afirmarea contrariului unor adevăruri pe care aceste dosare le conțin.

(continuare în pag. 5)

Declarație

Subsemnatul Diaconescu M. Stelian, născut la 24 mai 1923 în Com. Rușavăț, Raionul Bonjău, Regiunea Ploiești, domiciliat în Str. Traian nr. 201, raionul 23 August, prin prezenta declar pe proprie răspundere să nu posed nici un fel de avere imobilă, iar în ceea ce privește averea mobilă posed următoarele:

1) bibliotecă cuprinzând aproximativ 600-700 vol. de literatură și filozofie.

2) rufărie de corp.

drept pentru care semnez prezenta declarație.

Diaconescu M. Stelian

7 X. 1958. -

Procese verbale de interogatoriu

PROCES-VERBAL DE INTEROGATOR

Învinuit DIACONESCU STELIAN zis CARAION ION, născut la 24 mai 1923, în com. Rușavăț - Ploiești, fiul lui MIHAI și ELEONORA, fost ziarist, cu ultimul domiciliu în București Str. Traian nr. 201. -

10 aprilie 1958*

Localitatea București

Interogatoriul a început la ora ..... min. .... s-a terminat la ora ..... min. ....

Întrebare: În legătură cu cele declarate de dta. Privind activitatea fugarului UNTARU VIRGIL zis IERUNCA și se cere să precizezi cum ai ajuns să cunoști faptul că acesta în Franța este spiker la radio Paris?

Răspuns: În octombrie 1956 a venit la domiciliul meu numita BĂLĂCIOIU ECATERINA, despre care am declarat anterior că este soacra lui IERUNCA VIRGIL.

Cunoscînd-o la data de mai sus, ulterior am vizitat-o la domiciliul ei, adică începînd de la sfîrșitul lunii octombrie 1956. În cadrul discuțiilor avute, susnumita mi-a făcut cunoscut că fiica ei MONICA LOVINESCU împreună cu soțul ei IERUNCA VIRGIL, ambii aflați la Paris din 1947, sînt spikeri la radio Paris, secția română, și în fiecare zi vorbesc în cadrul emisiunilor în limba română.

de scris, însă nu rețin cum se numesc aceste versuri, dar știu că au un caracter ostil regimului din R.P.R. și se referă la felul cum și-a executat pedeapsa pe șantierele canalului. Din spusele lui VASILIU știu că făcuse vre-o douăzeci de asemenea scrieri. -

Întrebare: Dta știi unde a domiciliat VASILIU VIRGIL în timp ce se afla în țară?

Răspuns: Pînă în luna iunie 1956, VASILIU VIRGIL împreună cu soția sa anume RAYMOND a locuit în București la un frate al său, însă nu rețin adresa. -

PROCES-VERBAL DE INTEROGATOR

Învinuit DIACONESCU STELIAN (CARAION ION), născut la 24 mai 1923, în comuna Dușavăț - Ploiești, fiul lui Mihai și Ioana, cu ultimul domiciliu în București str. Traian Nr. 201. -

10 iulie 1958

Localitatea București.

Interogatoriul a început la ora 12 min. 00 s-a terminat la ora 19 min. 45

Întrebare: Ai arătat că, cea mai mare parte dintre poeziile cu caracter contrarevoluționar, pe care le-ai scris în perioada de detenție, și-au fost multiplicare la mașina de scris de către VALENTINA SESTOPALY. -

Cine este VALENTINA SESTOPALY?

Răspuns: VALENTINA SESTOPALI este

multipliat VALENTINA SESTOPALY poezii cu caracter dușmănos, cîte poezii cu totul și în cîte exemplare și le multiplica, de regulă?

Răspuns: VALENTINA SESTOPALY mi-a multiplicat în total 50-60 poeme (dintre care o parte nu aveau caracter anticomunist) începînd dela sfîrșitul anului 1955 și pînă în luna septembrie 1957. -

De regulă, VALENTINA SESTOPALY îmi multiplica fiecare poezie în cîte 3-5 exemplare uneori pe hîrtie dusă de către mine, alteori pe hîrtie de la ea. -

Întrebare: Lui VALENTINA SESTOPALY i-ai dat vreun exemplar din poeziile pe care ea și le-a multiplicat?

Răspuns: La început i-am dat lui VALENTINA SESTOPALY 6-7 poezii să-mi bată la mașină. Printre acestea îmi amintesc poeziile intitulate: „Epitaf”, „Umbre”, „Saturare” și altele, dintre care și-a oprit și ea copii. După aceia nu-mi amintesc decît două cazuri cînd VALENTINA SESTOPALY mi-a spus că și-a oprit și ea cîte o copie depe două sau trei poezii, care spunea că i-au plăcut. Nu-mi mai amintesc însă ce titluri aveau aceste poezii. -

Întrebare: VALENTINA SESTOPALY a făcut parte din vre-o organizație politică?

Răspuns: N-a făcut parte. -

Întrebare: Cine mai știe despre faptul că VALENTINA SESTOPALY și-a multiplicat versuri?

Răspuns: De la VALENTINA SESTOPALY nu am cunoștință să fi mai spus ea cuiva despre aceasta. -

Eu i-am spus lui BANU DUMITRU că VALENTINA SESTOPALY, mi-a multiplicat versurile. Altcuiva n-am spus, nici cel puțin lui VENERA ANTONESCU care era logodnica mea. Eu cred însă că a bănuț că VALENTINA SESTOPALY îmi multiplica versurile, deoarece cunoștea legătura dintre mine și aceasta. -

Am citit personal prezentul proces verbal și constatînd că cele declarate de mine oral au fost consemnate întocmai, îl susțin și semnez propriu. -

ss. Diaconescui M. Stelian

ANCHETATOR PENAL DE SECURITATE

LT. MAJOR

Nedelcu Ștefan

Conf. cu orig. Din doc. De anchetă nr...

LT. MAJOR

Nedelcu Ștefan

PROCES-VERBAL DE INTEROGATOR

Învinuit DIACONESCU-STELIAN, fost ziarist, născut la 24 mai 1923, în comuna

„Cazul” Ion CARAION • „Cazul” Ion CARAION •

multiplicat VALENTINA SESTOPALY poezii cu caracter dușmănos, câte poezii cu totul și în câte exemplare și le multiplica, de regulă?

Răspuns: VALENTINA SESTOPALY mi-a multiplicat în total 50-60 poeme (dintre care o parte nu aveau caracter anticomunist) începând dela sfârșitul anului 1955 și pînă în luna septembrie 1957. -

De regulă, VALENTINA SESTOPALY îmi multiplica fiecare poezie în câte 3-5 exemplare uneori pe hîrtie dusă de către mine, alteori pe hîrtie de la ea. -

Întrebare: Lui VALENTINA SESTOPALY i-ai dat vreun exemplar din poeziile pe care ea și le-a multiplicat?

Răspuns: La început i-am dat lui VALENTINA SESTOPALY 6-7 poezii să-mi bată la mașină. Printre acestea îmi amintesc poeziile intitulate: „Epitaf”, „Umbre”, „Saturare” și altele, dintre care și-a oprit și ea copii. După aceea nu-mi amintesc decît două cazuri cînd VALENTINA SESTOPALY mi-a spus că și-a oprit și ea câte o copie depe două sau trei poezii, care spunea că i-au plăcut. Nu-mi mai amintesc însă ce titluri aveau aceste poezii. -

Întrebare: VALENTINA SESTOPALY a făcut parte din vre-o organizație politică?

Răspuns: N-a făcut parte. -

Întrebare: Cine mai știe despre faptul că VALENTINA SESTOPALY și-a multiplicat versuri?

Răspuns: De la VALENTINA SESTOPALY nu am cunoștință să fi mai spus ea cuiva despre aceasta. -

Eu i-am spus lui BANU DUMITRU că VALENTINA SESTOPALY mi-a multiplicat versurile. Altcuiva n-am spus, nici cel puțin lui VENERA ANTONESCU care era logodnica mea. Eu cred însă că a bănuit că VALENTINA SESTOPALY îmi multiplica versurile, deoarece cunoștea legătura dintre mine și aceasta. -

Am citit personal prezentul proces verbal și constatînd că cele declarate de mine oral au fost consemnate întocmai, îl susțin și semnez propriu. -

ss. Diaconescu M. Stelian
ANCHETATOR PENAL DE SECURITATE
LT. MAJOR
Nedelcu Ștefan
Conf. cu orig. Din doc. De anchetă nr...
LT. MAJOR
Nedelcu Ștefan

PROCES-VERBAL DE INTEROGATOR

Învinuit DIACONESCU-STELIAN, fost ziarist, născut la 24 mai 1923, în comuna

Frenezia demolării

(urmare din pag. 4)

De aceea publicăm pentru prima oară, în întregime, sentința dată în 12 februarie 1959, din care Doina Jela citează câteva fragmente azi cu cartea sa. O facem și pentru a se vedea că Ion Caraion nu a fost doar o victimă a comunismului, ci și un luptător activ împotriva lui cum puțini scriitori au avut curajul să fie. În dosarul său se află și microfilmele pe care primise instrucțiunile din Occident în urma cărora trebuia să trimită date despre situația din închisorile comuniste și despre soarta scriitorilor români, unii arestați, alții interziși, alții făcînd compromisurile știute azi cu puterea comunistă. Există, de exemplu, textul scris mărunt de Caraion pe o jumătate de filă, despre mascarada la care a fost supus Bacovia, bătrîn și bolnav, numai pentru a se lăsa impresia că și el e cu comuniștii. Însă nu aceste lucruri sînt scoase în evidență în carte, ci tot felul de mărunțisuri. Astfel, vorbind de valul de „teroare preventivă” consecutiv represiei din Ungaria se spune că, primii arestați erau cei care mai fuseseră o dată în închisorile comuniste. „În virtutea acestui principiu, pare mai probabil ca Dumitru Banu să fi fost arestat din cauza lui Caraion, și nu acesta din urmă din cauza primului”. Mai mult chiar, Doina Jela e nemulțumită și de faptul că în toate documentele procesului, Stelian Diaconescu (numele real al lui Ion Caraion) apare mereu al doilea și „deci cumva subordonat mult mai puțin celebrului său coleg, azi aproape pe deplin uitatul Dumitru Banu, ziarist interbelic, și nu cum ar fi normal, primul, ca fiind dintre toți șapte, de departe cel mai notoriu” (pag. 149).

Se întocmesc oare actele unui proces în funcție de notorietatea acuzaților? Și ce însemna notorietate în 1958, cînd sînt arestați cei șapte inculpați? Ce rost au, de fapt, în argumentația cărții aceste afirmații ale autoarei? Aparent nici unul, dacă nu ar exista intenția de a-l socoti vinovat pe Caraion și de arestarea tuturor celorlalți „cărora le-a ascuns, continuînd să-i frecventeze, implicarea lui în acțiuni grave”. Or, documentele din dosare spun altfel „povestea” de care ne ocupăm. Chiar și Doina Jela e nevoită să recunoască la pagina 150 că Stelian Diaconescu „încearcă în răspunsurile la anchetă tot posibilul să n-o implice” pe Ecaterina Bălăcioiu. Și deși recunoaște „În anchetă este mai mult ca sigur că a fost supus torturilor și presiunilor de tot felul”, deși menționează șirul nesfîrșit de procese verbale de anchetă din dosar - peste 30 - anchete prelungite de multe ori de dimineața pînă noaptea, ca la ancheta (al cărui proces-verbal îl publicăm integral) din 5 septembrie desfășurată de la 6 la 21, ei bine, cu toate acestea, Doina Jela nici măcar nu clipește cînd afirmă, dîndu-i crezare lui Adrian Hamzea, că „Ion Caraion cedase din primul moment” (pag. 278). Sau că Ion Caraion „era, de fapt, și cu sufletul, al lui Ciocan Dumitru și al lui Francisk Butika (ofițeri de securitate implicați în proces, sublinierea mea, M.S.), era de fapt, prin împietrire la suferința altora, de-al lor” (pag. 173). De data aceasta cugetarea îi aparține. Ca și aceasta de la pagina 217, exprimată la fel de confuz: „Și în 1952, la noi victimele

Dumitru Banu afirmă că atunci cînd l-a cunoscut pe Adrian Hamzea (cînd acesta ieșise din închisoare după prima sa condamnare), acesta i-a spus că este legionar și aflînd că și Banu fusese legionar, s-a interesat de situația organizației legionare în țară și în străinătate. Se întimpla acest lucru în vara lui 1955 (dosar A.S.R.I., nr. 113664, vol. 1, pag. 107). Întrebat la urmă anchetă și despre activitatea politică a lui Caraion, pe care-l cunoștea mult mai bine, dat fiind că fuseseră amîndoi ziaristi, Banu declară: „Nu cunosc ca Diaconescu Stelian să fi desfășurat vre-o activitate politică pînă la 23 august 1944” (pag. 75). Și dacă ai putea crede că Banu vrea astfel să-l apere pe Caraion, iată ce spune cu câteva rînduri mai jos pe aceeași pagină: „După 23 august Diaconescu Stelian a adoptat o atitudine dușmănoasă împotriva instaurării unui regim de democrație populară, apoi împotriva acestuia”. Aceste lucruri nu sînt remarcate de Doina Jela, care afirmă în schimb, în carte, la pagina 159, negru pe alb, că între 1946 și 1950 Ion Caraion trăise în clandestinitate și că motivul pentru care „stătuse ascuns fuseseră simpatia lui legionară”. Cum a stat Ion Caraion „ascuns”, din moment ce între 1946-1947 lucrează la Revista Fundațiilor Regale, în 1947 scoate revista internațională de poezie Agora (pentru care este atacat în Scînteia pentru cosmopolitism, iar revistei i se interzice apoi apariția), în 1948 este redactor la Editura „Cartea Românească”, în ultimul său an de existență, ca să nu mai vorbim de participarea la cea mai importantă dezbateră din presa vremii, prin articolele despre criza culturii și criza omului, intrînd în polemică deschisă cu mai vechiul său prieten Virgil Ierunca angajat atunci la România liberă.

Pe ce se bazează totuși afirmațiile Doinei Jela, aflăm de la pagina 160 a cărții: „Unui camarad de închisoare, îi va declara mai tîrziu în timpul unui popas solemn pe marginea unei sfînci prăpăstioase că pentru el nu există pe lume decît poezia și legionarismul, deși a cîștigat mulți bani făcînd realism socialist, pe care se hotărîse să-l facă încă din tîrnîță”. Cînd, doamne, în tîrnîță? Cînd știa că e condamnat pe viață, asta își propunea un deșinut să facă în închisoare? Afirmația e reluată, ca o obsesie, la pagina 278: „Caraion l-a anunțat (pe Adrian Hamzea, nota mea, M.S.) încă din 1965 că el va face realism socialist”. Adevărul, e, din păcate pentru credibilitatea autoarei, tocmai pe dos.

În volumul 3, la paginile 258-261, există o declarație, de data aceasta chiar scrisă de mîna lui Adrian Hamzea: „Am încercat de cîteva ori - declară la anchetă Adrian Hamzea - să discut cu Diaconescu St. problema reintrării lui în munca literară. Îi arătăm că el este un talent recunoscut care n-are de înfruntat greutățile începutului, că are nenumărate relații etc. Nu voia să audă niciodată de așa ceva, susținînd că a suferit prea mult ca să poată trece peste suferința lui. Cerea să-l las în pace, să fac ce cred eu că e bine, dar că lui, conștiința nu-i îngăduie să facă așa ceva (...). Arătîndu-i cam tot atunci faptul că legasem prietenia cu poeta Nina Cassian și că dînsa mi-a promis sprijin pe la redacția (Caraion, nota mea, M.S.) și-a arătat din nou desaprobarrea pentru intențiile mele și totodată pentru această prietenie”.

Mai multe decît atît, există în dosar două întîmpinări ale tatălui său, Ion Hamzea, care încerca să-si salveze

BĂLĂCIOIU ECATERINA în mai multe rânduri, iar în asemenea ocazii susnumita care obișnuia să asculte emisiunile posturilor de radio occidentale, a pus și prins radio Paris, emisiunea în limba română, la ora 20-20,30' și mi-a precizat că vocea feminină este a fiicei ei MONICA, iar cea bărbătească a ginerelui ei, IERUNCA VIRGIL. Așa am cunoscut eu faptul că soții IERUNCA sînt spikeri la radio Paris. —

Întrebare: Precizează cînd ai ascultat emisiunea în limba română și ce anume comentarii făceau susnumiții cu privire la R.P.R.?

Răspuns: Eu am fost în casă la numita BĂLĂCIOIU ECATERINA de multe ori, însă nu de fiecare dată ascultam radio Paris ci numai uneori la date diferite, ca atare nu pot și nici nu rețin cînd și ce anume emisiune am ascultat. Precizez că niciodată nu am reușit să ascult o emisiune în întregime, întrucît audiția nu era clară, însă în general pot afirma că soții IERUNCA în cadrul emisiunilor lor transmiteau știrile politice și evenimentele internaționale sub prisma intereselor cercurilor imperialiste și contra țărilor socialiste. —

De asemeni susnumiții făceau diferite comentarii ostile la adresa regimului comunist din R.P.R. —

Întrebare: Arată în mod concret ce comentarii au făcut soții IERUNCA împotriva R.P.R. în cadrul emisiunilor transmise de radio Paris?

Răspuns: În cursul lunii ianuarie 1958 ducîndu-mă pe la BĂLĂCIOIU ECATERINA, aceasta m-a întrebat dacă am auzit despre un scriitor VASILIU — și cum eu nu cunoscusem nici un scriitor cu acest nume, i-am dat un răspuns negativ. Atunci susnumita mi-a spus că într-o seară prin ianuarie 1958, a ascultat în cadrul emisiunii în limba română, transmisă la radio Paris, versuri cu caracter ostil regimului din R.P.R. — versuri ce se refereau la acești deținuți care au lucrat pe șantierul Canalului D.M.N., scrise de un anume VASILIU VIRGIL. Auzind de numele acestuia, i-am vorbit numitei BĂLĂCIOIU cine este acest VASILIU VIRGIL, cum a ajuns să-l cunoască pe IERUNCA și toate celelalte așa cum am declarat anterior. —

Întrebare: Dta cunoști scrierile dușmănoase ale numelui VASILIU VIRGIL?

Răspuns: Înainte de a pleca la Paris, VASILIU VIRGIL mi-a oferit unele versuri scrise de el, versuri ce mi-au fost ridicate de la domiciliu cu ocazia percheziției. Rețin că unele sînt scrise de mîna, iar unele la mașina

origină evreică din Basarabia, nu are studii dar și-a format o cultură prin studiu personal, în timpul războiului a fost deportată pe teritoriul ocupat de armatele fasciste în URSS, în 1944 s-a întors în țară, s-a stabilit în București, este căsătorită cu un văr al său de profesie inginer, domiciliată în București Calea Moșilor nr. 88 și este casnică. —

Pe VALENTINA SESTOPALY am cunoscut-o în anul 1948, în casă la MARIA VLAD, soră prin alianță cu VALENTINA SESTOPALY. (În timpul acela eu lucram cu MARIA VLAD, care știe l. rusă, la traducerea unei cărți intitulată „Bărbăție”). —

După ce m-am eliberat din penitenciar, în anul 1955, am reîntîlnit-o pe VALENTINA SESTOPALY tot la MARIA VLAD în casă. De data aceasta, între mine și VALENTINA SESTOPALY, s-a creat o legătură intimă. —

Pe baza acestei legături, precum și datorită încrederii ce o aveam în ea, știind că avea mașină de scris la care uneori dactilografia lucrări pe care le angaja dela editurile de stat, am solicitat-o pe VALENTINA SESTOPALY, să-mi multiplice cea mai mare parte dintre poeziile pe care le-am scris în perioada detenției. Ea a fost de acord. —

Întrebare: VALENTINA SESTOPALY știa că acele poezii pe care le-ai solicitat să ți le multiplice au fost scrise de d-ta și în ce condiții le scrisese-și? (sic!)

Răspuns: VALENTINA SESTOPALY știa că acele poezii pe care am solicitat-o să mi le multiplice au fost scrise de mine. Referitor la condițiile în care am scris acele poezii pe care ea mi le-a multiplicat, i-am spus lui VALENTINA SESTOPALY că le-am scris în perioada cît am fost închis, că le-am memorat, iar după aceea le-am transcris, ceea ce în parte, era perfect adevărat. —

Întrebare: Ce caracter au poeziile pe care ți le-a multiplicat VALENTINA SESTOPALY și cum procedai d-ta cînd i le dădeai să ți le multiplice?

Răspuns: Parte din poeziile pe care mi le-a multiplicat VALENTINA SESTOPALY, ca „Letopișei”, „Cîntec de Mișel”, „Parabolă”, „Banchetel de Mătrăgună”, „Psihoză”, „Cimitirul din stepă”, „Jilava”, „Infermerie”, „Priveghi printre anrocament” și altele, fără titlu, au un caracter anticomunist, dușmănos actualiei orînduirii politico-sociale din R.P.R. —

Altă parte din poeziile mele pe care mi le-a multiplicat VALENTINA SESTOPALY, ca „Echinox”, „Despărțire”, „Dumnezeu”, „Feciorie”, „Fata Morgana”, „Cîntarea Cîntărilor” și altele, nu aveau un caracter anticomunist. —

Cînd îi dădeam lui VALENTINA SESTOPALY să-mi multiplice la mașina de scris poezii, nu îi dădeam numai dintre cele cu caracter dușmănos sau numai dintre cele fără un astfel de caracter, ci intercalate. —

Întrebare: În ce perioadă de timp ți-a

domiciliat în București str. Traian Nr. 201.

5 septembrie 1958

Localitatea București

Interogatoriul a început la ora 6 min 50

s-a terminat la ora 21 min 00

Întrebare: Arată ce materiale cu conținut dușmănos la adresa orînduirii democratice de stat din R.P.R., ai trimis în străinătate.

Răspuns: N-am trimis în străinătate nici un fel de material cu caracter dușmănos la adresa orînduirii de stat din R.P.R.

Întrebare: D-ta încerci din nou să ascunzi adevărul. Arată ce materiale cu conținut dușmănos la adresa regimului democrat-popular ai trimis d-ta în străinătate și prin cine?

Răspuns: Recunosc că am trimis în străinătate materiale (scrieri) cu caracter anticomunist.

Întrebare: Arată cînd, prin cine, cui și ce materiale cu caracter dușmănos ai trimis d-ta în străinătate?

Răspuns: În vara anului 1956, în luna iunie și iulie, am trimis în Franța, la Paris, prin VASILIU VIRGIL, pentru a i le preda lui IERUNCA VIRGIL, o parte din manuscrisele în original ale unor scrieri cu caracter anticomunist pe care eu le-am compus în versuri și în proză în perioada de detenție la „Poarta Albă”.

Întrebare: Cine este VASILIU VIRGIL și care sînt împrejurările care au favorizat trimiterea în Franța a scrierilor arătate de d-ta?

Răspuns: VASILIU VIRGIL era un fost deținut politic, pe care eu îl cunoscusem în anul 1950 la „Jilava”, unde era condamnat, pentru că făcuse parte dintr-o organizație național țărănistă subversivă. A avut o condamnare de 4 ani și s-a eliberat în anul 1953 sau 1954. După eliberarea mea în toamna anului 1955, m-am revăzut cu VASILIU VIRGIL, și m-am întîlnit cu el de mai multe ori la mine acasă. Aci i-am citit din scrierile mele cu conținut anticomunist pe care le făcusem în perioada de detenție.

De asemeni, lui VASILIU VIRGIL i-am povestit despre modul cum am reușit să scot din închisoare acele scrieri, explicîndu-i totodată că, pe măsură ce le transcriam, originalele scrierilor le distrugeam.

Cu ocazia acestei discuții, VASILIU VIRGIL și-a manifestat dorința de a vedea și el o scriere în original din cele pe care eu le scosesem din penitenciar.

Arătîndu-i-le, VASILIU VIRGIL m-a sfătuit să nu le mai distrug și să le păstrez ca „document” pentru viitor, pentru a-mi „dovedi” activitatea în eventualitatea unei schimbări a situației politice de la noi din țară.

Cu aceeași ocazie, VASILIU VIRGIL mi-a povestit că soția sa, cetățeană franceză, a înaintat formele necesare și urmează să primească pașaport pentru a pleca în Franța.

(continuare în pag. 7)

* Text transcris incomplet, numai pentru relevarea legăturilor lui Ion Caraion cu Ecaterina Bălăcioiu și Virgil Vasiliu

domiciliat în București str. Traian Nr. 201.

5 septembrie 1958

Localitatea București

Interogatoriul a început la ora 6 min 50

și s-a terminat la ora 21 min 00

Întrebare: Arată ce materiale cu conținut dușmănos la adresa orînduirii democratice de stat din R.P.R., ai trimis în străinătate.

Răspuns: N-am trimis în străinătate nici un fel de material cu caracter dușmănos la adresa orînduirii de stat din R.P.R.

Întrebare: D-ta încerci din nou să ascunzi adevărul. Arată ce materiale cu conținut dușmănos la adresa regimului democrat-popular ai trimis d-ta în străinătate și prin cine?

Răspuns: Recunosc că am trimis în străinătate materiale (scrieri) cu caracter anticomunist.

Întrebare: Arată când, prin cine, cui și ce materiale cu caracter dușmănos ai trimis d-ta în străinătate?

Răspuns: În vara anului 1956, în luna iunie și iulie, am trimis în Franța, la Paris, prin VASILIU VIRGIL, pentru a i le preda lui IERUNCA VIRGIL, o parte din manuscrisele în original ale unor scrieri cu caracter anticomunist pe care eu le-am compus în versuri și în proză în perioada de detenție la „Poarta Albă”.

Întrebare: Cine este VASILIU VIRGIL și care sînt împrejurările care au favorizat trimiterea în Franța a scrierilor arătate de d-ta?

Răspuns: VASILIU VIRGIL era un fost deținut politic, pe care eu îl cunoscusem în anul 1950 la „Jilava”, unde era condamnat, pentru că făcuse parte dintr-o organizație național țărănistă subversivă. A avut o condamnare de 4 ani și s-a eliberat în anul 1953 sau 1954. După eliberarea mea în toamna anului 1955, m-am revăzut cu VASILIU VIRGIL, și m-am înțeles cu el de mai multe ori la mine acasă. Aci i-am citit din scrierile mele cu conținut anticomunist pe care le făcusem în perioada de detenție.

De asemeni, lui VASILIU VIRGIL i-am povestit despre modul cum am reușit să scot din închisoare acele scrieri, explicîndu-i totodată că, pe măsură ce le transcriam, originalele scrierilor le distrugeam.

Cu ocazia acestei discuții, VASILIU VIRGIL și-a manifestat dorința de a vedea și el o scriere în original din cele pe care eu le scosesem din penitenciar.

Arătîndu-i-le, VASILIU VIRGIL m-a sfătuit să nu le mai distrug și să le păstrez ca „document” pentru viitor, pentru a-mi „dovedi” activitatea în eventualitatea unei schimbări a situației politice de la noi din țară.

Cu aceeași ocazie, VASILIU VIRGIL mi-a povestit că soția sa, cetățeană franceză, a înaintat formele necesare și urmează să primească pașaport pentru a pleca în Franța.

(continuare în pag. 7)

anchetă. Clorinei se scria probabil în 1957, înainte sau după tortură, în celula probabil; de către cei cooperanți, ca Belu Zilber și Stelian Diaconescu, în mod sigur”. Deci: tortură sau cooperare? Ce e „în mod sigur”? A văzut Doina Jela în toate cele șapte volume ale dosarului vreo declarație luată la anchetă scrisă de mîna lui Ion Caraion? Eu nu. Exceptînd declarația pe care o reproducem în fotocopie prin care inculpatul își declara averea mobilă și imobilă la 7 octombrie 1958. Toate procesele verbale de anchetă sînt redactate în același limbaj de lemn specific, anchetații fiind puși la sîrșit să scrie cu mîna lor: „am citit prezentul proces verbal de interogatoriu și constatînd că declarațiile făcute de mine au fost consemnate întocmai de anchetator, îl susțin și semnez”. Cit de „întocmai” poate fi vorba, putem deduce. Tocmai de aceea nu putem acorda credit răspunsurilor consemnate în procesele verbale. Pentru că eu, chiar dacă citeșc cu ochii mei în dosar un răspuns al Ecaterinei Bălăcioiu (și-l citează și Doina Jela la pagina 220 a cărții) eu nu pot în ruptul capului să cred că s-a exprimat „întocmai” despre o bună prietenă: „Bota Maria nu avea o poziție loială față de regimul democrat din R.P.R.. Astfel ea se manifesta dușmănos prin cuvinte pe care nu le pot pronunța, de exemplu unele calomnii, etc. Permanent ea era nemulțumită de regim”. Și oricît mi s-ar părea aceasta cooperare, cedare, trădarea unei prietene, eu nu pot s-o calific astfel. În schimb Doina Jela scrie – citîndu-l pe Adrian Hamzea că la proces, nu toți au fost la fel de demni: „prietena lui Caraion, ulterior soția lui, s-a văicărit, s-a dezvinovățit”. Voi arăta ceva mai încolo cum „s-a dezvinovățit” Adrian Hamzea însuși în timpul anchetei conform documentelor pe care Doina Jela se face că nu le vede, acordînd în schimb tot creditul declarațiilor sale ulterioare, din timpul așa-zisei documentări pentru scrierea cărții. Deocamdată să mai observăm cum este inclus în eroare cititorul care este lăsat să creadă ce caracter meschin a avut Ion Caraion la anchetă. Citez: „urmează declarațiile din 4 (orele 8-13), 7 (orele 8-13), 10 (nu știm orele – de fapt nu le precizează procesul verbal, sublinierea mea, M.S.), 14 aprilie (orele 7-13), toate despre Virgil Ierunca, mai întîi fugar, apoi constant spion și apoi de-a dreptul absurd legionar” (pag. 160). În primul rînd anchetele citate nu sînt numai despre Virgil Ierunca și nu din acest motiv durează atît. Am în față procesul verbal din 10 aprilie: în el Ion Caraion este interogat despre Virgil Ierunca, Virgil Vasiliu și soția sa Raymonde (despre care vom mai vorbi, căci numele lor e foarte important în „frenesia demolării” lui Ion Caraion reluată recent în „România literară”, nr. 13-14), despre Banu Dumitru și despre Valentina Sestopali. Termenul de „fugar” e folosit de anchetator, nu de Caraion, cel de „spion”, tot de anchetator, dar nu se referă la Virgil Ierunca, iar cel de „legionar” nu apare de loc. Nici nu avea, cum din moment ce, într-adevăr, Ierunca fusese întotdeauna de sîngă, lucru pe care-l știau foarte bine și anchetatorii procesului.

Citarea lui de către Doina Jela are însă ca scop sublinierea faptului că, de fapt Ion Caraion fusese legionar, nu Ierunca. Este o acuzație pe care nu o dată pe parcursul cărții Doina Jela o aruncă în pagină fără să observe că în toate documentele, la rubrica: „apartenența politică”, la preferatul ei Hamzea și la Dumitru Banu este trecut de fiecare dată „legionar”, în schimb la Caraion nu apare decît la început „simpatizant legionar”, dat fiind că Ion Caraion recunoaște că la 17 ani a scris și publicat patru poezii în presa legionară. Dar atît. De altfel, chiar

„El (Adrian Hamzea, nota mea, M.S.) a căutat să se să se acomodeze, să se încadreze în noua orînduire socială, fiindcă pe cea veche o detesta din o mie și unul de motive” (pag. 49, vol. 5). Sau la recurs: „Hamzea a desistat voluntar de societatea coinculpabililor Banu și Diaconescu alegîndu-și ca teren de manifestări literare acel al vieții literare, colaborînd la multe reviste progresiste, neavînd nici o manifestare pe teren antisocialist” (pag. 347). Și Ion Hamzea chiar anexează la dosar cîteva reviste cum ar fi Tînărul leninist cu cîteva biete colaborări ale fiului său și o scrisoare a Ninei Cassian cu sfaturi pentru viitorul publicistic al tînărului – și chipeșul – Adrian Hamzea, căruia îi spune de la început: „Domnule, ești poet”.

Să fim bine înțeleși: Nu vedem nimic rău că tatăl său a încercat să-și salveze astfel fiul. În anii aceia întunecați, orice argument ar fi fost bun ca să scapi de pedepsele comuniștilor (deși nici unul din ceilalți inculpați nu folosește argumente de genul acesta). Dar atunci cum rămîne cu Valentina Caraion care – spune Doina Jela că ar fi spus Adrian Hamzea după aproape 40 de ani – „s-a văicărit, s-a dezvinovățit” la proces? Cit de imparțială este autoarea cărții cînd se bazează doar pe spusele lui Hamzea pentru a-l acuza pe Caraion, în schimb se face că nu vede în dosarele procesului documentele pe care le-am citat. Sau chiar nu le vede? Dar atunci care mai e credibilitatea jurnalismului de investigație pe care-l face, tocmai pentru o carte care deschide seria procesului comunismului la o editură atît de prestigioasă cum e „Humanitas”? Și cum se face că Doina Jela mistifică încă o dată adevărul cînd scrie la pagina 267 că Adrian Hamzea „este ultimul supraviețuitor al grupului în care a fost condamnată Ecaterina Bălăcioiu”, deși, doamne-doamne, la doar pagina următoare spune că în iunie 1997 „nu mai existau decît doi supraviețuitori: Valentina Caraion și Adrian Hamzea”. Azi, într-adevăr, nu mai există decît un supraviețuitor: Valentina Caraion. Pe Adrian Hamzea, dumnezeu să-l ierte! A fost și el un om chinuit, un destin frînt de comunism, o viață suportată cu greu prin grave și repetate crize de alcoolism, adevăr pe care nu ar fi trebuit să-l dezvălui, dar pentru care există dovezi și mărturii în documentele procesului; și poate nu așa fi făcut-o, dacă Doinea Jela tocmai pe Hamzea se bazează în deseale calomnii și procese de intenție pe care i le face lui Ion Caraion. Poate, cine știe, într-o societate normală, Adrian Hamzea ar fi fost, cum îi scria Nina Cassian, un poet. Sau un mare poet. Istoria literară deocamdată îl consemnează ca mare poet pe Ion Caraion.

„Lăsați morții liberi”

La sîrșitul anului 1998 au apărut două noi volume semnate de Ion Caraion: Jurnal II la Editura „Albatros” și Jurnal III (pe copertă apare Jurnal 3) la Editura „Nemira”, ambele în ediții îngrijite de Emil Manu. Dintr-o notă explicativă de la începutul volumului de la „Albatros”, dl Emil Manu precizează că este vorba de manuscrisul pe care Ion Caraion îl predase Editurii „Cartea Românească” în 1980 și, după cite ne amintim, era inclus în planul editorial pe 1982. După rămînerea poetului în Elveția, bineînțeles, publicarea lui a fost interzisă, iar manuscrisul confiscat de Securitate și recuperat de familia poetului după 1989. Pentru a evita și pe viitor eventualele confuzii și speculații ce se pot

Mariana SIPOȘ

(continuare în pag. 6)

Frenezia demolării

(urmare din pag. 5)

face pe marginea termenului de „jurnal”, să zăbovim puțin asupra explicațiilor pe care poetul însuși le dă în acest volum (începând cu pagina 225): „Ca și primul dintre volumele sale, (e vorba de Jurnal I apărut la „Cartea Românească” în 1980, nota mea, M.S.) ca și cele care-i vor urma, cartea aceasta – o, de s-ar percepe impozite progresive pe lipsa de nuanțe și inteligență, ce nevoie așa mai fi avut s-o spun?! – este un... jurnal. Aftit. Și nu altceva. Nu mai puțin, nu mai mult. (...) Deci nu un jurnal literar poate fi sau este cartea de față, așa cum din lejeritate eventual sau din zor poate; cum din superficialitate, suficiență sau oboseală, inatenție sau doar dintr-un fel de lectură șotronist, neserios, incomplet s-a vrut a i se spune de către diverși comentatori spre a-și înlesni fiecare lui însuși o formă de falsă înțelegere, desigur că străină și de paginile noastre, care nu-s ale unui critic și de cerințele minime probității, care s-ar cere să fie fără întrerupere a celor ce practică magistratura criticii. A, că în cuprinsurile lor s-or fi afirmând și aprecieri de ordin estetic, iar unele dintr-însele deranjante pentru câte cineva, admit; după cum în aceleași pagini se află confesiuni, observații, studii, analize, introspecții, însemnări despre cărți, moravuri, opinii, paiațe, autori și oameni favorabile – iarăși – câte cuiva. Normal. Căci lumea diferă. Aftit cea biologică, cât și cea conceptuală. Cu nivelele sale cu tot. Cu umorile sale.

Or, dacă nici într-un jurnal subiectivitatea – în doze tolerabile – nu se permite, ei bine, atunci unde este, unde mai poate fi permisă ea și când?”

Acesta era deci sensul și perspectiva pe care Ion Caraion le conferea volumelor sale pe care le intitulase Jurnal.

Am citit volumul al doilea apărut la sfârșitul anului trecut, despre care, după știința mea, nu s-a scris pînă acum un rînd. Există în el lucruri extrem de interesante despre copilăria poetului, despre primii ani de școală, despre începuturile sale gazetărești și poetice în diferite redacții din București, cu evocări insolite ale scriitorilor cunoscuți în acea perioadă, cum ar fi Tudor Argezi, Dimitrie Stelaru, Miron Radu Paraschivescu, Geo Dumitrescu, Teodor Scarlat sau Victor Valeriu Martinescu. Există, de asemenea, și însemnări despre cărțile unor scriitori (Vasile Vlad, Lucian Dumitrescu, Leonid Dimov, Mircea Ciobanu, Nora Iuga, Ioana Ieronim sau Denisa Comănescu), fără ca autorul să se considere critic sau eseist, ci doar un om care „zăbovesc asupra ființelor sau la ființe gânditoare și se întreține aerian (sau terestru) cu ele”. Din păcate, deși în titlurile capitolelor cărții, scriitorii despre care vorbește Ion Caraion sînt menționați, la „Cuprins”, ei nu mai apar pentru a facilita lectura și a oferi maximum de informație cititorului grăbit care ia cartea în mînă și vrea să știe din cuprins ce conține. De altfel, mai sînt și alte greșeli de editare, de exemplu, paginile 228–236 se repetă, culese editate, la 464–472, nu știm dacă din vina îngrijitorului editiei, a editurii sau a tipografierei.

N-ar fi lipsit de interes să precizăm că primul volum al Jurnalului său, (care a primit bun de tipar pe 21 aprilie 1980, deci cu puțin timp înainte de moartea lui Marin Preda, de altfel, se și spune că este ultimul volum avizat de el), stîmbe, la vremea apariției, multe controverse, discuții și atacuri virulente în presa literară de atunci subordonată Securității. Sînt multe lucruri care au deranjat în carte și, revizindu-le astăzi, aproape nu-ți vine să crezi că au putut apărea, decît poate apărute de scutul lui Marian Preda. Ar trebui citate pagini întregi pentru a fi readuse în memoria criticilor crea grăbiți – după cum vom demonstra – să demoleze, decît să reconsidere finuta morală a lui Ion Caraion. Să dăm totuși câteva exemple: Există, reproduș în Jurnal I o cronică la volumul Fîntîna somnambulă de Adrian Păunescu, volum din care citează câteva versuri, unul premonitoriu parcă („Îmbătrînesc ca o broască și mă născusem om”), după care concluzia sună aproape incredibil: „Din atîta amalgam de impulsuri, dacă învinge impulsul (cum pare a se întrevădea) și nu exigenta, viitorul acestei

confrății săi Virgil Mazilescu, Dorin Tudoran, Nicolae Prelipceanu, Dan Laurențiu, Grete Tartler și alții, dovedesc că nu e deloc așa. În plus, într-un volum de convorbiri, publicat postum de Editura „Eminescu” (Daniel Nicolescu – Vremuri de tinichea, 1998), Dan Deșliu recunoaște că analiza cea mai bună a destinului său poetic a făcut-o Ion Caraion, dar nu a fost acceptată ca prefață la volumul apărut în colecția B.P.T., în 1980. Ion Caraion a inclus-o însă în Jurnal I și putem cita acum din final: „Nu știu cît rău sau cît bine a săvîrșit, prin poezia lui, Dan Deșliu. Sau, ca să nu fiu nesincer nici cu cititorul, nici cu mine, amîn a ști... Azi important pentru noi, sau nici măcar pentru noi, ci pentru literatură, este că în timp ce alții își pierd caracterul și odată cu el talentul, căci așa se petrece întotdeauna, Dan Deșliu, pe al său, și-l regăsește. Mărturișiți-mi, despre cîți se mai poate afirma același lucru?” (pag. 280).

Atacurilor din presă după apariția Jurnalului care i s-au adus în 1980, pentru intransigență și sinceritate, Ion Caraion le răspunde în Jurnal II, mai bine-zis în manuscrisul pregătit să apară la „Cartea Românească” și pe care-l ținem abia acum în mînă: „(...) cum în viața mea – cu și fără voie – se întîmplase și să mor pînă acum nu doar o dată, ci de multe ori; cum nici nu făcusem parte din galantarul cu filomele al celor ce consideră literatura o comoditate, ci o socoteam dimpotrivă doar mijloc de comunicare cu prezentul artei literare, înțelegînd că prezentul artei literare și singura sa actualitate e întotdeauna viitorul, am crezut (înșelare) că măcar unei mici părți din ceea ce îmi însemnasem de-a lungul anilor, pe hîrtie sau în minte, nu are de ce să i se amîne contactul cu publicul pînă la dispariția mea cea mare. Cu aftit mai mult cu cît a încerca să descurajezi impostura; să indicîi obscurantismul și arivismele, fanfaronada și linguşelile; să împuținezi neadevărul; să trezești somnambulii avertizînd naivii; să curmi unele miopii scăpînd cu intenție ochelarii oportunistului – fîndări – pe jos, dintr-o ciocnire cu cotul și cu insolenta; să întrerupi demagogii exact în apogeele guri căscate și astfel reabilitînd funcția caricaturii să-i soliciți imprecățiile; să ridiculizezi șabloneria, salamalecurile, histrionismul; să corectezi deformări de judecată și să alegei judecări pe care aftit evoluția timpului, a bunului simț, cît și a minimele rectitudini morale și a minimului instinct de verticalitate le destitue și infirmă; să amintești ce dăunătoare-i lipsa de memorie, de caracter, de etică, de convingeri, de logică, de curaj sub zodiile obedienței automatismului, perversității, docilităților, dresajului, arlechinadelor, servitului reprobabile și chiar abținerii de a avea opinii; cu aftit mai mult cu cît așadar asemenea îndeletniciri nu lezează oameni, ci scot în relief carențele. Carențele ale demnității artistice și umane, referind cu prioritate, cu pasiune, cu pitoresc, tristete, temperament, amar și umor despre disfuncții, maladii, deformări, crize ori vicii regretabile și făcînd-o neostentativ (poate și neîndemînic neori), dar niciodată cu vindicățune sau din lipsă de dragoste față de literatura bună, după – desigur – clasicele modele și deprinderi ale dialogurilor, descrierii, fabulei, paralelismului, invectivei, portretului, epigramei, pamphletului, elegiei ș.a.m.d. Voi fi procedat bine? Cît de bine? Am procedat rău? Cît de rău?” (pag. 228)

Dacă acestea erau opiniile lui Caraion în 1980 despre paginile pe care el însuși le destinase tiparului, să vedem acum ce gînde poetul despre soarta manuscriselor unui scriitor cam tot atunci, deci cu mult înainte ca, după rămînerea lui în străinătate, Securitatea să-i umble prin însemnări și să le încredințeze, în parte, revistei Săptămîna spre publicare: „Sîntem livrați haosului și neantului? Se poate întimpla orice cu rămășițele noastre spirituale, cu memoria noastră, doar pentru că instinctul de croque-mort și de arhivar al cutării semen supraviețuitor vrea să se etalizeze prin noi, cîndu-ne fără să ne consulte măcar pulbera? De ce nu se afirmă altfel papirofilia și papirofagia, prin

„Rămîne-o lac

– de vorbă cu Vale

Mariana SIPOȘ: Cum l-ați cunoscut pe Ion Caraion?

Valentina CARAION: L-am cunoscut în casa surorii mele vitrege, Mura, care era scriitoare, mă rog, a scris un singur roman, era și traducătoare din limba rusă și Ion o ajuta să facă stilizările. Lucrau împreună și l-am înfîlînit în casa ei de cîteva ori. Și la un moment dat nu l-am mai văzut și am întreat-o odată pe Mura: prietenul tău, Caraion, ce mai face? A, e arestat! Or, pentru mine, cuvîntul acesta era tot ce putea exista mai rău pe lume. Eu nu sînt un om deosebit de milos, nu pîng pe toată lumea, dar cînd auzeam că cineva era arestat de comuniști, mă îngrozeam. Pentru că eu am cunoscut comunismul cu mult înainte, știam ce este. Indiferent de cine era vorba, mi se făcea o milă grozavă și mereu întream dacă n-a ieșit Ion Caraion. Mura spunea că nu știe cînd iese, nu știa nici ce pedeapsă avea, pînă cînd, tot așa, într-o zi, vin la Mura, că la ea era un fel de casă deschisă, în plin centrul orașului, și de cine dau? De Ion Caraion. Mare bucurie, ca și cum am fi fost prieteni de o viață. Eram așa de emoționată că nu știam ce să spun și tot el m-a întreat pe mine ce fac... Făceam atunci și eu cîte o traducere și cum aveam un scris oribil, am fost nevoită să-mi cumpăr o mașină de scris, am înregistrat-o, că așa era obligatoriu atunci, și-mi băteam traducere direct la mașină. Și i-am spus asta. Iar el: a... ai mașină de scris? Da. Și n-ai putea să-mi bați și mie niște poezii pe care le-am scris în închisoare și pe care foarte mulți prieteni le-au memorat și pe măsură ce ieșeau afară le notau, iar acum, că am ieșit și eu, mi le-au dat... Mi-ai face un mare serviciu... Vai de mine, cum să nu!

M. S. Nu vă era teamă?

V. CARAION: A, nici nu mi-a trecut prin minte să-mi fie teamă. Eu, de fapt, ar fi trebuit să fiu arestată de mult pentru ceea ce vorbeam. Și bătînd la mașină, m-am îndrăgostit de poezia lui. Eram căsătorită, tot cu un poet, și inginer și poet, Sestopali, poate îl mai știe cineva, din literatura de avangardă din România... Mai întîi de poeziile lui Ion Caraion m-am îndrăgostit. Dar a fost ceva foarte nostim; mi-a spus Ion, după ce am ieșit amîndoi din închisoare, că printre poezii era una care se numea Săturare, dar eu scrisesem „Săturare”, a fost o greșală foarte freudiană... În sfîrșit, așa a început amorul nostru, eu m-am despărțit de Xenia (Sestopali n.n.). I-am bătut poeziile, ba i-am mai făcut și un fel de volum, l-am dat la legat în piele și i l-am oferit. Dar fără să mă gîndesc vreun moment că ar reprezenta vreun pericol pentru mine, sau pentru el, sau pentru oricine altcineva. Nu erau poezii politice, nu erau subversive, adică nu se spunea clar că eu sînt contra comunismului, eu sînt contra lui Stalin... se vedea clar că omul era nefericit, o nefericire așa, existențială; nefericit și pentru alții, și pentru țara lui și pentru tot, dar nu era nimic subversiv.

M. S. Mai țineți minte vreun vers care v-a impresionat?

V. CARAION: Deimpreonat, m-au impresionat toate poeziile lui, pentru că la un moment dat eram năucă de poeziile lui. Înainte de el, numai Argezi, poate, mă mai impresionase așa. Țin minte o poezie, era scurtă și o spuneam mereu înainte de a intra în închisoare. Se numea Epitaf și mi se părea o bijuterie, bijuteria bijuteriilor. Vreți s-o spun?

M. S. Da, sigur că da!

V. CARAION: „Din tot ce-am spus, din tot ce vreau să rămîn o poezie în mintea ta, din tot ce vreau să scriu vechi poem / care și el o să se ducă, / așa cum altele s-au dus / și-n urma noastră, -n urma lui, / răstoarnă paltini alt apud / prin ochii cine știe cui / ca-ntr-un pahar de apă-n care / fîntîna-ntrăgă s-a tîrît / să-și moară ultima răcoare / sau nîd...”

„Rămâne-o lacrimă năucă”

– de vorbă cu Valentina Caraion –

Mariana SIPOȘ: Cum l-ați cunoscut pe Ion Caraion?

Valentina CARAION: L-am cunoscut în casa surorii mele vitrege, Mura, care era scriitoare, mă rog, a scris un singur roman, era și traducătoare din limba rusă și Ion o ajuta să facă stilizările. Lucrau împreună și l-am înfilit în casa ei de câteva ori. Și la un moment dat nu l-am mai văzut și am întrebat-o odată pe Mura: prietenul tău, Caraion, ce mai face? A, e arestat! Or, pentru mine, cuvântul acesta era tot ce putea exista mai rău pe lume. Eu nu sînt un om deosebit de milos, nu pîng pe toată lumea, dar cînd auzeam că cineva era arestat de comuniști, mă îngrozeam. Pentru că eu am cunoscut comunismul cu mult înainte, știam ce este. Indiferent de cine era vorba, mi se făcea o milă grozavă și mereu întrebam dacă n-a ieșit Ion Caraion. Mura spunea că nu știe cînd iese, nu știa nici ce pedeapsă avea, pînă cînd, tot așa, într-o zi, vin la Mura, că la ea era un fel de casă deschisă, în plin centrul orașului, și de cine dau? De Ion Caraion. Mare bucurie, ca și cum am fi fost prieteni de o viață. Eram așa de emoționată că nu știam ce să spun și tot el m-a întrebat pe mine ce fac... Făceam atunci și eu cîte o traducere și cum aveam un scris oribil, am fost nevoită să-mi cumpăr o mașină de scris, am înregistrat-o, că așa era obligatoriul atunci, și-mi băteam traducerile direct la mașină. Și i-am spus asta. Iar el: a..., ai mașină de scris? Da. Și n-ai putea să-mi bați și mie niște poezii pe care le-am scris în închisoare și pe care foarte mulți prieteni le-au memorat și pe măsură ce ieșeau afară le notau, iar acum, că am ieșit și eu, mi le-au dat... Mi-ai face un mare serviciu... Vai de mine, cum să nu!

M. S. Nu vă era teamă?

V. CARAION: A, nici nu mi-a trecut prin minte să-mi fie teamă. Eu, de fapt, ar fi trebuit să fiu arestată de mult pentru ceea ce vorbeam. Și bătînd la mașină, m-am îndrăgostit de poezia lui. Eram căsătorită, tot cu un poet, și inginer și poet, Sestopali, poate îl mai știe cineva, din literatura de avangardă din România... Mai înfii de poeziile lui Ion Caraion m-am îndrăgostit. Dar a fost ceva foarte nostim; mi-a spus Ion, după ce am ieșit amîndoi din închisoare, că printre poezii era una care se numea Săturare, dar eu scrisesem „Sărutare”, a fost o greșeală foarte freudiană... În sfîrșit, așa a început amorul nostru, eu m-am despărțit de Xenia (Sestopali n.n.). I-am bătut poeziile, ba i-am mai făcut și un fel de volum, l-am dat la legat în piele și i l-am oferit. Dar fără să mă gîndesc vreun moment că ar reprezenta vreun pericol pentru mine, sau pentru el, sau pentru oricine altcineva. Nu erau poezii politice, nu erau subversive, adică nu se spunea clar că eu sînt contra comunismului, eu sînt contra lui Stalin... se vedea clar că omul era nefericit, o nefericire așa, existențială; nefericit și pentru alții, și pentru țara lui și pentru tot, dar nu era nimic subversiv.

M. S. Mai țineți minte vreun vers care v-a impresionat?

V. CARAION: De impresionat, m-au impresionat toate poeziile lui, pentru că la un moment dat eram năucă de poeziile lui. Înainte de el, numai Argezi, poate, mă mai impresionase așa. Țin minte o poezie, era scurtă și o spuneam mereu înainte de a intra în închisoare. Se numea Epitaf și mi se părea o bijuterie, bijuteria bijuteriilor. Vreți s-o spun?

M. S. Da, sigur că da!

V. CARAION: „Din tot ce-am spus, din tot ce vream, / rămîne-o lacrimă năucă / pe fundul vreunui vechi poem / care și el o să se ducă. / așa cum altele s-au dus / și-n urma noastră, -n urma lui, / răstoarnă paltini alt apus / prin ochii cine știe cui / ca-ntr-un pahar de apă-n care / fîntina-ntr-oagă s-a tîrît / să-și moară ultima răcoare / sau nici altă... sau nici

Într-o duminică dimineață mi-a dat telefon să vin la el cu mașina de scris, am bătut foarte repede și de aceea, la anchetă, cînd m-au întrebat, nici nu mi-am adus aminte imediat, mi-au arătat textul și eu nici nu l-am recunoscut. Și abia după ce am înecat cîteva palme mi-am adus aminte de textul bătut în duminica aceea...

M. S. Ion Caraion voia să circule prefața aceea?

V. CARAION: Nici n-am discutat prea mult, eu eram foarte grăbită și după aceea n-am mai discutat lucrul acesta, mi-a spus doar că are nevoie de cît mai multe exemplare și că trebuie să dea repede cartea înapoi... Ei, pentru toate acestea vine extraordinare am luat 15 ani de închisoare, de muncă silnică.

M. S. Într-un lot în care mai erau și alte persoane, printre ele și Ecaterina Bălăcioiu Lovinescu.

V. CARAION: Erau șapte persoane, dar eu în afară de Caraion, mai știam pe Banu și pe Hamzea. Pe Banu l-am cunoscut foarte vag, am avut un stilou de reparat și Ion mi-a spus că mă duce el la un prieten de-al lui care repară stilourile. Era Banu. Pe urmă mi-a spus că era un fost jurnalist și că acum nu avea din ce trăi și ținea această gheretă de reparat stilourile. Mie nu mi-a fost prea simpatic și m-am mirat de prietenia lor. Ion mi-a spus: Nu avem prea multe lucruri în comun, dar el ține foarte mult la mine, m-a găzduit cînd am ieșit din închisoare, a fost singurul care mi-a propus să vin direct la el, nu avea decît o singură cameră de serviciu și el a plecat să doarmă în altă parte...

M. S. Vorbim de perioada dintre cele două închisori ale lui Ion Caraion, deci după 1955. Caraion fusese înainte de prima închisoare un poet cunoscut, îl remarcasem Argezi, își făcuse un nume în presă. Și ieșind acum din închisoare, ar fi putut să fie tentat să facă anumite concesii, ca să revină în viața literară, cum au făcut alții...

Valentina Caraion (1953)

V. CARAION: Nu numai că nu a fost tentat, mai mult, a primit mesageri de la Uniunea Scriitorilor că dacă el este de acord să scrie după toate prescripțiile partidului, jdanovist, realist-societății... Vedeti, Adrian Hamzea zice în această carte

absolut inutilă. Au și spus-o cînta în România, a spus-o și Gheorghe Grigurcu. El pune la îndoială versiunea cu țîrgul acceptat, chipurile, de Ion: jurnalul oferit Securității contra pașapoartelor...

M. S. Să ne întoarcem puțin în timp: după rămînerea dvs. în străinătate, la puțin timp după ce Ion Caraion a acordat primul interviu la „Europa liberă”, un interviu în care Ceaușescu era atacat într-un mod deosebit de virulent, revista Săptămîna a început să publice acel serial dintr-un presupus jurnal al lui Ion Caraion. Care a fost reacția lui cînd a aflat ce publica Săptămîna?

V. CARAION: Trebuie să spun că a primit atunci de la „Europa liberă” numai primele două numere, care i-au făcut așa de rău, încît a rugat să nu i le mai trimită...

M. S. Și ce spunea? De unde a luat Săptămîna acele pagini?

V. CARAION: De unde le-a luat e ușor de știut; le-a luat din manuscrisele lui Ion.

M. S. Care au rămas în România?

V. CARAION: Care au rămas în România vraisește, puse prin sertare, prin dulapuri, prin biblioteci, pentru că toată casa noastră avea pereții tapetați cu dulapuri, dulapuri pline de hîrtii, nu cu îmbrăcăminte, ci cu biblioteci. În toate cele patru camere erau biblioteci, pînă și în camera Martei erau rafturi cu cărțile lui Ion și îi cedase puțin loc Martei pentru cărțile ei.

M. S. Știind că pleacă în străinătate ca să nu se mai întoarcă, de ce nu a distrus acele pagini, de ce nu le-a luat cu el sau de ce nu le-a dat în păstrare unui prieten cum făceau toți cei care aveau de gînd să rămînă în Occident?

V. CARAION: În primul rînd, cum v-am spus la telefon pentru emisiunea dvs. din iunie, Ion nici nu avea de gînd să rămînă în străinătate. Unul din motive, principalul cred, l-am aflat abia după ce a murit, pentru că pînă atunci n-am înțeles de ce s-a opus atît... pentru că și cu două zile înainte de plecarea noastră, după o convocare la Securitate, tot nu voia să rămînem. Fusese chemat chiar în ziua aceea din nou la Securitate, nu-mi spunea prea mult, nu voia să mă sperie, de fapt îl chemaseră la... cum îi spunea?... la secție, chipurile, la Vasile Nicolescu și în loc de Vasile Nicolescu a fost introdus într-o altă cameră, unde era un anchetator care i-a spus printre altele: ce crezi, că eu am să fac în locul tău restul de 15 ani de închisoare? Ei bine, și după toate astea, el tot nu voia să rămînem. În momentul cînd am primit pașapoartele, eu am spus că în România nu mă mai întorc... Și dacă el nu are de gînd să rămînem, că mereu îmi spunea, uite, acum avem și casa asta, dar pentru mine oportunitățile lui erau de neînțeles, nu erau suficiente. Pentru mine argumentul esențial era fiica noastră, Marta, care nu avea în România nici un viitor.

M. S. Vreți să spuneți de ce nu voia, de fapt, Ion Caraion să rămîne...

V. CARAION: Pot să spun: avea o „legătură” și nu era în proiectele lui să plece din țară. Era o dragoste tîrzie, cu o persoană de aceeași vîrstă cu el, deci și mai în vîrstă ca mine, de care nu știam atunci. O femeie care făcea și ea artă. Și mai era, desigur, și opera lui; își dădea seama că în străinătate, el devine nimeni, nu va mai putea să scrie nici un cuvînt într-o limbă străină.

M. S. Cum s-ar putea dovedi că acele manuscrise au fost luate, după plecarea dvs., din casa dvs., și nu oferite pe tavă securității, așa cum susține Doina Jela?

V. CARAION: Păi, asta e foarte simplu. După două săptămîni de certuri, după ce primiserăm pașapoartele, eu am spus clar că a cincea întoarcere în România eu nu mai suport. Noi doi mai fuseserăm plecați de patru ori, dar niciodată cu copilul, mai avusesem de gînd să rămînem, dar niciodată nu ne trecuse prin cap să lăsăm copilul pe mîna Securității, că atunci înșelăm. Atunci am scrisem vreo două-trei recursuri ca să plecăm cu fata și abia după ședința aceea a scriitorilor în care s-au spus atîtea lucruri foarte tari la adresa lui Ceaușescu (E vorba de conferința Națională a Scriitorilor. 1-4 iulie 1981, p. 10)

sau Demisa Comanescu, iar a celor doi autori sa se considere critic sau esecul, ci doar un om care „aboveste asupra fantezelor sau la fanteze ginditoare si se intreține aerian (sau terestru) cu ele”. Din păcate, deși în titlurile capitolelor cărții, scriitorii despre care vorbește Ion Caraion sînt menționați, la „Cuprins”, ei nu mai apar pentru a facilita lectura și a oferi maximum de informație cititorului grăbit care ia cartea în mînă și vrea să știe din cuprins ce conține. De altfel, mai sînt și alte greșeli de editare, de exemplu, paginile 228–236 se repetă, culese altfel, la 464–472, nu știm dacă din vina îngrijitorului ediției, a editurii sau a tipografei.

N-ar fi lipsit de interes să precizăm că primul volum al Jurnalului său, (care a primit bun de tipar pe 21 aprilie 1980, deci cu puțin timp înainte de moartea lui Marin Preda, de altfel, se și spune că este ultimul volum avizat de el), sfîrșise, la vremea apariției, multe controverse, discuții și atacuri virulente în presa literară de atunci subordonată Securității. Sînt multe lucruri care au deranjat în carte și, răsîndu-le astăzi, aproape nu-ți vine să crezi că au putut apărea, decît poate aparate de scutul lui Marian Preda. Ar trebui citate pagini întregi pentru a fi readuse în memoria criticilor prea grăbiți – după cum vom demonstra – să demoleze, decît să reconstruiască morală a lui Ion Caraion. Să dăm totuși cîteva exemple: Există, reprodușă în Jurnal I o cronică la volumul *Fîntina somnambulă* de Adrian Păunescu, volum din care citează cîteva versuri, unul premonitoriu parcă („Îmbătrînesc ca o broască și mă născusem om”), după care concluzia sună aproape incredibil: „Din atîta amalgam de impulsuri, dacă învinge impulsul (cum pare a se întreprinde) și nu exigența, viitorul acestei poezii a și trecut. Să presupunem însă că puternicul vers al lui Pierre Emmanuel: *Nu mai există morți, fiindcă noi sîntem morți* i se aplică, i se aplica altcuiva decît lui Adrian Păunescu” (pag. 94).

Ar trebui apoi citat în întregime eseu *Critica desuetă și conștiința de peron* care, de bună seamă trebuie să fi nemulțumit pe mulți la apariția volumului, căci nu era de loc ușor să suporti fraze ca acestea: „(...) adesea criticii sînt – nu toți, nu toți, bineînțeles – niște docili care scriu cărți mai mult moarte despre autori mai mult morți (chiar dacă decesul nu e și civil), despre amici (chiar dacă și inventarul acestora suferă dese remanieri, că oamenii se mai și ceartă între ei), despre funcționari culturali (pînă a fi ajuns acolo, ignorați de către aceiași critici) sau despre autori cu care interesele criticilor e oportun să se afle într-o perfectă respirabilitate și stare de bune perspective. Folosul, însă?” (pag. 100).

Datînd, de fapt, din 1968 și 1970, însemnările despre Nichita Stănescu intitulate *Îngerul acestui rege gol* a constituit, probabil, la apariție, un adevărat cutremur. Căci aproape nu-ți vine să crezi azi că Ion Caraion spunea lucrurilor pe nume astfel: „Poate că dintre componenții generației sale, Nichita Stănescu să aibă într-adevăr cel mai mult talent, însă și cea mai considerabilă capacitate de a și-l bațjocori, de a nu dovedi nimănui că știe ce trebuie făcut cu el (...) Nichita Stănescu tînjește după graiul nearticulat. Și vrea să încerce să facă sofisme și silogisme. (...) Cînd e vorba despre Nichita Stănescu, anticulturii sau inculturii i se spune adesea ...rafinament. Hai să ne haidem. (...) O critica ipocrită prin generozitate, malițioasă prin inconsistență și juvenilă prin elipicitatea răspunderii dispune discreționar de obișnuințele la triumf și de slăbiciunile lui de a se simți bine, de a se simți gîdilată, inclînîndu-l astfel să creadă că tot ce încredințează hîrtiei ar fi material nobil. (...) Dar se trăiește, dar se moare, dar se speră, dar se rup mușchi și nervi în spasme pentru viețuire, pentru supraviețuire, popoare întregi spînzură în cumpăna întrebării și noi... noi cărcălim despre coasta rechină și despre foarte cîine, foarte pasăre ori despre ochi în borcan, primim premii, aplauze, distincții, onorarii...” (pag. 126).

Nu degeaba am dat aceste extinse fragmente din Jurnal I. Mulți s-ar putea grăbi să le folosească drept dovadă pentru caracterul ranchiunos al poetului, dar zecile și zecile de pagini scrise cu iubire și prețuire despre

etică, de convingeri, de logică, de curaj sub zodiele obedienței automatismului, perversității, decădățiilor, dresajului, arlechinadelor, servitului reprobabile și chiar aținerii de a avea opinii; cu afit mai mult cu cît așadar asemenea îndeletniciri nu lezează oameni, ci scot în relief carențe. Carențe ale demnității artistice și umane, referind cu prioritate, cu pasiune, cu pitoresc, tristețe, temperament, amar și umor despre disfuncții, maladii, deformări, crize ori vicii regretabile și făcînd-o neostentativ (poate și neîndemnativ neori), dar niciodată cu vindicațiune sau din lipsă de dragoste față de literatura bună, după – desigur – clasicele modele și deprinderi ale dialogurilor, descrierii, fabulei, paralelismului, invectivei, portretului, epigramei, pamphletului, elegiei ș.a.m.d. Voi fi procedat bine? Cît de bine? Am procedat rău? Cît de rău?” (pag. 228).

Dacă acestea erau opiniile lui Caraion în 1980 despre paginile pe care el însuși le destinase tiparului, să vedem acum ce gîndea poetul despre soarta manuscriselor unui scriitor cam tot atunci, deci cu mult înainte ca, după rămînera lui în străinătate, Securitatea să-i umble prin însemnări și să le încredințeze, în parte, revistei *Săptămîna* spre publicare: „Sîntem livrați haosului și neantului? Se poate înfîmpla orice cu rămășițele noastre spirituale, cu memoria noastră, doar pentru că instinctul de croque-mort și de arhivar al cutării semen supraviețuitor vrea să se etaleze prin noi, cîfîndu-ne fără să ne consulte măcar pulberea? De ce nu se afirmă altfel papirofilia și papirofagia, prin fructele eminenței personale, bunăoară? Lăsați morții liberi! Lăsați morții liberi!” (Jurnal, pag. 174).

Citînd cel de-al treilea volum, subintitulat Jurnal 3, apărut la „Nemira”, nu se poate să nu te întreb, împreună cu Ion Caraion, a cărei interogație răzbate, peste timp, dramatic, din paginile publicate în 1980: „pînă unde se poate prevala posteritatea sau pînă unde ea are îndrituirea să azeze și să abuzeze de hîrțile postume ale unui scriitor?” (Jurnal I, pag. 173). Domnul Emil Manu a primit de la familia poetului „îndrituirea” să se ocupe de hîrțile postume ale poetului. A îngrijit și publicat, în această calitate după 1989, mai multe volume de poezii ale poetului la diverse edituri, parte din versuri nefiind „postume”, deoarece ele au apărut, așa cum precizează îngrijitorul edițiilor respective, mai întîi în revistele pe care poetul le-a editat în exil sau în revista *Dialog* din Germania, condusă de Ion Solacolu. Tot dl Emil Manu a publicat în 1995, la Editura Fundației Culturale Romane, un volum care ar fi putut la fel de bine să se numească „Jurnal” pentru că structura lui nu se deosebește cu nimic de felul în care își concepuse încă din țară Ion Caraion seria jurnalelor. Volumul a apărut însă cu titlul *Tristețe și cărți* și conține, în cea mai mare parte, eseuri publicate, de asemenea, în revista *Dialog*, după ce fuseseră difuzate mai întîi la B.B.C.

Editarea volumului de la „Nemira” pare și mai înălțită. El poartă titlul *Ultima bolgie* și subtitlul Jurnal 3 – parcă anume pentru a-l induce în eroare pe dl Nicolae Manolescu care crede în nr. 13–14 al *României literare* că este vorba de un jurnal „adevărat, de data aceasta” și nu un unel fals, cum se crezuse că ar fi fost ceea ce publicase *Săptămîna* în 1982. Dacă ar fi răsfoit măcar acest volum, dl Manolescu ar fi înțeles că dl Emil Manu a ales subtitlul cu de la sine putere și că a înghesuit în volum, într-o alcătuire fără nici un criteriu, atît texte inedite (cum ar fi fragmentul de roman), dar și texte care mai fuseseră publicate în *Dialog* sau în volumul *Insectele tovarășului Hitler* apărut în Germania în 1982. În acest din urmă caz, fără o verificare prealabilă, au fost încredințate tiparului acum, pentru volumul apărut la „Nemira”, pagini izolate, conținînd doar fragmente din ceea ce poetul însuși, în viață fiind, hotărâște ce să publice și cum. De exemplu: textul publicat cu titlul *Au trecut șapte luni...* de la pagina 37 este un „Postscriptum” la volumul *Insectele tovarășului Hitler*, iar cel publicat la pagina 41 cu titlul *Acolo*,

(continuare în pag. 8)

Săptămîna, dar ea scriesem „Sărutare”, a fost o greșală foarte freudiană... În sfîrșit, așa a început amorul nostru, eu m-am despărțit de Xenia (Sestopali n.n.). I-am bătut poeziile, ba i-am mai făcut și un fel de volum, l-am dat la legat în piele și i-l-am oferit. Dar fără să mă gîndesc vreun moment că ar reprezenta vreun pericol pentru mine, sau pentru el, sau pentru oricine altcineva. Nu erau poezii politice, nu erau subversive, adică nu se spunea clar că eu sînt contra comunismului, eu sînt contra lui Stalin... se vedea clar că omul era nefericit, o nefericire așa, existențială; nefericit și pentru alții, și pentru țara lui și pentru tot, dar nu era nimic subversiv.

M. S. Mai țineți minte vreun vers care v-a impresionat?

V. CARAION: De impresionat, m-am impresionat toate poeziile lui, pentru că la un moment dat erau năucă de poeziile lui. Înainte de el, numai Argeze, poate, mă mai impresionase așa. Țin minte o poezie, era scurtă și o spuneam mereu înainte de a intra în închisoare. Se numea *Epitaf* și mi se părea o bijuterie, bijuteria bijuteriilor. Vreți s-o spun?

M. S. Da, sigur că da!

V. CARAION: „Din tot ce-am spus, din tot ce vreau, / rămîne-o lacrimă năucă / pe fundul vreunui vechi poem / care și el o să se ducă, / așa cum altele s-au dus / și-n urma noastră, -n urma lui, / răstoarnă pallini alt apus / prin ochii cine știe cui / ca-ntr-un pahar de apă-n care / fîntina-ntr-oaregă s-a trîit / să-și moară ultima răcoare / sau nici atît... sau nici atît...” Nu știu dacă se observă, dar poezia aceasta este fără nici un punct, este o singură frază de la început pînă la sfîrșit și m-a impresionat așa de mult încît prietenele mele, pe care mi le-am făcut la închisoare, au învățat-o și ele pe dinafară.

M. S. Cum v-au arestat?

V. CARAION: Noaptea. Au venit vreo șase gealați la două noaptea, au intrat și au început bineînțeles să răscolească totul. Eu credeam că e numai o simplă percheziție. Ion era arestat de patru luni, dar nu mi-aș fi închipuit c-a venit să mă aresteze și pe mine, așa că eram destul de calmă. Țin minte că se uitau la toate obiectele foarte atent, au găsit printre ele un os de pește foarte mare, o vertebra adusă de valuri pe uscat și ei se uitau și de la stînga și de la dreapta, și-l întorceau pe toate fețele, și primul l-a chemat pe al doilea și acesta pe altul, ce-o fi asta, cine știe ce instrument... și atunci m-am apropiat de ei și le-am spus, țin minte și acum tonul meu ironic: e un simplu os de pește, după care s-au înfuriat și l-au aruncat pe jos. Și în sfîrșit, m-au luat, m-au dus la securitate, am ajuns dimineața și-am fost chemată chiar atunci la anchetă. Era anchetatorul Nedelcu, s-a purtat cu mine „omenește”. Eu cred că își dădea seama că sînt a șaptea roată la căruță... și m-a întrebat: Știi pentru ce ești arestată? Zic: Nu, nu știu. Cum nu știi? Nu i-ai bătut la mașină lui Ion Caraion poezii? Ba da. Cîte? Nu mai țineam eu minte cîte, i-am spus cu aproximație. Și tot nu știi pentru ce ești aici? Nu. Zice: Toate poeziile acelea erau poezii dușmănoase, scoase din închisoare. Eu nu înțeleg de ce erau dușmănoase, că eu n-am văzut nimic dușmănos în ele. Uită-te la asta, zice el. Și-mi citește niște versuri pe care le țin minte: „Înăuntru și-n afară, / între noi și ei stă, doamne, / vechiul cuib de rîndunele / de-acum nu știu cîte toamne”. Eu nu știu unde sta subversiunea în această poezie. Și atunci el a luat alta. Începea cu „Cade bruma pe Jilava...” Și-am zis: Ei, și ce, pe Jilava nu cade bruma niciodată? Și tot așa cu mai multe poezii...

M. S. Și pentru „vina” de a fi bătut aceste poezii, la cîți ani ați fost condamnată?

V. CARAION: N-am bătut numai poeziile. Am bătut și prefața la o antologie a poeziei din exil...

M. S. E vorba de antologie publicată de Vintilă Horia la Madrid?

V. CARAION: Exact. Și adusă în țară, nu știam cine i-a dat-o lui Ion, am bătut într-o mare viteză.

● „Cazul” Ion CARAION ● „Cazul” Ion CARAI

inchiisoare, ca printre poezii era una care se numea Săturare, dar eu scrisesem „Sărutare”, a fost o greșeală foarte freudiană... În sfârșit, așa a început amorul nostru, eu m-am despărțit de Xenia (Sestopali n.n.). I-am bătut poeziile, ba i-am mai făcut și un fel de volum, l-am dat la legat în piele și i-l-am oferit. Dar fără să mă gândesc vreun moment că ar reprezenta vreun pericol pentru mine, sau pentru el, sau pentru oricine altcineva. Nu erau poezii politice, nu erau subversive, adică nu se spunea clar că eu sînt contra comunismului, eu sînt contra lui Stalin... se vedea clar că omul era nefericit, o nefericire așa, existențială; nefericit și pentru alții, și pentru țara lui și pentru tot, dar nu pentru mine.

Valentina Caraion (1953)

...minte vreun vers care v-a impresionat?
V. CARAION: De impresionat, m-au impresionat toate poeziile lui, pentru că la un moment dat eram năucă de poeziile lui. Înainte de el, numai Arghezi, poate, mă mai impresionase așa. Țin minte o poezie, era scurtă și o spuneam mereu înainte de a intra în închisoare. Se numea Epitaf și mi se părea o bijuterie, bijuteria bijuteriilor. Vreți s-o spun?

M. S. Da, sigur că da!
V. CARAION: „Din tot ce-am spus, din tot ce vreau, / rămîne-o lacrimă năucă / pe fundul vreunui vechi poem / care și el o să se ducă, / așa cum altele s-au dus / și-n urma noastră, -n urma lui, / răstoarnă paltini alt acus / prin ochii cine știe cui / ca-ntr-un pahar de apă-n care / finfina-ntreagă s-a tîrît / să-și moară ultima răcoare / sau nici afît... sau nici afît...” Nu știu dacă se observă, dar poezia aceasta este fără nici un punct, este o singură frază de la început pînă la sfîrșit și m-a impresionat așa de mult încît prietenele mele, pe care mi le-am făcut la închisoare, au învățat-o și ele pe dinafară.

M. S. Cum v-a arestat?
V. CARAION: Noaptea. Au venit vreo șase gealați la două noaptea, au intrat și au început bineînțeles să răscolească totul. Eu credeam că e numai o simplă percheziție. Ion era arestat de patru luni, dar nu mi-aș fi închipuit c-au venit să mă aresteze și pe mine, așa că eram destul de calmă. Țin minte că se uitau la toate obiectele foarte atent, au găsit printre ele un os de pește foarte mare, o vertebra adusă de valuri pe uscat și ei se uitau și de la stînga și de la dreapta, și-l întorceau pe toate fețele, și primul l-a chemat pe al doilea și acesta pe altul, ce-o fi asta, cine știe ce instrument... și atunci m-am apropiat de ei și le-am spus, țin minte și acum tonul meu ironic: e un simplu os de pește, după care s-au înfuriat și l-au aruncat pe jos. Și în sfârșit, m-au luat, m-au dus la securitate, am ajuns dimineața și-am fost chemată chiar atunci la anchetă. Era anchetatorul Nedelcu, s-a purtat cu mine „omeneste”. Eu cred că își dădea seama că sînt a șaptea roată la căruță... și m-a întrebat: Știi pentru ce ești arestată? Zic: Nu, nu știu. Cum nu știi? Nu i-ai bătut la mașină lui Ion Caraion poeziile? Ba da. Cîte? Nu mai țineam eu minte cîte, i-am spus cu aproximație. Și tot nu știi pentru ce ești aici? Nu. Zice: Toate poeziile acelea erau poezii dușmănoase, scoase din închisoare. Eu nu înțeleg de ce erau dușmănoase, că eu n-am văzut nimic dușmănos în ele. Uită-te la asta, zice el. Și-mi citește niște versuri pe care le țin minte: „Înăuntru și-n afară, / între noi și ei stă, doamne, / vechiul cuib de rîndunele / de-acum nu știu cîte toamne”. Eu nu știu unde sta subversiunea în această poezie. Și atunci el a luat alta. Începea cu „Cade bruma pe Jilava...” Și-am zis: Ei, și ce, pe Jilava nu cade bruma niciodată? Și tot așa cu mai multe poezii...

M. S. Și pentru „vina” de a fi bătut aceste poezii, la cîte ani ați fost condamnată?

V. CARAION: N-am bătut numai poeziile. Am bătut și prefața la o antologie a poeziei din exil...

M. S. E vorba de antologie publicată de Vintilă Horia la Madrid?

V. CARAION: Exact. Și adusă în țară, nu știam cine i-a dat-o lui Ion, am bătut într-o mare viteză.

V. CARAION: Nu numai că nu a fost tentat, mai mult, a primit mesageri de la Uniunea Scriitorilor că dacă el este de acord să scrie după toate prescripțiile partidului, jdanovist, realist-socialist... Vedeți, Adrian Hamzeza zice în această carte (Această dragoste care ne leagă, nota mea, M. S.) că i-ar fi spus Caraion că el nu scrie decît realist-socialist... Ion n-a scris nici măcar un rînd realist-socialist și cînd a ieșit din închisoare, în 1955, a refuzat să-i aparăz numele, deși era practic muritor de foame. Erau zile în care, dacă nu îi duceam eu de mîncare, nu mîncă nimic.

M. S. Spuneți-mi, pînă la arestarea dvs., știați că Ion Caraion o cunoscuse pe Ecaterina Bălăcioiu, fosta soție a lui Lovinescu?

V. CARAION: Am nimerit în același lot. Tot ce scrie doamna Lovinescu în scrisorile ei către Monica, anume cum l-a cunoscut, că se frecventau... este adevărat. Ion stătea într-un fel de magherniță pe care o descrie și doamna Lovinescu și într-o zi îmi spune Ion: Știi cine m-a vizitat? Doamna Lovinescu. A aflat că am fost prietenul cel mai bun al lui Virgil Ierunca, sotul ficei ei, și a venit să mă cunoască, mai ales ca să afle cine este generele ei. Eu n-am cunoscut-o personal, de altfel și pe Adrian Hamzeza l-am cunoscut după ce Ion fusese arestat, a venit odată la București și m-a căutat să mă întreb de Ion. Ion îmi vorbea despre el, știam că au fost împreună în închisoare, că Adrian după aceea foarte repede devenise alcoolice, că îl invitase pe Ion la el, la Brașov și tatăl lui îl simpatizase imediat pe Ion și îl chema de fiecare dată cînd începeau crizele de beție ale lui Adrian, niște beții îngrozitoare, care durau așa săptămîni în șir... Afîț știam. Pe ceilalți prieteni îi știam doar după nume, cum era Costache Popa, unul din ginerii lui Sadoveanu, cu care fusese în închisoare, sau Petrică Sfetca, treceam pe lîngă casa lui și Ion îmi spunea că are o fetiță, cea mai frumoasă fetiță pe care o văzuse vreodată... Și abia după arestarea lui am început să-i caut prietenii să văd dacă știau de ce l-au arestat. Iar cînd eram și eu sub anchetă, într-o zi m-au întrebat: Ce știi despre babă? Zic: Care babă? Că eu în viața mea nu am folosit așa cuvînt despre cineva... Mă întrebau despre doamna Lovinescu, dar eu nu știam nimic...

M. S. Văd că ați pus în cartea pe care a scris-o Doina Jela despre Ecaterina Bălăcioiu Lovinescu o mulțime de semne de hîrtie galbenă, nu numai la capitolul care îi este dedicat lui Ion Caraion, dar să ne oprim acum doar la acest capitol. De ce credeți că a fost învinuit Ion Caraion astfel în această carte?

V. CARAION: Acest capitol este o lipitură

nu mă mai întorc... Și dacă el nu are de gînd să rămînem, că mereu îmi spunea, uite, acum avem și casa asta, dar pentru mine argumentele lui erau de neînțeles, nu erau suficiente. Pentru mine argumentul esențial era fiica noastră, Marta, care nu avea în România nici un viitor.

M. S.: Vreți să spuneți de ce nu voia, de fapt, Ion Caraion să rămîneți...

V. CARAION: Pot să spun: avea o „legătură” și nu era în proiectele lui să plece din țară. Era o dragoste tîrzie, cu o persoană de aceeași vîrstă cu el, deci și mai în vîrstă ca mine, de care nu știam atunci. O femeie care făcea și ea artă. Și mai era, desigur, și opera lui; își dădea seama că în străinătate, el devine nimeni, nu va mai putea să scrie nici un cuvînt într-o limbă străină.

M. S.: Cum s-ar putea dovedi că acele manuscrise au fost luate, după plecarea dvs., din casa dvs., și nu oferite pe tavă securității, așa cum susține Doina Jela?

V. CARAION: Păi, asta e foarte simplu. După două săptămîni de certuri, după ce primisem pașapoartele, eu am spus clar că a cincea întoarcere în România eu nu mai suport. Noi doi mai fuseserăm plecați de patru ori, dar niciodată cu copilul, mai avusesem de gînd să rămînem, dar niciodată nu ne trecuse prin cap să lășăm copilul pe mîna Securității, că asta ar fi însemnat. Acum făcusem vreo două-trei recursuri ca să plecăm cu fata și abia după ședința aceea a scriitorilor în care s-au spus atîtea lucruri foarte tari la adresa lui Ceaușescu (E vorba de conferința Națională a Scriitorilor, 1-4 iulie 1981, nota mea, M. S.) și după care au vrut să facă unele gesturi de bunăvoință față de scriitori, unuia care nu avea casă i-au dat casă, altuia nepublicat i s-a publicat cartea, nouă ne-au dat pașapoartele și eu am mers pînă acolo încît i-am spus: dacă nu ai de gînd să te întorci, du-te tu cu fata, arată-i ce ai de arătat, că pentru asta spui că vrei pleci, ca să-i arăți, eu am văzut tot, dar pentru mine fiecare întoarcere în România era un coșmar. Toate discuțiile erau în casă și Ion îmi spunea: nu mai vorbi că sînt microfoane, bănuiam și eu, dar eu credeam sut-n sută.

M. S.: Vă întrerup pentru că vreau să mai lămurim un lucru: În cartea sa, Doina Jela lasă să se înțeleagă că Ion Caraion a fost un privilegiat al regimului, după ce a ieșit din a doua închisoare, „proaspăt readus în breaslă cu toate onorurile”, dat fiind că îl cunoștea pe Ceaușescu, „cu care fusese coleg la Știința tineretului”, la înființarea ziarului. Eu știu că dimpotrivă, spre deosebire de alți scriitori, foști deținuți politici, care au găsit imediat servicii mai mult decît onorabile – de exemplu Alexandru Paleologu sau Alexandru Ivăsiuc – Ion Caraion a fost repartizat de Brațele de Muncă la o fabrică de produs bragă și alte răcoritoare. Dar și Ovidiu S. Crohmălniceanu, în cartea sa Amintiri deghizate spune că Ion Caraion îl cunoștea bine pe Ceaușescu din partea căruia „primea îndrumări pe vremea cînd fusese secretar de redacție la Știința tineretului”. Nici unul nu spune însă că Ion Caraion și-a dat după numai cîteva luni demisia scriind negru pe alb că între comunism și fascism nu-i nici o deosebire. Crohmălniceanu spune chiar că Ion Caraion îi datora lui Ceaușescu apartamentul și slujba căpătată prin 1969, cînd îi apăruse al cincilea volum de poezii. Lăsînd la o parte faptul că după ieșirea din închisoare pînă în 1969, Caraion publicase doar trei, nu cinci volume, care este adevărul?

V. CARAION: I-am atras și eu atenția lui Crohmălniceanu cînd a apărut acest fragment mai întîi în revistă, cred că în România literară și i-am spus că sînt unele lucruri inexacte. De unele a ținut cont și le-a corectat în carte, pe altele le-a lăsat așa, avînd impresia că le știe mai bine ca mine, totuși eu le-am trăit în casă la mine... Pe Ceaușescu l-a cunoscut într-adevăr la Știința tineretului, veneau toți acolo, în cap cu Gheorghiu Dej, cu Miron Constantinescu, aduceau articole pe care apoi le

(continuare în pag. 7)

„Cazul” Ion CARAION • „Cazul” Ion CARAION •

Proces verbal...

(urmare din pag. 5)

În legătură cu apropiata plecare în Franța a soției sale, VASILIU VIRGIL mi-a spus că, dacă vreau, el le poate lua și le va da soției sale pentru a le duce în Franța, unde sau le va păstra ea personal sau i le va da fugarului IERUNCA VIRGIL, pe care VASILIU VIRGIL îl cunoștea din spusele mele.

Întrucât și eu doream ca scrierile mele anticomuniste să ajungă în străinătate, am consimțit și i le-am dat lui VASILIU VIRGIL pentru a i le da soției sale să le ducă în Franța, înțelegându-mă cu el ca soția sa să le predea fugarului IERUNCA VIRGIL, care îmi fusese prieten în timp ce se aflase în țară.

Ulterior însă a primit aprobare să plece în Franța cu soția sa și VASILIU VIRGIL. În această nouă situație m-am înțeles cu el personal să-l caute pe IERUNCA VIRGIL la Paris și să-i dea manuscrisele din partea mea.

Pentru ca VASILIU VIRGIL să-l poată găsi pe IERUNCA VIRGIL, la Paris, i-am spus să se intereseze de el prin cafenelele literare prin care se întâlnesc românii la Paris. Adresa lui IERUNCA VIRGIL cu care corespondasem pînă în anul 1949 nu o mai aveam, din această cauză nu i-am putut-o da lui VASILIU VIRGIL.

Întrebare: S-a întâlnit VASILIU VIRGIL cu IERUNCA VIRGIL la Paris?

Răspuns: Da, VASILIU VIRGIL s-a întâlnit la Paris cu IERUNCA VIRGIL.

Întrebare: Cum ai aflat d-ta despre aceasta?

Răspuns: Întrucât eu nu aveam o locuință a mea în momentul cînd VASILIU VIRGIL a plecat în Franța, m-am înțeles cu el ca îndată ce-mi voi găsi o locuință să-i scriu lui la Paris pe adresa unor rude ale soției sale și în felul acesta să-i comunic adresa mea.

După ce m-am mutat în str. Traian nr. 201, aproximativ la sfîrșitul lunii august 1956, i-am scris lui VASILIU VIRGIL cîteva rînduri la Paris și i-am comunicat adresa mea.

După scrierea din partea mea, am primit răspuns de la VASILIU VIRGIL prin care îmi comunica faptul că l-a găsit pe IERUNCA VIRGIL, menționîndu-mi că au stat mult timp de vorbă, prinzîndu-i chiar miezul nopții la discuție. Totodată îmi spunea că îmi va scrie și IERUNCA VIRGIL.

Într-adevăr, la cîteva zile după ce am primit răspuns de la VASILIU VIRGIL mi-a scris și IERUNCA VIRGIL o scrisoare, în care mă întreba cine este acest VASILIU VIRGIL și dacă îl poate considera un „adevărat frate” în sensul dacă vine într-adevăr din partea mea și dacă poate avea încredere în el.

În aceeași scrisoare a lui IERUNCA VIRGIL, era o propozițiune în care se referea la sentimentele pe care le-a încercat, la revederea după atîția ani a caligrafiei mele, a scrisului meu mărunț. Din această

Întrebare: Care era conținutul scrierilor pe care d-ta i le-ai trimis lui IERUNCA VIRGIL prin VASILIU VIRGIL?

Răspuns: Scrierile pe care eu le-am trimis lui IERUNCA VIRGIL, cuprindeau versuri pe care eu le-am scris în perioada de detenție la „Poarta Albă”. O parte dintre aceste versuri aveau un caracter ostil regimului comunist, iar altele dintre ele nu aveau nici o coloratură politică.

Aceleași scrieri pe care i le-am trimis lui IERUNCA VIRGIL, cuprindeau o seamă de însemnări în proză, referitoare la situația deținuților politici din lagărul de la „Poarta Albă”. În total i-am trimis lui IERUNCA VIRGIL la Paris, prin VASILIU VIRGIL, aproximativ 35 file de hîrtie de mărimea unui sfert de coală de hîrtie, scrise mărunț pe ambele părți.

Întrebare: Cu ce scop i-ai trimis d-ta lui IERUNCA VIRGIL acele scrieri dușmănoase?

Răspuns: Acele scrieri cu conținut anticomunist i le-am trimis lui IERUNCA VIRGIL ca mărturie a faptului că am fost închis și a momentelor prin care am trecut în închisoare.

Nu i le-am trimis cu scopul de a le publica, mai întîi pentru simplul fapt că un ochi străin nu s-ar fi putut descurca în ele, deoarece erau scrise foarte mărunț, înghesuit și cu o mulțime de cuvinte prescurtate, încît atunci cînd le transcriam, înainte de a i le trimite, abia le descifram eu, în al doilea rînd, dacă i-aș fi cerut să le publice mi-aș fi periclitat singur situația aci în țară. Din această cauză i-am și atras atenția lui VASILIU VIRGIL să nu folosească pentru publicare nimic din scrierile mele și să transmită acest lucru și lui IERUNCA VIRGIL. Mai mult, i-am spus lui VASILIU VIRGIL să nu publice nici din partea lui nimic din încercările literare pe care le făcea și să nu se refere la persoane pe care le-a cunoscut în penitenciar, care au scris sau scriu aici și să le facă din aceasta o laudă, deoarece consider că în felul acesta ar fi prejudiciat situația celor la care s-ar fi referit și a rudelor sale rămase în țară.

Despre VASILIU VIRGIL am aflat însă că n-a ținut cont de recomandarea mea, deoarece el a dat totuși spre difuzare la postul de radio Paris în limba română, prin luna ianuarie 1957, unele versuri ale sale. Despre acest fapt am aflat de la BALĂCIOIU ECATERINA, așa cum am relatat la un interogator anterior în mod amănunțit.

Întrebare: Cine mai are cunoștință despre faptul că d-ta ai trimis în străinătate scrieri cu caracter dușmănos regimului din R.P.R.?

Răspuns: Despre acest fapt nu mai are cunoștință absolut nimeni.

Întrebare: BANU DUMITRU cunoaște corespondența dintre d-ta și IERUNCA VIRGIL?

Răspuns: Da – lui BANU DUMITRU i-am citit prima scrisoare pe care am primit-o de la IERUNCA VIRGIL, după ce acesta a fost

vagi la primirea manuscrisului trimis de mine prin VASILIU VIRGIL.

Întrebare: Legat de aceasta, ce ai discutat d-ta cu BANU DUMITRU?

Răspuns: În legătură cu referirea pe care o făcea IERUNCA VIRGIL în scrisoarea sa cu privire la scrisul meu mărunț i-am spus lui BANU DUMITRU că IERUNCA VIRGIL face aluzie la scrisoarea pe care eu i-o trimiseseam lui VASILIU VIRGIL.

Întrebare: Nu este adevărat. Arată la ce i-ai spus lui BANU DUMITRU că se referă IERUNCA VIRGIL în scrisoarea pe care ți-a trimis-o?

Răspuns: Nu-mi aduc aminte să-i fi spus lui BANU DUMITRU, că IERUNCA VIRGIL se referea la manuscrisele pe care eu i le trimiseseam prin VASILIU VIRGIL.

Iar BANU DUMITRU nu putea să înțeleagă aceasta din citirea scrisorii, deoarece în ea era o referire pe care numai eu puteam să o înțeleg.

Întrebare: Ce alte materiale ai mai trimis d-ta în străinătate și în ce mod?

Răspuns: În luna decembrie 1956, după venirea celui curier din partea fugarului IANI POPA, i-am dat lui BANU DUMITRU două articole scrise pe cîte o pagină de mărimea unei jumătăți de coală albă de hîrtie obișnuită de scris, un articol se referea la sərbătorirea în R.P.R. a 75 de ani de viață a poetului BACOVIA, în care tratam acest eveniment într-un mod defăimător în sensul că arătam că s-ar fi făcut un spectacol amar pe seama unui om aproape mort și că s-ar fi adus în fața publicului nu omul ci moaștele sale.

În al doilea articol m-am referit la urmările pe care le-a avut propaganda anticomunistă făcută la posturile de radio imperialiste în limba română, arătînd că această propagandă a făcut ca mulți din reacționarii care au trăit sub influența emisiunilor acestor posturi de radio au ajuns în pușcării.

Primul articol l-am dat pentru a fi transmis la emisiunile în limba română ale posturilor de radio imperialiste.

Al doilea articol l-am dat pentru că BANU DUMITRU mi-a spus că, agentul venit în țară din partea fugarului IANI POPA, se interesase printre altele și de ecoul pe care îl au emisiunile posturilor de radio imperialiste în limba română în rîndul ascultătorilor acestor emisiuni.

Aceste două articole le-am dat, după cum am arătat, în luna decembrie 1956.

Mai tîrziu, prin luna mai 1957, cînd era vorba ca agentul din partea lui IANI POPA să se reîntoarcă în țară, i-am dat lui BANU DUMITRU și cîte un exemplar din versurile pe care eu le scrisesem în închisoare, pentru a-i fi date agentului respectiv, spre a le folosi în emisiunile în limba română ale posturilor de radio imperialiste. Versurile acestea au fost păstrate de BANU DUMITRU în așteptarea agentului care n-a mai venit în R.P.R.

După ce am citit cuvînt cu cuvînt prezentul

În Franța, la casa lor de vacanță, Raymonde și Virgil Vasiliu la întâlnirea cu Marta și Ion Caraion

„Rămâne-o lacrimă năucă”

(urmăre din pag. 6)

mai șlefuiu în redacție, unde erau ziaristi de profesie. Ceaușescu, care era foarte tânăr atunci, a venit într-o zi de redacție și a întrebat cine e Ion Caraion și i-a întins mâna cu un petec de hîrtie pe care erau vreo cinci cuvinte, maximum... Din cuvintele alea Ion trebuia să facă un articol și asta a fost toată relația... N-a primit nici o îndrumare, cum spune Crohmălniceanu. Pe urmă, cînd Ceaușescu a venit la putere, a dat multe speranțe de deschidere, știe toată lumea că n-a durat decît pînă în 1971. Și cînd lui Ion i-a apărut primul, al doilea volum, nu mai țin minte, i l-a trimis lui Ceaușescu și au telefonat în aceeași zi de la cabinetul lui, s-a dus a doua zi la el și a stat vreo jumătate de oră. Și la un moment dat l-a întrebat: Îți mai aduci aminte de discuțiile noastre filosofice? Și Ion n-a putut să-l contrazică... Se duse să-i ceară manuscrisele confiscate la cele două arestări. La care Ceaușescu i-a răspuns: Asta nu se poate, pentru că s-a făcut o mare greșeală și toate au fost arse, nu ești numai dumneata în situația asta, au fost și alte personalități politice și literare și culturale, tot ce a fost confiscat de la cei care au fost arestați a fost ars. Deci dorința asta, din păcate, nu ți-o pot satisface. Alteva. Serviciu nu-i putea cere, pentru că slujba de care vorbește Crohmălniceanu o avea de peste un an de zile, o căpătase de la Zaharia Stancu, la Gazeta literară, care s-a transformat apoi în România literară și Ion a ajuns șeful secției de poezie. (Doamna Caraion are dreptate: în caseta tehnică a primului număr al României literare - 10 octombrie 1968 - figurează și Ion Caraion, nota mea M. S.) Și atunci Ion i-a cerut o locuință, pentru că stăteam în șoseaua Giurgiului, eram înghesuți în două camere cu copil cu tot, și

M. S.: Și care a fost reacția scriitorilor din exil după publicarea acelu serial din Săptămîna?

V. CARAION: Din păcate, Eugen Barbu și-a atins scopul, dar sper ca Doina Jela să nu atingă același scop, pentru că folosește aceleași mijloace. Însă Ion a avut destui prieteni care au rămas lîngă noi, iar la moartea lui am fost impresionată de mulțimea de articole care, fără să fie solicitate de cineva, au apărut în diferite publicații românești din exil, de multe ori semnate de oameni care nici nu-l cunoscuseră personal pe Ion. (La 3 octombrie 1981, doamna Valentina Caraion adresa prin intermediul revistei Dialog din Germania o scrisoare de mulțumire tuturor acelor care în presa din exil l-au evocat pe Ion Caraion, la aflarea vestii morții sale: Ion Negoșescu, Ion Solacolu, Horia Georgescu, Vasile Mănuceanu, Emil Hurezeanu, Vasile Dumitrescu, Adrian Velicu și Cristian Mititelu, Nicolette Frank, Sanda Golopenița, Constantin Eretescu, Radu Bărbulescu, Pavel Chihaia, Ady Carni, George Karpat Focke. Nota mea, M. S.) Au existat însă și prieteni care au luat foarte în serios paginile din Săptămîna și l-au ostracizat.

M. S.: O consemnare foarte interesantă are Sanda Stolojan în cartea sa Nori peste balcoane („28 august 1985: A doua zi m-am hotărît în sfîrșit să mă duc să-l văd pe Ion Caraion. Este extrem de bolnav. Are cancer la ficat. Crede că ciroza este provocată de o veche hepatită cronică din timpul pușcării. (...) S-a justificat, acuzînd securitatea de a fi manipulat paginile din Jurnalul său, cele care au apărut în Săptămîna, în care îi bîrfea pe prietenii lui din Paris, și pe mine între alții. Tocmai lucrul de care mă feream și motivul pentru care îmi aminosam de mai multe ori vizita...”) Dorin Tudoran a scris, de asemenea, un articol evocator intitulat Prinț și cerșetor pe care l-a publicat în revista sa Agora...reprodus și în volumul său recent apărut Kakistocrația.

pe care eu i le trimisese prin VASILIU VIRGIL.

Întrebare: Altă confirmare, pe altă cale, asupra faptului că IERUNCA VIRGIL a primit scrierile d-tale cu caracter dușmănos, ai mai avut?

Răspuns: Pe nici o altă cale nu mi s-a confirmat faptul că IERUNCA VIRGIL a primit scrierile mele cu conținut anticomunist în afară de scrisoarea acestuia.

alte scrisori ulterioare.

Întrebare: D-ta ai arătat că i-ai citit lui BANU DUMITRU prima scrisoare pe care ai primit-o de la IERUNCA VIRGIL, în care, după cum ai declarat mai sus, acesta se referea în termeni voolați la primirea manuscrisului d-tale trimis prin VASILIU VIRGIL. Este adevărat?

Răspuns: Da, acest lucru este adevărat că i-am citit lui BANU DUMITRU scrisoarea în care IERUNCA VIRGIL se referea în cuvinte

că declarațiunile mele au fost consemnate întocmai, îl susțin și semnez.

ss. Diaconescu M. Stelian

ANCHETATOR PENAL DE SECURITATE

LT. MAJOR

Nedelcu Ștefan

Conf. cu originalul din dosarul de

anchetă nr. 1170

LT. MAJOR

Nedelcu Ștefan

Sentința nr. 28

TRIBUNALUL MILITAR AL
REGIUNEI A II-A MILITARĂ

Colegiul fond

Dos. nr. 73/59

SENTINȚA nr. 28

Astăzi 12 februarie 1959

Tribunalul Militar al Regiunii a II-a
Militară, colegiul de fond, compus din:

PREȘEDINTE CĂPITAN DE JUSTIȚIE
MUNTEANU FĂNICĂ

JUDECĂTOR CĂPITAN DE JUSTIȚIE
CINCĂ CONSTANTIN

ASESORI POPULARI LT. COLONEL
RĂDOIAȘ AUREL, MAIOR SILVASI ZOL-

TAN, MAIOR TOADER CONSTANTIN

PROCUROR MAIOR DE JUSTIȚIE
DUNEA TANCRET

SECRETAR DE ȘEDINȚĂ: RADA

CONSTANTIN

Avînd pe rol pronunțarea în cauza

privitoare pe:

1. **BANU DUMITRU**, învinuit pentru
infracțiunea p.p. de art. 194/2 al. 2 comb. cu
art. 194/4 C.P., infracțiunea p.p. de art. 209
pct. 1 C.P. și infracțiunea p.p. de art. 209
pct. 2 lit. a și b al. 2 C.P.;

2. **DIACONESCU STELIAN**, învinuit
pentru infracțiunile p.p. de art. 194/1 al. 2
comb. cu art. 194/4 C.P. și art. 209 pct. 2 lit. a
și b al. 2 C.P.;

3. **JECU ECATERINA**, învinuită pentru
infracțiunea p.p. de art. 194/1 al. 2 C.P. comb.
cu art. 194/4 C.P. și art. 209 pct. 2 lit. a și b al.
2 C.P.;

4. **BĂLĂCIOIU ECATERINA**, învinuită
pentru infracțiunea p.p. de art. 209 pct. 2 lit.
a și b al. 2 C.P.;

5. **HAMZEA ADRIAN**, învinuit pentru
infracțiunea p.p. de art. 209 pct. 2 lit. a și b
al. 2 C.P.;

6. **SESTOPALY VALENTINA**, învinuită
pentru infracțiunea p.p. de art. 121 comb. cu
art. 209 pct. 2 lit. a și b al. 2 C.P.;

7. **POPESCU GRIGORE**, învinuit pentru
infracțiunea p.p. de art. 228 C.P. comb. cu art.
194/1, 194/2 și 194/3 C.P.

S-a retras în camera de consiliu spre a
delibera asupra culpabilității și aplicațiunii
pedepsei.

Dezbaterile au fost consemnate prin
încheierea din 30 ianuarie 1959, care face
parte integrată din prezenta hotărîre.

TRIBUNALUL

Deliberînd în secret asupra concluziilor de
învinuire întocmite de Direcția anchete penale
București din 29 decembrie 1958 împotriva
învinuiților Banu Dumitru învinuit pentru
infracțiunea p.p. de art. 194/2 al. 2 comb. cu
art. 194/4 C.P. pentru infracțiunea p.p. de art.
209 pct. 1 C.P. și pentru infracțiunea p.p. de
art. 209 pct. 2 lit. a și b al. 2 C.P.; Diaconescu
Stelian și Jecu Ecaterina ambii învinuiți
pentru infracțiunile p.p. de art. 194/1 al. 2
comb. cu art. 194/4 C.P. și art. 209 pct. 2 lit. a
și b al. 2 C.P.; Bălăcioiu Ecaterina și Hamzea
Adrian ambii învinuiți pentru infracțiunea
p.p. de art. 209 pct. 2 lit. a și b al. 2 C.P.;
Sestopaly Valentina învinuită pentru
infracțiunea p.p. de art. 121 comb. cu art. 209
pct. 2 lit. a și b al. 2 C.P.; Popescu Grigore
învinuit pentru infracțiunea p.p. de art. 228
comb. cu art. 194/1, 194/2 și 194/3 C.P.

Avînd în vedere concluziile orale ale
procurorului militar, precum și susținerile
inculpaților făcute personal și prin apărătorii
lor în ședință publică;

Avînd în vedere că din instrucția orală
urmată în cauză în ședință publică, cît și din
actele de la dosar care au fost puse în discuția
părților, în ședință publică, se constată
următoarele:

ÎN FAPT:

Inculpații Banu Dumitru, Diaconescu
Stelian, Jecu Ecaterina, Hamzea Adrian,
Sestopaly Valentina, Bălăcioiu Ecaterina și
Popescu Grigore, elemente dușmănoase
regimului democrat din țara noastră, care
datorită pozițiilor lor politice și sociale din
trecut, nu vedeau cu ochi buni consolidarea și
întărirea statului nostru, au desfășurat o vastă

activitate contrarevoluționară urmărind
schimbarea ordinii sociale în stat și aservirea
statului nostru puterilor capitaliste.

Astfel inculpații Banu Dumitru,
Diaconescu Stelian și Jecu Ecaterina au strîns
o serie de informații pe care le-au transmis
unor servicii de spionaj străine, conform
instrucțiunilor primite în acest sens de la
aceștia, uneltind în același timp împreună cu
ceilalți inculpați împotriva regimului
democrat din R.P.R., făcînd agitații din care
putea rezulta un pericol deosebit de grav
pentru securitatea statului nostru.

Faptele ce li se rețin în sarcina inculpaților
așa cum rezultă din probatoriul administrat
în cauză se materializează pentru fiecare
inculpat în parte după cum urmează:

1. Inculpatul BANU DUMITRU, în luna
septembrie 1940 în timp ce funcționa ca
secretar la redacția ziarului „TIMPUL”, s-a
încadrat în mișcarea legionară îndeplinind
funcția de ajutor șef de cuib din cadrul
cuibului legionar condus de Niculescu Ioan.

Datorită activității sale depuse pe linie
legionară la puțin timp a fost numit șef al unui
cuib legionar de la o întreprindere din str.
Batiștei, în care calitate a rămas pînă la
rebeliunea legionară.

În calitate de ajutor șef de cuib, iar apoi ca
șef de cuib legionar, inculpatul Banu Dumitru
a ținut o strînsă legătură cu comandantul
legionar Blănaru Vasile și cu ajutorul acestuia
Matei Constantin, de la care primea
instrucțiuni de felul cum să activeze în cuibul
legionar.

În urma instrucțiunilor primite, inculpatul
a făcut o intensă educație ideologică în spiritul
legionar, membrilor care făceau parte din
cuibul legionar pe care îl conducea, scriînd în
același timp numeroase reportaje și articole
cu caracter legionar, pe care le-a publicat în
ziarul „TIMPUL”.

În timpul rebeliunii legionare fiind înarmat
de Blănaru Vasile, inculpatul a făcut paza unei
secții de poliție legionară și a sediului
Comandamentului legionar.

(continuare în pag. 9)

● „Cazul” Ion CARAION ● „Cazul” Ion CARAION

că declarațiile mele au fost consemnate întocmai, îl susțin și semnez.

ss. Diaconescu M. Stelian
ANCHETATOR PENAL DE SECURITATE
LT. MAJOR

Nedelcu Ștefan
Conf. cu originalul din dosarul de anchetă nr. 1170
LT. MAJOR
Nedelcu Ștefan

activitate contrarevoluționară urmărind schimbarea ordinii sociale în stat și aservirea statului nostru puterilor capitaliste.

Astfel inculpații Banu Dumitru, Diaconescu Stelian și Jecu Ecaterina au strâns o serie de informații pe care le-au transmis unor servicii de spionaj străine, conform instrucțiunilor primite în acest sens de la aceștia, conținând în același timp împreună cu ceilalți inculpați împotriva regimului democrat din R.P.R., făcând agitații din care putea rezulta un pericol deosebit de grav pentru securitatea statului nostru.

Faptele ce li se rețin în sarcina inculpaților așa cum rezultă din probatoriul administrat în cauză se materializează pentru fiecare inculpat în parte după cum urmează:

1. Inculpatul BANU DUMITRU, în luna septembrie 1940 în timp ce funcționa ca secretar la redacția ziarului „TIMPUL”, s-a încadrat în mișcarea legionară îndeplinind funcția de ajutor șef de cuib din cadrul cuibului legionar condus de Niculescu Ioan.

Datorită activității sale depuse pe linie legionară la puțin timp a fost numit șef al unui cuib legionar de la o întreprindere din str. Batiștei, în care calitate a rămas pînă la rebeliunea legionară.

În calitate de ajutor șef de cuib, iar apoi ca șef de cuib legionar, inculpatul Banu Dumitru a ținut o strînsă legătură cu comandantul legionar Blănaru Vasile și cu ajutorul acestuia Matei Constantin, de la care primea instrucțiuni de felul cum să activeze în cuibul legionar.

În urma instrucțiunilor primite, inculpatul a făcut o intensă educație ideologică în spiritul legionar, membrilor care făceau parte din cuibul legionar pe care îl conducea, scriind în același timp numeroase reportaje și articole cu caracter legionar, pe care le-a publicat în ziarul „TIMPUL”.

În timpul rebeliunii legionare fiind înarmat de Blănaru Vasile, inculpatul a făcut paza unei secții de poliție legionară și a sediului Comandamentului legionar.

(continuare în pag. 9)

Am căutat în Occident, locuiau în Piața Rosetti.

V. CARAION: Da. Cu un an și patru luni înainte cumpărasem un apartament cu patru camere și țin că subliniez, contrar celor afirmate de domniul Mihai Pelin și Al. George, apartamentul acela n-a costat 500.000 de lei, ci 180.000, din care am plătit pînă la plecare o treime. Iar pentru îmbunătățirile pe care le-am făcut am cheltuit 100.000 de lei, toți bani împrumutați de la particulari, nu de la Fondul literar, ci de la prieteni, cite 10-15.000 de lei, cit a putut fiecare. Cînd am rămas aici, aveam datorii de 70.000 pe care mama i-a achitat din vânzarea cărților lui Ion și a altor lucruri din casă.

M. S.: Ar putea fi și aceasta o dovadă că Ion Caraion nu avea de gînd să plece din România, dacă a cheltuit atîtea bani cu acest apartament, în plin centru al capitalei.

V. CARAION: Sigur. Abia cînd am ajuns în Occident, după nenumărate discuții, cînd în sfîrșit s-a decis să nu ne mai întoarcem, Ion a început să caute cu disperare o cale de a-și recupera manuscrisele. A găsit o posibilitate, niște nemți care se duceau în România și fără să le dea nimic scris, le-a spus cu cine să ia legătura, unde sînt manuscrisele, unde mai sînt în casă 10.000 de lei, să-i dea unei doamne care ne împrumutase și așa au fost salvate cîteva manuscrise, dar la al nu știu cîtelea transport, acest tînar ploieștean, despre care se vorbește și în prima scrisoare de amenințare pe care am primit-o aici...

M. S.: Despre ce scrisoare e vorba?

V. CARAION: La trei luni am primit prima scrisoare de amenințare din partea securității.

M. S.: Păi dacă ați lăsat Securității jurnalul contra pașapoartelor, ce rost mai avea să vă amenințe?

V. CARAION: Asta e o minciună așa de sfruntată că nici celui mai pervers securist nu i-ar fi trecut prin minte.

M. S.: Cum a fost primit Ion Caraion aici în Elveția?

V. CARAION: În lumea occidentală am avut o primire excepțională. Ion tradusese din poezia romandă unul dintre ei, Vahé Godel, dar nu numai el, s-a purtat extraordinar. Au venit să ne vadă la hotel, i-au anunțat pe toți poeții de seamă din Geneva, din Lausanne și ne trezeam cu ei la ușă, ne invitau la masă, nu mai vorbesc de cei din Franța care ne telefonau mereu.

M. S.: Am aflat aici în Elveția că s-a vorbit și la televiziune de stabilirea dvs. la Lausanne.

V. CARAION: A fost foarte nostim. Televizorul romand e la șapte și jumătate și de la opt e cel francez. Noi ne uitam la amîndouă, cum fac și acum, dar în seara aceea n-am reușit să ne uităm la cel elvețian și sună Horia Liman și ne spune: A, vorbește despre voi președintele confederației! Da, zic eu, sigur că da, fiind convinsă că e o glumă și i-l dau pe Ion și-i spune și lui același lucru, dar nici el nu l-a luat în serios. Pentru ca după vreo jumătate de oră să ne sune alți români și să ne apună același lucru, că se vorbise despre noi la televiziune, la televizor, unde se anunțase că a fost aprobată cererea de exil a poetului român Ion Caraion.

fîrziu. A venit cu cîteva luni înainte de moartea lui Ion și imediat ce a venit, Ion l-a numit director la revista Don Quijote pe care o scotea aici, iar pe sîne s-a trecut doar fondator. Apoi i-a cerut să-i trimită urgent toate poeziile pe care le avea și i le-a publicat la Editura lui Victor Frunză din Danemarca și cu ultimele lui puteri, în penultima săptămîină de viață, a făcut corecturile la această carte.

M. S.: Dorin Tudoran, venind din România citise desigur paginile din Săptămîna. Cum de nu se lăsase și el influențat?

V. CARAION: În România, majoritatea scriitorilor n-a crezut nimic din tot montajul făcut de Eugen Barbu...

M. S.: Dar acum, vedeți ce se scrie... V-a tulburat apariția acestei cărți semnate de Doina Jela?

V. CARAION: M-a tulburat foarte tare. Eu am trăit acum a doua moarte a lui Ion. Această carte apare exact cu aceleași acuzații și cu același scop ca și montajul lui Eugen Barbu. Exact în același fel, cu lucruri false și deducții absurde... Nu am cuvinte să-mi exprim indignarea, dar aș putea timp de o săptămîină să combat punct cu punct fiecare lucru pe care îl scrie. Sper că se va găsi cine să o facă în locul meu, pentru că unde s-a mai pomenit ca Doina Jela să fie și mare critic literar, să-i comenteze versurile lui Ion și să spună și ce loc i se cuvine în literatura română. Pentru că nici nu înțeleg ce vrea de fapt. Știu că a declarat că ea nu vrea să demoleze statuia lui Ion Caraion, dar de fapt asta încearcă să facă. Și de ce-l mai amestecă și pe Sergiu Filerot, cu condamnarea lui la moarte în toată povestea asta, tot n-am înțeles. Îmi pare rău și de doamna Ecaterina Bălăcioiu, care n-are nici o vină, dar maniera în care este scrisă această carte este o jignire la adresa ei.

M. S.: Am început discuția întrebîndu-vă cum l-ați cunoscut pe Ion Caraion. Toată viața dvs. a fost marcată de faptul că i-ați bătut cîteva poezii la mașină și pentru asta ați fost condamnată la 15 ani de închisoare, despre care n-ați vorbit niciodată pînă acum. Doina Jela se consideră jurnalist de investigație. La data cînd a scris cartea existau doi supraviețuitori ai procesului dvs. Adrian Hamzea și dvs. Nu v-a căutat sau erați așa de greu de găsit?

V. CARAION: Nu m-a căutat și nu m-a solicitat cu nimic, dar asta și-a dorit. Pentru că în legătură cu procesul aș fi avut destule de spus, contrare celor afirmate în carte. Cred că tocmai de aceea nu m-a chemat, dacă a consultat procesele verbale de anchetă, știa că adevărul există acolo și ar fi trebuit să țină cont de el. Și dacă Adrian Hamzea și-a spus punctul său de vedere, cu toate minciunile și ororile sale despre Ion Caraion, aș fi putut să fiu consultată și eu, dacă cineva ar fi fost bine intenționat cînd scrie o asemenea carte. Este o rușine că se vorbește atît de procesul comunismului, dar se vorbește de oameni care au făcut șase luni de închisoare, în timp ce Ion Caraion cu cei 11 ani de închisoare nici măcar nu e pomenit... E posibil așa ceva?

Lausanne, 8 octombrie 1998

„Cazul” Ion CARAION • „Cazul” Ion CARAION •

● „Cazul” Ion CARAION ● „Cazul” Ion CARAION

Frenezia demolării

(urmare din pag. 5)

în România... este doar un fragment din primul interviu pe care Ion Caraiion l-a acordat lui Radu Gorun pentru „Europa liberă”, interviu difuzat la 14 decembrie 1981 și publicat în întregime în volumul amintit, paginile 41-47. Să ne întoarcem acum la întrebările lui Caraiion despre destinul manuscriselor unui scriitor: „Până și ce scrii pe hîrtia igienică o să treacă la dosarul postumelor tale? Într-afît ne-am falsificat și specializat în falsificare? (Jurnal I, pagina 174). Și nu se poate să nu observăm un prim nivel al falsificării practicat în alcătuirea numelui Jurnal 3, atunci cînd din cantități impresionabile de manuscrise aflate în posesia sa, dl Emil Manu nu găsește altceva mai demn de publicat pentru tragicul destin al celui căruia i se consideră prieten, decît o scrisoare către Ceaușescu.

O scrisoare pe care nu o însoțește de nici o notă de subsol, de nici un fel de date lămuritoare: Cînd fost scrisă această scrisoare? În ce context? Și chiar a fost trimisă sau a reprezentat doar un moment de slăbiciune al poetului, un moment de disperare, dintr-un timp cînd el, care înființase reviste literare încă din adolescență, trăia acum într-o lume literară care – după cei 11 ani petrecuți în închisoare – cu greu îl acceptase, ca și cum i-ar fi făcut o favoare. Cîtim în volumul *Amintiri deghizate* al lui Ovid S. Crohmălniceanu că după vizita lui Caraiion la Ceaușescu, atunci prin 1968-1969, întrebare de șeful statului cu ce l-ar putea ajuta, poetul se gîndise mai întîi să-i ceară înscuvițarea de a scoate iar *Agora*. „Am rămas stupefiat. (...) N-avea nici un căpățîi. Locuia într-o cameră subînchiriată lîngă cimitirul evreiesc, găsită cu chiu cu vai. (...) Era plin de datorii, el însă voia înapoi *Agora*. Cîteam în ochii lui mici și scilpitori un fel de febră cînd înșira numele celor la care va apela să trimită texte inedite. Mi-am dat osteneala să-l aduc cu picioarele pe pămînt”. (pag. 131). Și tot dl. Crohmălniceanu notează la pagina următoare: „Îl sîcîia felul cum făcea Geo Dumitrescu revista (e vorba de *România literară*, nota mea. M. S.), el o vedea cu totul altfel?”. E posibil să se fi lăsat influențat de Ovid S. Crohmălniceanu și, înșelat de falsa bunăvoință a lui Ceaușescu, să fie sperat în alt destin al său și al *României literare*. Oricum, nu unui fost deținut politic i-a fost dată *România literară* cînd a fost schimbat Geo Dumitrescu, ci unui membru al Comitetului Central. Din tot volumul publicat la „Nemira” comentarii se împiedică tocmai de scrisoarea către Ceaușescu, parcă mulțumiți de descoperirea lor, adică, vezi, doamne, pînă și Ion Caraiion... Or, tocmai aici cred eu că e vorba de falsificare, de o nouă distorsionare a adevărului, după aceea din cartea Doinei Jela. Pentru că oricît de încîntat ar fi dl. Costache Olăreanu (în *Adevărul literar și artistic*) de descoperirea scrisorii respective în volumul „Îngrijit” de dl. Emil Manu, ea nu dovedește nimic. Pentru că nu dl. Olăreanu, ci Ion Caraiion a avut curajul să spună, în azul unei lumi întregi, adică la „Europa liberă”, despre Ceaușescu că „trebuie dus la balamuc”, că „prea de multă vreme, cu nerușinare, un bilbuit vorbește de lumină și de clasa muncitoare (...) Controlul averii lui nu se face? Rotarea nu e pentru el? Crimele săvîrșite de el și ai lui sînt în afara responsabilității juridice? (...) Nu mai puteam suporta la nesfîrșit pe singurii doi actori ai ecranului televiziunii române: o acritură de femeie care n-a depășit inteligența maimuței, alături de un neom scremut, gîgîit, care deși nu știe vorbi, pălăvrăgește și bilbue, și bilbue și pălăvrăgește, amenință, obligă, gesticulează, decide, se răfoiește, se agită, se autoaplaudă, înfometează, jefuie, risipește spre a-și măguli mediocritatea, vanitățile, orbirea, nesațiul (...)” (Jurnal 3, pag. 429).

Să recapitulăm: ce logică a prudenței l-ar fi îndemnat pe Ion Caraiion să se dezlănțuie astfel la

purta în perioada „jurnalului” Ronei Hartner. În plus, văzusem în dosarele procesului lui Ion Caraiion că pînă și atunci, în anii terorii absolute, textul în manuscris despre Bacovia a fost supus unei expertize grafice pentru a se stabili dacă el aparținea efectiv lui Caraiion, nota mea, M. S.)

R.: Nu, nu am cerut nici o expertiză. Dar să știți că nu se pun probleme de dubii din punctul acesta de vedere. O să vi le aduc...”

După înregistrarea convorbirii din care am redat fragmentul de mai sus, am stabilit o nouă înfîlnire în care dl. Pelin urma să-mi aducă paginile de care îmi vorbise. Numai că, am aflat imediat de la domnia sa că paginile afît de acuzatoare despre Monica Lovinescu și Virgil Ierunca erau de fapt dactilografiate, deci toată discuția noastră despre recunoașterea scrisului, afît de inconfundabil, al lui Caraiion, fusese o pură utopie... Nu aveam atunci de unde să bănuiesc că peste aproximativ două luni dl. Manolescu avea să găsească totuși un criteriu de identificare: stilul!

Dl. Mihai Pelin mi-a adus totuși un manuscris al lui Ion Caraiion și anume o scrisoare care începe cu „Dragă Virgil” și pe care n-am considerat-o utilă pentru emisiunea mea, decît poate dacă aș fi vrut să subliniez cum îi era interceptată corespondența lui Ion Caraiion, dar această practică a Securității nu mai era nevoie s-o dovedesc eu... Dată fiind celebritatea unui anume Virgil, bineînțeles că și eu am crezut că era o scrisoare către Virgil Ierunca, numai că în final era ceva care mă intriga. Scria Caraiion: „(...) vom avea ocazia (sau norocul) de a prilejui o înfîlnire între Raymonde și Marta”. Cine era Raymonde? Nu apăruse încă faimosul număr din *România literară* cînd eu îmi puneam o asemenea întrebare. Am întrebato-o, de altfel, și pe Valentina Caraiion la telefon: Avea Virgil Ierunca vreo nepoată, vreo rudă cu numele acesta pe care ar fi trebuit s-o cunoască Marta la sosirea lor în Occident? Atunci, derutată de întrebarea mea, Valentina Caraiion nu mi-a putut răspunde, mirată de altfel că eu am intrat în posesia unei scrisori adresate de Ion Caraiion lui Virgil Ierunca. A doua zi însă, m-a sunat și mi-a spus: nu de Virgil Ierunca era vorba, ci de Virgil Vasiliu, prietenul lor din Franța, pe a cărei soție o cheamă Raymonde.

Mi-am adus aminte atunci că în nenumăratele pagini ale interogatoriilor la care fusese supus Ion Caraiion înfîlnisem numele de Virgil Vasiliu. A se vedea un fragment din procesul verbal de interogatoriu din 10 aprilie 1958 și în întregime pe cel din 5 septembrie, care a durat de la 6,50 la 21. În total – 14 ore de anchetă rezumate în 5 pagini dactilografiate. Ce va fi fost între întrebări și răspunsuri nu e greu de presupus. Și asta la mai bine de 6 luni de la arestare. „Cedase” oare „de la început” cum susține Doina Jela?

„Din nou trecu întunericul”

Am împrumutat pentru subtilul de mai sus un vers de Ion Caraiion. Aș fi putut găsi altele la fel de potrivite, alese din volumul *Apa de apoi* (Editura „Cartea românească”, 1991): „Singurătate și venin, / Lume de apoi” sau „Ce-a fost iar? N-a fost nimica / Scîrbă-adîncă. Lehamite”.

De fapt, ce a fost iar? A fost că aveam pe masă, cînd vorbeam cu Valentina Caraiion, numărul *României literare* care tocmai apăruse, anunfînd pe prima pagină „Dosar Ion Caraiion” totul scris pe fondul negru al unei fotografii reprezentînd mîinile cu gheare ca de vampir ale cuiva care scrie... Sugestie mai clară transmisă cititorului prin manipulare nici că se poate... Adică de la început, încă înainte de a deschide revista, cititorul trebuie să știe că Ion Caraiion a fost, cum scria Doina Jela, omul malefic... Iar dacă pînă acum erau doar vorbe în tîrg... acum avem girul dlui Manolescu. Același care a refuzat un umil drept la replică al Valentinei Caraiion, care a refuzat articolul lui Ion Solacolu pe aceeași temă, publicat acum de „Jurnalul literar”, pe motiv că „e prea mare”, dar care acordă acum credit și mai mult de șapte pagini de gazetă dlui Mihai Pelin, pagini prefăcute chiar de

Secretar de stat...”

Cînd anume și căru secretar de stat nu ne spune domnia sa. De altfel nu e prima oară cînd înfîlnesc aceste puncte-puncte în documentele pe care le citează Mihai Pelin (nici măcar între paranteze, ca să se înțeleagă că de acolo lipsește un fragment), afît în *Cartea Albă a Securității*, cit și în serialul din *Expres magazin*. Ba mai mult decît afît: domnia sa nu se sfiiește să citeze trunchiat și să interpreteze faptele așa cum crede de cuviință, numai ca să-i iasă demonstrația că Ion Caraiion a fost informator. Astfel, în *Expres magazin*, nr. 2/1996 scrie: „După predarea celor două note informative masive la care ne-am referit, una despre Monica Lovinescu și alta despre Virgil Ierunca, Ion Caraiion i-a scris celui din urmă, la Paris, la 10 aprilie 1981: Acuma sper că obstacolele de fond în calea obținerii pașaportului vor fi fost depășite și vom avea ocazia (sau norocul) de a prilejui între Raymonde și Marta o înfîlnire. Fără să-i comuniche lui Virgil Ierunca, așa cum este lesne de înțeles, și prețul ohînerii pașaportului. Marta era fiica lui Ion Caraiion”.

În comentariul lui Mihai Pelin e inclus un fragment din aceeași scrisoare pe care o reproduce în fotocopie și *România literară*. Oricine poate observa că Mihai Pelin, atunci cînd citează în *Expres magazin* începe fraza cu „Acum”, cînd de fapt ea sună așa: „dar odată îndeplinită și această formalitate materială, acuma sper...” Cit de credibil mai este dl. Mihai Pelin cînd nu se dă în lături să modifice o scrisoare, numai ca lumea să înțeleagă că „obstacolele de fond” au fost depășite prin oferirea paginilor pe care *România literară* nu ezită să le publice ca... documente!

Să revenim puțin la „tov. Secretar de stat” căruia dl. Pelin nu-i dă numele. Nu cumva e vorba de tov. Secretar de stat Tudor Postelnicu, cel care aprobă la data de 22 decembrie 1981 (deci la 8 zile după interviul acordat de Ion Caraiion „Europei libere” și în care îl ataca afît de virulent pe Ceaușescu) un plan de măsuri privind compromiterea poetului, din care e de ajuns să cităm un fragment: „Prin posibilitățile de care U.M. 0544 dispune în străinătate, vor fi întreprinse măsuri de compromitere a lui Ion Caraiion, afît față de organele de contrainformații elvețiene, cit și față de emigrația română” (cf. *Cartea albă a Securității*, pag. 479). Dacă Ion Caraiion era omul Securității de ce ar fi trebuit s-o știe și „organele de contrainformații elvețiene”? Planul de măsuri este redat și în *Expres magazin* (nr. 4, 1996), dar există diferențe între modul cum citează dl. Mihai Pelin aici și cum citează în *Cartea albă a Securității*, așa încît confuzia s-a persiste. Oricum reiese clar că s-a luat măsura trimiterii unei scrisori de amenințare (despre care ne-a vorbit și doamna Valentina Caraiion în interviul acordat, este clar că a fost contactat Eugen Barbu pentru a publica articole din care să rezulte „adevăratul profil moral și politic al lui Ion Caraiion”, ca locotenentul colonel Iulian Vlad își avertizează subalternii la un moment dat astfel: „Ca mod de realizare a serialului (e vorba de serialul din *Săptămîna*, n.n.) ar fi, însă, unele lucruri de discutat”. S-a mers pînă acolo încît una din măsuri era aceasta: „În scopul compromiterii lui Ion Caraiion față de soția și fiica sa, se vor lua măsuri ca unele scrisori pe care acesta le-a expediat din Elveția concubinei sale să parvină personal soției sale”. Acum știm că – cel puțin aici – au dat greș. (Soția lui Ion Caraiion a aflat abia după moartea acestuia, că el avea o iubire tîrzie în România).

Ne grăbim să-l acuzăm pe Ion Caraiion, dar nu acuzăm Securitatea care i-a făcut viața un infern, după cum mărturisesc textele lui publicate postum și după cum scrie și Ovid S. Crohmălniceanu că i-ar fi mărturisit Caraiion, atunci cînd s-au înfîlnit la Paris: „Oamenii securității îi făceau vizite tot timpul, voiau să știe ce vorbesc scriitorii, cu cine s-a văzut și înaintea, cu trimite afîte scrisori și de la care persoana din Occident primește corespondență? Trebuie să redacteze nesfîrșite declarații, să le aducă lămuriri și completări. Găsea cutia de poștă mereu violată. Sîcîielele se

„Cazul” Ion CARAION • „Cazul” Ion CARAION •

er. În plus,
ion că pînă
manuscris
afice pentru
araion, nota

Dar să știți
ul acesta de

e am redat
înflînire în
de care îmi
omnia sa că
ovinescu și
deci toată
ului, afit de
utopie... Nu
aproximativ
și un criteriu

uscris al lui

cu „Dragă
u emisiunea
cum îi era
dar această
vedesc eu...
meînțeles că
gil Ierunca,
ria Caraion:

a prilejii o
Cine era

număr din
o asemenea
tina Caraion
ă, vreo rudă
bască Marta
e întrebarea
ande, mirată
ori adresate
zi însă, m-a
a vorba, ci
pe a cărei

ratele pagini
Ion Caraion
se vedea un
toriu din 10
embrie, care
e de anchetă
fi fost între
us. Și asta la
oare „de la

us un vers
de potrivite,
ira „Cartea
Lume de
nă mica i

pe masă, cînd
lul României
prima pagină
negru al unei
ca de vampir
transmisă

Adică de la
itorul trebuie
a Jela, omul
rbe în tîrg...
ire a refuzat
ion, care a
nă, publicat
prea mare”,
apte pagini
te chiar de
ienare, vai

Secretar de stat...”

Cînd anume și căruia secretar de stat nu ne spune domnia sa. De altfel nu e prima oară cînd înflînesc aceste puncte-puncte în documentele pe care le citează Mihai Pelin (nici măcar între paranteze, ca să se înțeleagă că de acolo lipsește un fragment), atît în Cartea Albă a Securității, cît și în serialul din *Expres* magazin. Ba mai mult decît atît: domnia sa nu se sfiește să citeze trunchiat și să interpreteze faptele așa cum crede de cuviință, numai ca să-i iasă demonstrația că Ion Caraion a fost informator. Astfel, în *Expres* magazin, nr. 2/1996 scrie: „După predarea celor două note informative masive la care ne-am referit, una despre Monica Lovinescu și alta despre Virgil Ierunca, Ion Caraion i-a scris celui din urmă, la Paris, la 10 aprilie 1981: Acuma sper că obstacolele de fond în calea obținerii pașaportului vor fi fost depășite și vom avea ocazia (sau norocul) de a prileji între Raymonde și Marta o înflînire. Fără să-i comunice lui Virgil Ierunca, așa cum este lesne de înțeles, și prețul obținerii pașaportului. Marta era fiica lui Ion Caraion”.

În comentariul lui Mihai Pelin e inclus un fragment din aceeași scrisoare pe care o reproduce în fotocopie și **România literară**. Oricine poate observa că Mihai Pelin, atunci cînd citează în *Expres* magazin începe fraza cu „Acum”, cînd de fapt ea sună așa: „dar odată îndeplinită și această formalitate materială, acuma sper...” Cît de credibil mai este dl. Mihai Pelin cînd nu se dă în lături să modifice o scrisoare, numai ca lumea să înțeleagă că „obstacolele de fond” au fost depășite prin oferirea paginilor pe care **România literară** nu ezită să le publice ca... documente!

Să revenim pușin la „tov. Secretar de stat” căruia dl. Pelin nu-i dă numele. Nu cumva e vorba de tov. Secretar de stat Tudor Postelnicu, cel care aprobă la data de 22 decembrie 1981 (deci la 8 zile după interviul acordat de Ion Caraion „Europei libere” și în care îl ataca afit de virulent pe Ceaușescu) un plan de măsuri privind compromiterea poetului, din care e de ajuns să cităm un fragment: „Prin posibilitățile de care U.M. 0544 dispune în străinătate, vor fi întreprinse măsuri de compromitere a lui Ion Caraion, afit față de organele de contrainformații elvețiene, cît și față de emigrația română” (cf. *Cartea albă a Securității*, pag. 479). Dacă Ion Caraion era omul Securității de ce ar fi trebuit s-o știe și „organele de contrainformații elvețiene”? Planul de măsuri este redat și în *Expres* magazin (nr. 4, 1996), dar există diferențe între modul cum citează dl. Mihai Pelin aici și cum citează în *Cartea albă a Securității*, așa încît confuzia să persiste. Oricum reiese clar că s-a luat măsura trimiterii unei scrisori de amenințare (despre care ne-a vorbit și doamna Valentina Caraion în interviul acordat, este clar că a fost contactat Eugen Barbu pentru a publica articole din care să rezulte „adevărul profil moral și politic al lui Ion Caraion”, că locotenentul colonel Iulian Vlad își avertizează subalternii la un moment dat astfel: „Ca mod de realizare a serialului (e vorba de serialul din *Săptămîna*, n.n.) ar fi, însă, unele lucruri de discutat”. S-a mers pînă acolo încît una din măsuri era aceasta: „În scopul compromiterii lui Ion Caraion față de soția și fiica sa, se vor lua măsuri ca unele scrisori pe care acesta le-a expedit din Elveția concubinei sale să parvină personal soției sale”. Acum știm că – cel puțin aici – au dat greș. (Soția lui Ion Caraion a aflat abia după moartea acestuia, că el avea o iubire tîrzie în România).

Ne grăbim să-l acuzăm pe Ion Caraion, dar nu acuzăm Securitatea care i-a făcut viața un infern, după cum mărturisesc textele lui publicate postum și după cum scrie și Ovid S. Crohmălțeanu că i-ar fi mărturisit Caraion, atunci cînd s-au înflînrit la Paris: „Oamenii securității îi făceau vizite tot timpul, voiau să știe ce vorbesc scriitorii, cu cine s-a văzut în străinătate, cui trimite atîtea scrisori și de la care persoană din Occident primește corespondență? Trebuia să redacteze nesfîrșite declarații, să le aducă lămuriri și completări. Găsea cutia de poștă mereu violată. Sicilienle se intensificaseră după ce participase la o expediție

Cu Marta la Paris (1983)

Dragă Nae,

O discreție absolută și responsabil te rog (și o rog și pe Geta, căreia stării să-i dai spre lectură aceste rînduri) a păstra în legătură cu cele de mai jos.

Absolut nimănui nici o vorbă.

De ieri, 30 aug., Marta intrată în clasa a opta a unui colegiu din Lausanne, unde ne aflăm, a început cursurile școlare. Pînă ce nu le termină, ori asta înseamnă ani, noi nu ne putem – firește – despărți de ea. Ne-am despărțit în schimb de rest în întregime, de tot și de toate. E dramatic, dar ajunsese cuțitul la os, nu se mai putea. Gata.

Vă sfătui să procedați la fel, optînd pentru Elveția, unde-s condițiile optime. Obțineți copilul în cîteva luni și îl salvați. Mîine poate fi tîrziu și eventual imposibil. Nu vă mai uitați în urmă. La ce?

Desigur, decizia e la voi. Însă.

Am la Geta o datorie de 10.000 lei. La înapoiere, dacă nu rămîne, fără a o mușca șarpele de limbă nici cu un cuvînt față de nimeni (căci mi-ar pricinui un foarte mare rău cîteva luni încă, adică pînă pe la Crăciun) va căpăta acești bani de la soacra mea, Sprința Gherovici, avertizată în acest sens. Ea locuiește, pînă la 1

radiouri, televizor, birouri, biblioteci, paturi, dulapuri, mașini de scris, la orice preț, prefăcîndu-le de urgență în bani. Separat, pentru Geta, iați numărul de telefon, la Brașov, al lui Lulu: (921) 74589, pe care s-o pună în temă. Și s-o motorizeze.

3) Să fie sunată dna Maria Chițulescu (12.80.69) și rugată să transporte la dinsa acasă toate cărțile și tablourile, inventariindu-le după transport.

4) Lui Ghizi (tel. 50.29.41) să i se comunice fierbîntea noastră rugămînte, cu eficacitatea maximă ce o caracterizează, de a ajuta la tot și mai ale, mai ales, de a împacheta în dosare și apoi în saci de ciment manuscrisele mele și corespondența și a le duce la aceeași doamnă Chițulescu. Manuscrisele ca și corespondența se găsesc în odaia mea în rafturile închise ale bibliotecilor, în birou și în scrin, iar în camera cu televizor pe fotoliul de lîngă biblioteca mare și în rafturile acelei biblioteci. **ÎN PRIMUL RÎND SALVAREA LOR MĂ INTERESEAZĂ.**

Dumnezeiește o conjur pe Geta să-și noteze în minte sau unde crede cele aici înșirate și să nu pregete nici o zi de a încerca maximum din ceea ce îi stă în puteri spre aducerea lor la

și corespondența) !!!
ciment manuscrisele mele / și a le duce la aceeași doamnă
Chițulescu. Manuscrisele se găsesc în odaia mea în rafturile
închise ale (ca și corespondența) bibliotecilor, în birou
și în scrin, iar în camera cu televizor pe fotoliul de lîngă
Biblioteca mare (cu televizor) în rafturile acelei
Biblioteci. **În primul rînd salvarea lor mă interesează.**

noiembrie, la noi. După aceea se mută în apartamentul ei din str. Constantin M.

îndeplinire. E ca un testament.

literare. Oricum, nu unui fost deținut politic i-a fost dată **România literară** când a fost schimbat Geo Dumitrescu, ci unui membru al Comitetului Central. Din tot volumul publicat la „Nemira” comentarii se împiedică tocmai de scrisoarea către Ceaușescu, parcă mulțumiți de descoperirea lor, adică, vezi, doamne, pînă și Ion Caraion... Or, tocmai aici cred că e vorba de falsificare, de o nouă distorsionare a adevărului, după aceea din cartea Doinei Jela. Pentru că oricît de încîntat ar fi dl. Costache Olăreanu (în **Adevărul literar și artistic**) de descoperirea scrisorii respective în volumul „Îngrijit” de dl. Emil Manu, ea nu dovedește nimic. Pentru că nu dl. Olăreanu, ci Ion Caraion a avut curajul să spună, în azul unei lumi întregi, adică la „Europa liberă”, despre Ceaușescu că „trebuie dus la balamuc”, că „prea de multă vreme, cu nerușinare, un bilbuit vorbește de lumină și de clasa muncitoare (...) Controlul averii lui nu se face? Rotarea nu e pentru el? Crimele săvîrșite de el și ai lui sînt în afara responsabilității juridice? (...) Nu mai puteam suporta la nesfîrșit pe singurii doi actori ai ecranului televiziunii române: o acritură de femeie care n-a depășit inteligența maimuței, alături de un neom scremut, gîguit, care deși nu știe vorbi, pâlăvrăgește și bilbuit, și bilbuit și pâlăvrăgește, amenință, obligă, gesticulează, decide, se rătăiește, se agită, se autoaplaudă, înfometează, jefuie, risipește spre a-și măguli mediocritatea, vanitățile, orbirea, nesaful (...)” (Jurnal 3, pag. 429).

Să recapitulăm: ce logică a prudenței l-ar fi îndemnat pe Ion Caraion să se dezlanțuie astfel la „Europa liberă” la puțin timp după ce se hotărîse să rămînă în Elveția, dacă ar fi știut ce tîrg încheiasă Securitatea înaintea plecării din țară? Ei bine, cu toate acestea, am avut surpriza să constat, în timp ce pregăteam o nouă emisiune TV dedicată celor două noi apariții editoriale semnate Ion Caraion, că, în ciuda lipsei de argumente și dovezi din cartea Doinei Jela, existau destui oameni care credeau în ipoteza sa și aduceau în plus ca argument, tocmai opiniile de la care plecase autoarea, anume cele ale domnului Mihai Pelin publicate la începutul lui 1996 într-un serial din **Expres-magazin**. Mai mult, mi s-a spus că dînsul chiar are probe, pe care le va publica în curînd **România literară**. Ce să mai zici într-o asemenea situație? Decît că n-ar știu să stau eu înșami de vorbă cu domnul Mihai Pelin. Convorbirea pe care am purtat-o a fost inclusă în emisiunea „Dreptul la adevăr” din 22 ianuarie (și reluată pe 26 februarie 1999). Sintetizînd, am aflat atunci ce echipa care a redactat **Cartea albă a Securității** nu a avut acces la dosarele de informatori, deci nu a putut vedea nici un angajament al lui Ion Caraion semnat cu cîteva săptămîni înainte de a ieși din închisoare, așa cum susține totuși Mihai Pelin, și după el, Doina Jela, bazîndu-se pe faptul că în dosarul de urmărire informativă a lui Ion Caraion a găsit două note informative semnate cu numele de cod „Artur” în care Caraion povestea ce se întîmplă la cînaclul lui Leonid Mămăligă de la Paris. La întrebarea mea: de ce în cazul acestui informator „Artur” i s-a dezvăluit identitatea, în timp ce atîtea alte asemenea nume codate din **Cartea albă a Securității** (cum ar fi „Lascăr”, „Vlad”, „Tudor”, „Ion Pricop”, „Marcel”, etc.) rămîn încă un mister, răspunsul a fost: „Pentru că voiam să lămurim această chestiune cu Ion Caraion. Caraion era deja mort, nu mai putea să-l afecteze nimic”. Ciudată optică, nu-i așa? În timp ce votarea legii dosarelor Securității se tot amină, despre Ion Caraion se poate spune orice pentru simplul fapt că a făcut imprudența să moară!

„Întrebare: Nu se poate pune problema contrafacerii? De unde știți că sînt scrise de Ion Caraion? Ați verificat? Coincid cu ce a publicat Săptămîna?”

Răspuns: Da.

Î.: Nu s-a intervenit de loc?

R.: Nu s-a intervenit de loc. Adică am cele două note...

Î.: Și scrisul lui Ion Caraion îl cunoașteți? Ați cerut expertiză grafică? Tot se poartă acum... (discuția se

încheiează cu procesul verbal de interogatoriu din 10 aprilie 1958 și în întregime pe cel din 5 septembrie, care a durat de la 6,50 la 21. În total – 14 ore de anchetă rezumate în 5 pagini dactilografiate. Ce va fi fost între întrebări și răspunsuri nu e greu de presupus. Și asta la mai bine de 6 luni de la arestare... „Cedase” oare „de la început” cum susține Doina Jela?

„Din nou trecu întunericul”

Am împrumutat pentru subtilul de mai sus un vers de Ion Caraion. Aș fi putut găsi altele la fel de potrivite, alese din volumul **Apa de apoi** (Editura „Cartea românească”, 1991): „Singurătate și venin, / Lume de apoi” sau „Ce-a fost iar? N-a fost nimica / Scîrbă-adîncă. Lehamite”.

De fapt, ce a fost iar? A fost că aveam pe masă, cînd vorbeam cu Valentina Caraiion, numărul **României literare** care tocmai apăruse, anunțînd pe prima pagină „Dosar Ion Caraion” totuși scris pe fondul negru al unei fotografii reprezentînd mîinile cu gheare ca de vampir ale cuiva care scrie... Sugestie mai clară transmisă cititorului prin manipulare nici că se poate... Adică de la început, încă înainte de a deschide revista, cititorul trebuie să știe că Ion Caraion a fost, cum scris Doina Jela, omul malefic... Iar dacă pînă acum erau doar vorbe în tîrg... acum avem girul dlui Manolescu. Același care a refuzat un umil drept la replică al Valentinei Caraiion, care a refuzat articolul lui Ion Solacolu pe aceeași temă, publicat acum de „Jurnalul literar”, pe motiv că „e prea mare”, dar care acordă acum credit și mai mult de șapte pagini de revistă dlui Mihai Pelin, pagini prefațate chiar de domnia sa și în care comentează, cu indignare, vai doamne, scrisoarea lui Caraion, reproducă alături, în fotocopie, către Virgil: „Nu sînt multe comentarii de făcut. Poate doar că la doar două luni de la oribilă notă expediată Securității, Caraion îi scrie celui care-l sprijinise moral și material să iasă din țară: „știindu-te ca pe o parte a sufletului meu”, „tu știi că nu se cade a-ți face griji în privința probității mele”. Dumnezeule! Orice altceva ar fi sunat mai puțin cinic în contextul cu pricina”.

Numai că altul e contextul și altul e Virgil cel cu pricina, după cum am demonstrat mai sus și după cum o dovedește și fotografia în care Marta s-a întîlnit cu Raymonde, așa cum spera Ion Caraion în scrisoarea sa.

Am verificat: multă lume s-a lăsat convinsă de indignările domnului Manolescu. Mulți nici n-au mai fost atenți la data scrisorii de ruptură a lui Virgil Ierunca și mulți nici nu mai știu că așa-zisele note informative ale lui Caraion despre Monica Lovinescu și Virgil Ierunca au apărut în **Săptămîna** în 19 și respectiv 26 februarie 1982. Or, scrisoarea lui Virgil Ierunca e datată 3 septembrie 1981, deci altele au fost motivele despărțirii celor doi foști prieteni, motive foarte omenești, care apar deseori între prieteni ce-și reproșează mereu fel de fel de lucruri unul altuia, fără să știi niciodată cine are dreptate și cine nu.

„Acestea fiind, cu multă jale, spuse, să lășăm documentele să vorbească!” spune, în final, dl. Manolescu. Cu multă jale întrebăm: Care documente? Cu scrisorile reproduce în fotocopie am văzut cum stăm. De ce nu reproduce **România literară** și fotocopia notelor informative puse la dispoziție de Mihai Pelin? Pentru simplul motiv că – așa cum mi-a mărturisit, cu martori, în redacția de la TVR – dl. Pelin nu are decît niște pagini dactilografiate. Și eu susțin – pînă la proba contrarie – adică a întregului text scris de mîna lui Caraion, supus totuși unei expertize grafice (pentru că atunci cînd e vorba de măsluire și mistificare, nimic nu era prea greu pentru Securitate) că acestea nu sînt dovezi, oricît ar recunoaște criticul literar Nicolae Manolescu „stilul” lui Ion Caraion.

De altfel, recunoaște chiar dl. Mihai Pelin în serialul pe aceeași temă din **Expres magazin**, la începutul anului 1996: „exemplarele dactilografiate (s.n.) ale celor două note informative s-au păstrat în arhive” (**Expres magazin**, nr. 6, 1996) și Pe exemplarul nr. 2 al notei informative despre Virgil Ierunca, de care dispunem în xero copie, scrie clar: Ex. nr. 1 a fost prezentat tov.

de măsurile este reușit și în **Expres magazin** (nr. 4, 1996), dar există diferențe între modul cum citează dl. Mihai Pelin aici și cum citează în **Cartea albă a Securității**, așa încît confuzia s-a persiste. Oricum reiese clar că s-a luat măsura trimiterii unei scrisori de amenințare (despre care ne-a vorbit și doamna Valentina Caraiion în interviul acordat, este clar că a fost contactat Eugen Barbu pentru a publica articole din care să rezulte „adevăratul profil moral și politic al lui Ion Caraion”, că locotenentul colonel Iulian Vlad își avertizează subalternii la un moment dat astfel: „Ca mod de realizare a serialului (e vorba de serialul din **Săptămîna**, n.n.) ar fi, înșă, unele lucruri de discutat”. S-a mers pînă acolo încît una din măsuri era aceasta: „În scopul compromiterii lui Ion Caraion față de soția și fiica sa, se vor lua măsuri ca unele scrisori pe care acesta le-a expediat din Elveția concubiniei sale să parvină personal soției sale”. Acum știm că – cel puțin aici – au dat greș. (Soția lui Ion Caraion a aflat abia după moartea acestuia, că el avea o iubire tîrzie în România).

Ne grăbim să-l acuzăm pe Ion Caraion, dar tu acuzăm Securitatea care i-a făcut viața un infern, după cum mărturisesc textele lui publicate postum și după cum scrie și Ovid S. Crohmalniceanu că i-ar fi mărturisit Caraion, atunci cînd s-au întîlnit la Paris: „Oamenii securității îi făceau vizite tot timpul, voiau să știe ce vorbesc scriitorii, cu cine s-a văzut în străinătate, cui trimite atîtea scrisori și de la care persoana din Occident primește corespondență? Trebuia să redacteze nesfîrșite declarații, să le aducă lămuriri și completări. Găsea cutia de poștă mereu violată. Sicieliile se intensificaseră după ce participase la exprimarea nemulțumirilor pe care un grup de scriitori i le împărtășiseră lui Ceaușescu. Ceruseră să fie primiți de el și Caraion fusese foarte vehement”.

Despre nesfîrșite declarații pe care a trebuit să le dea Securității după ce a ieșit din închisoare a vorbit – nu o dată – și Corneliu Coposu. Reluînd mai vechi acuzații, identice cu acelea care i se aduc lui Ion Caraion, cu cîteva săptămîni în urmă **România Mare** umplea două pagini cu asemenea declarații, date în anchetă, pe care le numea „tumărăliile lui Coposu”. Trebuie oare să punem pe același plan **România literară** cu **România Mare**?

Și pot fi puse oare pe același plan declarațiile pe care este constrîns să le dai cu acelea pe care le dădea benevol despre Caraion prietenii buni ai săi pe care **Cartea Albă a Securității** ni-i prezintă sub numele de cod „Prodan” și „Manolescu” și despre în care planul de măsuri amintit mai sus se scrie la punctul trei: „De asemenea, sursele Prodan și Manolescu, care se află în bune relații cu Ion Caraion, vor fi dirijate să răspundă la scrisorile primite din partea acestuia, adresîndu-i îndemnul să renunțe la acțiunile ostile în care s-a lăsat angrenat”. (**Expres magazin**, nr. 4, 1996). Iară sursa ce-mi făcea? Păi ne spune în raportul său, strict secret, din februarie 1982, tov. general maior Bordea Aron, șeful Direcției I: „Două din sursele menționate la punctele 2 și 3, au pregătit sub controlul nostru (sublinierea noastră, M. S.) scrisori de răspuns pentru Ion Caraion: materialul lui Prodan a fost pus în circulație”. (**Cartea albă a Securității**, pag. 236). Ce-o mai fi făcînd azi „Prodan”? Dar sursa „Costea”, soția unui bun prieten al lui Caraion, care în casa conspirativă „Soare” relata la 7 ianuarie 1982 discuțiile despre Ion Caraion purtate cu Monica Lovinescu și Virgil Ierunca în locuința acestora? Dar persoana care a adus din casa lui Caraion de la Lausanne textul intitulat „Mărturie”, găsit și el de către dl. Pelin în dosarul de urmărire informativă a poetului și reproduș în **Cartea albă a Securității**. Și, în sfîrșit, ce o mai face acum sursa care, întorcîndu-se dintr-o călătorie în Occident în august 1982, sugera Securității „posibilitatea unei intervenții din partea statului român, pe cale diplomatică, pentru retragerea dreptului de ședere a lui Ion Caraion în Elveția”.

Azi care drept de ședere vor să-i mai retragă lui Ion Caraion?

„Bine măcar c-am obosit și nu mai aud” – scria în iulie 1985, cu un an înainte de moarte, Ion Caraion.

Dar noi? Și noi am obosit?

Mariana SIPOȘ

Grupajul „Cazul” Ion Caraion s-a realizat cu sprijinul substanțial al Marianeî Sipoș. Fotografii reproduse aici ne-au fost încredințate de Dna Valentina Carion.

...nchete
...fost între
...și asta la
...de la
...is un vers
...potrivite,
...„Cartea
...Lume de
...nimica
...e masă, cînd
...României
...prima pagină
...egru al unei
...de vampir
...transmisă
...adică de la
...rul trebuie
...Jela, omul
...e în tîrg...
...e a refuzat
...on, care a
...ă, publicat
...rea mare”
...te pagini
...e chiar de
...gnare, vai
...alături, în
...entării de
...la oribilă
...elui care-l
...stîndu-te
...e cade a-ți
...ule! Orice
...ntextul cu
...rgil cel cu
...după cum o
...întîlnit cu
...isoarea sa.
...învinșă de
...n-au mai
...rgil Ierunca
...nformative
...rgil Ierunca
...februarie
...datată 3
...despărțirii
...l, care apar
...de fel de
...re dreptate
...să lăsăm
...final, dl.
...documente?
...cum stăm.
...fotocopia
...nai Pelin?
...turisit, cu
...are decît
...ă la proba
...mîna lui
...pentru că
...nimic nu
...nt dovezi,
...fanolescu
...n serialul
...tîl anului
...ale celor
... (Expres
...al notei
...lispunem
...tentat tov.

dar există diferențe între modul cum citează dl. Mihai Pelin aici și cum citează în Cartea albă a Securității, așa încît confuzia să persiste. Oricum reiese clar că s-a luat măsura trimiterii unei scrisori de amenințare (despre care ne-a vorbit și doamna Valentina Caraiion în interviul acordat, este clar că a fost contactat Eugen Barbu pentru a publica articole din care să rezulte „adevăratul profil moral și politic al lui Ion Caraiion”, că locotenentul colonel Iulian Vlad își avertizează subalternii la un moment dat astfel: „Ca mod de realizare a serialului (e vorba de serialul din Săptămîna, n.n.) ar fi, însă, unele lucruri de discutat”. S-a mers pînă acolo încît una din măsuri era aceasta: „În scopul compromiterii lui Ion Caraiion față de soția și fiica sa, se vor lua măsuri ca unele scrisori pe care acesta le-a expedit din Elveția concubinei sale să părăină personal soției sale”. Acum știm că – cel puțin aici – au dat greș. (Soția lui Ion Caraiion a aflat abia după moartea acestuia, că el avea o iubire tîrzie în România).

Ne grăbim să-l acuzăm pe Ion Caraiion, dar nu acuzăm Securitatea care i-a făcut viața un infern, după cum mărturisesc textele lui publicate postum și după cum scrie și Ovid S. Crohmălniceanu că i-ar fi mărturisit Caraiion, atunci cînd s-au întîlnit la Paris: „Oamenii securității îi făceau vizite tot timpul, voiau să știe ce vorbesc scriitorii, cu cine s-a văzut în străinătate, cui trimite ațite scrisori și de la care persoană din Occident primește corespondență? Trebuia să redacteze nesfîrșite declarații, să le aducă lămuriri și completări. Găsea cutia de poștă mereu violată. Sicielile se intensificaseră după ce participase la scrierea nemulțumirilor pe care un grup de experți i le împărtășiseră lui Ceaușescu. Ceruseră să fie primiți de el și Caraiion fusese foarte vehement”.

Despre nesfîrșitele declarații pe care a trebuit să le dea Securității după ce a ieșit din închisoare a vorbit – nu o dată – și Corneliu Coposu. Reluînd mai vechi acuzații, identice cu acelea care i se aduc lui Ion Caraiion, cu cîteva săptămîni în urmă **România Mare** umplea două pagini cu asemenea declarații, date în anchetă, pe care le numea „tumorile lui Coposu”. Trebuie oare să punem pe același plan **România literară** cu **România Mare**?

Și pot fi puse oare pe același plan declarațiile pe care ești constrîns să le dai cu acelea pe care le dădeai benevol despre Caraiion prietenii buni ai săi pe care **Cartea Albă a Securității** ni-i prezintă sub numele de cod „Prodan” și „Manolescu” și despre în care planul de măsuri amintit mai sus se scrie la punctul trei: „De asemenea, sursele Prodan și Manolescu, care se află în bune relații cu Ion Caraiion, vor fi dirijate să răspundă la scrisorile primite din partea acestuia, adresîndu-i îndemnul să renunțe la acțiunile ostile în care s-a lăsat angrenat”. (Expres magazin, nr. 4, 1996). Iară sursa ce-mi făcea? Păi ne spune în raportul său, strict secret, din februarie 1982, tov. general maior Bordea Aron, șeful Direcției I: „Două din sursele menționate la punctele 2 și 3, au pregătit sub controlul nostru (sublinierea noastră, M. S.) scrisori de răspuns pentru Ion Caraiion: materialul lui Prodan a fost pus în circulație”. (Cartea albă a Securității, pag. 236). Ce-o mai fi făcînd azi „Prodan”? Dar sursa „Costea”, soția unui bun prieten al lui Caraiion, care în casa conspirativă „Soare” relatează la 7 ianuarie 1982 discuțiile despre Ion Caraiion purtate cu Monica Lovinescu și Virgil Ierunca în locuința acestora? Dar persoana care a adus din casa lui Caraiion de la Lausanne textul intitulat „Mărturie”, găsit și el de către dl. Pelin în dosarul de urmărire informativă a poetului și reproduș în **Cartea albă a Securității**. Și, în sfîrșit, ce o mai face acum sursa care, întorcîndu-se dintr-o călătorie în Occident în august 1982, sugera Securității „posibilitatea unei intervenții din partea statului român, pe cale diplomatică, pentru retragerea dreptului de ședere a lui Ion Caraiion în Elveția”.

Azi care drept de ședere vor să-i mai retragă lui Ion Caraiion?

„Bine măcar e-am oboșit și nu mai aud” – scria în iulie 1985, cu un an înainte de moarte, Ion Caraiion.

Dar noi? Și noi am oboșit?

Mariana SIPOȘ

al Marianeii Sipoș. Fotografiiile reproduse
Valentina Carion.

copiului în citeva luni și îl salvă. Mihe se poate fi tîrziu și eventual imposibil. Nu vă mai uitați în urmă. La ce?

Desigur, decizia e la voi. Însă.
Am la Geta o datorie de 10.000 lei. La înapoiere, dacă nu rămîne, fără a o mușca șarpele de limbă nici cu un cuvînt față de nimeni (căci mi-ar pricinui un foarte mare rău citeva luni încă, adică pînă pe la Crăciun) va căpăta acești bani de la soacra mea, Sprința Gherovici, avertizată în acest sens. Ea locuiește, pînă la 1

și corespondența) !!!
ciment manuscritele mele și a te duce la aceeași doamnă
Chitulescu. Manuscrisele se găsesc în odaia mea în rafturile
închise ale (ca și corespondența) bibliotecilor, în birou
și în scriu, iar în camera pe fotoliul de lângă
biblioteca mare (cu televizor) și în rafturile acelei
biblioteci. În primul rînd salvarea lor mă interesează.

noiembrie, la noi. După aceea se mută în apartamentul ei, din str. Constantin Nacu nr. 4, et. V, ap. 20, tel. 15.76.82.

În orice caz, imediat ce se întoarce, dar imediat, insistăm ca Geta să o contacteze, comunicîndu-i din partea noastră următoarele cîteva lucruri neapărat:

1) Să fie liniștită și incredințată că noi vom face totul spre a o aduce aici în curînd (prin Elena, știe ea cine-i Elena, să-și facă formele de plecare, începînd din luna decembrie a.c., după ce mai primește amănunte de la noi, amănunte ce i le vom trimite între timp).

2) Prin Lulu (știe de asemeni cine este Lulu) să caute să vîndă cît mai repede, ff. repede, tot ce poate vinde din casă: frigider, covor, mese, scaune,

abonămă Chitulescu. Manuscrisele cu și corespondența se găsesc în odaia mea în rafturile închise ale bibliotecilor, în birou și în scriu, iar în camera cu televizor pe fotoliul de lângă biblioteca mare și în rafturile acelei biblioteci. **ÎN PRIMUL RÎND SALVAREA LOR MĂ INTERESEAZĂ.**

Dumnezeiește o conjur pe Geta să-și noteze în minte sau unde crede cele aici înșirate și să nu pregete nici o zi de a încerca maximum din ceea ce îi stă în puteri spre aducerea lor la

îndeplinire. E ca un testament.

Pe noi ne puteți suna în Lausanne (19/41/21/23.31.31) este numărul de la Hotel de France, camera 28.

Iar de scris ne puteți scrie la **Post restante – 1.000 Lausanne 9. Chauderon**. Faceți-o. Nimic lui Croh. Nimic, nimănu!

Ne-am bucura să fiți cu noi, dacă Geta nu se întoarce. Gîndiți-vă activ, bine, intuitiv și mult.

Discreție completă, încă și încă o dată, în ce ne privește. Ca să nu ne privească, altminteri, dracu și oștile lui.

Fierbinți
stringeri de mînă.

Ion și Valentina

„Sunt vinovat față de adevăr...”

– Interviu cu Dorin Tudoran –

Mariana SIPOȘ: Știu că publicarea volumului dvs. de versuri **De bunăvoie, autobiografia mea** la Editura „Victor Frunză” în Danemarca, se datorează în bună măsură lui Ion Caraiion. Pe de altă parte, am avut ocazia să văd o parte din corespondența dvs. cu Ion Caraiion, care se află în posesia lui Emil Manu și care sper să fie publicată cît mai curînd. Această corespondență a continuat și după publicarea celui serial din **Săptămîna**, cînd mulți și-au pus întrebarea atunci, cum și-o pun și acum, ce a fost cu acele pagini.

Dorin TUDORAN: Ion Caraiion a fost pentru mine un om extraordinar, un om capabil de o prietenie absolut inimaginabilă, mai ales pentru felul cum trăim noi astăzi. A muncit într-adevăr pînă în pragul morții pe manuscrisul acestei cărți și apariția ei i se datorează nu foarte mult, ci i se datorează integral. Chiar banii pentru apariția cărții – sau cea mai mare parte a venit din partea lui Ion Caraiion. Eu mă aflam încă în țară; cum bine se știe, Ion Caraiion, din nefericire, n-a fost bogat, ci dimpotrivă. Cu afit mai mult, cu banii aceia putea să-și publice lui o altă carte. Este un gest pe care n-am putut să-l prețuiesc niciodată pe cît s-ar fi convenit. E greu să prețuiești așa ceva.

În legătură cu textele acelea din **Săptămîna**, eu am scris despre ele, am scris chiar de atunci, firește n-au putut să apară în România, le-am trimis afară, au apărut afară. Cum aș fi putut să cred că textele acelea sînt ceea ce pretindea revista **Săptămîna** că sînt. Revista era organul de presă al cui șef era, chiar dacă antetul spunea că era revista primăriei, nu era a primăriei. În revista **Săptămîna** se făcea politica cui știm că se făcea. Chiar așa, foarte temperată cum

este, în **Cartea albă a Securității** dedicată „istoriilor literare” (citită cu atenție cum am citit-o eu și am scris un serial despre ea), sînt date destul de clare în legătură cu felul cum se înscenau unor oameni false biografii. M-a amuzat că în această carte a scăpat chiar o informație în legătură cu așa-zisul proces în care am fost trimiși Mircea Dinescu și cu mine. Există în **Cartea albă a Securității** – și-i mulțumesc lui Mihai Pelin că a lăsat documentul acolo – o indicație în legătură cu felul în care trebuie să fie acel proces.

Cum aș fi putut să cred ce pretindea revista **Săptămîna** despre Ion Caraiion, cînd printre alte lucruri, știam ce pretindea despre mine, ce scria despre mine sau despre alții, lucruri care erau absolut inventate, nu aveau nici o legătură cu viața mea. Deci mi se pare straniu că unii au putut să creadă.

M. S.: Și cum vi se pare că acele lucruri sînt redate astăzi absolut în aceiași termeni și într-o carte, de altfel, onorabilă, care și-a propus un lucru atît de nobil, cum este Această dragoste care ne leagă?

D. T.: Din nefericire, eu nu am apucat să citesc această carte. Am citit comentarii despre ea și unele m-au bulversat, fiindcă veneau de la oameni pe care-i prețuiesc foarte mult și care afirmă că datele pe care Doina Jela le produce sînt de necontestat, sînt irefutabile și că, ne place nu ne place, chiar dacă Ion Caraiion a fost un mare scriitor român, trebuie să acceptăm faptul că s-a făcut vinovat de anumite lucruri.

Eu am căutat cartea de cîteva ori, dar nu știu cum s-a întîmplat că găsesc tot felul de cărți cînd

„Cazul” Ion CARAION • „Cazul” Ion CARAION •

Sentința nr. 28

(urmare din pag. 7)

După 23 august 1944, inculpatul Banu Dumitru nu a renunțat la activitatea sa legionară, ci a continuat să mențină legătura cu diverși legionari contribuind totodată la ajutorul legionar.

În vara anului 1948, inculpatul a luat legătura la magazinul său din str. Mihai Bravu cu legionarii Sebastian Popescu și Matei Constantin, cu care au purtat o serie de discuții dușmănoase împotriva formei de guvernământ democratice din țara noastră.

Tot în cadrul acestor discuții Matei Constantin i-a transmis inculpatului instrucțiunile date de către comandantul legionar Pătrașcu, în sensul de a activa în adâncă clandestinitate, de a verifica temeinic elementele cu care ia legătura și de a contribui la ajutorul legionar.

Mai târziu inculpatul a transmis aceste instrucțiuni coindicatului Hamzea Adrian, cu care a luat legătura în vara anului 1955 la ieșirea acestuia din închisoare.

Tot în cursul anului 1948, inculpatul Banu Dumitru a fost recrutat de Popescu Sebastian pentru a face parte dintr-un grup subversiv legionar, în formă de trifoii, în care mai activa pe lângă ei doi și legionarul Matei Constantin.

Această formă de organizare (așa cum arată inculpatul în interogatoriul său din instanță) era indicată în instrucțiunile date de comandantul legionar Pătrașcu pentru a păstra cea mai strictă conspirativitate și această constă în faptul că cei doi nu se cunoșteau între ei, iar unul din membrii luau legătura cu cei doi.

Tot în cursul anului 1948, inculpatul a primit de la Matei Constantin, un număr de măștișoare confecționate de legionari în închisoare, pe care le-a vîndut, iar banii rezultați i-a dat lui Matei Constantin pentru ajutorul legionar.

După ce au fost arestați Matei Constantin și alți legionari, inculpatul Banu Dumitru și-a continuat mai departe activitatea sa dușmănoasă pe linia ajutorului legionar.

Astfel, în anul 1956 luînd legătura cu o serie de elemente ostile regimului nostru ca Diaconescu Stelian, Gafton Marcel și Marinescu Ștefan, le-au cerut acestora ajutoare în haine și bani pentru poetul legionar Demetrescu Radu Gyr, ajutoare pe care le-au predat lui Popescu Margareta, cumnata lui Radu Gyr - de la care inculpatul a primit cu această ocazie o parte din poeziile

desfășoară o activitate dușmănoasă pentru reorganizarea în clandestinitate a P.N.Ț.-ului și pentru înființarea unui ziar reacționar așa zis „independent” și de la care a primit sarcina de a întocmi un deviz al unui asemenea ziar, lucru pe care inculpatul l-a și făcut, predîndu-i-l lui Marinache în toamna aceluiași an.

De asemeni, inculpatul Banu Dumitru a desfășurat o intensă activitate contrarevoluționară împreună cu Diaconescu Stelian prieten vechi, pe care îl cunoscuse încă din anul 1942, cînd lucrau la redacția ziarului „Timpul”.

Începînd din anul 1948 și pînă la arestare, inculpatul Banu Dumitru împreună cu Diaconescu Stelian au purtat o serie de discuții dușmănoase în cadrul cărora își manifestau speranța în izbucnirea unui război mondial, în înfrîngerea lagărului socialist și instaurarea în țară a unui regim capitalist.

În cursul anului 1955, în timp ce Diaconescu Stelian se afla închis pentru activitate de spionaj, inculpatul Banu Dumitru a primit prin intermediul lui Partenie Telnaru ce se eliberase din închisoare, o ladă cu fund dublu și un cojoc ce conțineau mai multe poezii antipopulare, scrise de Diaconescu Stelian în închisoare, poezii pe care le-a ținut ascunse și pe care le-a predat lui Diaconescu Stelian după eliberarea acestuia.

Aceste poezii Diaconescu le-a multiplicat la mașina de scris a coindicatului Sestopaly Valentina, predîndu-i diferite copii după ele și inculpatului Banu Dumitru pentru a le ascunde.

Inculpatul Banu Dumitru a predat spre păstrare și aceste poezii lui Jecu Ecaterina, căreia i-a comunicat că sînt poezii cu caracter ostil regimului din țara noastră, scrise în închisoare.

În luna octombrie 1956, inculpatul Banu Dumitru a fost vizitat la atelierul său din str. Academiei nr. 21, de către agentul unui servici de spionaj din străinătate, care i-a comunicat că a fost trimis la el de către trădătorul de patrie Popa Iani din Paris, stabilînd să se întîlnească seara în oraș, ceea ce au și făcut.

Cu această ocazie, agentul i-a predat inculpatului un bilet prin care i se cerea să-l sprijine în activitatea de spionaj pe care o desfășura, fapt pe care inculpatul l-a acceptat.

Tot cu această ocazie, agentul serviciului de spionaj i-a cerut inculpatului Banu Dumitru să-i procure informații din R.P.R. din domeniul militar, economic și social, dîndu-i în acest sens 16 microfilme cu instrucțiuni de spionaj (a se vedea microfilmele f. 196-209

industriale, informații economice și planuri de stat.

De asemeni, mai cuprindeau instrucțiuni despre felul cum trebuiau confecționate microfilmele, cum se scriu rapoartele cifrate, modul de codificare și parole de recunoaștere (a se vedea microfilmele f. 196-209 Vol. I).

Inculpatul Banu Dumitru împreună cu coindicatul Diaconescu Stelian, au întocmit un tabel de circa 60 de persoane, ostile regimului conform instrucțiunilor primite, precum și o listă cu cca 15 elemente, pe care ei le considerau că pot fi folosite de serviciul de spionaj.

Conform înțelegerii avute cu agentul serviciului de spionaj străin, inculpatul Banu Dumitru s-a întîlnit cu acesta în parcul din fața restaurantului „Izvorul Rece” și i-a predat tabelul și lista ce o întocmise, ascuns într-un ziar.

În perioada octombrie - sfîrșitul lui decembrie 1956, inculpatul Banu Dumitru s-a întîlnit cu agentul serviciului de spionaj străin de 5 ori în diferite parcuri, cît și la locuința unui prieten al său Oprescu Ștefan din str. Bastiliei nr. 7, căruia i-a solicitat să-i pună la dispoziție camera sa, pe timp de 2-3 ore, pretextînd că are întîlnire cu o femeie, fără să-i spună însă acestuia ceva în legătură cu agentul serviciului de spionaj.

Aceste întîlniri, fie că erau fixate dinainte, fie că agentul serviciului de spionaj venea la atelierul inculpatului Banu Dumitru, sub pretext că vrea să-și repare un stilou, ceea ce pentru ei însemna că în aceiași seară urma să se întîlnească la ora 20 în locul fixat dinainte.

O singură întîlnire inculpatul Banu Dumitru a fixat-o prin intermediul lui Jecu Ecaterina, căreia îi comunicase anterior despre relațiile sale de spionaj, pe care le avea cu acel spion.

Cu ocazia întîlnirilor avute cu agentul serviciului de spionaj inculpatul Banu Dumitru i-a transmis acestuia informații despre închisorile din țară, unde se găsesc deținuți politici, despre regimul din închisori, despre comportarea personalului din penitenciare și hrana acordată deținuților.

De asemeni i-a mai transmis date despre arestarea unor fruntași P.N.Ț.-iști, despre atitudinea avută de unii comandanți politici în închisori și despre așa zisele „tulburări studentești din Capitală”.

Totodată, inculpatul i-a mai furnizat spionului respectiv informații privind starea de spirit a populației, atitudinea ei față de regim, precum și modul în care erau comentate evenimentele din R. P. Ungaria din toamna anului 1956 și a speranței reacțiunii că și în țara noastră va avea loc o asemenea rebeliune.

De asemeni, inculpatul Banu Dumitru i-a

Stranie arătate, mumie cocarjată, purtată sub brațe ca slăbănogul din Capernaum – poetul George Bacovia era tîrît cu forța în mijlocul scribilor din R.P.R. pentru o mascaradă organizată de serviciul de propagandă meschină și odioasă a regimului. Niciodată versul lui Shelley nu mi-a apărut mai viu „Sunt dus pe întuneric, grozav, înainte”.

Sleit de puteri, îmbătrînit înainte de vreme, pierzîndu-și de cîțiva ani luciditatea și viața sufletului în nebuloasa nebuniei – locul lui G. Bacovia era în seara aceea într-o casă de sănătate. Dar mașina de propagandă a R.P.R.-ului nu iartă. Ea ar trezi din cripte pe toți Lazării literaturii noastre, numai s-o ajute.

Așezat într-un fotoliu și păzît cu strășnicie, să nu fugă, de toboșarii regimului, nu vom ști niciodată care au fost în acele clipe lucidității lui George Bacovia, acest suflet tarat, lăsat de legile impenetrabile ale destinului fără puțința de a se exprima. Citeam totuși în ochii lui un protest, o indignare. Cînd cu o monstruoasă candoare, Mihai Beniuc, regizorul șef al acestei odioase mascarade a durerii, i-a înmînat o medalie, cu o luciditate îngrozitoare, George Bacovia, într-un gest reflex, și-a retras mîna. Apoi, în momentul următor, el a luat medaliala, a privit-o ca pe o jucărie și i-a spus lui Beniuc că vede pe ea gravată

parolă din sacrala dîmbară: „Făcerea și deșințarea care n-a putut avea înțelegerea și compasiunea pentru om, n-a avut-o nici pentru păpuși.”

Zgomotos, gelos pe această mascaradă, în plin spectacol al durerii, și-a făcut apariția Tudor Arghezi. El dă mîna cu Bacovia, se așează lîngă el și îi oferă o țigară sovietică, cu carton. Dar Bacovia nu o ia, se caută adînc prin buzunare și în cele din urmă scoate o rămășiță de țigară pe care o aprinde.

În acea clipă am avut în fața ochilor contrastul adînc dintre banalitățile unei vieți meschine – viața lui Arghezi – și imensul relief spiritual al vieții lui Bacovia, pe care durerea l-a învățat prețul demnității umane.

În timp ce citea din versurile sale, George Bacovia „închis în pivnița adîncă / Fără a spune un cuvînt”, părea ațît de plictisit, de stingher, ațît de nervos și neliniștit, ațît de abătut, încît aș fi voit să-i spun, din colțul meu, o vorbă simplă de mîngîiere. Dar nu știam să-i vorbesc, nu știam ce gesturi ar înțelege.

Într-un moment cînd țimbalele mascaradei erau mai răsunătoare, aplecîndu-se în sînga, spre Eugen Jebeleanu, Bacovia i-a șoptit la ureche două cuvinte și ca la o baghetă magică, mascarada a luat sfîrșit. Ce se întîmplase? Bolnav, pe bietul Bacovia nu-l mai ținea udul...

[Ion CARAION]

ajung la București, cele de care am nevoie le găsesc mai rar. Dar ca să fiu sincer pînă la capăt, cred că este o reacție de lașitate: cred că nici n-am căutat-o cît ar fi trebuit, probabil o găseam; fiindcă încă nu vreau să iau în discuție un astfel de subiect. Și aici probabil că sînt vinovat față de adevăr, pentru că ar fi trebuit să am curajul – și-l voi avea destul de curînd – să citesc, să văd cu ochii mei ce este acolo. Pînă atunci, cu tot respectul pentru Doina Jela și pentru documentele care există acolo, consider că este aberant, că ar fi fost aberant ca Ion Caraion să facă un tîrg cu Securitatea română, ca în schimbul plecării sale și a familiei sale în Elveția, tîrgul să fi fost: voi ne dați viza și știți de pe acum că rămînem și eu pun pe hîrtie anumite lucruri. Nu pot să accept. Nu pot să înțeleg. Mai ales că ceea ce s-a întîmplat cu Ion Caraion după plecarea și după rămînerea sa, nu prea intră în acest montaj. Nu mi se pare că se potrivește. Ion Caraion n-a sfîrșit foarte bine. A fost în colimatorul acestei instituții și al tuturor căilor prin care conducerea de atunci a României putea să năruiască viața unui om stabilit în străinătate.

Ion Caraion era – o spun cu sfială, fiindcă ar fi trebuit să se înțeleagă – în afară de un mare scriitor și un om de o inteligență extraordinară. Nu pot să cred că Ion Caraion ar fi putut avea naivitatea să facă un asemenea pact cu Securitatea cu gîndul că, odată ajuns afară, poate să fie un om liber și asupra lui să nu se facă nici un fel de presiuni. Deci tot calculul, toată baza acestui scenariu mie mi se pare vulnerabilă.

Mi-aduc aminte că atunci cînd apăreau în *Săptămîna*, discutînd cu unul sau cu altul din prietenii și colegii mei, le-am spus: uite de ce nu cred că aceste texte sînt niște însemnări personale sau niște scrisori sau cum mai erau ele prezentate; fiindcă dacă Ion Caraion ar fi scris ele acele pagini, nu ar fi avut nevoie, de exemplu, să spună: „G. Călinescu” – și în

paranteză „critic și istoric literar roman”. Eu, Dorin Tudoran, dacă-mi scriu jurnalul, eu știu cine a fost George Călinescu. Deci pentru mine a fost evident de la început: acele texte erau un mixaj, un colaj între declarații date la anchetă, între pagini autentice de jurnal... Eu rămîn, pînă la proba contrarie, cu sentimentul că acolo nu există doar o singură categorie de pagini. Eu cred că acolo sînt pagini aparținînd unor realități diferite: pagini de anchetă, pagini de jurnal, bruioane de scrisori, lucruri de genul acesta...

Pentru mine, problema rămîne a acestui joc de puzzle în care apar informații, ba nu apar; despre unii apar tot felul de informații, despre alții nu apar de loc. Mi se pare totuși o regie în spatele fluxului în care apar și dispar informațiile.

Eu am fost într-adevăr stupefiat de faptul că ei (Ion Caraion și familia, nota mea, M.S.) au decis să rămînă, nu pentru că nu ar fi avut motive – orice român în perioada aceea ar fi avut toate motivele să rămînă. Am aflat, într-adevăr că doamna Caraion își ia asupra această greutate de a fi fost cea care a înclinat balanța. Dar iarăși, scenariul acesta al pregătirii încă din România, uite, eu vă dau niște pagini și voi îmi dați dreptul să plec, nu-l pot crede. Chiar am nevoie... și nu numai fiindcă e vorba de un om la care am ținut foarte mult, dar chiar dacă ar fi vorba despre altcineva, cu un rol mult mai mic și mai puțin important în viața mea și a culturii române, tot aș simți nevoia ca – într-o asemenea situație – să mă confrunt eu însumi cu niște „documente”. Și nu numai cu „documentele respective”, ci cu tot ce le înconjoară, fiindcă – repet – vedem cum apar tot felul de „documente” pe piață. Producerea lor, lansarea lor pe piață, punerea lor la dispoziție, contextul în care e făcută mă interesează pe mine, mai mult decît „documentul” în cauză.

(Chișinău, 1 noiembrie 1998)

ține ascunse în scopul de a nu fi găsite la o eventuală percheziție ce s-ar fi efectuat la domiciliul acestuia.

Aceste poezii, inculpatul le-a dat spre păstrare coinculpatei Jecu Ecaterina, o veche cunoștință a sa, care nutrea de asemenea sentimente ostile regimului nostru.

În vara anului 1955, inculpatul a luat contact în atelierul său de reparat stilouri din str. Academiei nr. 20, cu o serie de elemente ostile regimului nostru, ca: Diaconescu Stelian, Martinescu Victor Valeriu, Mirescu Mircea și alții, cu care a întretinut o serie de discuții dușmănoase la adresa regimului democrat popular din țara noastră.

În cadrul acestor discuții, ei analizau în mod ostil măsurile luate de partid și guvern, iar evenimentele internaționale le comentau sub prisma lor reacționară, propovăduind schimbarea regimului printr-un război declanșat de către S.U.A.

În cursul anului 1955, inculpatul Banu Dumitru a luat legătura cu numitul Marinache Ioan, – în prezent condamnat la 25 ani muncă silnică pentru crima de uneltire contra ordinii sociale, – de la care a aflat că

În redacția revistei 2 +

ține ascunse în scopul de a nu fi găsite la o eventuală percheziție ce s-ar fi efectuat la domiciliul acestuia.

Aceste poezii, inculpatul le-a dat spre păstrare coinculpatei Jecu Ecaterina, o veche cunoștință a sa, care nutrea de asemenea sentimente ostile regimului nostru.

În vara anului 1955, inculpatul a luat contact în atelierul său de reparat stilourii din str. Academiei nr. 20, cu o serie de elemente ostile regimului nostru, ca: Diaconescu Stelian, Martinescu Victor Valeriu, Mirescu Mircea și alții, cu care a întreținut o serie de discuții dușmănoase la adresa regimului democrat popular din țara noastră.

În cadrul acestor discuții, ei analizau în mod ostil măsurile luate de partid și guvern, iar evenimentele internaționale le comentau sub prisma lor reacționară, propovăduind schimbarea regimului printr-un război declanșat de către S.U.A.

În cursul anului 1955, inculpatul Banu Dumitru a luat legătura cu numitul Marinache Ioan, – în prezent condamnat la 25 ani muncă silnică pentru crima de uneltire contra ordinii sociale, – de la care a aflat că

simpatică pentru a o folosi la redactarea notelor informative culese.

De asemeni, inculpatul Banu Dumitru a primit instrucțiuni de a întocmi o listă de elemente ostile regimului, care se pretează spre a fi recrutate și folosite de serviciul de spionaj străin precum și un tabel cu elemente reacționare, care urmau să fie ajutate materialicește de fugarii români din străinătate.

Pentru a-și duce la îndeplinire această activitate criminală inculpatul Banu D-tru a luat legătura cu coinculpatul Diaconescu Stelian, căruia i-a comunicat sarcinile primite pe linie de spionaj și i-a cerut să-l sprijine.

După ce inculpatul Diaconescu Stelian a fost de acord, inculpatul i-a prezentat microfilmele primite și împreună le-au citit după care coinculpatul Diaconescu a extras notițe din instrucțiunile de spionaj mai principale din microfilmele respective.

Aceste microfilme, cuprindeau instrucțiuni privind culegerea de informații despre organizarea armatei, depozitele de armament, lucrările de fortificații, aerodromuri, dotarea armatei, date despre M.A.I., întreprinderi

informil de la coinculpatul Diaconescu Stelian ce cuprindea sugestii în privința intensificării activității provocatoare întreprinse de statele occidentale împotriva țărilor din lagărul socialist.

La plecarea agentului din țară au stabilit ca acesta să-i aducă otravă pentru ca inculpatul să se sinucidă în cazul când ar fi în pericol de a fi arestat.

Totodată, agentul urma să-i mai predea inculpatului Banu D. o sumă mare de bani pe care s-o folosească în activitatea de spionaj pe care o desfășura și în amenajarea unei locuințe conspirative, unde ei urmau să se întâlnească în viitor.

După plecarea spionului din țară inculpatul Banu Dumitru împreună cu coinculpatul Diaconescu Stelian au întocmit un material ostil regimului din R.P.R. privind activitatea unor scriitori, precum și o listă cu informații ce cuprindea date despre arestarea unor P.N.Ț.-iști, despre măsurile luate împotriva unor scriitori de la redacția revistei „TÎNĂRUL SCRITOR”, ce vroiau să transforme această revistă într-un organ

(continuare în pag. 10)

În redacția revistei 2 + 2 împreună cu James Gill (red. șef) și Dewid Jones (red. șef adj.)

● „Cazul” Ion CARAION ● „Cazul” Ion CARAION

„Sunt cel care se întoarce din moarte” (II)

5. O „ENIGMATICĂ INSTITUȚIE?” Scoaterea din cauză a Securității și culpabilizarea victimei se înscriu în genul practicat și de „cărțile albe” ale Securității, ori ale S.R.I., coordonate de un Mihai Pelin, ca și de o mulțime de materiale apărute disparat, ici și colo, în presa postdecembristă, dar mai cu osebire în anumite publicații specializate în astfel de „dezvăluiri”. Ele sînt asociate de regulă cu „surdine” menite să ne convingă că, totuși, oricît ne-am strădui, despre activitatea „enigmaticii instituții” – așa cu e denumită Securitatea de către Doina Jela – tot nu vom ști niciodată adevărul, ci „doar ce a vrut ea să știm” (p. 150).

Da, e adevărat că Securitatea oferă drept „adevăr” doar ceea ce vrea ea să considerăm noi drept adevăr, dar aceasta nu înseamnă că „adevărul” ei ne determină întotdeauna să renunțăm să vedem datele factice ale realității aflate la dispoziția noastră. (Ca în una din anecdotele cu Radio Erevan: da, aveți dreptate, numai că este exact pe dos...)

Capitularda pledoarie (ca și ignorarea călăilor și investirea victimei cu un rol „malefic”) este contrazisă de realitate: Securitatea nu constituie o „enigmatică instituție”, ci un foarte concret mecanism al exercitării terorismului de stat, întreținut de profesioniști ai crimei și ai dezinformării. Tehnica lor, în ciuda variantelor secrete și a adaptabilității disgramate, este guvernată de câteva dominante care de-a lungul unei jumătăți de veac i-au asigurat regenerarea și au inhibat reflexele de apărare ale societății noastre civile. Iar una dintre aceste variante este tocmai prezervarea călăilor și culpabilizarea victimelor.

Faptul că, de regulă, călăii în serviciu comandat al Securității rămîn nepedeșiți, deși crimele lor sînt bine cunoscute, nu înseamnă că avem de-a face cu o „enigmă”, ci că serviciul comandat al Securității își apără criminalii și își culpabilizează victimele. Faptul că Doina Jela n-a reușit, sau nu și-a propus să expună rolul „malefic” jucat de un Bistran sau de un Butyka (ca să nu mai vorbim de superiorii lor) în asasinarea Ecaterinei Bălăcioiu-Lovinescu nu înseamnă că acest rol s-a redus la ceea ce ea se mulțumește să scrie despre ei: „Cu documente pe masă, nu putem spune decît afit [subl. mea, I.S.]: unul, „a semnat procesul verbal de distrugere a obiectelor nefolositoare pentru anchetă [...]”, altul, „a semnat propunerea de arestare din 23 mai 1958”, „a vizitat-o [...] la spitalul Văcărești, propunîndu-i să scrie fiicei o scrisoare prin care să o îndemne să colaboreze cu regimul” și „trăiește, probabil, în București” (p. 282). Conform acestui bilanț ferm punctat de autoare prin „afit”, călăii Securității n-ar fi făcut decît „să semneze propuneri de arestare, „să viziteze” deținuta la spital, să-i „propună” scrierea unei scrisori care „să îndemne” la colaborare cu regimul. În timp ce „omul malefic din viața Ecaterinei Bălăcioiu” ar fi fost Ion Caraion.

Despre scoaterea din cauză a Securității și culpabilizarea victimei, Monica Lovinescu a scris un comentariu memorabil, după apariția interminabilului serial din Săptămîna, text care a fost difuzat de radio Europa liberă la 11 iunie 1982. El se încheie astfel: „[...] să ne oprim în final la situația răsturnată în care ne aflăm: victimele sînt chemate să dea socoteală, iar nu călăii de toate felurile” Demonstrînd că Săptămîna, „purtaoarea de cuvînt și de texte a Securității” a inclus în așa zisul „Jurnal” al lui Ion Caraion „processe verbale din anchete perfect identificabile la lectură”, Monica Lovinescu spulbera nu numai pretenția de „instituție enigmatică” a Securității, dar avertiza asupra capcanei întinse de Securitate celor care se lasă instigați împotriva victimei căreia i-au fost smulse acele texte, prin anchete sau prin confiscare de manuscrise nedestinate tiparului: „Pe un astfel de scriitor – scria Monica Lovinescu numindu-l pe Ion Caraion – se pot supăra cel mult prietenii în nici un fel menajați de el, nu însă și observatorul unei stări sociale și politice clinice. Unde, ca în «1984» al lui Orwell, ochiul stăpînului te urmărește pînă și în cea mai strictă intimitate, violînd-o, și oricît ai fi de reabilitat, dac-ai fost deținut politic, rămîi virtual arestat pe tot restul vieții, în stare de anchetă permanentă” (p. 282).

exemplificat niciieri în carte, nici prin citate, nici prin vreun comentariu, ci e pur și simplu înlocuit prin această aluzie eufemistică de un rînd: Ion Caraion ar fi trimis în Franța un manuscris „despre condițiile de viață din închisorile românești” (p. 161).

Caracterizarea Doinei Jela este potrivită pentru a descrie un raport, de pildă, despre numărul bibliotecilor și al terenurilor de sport în „condițiile de viață” din închisorile americane. Însă Ion Caraion nu descriese „condițiile de viață din închisorile românești”, ci regimul de exterminare de o cruzime fără seamăn la care erau supuși deținutii politici în Gulagul românesc. Autoarea trece sub tăcere conținutul real al celui manuscris, deși l-a văzut – din moment ce îi descrie aspectul: „35 de file scrise mărunt, și pe o parte, și pe alta” (p. 161) – și deși dezvăluirea cuplurilor date, interceptate atunci de Securitate a fost reluată de Ion Caraion, după rămîierea în străinătate, probabil într-o conferință: „În Maramureș sînt mine de plumb, de cupru și de aur, dar în același timp sînt unele din cele mai crude închisori, de predilecție pentru intelectuali. Crude și multe. Eu am stat în două [...]”; deținutii muncesc „12 ore din 24 [...] la aproape o mie de metri sub pămînt [...] toți în pieile goale” din cauza temperaturii extrem de ridicate; „unii au pierit zdrobiți de blocurile de rocă desprinse de sus [...]”. Prin fisurile sfîncii se infiltrează apă acidulată și picura pe trupurile noastre goale. Acolo unde cădea stropul de apă acidulată, carnea sfîrșia și se făcea bubă [...] Toți cei care lucram în astfel de locuri ajunsesem să avem corpurile îmbrăcate într-o plasă de zale cu bube. Și bubele acelea [...] nu aveau timp să se cicatrizeze sau să se vindece, deveniseră o rană vie și deschisă [...] o crustă cafeniu-neagră. Pe deasupra, normele [...] irealizabile, înadins calculate astfel”: „pentru ca prizonierul politic să poată fi oricînd învinuit că sabotează munca [...]” vîrît la 12 ore de carceră, descuț, numai în cămașă și indispensabili [...] iarna” cînd „frigul cobora în carcere pînă sub minus 20 de grade și carnea țî se învințea”. Prin nerealizarea normei, „prizonierul politic se face susceptibil de un nou proces, în care va fi grațificat cu o pedeapsă mai mare, în așa fel încît să nu mai spera a se elibera vreodată [...]”.

Am citat, evident, pe scurt dintr-un text pe care l-am găsit în manuscris printre hîrțile rămase de la el. În culegerea de texte, Ion Caraion: „Tristețe și cărți”, ed. Fundației Culturale Române, București 1995, pp. 215–219, îngrijitorul ediției, Emil Manu, îi atribuie mai mult sau mai puțin justificat (ca și alte texte, pe care eu le-am găsit, în manuscris, dispartate) unei conferințe ținute la Facultatea de istorie din Geneva în primăvara anului 1982. (Asupra „selecției” operate la editura mai înainte menționată dintre eseurile ce mai întîi au apărut, sub același titlu, în Dialog, Supliment de literatură, cultură și educație, sub forma unor Caiete „Ion Caraion” în 1986 și 1987, voi reveni la sfîrșitul acestui articol.)

Așadar, nu pentru că i-ar fi lipsit informația a omis Doina Jela să menționeze obiectul real al datelor transmise de Ion Caraion cu riscul vieții și interceptate de Securitate. Ci pentru că acest fapt, alături de multe altele similare evocate prin aluzii răstălmăcitoare, îi contrazice și stigmatizările generale lipsite de orice suport factual pe care le lansează asupra lui Ion Caraion și metaforele despre „enigmatică instituție”.

6. O OMISIUNE FALSIFICATOARE: ELUDAREA TEXTELOR ANTITOTALITARE ALE ION CARAION. Capitoul consacrat lui Ion Caraion (pp. 146–177, 278–279) în cartea Doinei Jela este axat pe situația globală a întregii lui activități, sub epitete degradante prin nimic susținut, drept emanația unui personaj odios, marcat de o „congenitală vocație de a seduce pentru a putea apoi onpila” (p. 165) – vocație dedusă de autoare din „grafia lui” (!) – și a cărui biografie politică și literară ea o descrie în întregime, pentru a o face să corespundă calificativului „fără îndoială, monstroasă” (p. 167) pe care îl emite în alb.

Prin pretenția de informație factuală globală emisă în timpul aceste de inform...

la zi: după analiza actelor publice atestînd cu 30 de ani urmă faza incipientă de anexare a politicii gardiste către partidul comunist, observată mult prea tîrziu către analiști lucizi din exil în faza înflorită în „epoca aur”, Ion Caraion își aduce în ciclul de articole din 1990 „Poetii și «Poezii din închisori»” mărturia asupra actelor subterane, la propriu, prin care partidul comunist rodit la putere și-a anexat și pe unii din propagatorii politici legionare pe care-i menținuse în temnițe.

Astfel, înainte de amnistierea din 1964, „prin celele prin culoarele, prin spitalul, prin cancelaria, prin atelierul fabricii și zărcile temniței de la Aiud au început să apară, și au apărut în mai multe rînduri șerpii Comitetului Central: Alexandru Drăghici, Gheorghe Apostol, acest Ceaușescu de azi, Leontin Sălăjan, Emil Bodnăraș, Chivu Stoica și alții, vorbindu-le prizonierilor legionari [...] Ion Caraion citează pe larg, punct cu punct, lista idealurilor comune ale Legiunii și ale P.C.R. înșiruite în paralel de către emisarii într-un „studiat limbaj invitat” menit să convingă că „nimeni nu ne desparte”. El expune totodată „toate mijloacele opresiunii, șantajului și perfidiei” la care au fost supuși cei „invitați”, aflați sub ultima amenințare – „dacă nu, să putreziți aici!”, și neagă oricui „dreptul să-i judece” – „mîinile” care ar ridica piatra, „dacă nu o lepadă imediat, or să se usuce”.

Dar în același timp, la fel de sistematic și punct cu punct, Ion Caraion demontează „pretenția cea mai acerbă, mereu supra-zgomotoasă, de a nu fi fost și rămas anticomunist [pe care] și-o arogau legionarii”. Începînd cu programul politic comun „același în vorbe și fapte”, „fiindcă nu comunismul, ci democrația” a fost și rămîne „marea lor dușmană”, cu „vocabularul insuportabil”, „același, cimentat prin ani”, continuînd cu enumerarea unor lideri ai poeziei și publicisticii extremei drepte ajunși propagandiști ai regimului comunist la Glasul Patriei și România liberă, a unor verficatori legionari „de alaltăieri”, „ajunși apologetii partidului și ai bîlbîitului cuplu prezidențial în Știința și Contemporanul”, și sfîrșind cu politica la zi atestînd „colaborarea fructuoasă” a Securității cu „șefii din Apus” ai mișcării legionare – datele citate de Ion Caraion conduc la o singură concluzie: „în fața istoriei”, faptele nu permit liderilor legionari, „adversarii reali sau inventați ai comunismului”, „să mai poată flutura prin fața ochilor și în auzul urechilor cuiva, pretenția de a se fi știut menține vesnicul pe măcar o strapontină anticomunistă”. După cum, prin aplicarea politicii legionare, „cu voia și la sugestia Kremlinului”, comuniștii nu-și vor mai putea aroga pretențiile liberare, „fiindcă nu fascismul, ci democrația a fost și va rămîne marea lor dușmană”.

Comentînd preponderanța legionară a autorilor selectați în culegerea „Poezii din închisori”, Ion Caraion amintește editorului: „Prin închisoare au trecut sub comunism, fără distincție”, oameni, de toate nuanțele politice, de toate stările sociale și de toate religiile, sectele, profesiile, neamurile”, reprezentate și prin poezii – deținutii politici în închisorile comuniste. Dar „ei lipsesc din paginile florilegiului”. Numindu-i pe unii dintre marii absenți, printre care s-au numărat adversarii cunoscuți ai Cărzii de Fier condamnați drept „fasciști” de regimul comunist (Alice Voinescu, Ion Petrovici, Vladimir Streinu, Ion Vlad, Zoltan Franyo, M. Rudich și alții), Ion Caraion dezvăluie motivul pentru care declinase invitația de a contribui cu propriile versuri la alcătuirea amintitei culegeri: „am refuzat a mă număra printre cei ce se găsesc în această culegere închinată să pună prea exagerate așteptări pe o singură calomă. Dacă numai unii au fost în închisoare (deși țara știe că toată țara era diversitatea ei a fost acolo...), atunci eu n-am fost acolo [...]”. Distanțe au la igienă lor”.

Cu acest ciclu de analize politice de excepție în publicistica democrată a exilului – preocupată în mod firesc de tarele regimului comunist la putere în țară, dar din păcate nu și de componenta legionară a politicii comuniste, nu și de sosia gardistă din exil a acestei politici și de anticomunismul ei de paradă, Ion Caraion își încheie ciclul de articole. Într-o notă de la sfîrșit, el se referă la fuziunea celor două variante ale totalitarismului român, pe care o denunțase cu patru decenii în urmă.

7. O DEZINFORMARE CU DOLIA...

Sentința nr. 28

(urmăre din pag. 9)

naționalist, despre arestările făcute în rândurile unor studenți din București, date despre un ofițer de securitate ce urma să plece în R. D. Germană, precum și unele sugestii privind calomnierea unor persoane din conducerea statului.

Aceste materiale inculpatul Banu D-tru le-a ascuns la locuința lui Oprescu Ștefan, fără știrea acestuia, prinzându-le cu pioane de talpa unui cuier (unde au fost găsite), urmărind să le predea agentului, atunci când acesta va reveni în țară.

Ațiți organele de anchetă penale, cit și în fața instanței (f. 26–156 Vol. I și f. 28–30 Vol. IV) inculpatul Banu Dumitru a recunoscut în întregime faptele ce i se pun în sarcină, arătând în mod detaliat atît activitatea criminală pe care el a desfășurat-o împotriva statului nostru democrat popular cît și activitatea dușmănoasă regimului nostru, pe care a desfășurat-o ceilalți coculpați.

Faptele ce i se impun în sarcina inculpatului se mai stabilesc și cu interogatoriile inculpaților Diaconescu Stelian și Jecu Ecaterina, cît și cu depozițiile martorilor Popescu Sebastian, Popescu Margareta, Marinescu Ștefan și Martinescu Victor Valeriu, date atît în fața organelor de anchetă penale, cît și în fața instanței și din conținutul cărora rezultă întreaga activitate desfășurată de către inculpat împotriva statului nostru democrat popular.

Cu Marta în 1969

De asemenea, faptele inculpatului se mai stabilesc și cu microfilmele care au fost găsite ascunse la Diaconescu Stelian aflate în dosar Vol. I f. 196–209, precum și cu materialele găsite ascunse la Oprescu Ștefan f. 194–195 dosar Vol. I.

Față de recunoașterile integrale a inculpatului, recunoașteri ce se coroborează cu arătările celorlalți coculpați, precum și cu depozițiile martorilor audiați în cauză, cît și cu materialele corp delict aflate în dosar, tribunalul reține ca dovedit în sarcina inculpatului Banu Dumitru faptele pentru care a fost trimis în judecată.

2. DIACONESCU STELIAN. În perioada 1944–1946 a scris numeroase articole cu caracter naționalist, fapt pentru care în anul 1946 a fost scos din sindicatul ziaristilor.

După această dată inculpatul Diaconescu Stelian adoptînd o atitudine dușmănoasă regimului democrat popular din R.P.R., în perioada 1947–1950 a redactat mai multe

noastră împreună cu Banu Dumitru, manifestîndu-și speranțele pentru schimbarea acestuia și instaurarea în țara noastră a unui regim capitalist.

În luna octombrie 1956, coiculpatul Banu Dumitru a luat legătura cu inculpatul Diaconescu Stelian, căruia i-a comunicat că a fost recrutat pentru a desfășura o activitate de spionaj de către un agent venit în țară, trimis de Popa Iani, solicitîndu-i în acest sens să-l ajute în această activitate.

Inculpatul Diaconescu Stelian a acceptat această propunere după care împreună cu Banu Dumitru au descifrat microfilmele cu instrucțiuni de spionaj primite de la agentul serviciului de spionaj străin, extrăgîndu-și pe o bucată de hîrtie unele din aceste instrucțiuni.

Inculpatul împreună cu coiculpatul Banu Dumitru conform instrucțiunilor primite au întocmit un tabel cu elemente ostile regimului care urmau să fie ajutate materialicește de fugarii din străinătate, precum și o listă de persoane care după părerea lor, puteau fi folosite de serviciul de spionaj străin.

De asemenea, inculpatul Diaconescu Stelian i-a mai predat coiculpatului Banu Dumitru, spre a fi dat agentului străin un manuscris în care cerea insistent puterilor occidentale să intensifice acțiunile provocatoare întreprinse împotriva țării noastre indicînd totodată felul în care concepea el să fie calomniate unele personalități din viața politică, culturală și artistică a țării.

De asemenea, mai indica unele sugestii privind „îmbunătățirea” în spiritul său reacționar a emisiunilor calomniatoare în limba română ale posturilor de radio imperialiste.

Tot în același scop, i-a mai dat lui Banu Dumitru un manuscris antipopular privind decorarea poetului George Bacovia precum și un material informativ, ce au fost găsite ascunse de Banu Dumitru la Oprescu Ștefan.

Inculpatul Diaconescu Stelian interogat în fața organelor de anchetă penală cît și în fața instanței filele 17–169 dosar Vol. II și fila 32 Vol. IV, recunoaște în întregime faptele ce i se pun în sarcină, recunoașteri ce se coroborează cu interogatoriile coiculpaților Banu Dumitru, Sestopaly Valentina, Hamzea Adrian și Bălăncioiu Ecaterina, date atît în fața organelor de anchetă penală filele 25–156 Vol. I și filele 75–100, 130–150, 180–183 dosar Vol. III, cît și în fața instanței filele 28–30, 33–35 dos. Vol. IV, din conținutul cărora rezultă întreaga activitate dușmănoasă desfășurată de către inculpatul Diaconescu S. împotriva orînduirii democrat-populară din R.P.R.

Faptele ce i se pun în sarcina inculpatului se mai dovedesc și cu microfilmele ce i s-au găsit ascunse la domiciliul său, aflate la dos. vol: I filele 196–209, precum și cu poeziile aflate în original și copii la dos. Vol. III filele 40–55 și 202–268, concepute și redactate de către inculpat, care au un conținut net dușmănos regimului democrat popular din R.P.R.

Față de cele analizate mai sus, Tribunalul reține ca dovedit în sarcina inculpatului Diaconescu Stelian faptele pentru care a fost trimis în judecată.

3. Inculpata JECU ECATERINA, i-a cunoscut pe coiculpatul Banu Dumitru din

la zi: după analiza actelor publice atestînd cu 30 de ani în urmă faza incipientă de anexare a politicii gardiste de către partidul comunist, observată mult prea tîrziu de către analiști lucizi din exil în faza înflorită în „epoca de aur”, Ion Caraion își aduce în ciclul de articole din 1985 „Poezi și Poezii din închisori” mărturia asupra actelor subterane, în propriu, prin care partidul comunist rodă la putere și-a anexat și pe unii din propagatorii politici legionare pe care-i menționase în temnițe.

Astfel, înainte de amnistierea din 1964, „prin celele, prin culoarele, prin spitalul, prin cancelaria, prin atelierele fabricii și zărcile temniței de la Aiud au început să apară, și au apărut în mai multe rînduri șerpuii Comitetului Central: Alexandru Drăghici, Gheorghe Apostol, acest Ceaușescu de azi, Leontin Sălăjan, Emil Bodnăraș, Chivu Stoica și alții, vorbindu-le prizonierilor legionari [...] Ion Caraion citează pe larg, punct cu punct, lista idealurilor comuniste ale Legiunii și ale P.C.R. înșiruite în paralele de către emisari într-un „studiat limbaj invitant” menit să convingă că „nimic nu ne desparte”. El expune totodată „toate mijloacele opresiunii, șantajului și perfidiei” la care au fost supuși cei „invitați”, aflați sub ultima amenințare — „dacă nu, să putrezii aici!”, și neagă oricui „dreptul să-i judece” — „miinile” care ar ridica piatra, „dacă nu o lepădă imediat, or să se usuce”.

Dar în același timp, la fel de sistematic și punct cu punct, Ion Caraion demontează „pretenția cea mai acerbă, mereu supra-zgomotoasă, de a nu fi fost și rămas anticomuniști [pe care] și-o arogau legionarii”. Începînd cu programul politic comun „același în vorbe și fapte”, „fiindcă nu comunismul, ci democrația” a fost și rămîne „marea lor dușmană”, cu „vocabularul insuportabil”, „același, cimentat prin ani”, continuînd cu enumerarea unor lideri ai poeziei și publicisticii extreme drepte ajunși propagandiști ai regimului comunist la Glasul Patriei și România liberă, a unor versificatori legionari „de alaltăieri”, „ajunși apologetii partidului și ai bilăușului cuplu prezidențial în Știința și Contemporanul”, și sfîrșind cu politica la zi atestînd „colaborarea fructuoasă” a Securității cu „șefii din Apus” ai mișcării legionare — datele citate de Ion Caraion conduc la o singură concluzie: „în fața istoriei”, faptele nu permit liderilor legionari, „adversarii reali sau inventați ai comunismului”, „să mai poată flutura prin fața ochilor și în auzul urechilor cuiva, pretenția de a se fi știut menține vertical pe măcar o strapontină anticomunistă”. După cum, prin aplicarea politicii legionare, „cu voia și la sugestiile Kremlinului”, comuniștii nu-și vor mai putea aroga pretențiile liberare, „fiindcă nu fascismul, ci democrația a fost și va rămîne marea lor dușmană”.

Comentînd preponderența legionară a autorilor selectați în culegerea „Poezii din închisori”, Ion Caraion amintește editorului: „Prin închisoare au trecut sub comunism, fără distincție”, oameni „de toate nuanțele politice, de toate stările sociale și de toate religiile, sectele, profesiile, neamurile”, reprezentate și prin poeții — deșinuși politici în închisorile comuniste. Dar „ei lipsesc din paginile florilegului”. Numindu-i pe unii dintre marii absenți, printre care s-au numărat adversari cunoscuți ai Cărzii de Fier condamnați drept „fasciști” de regimul comunist (Alice Voinescu, Ion Petrovici, Vladimir Streinu, Ion Vinea, Zoltan Franyo, M. Rudich și alții), Ion Caraion dezvăluie motivul pentru care declinase invitația de a contribui cu propriile versuri la alcătuirea amintitei culegeri: „am refuzat amănumăra printre cei ce se gîsesc în această culegere înclinată sã pună prea exagerate accente pe o singură culoare. Dacă numai unii au fost în închisoare (deși țara știe că toată țara în diversitatea ei a fost acolo...), atunci eu n-am fost acolo [...]. Distanțe au la igienă lor”.

Cu acest ciclu de analize politice de excepție în publicistica democrată a exilului — preocupată în mod firesc de tarele regimului comunist la putere în țară, dar din păcate nu și de componenta legionară a politicii comuniste, nu și de sosia gardistă din exil a acestei politici și de anticomunismul ei de paradă, Ion Caraion își încheie cu un an înainte de moarte mărturia coerentă asupra fuziunii celor două variante ale totalitarismului român, pe care o denunțase cu patru decenii în urmă.

7. O DEZINFORMARE CU DOUĂ FEȚE: UN ION CARAION APOI ÎTIC SI UN ION CARAION SUB

(II)
ici prin vreau
această aluzie
mis în Franța
în închisorile

rită pentru a
bibliotecilor
le viață” din
nu descriesec
ci regimul de
ce erau supuși
area trece sub
eși l-a văzut —
scrise mărunț,
dezvăluirea
uritate a fost
străinătate,
sînt mine de
sînt unele din
u intelectuali.
uși muncesc
pămînt [...]
ii extrem de
rocă desprins
hulată și picura
stropul de apă
ie și lucrăm
brăcate într-o
aveau timp să
vie și deschisă
normele [...]
ca prizonierul
munca [...]
în cămașă și
a carcerce pînă
nețea”. Prin
ce susceptibil
pedeapsă mai
vera vreodată

pe care l-am
de la el. În
și cărți”, ed.
5, pp. 215—
le mai mult
re eu le-am
te și finite la
anului 1982.
nai înainte
apărut, sub
ă, cultură și
” în 1986 și

afia a omis
rtransmise
Securitate.
de similare
ntrazice și
xic pe care le
forele despre

LUDAREA
CARAION.
177, 278—
rea globală
prin nimic
os, marcat
putea apoi
din „grafia
erară ea o
răspundă
p. 167) pe

la emisă în
și referi în

mai 1958", „a vizitat-o [...] la spitalul Văcărești, propunându-i să scrie fiicei o scrisoare prin care să o îndemne să colaboreze cu regimul" și „trăiește, probabil, în București" (p. 282). Conform acestui bilanț ferm punctat de autoare prin „afit", călăii Securității n-ar fi făcut decât „să semneze propuneri" de arestare, „să viziteze" deținuta la spital, să-i „propună" scrierea unei scrisori care „să îndemne" la colaborare cu regimul. În timp ce „omul malefic din viața Ecaterinei Bălăcioiu" ar fi fost Ion Caraion.

Despre scoaterea din cauză a Securității și culpabilizarea victimei, Monica Lovinescu a scris un comentariu memorabil, după apariția interminabilului serial din Săptămîna, text care a fost difuzat de radio Europa liberă la 11 iunie 1982. El se încheie astfel: „[...] să ne oprim în final la situația răsturnată în care ne aflăm: victimele sînt ehemate să dea socoteală, iar nu călăii de toate felurile" Demonstrînd că Săptămîna „purta oare de cuvînt și de texte a Securității" a inclus în așa zisul „Jurnal" al lui Ion Caraion „procese verbale din anchete perfect identificabile la lectură", Monica Lovinescu spulbera nu numai pretenția de „instituție enigmatică" a Securității, dar avertiza asupra faptelor înfîșurate de Securitate celor care se lasă înstigați împotriva victimei căreia i-au fost smulse acele texte, prin anchete sau prin confiscare de manuscrise nedestinate tiparului: „Pe un astfel de scriitor—scria Monica Lovinescu numindu-l pe Ion Caraion—se pot supăra cel mult prietenii în nici un fel menajați de el, nu însă și observatorul unei stări sociale și politice clinice, unde, ca în «1984» al lui Orwell, ochiul stăpînului te urmărește pînă și în cea mai strictă întimitate, violînd-o, și oricît ai fi de reabilitat, dac-ai fost deținut politic, rămîi virtual arestat pe tot restul vieții, în stare de anchetă permanentă. Într-o astfel de situație incredibilă, victima se poate purta mai mult sau mai puțin bine, tot victimă rămîne. Singurul mod de a ne păstra cît de cît sănătatea morală într-un astfel de context este de a ști să nu amestecăm vinovăția sbirilor cu slăbiciunile posibile ale victimei. Toate răspunerile revin celor dinți. Sbirilor. Celor ce ar fi uitat acest principiu fundamental, le-am repetat în încheiere prima frază din cartea lui Ion Caraion [comentariul se referea la apariția volumului Insectele tovarășului Hitler—nota mea, I. S.]: «Peste treizeci de ani de anchetă: unsprezece înăuntru, douăzeci afară. Există limite chiar și în infern. Sau nu?» Sau nu?»

Cum am mai spus, Monica Lovinescu a scris acest text pentru emisiunea Europei libere din 11 iunie 1982. Ea l-a considerat valabil și 12 ani mai tîrziu, incluzîndu-l în cartea sa Unde scurte, vol. III, ed. Humanitas, București 1994, pp. 303-309. Desigur, textul a rămas valabil și patru ani mai tîrziu, în 1998, cînd a apărut cartea Doinei Jela. Sau nu?

Ar fi fost foarte firesc ca textul acesta, din care am citat foarte pe scurt, conținînd una din cele mai nobile și mai lucide manifestări de solidaritate cu suferința universului concentraționar al comunismului, să fie reprodus în întregime în cartea Doinei Jela. Din păcate, el nu este nici măcar pomenit. Autoarea încearcă în schimb, prin întrebarea „despre Caraion" consemnată la pagina 265, să sondeze atitudinea Monicăi Lovinescu, chiar după mai bine de 15 ani de la apariția serialului din Săptămîna. Întrebarea este întîmpinată de Monica Lovinescu cu aceeași seninătate — o lecție de demnitate și de luciditate din care Doina Jela n-a înțeles nimic.

În „reconstituirea unui asasinat", ea face abstracție de asasin, asigurînd cititorii că „despre oamenii care au asasinat-o pe Ecaterina Bălăcioiu nu se va ști niciodată totul" (p. 62). Și din moment ce nu se va ști niciodată „totul", autoarea nu comunică nimic despre „oamenii" care au înfăptuit asasinatul. Incriminînd în schimb, prin violențe verbale lipsite de orice suport factual, pe una din victimele acelor „oameni". Astfel, Ion Caraion este stigmatizat fără temeii nu numai drept „omul malefic din viața Ecaterinei Bălăcioiu" (p. 154), dar i se atribuie la fel de gratuit și „o biografie, fără îndoială monstruoasă" (p. 167), precum și vina de a fi fost „de fapt, și cu sufletul, al lui Francisck Butyka, prin împietrire la suferința altora" (p. 173).

E interesant de reținut observația că numele de Francisck Butyka, nicăieri însoțit în carte de vreun epitet acuzator, este asociat cu o culpabilizare exclusiv în acest paragraf ce-l culpabilizează pe Ion Caraion. Faptul că Ion Caraion cel acuzat de autoare de „împietrire la suferința altora" a riscat în mod conștient o a doua arestare, tocmai pentru că abia ieșit în 1955 din infernul primei detenții executate la Canal și în minele de plumb din Maramureș, schelet cîntărind 40 de kilograme, n-a putut suporta gîndul că alții continuă să putrezească acolo și a hotărît să-și trimită în Occident mărturia scrisă — faptul acesta nu este

219, îngrijitorul fiicei, Emil Manu, îl atribuie mai mult sau mai puțin justificat (ca și alte texte, pe care eu le-am găsit, în manuscris, dispartate) unei conferințe ținute la Facultatea de istorie din Geneva în primăvara anului 1982. (Asupra „selecției" operate la editura mai înainte menționată dintre eseurile ce mai înfi au apărut, sub același titlu, în Dialog, Supliment de literatură, cultură și educație, sub forma unor Caiete „Ion Caraion" în 1986 și 1987, voi reveni la sfîrșitul acestui articol.)

Așadar, nu pentru că i-ar fi lipsit informația a omis Doina Jela să menționeze obiectul real al datelor transmise de Ion Caraion cu riscul vieții și interceptate de Securitate. Ci pentru că acest fapt, alături de multe altele similare evocate prin aluzii răstălmăcitoare, îi contrazice și stigmatizările generale lipsite de orice suport factual pe care le lansează asupra lui Ion Caraion și metaforele despre „enigmatică instituție".

6. O OMISIUNE FALSIFICATOARE: ELUDAREA TEXTELOR ANTITOTALITARE ALE ION CARAION. Capitolul consacrat lui Ion Caraion (pp. 146-177, 278-279) în cartea Doinei Jela este axat pe situarea globală a întregii lui activități, sub epitete degradante prin nimic susținute, drept emanația unui personaj odios, marcat de o „congenitală vocație de a seduce pentru a putea apoi oripila" (p. 165) — vocație dedusă de autoare din „grafia lui" (!) — și a cărui biografie politică și literară ea o rescrie în întregime, pentru a o face să corespundă calificativului „fără îndoială, monstruoasă" (p. 167) pe care îl emite în alb.

Prin pretenția de informație factuală globală emisă în tipul acesta de informații — la care mă voi referi în continuare — Doina Jela depășește sfera misificării de date limitată la culpabilizarea lui Ion Caraion în cazul Ecaterinei Bălăcioiu-Lovinescu și intră în sfera falsificării de fapte istorice generale, desfigurînd prin omisiuni și pervertiri de date un capitol esențial pentru militanșismul publicisticii antitotalitare în viața intelectuală a României din perioada premergătoare loviturii de stat comuniste din 30 decembrie 1947 și apoi în cea a exilului din anii '80.

Asumîndu-și o prezentare bio-biografică generală a „întreacului erou", mergînd chiar pînă la descrierea unor versuri rămase în manuscris pe care nu le reproduce deși le posedă, în facsimil" (p. 169), autoarea omite însă în mod sistematic orice referire la textele publicate în 1946 de cel care va deveni din 1950 condamnatul politic Ion Caraion, ca și orice referire la textele politice antitotalitare publicate în anii '80 de exilatul politic Ion Caraion.

Ion Caraion este doar unul dintre intelectualii care s-au implicat cu luciditate și spirit de sacrificiu în diagnosticarea „din mers" a fuziunii legionarismului și comunismului, manifestată imediat după 23 august 1944 în politica de terorizare, nu numai a vieții culturale, ci a societății, în general. Analizele politice de răsunset consacrate de el în 1946 acestui prelude al instalării totalitarismului în România („Criza culturii românești" și „Criza omului"), paralel cu cele pe aceeași temă publicate în presa încă liberă atunci sub semnătura unor T. Teodorescu-Braniște, Anton Dumitriu, Călin Popovici, N. Carandino și a altor altor cărturari și gazetari din mai vechea generație activă în presa democratică a anilor '30, au fost atacate cu violență în presa comunistă drept... manifestări „fasciste", „legionare". Sub această etichetare, articolele lor au devenit apoi piese utilizabile pentru stabilirea capetelor de acuzație în primele procese staliniste întentate intelectualilor nerecuperabili.

După cum, după ispășirea primei detenții (1950 - 1955), Ion Caraion a fost doar unul dintre intelectualii care și-au asumat atunci datoria de a redacta rapoarte asupra închisorilor politice din România comunistă, plătînd apoi această „cutezanță" cu reîntrirea în infern.

Memoria acestor bătălii negale, păstrată în articolele publicate în 1945, 1946 și apoi în manuscrisele interceptate de Securitate — și unele și altele eludate în cartea Doinei Jela — a fost reînviată de Ion Caraion în eseaistica lui politică antitotalitară făcută publică în anii exilului, din care amintesc aici doar conferința „Intelectualii și Puterea politică în România de azi", ținută la facultatea de Istorie din Geneva în 1982, volumul „Insectele tovarășului Hitler" apărut la editura Ion Dumitriu din München în 1982 și ciclul de articole „Poetii și «Poezii din închisori»" apărut în 1985 în revista Contrapunct din Köln, provocat de apariția culegerii lui Zahu Pană „Poetii din închisori" în Canada. Ele sînt dominate de ideea centrală a experienței totalitare aduse

fost și va rămîne marea lor dușmană".

Comentînd preponderența legionară a autorilor selectați în culegere „Poetii din închisori", Ion Caraion amintește editorului: „Prin închisoare au trecut sub comunism, fără distincție, oameni „de toate nuanțele politice, de toate stările sociale și de toate religiile, sectele, profesiile, neamurile", reprezentate și prin poeții — deținuți politici în închisorile comuniste. Dar „ei lipsesc din paginile florilegului". Numindu-i pe unii dintre marii absenți, printre care s-au numărat adversarii cunoscuți ai Gărzii de Fier condamnați drept „fasciști" de regimul comunist (Alice Voinescu, Ion Petrovici, Vladimir Streinu, Ion Vineva, Zoltan Franyo, M. Rudich și alții), Ion Caraion dezvăluie motivul pentru care declinase invitația de a contribui cu propriile versuri la alcătuirea amintitei culegeri: „am refuzat a mă număra printre cei ce se găsesc în această culegere înclinată să pună prea exagerate accente pe o singură culoare. Dacă numai unii au fost în închisoare (deși țara știe că toată țara în diversitatea ei a fost acolo...), atunci eu n-am fost acolo [...]. Distanțele au igienizat lor".

Cu acest ciclu de analize politice de excepție în publicistica democratică a exilului — preocupată în mod firesc de tarele regimului comunist la putere în țară, dar din păcate nu și de componenta legionară a politicii comuniste, nu și de sosia gardistă din exil a acestei politici și de anticomunismul ei de paradă, Ion Caraion își încheie cu un an înainte de moarte mărturia coerentă asupra fuziunii celor două variante ale totalitarismului român, pe care o denunțase cu patru decenii în urmă.

7. O DEZINFORMARE CU DOUĂ FEȚE: UN ION CARAION APOLITIC ȘI UN ION CARAION SUB SEMNUL „OPȚIUNILOR LEGIONARE". Ciclul de articole din 1985 a sfîrșit o violentă reacție verbală alături de obiect în publicistica legionară din exil, dovedindu-se nedigerabil și pentru varianta ei comunistă din țară. Nici pînă în ziua de azi el nu a fost reprodus în România postdecembristă, deși editurile tipăresc în libertate, ci doar de Caietele „Ion Caraion" editate de Dialog în Germania. Astfel, în volumul de eseuri („Tristețe și cărti") reproduse în 1995 de Editura Fundației Culturale Române după Caietele „Ion Caraion" editate de Dialog, ciclul de articole din 1985, și nu numai acesta, nu a fost „selectat". Iar în prefața semnată de editor (Emil Manu), analiza politică vizînd legionarismul și comunismul românesc este pur și simplu exclusă din tematica eseaistică lui Ion Caraion, căreia i se atribuie o sferă apolitică, general-umană: „S-a spus", afirmă prefațatorul, „că Ion Caraion, prin tot ce a scris, e un complexat existențial, un poet al crizei omului contemporan. Din acest punct de vedere, eseurile sale, noi incluzînd aici, în această categorie, și recenzziile, cronicile sau pamfletele, se dezvoltă în continuarea celor vechi. Menționăm faptul că, în 1946, poetul a publicat două eseuri ce explică încadrarea pe care am menționat-o «Criza omului» și «Criza culturii»" (loc. cit., p. 7).

În absența din volum a textelor antitotalitare astfel răstălmăcite, ceea ce spune prefațatorul că „s-a spus" despre ele devine singura informație oferită azi cititorului pentru a justifica „încadrarea" articolelor politice publicate de Ion Caraion în exil, „în confruntarea celor vechi" din 1946, drept eseaistica unui „complexat existențial".

În acest stadiu al dezinformării, care l-a transformat pe unul din primii analiști ai politicii de extremă dreaptă preluate de extrema stîngă proaspăt ieșită din ilegalitate într-un eseaist apolitic, Doina Jela marchează un hotărît pas înainte în falsificarea bio-biografiei lui Ion Caraion. Înlocuind și ea, ca și prefațatorul volumului editat „selectiv" de Editura Fundației Culturale Române, textele politice antitotalitare publicate de Ion Caraion cu „spusele" despre Ion Caraion, ea nu inventează însă un Ion Caraion apolitic, ci... „opțiunea legionară a lui Ion Caraion" (p. 175). Fără să poată cita un singur rînd publicat de Ion Caraion care să-i dovedească „opțiunea legionară", ea acreditează această „opțiune" drept un fapt notoriu, care „nu era un secret pentru nimeni", și ca atare nici n-ar mai trebui dovedit.

Dar, după cum vom vedea, Doina Jela a „aflat" totuși ceva despre „opțiunea legionară a lui Ion Caraion" — o dovadă mai dovadă decît toate dovezile, sau „mai adevărată decît adevărul".

8. O SURPRIZĂ: AVATARURILE UNEI MÎNCIUNI SECURISTE SAU CE „AFLĂM" AZI „CITIND PROCESELE VERBALE" ALE SECURITĂȚII. Mînciuna „opțiunii legionare a lui Ion Caraion", scoasă din dosarele Securității, a mai fost utilizată împotriva lui în două

(continuare în pag. 11)

ie mai mult
re eu le-am
te (finte la
anului 1982.
mai înainte
apărut, sub
ă, cultură și
” în 1986 și
fația a omis
or transmise
Securitate.
ele similare
ontrazice și
apic pe care le
taforele despre
ELUDAREA
198-177, 278-
area globală
e prin nimic
ios, marcat
a putea apoi
„grafia
terară ea o
orespundă
(p. 167) pe
ală emisă în
oi referi în
cării de date
on în cazul
ra falsificării
ei și pervertiri
publicisticii
din perioada
0 decembrie
i generală a
crierea unor
roduce deși
însă în mod
1946 de cel
on Caraiion,
re publicate
ectualii care
acrificii în
arismului și
august 1944
lurale, ci a
de răsunet
al instalării
omânești” și
ră publicate
ra unor T.
Popovici, N.
ari din mai
anilor ’30,
stă drept...
i etichetare,
ile pentru
se staliniste
ții (1950 -
ntelectuali
a rapoarte
omunistă,
u în infern.
n articolele
uscrușele
eludate în
Caraiion în
lică în anii
onferința
zi”, finută
, volumul
itura Ion
ole. „Poezii
legerii lui
l. Ele sînt
are aduse

toș și va rămîne marea lor dușmăna”
Comentînd preponderența legionară a autorilor
selecția în culegerea „Poezii din închisoare”, Ion Caraiion
aminteste editorului: „Prin închisoare au trecut sub
comunism, fără distincție”; oameni „de toate nuanțele politice,
de toate stările sociale și de toate religiile, sectele, profesiile,
neamurile”, reprezentate și prin poezii - definiți politici în
închisorile comuniste. Dar „ei lipsesc din paginile
floriegiului”. Numindu-i pe unii dintre marii absenți,
printre care s-au numărat adversarii cunoscuți ai Gărzii
de Fier condamnați drept „fasciști” de regimul comunist
(Alice Voinescu, Ion Petrovici, Vladimir Streinu, Ion Vinea,
Zoltan Franyo, M. Rudich și alții), Ion Caraiion dezvăluie
motivul pentru care declinase invitația de a contribui cu
propriile versuri la alcătuirea antologiei culegerii: „am refuzat
amănumăra printre cei ce se găsesc în această culegere înclinată
să pună prea exagerate accente pe o singură culoare. Dacă
numai unii au fost în închisoare (deși țara știe că toată țara în
diversitatea ei a fost acolo...), anuci eu n-am fost acolo [...].
Distanțele arhivașului lor”.

Cu acest ciclu de analize politice de excepție în
publicistica democratică a exilului - preocupată în mod
finesc de țările regimului comunist la putere în țară, dar
din păcate nu și de componenta legionară a politicii
comuniste, nu și de sosia gardistă din exil a acestei politici
și de anticomunismul ei de paradă, Ion Caraiion își încheie
cu un an înainte de moarte mărturia coerentă asupra
fuziunii celor două variante ale totalitarismului român,
pe care o denunțase cu patru decenii în urmă.

7. O DEZINFORMARE CU DOUĂ FEȚE: UN ION
CARAIION APOLITIC ȘI UN ION CARAIION SUB
SEMNUL „OPȚIUNILIEGIONARE”. Ciclu de articole din
1985 a stîrmit o violentă reacție verbală alături de obiect în
publicistica legionară din exil, dovedindu-se nedigerabil și
pentru varianta ei comunistă din țară. Nici pînă în ziua de
azi el nu a fost reprodus în România postdecembristă, deși
editurile tipăresc în libertate, ci doar de Caietele „Ion Caraiion”
editate de Dialog în Germania. Astfel, în volumul de eseuri
(„Tristețe și cărti”) reproduse în 1995 de Editura Fundației
Culturale Române după Caietele „Ion Caraiion” editate de
Dialog, ciclu de articole din 1985, și nu numai acesta, nu a
fost „selectat”. Iar în prefața semnată de editor (Emil Manu),
analiza politică vizînd legionarismul și comunismul
românesc este pur și simplu exclusă din tematica eseistică
lui Ion Caraiion, căreia i se atribuie o sferă apolitică,
general-umană: „S-a spus”, afirmă prefațatorul, „că Ion
Caraiion, prin tot ce a scris, e un complexat existențial, un poet al
crizei omului contemporan. Din acest punct de vedere, eseurile
sale, noi incluzînd aici, în această categorie, și recenzziile, cronicile
sau pamfletele, se dezvoltă în continuarea celor vechi. Menționăm
faptul că, în 1946, poetul a publicat două eseuri ce explică
încadrarea pe care am menționat-o «Criza omului» și «Criza
culturii»” (loc. cit., p. 7).

În absența din volum a textelor antitotalitare astfel
răstălmăcite, ceea ce spune prefațatorul că „s-a spus” despre
ele devine singura informație oferită azi cititorului pentru a
justifica „încadrarea” articolelor politice publicate de
Ion Caraiion în exil, „în confruntarea celor vechi” din 1946,
drept eseistica unui „complexat existențial”.

În acest stadiu al dezinformării, care l-a transformat pe
unul din primii analiști ai politicii de extremă dreaptă
preluate de extrema stîngă proaspăt ieșită din ilegalitate
într-un eseist apolitic, Doina Jela marchează un hotărît
pas înainte în falsificarea bio-biografiei lui Ion Caraiion.
Înlocuind și ea, ca și prefațatorul volumului editat
„selectiv” de Editura Fundației Culturale Române, textele
politice antitotalitare publicate de Ion Caraiion cu „spusele”
despre Ion Caraiion, ea nu inventează însă un Ion Caraiion
apolitic, ci... „opțiunea legionară a lui Ion Caraiion” (p. 175).
Fără să poată cita un singur rînd publicat de Ion Caraiion
care să-i dovedească „opțiunea legionară”, ea acreditează
această „opțiune” drept un fapt notoriu, care „nu era un
secret pentru nimeni”, și ca atare nici n-ar mai trebui dovedit.

Dar, după cum vom vedea, Doina Jela a „aflat” totuși
ceva despre „opțiunea legionară a lui Ion Caraiion” - o dovadă
mai dovadă decît toate dovezile, sau „mai adevărată decît
adevărul”.

8. O SURPRIZĂ: AVATARURILE UNEI MINCIUNI
SECURISTE SAU CE „AFLĂM” AZI „CITIND
PROCESELE VERBALE” ALE SECURITĂȚII. Minciuna
„opțiunii legionare a lui Ion Caraiion”, scoasă din dosarele
Securității, a mai fost utilizată împotriva lui în două

(continuare în pag. 11)

Cu Marta în 1969

De asemeni, faptele inculpatului se mai
stabilesc și cu microfilmele care au fost găsite
ascunse la Diaconescu Stelian aflate în dosar
Vol. I f. 196-209, precum și cu materialele
găsite ascunse la Oprescu Ștefan f. 194-195
dosar Vol. I.

Față de recunoașterile integrale a
inculpatului, recunoașteri ce se coroborează
cu arătările celorlalți coinculpați, precum și
cu depozițiile martorilor audiați în cauză, cît
și cu materialele corp delict aflate în dosar,
tribunalul reține ca dovedit în sarcina
inculpatului Banu Dumitru faptele pentru
care a fost trimis în judecată.

2. DIACONESCU STELIAN. În perioada
1944-1946 a scris numeroase articole cu
caracter naționalist, fapt pentru care în anul
1946 a fost scos din sindicatul ziaristilor.

După această dată inculpatul Diaconescu
Stelian adoptînd o atitudine dușmănoasă
regimului democrat popular din R.P.R., în
perioada 1947-1950 a redactat mai multe
materiale cu caracter antipopular pe care le-a
predat numitei Negoșeanu Petronela
împreună cu unele versuri scrise de poetul
legionar Radu Gyr, pentru a fi trimise în
străinătate, fapt pentru care a fost judecat și
condamnat la 6 ani închisoare.

În timp ce se afla în închisoare, în
executarea acestei pedepse (1950-1955)
inculpatul Diaconescu Stelian a scris mai
multe poezii cu conținut ostil regimului din
R.P.R. ca: „Disciplinarii”, „E vinovată
secură”, „Vedenia”, „Cîntece de pipă”, „Ana
Maria” și altele, pe care le-a scos din
penitenciar în fundul dublu al unui cufăr și în
cusăturile unui cojoc prin intermediul lui
Partenie Telnaru ce se eliberase din închisoare,
poezii pe care acesta le-a predat coinculpatului
Banu Dumitru.

După ce s-a eliberat din închisoare
inculpatul Diaconescu Stelian a luat aceste
poezii de la coinculpatul Banu Dumitru, care
le finuse ascunse, le-a multiplicat cu ajutorul
coinculpatei Sestopaly Valentina, iar apoi le-a
difuzat prietenilor săi ca: Banu D-tru, și alte
elemente ostile.

În toamna anului 1955 inculpatul
Diaconescu Stelian a luat legătura cu numitul
Vasiliu Virgil pe care îl cunoscuse în închisoare
și care urma să plece cu pașaport în Franța,
predîndu-i acestuia spre a-i duce trădătorului
de patrie Ierunca Virgil aflat la Paris, poeziile
sale antipopulare spre a fi folosite în
activitatea provocatoare desfășurată de țările
capitaliste împotriva țării noastre.

La puțin timp după aceasta, inculpatul
Diaconescu Stelian a primit de la Ierunca
Virgil o scrisoare prin care era anunțat în mod
convențional de primirea acestor materiale.

În vara anului 1957, inculpatul Diaconescu
Stelian a primit de la prietenul său Petre Șfetca
o carte cuprinzînd poezii dușmănoase
regimului democrat popular din R.P.R. scrise
de fugari români aflați în străinătate,
multiplicînd o parte din aceste poezii cu
ajutorul coinculpatei Sestopaly Valentina, iar
apoi le-a difuzat lui Banu Dumitru, Bălăcioiu
Ecaterina și altora făcînd comentarii ostile
regimului din țara noastră pe marginea lor.

Inculpatul Diaconescu Stelian a purtat dese
discuții dușmănoase regimului din țara

lața organelor de anchetă penală cit și în fața
instanței filele 17-169 dosar Vol. II și fila 32
Vol. IV, recunoaște în întregime faptele ce i se
pun în sarcină, recunoașteri ce se coroborează
cu interogatoriile coinculpaților Banu
Dumitru, Sestopaly Valentina, Hamzea
Adrian și Bălăcioiu Ecaterina, date atît în
fața organelor de anchetă penală filele 25-156
Vol. I și filele 75-100, 130-150, 180-183 dosar
Vol. III, cît și în fața instanței filele 28-30, 33-
35 dos. Vol. IV, din conținutul cărora rezultă
întreaga activitate dușmănoasă desfășurată de
către inculpatul Diaconescu S. împotriva
orînduirii democrat-populară din R.P.R.

Faptele ce i se pun în sarcina inculpatului
se mai dovedesc și cu microfilmele ce i s-au
găsit ascunse la domiciliul său, aflate la dos.
vol: I filele 196-209, precum și cu poeziile
aflate în original și copii la dos. Vol. III filele
40-55 și 202-268, concepute și redactate de
către inculpat, care au un conținut net
dușmănos regimului democrat popular din
R.P.R.

Față de cele analizate mai sus, Tribunalul
reține ca dovedit în sarcina inculpatului
Diaconescu Stelian faptele pentru care a fost
trimis în judecată.

3. Inculpata JECU ECATERINA, l-a
cunoscut pe coinculpatul Banu Dumitru din
anul 1942 între ei existînd relații de prietenie.

După 25 august 1944, inculpata fiind
vizitată de către Banu Dumitru împreună au
purat dese discuții ostile regimului nostru
democrat popular în cadrul cărora analizau
în mod dușmănos măsurile luate de guvern,
iar evenimentele internaționale le comentau
sub prisma lor reacționară, propovăduind
instaurarea în țară a unui regim capitalist,
printr-un război declanșat de către S.U.A.

Tot în cadrul acestor discuții inculpata Jecu
Ecaterina împreună cu coinculpatul Banu
Dumitru ponegreau realizările regimului din
țara noastră, elogiînd în același timp modul
de viață occidental.

În toamna anului 1956, cît și în primăvara
anului 1957, inculpata Jecu Ecaterina a primit
de la coinculpatul Banu D-tru o serie de poezii
legionare, scrise de Radu Gyr, precum și unele
poezii cu caracter antipopular scrise de
Diaconescu Stelian, pentru a le ține ascunse,
comunicîndu-i că acestea au fost scrise în
închisoare și au un conținut dușmănos
regimului.

Inculpata Jecu Ecaterina a ascuns o parte
din aceste poezii în dormitorul său sub saltea,
iar o parte din ele le-a dus la sora sa Mureșean
Florica pentru a le ascunde, fiindu-i frică să
le țină la domiciliul său.

Mureșean Florica aflînd despre arestarea
lui Jecu Ecaterina și citind poeziile ce i-au fost
date spre păstrare, le-a ars pentru a nu fi găsite
de organele de stat. Restul de poezii date de
Banu Dumitru au fost găsite ascunse la
domiciliul inculpatei sub saltea.

În luna octombrie 1957 inculpata Jecu
Ecaterina a aflat de la Banu Dumitru despre
legătura pe care acesta o avea cu un spion venit
în țară din partea lui Popa Iani, precum și de
faptul că a primit instrucțiuni să întocmească
un tabel cu elemente ostile regimului cerîndu-i
să-i predea nume de asemenea persoane.

Cu această ocazie inculpata Jecu Ecaterina
i-a dat date detaliate despre un ofițer de
securitate, despre care ea aflase că urma să
plece în R. F. Germania.

De asemeni, la rugămîntea lui Banu
Dumitru inculpata Jecu Ecaterina a fost de
acord să-i mijlocească acestuia o întîlnire cu

agentul serviciului de spionaj străin, după care în decembrie 1956, primind un telefon de la acel agent l-a anunțat pe coînculpatul Banu D., care venind la ea acasă și din nou fiind căutat de spion au stabilit împreună să se întâlnească la Oprescu Ștefan.

Interogată în instanță fila 32, inculpata Jecu Ecaterina recunoaște că în anul 1957 a primit de la coînculpatul Banu Dumitru spre păstrare două plicuri, însă susține că nu știa ce conținea și că nici nu a întrebat pe acesta despre conținutul lor. În continuare atată că coînculpatul Banu Dumitru i-a atras atenția ca să nu vadă soțul ei aceste plicuri, precizând că a doua zi a dus aceste plicuri la sora sa Mureșan Florica, spre păstrare.

De asemenea, inculpata arată că îl cunoștea pe Banu Dumitru din anul 1945, însă susține că nu a purtat cu acesta discuții politice ostile regimului.

Totodată arată că nu-și amintește ca Banu Dumitru să-i fi spus ceva despre faptul că urmează să dea un telefon un prieten al său și nici că acesta i-ar fi spus ceva în legătură cu un cetățean trimis de Popa Iani de la Paris.

Susținerile inculpatei Jecu Ecaterina făcute în sensul că nu știa ce conține aceste plicuri date în păstrarea sa de către coînculpatul Banu Dumitru; că nu a purtat discuții dușmănoase la adresa regimului cu acesta și că nu a aflat despre legăturile pe care le avea coînculpatul Banu Dumitru cu agentul serviciului de spionaj trimis de Popa Iani, Tribunalul de înlătură ca nesincere fiind făcute în scopul de a scăpa de răspundere penală, deoarece chiar inculpata arată în fața organelor de anchetă penală fila 20 că a cunoscut conținutul acelor plicuri date de Banu Dumitru spre păstrare, afirmând că... „am primit spre păstrare materiale cu conținut antipopular despre care Banu Dumitru mi-a spus că sînt scrise în închisoare...”, iar la fila 25 recunoaște că Banu D-tru i-a dat spre păstrare poezii cu conținut antipopular și că o parte din acestea le-a dus la sora sa Mureșan Florica, spre păstrare spre a nu le ține în casa sa.

Că inculpata Jecu Ecaterina a cunoscut conținutul dușmănos și antipopular al poeziilor date în păstrarea sa, rezultă și din împrejurarea că în loc să le păstreze pe toate la domiciliul său, o parte din ele le-a ascuns la sora sa, iar o parte le-a ascuns sub saltea unde au și fost găsite de către organele de anchetă, așa cum recunoaște în interogatoriul său din fața instanței fila 32.

Faptul că inculpata a cunoscut în întregime

regularitate emisiunile instigatoare ale posturilor de radio imperialiste și în special emisiunile postului de radio Paris, – unde funcționa în calitate de crainică, pentru emisiunile în limba română, fiica sa Ierunca Monica, soția trădătorului de patrie Ierunca Virgil – iar știrile transmise le comenta în mod ostil regimului democrat popular din R.P.R. împreună cu coînculpatul Diaconescu Stelian.

Cu ocazia deselor discuții pe care le purta inculpata împreună cu Diaconescu Stelian își manifestau neîncrederea în trăinicia regimului nostru, propovăduind schimbarea acestuia și reinstaurarea regimului capitalist.

În acest sens inculpata în fața instanței fila 33, afirmă printre altele următoarele: „mă gîndeam că schimbarea regimului mi-ar fi dat posibilitatea să-mi văd fiica mea aflată spicheriță la Radio Paris”.

Tot în discuțiile purtate, inculpata împreună cu celălalt coînculpat au calomniat regimul nostru democrat popular, arătînd în mod tendențios că în prezent literatura realist-socialistă n-ar reda realitatea, că în țara noastră n-ar fi libertate și că scriitorii ar scrie nu din convingere ci numai din interese materiale.

În vara anului 1957, inculpata Bălăcioiu Ecaterina a primit de la coînculpatul Diaconescu Stelian, mai multe poezii scrise de fugarii români din străinătate, ca: „Decembrie”, „Cîntec rătăcitorului” și „Știința”, precum și prefața cărții „Antologia poezilor români din exil”, ce aveau un conținut ostil forme democratice de guvernămînt din R.P.R., pe care le-a citit și pe marginea cărora au făcut diferite comentarii ostile regimului împreună cu Diaconescu Stelian, după care urma să le difuzeze și altor persoane, materiale care s-au găsit la locuința sa cu ocazia percheziției domiciliare efectuată în cauză.

În luna martie 1958, inculpata Bălăcioiu Ecaterina aflînd de arestarea coînculpatului Diaconescu Stelian a scris o scrisoare fiicei sale Ierunca Monica, crainică la emisiunile instigatoare ale postului de Radio „Paris”, în limba română, anunțînd-o despre aceasta într-un mod convențional, știind că Diaconescu Stelian a fost bun prieten cu soțul ei – Ierunca Virgil.

Pentru a le putea comunica aceasta, inculpata i-a scris fiicei sale că Ion (de la pseudonimul literar al lui Diaconescu Stelian – „Cara Ion” –), „se află tot acolo unde era în 1950”, adică în închis.

Datorită atitudinii sale dușmănoase, fiind profesoară de limba franceză, inculpata a căutat să imprime o atitudine anticomunistă elevilor săi îndemnîndu-i să nu participe la

„Sunt cel care...”

(urmăre din pag. 10)

campanii de presă: prima dată în 1946, cînd apariția articolelor care atacau politica fascistă a partidului comunist autorii lor trebuiau „demascați” drept „legionari”, și a doua oară în 1981, în cadrul serialului din Săptămîna. Numai că și în 1946 și în 1981 „demascarea” cita „o dovadă” – una și aceeași de fiecare dată.

Cum se face că Doina Jela nu se referă la acest unic citat incriminant în cele două „demascări” precedente, pe care nici măcar nu le pomeneste? Cum se face că, deși reproduce din Săptămîna fragmente întregi din manuscrisele lui Ion Caraion confiscate de Securitate, ea ocolește totmai singurul fragment dintr-un text publicat de Ion Caraion și reproduș în fotocopie de Săptămîna drept probă a opțiunii lui legionare?

Motivul e simplu: din întreg montajul de manuscrise nedatate pe care Doina Jela le-a preluat ca atare din Săptămîna, în așa fel încît data și proveniența lor să rămînă ascunse cititorului și azi, fotocopia era singura piesă care, prin însăși subiectul ei, ar fi putut fi datată cu ușurință de orice cititor, relevîndu-i în felul acesta cauza „discreției” cronologice a Securității și ridicolul „probei” utilizate în efortul disperat de ai atribui lui Ion Caraion o „opțiune legionară”.

Iată „proba”: versurile publicate la vîrsta de 15 ani, în noiembrie 1938, în memoria decemvirilor și nicadorilor în frunte cu Codreanu, care fuseseră asasinați atunci din ordinul regelui Carol al II-lea. Acestea constituiau unicul argument pe care l-a putuse găsi Securitatea, fie și în versurile elevului de 15 ani, pentru a-l „demasca” în presa comunistă din 1946 pe gazetarul Ion Caraion care ataca atunci politica gardistă dusă de partidul comunist. Demascatorii din 1946 se acoperiseră de ridicol nu numai prin faptul că, în lipsă de argumente „la zi” în fața atacurilor lui Ion Caraion, îi căutau dovezi de legionarism în versurile pe care le publicase la 15 ani; dar se acoperiseră de ridicol și prin subiectul versurilor incriminate: strangularea deținuților legionari din ordinul regelui Carol al II-lea impresionase atunci nu numai pe copii de țărani, precum Ion Caraion, care auziseră promisiunile justițiare „omul și pogonul”, dar și pe veterani ai democrației, pe vechi publiciști antilegionari – activi și în presa liberă din 1946 – care văzuseră în asasinatul executat din ordinul regelui Carol al II-lea un semn al slăbiciunii monarhului și o preluare a metodelor Legiunii.

În lipsă de alte „dovezi”, cînd peste 35 de ani aceeași Securitate se va chinui din nou săi atribuie lui Ion Caraion o „opțiune legionară”, ea va recurge tot la versurile elevului de 15 ani – aceeași unică „probă”, cu care eșuase și în 1946. De data aceasta, la reluarea din 1981, Securitatea a fost ridiculizată, în auzul întregii țări, de răsunătoarele emisiuni de la Europa liberă ale Monicăi Lovinescu.

Iată de ce Doina Jela, semnatară celei de a treia încercări de a-i atribui lui Ion Caraion o „opțiune legionară”, nu a putut cita drept „dovadă” a „opțiunii” versurile elevului de 15 ani: ea știa din experiența „demascărilor” precedente păstrate în dosarele Securității că a cita, fie și trunchiat, înseamnă a dezvălui subiectul versurilor și deci data la care fuseseră publicate, și deci vîrsta autorului cărui ea îi atribuie o „opțiune legionară”.

„Cazul” Ion CARAION • „Cazul” Ion CARAION •

„Sunt cel care...”

(urmare din pag. 10)

campanii de presă: prima dată în 1946, când apariția articolelor care atacau politica fascistă a partidului comunist autorii lor trebuiau „demascați” drept „legionari”, și a doua oară în 1981, în cadrul serialului din Săptămîna. Numai că și în 1946 și în 1981 „demascarea” cita „o dovadă” – una și aceeași de fiecare dată.

Cum se face că Doina Jela nu se referă la acest unic citat incriminant în cele două „demasări” precedente, pe care nici măcar nu le pomeneste? Cum se face că, deși reproduce din Săptămîna fragmente întregi din manuscrisele lui Ion Caraion confiscate de Securitate, ea ocolește tocmai singurul fragment dintr-un text publicat de Ion Caraion și reproduș în fotocopie de Săptămîna drept probă a opțiunii lui legionare?

Motivul e simplu: din întreg montajul de manuscrise nedatate pe care Doina Jela le-a preluat ca atare din Săptămîna, în așa fel încît data și proveniența lor să rămîna ascunse cititorului și azi, fotocopia era singura piesă care, prin însăși subiectul ei, ar fi putut fi datată cu ușurință de orice cititor, relevîndu-i în felul acesta cauza „discreției” cronologice a Securității și ridicolul „probei” utilizate în efortul disperat de ai atribui lui Ion Caraion o „opțiune legionară”.

Iată „proba”: versurile publicate la vîrsta de 15 ani, în noiembrie 1938, în memoria decemvirilor și nicadorilor în frunte cu Codreanu, care fuseseră asasinați atunci din ordinul regelui Carol al II-lea. Acestea constituiau unicul argument pe care-l putuse găsi Securitatea, fie și în versurile elevului de 15 ani, pentru a-l „demasca” în presa comunistă din 1946 pe gazetarul Ion Caraion care ataca atunci politica gardistă dusă de partidul comunist. Demascatorii din 1946 se acoperiseră de ridicol nu numai prin faptul că, în lipsă de argumente, „la zi” în fața atacurilor lui Ion Caraion, îi căutau dovezi de legionarism în versurile pe care le publicase la 15 ani; dar se acoperiseră de ridicol și prin subiectul versurilor incriminate: strangularea deținuților legionari din ordinul regelui Carol al II-lea impresionase atunci nu numai pe copii de țărani, precum Ion Caraion, care auziseră promisiunile justițiere „omul și pogonul”, dar și pe veterani ai democrației, pe vechi publiciști antilegionari – activi și în presa liberă din 1946 – care văzuseră în asasinatul executat din ordinul regelui Carol al II-lea un semn al slăbiciunii monarhului și o preluare a metodelor Legiunii.

În lipsă de alte „dovezi”, cînd peste 35 de ani aceeași Securitate se va chinui din nou să atribuie lui Ion Caraion o „opțiune legionară”, ea va recurge tot la versurile elevului de 15 ani – aceeași unică „probă”, cu care eșuase și în 1946. De data aceasta, la reluarea din 1981, Securitatea a fost ridiculizată, în auzul întregii țări, de răsunătoarele emisiuni de la Europa liberă ale Monicăi Lovinescu.

Iată de ce Doina Jela, semnatară celei de a treia încercări de a-i atribui lui Ion Caraion o „opțiune legionară”, nu a putut cita drept „dovadă” a „opțiunii” versurile elevului de 15 ani: ea știa din experiența „demasărilor” precedente păstrate în dosarele Securității că a cita, fie și trunchiat, înseamnă a dezvălui subiectul versurilor și deci data la care fuseseră publicate, și deci vîrsta autorului cărui ea îi atribuie o „opțiune legionară”.

de 15 ani scrise în memoria deținuților legionari transformați în martiri de regele Carol al II-lea. De acest „corp delic”, despre care Doina Jela nu pomeneste nici un cuvînt, s-a slujit securitatea împotriva gazetarului care publicase articolele despre „criza culturii”, în pregătirea proceselor politice cu ușile închise, în punerea sub urmărire a autorului – interzis în presă, eliminat de peste tot și indicat drept țintă „clasei muncitoare”, așătată să-l linșeze, în editorialul prin care Scnteia înșiera ultima realizare tipărită de Ion Caraion înainte de arestarea din 1950: revista Agora, editată în 5 limbi, împreună cu Virgil Ierunca (aflat atunci la Paris), și interzisă după primul număr apărut la începutul anului 1947.

Autoarea trece sub tăcere această hăituire la care a fost supus Ion Caraion după „înfierea” articolelor din Jurnalul de dimineață și a revistei Agora, în plină campanie jdanovistă împotriva „cosmopolitismului”, precum și faptul că această hăituire a constituit motivul care l-a silit „după 1946”, „să trăiască în clandestinitate”, și nu „simpatiile legionare”, așa cum a „aflat” ea „citind procesele verbale de interogatoriu” redactate de Securitate.

Citînd, e drept, dar citînd și rezumînd, redînd doar ce a vrut ca noi să știm, căci ceea ce nu a selectat – ne avertizează autoarea în repetate rînduri – „nu are importanță pentru reconstituirea de față”. Dar dacă într-adevăr nu are și dacă într-adevăr procesul politic intentat lui Ion Caraion în 1950 și activitatea lui din 1946 „nu sînt importante” pentru tematica aleasă de ea, de ce atunci sînt falsificate cu ațta insistență datele reale ale bio-bibliografiei lui Ion Caraion și din această perioadă?

9. O CITARE FALSIFICATOARE: SCRISOAREA LUI ADRIAN HAMZEA. Nu se scrie cînd anume, în ce context al discuției și mai cu seamă din ce motive ar fi declarat Ion Caraion unui fost tovarăș de dețenție, Adrian Hamzea, că pentru el n-ar exista „decît legionarismul și poezia”. Ceea ce știm este scrisoarea în care Adrian Hamzea relatează atunci această declarație, este citată în cartea ei prin aceeași selectare falsificatoare, înșoțită și de intervenții în textul citat.

Astfel, la pagina 160, Doina Jela selectează în mod trunchiat și într-o redactare proprie doar cuvintele pe care le-ar fi spus Ion Caraion – „pentru mine nu există pe lume decît poezia și legionarismul” – acreditîndu-le. În scrisoarea lui Adrian Hamzea, din care autoarea ne oferă un fragment la paginile 167-169, declarația lui Ion Caraion, ai cărei termeni sînt rememorați într-o altă ordine, este înșoțită de un comentariu al lui Adrian Hamzea, prin care nu o acreditează, ci dimpotrivă: „Mi-a mărturisit”, scrie Adrian Hamzea despre Ion Caraion, „că «pentru mine nu există decît legionarismul și poezia». (Pe atunci, n-aveam încă destule motive să tratez cu rezervă prima parte a confesiunii sale)” (p. 168). Adică „legionarismul”.

În cazul în care Adrian Hamzea n-a expus aceste „destule motive” de „rezervă” în alt fragment al scrisorii, neselectat de autoare, cum se face că în loc să-i ceară ea să-și concretizeze precizarea, o omite cu totul? Probabil, mi se va răspunde, prin aceeași formulă frecvent repetată în acest capitol, pentru că „nu are importanță” – importanța are doar falsificarea prin omisiune a citatului din scrisoarea lui Adrian Hamzea, procedeu pe care autoarea îl extinde și asupra altui fragment din scrisoarea, după cum voi arăta la punctul 11. al acestui articol.

10. O ALTĂ FALSIFICARE: SENTINȚA TRIBUNALULUI MILITAR DIN 12 FEBRUARIE 1959. Nu știu la ce se referă autoarea atunci cînd scrie că „par” că în lumea

pe față la putere, puteau să o dezmință dacă ar fi fost neadevărată, puteau să-l facă de rîs pe „mincinos”. dar nici astăzi, nici Bistran care, ca și Butyka, „trăiește, probabil, în București”, și nici „enigmatică instituție”, ca să folosim metafora autoarei, care puteau infirma mărturia lui Ion Caraion, n-au făcut-o.

Iar Doina Jela omite mărturia publicată a lui Ion Caraion, după cum omite să citeze sentința specificată în documentul pe care-l citează trunchiat.

11. O AFIRMAȚIE ÎNȘELĂTOARE: „LOCUL ȘI ROLUL POEZIEI LUI CARAION ÎN LITERATURA ROMÂNĂ NU FAC OBIECTUL RECONSTITUIRII DE FAȚĂ”. Ținta globală a falsurilor omise asupra lui Ion Caraion este atît de sistematic urmărită în această carte, încît, în ciuda enunțului ferm de la pagina 162 – „locul și rolul poeziei lui Ion Caraion în literatura română nu fac obiectul reconstituirii de față” – pînă și locul și rolul lui Ion Caraion în literatura română, „calea” aleasă de el în poezia lui este supusă unei prezentări falsificatoare. Astfel, situîndu-l în contrast cu Adrian Hamzea, care după ieșirea din închisoare n-a publicat literatură realist-socialistă și „a trăit din traduceri, cînd semnate, cînd nesemnate”, autoarea scrie despre Ion Caraion: „Alți au ales altă cale. Cu vocea lui blajină, plîngăreță, Caraion l-a anunțat încă din 1965 că el va face «realism socialist»” (p. 278).

Aceasta ar fi deci calea aleasă de Ion Caraion, potrivit afirmației exprese făcute de Doina Jela: căci Adrian Hamzea, invocat drept sursă, nu afirmă nicăieri în fragmentul reproduș din scrisoarea adresată autoarei, că Ion Caraion ar fi ales calea realismului socialist, ci că el, Adrian Hamzea, deține în manuscris „niște versuri pe care Caraion intenționa să le publice după ieșirea sa din pușcărie, în 1964 («Eu voi face literatură realist socialistă»); l-am convins să renunțe” (pp. 167-168).

Nu știm ce conțin acele versuri, pentru că Doina Jela nu le reproduce, deși le are: „Nu mai transcriu din poemul «realist socialist» trimis de corespondentul meu, și el în facsimil [desigur, poemul nu corespondentului], neimportant pentru reconstituirea de față” (p. 169). Și nu știm nici cum a reușit Adrian Hamzea, „să convingă” un poet-născut să „renunțe” la genul de poezie pe care ar fi declarat că o va face, și care ar fi fost publicată cu maximă rapiditate dacă ar fi fost făcută. Știm doar că în scrisoarea citată Adrian Hamzea se referă la versuri despre care Ion Caraion i-ar fi declarat că „intenționa să le publice”, la o literatură pe care Ion Caraion i-ar fi declarat că o „va face”, dar nu scrie nicăieri că Ion Caraion ar fi ales această altă cale, așa cum scrie Doina Jela la pagina 279, invocînd iarăși în mod falsificator textul scrisorii reproduce cu o sută de pagini mai înainte. Și astfel, acest manuscris pe care nu-l reproduce în carte, afirmînd că „este neimportant pentru reconstituirea de față”, după cum „de ce l-a scris Caraion iarăși nu este important” (p. 169), a devenit sub pana Doina Jela „poemul «realist socialist» trimis de corespondentul meu” și e invocat în repetate rînduri, tocmai în reconstituirea de față, drept probă concludentă pentru poezia lui Ion Caraion.

În rest, opera poeziei lui Ion Caraion e supusă unui inventar tematic absolut identic cu cel al poeziei de Sorin Toma, poeziei lui Tudor Arghezi: „Cu bubele, rimele, gîndacii, cerul lui mucegăit, muribunzi pe care-i ține de mină, rînilor, lanțurile și sîrba lui de lume, cu pînîntul care mișună de serpi veninoși; cu părerea lui că oamenii sînt ca lupii [...] Ion Caraion trezește printre exegeții mai mult o condescendență un pic excesivă, decît admirație” (pp. 162-163).

Prisospina din interogatoriile inculpatului Banu D-tru date cu ocazia anchetei penale cit și în fața instanței, în care arată că i-a spus că în plicuri sînt poezii scrise de legionarul Radu Gyr și alte poezii cu conținut dușmănos antipopular scrise în închisoare.

De asemenea, faptul că inculpata a purtat împreună cu inculpatul Banu D-tru o serie de discuții ostile regimului democrat din R.P.R., că în cadrul acestor discuții analizau și comentau în mod dușmănos măsurile luate de guvern și că interpretau evenimentele interne și internaționale prin prisma lor reacționară propovăduind schimbarea regimului și instaurarea vechiului regim capitalist, rezultă cu prisosință din interogatoriile inculpatului Banu D. fila 26-156 Vol I și filele 28-30 Vol. IV.

Tot din interogatoriile inculpatului Banu Dumitru cit și din procesele verbale de confruntarea acestuia cu inculpata, rezultă că inculpata Jecu Ecaterina i-a mijlocit acestuia o întâlnire cu agentul serviciului de spionaj străin despre care Banu D-tru îi comunicase că are legături și de la care a primit instrucțiuni să întocmească un tabel cu elemente ostile regimului, cerîndu-i să-i predea și ea nume de astfel de persoane.

Activitatea contrarevoluționară desfășurată de Jecu Ecaterina mai este dovedită și cu materialele corp delict aflate la dosar filele 34-57 Vol III, cit și cu depoziția martorei Mureșan Florica.

Față de probele administrate în cauză care au fost analizate mai sus, tribunalul reține ca dovedite în sarcina inculpatei Jecu Ecaterina, faptele așa cum au fost expuse.

4. Inculpata BĂLĂCIOIU ECATERINA (fost proprietară a cea 190 ha) începînd din anul 1947 și pînă la arestare a ascultat cu

ședințere C.I.N.I., să nu ia cuvîntul în adunări și să nu acționeze pe tărîm politic.

Afît în fața organelor de anchetă penală (f. 75-99) cit și în fața instanței (f. 33) inculpata Bălăcioiu Ecaterina a recunoscut în întregime faptele ce i se pun în sarcină, recunoașteri ce se coroborează în totul cu interogatoriile inculpatului Diaconescu Stelian, date afît la primele cercetări cit și în fața instanței, cit și cu depozițiile martorei Pandelică Lucia, dată afît la primele cercetări cit și în fața instanței, din conținutul cărora rezultă întreaga activitate contrarevoluționară desfășurată de către inculpată.

Faptele ce i se pun în sarcina inculpatei se mai coroborează și cu materialele corp delict aflate la dosar (f. 106-117 dos. Vol. III) care i s-au găsit la domiciliul său.

Față de cele relatate mai sus, Tribunalul reține ca dovedit în sarcina inculpatei Bălăcioiu Ecaterina, faptul pentru care a fost trimisă în judecată.

5. Inculpatul HAMZEA ADRIAN, element ostil regimului nostru între anii 1952-1955, a fost închis pentru activitate subversivă desfășurată împotriva statului nostru.

În această perioadă, fiind deținut în penitenciarul Jilava și Poarta Albă, inculpatul Hamzea Adrian a cunoscut pe Diaconescu Stelian, cu care a stat împreună, luînd cunoștință de faptul că acesta redactează poezii cu conținut antipopular și deoarece aceste poezii erau citite lui și altor deținuți, a memorat o parte din el.

Eliberîndu-se din penitenciar înaintea lui Diaconescu Stelian și în urma instrucțiunilor primite de la acesta, inculpatul Hamzea Adrian s-a dus la Banu Dumitru căruia i-a

(continuare în pag. 12)

La Balcic în 1980

poezii", fără să le menționeze nici subiectul, nici data publicării, ca la niște texte descoperite de ea înfîmplător, din care ar fi dedus personal existența unui Ion Caraion „mai degrabă legionar, dacă ne-am lua doar după cele două-trei poezii scrise în Falanga” (p. 174).

Dar Doina Jela nu se ia „doar” după aceste poezii, ea se ia după alte „dovezi” descoperite de ea personal, pe baza cărora se conchide că Ion Caraion nu era doar „mai degrabă legionar”, ci avea chiar o „opțiune legionară” (p. 175). Și drept dovadă mai dovadă decît toate dovezile, Doina Jela invocă „spusele” aflate de ea „citînd procesele verbale de interogatoriu” redactate de Securitate (p. 159), care coincid de minune cu „spusele” aflate de ea din „istoria orală” (pp. 155, 160, 174): „Citînd procesele verbale la interogatoriu [...] mai aflăm și că motivul pentru care stătuse Caraion ascuns [...] între anii '46 și '50' fuseseră simpatiile lui legionare. Unui camarad de închisoare îi descrie mai tîrziu, în timpul unui popas solemn pe marginea unei stînci prăpăstioase, că pentru el «nu există pe lume decît poezia și legionarismul»” (pp. 159-160).

E clar: legionar este acela despre care Securitatea spune că este și despre care spusele „istoriei orale” spun că el a spus că a fost.

Montajul falsificator din textele lui Ion Caraion publicat în 1981 de Securitate în Săptămîna era o dulce copilărie pe lângă falsurile neînsoțite de nici un fel de texte date drept informație certă în acest capitol publicat sub egida „Procesul comunismului”.

Iată cum, cu „procesele verbale de interogatoriu” redactate de Securitate, rescrie Doina Jela istoria, corectînd „presupunerile” unora cu „certitudinile” aflate de ea direct de la sursă, dovedind că: dacă Ion Caraion „publicist de stînga [a fost] înlăturat totuși din presă în 1946, aceasta nu s-a petrecut nicidecum așa cum „presupune Virgil Ierunca, pentru o serie de articole pe tema «crizei culturii», ci pentru că Ion Caraion, între anii '46 și '50 a trăit în clandestinitate”, după cum el însuși, mărturisește deja în primul interogatoriu, cel din 26 martie 1958”, „motivul” fiind „simpatiile lui legionare” (pp. 159-160).

Indiferent de ce ar fi mărturisit Ion Caraion în interogatoriul, care durează 5 ore” din 26 martie 1958, despre așa zisa lui „clandestinitate” din 1946, bio-bibliografia lui rămasă în presa vremii dovedește că în 1946 nu trăia defel în „clandestinitate”, ci că publica articole de răsunset-„Criza culturii românești”, „Criza omului” - în Jurnalul de dimineață sub direcția lui T. Teodorescu-Braniște. (De altfel, în recent apărutul Dicționar coordonat de Mircea Zăciu, conform celor reproduse, chiar de autoare la pagina 155, se spune că în perioada aflată în discuție, în 1946-1950, Ion Caraion a fost „inițiator împreună cu Virgil Ierunca al revistei pentalingve Agora, 1947; îngrijitor al Caietelor de poezie ale Revistei Fundațiilor Regale, 1946-1947; consilier de presă la Ministerul Artelor și Culturii, 1944-1946; redactor la vechea editură Cartea Românească în ultimul an al existenței acesteia, 1948”. Despre aceste date, Doina Jela scrie imediat după ce redă această înșiruire: „Este o înregistrare corectă, trebuie să recunoaștem”. Cu alte cuvinte: ne pare rău, dar e așa. Atunci, am zice, din două, una: ori e corect ce scrie în dicționar, ori e corect ce scrie în interogatoriul din 26 martie 1958 - și pe acesta autoarea îl consideră la fel de „corect” nepunîndu-i nicăieri conținutul sub semnul întrebării, ba chiar preluînd din el substanța necesară alcătuirii propriilor falsuri.

Articolele lui Ion Caraion apărute în 1946 în Jurnalul de dimineață au fost sprijinite de intelectuali de mare prestigiu. El a devenit împreună cu ei fînta unei violente campanii de presă, declanșată în ultimele zile ale anului 1946 - cînd, după intense căutări de „culpe legionare”, Securitatea a oferit publicisticii comuniste versurile elevului

„poezii”, fără să le menționeze nici subiectul, nici data publicării, ca la niște texte descoperite de ea întâmplător, din care ar fi dedus personal existența unui Ion Caraion „mai degrabă legionar, dacă ne-am lua doar după cele două-trei poezii scrise în Falanga” (p. 174).

Dar Doina Jela nu se ia „doar” după aceste poezii, ea se ia după alte „dovezi” descoperite de ea personal, pe baza cărora se conchide că Ion Caraion nu era doar „mai degrabă legionar”, ci avea chiar o „opțiune legionară” (p. 175). Și drept dovadă mai dovadă decât toate dovezile, Doina Jela invocă „spusele” aflate de ea „citind procesele verbale de interogatoriu” redactate de Securitate (p. 159), care coincid de minune cu „spusele” aflate de ea din „istoria orală” (pp. 155, 160, 174): „Citind procesele verbale la interogatoriu [...] mai aflăm și că motivul pentru care stătuse Caraion ascuns [„între anii '46 și '50'] fuseseră simpatiile lui legionare. Unui camarad de închisoare îi descrie mai friziu, în timpul unui popas solem pe marginea unei stînci prăpăstioase, că pentru el «nu există pe lume decât poezia și legionarismul»” (pp. 159–160).

El clar: legionar este acela despre care Securitatea spune că este și despre care spusele „istoriei orale” spun că el a spus că a fost.

Montajul falsificator din textele lui Ion Caraion publicat în 1981 de Securitate în Săptămîna era o dulce copilărie pe lângă falsurile neînsoțite de nici un fel de texte date drept informație certă în acest capitol publicat sub egida „Procesul comunismului”.

Iată cum, cu „procesele verbale de interogatoriu” redactate de Securitate, rescrie Doina Jela istoria, corectînd „presupunerea” onora cu „certitudinile” aflate de ea direct de la sursă, dovedind că: dacă Ion Caraion „publicist de stînga [a fost] înlăturat totuși din presă în 1946, aceasta nu s-a petrecut nicidecum așa cum „presupune Virgil Ierunca, pentru o serie de articole pe tema «crizei culturii», ci pentru că Ion Caraion, între anii '46 și '50 a trăit în clandestinitate”, după cum el însuși „mărturisește deja în primul interogatoriu, cel din 26 martie 1958”, „motivul” fiind „simpatiile lui legionare” (pp. 159–160).

Indiferent de ce ar fi mărturisit Ion Caraion în interogatoriul, care durează 5 ore din 26 martie 1958, despre așa zisa lui „clandestinitate” din 1946, bio-bibliografia lui rămasă în presa vremii dovedește că în 1946 nu trăia defel în „clandestinitate”, ci că publica articole de răsunet – „Criza culturii românești”, „Criza omului” – în Jurnalul de dimineață sub direcția lui T. Teodorescu-Braniște. (De altfel, în recent apărutul Dicționar coordonat de Mircea Zăciu, conform celor reproduse, chiar de autoare la pagina 155, se spune că în perioada aflată în discuție, în 1946–1950, Ion Caraion a fost „inițiat împreună cu Virgil Ierunca al revistei pentalingve Agora, 1947; îngrijitor al Caietelor de poezie ale Revistei Fundațiilor Regale, 1946–1947; consilier de presă la Ministerul Artelor și Culturii, 1944–1946; redactor la vechea editură Cartea Românească în ultimul an al existenței acesteia, 1948”. Despre aceste date, Doina Jela scrie imediat după ce redă această înșiruire: „Este o înregistrare corectă, trebuie să recunoaștem”. Cu alte cuvinte: ne pare rău, dar e așa. Atunci, am zice, din două, una: ori e corect ce scrie în dicționar, ori e corect ce scrie în interogatoriul din 26 martie 1958 – și pe acesta autoarea îl consideră la fel de „corect” nepunîndu-i niciăieri conținutul sub semnul întrebării, ba chiar pretuînd din el substanța necesară alcătuirii propriilor falsuri.

Articolele lui Ion Caraion apărute în 1946 în Jurnalul de dimineață au fost sprijinite de intelectuali de mare prestigiu. El a devenit împreună cu ei ținta unei violente campanii de presă, declanșată în ultimele zile ale anului 1946 – cînd, după intense căutări de „culpe legionare”, Securitatea a oferit publicisticii comuniste versurile elevului

viața lui Ion Caraion – „legenda condamnării la moarte de către fasciști” (pp. 155–156). Dar pornind de la această legendă care i „se pare” că circula, Doina Jela afirmă cu certitudine: „nici în 1958 Ion Caraion nu a fost condamnat la moarte, și nici această legendă nu a dezmințit-o niciodată poetul” (p. 156). Atunci la ce a fost condamnat Ion Caraion în urma arestării din 1958?

Doina Jela n-a „selectat” acest „detaliu” niciăieri în capitolul ei. Singura referire la condamnarea lui Ion Caraion, și aceea indirectă, este cea de la pagina 167, plasată în următorul context: „Ion Caraion a colaborat cu Securitatea încă din 1963, cînd neștiind că va ieși din închisoare peste un an, a acceptat acest pact”. Las la o parte vocabulele „pact” și „colaborare”, care implică parteneri egali și liberi, și întreb: dacă nu știa că va ieși din închisoare peste un an, ce știa atunci Ion Caraion în 1963, cînd știa el că va ieși din închisoare, la ce dată? Răspunsul este: la data la care cadavrul lui va fi scos din celulă pentru a fi aruncat la groapa comună.

Ion Caraion, condamnat la moarte prin Sentința nr. 28 a Tribunalului Militar din 12 februarie 1959, a „beneficiat” în urma recursului de o condamnare la muncă silnică pe viață.

Autoarea știe foarte bine ce fel de condamnări cuprinde sentința, din moment ce îi specifică numărul și data și din moment ce citează, cit citează, o parte din capetele de acuzare la pagina 60, dar trece sub tăcere pedepsele. (Am văzut că pînă și sentința în cazul Ecaterinei Bălăcioiu-Lovinescu este omisă în fragmentul selectat din textul Sentinței Tribunalului Militar, și cei 18 ani de temniță grea sînt pomeniți în comentariile răsfrînte la pagina 200).

Dar Doina Jela nu se mulțumește cu falsul prin omisiune săvîrșit sub proprie semnătură, ci îl critică pe Mircea Zăciu pentru „vina” de a nu falsificat și el acest „detaliu” din viața lui Ion Caraion în medalionul pe care îl consacră Dicționarul coordonat de el: „[...] legenda condamnării la moarte rămîne cu toate acestea [subl. mea, I. S.] și în dicționarul de care vorbesc: «Arestat și condamnat la moarte în 1958 etc. ...» (p. 156). Care „cu toate acestea”? Cu toate că „sentința din 1959, pe care nimeni n-a văzut-o pînă acum, firește”, cum scrie Doina Jela la pagina 60, este „transcrisă” de ea fără specificarea sentințelor pronunțate? O mai fi văzut-o totuși cineva, din moment ce și în volumul „Postume” editat în 1995 la București de Societatea „Adevărul” (ediție îngrijită și prefațată de Emil Manu; redactor C. Stănescu) se specifică în „Tabel cronologic bio-bibliografic” că, în urma arestării din 1958, „Tribunalul Militar l-a condamnat la moarte, pedeapsă comutată prin recurs la muncă silnică pe viață” (p. 14).

Să presupunem însă că și această informație necontestată de nimeni este „o legendă”, produsă de „istoria înșetată de mit”, așa cum scrie Doina Jela atunci cînd acuză Dicționarul de perpetuarea „legendei” (p. 156). Cum rămîne însă cu tăcerea Securității și a autoarei în fața mărturiei publicate de însuși Ion Caraion în 1982: „Dar să revin la Bistran. Căci așa se chema cel ce mi-a transmis în februarie 1959 că sînt condamnat la moarte. Anchetatorul. L-am întrebat la miezul nopții, cînd m-a scos, foarte bine dispus, ca să-mi comunice că voi fi trimis în fața plutonului de execuție, l-am întrebat: – Și convingerea dvs. intimă este că eu sînt vinovat cu ceva? – Măi Caraion, mi-a răspuns flegmatic, de fapt tu n-ai făcut nimic, dovezile noastre... știi tu cum sînt dovezile, dar ești mai necesar pentru noi aici în închisoare, sau mort, decât afară” (Ion Caraion: Insectele tovarășului Hitler, ed. Ion Dumitru, München 1982, pp. 78–79).

În 1982, cînd a apărut această mărturie, și Bistran și instituția din care făcea parte, aflați atunci în mod deschis,

falsificatoare, pentru a i se atribui o poziție minimizantă prin nimic dovedită.

Și pentru că singura exegeză pe care o menționează (Dicționarul coordonat de Mircea Zăciu) îi acordă poetului un spațiu important – „nu mai puțin de 10 coloane, cît lui George Bacovia, Lucian Blaga [...]” și enumerarea marilor poeți continuă – Doina Jela pune sub semnul întrebării nu judecata de apreciere pozitivă asupra poetului (ceea ce ar fi fost, fără discuție, dreptul său), ci... sinceritatea celor care au emis-o: nu cumva, se întreabă autoarea, este, ca și cum ai pune în brațele cuiva, a cărui prezență nu-ți place, tot ce ai, ca să-l faci să plece și să scapi de el?” (p. 157). Nu cumva e vorba de „un fel de conștiință vinovată a contemporanilor care, făcînd parte din aceeași lume suspendată deasupra infernului, nu au nimerit trapa și n-au căzut în bolgile ei subterane”? Și de aici nevoia de a acorda mai nenorocilor confrați o revanșă postumă, înghesuindu-le în dicționar, pînă la ultimul, toate meritele? Se prea poate. Ultima frază citată o spune: «Arestat și condamnat din motive politice (1950–1955; 1958–1964)» (p. 155).

Orice comentariu mi se pare, aici, de prisos.

12. PRO DOMO MEA: DE CE AM SCRIS ACEST ARTICOL. Pentru că, după cîte știu (și m-aș bucura să greșesc), nici unul din confrații lui Ion Caraion care îi cunosc scrisul nu a simțit nevoia să se întrebe, la lectura acestui capitol, cum și pe ce bază a fost așezat sub semnul „opțiunii legionare” unul din autorii textelor care au deschis în presa anului 1946 procesul instalării totalitarismului în România, aducîndu-și apoi mărturia „la zi” în textele publicate în exil? Cum și pe ce bază a fost așezat sub semnul opțiunii pentru „calea” realismului socialist unul din marii poeți ai României, a cărui operă se situează la antipodul amintitei rețete? Cum și pe ce bază autoarea unei „reconstituirii” publicate sub egida Procesul comunismului a putut reproduce în mod falsificator o sentință dată de un Tribunal Militar în 1959, omițînd tocmai condamnările la moarte, pentru a pretinde în mod expres că nu au existat și că aceia care le consemnează întrețin „legende”?

Semnătura unuia dintre intelectualii de frunte ai României, implicat azi în mod militant de partea liberalismului, al cărui spirit l-a apărut ieri în mod implicit, prin opera lui, ar fi fost una din semnăturile sub care ar fi fost firesc să citim întrebările de mai sus. Din păcate, sub această semnătură de prestigiu a apărut un articol despre cartea Doinei Jela în care se trec sub tăcere mistificările de date pe care este construit capitolul „Stelian Diaconescu (Ion Caraion)”, precum și stigmatizările generale prin nimic dovedite. Tăcere înseamnă acreditare. Mai ales atunci cînd una din insinuările prin nimic dovedite în acel capitol este acreditată în mod expres: insinuarea potrivit căreia, „ca să i se permită să emigreze”, Ion Caraion ar fi scris în 1981 paginile despre cuplul Monica Lovinescu – Virgil Ierunca și despre Ecaterina Bălăcioiu-Lovinescu, și astfel, „a lăsat cu bună știință un denunț. Pînă la proba contrarie, acesta pare să fie cumplitul adevăr” (România literară, nr. 47, 26 noiembrie – 2 decembrie 1997, p. 1). Intelectualul care a semnat aceste rînduri, fără să fie tulburat de gîndul că pretinde „proba contrară” în loc să pretindă dovedirea „probei” insinuate prin „se pare” și prin nimic dovedită, ba chiar infirmată de datarea specificată la pagina 165 a cărții discutate, este Nicolae Manolescu. Întrucît e vorba aici nu de niște însemnări, ci de un lucru mult mai grav, ce ar putea fi încadrat în delictul de calomnie, asupra acestui aspect voi zăbovi cu un alt prilej.

Ion SOLACOU

(continuare în pag. 21)

Securi în loc de bisturii

Se petrece un lucru aparent paradoxal, dacă n-ar fi deconcertant și funest, în ultimă instanță.

În vreme ce mai multe edituri investesc inițiativă, eforturi și resurse materiale în vederea obținerii celei mai judicioase perspective asupra traseului literar parcurs de Ion Caraion, ies la iveală înverșunări ostile de natură a perturba actual normal al receptării și a ridică între scriitor și cititorul său de azi barajul unor bruiaje compromițătoare. În seria „Poeți români contemporani” a Editurii Eminescu au apărut două compacte volume: *Omul profilat pe cer* (1992) și *Cimitirul din stele* (1995), concepute a înfățișa, selectiv, piese reprezentative pentru întreaga producție lirică a poetului, răpus înainte de timp, la 21 iulie 1986, de consecințele torturilor îndurate la Căvnic și Baia Sprie. Separat, au fost date la iveală versuri din scurtul răstimp al exilului: *Apa de apoi* („Cartea Românească”, 1991) și *Pastume* (Societatea „Adevărul”, 1995). Aceleași perioade era rezervată culegerea de eseuri *Tristețe și cărți* (Edit. Fundației Culturale Române, 1995), recent completată cu alte glose literare, menite să întregescă paginile de radiografiere critică din *Jurnal I*, volum ce stîrnea furia autorităților totalitariste în 1980 și a înțepi hăituiră autorului pînă la a-l determina să emigreze. Întregul șir de tipărituri pomenite (datarate, în mare parte, zelului depus de colegul generației sale, Emil Manu), actualizează profilul unui creator implicat dramatic în confruntările epocii, chinuit, exasperat de nevoia exprimării teribilelor experiențe trăite în anii războiului și după, de a comunica mai departe – cu ajutorul cuvintelor – colosalele tensiuni cumulate în fragila lui ființă. De aici, frecvența imaginilor de coșmar, senzația obsesivă a torturii lăuntrice, tirziu, în ultimul ceas neutralizate prin suprema contopire cu soarta din totdeauna hărăzită umanității: „Se va sfârși odată toată graba, / tot patosul acesta – nesfîrșitul. / Vom fi din nou văzduhul, coibul, apa, / din nou trecutul calm și infinitul”.

I-a fost scris celui ce intona, premonitor parcă, încă din 1945, *Cântece negre* să afle capătul dezolării sumbre și să-și găsească „împăcarea” în primul rînd cu sine, definitivă odihnă, într-o margine a orașului Lausanne, printre înalții arbori ce străjuiesc țărmul helvet al Léman-ului, de unde se văd, dincolo, culmile semețe din lanțul Mont Blanc. Pe o largă distanță în jur plutește atmosfera pașnică, prielnică reculegerii pioase, regăsirii resurselor de meditație senină la trecerea tuturor prin lume. M-am lăsat, într-o împrejurare, prins de mrejele acelei naturi, am aprins o luminare pentru sufletul prietenului pierdut, pentru ispășirea păcatelor lui cu voie și fără voie și am sperat că a anilor curgere, măcar, va fi prielnică aducerii sale mai aproape în memoria obștească. Succesiunea de editări și reeditări avea, s-ar fi zis, un asemenea legitim scop, prin stimularea analizelor competente și darea la o parte a vâurilor jesute tendențioase și abuziv, din rațiuni fără raport cu promovarea strictă a valorii literare.

Pare-se că anii s-au scurs oarecum în răspăr cu evidențele Operei puse în circulație. Discreditați noi pe seama ostracizării poet vin să desăvîrșească procesul diabolic de culpabilizare instrumentată de acoliții ideologici ai fostei puteri dictatoriale, în stilul și cu ajutorul organelor de represiune. Surpriza a fost de a-l vedea în ingratul rol de pârtaș, cu certitudine involuntar, al „mafiei securiste” pe un critic cu nete opțiuni liberale, decis altminteri să combată sincer și eficient reziduurile comuniste. Dar cât de anevoioasă este ruperea totală de mentalitățile

specială de poezie de la Gallimard sau cu „Poètes d'aujourd'hui” sub auspiciile lui Pierre Seghers, cînd le-am identificat, într-o bună zi, etalate în vitrine ale anticariatului de stat; era limpede că ultima locuință a familiei Caraion din Piața Rosetti fusese înstrăinată, toată agoniseala risipită, o lichidare la vedere, oarecum exemplară, spre învățare de minte și altora, în replică demonstrativă la dezvoltările dure ale poetului pe undele posturilor occidentale de radio. Dosare cumulate la Securitate din anii numeroși de detenție ai scriitorului dizident, îmbogățite ulterior prin filaje diabolice, căci niciodată nu a putut fi împlînzit și adus la numitorul comun al obedienței de mucava, aveau să furnizeze materia primă compromiterilor otrăvite.

Moștenire blestemată a trecutului obsedant, dosarele acestea mai pot îmbîcsi ambianța socială, otrăvi relații umane și periclită, pe multă vreme, ajungerea la rîvnitul adevăr. Sursele oculte, laboratoarele de unde provin, fiind iremediabil stigmatizate, se așteaptă, de la cine își asumă responsabilitatea să le frecventeze, o doză de mare prudență și încă mai mare pricepere, dobîndită prin investigare îndelungă de documente cu implicații subterane, greu de depistat, pentru a evita capcana credulității întinsă din chiar momentul constituirii perfidelor arhive, hărăzite manipulărilor succesive. Riscul este de a te trezi prizonierul rețelelor de diversivane, interne și externe, bine camuflate. În ciuda probabilei bune credințe, o cercetătoare de dată recentă construiește imprudent un grav rechizitoriu, dispusă să preia *ad-literam* „documente” cel puțin suspecte. Zelul său inchișitorial pare înrudit cu strategia celor ce nu i-au iertat niciodată lui Ion Caraion că a scris *Insectele tovarășului Hitler*. Rezultatele inexperienței, în acest caz de expertiză rău condusă, se agravează cînd este adusă la bara acuzațiilor însăși opera poetului. Exegeții improvizată se rătăcește în limbajul poeziei și confundă sfera metaforei cu realitatea curentă a vorbirii; fără să sesizeze transfigurarea vocabularului, polisemiile din noțiuni de tipul

(1968)

oroare, greată, se crede îndreptățită să le contabilizeze printre dovezile unui mizantrop cinic, atestînd grave deficiențe de caracter din partea poetului. Cu asemenea judecată epidemică, Villon trece în șleahta borfașilor, Baudelaire se trădează un profanator de cadavre,

Sentința nr. 28

(urmăre din pag. 11)

comunicat despre poeziile antipopulare trimise de acesta din închisoare prin intermediul lui Parfenie Telnaru, spunîndu-i să le păstreze pentru i le înapoia după eliberare.

De asemeni, i-a mai comunicat lui Banu Dumitru să-i scrie lui Diaconescu o scrisoare cu conținut banal, care ar fi reprezentat pentru acesta confirmarea primirii poeziilor sale dușmănoase.

Cu această ocazie, precum și cu alte ocazii cînd a mai luat legătura cu coinculpatul Banu Dumitru, au purtat împreună discuții ostile orînduirii de stat din R.P.R., ponegrind realizările regimului și elogiînd modul de viață american.

Totodată inculpatul Hamzea Adrian a primit de la coinculpatul Banu Dumitru instrucțiuni pe linie legionară de felul subversiv în care să acționeze împotriva statului nostru pentru a nu fi descoperit de către organele de stat.

După eliberarea lui Diaconescu Stelian din închisoare, inculpatul Hamzea Adrian a luat legătura cu Diaconescu Stelian căruia i-a predat patru din poeziile antipopulare scrise de către acesta, pe care le memorase în penitenciar și transcrise de către inculpat și anume: „E vinovată securea”, „Disciplinari”, „Limite” și „Anne Marie”, poezii ce au fost găsite la Diaconescu Stelian cu ocazia percheziției domiciliare.

Cu această ocazie, inculpatul a purtat o serie de discuții ostile regimului din R.P.R., manifestîndu-și speranța sa în reinstaurarea regimului burghez-moșieresc.

Interogat la primele cercetări cît și în fața instanței inculpatul Hamzea Adrian recunoaște în parte faptele ce i se pun în sarcină, arătînd că stînd în închisoare cu Diaconescu Stelian a ascultat versurile pe care acesta le scria, versuri care aveau un caracter ostil regimului.

De asemeni arată că la eliberarea din închisoare, la rugămîntea lui Diaconescu a luat legătura cu Banu Dumitru, însă susține că nu i-a spus nimica în legătură cu scoaterea poeziilor din închisoare și nici că ar fi discutat cu acesta dușmănos la adresa regimului. Totodată susține că nu a memorat nici o poezie din cele citite de Diaconescu în închisoare, precizînd că a scris patru poezii pe care le-a dat lui Diaconescu, însă la dictarea acestuia în timp ce se afla la Poarta Albă.

Aceste susțineri ale inculpatului, Tribunalul le înlătură ca nesincere, ele fiind infirmate de arătările categorice ale coinculpărilor Diaconescu Stelian și Banu Dumitru făcute atît în fața organelor de anchetă penală cît și în fața instanței, care în interogatoriile date precizează că inculpatul a cunoscut conținutul poeziilor scrise de Diaconescu Stelian în închisoare că a memorat o parte din ele, pe care le-a transcris și predat lui Diaconescu Stelian cînd s-a eliberat din închisoare, precum și faptul că atît în discuțiile purtate cu Diaconescu Stelian, cît și cu Banu Dumitru au ponegrit realizările regimului din R.P.R. american, preconizînd schimbarea regimului din țara noastră și instaurarea vechiului regim burghez-moșieresc.

Făț de recunoașterile parțiale ale

Sentința nr. 28

(urmare din pag. 11)

comunicat despre poeziile antipopulare trimise de acesta din închisoare prin intermediul lui Parfenie Telnaru, spunându-i să le păstreze pentru i le înapoia după eliberare.

De asemeni, i-a mai comunicat lui Banu Dumitru să-i scrie lui Diaconescu o scrisoare cu conținut banal, care ar fi reprezentat pentru acesta confirmarea primirii poeziilor sale dușmănoase.

Cu această ocazie, precum și cu alte ocazii fiind a mai luat legătura cu coindicatul Banu Dumitru, au purtat împreună discuții ostile orînduirii de stat din R.P.R., ponegrind realizările regimului și elogiind modul de viață american.

Totodată inculpatul Hamzea Adrian a primit de la coindicatul Banu Dumitru instrucțiuni pe linie legionară de felul subversiv în care să acționeze împotriva statului nostru pentru a nu fi descoperit de către organele de stat.

După eliberarea lui Diaconescu Stelian din închisoare, inculpatul Hamzea Adrian a luat legătura cu Diaconescu Stelian căruia i-a predat patru din poeziile antipopulare scrise de către acesta, pe care le memorase în penitenciar și transcrie de către inculpat și anume: „E vinovată securea”, „Disciplinarii”, „Limite” și „Anne Marie”, poezii ce au fost găsite la Diaconescu Stelian cu ocazia percheziției domiciliare.

Cu această ocazie, inculpatul a purtat o serie de discuții ostile regimului din R.P.R., manifestîndu-și speranța sa în reinstaurarea regimului burghezo-moșieresc.

Interogat la primele cercetări cît și în fața instanței inculpatul Hamzea Adrian recunoaște în parte faptele ce i se pun în sarcină, arătînd că stînd în închisoare cu Diaconescu Stelian a ascultat versurile pe care acesta le scria, versuri care aveau un caracter ostil regimului.

De asemeni arată că la eliberarea din închisoare, la rugămintea lui Diaconescu a luat legătura cu Banu Dumitru, însă susține că nu i-a spus nimica în legătură cu scoaterea poeziilor din închisoare și nici că ar fi discutat cu acesta dușmănos la adresa regimului. Totodată susține că nu a memorat nici o poezie din cele citite de Diaconescu în închisoare, precizînd că a scris patru poezii pe care le-a dat lui Diaconescu, însă la dictarea acestuia în timp ce se afla la Poarta Albă.

Aceste susțineri ale inculpatului, Tribunalul le înlătură ca nesincere, ele fiind infirmate de arătările categorice ale coindicatului Diaconescu Stelian și Banu Dumitru făcute atît în fața organelor de anchetă penală cît și în fața instanței, care în interogatoriile date precizează că inculpatul a cunoscut conținutul poeziilor scrise de Diaconescu Stelian în închisoare că a memorat o parte din ele, pe care le-a transcris și predat lui Diaconescu Stelian cînd s-a eliberat din închisoare, precum și faptul că atît în discuțiile purtate cu Diaconescu Stelian, cît și cu Banu Dumitru au ponegrit realizările regimului din R.P.R., au elogiat modul de viață american, preconizînd schimbarea regimului din țara noastră și instaurarea vechiului regim burghezo-moșieresc.

Față de recunoașterile parțiale ale inculpatului, coroborate cu interogatoriile

fața organelor de anchetă penală cît și în fața instanței precum și cu expertiza grafică efectuată asupra mașinei de scris cît și cu poeziile antipopulare pe care le-a multiplicat și care au fost găsite la Diaconescu Stelian.

Față de cele arătate mai sus, Tribunalul reține ca dovedit în sarcina inculpatei Sestopaly Valentina faptul pentru care a fost trimisă în judecată.

7. Inculpatul POPESCU GRIGORE, a primit în cursul anului 1950 de la numita Caragea Alexandra, cunoscută ca agentă a spionajului francez, în prezent fugită din R.P.R., un pachet cu batiste, pe care erau scrise cu cerneală simpatică instrucțiuni de spionaj, precum și un tub cu soluție dezvoltantă, împreună cu o notiță conținînd modul de dezvoltarea scrisului simpatic.

Acest pachet i-a fost trimis de către trădătorul de patrie Popa Iani aflat la Paris, prin intermediul Legației Franței la București.

Inculpatul Popescu Grigore după ce a primit pachetul cu batiste le-a dezvoltat în cabinetul său medical, luînd cunoștință despre instrucțiunile de spionaj pe care le conținea, după care le-a distrus.

În 1956 inculpatul a fost vizitat de către același spion ce l-a recrutat pe coindicatul Banu Dumitru, cu care ocazie i-a predat din partea lui Popa Iani o scrisoare prin care i se cerea inculpatului să desfășoare pe teritoriul R.P.R. o activitate de spionaj în favoarea fugarilor legionari din străinătate.

Tot cu această ocazie agentul serviciului de spionaj străin i-a comunicat inculpatului că Alexandra Caragea nu mai lucrează pentru serviciul de spionaj al fugarilor români din străinătate, unde lucrase înainte și că lucrează în cadrul serviciului de spionaj francez.

Pentru a-l recruta pe inculpat, spionul l-a vizitat de mai multe ori, cerîndu-i să-l sprijine în activitatea sa de spionaj, fapt ce inculpatul nu a acceptat, omițînd însă să denunțe organelor de stat aceste fapte despre care avea cunoștință.

Atît în fața organelor de anchetă penală (f. 305–315) cît și în fața instanței (f. 36) inculpatul Popescu Grigore recunoaște în întregime faptele ce i se pun în sarcină, precizînd că pachetul de batiste în care erau instrucțiuni de spionaj, după ce le-a dezvoltat și după ce a luat cunoștință de conținutul lor le-a distrus, fără însă a denunța organelor în drept acest lucru.

De asemeni, precizează că nu a acceptat propunerea făcută de a desfășura activitate dușmănoasă în favoarea fugarilor români din străinătate și nici să dea vreun sprijin agentului serviciului de spionaj și că despre aceste fapte nu a adus la cunoștința organelor în drept așa cum era obligat s-o facă.

Faptele ce i se pun în sarcina inculpatului se mai stabilesc și cu declarațiile martorilor Popescu Ortansa, Metianu Elena, date atît la primele cercetări cît și în fața instanței (f. 316–324 Vol. III și f. 43–44 Vol. IV).

Față de cele relatate mai sus, Tribunalul reține ca dovedite în sarcina inculpatului, faptele pentru care a fost trimis în judecată.

ÎN DREPT

I. Inculpații Banu Dumitru și Diaconescu Stelian au fost trimiși în judecată pentru infracțiunile p.p. de art. 193/2 al. 2 C.P. comb. cu art. 194/4 C.P. și pentru infracțiunea p.p. de art. 209 pct. 2 lit. a și b al. 2 C.P.

1. În ceea ce privește infracțiunea de trădare de patrie p.p. de art. 194/2 al. 2 C.P. comb. cu art. 194/4 C.P. Tribunalul constată

Aceste informații transmise de către ambii inculpați agentului serviciului de spionaj străin, puteau să provoace urmări deosebit de grave pentru securitatea statului nostru.

Inculpații Banu Dumitru și Diaconescu Stelian știau că informațiile și știrile transmise agentului serviciului de spionaj străin, nu trebuiesc cunoscute de aceștia, deoarece ele nu sînt destinate publicității, conștienți fiind că astfel de fapte pot avea urmări deosebit de grave pentru securitatea statului nostru și totuși cu intenție contrarevoluționară au transmis aceste informații cu scopul de a lovi în securitatea și existența statului nostru democrat popular.

Astfel, în speță sînt întrunite obiectul, latura obiectivă, subiectul și latura subiectivă a infracțiunii de trădare de patrie p.p. de art. 194/2 al. 2 C.P. comb. cu art. 194/4 C.P., ce li s-a reținut în sarcina ambilor inculpați pentru care urmează a fi sancționați ca atare.

2. În ceea ce privește crima de uneltire contra ordinii sociale prin agitație p.p. de art. 209 pct. 2 lit. a și b al. 2 C.P. ce li se mai pune în sarcina inculpaților Banu Dumitru și Diaconescu Stelian și pentru care au fost trimiși în judecată, Tribunalul constată că din probatoriul administrat în cauză, rezultă că sînt întrunite și elementele acestei infracțiuni, deoarece:

Inculpatul Banu Dumitru în perioada 1948–1958 și inculpatul Diaconescu Stelian în perioada 1955–1958 au desfășurat o vastă activitate dușmănoasă regimului democrat popular din R.P.R., atît prin discuțiile dușmănoase purtate între ei cît și cu alte persoane, în cadrul cărora analizau și comentau în mod ostil regimul, măsurile luate de partid și Guvern, precum și evenimentele interne și internaționale, propovăduind schimbarea regimului democrat popular din R.P.R. și instaurarea vechiului regim burghezo-moșieresc, cît și prin poeziile dușmănoase regimului scrise de legionarul Radu Gyr și de către Diaconescu Stelian, care au fost citite de mai multe persoane pe marginea cărora purtau discuții dușmănoase la adresa regimului, așa cum s-a arătat în expunerea stării de fapt, pentru fiecare inculpat în parte.

Această activitate dușmănoasă a inculpaților făcută sub formele arătate mai sus, putea avea urmări deosebit de grave pentru securitatea statului nostru.

Inculpații Banu Dumitru și Diaconescu Stelian și-au desfășurat activitatea lor contrarevoluționară, conștienți fiind că prin aceasta comite o infracțiune prevăzută și pedepsită de lege și totuși în mod liber și voit au comis faptele, acceptînd în același timp rigorile legii.

3. Inculpatul Banu Dumitru a mai fost trimis în judecată și pentru crima de uneltire contra ordinii sociale p.p. de art. 209 pct. 1 C.P.

Faptele stabilite și reținute în sarcina inculpatului așa cum s-a arătat în expunerea faptică, întrunește în drept elementele constitutive ale acestei infracțiuni deoarece:

Inculpatul Banu Dumitru, vechi legionar în cursul anului 1948 a fost recrutat de Popescu Sebastian în grupul subversiv legionar în forma de „trînd”, reactivînd mișcarea legionară care avea drept scop schimbarea ordinii sociale existentă în stat noua formă de activitate clandestină a organizației legionare care avea drept scop

marginie a orașului Lausanne, printre maișii arbori ce străjuiesc țărmul helvet al Léman-ului, de unde se văd, dincolo, culmile semețe din lanțul Mont Blanc. Pe o largă distanță în jur plutește atmosfera pașnică, prielnică reculegerii pioase, regăsirii resurselor de meditație senină la trecerea tuturor prin lume. M-am lăsat, într-o împrejurare, prins de mrejele acelei naturi, am aprins o luminare pentru sufletul prietenului pierdut, pentru ispășirea păcatelor lui cu voie și fără voie și am sperat că a anilor curgere, măcar, va fi prielnică aducerii sale mai aproape în memoria obștească. Succesiunea de editări și reeditări avea, s-ar fi zis, un asemenea legitim scop, prin stimularea analizelor competente și darea la o parte a vâurilor țesute tendențios și abuziv, din rațiuni fără raport cu promovarea strictă a valorii literare.

Pare-se că anii s-au scurs oarecum în răspăr cu evidențele Operei ipse puse în circulație. Discreditați noi pe seama ostracizatăului poet vin să desăvârșească procesul diabolic de culpabilizare instrumentată de acoliții ideologici ai fostei puteri dictatoriale, în stilul și cu ajutorul organelor de represiune. Surpriza a fost de a-l vedea în ingratal rol de pârtaș, cu certitudine involuntar, al „mafiei securiste” pe un critic cu nete opțiuni liberale, decis altminteri să combată sincer și eficient reziduurile comuniste. Dar cât de anevoioasă este ruperea totală de mentalitățile pernicioase dovedește singur, când se erijează în judecător moral intransigent, pe baza informațiilor de culise, primite de la unul și altul (surse echivalente birfelor de cafeana), uitându-și subit postura de experimentat analist al textelor publicate, unice argumente la judecata supremă. Deși declară că drumurile i s-au intersectat, cu ale poetului, absolut întâmplător, de unde o cunoaștere mai mult decât tangențială a persoanei sale, se hazardează să-i atribuie tot soiul de tare: egoist, cîrcotaș, calomniator, infidel, corupt, invidios, veșnic ciufut și versatil, în fine un repudiabil Iago. Există mărturii autorizate, bunăoară în cartea lui Ovid S. Crohmăniceanu, *Amintiri deghizate*, care depun, aproape invers, despre sociabilitatea lui Caraion, nevoia sa imperioasă de a stabili prietenii, întreținute cu devotament și dăruire durabilă. Eu însumi am beneficiat de afecțiunea sa constantă, cam de pe când realizase acel unic număr din *Agora*, am avut „uși deschise” oricînd la el, și după ce acumulasem la activ un impunător teanc de cărți. Prea marea apropiere m-a inhibat de a-i arăta, cum merita, în scris prețuirea justificată, ceea ce – rar în mediul scriitoricesc animat de orgolii și competiții exacerbate – nu i-a modificat atitudinea. Nu pretindea tributul elogiilor necondiționate nimănui din cercul apropiaților. Iar tendința lui mergea spre lărgirea continuă a acestui cerc, în interiorul căruia adulterii din convenționalism pierdeau treptat teren, se trezeau de prisos, incomodați, lăsați de izbeliște. Primea vizite și răspundea invitațiilor cu vădita speranță de a alterna, cu ore de destindere, un program încărcat de lucru. Muncea teribil și nu ostenea să-și extindă mereu domeniul de aplicație, prin traduceri sau comentarii, cu o vervă căpătată în anii tinereții, de jurnalism frenetic. Poate n-avea o cultură riguroasă, în schimb practica un cult fervent al cărții. Perseverent, exploatare cîte șanse se găseau pentru a-și forma o cuprinzătoare bibliotecă, mai ales de poezie universală, în principalele limbi. Sigur, nu concura în rarități cu amicului Mony (Croh), totuși ajunsese să stîrnească destule invidii celor ce-i priveau mulțimea exemplarelor maniacal rînduite în rafturi, pe mai toți pereții casei. Chiar mă întrebam ce se va fi întîmplat, după precipitata plecare, cu seriile quasi-integrale din colecția

(1968)

oroare, greață, se crede îndreptățită să le contabilizeze printre dovezile unui mizantrop cinic, atestînd grave deficiențe de caracter din partea poetului. Cu asemenea judecată epidermică, Villon trece în șleahta borfașilor, Baudelaire se trădează un profanator de cadavre, pervers contemplator al *hoitului*, alții și alții îngroașă rîndurile ordinarilor maniacali sexuali, pornografi de duzină, fiindcă au dat deoparte carapacea prejudecăților în materie de senzualism. Se alimentează, astfel, un fals grosolan, confuzia de a-l face pe poet, oricare, direct vinovat și complice la „mizeriile” lumii, cu care eul liric intră în comunicare, pe măsura antenelor lui rafinate, nu pentru că s-ar complăce în perversiune, certat cu exigențele onorabilității.

Miră în procedura improvizatei procurare că nu trădează nici o tendință de îndoială cît privește veridicitatea „dezvăluirilor” și nici nu se lasă impresionată de prestigiul Operei, asupra căreia năpustește o secure boantă, acolo unde s-ar cere finețea bisturului de înaltă performanță. Cu nonșalanță, sunt ignorate considerațiile afitor critici notorii (vezi, bunăoară, capitolul Ion Caraion din primul volum al *Scriitorilor români de azi* de Eugen Simion). Și, atunci, orice discuție cade în derizoriu. Curată zădărnice a mai insista!

Pentru simpla informare a opiniei noastre publice, este cazul să se știe că, în ochii multor străini, Caraion are o statură apreciabilă. Pe cînd i se orchestrau, în țară, denigrări veninoase, confrăți occidentali înțelegeau să participe la alcătuirea unui volum omagial pentru poetul emigrant, tocmai ajuns la 60 de ani. Citez din textul semnat de André Frenaud: „*Afirmarea demnității omului, pornind de la situația celui umilit, iată elanul care nutrește, motorul poeziei lui Caraion. Explozivă, contractată, cu intreruperi și permanent fluentă, în vervă cu toate ocolirile și diversitatea ei. Cum să nu năvălească această poezie din lăuntru cuiva care a petrecut unsprezece ani în pușcărie? E de înțeles nerăbdarea lui, atât mai dihai cu cît celui ce i-a fost impusă tăcerea îndelung, omul acesta pipiriu și cu o sănătate fragilă, posedă o vitalitate poetică excepțională. Viziunea catastrofală asupra lumii alimentează o durere de neșters, tresărind într-una. Un om marcat în profunzime, căruia îi apreciem ardoarea și indignarea și care ne impresionează cu atât mai mult cu cît tandrețea și grija față de soarta*

Geo ȘERBAN

(continuare în pag. 28)

închisoare, la rugămintea lui Diaconescu a marcat legătura cu Banu Dumitru, însă susține că nu i-a spus nimica în legătură cu scoaterea poeziilor din închisoare și nici că ar fi discutat cu acesta dușmănos la adresa regimului. Totodată susține că nu a memorat nici o poezie din cele citite de Diaconescu în închisoare, precizînd că a scris patru poezii pe care le-a dat lui Diaconescu, însă la dictarea acestuia în timp ce se afla la Poarta Albă.

Aceste susțineri ale inculpatului, Tribunalul le înlătură ca nesincere, ele fiind infirmate de arătările categorice ale coinculpaților Diaconescu Stelian și Banu Dumitru făcute atît în fața organelor de anchetă penală cît și în fața instanței, care în Interogatoriile date precizează că inculpatul a cunoscut conținutul poeziilor scrise de Diaconescu Stelian în închisoare că a memorat o parte din ele, pe care le-a transcris și predat lui Diaconescu Stelian cînd s-a eliberat din închisoare, precum și faptul că atît în discuțiile purtate cu Diaconescu Stelian, cît și cu Banu Dumitru au pomenit realizările regimului din R.P.R., au elogiat modul de viață american, preconizînd schimbarea regimului din țara noastră și instaurarea vechiului regim burghezo-moșieresc.

Față de recunoașterile parțiale ale inculpatului, coroborate cu interogatoriile coinculpaților Diaconescu Stelian și Banu Dumitru, precum și cu expertiza grafică aflată la dosar, Tribunalul reține ca dovedit în sarcina inculpatului faptul pentru care a fost trimis în judecată.

6. Inculpata SESTOPALY VALENTINA, în toamna anului 1955, după eliberarea din închisoare a lui Diaconescu Stelian, acesta luînd legătura cu ea au discutat despre unele poezii cu conținut antipopular scrise de el în închisoare, după care i-a cerut inculpatei să le multiplice la mașina ei de scris.

Inculpata Sestopaly Valentina a fost de acord cu această propunere și în toamna anului 1955 și vara anului 1957 a dactilografiat în cîte 3-4 exemplare un număr însemnat de poezii cu conținut dușmănos orînduirii de stat din R.P.R., scrise de Diaconescu Stelian în închisoare, precum și după eliberarea sa, luînd cunoștință în întregime de conținutul contrarevoluționar al acestor materiale.

În timp ce lucra la multiplicarea acestor poezii, inculpata Sestopaly Valentina a primit instrucțiuni de la coinculpatul Diaconescu Stelian să nu discute cu nimeni despre poeziile antipopulare pe care le-a scris, să nu le arate la nimeni, să nu oprească nici o copie după aceste poezii, iar pe cele pe care eventual le-ar greși în timpul multiplicării să le distrugă, instrucțiuni pe care inculpata le-a îndeplinit întocmai.

În vara anului 1957 a primit de la coinculpatul Diaconescu Stelian, spre multiplicare prefața cărții „Antologia poezilor români din exil”, precum și cîteva poezii cuprinse în ea, pe care după ce le-a multiplicat le-a predat lui Diaconescu Stelian, care la rîndul său le-a difuzat în rîndul unor elemente ostile regimului cu care acesta avea legături.

În fața organelor de anchetă penală (f. 180-193 Vol. III) cît și în fața instanței (f. 35 Vol IV) inculpata Sestopaly Valentina recunoaște faptele ce i se pun în sarcină, recunoașteri ce se coroborează cu interogatoriile coinculpatului Diaconescu Stelian, date atît în

legătura cu Banu Dumitru, însă susține că nu i-a spus nimica în legătură cu scoaterea poeziilor din închisoare și nici că ar fi discutat cu acesta dușmănos la adresa regimului. Totodată susține că nu a memorat nici o poezie din cele citite de Diaconescu în închisoare, precizând că a scris patru poezii pe care le-a dat lui Diaconescu, însă la dictarea acestuia în timp ce se afla la Poarta Albă.

Aceste susțineri ale inculpatului, Tribunalul le înlătură ca nesincere, ele fiind infirmate de arătările categorice ale coinculpaților Diaconescu Stelian și Banu Dumitru făcute atât în fața organelor de anchetă penală cât și în fața instanței, care în interogatoriile date precizează că inculpatul a cunoscut conținutul poeziilor scrise de Diaconescu Stelian în închisoare că a memorat o parte din ele, pe care le-a transcris și predat lui Diaconescu Stelian când s-a eliberat din închisoare, precum și faptul că atât în discuțiile purtate cu Diaconescu Stelian, cât și cu Banu Dumitru au pomenit realizările regimului din R.P.R., au elogiat modul de viață american, preconizând schimbarea regimului din țara noastră și instaurarea vechiului regim burghez-moșieresc.

Față de recunoașterile parțiale ale inculpatului, coroborate cu interogatoriile coinculpaților Diaconescu Stelian și Banu Dumitru, precum și cu expertiza grafică aflată la dosar, Tribunalul reține ca dovedit în sarcina inculpatului faptul pentru care a fost trimis în judecată.

6. Inculpata SESTOPALY VALENTINA, în toamna anului 1955, după eliberarea din închisoare a lui Diaconescu Stelian, acesta luând legătura cu ea au discutat despre unele poezii cu conținut antipopular scrise de el în închisoare, după care i-a cerut inculpatei să le multiplice la mașina ei de scris.

Inculpata Sestopaly Valentina a fost de acord cu această propunere și în toamna anului 1955 și vara anului 1957 a dactilografiat în câte 3-4 exemplare un număr însemnat de poezii cu conținut dușmănos orînduirii de stat din R.P.R., scrise de Diaconescu Stelian în închisoare, precum și după eliberarea sa, luând cunoștință în întregime de conținutul contrarevoluționar al acestor materiale.

În timp ce lucra la multiplicarea acestor poezii, inculpata Sestopaly Valentina a primit instrucțiuni de la coinculpatul Diaconescu Stelian să nu discute cu nimeni despre poeziile antipopulare pe care le-a scris, să nu le arate la nimeni, să nu oprească nici o copie după aceste poezii, iar pe cele pe care eventual le-ar greși în timpul multiplicării să le distrugă, instrucțiuni pe care inculpata le-a îndeplinit întocmai.

În vara anului 1957 a primit de la coinculpatul Diaconescu Stelian, spre multiplicare prefața cărții „Antologia poezilor români din exil”, precum și câteva poezii cuprinse în ea, pe care după ce le-a multiplicat le-a predat lui Diaconescu Stelian, care la rândul său le-a difuzat în rândul unor elemente ostile regimului cu care acesta avea legături.

În fața organelor de anchetă penală (f. 180-193 Vol. III) cât și în fața instanței (f. 35 Vol IV) inculpata Sestopaly Valentina recunoaște faptele ce i se pun în sarcină, recunoașteri ce se coroborează cu interogatoriile coinculpatului Diaconescu Stelian, date atât în

precizând că pachetul de batiste în care erau instrucțiuni de spionaj, după ce le-a dezvoltat și după ce a luat cunoștință de conținutul lor le-a distrus, fără însă a denunța organelor în drept acest lucru.

De asemeni, precizează că nu a acceptat propunerea făcută de a desfășura activitate dușmănoasă în favoarea fugarilor români din străinătate și nici să dea vreun sprijin agentului serviciului de spionaj și că despre aceste fapte nu a adus la cunoștința organelor în drept așa cum era obligat s-o facă.

Faptele ce i se pun în sarcina inculpatului se mai stabilesc și cu declarațiile martorilor Popescu Ortansa, Metianu Elena, date atât la primele cercetări cât și în fața instanței (f. 316-324 Vol. III și f. 43-44 Vol. IV).

Față de cele relatate mai sus, Tribunalul reține ca dovedite în sarcina inculpatului, faptele pentru care a fost trimis în judecată.

ÎN DREPT

I. Inculpații Banu Dumitru și Diaconescu Stelian au fost trimiși în judecată pentru infracțiunile p.p. de art. 193/2 al. 2 C.P. comb. cu art. 194/4 C.P. și pentru infracțiunea p.p. de art. 209 pct. 2 lit. a și b al. 2 C.P.

1. În ceea ce privește infracțiunea de trădare de patrie p.p. de art. 194/2 al. 2 C.P. comb. cu art. 194/4 C.P., Tribunalul constată că sînt întrunite în speță elementele constitutive ale acestei infracțiuni deoarece:

Inculpații Banu Dumitru și Diaconescu Stelian – cetățeni români – în cursul anului 1956 în împrejurările arătate în starea de fapt, au acceptat să lucreze pentru serviciul de spionaj al unei puteri străine și conform instrucțiunilor verbale și scrise, prevăzute în cele 16 microfilme pe care le-au primit, care a fost trimisă la trădătorul de patrie Popa Iani din Paris, care se află în slujba serviciului de spionaj francez – o serie de informații, care deși nu construiesc secrete de stat, totuși nu sînt destinate publicității.

Astfel inculpații au dat informații privind închisorile din țară unde se găsesc deținuți politici, despre regimul din închisori, despre comportarea personalului penitenciarelor, hrana deținuților, despre atitudinea pe care o au foștii comandanți politici în închisori, despre așa zisele „tulburări studențești din Capitală”, despre starea de spirit a populației, atitudinea ei față de regim, precum și modul cum au fost comentate evenimentele din R. P. Ungaria, precum și un manuscris întocmit de Diaconescu Stelian ce cuprindea sugestii în privința intensificării activității provocatoare întreprinse de statele occidentale împotriva țărilor lagărului socialist.

De asemeni inculpații au întocmit și predat conform instrucțiunilor primite, agentului serviciului de spionaj străin, un tabel cu circa 60 de persoane ostile regimului, cât și o listă cu 15 persoane, pe care ei le considerau că pot fi folosite de serviciul de spionaj străin.

Totodată, au mai întocmit un material ostil regimului nostru privind activitatea unor scriitori, precum și o listă cu informații ce cuprindeau date despre arestarea unor P.N.Ț.-iști, despre măsurile luate împotriva unor scriitori și despre arestările făcute în rândurile studenților și altele, pe care le-a ascuns, urmînd să fie predate agentului atunci cînd va reveni în țară.

expunerea stării de fapt, pentru fiecare inculpat în parte.

Această activitate dușmănoasă a inculpaților făcută sub formele arătate mai sus, putea avea urmări deosebit de grave pentru securitatea statului nostru.

Inculpații Banu Dumitru și Diaconescu Stelian și-au desfășurat activitatea lor contrarevoluționară, conștienți fiind că prin aceasta comite o infracțiune prevăzută și pedepsită de lege și totuși în mod liber și voit au comis faptele, acceptînd în același timp rigorile legii.

3. Inculpatul Banu Dumitru a mai fost trimis în judecată și pentru crima de uneltire contra ordinii sociale p.p. de art. 209 pct. 1 C.P.

Faptele stabilite și reținute în sarcina inculpatului așa cum s-a arătat în expunerea faptică, întrunește în drept elementele constitutive ale acestei infracțiuni deoarece:

Inculpatul Banu Dumitru, vechi legionar în cursul anului 1948 a fost recrutat de Popescu Sebastian în grupul subversiv legionar în formă de „trifoi”, reactivînd mișcarea legionară care avea drept scop schimbarea ordinii sociale existentă în stat noua formă de activitate clandestină a organizației legionare, care avea drept scop schimbarea formei de guvernămînt democratice din R.P.R., în cadrul căruia a participat, reactivînd pe membrii mișcării legionare, țînînd cu ei legătura de la om la om, organizînd strîngerea de bani și alimente pentru ajutorarea legionarilor, contribuînd în felul acesta la ajutorul legionar.

Inculpatul Banu Dumitru și-a dat seama că activînd în cadrul unei organizații subversive, care avea drept scop schimbarea formei de guvernămînt democratic din R.P.R., comite o infracțiune prevăzută și pedepsită de lege și totuși în mod conștient a comis fapta, acceptînd de bună voie urmările ilicitului penal.

II. Inculpații Hamzea Adrian, Jecu Ecaterina și Bălăcioiu Ecaterina au fost trimiși în judecată pentru infracțiunea p.p. de art. 209 pct. 2 lit. a și b al. 2 C.P.

1. Faptele stabilite și reținute în sarcina inculpaților menționați mai sus, întrunește în drept elementele constitutive ale acestei infracțiuni deoarece:

Inculpații Hamzea Adrian, Jecu Ecaterina și Bălăcioiu Ecaterina, au purtat o serie de discuții dușmănoase la adresa regimului democrat popular din R.P.R. cu diferite elemente ostile regimului nostru, așa cum s-a arătat în starea de fapt pentru fiecare inculpat în parte.

În cadrul acestor discuții inculpații analizau în mod dușmănos măsurile luate de partid și guvern, comentau în mod ostil regimul, evenimentele interne și internaționale, propovăduînd schimbarea regimului democrat popular din R.P.R. și instaurarea vechiului regim burghez-moșieresc.

În plus inculpata Bălăcioiu Ecaterina a mai citit și o serie de poezii, scrise de fugarii români din străinătate, pe marginea cărora au făcut împreună cu Diaconescu Stelian o serie de comentarii ostile regimului nostru, afirmînd că în R.P.R. nu există libertate și că scriitorii

(1972)

← ar scrie nu din convingere ci numai din interese materiale.

Din această activitate agitatorică făcută de către inculpații de mai sus, sub diferite forme, putea să rezulte urmări deosebit de grave pentru securitatea statului nostru.

Inculpații Hamzea Adrian, Jecu Ecaterina și Bălăcioiu Ecaterina și-au dat seama că activitatea lor contrarevoluționară prezenta o pericolozitate socială deosebit de mare pentru regimul democrat popular din R.P.R., conștiința fiind că faptele lor constituie o infracțiune p.p. de lege și totuși în mod liber și voit și-au desfășurat activitatea lor ostilă regimului nostru, acceptând de bună voie rigorile legii.

2. Inculpata Jecu Ecaterina a mai fost trimisă în judecată pentru infracțiunea p.p. de art. 194/2 al. 2 C.P. comb. cu art. 194/4 C.P. și infracțiunea p.p. de art. 209 pct. 2 lit. a și b C.P.

În ceea ce privește infracțiunea p.p. de art. 194/2 al. 2 comb. cu art. 194/4 C.P., din probatoriul administrat în cauză, rezultă că nu sînt întrunite elementele constitutive ale acestei infracțiuni, deoarece: nu s-a stabilit că inculpata ar fi predat lui Banu Dumitru informații pentru a le da agentului serviciului de spionaj străin.

Totuși din probele administrate în cauză, rezultă că inculpata a înlesnit o întâlnire între agentul serviciului de spionaj și coinculpatul

Inculpatul Popescu Grigore în cursul anului 1956 luînd legătura cu agentul serviciului de spionaj străin care-l recrutase pe Banu Dumitru și aflînd de la acesta misiunile de spionaj cu care venise în R.P.R. și anume de a culege informații din domeniul militar, economic și politic, așa cum rezultă din microfilmele aflate la dosar (Vol. I f. 199-209) nu a denunțat aceasta organelor în drept.

Că deci, Tribunalul reține în sarcina inculpatului această infracțiune, pentru care urmează să-l sancționeze.

Față de motivarea în fapt și în drept analizată mai sus, Tribunalul constată că cererile formulate de apărare de a se schimba calificarea infracțiunilor încadrate în art. 209 pct. 2 lit. a și b al. 2 C.P. pentru Diaconescu Stelian, Jecu Ecaterina, Hamzea Adrian și Sestopaly Valentina în infracțiunea p.p. de art. 209 pct. 2 lit. a C.P., precum și cererea formulată în plus pentru Sestopaly Valentina de a se schimba calificarea din infracțiunea p.p. de art. 121 C.P. comb. cu art. 209 pct. 2 lit. a, b al. 2 C.P. în infracțiunea p.p. de art. 325 pct. 1 C.P., toate aceste cereri sînt neîntemeiate, menținîndu-se calificările demonstrate prin motivarea de mai sus a acestei sentințe.

De asemenea, pentru considerațiunile arătate mai sus, Tribunalul constată că este tot atît de neîntemeiată cererea apărării formulată pentru Diaconescu Stelian de a se schimba calificarea din infracțiunea p.p. de art. 194/2 al. 2 comb. cu art. 194/4 C.P. în

Îl obligă a plăti 600 (șase sute) lei cheltuieli de judecată și îi compută prevenția de la 26 martie 1958.

2. **DIACONESCU STELIAN**, la muncă silnică pe viață pentru infracțiunea p.p. de art. 194/2 al. 2 C.P. comb. cu art. 194/4 al. 1 C.P. și la 25 (douăzeci și cinci) ani muncă silnică și 10 (zece) ani degradare civică pentru infracțiunea p.p. de art. 209 pct. 2 lit. a și b al. 2 C.P.

Conform art. 101 C.P. va executa muncă silnică pe viață și 10 (zece) ani degradare civică.

Se dispune confiscarea totală a averii personale potrivit art. 25 pct. 6 C.P. comb. cu art. 30 din Codul Familiei.

Îl obligă a plăti 500 (cinci sute) lei cheltuieli de judecată.

Îi compută prevenția de la 26 martie 1959.

— Făcînd aplicațiunea art. 121 C.P. comb. cu art. 194/2 al. 2 C.P. și art. 194/4 al. 1 C.P., art. 157 C.P., art. 31 C.P., art. 209 pct. 2 lit. a și b al. 2 C.P., art. 101 C.P., art. 25 pct. 6 C.P. și art. 30 din Codul Familiei, art. 304 și 463 C.J.M., condamnă pe:

3. **JECU G. ECATERINA** la 18 (optsprezece) ani temniță grea pentru infracțiunea p.p. de art. 121 C.P. comb. cu art. 194/2 al. 2 C.P. și art. 194/4 al. 1 C.P. cu aplicațiunea art. 157 și art. 31 prin schimbare de calificare din infracțiunea p.p. de art. 194/2 al. 2 C.P. comb. cu art. 194/4 al. 1 C.P.

O mai condamnă pe aceeași inculpată la 15 (cincisprezece) ani temniță grea și 10 (zece) ani degradare civică pentru infracțiunea p.p. de art. 209 pct. 2 lit. a și b al. 2 C.P. comb. cu art. 31 Cod Penal.

Conform art. 101 C.P. va executa 18 (optsprezece) ani temniță grea și 10 (zece) ani degradare civică.

Se dispune confiscarea totală a averii personale, conf. art. 25 pct. 6 C.P. comb. cu art. 30 din Codul Familiei.

O obligă a plăti 300 (trei sute) lei cheltuieli de judecată.

Îi compută prevenția de la 13 mai 1958.

— Făcînd aplicațiunea art. 209 pct. 2 lit. a și b al. 2 C.P., art. 31 Cod Penal, art. 25 pct. 6 C.P. și art. 30 din Codul Familiei art. 304 și 463 C.J.M., condamnă pe:

4. **BĂLĂCIOIU G. ECATERINA**, la 18 (optsprezece) ani temniță grea și la 10 (zece) ani degradare civică pentru infracțiunea p.p. de art. 209 pct. 2 lit. a și b al. 2 C.P., cu aplicațiunea art. 31 C.P.

Se dispune confiscarea totală a averii personale a inculpatei conf. art. 25 pct. 6 C.P. cu respectarea dispozițiilor art. 30 din Codul Familiei.

O obligă a plăti 400 (patru sute) lei cheltuieli de judecată.

Îi compută prevenția de la 23 mai 1958.

— Făcînd aplicațiunea art. 209 pct. 2 lit. a și b al. 2 C.P., art. 25 pct. 6 C.P., art. 30 din

Ton
sumbri
Va adu
trăznet
imens v
gratuit
abomir
Pagini
curmez
fi cuven
opera ș
de-a cu
adversa
cu toat
demoni
tumultu
ajuns în
prin uri
siguran
premat
boli cor
precum
biciul ce
alegere
stîrni ne
din conf
Conștier
vrea să
pozitiv,
încuraj
tribulați
oricum,
poetului
nici un c
logică a
lucrurile
că această
Să p
personal
memori
cere nu
unei noi
ale scriit
lupi pro
zdravă
după 19
șazecis
Și Mihai
adresat
Caraion
Scriitoru
era contr
regim, co
cenzurii a
public - c
de apă. În
apără, se
de a plec
teatrul: re

Cît de negru este Ion cel Negru

„Tot ce a săvîrșit a fost din pasiune și din autenticitate. Nu și-a interzis nimic decît scrupurile”.

(Ion Caraion)

Ion Caraion plutește aidoma unui nor sumbru și echivoc pe cerul poeziei românești. Va aduce o ploaie mănoasă ori doar fulgere și trăznete pîrjolitoare, în încruntarea lui tragică, imens vindicativă, sau pur și simplu de-o violență gratuită, în stare stihială? Știu că a scris pagini abominabile. Pagini intrigante, calomnioase. Pagini prin care s-a pus nu numai de-a curmezisul admirației și gartitudinii cu care s-ar fi convenit a-l trata, noi, cei care-i citim și recitim opera și ne cutremurăm de destinul său, ci și de-a curmezisul propriei sale conștiințe, de mare adversar, de mare victimă a comunismului. Și cu toate acestea nu-l pot părăsi, nu-l pot demoniza pe acest poet de rang înalt, cu o tumultuoasă biografie contradictorie, care n-a ajuns însă niciodată un bard oficial, care a trecut prin uriașe și îndelungate suferințe, unele cu siguranță încă necunoscute, care și-a sfîrșit zilele prematur, departe de patrie, ca urmare a unei boli contractate din perioada cînd trudea, precum un sclav antic, în minele de plumb, sub biciul celor mai implacabili torționari. Știu că alegerea e dificilă. Știu că, oricare ar fi ea, ar stîrni nemulțumiri în rîndul unora sau altora din confracții și cititorii la a căror opinie țin. Conștient de starea dilematică în care mă aflu, vreau să vorbesc acum despre Ion Caraion cel pozitiv, despre ceea ce rămîne valoros, fertil și încurajator de bună credință. Și, într-o logică a Binelui, acea „realitate spre care tind toate lucrurile”, după cum socotea Aristotel, presupun că aceasta va prevala.

Să pornim de la părțile vulnerabile ale personalității lui Ion cel Negru. De la, bunăoară, memoriul ce l-a adresat lui Ceaușescu, în care cere nu numai înființarea unei noi edituri sau a unei noi reviste, mai apropiate de nevoile reale ale scriitorimii, ci ia și apărarea, vai, a bătrînilor lupi proletcultuști, a nomenclaturistilor culturali, zdravăn zdruncinați de miniliberalizarea de după 1965, amenințați în privilegiile lor de șaiciești pe care-i tratează cu vîdită antipatie. Și Mihail Bulgakov, ajuns la ananghie, i s-a adresat în scris lui Stalin. Dar, cum însuși Caraion recunoaște, acela era „un gest limitat”. Scriitorul rus „pleda (pentru) libertatea exprimării, era contra cenzurii sub orice regim și a oricărui regim, considerînd că scriitorul care nu e contra cenzurii ar fi de comparat cu un pește ce ar declara public - dacă peștii ar vorbi - că el nu are nevoie de apă. În memoriul său, Bulgakov se explică, se apără, se confesează, atacă și cere sau îngăduința de a pleca din țară sau dreptul de a munci într-un teatru: regizor, actor, chiar figurant”. Autorul

culpa personală (mă rog, cedarea, compromisul, consimțămîntul la fals) al acesteia. Să nu uităm că, deși „eliberat” din tendință, Caraion rămînea captivul sistemului: „De fapt, se trecea dintr-o curte mai mică de temniță în curtea unei temnițe mai mari (...). Fostii condamnați politici, deși «eliberați», au continuat să fie socotiți o primejdie, să fie amenințați, persecutați, interogați, supuși la continue presiuni morale și materiale, în sfîrșit împinși la acte disperate”. Nu cumva acest text reprezintă tocmai un asemenea „act disperat”? Nu cumva subtextul său îl constituie un paradoxal S.O.S.?

După cum nu se cuvine uitat enormul, paroxisticul efort săvîrșit de acest om mărunț la trup, cu sănătatea compromisă, prigonit, pînă la a fi condamnat la moarte, pentru a-și înfăptui opera. Un efort, am fi tentați a spune, balzacian, deși într-un context mult mai dramatic. Să-i dăm iarăși cuvîntul: „Se spune că Balzac, mort la 51 de ani, a intrat în agonie printr-o prelungită febră. Cînd ea i-a mai scăzut, ar fi scrișnit: «opt zile de febră... aș fi avut timpul să scriu o carte!»”. Ni-l putem închipui lesne pe Caraion scrișnind la fel, pe patul său de muribund, din exil. Repetăm: cu toate că ar fi avut prilejul, autorul Cîntecelor negre nu s-a înrolat în rîndul barzilor realist-socialiști, privilegiați de cîrmuire. Sau, spre a recurge din nou la vorbele sale: „O bună conduită și o anume speță de plecaciuni și gudurări la picioarele potențailor (...) i-ar fi îngăduit să fie reintegrat, însă nu i-a mai trebuit. Între minciună și conștiință a ales-o pe cea din urmă”. Cel puțin în postura de poet.

Mai mult decît atît, „rechizitoriile la care-i supune pe cavalerii lașității și oportunismului sînt un exemplu de conduită morală”. Începînd cu cele scrise asupra oribilului cuplu dictatorial al „epocii de aur”, pe care nici o pană nu l-a fixat într-un chip mai vitriolant: „Prea de multă vreme, cu nerușinare, un bilbîit vorbește de lumină și de clasa muncitoare pe care a trădat-o și a dat-o uitării, însă de pe spatele căreia își face palate, yachturi, helicoptere, voiajază, își îngăduie împrumuturi exorbitante la occidentali, împrumută apoi cu sume mari și cu armament țări de care nu ne leagă nici o speranță, fără a fi tras la răspundere. Controlul averii lui nu se face? Rotarea nu e și pentru el? Nu mai puteam la nesfîrșit suporta pe singurii doi actori ai ecranului televiziunii române: o acritură de femeie care n-a depășit inteligența și răutatea maimuței, alături de un neom scremut, gîguit, care, deși nu știe vorbi, pâlăvrăgește și bilbăie, bilbie și pâlăvrăgește, amenință, obligă, gesticulează, decide, se rătoiește, se agită, se auto-aplaudă, înfometează, jefuie, risipește spre a-și măguli mediocritatea, vanitățile, orbirea, nesăușul și, pe de altă parte, constrînge milioane de muncitori exploatați să moară mărind producția (cui oare folosește ce produce lumea aceasta românească), pentru ea ei doi, actorii și voiajorii, să trăiască bine, lăbărîndu-se de ani de zile, ei doi, cu mai toată familia lor, peste un teritoriu sacru: patrimoniul material și spiritual al poporului român”.

Îl obligă a plăti 600 (șase sute) lei cheltuieli de judecată și îi compută prevenția de la 26 martie 1958.

2. **DIACONESCU STELIAN**, la muncă silnică pe viață pentru infracțiunea p.p. de art. 194/2 al. 2 C.P. comb. cu art. 194/4 al. 1 C.P. și la 25 (douăzeci și cinci) ani muncă silnică și 10 (zece) ani degradare civică pentru infracțiunea p.p. de art. 209 pct. 2 lit. a și b al. 2 C.P.

Conform art. 101 C.P. va executa muncă silnică pe viață și 10 (zece) ani degradare civică.

Se dispune confiscarea totală a averii personale potrivit art. 25 pct. 6 C.P. comb. cu art. 30 din Codul Familiei.

Îl obligă a plăti 500 (cinci sute) lei cheltuieli de judecată.

Îi compută prevenția de la 26 martie 1959.

- Făcînd aplicațiunea art. 121 C.P. comb. cu art. 194/2 al. 2 C.P. și art. 194/4 al. 1 C.P., art. 157 C.P., art. 31 C.P., art. 209 pct. 2 lit. a și b al. 2 C.P., art. 101 C.P., art. 25 pct. 6 C.P. și art. 30 din Codul Familiei, art. 304 și 463 C.J.M., condamnă pe:

3. **JECU G. ECATERINA** la 18 (optsprezece) ani temniță grea pentru infracțiunea p.p. de art. 121 C.P. comb. cu art. 194/2 al. 2 C.P. și art. 194/4 al. 1 C.P. cu aplicațiunea art. 157 și art. 31 prin schimbare de calificare din infracțiunea p.p. de art. 194/2 al. 2 C.P. comb. cu art. 194/4 al. 1 C.P.

O mai condamnă pe aceeași inculpată la 15 (cincisprezece) ani temniță grea și 10 (zece) ani degradare civică pentru infracțiunea p.p. de art. 209 pct. 2 lit. a și b al. 2 C.P. comb. cu art. 31 Cod Penal.

Conform art. 101 C.P. va executa 18 (optsprezece) ani temniță grea și 10 (zece) ani degradare civică.

Se dispune confiscarea totală a averii personale, conf. art. 25 pct. 6 C.P. comb. cu art. 30 din Codul Familiei.

O obligă a plăti 300 (trei sute) lei cheltuieli de judecată.

Îi compută prevenția de la 13 mai 1958.

- Făcînd aplicațiunea art. 209 pct. 2 lit. a și b al. 2 C.P., art. 31 Cod Penal, art. 25 pct. 6 C.P. și art. 30 din Codul Familiei art. 304 și 463 C.J.M., condamnă pe:

4. **BĂLĂCIOIU G. ECATERINA**, la 18 (optsprezece) ani temniță grea și la 10 (zece) ani degradare civică pentru infracțiunea p.p. de art. 209 pct. 2 lit. a și b al. 2 C.P., cu aplicațiunea art. 31 C.P.

Se dispune confiscarea totală a averii personale a inculpatei conf. art. 25 pct. 6 C.P. cu respectarea dispozițiilor art. 30 din Codul Familiei.

O obligă a plăti 400 (patru sute) lei cheltuieli de judecată.

Îi compută prevenția de la 23 mai 1958.

- Făcînd aplicațiunea art. 209 pct. 2 lit. a și b al. 2 C.P., art. 25 pct. 6 C.P., art. 30 din

cursul
agentul
scrutase
acesta
n R.P.R.
omeniul
rezultă
f. 199-
în drept.
sarcina
tru care

n drept
stată că
schimba
art. 209
conescu
drian și
p. de art.
cererea
alentina
acțiunea
99 pct. 2
de art.
eri sînt
ficările
ai sus a

acțiunile
că este
părării
de a se
p.p. de
C.P. în

in sarcina sa impronose in drept elementele constitutive ale infractiunii p.p. de art. 121 C.P. comb. cu art. 194/2 al. 2 C.P. comb. cu art. 194/4 C.P., deoarece:

Inculpata Jecu Ecaterina in decembrie 1956 la cererea coinalpatului Banu Dumitru i-a mijlocit acestuia o intilnire cu agentul spionajului strain, despre care stia ca este in serviciul de spionaj al unui stat strain, venit in fara cu misiunea de spionaj si caruia Banu Dumitru urma sa-i dea informatii, asa cum s-a aratat in expunerea de fapt.

Inculpata Jecu Ecaterina in mod voit a comis fapta, constienta fiind ca fapta sa constituie o infractiune prevazuta si pedepsita de lege si totusi cu vointa libera a comis fapta acceptind in același timp rigorile legii.

III. Inculpata Sestopaly Valentina a fost trimisa in judecata pentru infractiunea p.p. de art. 121 C.P. comb. cu art. 209 pct. 2 lit. a și b al. 2 C.P.

Din starea de fapt reținută in sarcina inculpatei, rezultă ca sint intrunite elementele constitutive ale acestei infractiuni, deoarece:

Latura obiectivă a acestei infractiuni se materializează prin aceia ca in toamna anului 1955 și vara anului 1957 inculpata Sestopaly Valentina la cererea coinalpatului Diaconescu Stelian, care desfășura o activitate dușmanoasă impotriva regimului democrat popular din R.P.R., l-a ajutat pe acesta in această activitate, in sensul ca i-a dactilografiat și multiplicat la mașina sa de scris, in 3-4 exemplare, un număr insemnat de poezii cu continut net dușmanos orinduirii sociale existente in R.P.R., scrise de către acesta, pe care ulterior le-a folosit in activitatea sa agitatorică dușmanoasă regimului, difuzindu-le in rindurile unor elemente cu care coinalpatul Diaconescu Stelian avea legatură.

- Latura subiectivă a acestei infractiuni constă in aceia ca inculpata Sestopaly Valentina și-a dat seama ca multiplicind poeziile date de către Diaconescu Stelian, care aveau un continut dușmanos regimului - il ajută pe acesta in desfășurarea activității sale contrarevoluționare indreptate impotriva statului nostru, activitate din care putea rezulta un pericol deosebit de grav pentru securitatea statului și totuși in mod voit a comis fapta, acceptind de bună voie urmările ilicitului penal.

IV. Inculpatul Popescu Grigore a fost trimis in judecata pentru infractiunea p.p. de art. 228 C.P. comb. cu art. 194/1, 194/2 și 194/3 C.P.

Faptele stabilite și reținute in sarcina inculpatului așa cum s-a aratat in expunerea de fapt, intrunește in drept elementele constitutive ale acestei infractiuni, deoarece:

menținându-se astfel cauza juridică justă așa cum s-a motivat mai sus in fapt și in drept.

In ceea ce privește aplicarea pedepselor pentru fiecare inculpat in parte, Tribunalul are in vedere pericolozitatea socială a faptelor inculpaților, ținind seama și de situațiunea personală a fiecăruia, așa cum pentru vârsta inculpatelor Jecu Ecaterina și Bălăcioiu Ecaterina urmează a se face aplicarea art. 31 C.P.

De asemenea pentru toți inculpații urmează să se pronunțe confiscarea averii personale, odată cu computarea detențiunii preventive a fiecăruia și obligându-i să plătească cheltuieli de judecată conf. art. 304 și art. 463 C.J.M.

Pentru aceste motive, in unire cu concluziunile procurorului militar, Tribunalul cu unanimitate de voturi declară culpabili pe:

- **BANU V. DUMITRU** pentru infractiunile p.p. de art. 194/2 al. 2 C.P. comb. cu art. 194/4 al. 1 C.P., art. 209 pct. 1 C.P., art. 209 pct. 2 lit. a și b al. 2 C.P.

- **DIACONESCU STELIAN și JECU ECATERINA**, pentru infractiunile p.p. de art. 194/2 al. 2 C.P. comb. cu art. 194/4 al. 1 C.P. și art. 209 pct. 2 lit. a și b al. 2 C.P. pentru Diaconescu Stelian, iar pentru Jecu Ecaterina infractiunile p.p. de art. 121 comb. cu art. 194/2 al. 2 și 194/4 al. 1 C.P. și art. 209 pct. 2 lit. a și b al. 2 C.P.

- **BĂLĂCIOIU ECATERINA și HAMZEA ADRIAN**, ambii pentru infractiunea p.p. de art. 209 pct. 2 lit. a și b al. 2 C.P.

- **SESTOPALY VALENTINA** pentru infractiunea p.p. de art. 121 C.P. comb. cu art. 209 pct. 2 lit. a și b al. 2 C.P.

- **POPESCU GRIGORE** pentru infractiunea p.p. de art. 228 comb. cu art. 194/1, 194/2 și 194/3 C.P.

In consecință,
**TRIBUNALUL
IN NUMELE POPORULUI
HOTĂRĂȘTE:**

Cu unanimitate de voturi făcind aplicațiunea art. 194/2 al. 2 C.P. comb. cu art. 194/4 al. 1 C.P., art. 209 pct. 1 C.P., art. 209 pct. 2 lit. a și b al. 2 C.P., art. 101 C.P., art. 25 pct. 6 C.P. și art. 30 din Codul Familiei, art. 304 și 463 C.P. condamnă pe:

1. **BANU V. DUMITRU** la muncă silnică pe viață, pentru infractiunea p.p. de art. 194/2 al. 2 C.P. comb. cu art. 194/4 al. 1 C.P.; la 25 (douăzeci și cinci) ani muncă silnică și 10 (zece) ani degradare civică pentru infractiunea p.p. de art. 209 pct. 2 lit. a și b al. 2 C.P.

Conform art. 101 C.P. va executa muncă silnică pe viață și 10 (zece) ani degradare civică.

Se dispune confiscarea totală a averii personale conf. art. 25 pct. 6 C.P. comb. cu art. 30 din Codul Familiei.

condamnă pe:

5. **HAMZEA I. ANDRIAN** la 20 (douăzeci) ani muncă silnică și 10 (zece) ani degradare civică pentru infractiunea p.p. de art. 209 pct. 2 lit. a și b al. 2 C.P.

Se dispune confiscarea totală a averii personale conf. art. 25 pct. 6 C.P. comb. cu art. 30 din Codul Familiei.

Îl obligă pentru a plăti 400 (patru sute) lei cheltuieli de judecată.

Îl compută detențiunea preventivă de la 6 august 1958.

- Făcind aplicațiunea art. 121 comb. cu art. 209 pct. 2 lit. a și b al. 2 C.P., art. 25 pct. 6 C.P. comb. cu art. 30 din Codul Familiei, art. 304 și 463 C.J.M. condamnă pe:

6. **SESTOPALY I. VALENTINA**, la 15 (cincisprezece) ani muncă silnică și 10 (zece) ani degradare civică pentru infractiunea p.p. de art. 121 comb. cu art. 209 pct. 2 lit. a și b al. 2 C.P.

Se dispune confiscarea totală a averii personale, potrivit art. 25 pct. 6 C.P. comb. cu art. 30 din Codul Familiei.

O obligă la 300 (trei sute) lei cheltuieli de judecată.

Îl compută detențiunea preventivă de la 30 iulie 1958.

- Făcind aplicațiunea art. 228 comb. cu art. 193/1, 194/2 și 194/3 C.P., art. 59, 58 pct. 2-5 C.P., art. 25 pct. 6 C.P., art. 30 Codul Familiei, art. 304 și 463 C.J.M., condamnă pe:

7. **POPESCU G. GRIGORE** la 10 (zece) ani închis. corecțională și 5 (cinci) ani interdicție corecțională pentru infractiunea p.p. de art. 228 comb. cu art. 194/1, 194/2 și 194/3 C.P. Interdicția corecțională constă in suspendarea exercițiilor drepturilor prev. de art. 59, 58 pct. 2-5 C.P.

Se dispune confiscarea totală a averii personale a inculpatului potrivit art. 25 pct. 6 C.P. cu respectarea art. 30 din Codul Familiei.

Îl obligă a plăti 400 (patru sute) lei cheltuieli de judecată.

Îl compută prevenția de la 11 iunie 1958.

Tribunalul reintrind apoi in ședință publică, președintele a dat citire dispozitivului de mai sus.

Cu drept de recurs.

Dată și citită in ședința publică, astăzi 12 februarie 1959.

PREȘEDINTE

Căpitan de Justiție,

Munteanu Fănică

JUDECĂTOR

Cpt. de Justiție,

Cincă C-tin

Asesori Populari: Lt. Col. Rădoiaș A.

Maior Dr. Silvasi Z.

Maior Toader C-tin

Secretar Rada C-tin

● „Cazul” Ion CARAION ● „Cazul” Ion CARAION

ca justă
în drept.
lepselor
bunului
faptelor
tațiunea
u vârsta
ilăcioiu
a art. 31
urmează
personale,
entive a
cheltuieli
C.J.M.
ire cu
bunului
abili pe:
pentru
P. comb.
1 C.P.,
JECU
o. de art.
l. 1 C.P.
pentru
caterina
art. 194/
t. 2 lit. a
NA și
pentru
a și b al.
pentru
o. cu art.
pentru
art. 194/
făcând
o. cu art.
art. 209
, art. 25
liei, art.
ă silnică
art. 194/
P.; la 25
10 (zece)
nea p.p.
muncă
re civică.
a averii
omb. cu

condamnă pe:

5. **HAMZEA I. ANDRIAN** la 20 (douăzeci) ani muncă silnică și 10 (zece) ani degradare civică pentru infracțiunea p.p. de art. 209 pct. 2 lit. a și b al. 2 C.P.

Se dispune confiscarea totală a averii personale conf. art. 25 pct. 6 C.P. comb. cu art. 30 din Codul Familiei.

Îl obligă pentru a plăti 400 (patru sute) lei cheltuieli de judecată.

Îi compută detenția preventivă de la 6 august 1958.

– Făcând aplicațiunea art. 121 comb. cu art. 209 pct. 2 lit. a și b al. 2 C.P., art. 25 pct. 6 C.P. comb. cu art. 30 din Codul Familiei, art. 304 și 463 C.J.M. condamnă pe:

6. **SESTOPALY I. VALENTINA**, la 15 (cincisprezece) ani muncă silnică și 10 (zece) ani degradare civică pentru infracțiunea p.p. de art. 121 comb. cu art. 209 pct. 2 lit. a și b al. 2 C.P.

Se dispune confiscarea totală a averii personale, potrivit art. 25 pct. 6 C.P. comb. cu art. 30 din Codul Familiei.

O obligă la 300 (trei sute) lei cheltuieli de judecată.

Îi compută detențiunea preventivă de la 30 iulie 1958.

– Făcând aplicațiunea art. 228 comb. cu art. 193/1, 194/2 și 194/3 C.P., art. 59, 58 pct. 2–5 C.P., art. 25 pct. 6 C.P., art. 30 Codul Familiei, art. 304 și 463 C.J.M., condamnă pe:

7. **POPESCU G. GRIGORE** la 10 (zece) ani închis. corecțională și 5 (cinci) ani interdicție corecțională pentru infracțiunea p.p. de art. 228 comb. cu art. 194/1, 194/2 și 194/3 C.P. Interdicția corecțională constă în suspendarea exercițiilor drepturilor prev. de art. 59, 58 pct. 2–5 C.P.

Se dispune confiscarea totală a averii personale a inculpatului potrivit art. 25 pct. 6 C.P. cu respectarea art. 30 din Codul Familiei.

Îl obligă a plăti 400 (patru sute) lei cheltuieli de judecată.

Îi compută prevenția de la 11 iunie 1958.

Tribunalul reintrînd apoi în ședință publică, președintele a dat citire dispozitivului de mai sus.

Cu drept de recurs.

Data și citită în ședință publică, astăzi 12 februarie 1959.

PREȘEDINTE

Căpitan de Justiție,

Munteanu Fănică

JUDECĂTOR

Cpt. de Justiție,

Cincă C-tin

Asesori Popolari: Lt. Col. Rădoiaș A.

Maior Dr. Silvasi Z.

Maior Toader C-tin

Secretar Rada C-tin

atare atitudine temerară. E timbrat, de fapt, gata a prăvăli răspunderea neajunsurilor pe umerii celor aidoma lui, abia veniți sau re-veniți în arena literară, gata a accepta linia partidului, un pic amendată, un pic „umanizată”. În comparație cu Bulgakov, memoriul în cauză e un moment de cădere. Chiar și în comparație cu autorul său însuși. Dar să nu pierdem din vedere că Bulgakov n-a fost trimis nici „în lagărele de muncă forțată de la sinistrul canal Dunăre – Marea Neagră, pe fundul căruia dorm zeci de mii de victime” și nici „în minele de plumb de la Baia Sprie și Cavnic (Maramureș), unde se

(1970)

lucra la o mie de metri sub pământ, în pielea goală, date fiind bineînțeles temperatura foarte ridicată și excesiva aciditate a apei infiltrate prin fisurile rocii și picurînd fără oprire”, umplînd de răni carnea sărmanilor ocași. După toate probabilitățile, propozițiile profund nedrepte, injurioase pe care Caraion le-a compus împotriva celor mai buni prieteni (așa-zisul jurnal, făcut public, pe filiera neîndoielnică a Securității, în Săptămîna lui Eugen Barbu) pornesc și ele dintr-o imixtiune, deocamdată imprecizabilă, a poliției politice comuniste, aceeași care l-a torturat în Gulag, deși s-ar putea să poarte și pecetea slăbiciunii, a unei fisuri de caracter a poetului nostru. Cît de mari au fost presiunile, cît de mare slăbiciunea lui Caraion? Raportul dintre cei doi factori rămîne o enigmă. Nu este exclus ca presiunea, în chip de tortură psihică, poate și fizică, să fi fost insuportabilă pentru o făptură deja debilitată și suferindă, astfel încît ea să reducă foarte mult cuantumul a ceea ce am putea numi

conștințelor profesionale, valorii”. Lucruri pe care, deși le-am trăit, începem a ni le șterge din memorie mult prea repede. Caraion nu-i cruță nici pe trubadurii de frunte ai totalitarismului, de la Zaharia Stancu, Eugen Jebeleanu, Geo Bogza pînă la Eugen Barbu, emiînd ipoteza, foarte verosimilă, că acesta din urmă ar fi fost, în junețea sa jandarmerească, un criminal de război în Transnistria. Cei ce ezită a întreprinde un proces al comunismului, similar procesului intentat – fără prescripție – extremei drepte, sînt calificați drept „participanți la dezonoare”. Acuzați cu energie în virtutea unei justiții istorice: „Dacă la 40 de ani aproape de la nimicirea nazismului tribunalele germane, franceze, israeliene și nu numai ele continuă să judece vinovații contra națiunilor, cine cui poate garanta că soarta sa (a comunismului) îl va absolve de răspundere pînă la sfîrșit, că-și poate îngădui orice, inclusiv pactul – un pact lucid și costisitor – cu abjecția?”. La fel de cutezător este muștrat Occidentul pentru pasivitatea sa în fața primejdiei comuniste, cu o retorică ce recurge la culoarea satirei violente: „La noi comunismul a venit contra voinței noastre. Occidentul se pregătește voluntar să-l aibă și dacă într-o zi îl va avea de-adevărat, el a meritat-o și acestei lumi indiscutabil i se va cuveni ceea ce își pregătește: mormîntul. Pot compătimi pe cineva căzut fără de voie între țilhari, dar nu pe-o femeie de moravuri ușoare, sau pe frivolele unei case de lux care țin să cunoască neapărat, la ele în budoar, cum fac dragoste sălbaticii din epoca de piatră ori sclavii faraonici”. E o profeție pe care doar descompunerea statală a comunismului se pare că a împiedicat-o de la împlinire...

Karl Jaspers scrie astfel despre Nietzsche: „E posibil de găsit la Nietzsche pentru fiecare raționament contrariul său. S-ar spune că el are despre toate lucrurile două opinii. De aceea pot fi invocate pasaje din el venind în sprijinul ideilor celor mai ireconciliabile în aparență”. Păstrînd proporțiile, firește, am putea aplica o atare judecată lui Ion Caraion? Credem că nu, întrucît filosoful german își cultiva contradicțiile într-un regim de naturalețe a gîndirii, ele făcînd parte din structura ei organică, neconstrînsă, pe cînd autorul strălucitor-întunecat al diatribelor Insectele tovarășului Hitler a fost, după toate probabilitățile, obligat prin forță, în unele momente, a se dez-mînti, a se abate de pe făgașul gîndului, conștiinței, emoției, aspirației sale. Voința i-a fost violată prin barbaria unor împrejurări față de care nu orice individ ar putea găsi suficiente resurse de rezistență. Autenticul Ion Caraion este poetul tragic și pamfletarul anticomunist neîntrecut, care merită un loc important în ierarhia valorilor acestei epoci ce l-a sacrificat fără cruțare, inclusiv prin batjocură. L-a silit a fi ce nu era. L-a silit prin procedee staliniste, punîndu-ne în situația de a-i căuta uneori identitatea în însăși materia, degustătoare ca o vomă, a alienării ce i-s-a aplicat.

Gheorghe GRIGURCU

„Cazul” Ion CARAION ● „Cazul” Ion CARAION ●

Procesul comunismului românesc

Organizația
„Mihai Eminescu”

Nu am ținut jurnal în această epocă și corespondența anilor 1945–1956, publicată în parte în volumul *Treptele nedesăvârșirii*, nu destăinuie, cum îmi pare firesc avînd în vedere vigilența Securității, mai nimic despre organizația anticomunistă „Mihai Eminescu”, din care am făcut parte.

Conturarea acestei rezistențe intelectuale la tot mai agresiva dominație sovietică (care și-a apropiat treptat, tot mai mulți scriitori și artiști, dispuși să se renege pe ei înșiși și credința în valorile tradiției europene pentru mărunte privilegii materiale), a avut loc în cercul colaboratorilor revistei *Kalende*, condusă de criticul literar Vladimir Streinu, importantă personalitate a partidului Național-tărănesc, precum și în casa Luciei și lui Gheorghe Fratostițeanu, remarcabil loc de înflînire al adversarilor ordinii comuniste. De fapt, scriitorii apropiați de Vladimir Streinu și de revista *Kalende* frecventau și casa familiei Fratostițeanu, după cum părintele Marie-Alype Barral, important inițiator al organizației „Mihai Eminescu”, se afla în strînse relații cu ambele aceste cercuri de intelectuali, care înțelegeau să lupte împotriva impactului sovietic și al ideologiei marxist-leniniste.

Deoarece activitatea lui Vladimir Streinu și a colaboratorilor revistei *Kalende*, precum și al ziarului *Dreptatea*, unde au scris, în afară de Vladimir Streinu, Șerban Cioculescu, Constant Tonegaru și Iordan Chimet, sînt cunoscute, voi evoca pe obișnuții casei lui Lucia și Gheorghe Fratostițeanu, din perioada 1945–1952, pînă în septembrie 1952, cînd cei doi au fost arestați iar locuința lor devastată și intrată în patrimoniul Securității.

De altfel, din 1945 și pînă în martie 1949, cînd a fost de asemenea arestat, Constant Tonegaru a locuit în această casă primitoare din strada Sofia 2, eu am frecventat-o zilnic, cu luminoasă afecțiune pentru acești oameni deosebiți, iar Dimitrie Stelaru s-a bucurat și el de o generoasă ospitalitate. Gheorghe Fratostițeanu își făcuse studiile de geologie în Germania, la Freiburg-in-Briesgau, iar soția sa Lucia fusese doamnă de onoare a reginei Maria. De aici, prietenia strînă cu Eleonore de Wied, nepoata reginei Elisabeta, căsătorită cu Ion Bunea. Foarte apropiat de familia Fratostițeanu a fost și Michel Gr. Sturdza, de înaltă spiritualitate, elan tineresc și curaj de a înfrunta adversitățile comuniste, de care m-a legat o trainică prietenie. Profesorul Ion Petrovici, ale cărui cursuri de istoria filosofiei le-am urmat la facultate între anii 1941–1944, era, de asemenea, un obișnuit al casei și ocupa întotdeauna locul de onoare. Nicolae Mișu fusese diplomat și scria o proză rafinată, cu ecouri baudelairene, iar I. Vasilu, fost ministru al României la Vatican, purta în buzunarul interior al hainei cunoscuta

poemă a Cristinei Rosetti „Remember me”, pe care m-a rugat să i-o traduc. Alexandru Tzigara-Samurcaș își citea poemele concepute ca lieduri, scriitorul Dinu Pillat, sculptorul Gheorghe Anghel, istoricul Petre Năsturel, genealogistul George G. Florescu și fiicele sale, generalul Aurel Racoviță, Petru Otteleşanu erau printre cei mai des înflînși oaspeți ai casei Fratostițeanu.

După război, Lucia și Gheorghe Fratostițeanu au mărturisit întru confesiunea catolică și se aflau în strînse legături cu Monseniorul Vladimir Ghica, cu Marie-Alype Barral, secretarul nunțiatului catolic din București, cu preoții Francisc și François, de la biserica alăturată casei lor, Saint Vincent de Paul, cu părintele Agenor Danciul (fratele Bob), care mi-a fost coleg de facultate.

În anul 1946, din discuțiile purtate de către Vladimir Streinu, Constant Tonegaru și părintele Marie-Alype Barral, s-a conturat înfăptuirea unui cerc de solidaritate morală și materială pentru ajutorarea intelectualilor năpăstuiți de comunism și familiilor celor aflați în închisori. Activitatea acestei organizații a fost hotărîtă în casa parohială de lângă biserica Sfîntul Iosif, la care au participat, în afară de părintele Barral, Vladimir Streinu, Constant Tonegaru, Iordan Chimet și subsemnatul. Îmi amintesc că, în legătură cu denumirea demersului nostru, ca simbol al respectării tradiției, primejduită de noua ordine comunistă, apoi ca un elogiu pentru activitatea părintelui Barral care a tradus în franțuzește poemele lui Mihai Eminescu, s-a stabilit ca cercul să poarte numele marelui poet.

Am evocat în mai multe articole publicate în exil și în cărțile care mi-au apărut după decembrie 1989, activitatea cercului „Mihai Eminescu”, între anii 1946 și 1949, cînd Tonegaru a fost arestat, și care a constat într-o opoziție fermă pe plan cultural (fie în cadrul revistei *Kalende*, fie al partidului Național-tărănesc) cît și prin ajutorarea celor persecutați de regim.

Pachetele cu alimente, îmbrăcăminte, medicamente venite la legația belgiană (care se afla, ca și în prezent, pe bulevardul Dacia, nr. 32), din USA, Franța și Belgia, datorită apelurilor părintelui Barral și relațiilor sale personale (de origine belgian, aparținea ordinului assumptionist, ca și părinții Francisc și François, de la biserica Saint François de Paul) erau încărcate de noi în taxiuri, opream taxiurile după cîteva sute de metri, apoi, le suiam în mașini particulare – aparținînd cunoscuților familiei Fratostițeanu – și duceam darurile fie în subsolul Facultății de medicină, fie în casa Fratostițeanu. Profesorul Gr. T. Popa a luat asupra-și acest mare risc, ca și fiul său Tudor, actorul de mai tîrziu care, în epoca activității noastre, intenționa să urmeze pe tatăl său, făcînd tot felul de experiențe de biologie în chiar subsolul în care depozitam pachetele, fiind ajutați și de sora sa Marilena, o tînară plină de curaj.

Persoanele invitate de noi își ridicau darurile noaptea, pentru a nu se întîlni cu studenții care frecventau facultatea. A fost o legătură între cei

Je soussigné Virgile IERUNCA, 58 ans, né le 10/11/1919, domicilié à Paris, 8e, me concernant Pavel Chihaiia ;
J'ai reçu de près l'évolution de votre régime communiste, et j'ai été politif de Pavel Chihaiia. Il a été très utile pour moi de vous avoir écrit des lettres, l'oblige d'être une copie d'un

Paris 26 noembrie 1978

Subsemnatul Virgil Ierunca, 58 ani, cetățean francez de origine română, domiciliat în Paris, 8, rue Francois Pinton, declar cele ce urmează, în privința lui Pavel Chihaiia:

Am urmărit îndeaproape evoluția culturii române după instaurarea regimului comunist, și am fost impresionat de atitudinea etică și politică a lui Pavel Chihaiia. A fost unul dintre pușinii care au renunțat la literatură (avînd debuturi literare deosebit de remarcate) pentru a nu fi obligat să asculte de directivele unui regim totalitar.

După ani de privațiuni, plătind cu mizeria hotărîrea și curajul său, s-a specializat în istoria artei, o disciplină în care elementele de propagandă politică puteau fi mai ușor evitate. Este adevărat că lucrările sale – de prim plan în acest domeniu – nu au cunoscut nici o concesie și că Pavel Chihaiia a devenit un savant avînd ca unic criteriu adevărul științific. Acei care cunosc situația culturii într-o țară comunistă, își dau seama cu cîte eforturi, cu cîte sacrificii, Pavel Chihaiia a putut să-și mențină la acest nivel intransigența.

Deoarece am fost, mai mult de douăzeci de ani, redactor la Oficiul Francez de Radio-Televiziune (pentru emisiunile în limba română), am insistat, de multe ori (și, bineînțeles, cu subînțelesuri, pentru a nu-l prejudicia) vorbind de atitudinea sa exemplară. Începînd din 1974, de cînd am început

Comme l'époque m'a écrit compte, j'ai d'apparemment plus importants, mais j'ai présent car par son attitude exemplaire créer une conscience.

Je tiens à insister sur le fait de manière, un geste de compréhension pour vérité et je suis prêt à venir en instance d'Allemagne, de vive voix

care mărturiseau întru valorile europene, pe care nu le-au trădat, o încurajare pentru ei și punea unei mari speranțe care pînă la urmă s-a dovedit zadarnică deoarece Occidentul în care au crezut, i-a părăsit.

Organizația „Mihai Eminescu” a dăinuit pînă în martie 1949, cînd Constant Tonegaru (care a transmis un pachet cu medicamente primit prin legația belgiană lui Teohar Mihadaș, iar acesta,

Anch'io sono pittore

Între comentatoriile mărturiilor de detenție publicate în ultimii zece ani, Ruxandra Cesereanu e unul dintre cei mai notabili. Face parte dintr-o generație de critici tineri, afirmati

detenție, proza românească inspirată direct sau indirect de Gulag. Ruxandra Cesereanu a citit totul (înțelegînd prin asta tot ce se poate găsi, prin efort personal, în absența unor biblioteci

deținuți, ba chiar de unii dintre autorii pe care-i discută. A scrie pe tonul just presupune un efort

www.arhivaexilului.ro
definiere a termenilor, prin permanente disocieri. Apoi, a ales cele mai bune criterii, în special criteriile etice, cum ar fi atitudinea în detenție. Interesul pentru atitudine este o formă de a

Atestare

Je soussigné Virgile IERUNCA, 58 ans, citoyen français d'origine roumaine, d'unan, domicilié à Paris, 8, rue François Pinton, je déclare ce qui suit concernant Pavel Chihaiia :

J'ai suivi de près l'évolution de la culture roumaine après l'institution d'un régime communiste, et j'ai été impressionné par l'attitude éthique et patriotique de Pavel Chihaiia. Il a été l'un des rares à renoncer à la littérature (il avait des débuts littéraires très remarquables) afin de n'être pas obligé d'être une compagne d'un régime totalitaire.

Paris 26 novembre 1978

Subsemnatul Virgil Ierunca, 58 ani, cetățean francez de origine română, domiciliat în Paris, 8, rue Francois Pinton, declar cele ce urmează, în privința lui Pavel Chihaiia:

Am urmărit îndeaproape evoluția culturii române după instaurarea regimului comunist, și am fost impresionat de atitudinea etică și politică a lui Pavel Chihaiia. A fost unul dintre pușinii care au renunțat la literatură (avînd debuturi literare deosebit de remarcate) pentru a nu fi obligat să asculte de directivele unui regim totalitar.

După ani de privațiuni, plătind cu mizeria hotărîrea și curajul său, s-a specializat în istoria artei, o disciplină în care elementele de propagandă politică puteau fi mai ușor evitate. Este adevărat că lucrările sale – de prim plan în acest domeniu – nu au cunoscut nici o concesie și că Pavel Chihaiia a devenit un savant avînd ca unic criteriu adevărul științific. Acei care cunosc situația culturii într-o țară comunistă, își dau seama cu cîte eforturi, cu cîte sacrificii, Pavel Chihaiia a putut să-și mențină la acest nivel intransigența.

Deoarece am fost, mai mult de douăzeci de ani, redactor la Oficiul Francez de Radio-Televiziune (pentru emisiunile în limba română), am insistat, de multe ori (și, bineînțeles, cu subînțelesuri, pentru a nu-l prejudicia) vorbind de atitudinea sa exemplară. Începînd din 1974, de cînd am început

să colaborez la emisiunile în limba română de la Radio „Europa Liberă”, am avut ocazia de a insista nu numai asupra aportului științific al lui Pavel Chihaiia, dar, de asemenea, despre conduita sa de intelectual, păstrîndu-și o conștiință curată, într-un context politic unde chiar noțiunea de conștiință individuală reprezintă un păcat.

Totodată, în mai multe cărți, publicate la Paris, am prezentat literatura română:

Raymond Queneau, Histoire des Littératures, tome II, Gallimard, Coll. „La pleiade”, 1957 (première édition) – 1968 (deuxième édition).

Jean Claude Ibert, La littérature contemporaine à travers le monde (Hachette, 1961).

Histoire Générale des Littératures, tome III, Aristide Quillet, 1961.

Philippe Van Tieghem, Dictionnaire des littératures, Presses Universitaires de France, 1968.

Deoarece spațiul contribuției mele îmi era limitat, a trebuit să exclud multe nume de scriitori, aparent mai importanți, dar am dorit ca Pavel Chihaiia să fie prezent, deoarece prin atitudinea sa exemplară, el arăta că știința poate coexista cu conștiința.

Insist asupra faptului că declarația mea nu este, în nici un fel, un gest de complezență pentru un confrate, dar chiar purul adevăr și pot veni să depun mărturie în fața oricărei instanțe din Germania, declarînd toate acestea sub jurămint.

Virgil IERUNCA

Comme l'épave n'a écrit compte, j'ai dû exclure certains de noms d'écrivains, apparemment plus importants, mais j'ai tenu à ce que Pavel Chihaiia y soit présent car par son attitude exemplaire, il démontrait que la science doit exister avec la conscience.

Je tiens à insister sur le fait que ma déclaration n'est, d'aucune manière, un geste de complaisance pour un confrère, mais bien la pure vérité et je suis prêt à venir en témoigner devant n'importe quelle instance d'Allemagne, de vive voix et sous la foi du serment.

Virgil Ierunca

26 novembre 1978

care mărturiseau întru valorile europene, pe care nu le-au trădat, o încurajare pentru ei și puntea unei mari speranțe care pînă la urmă s-a dovedit zadarnică deoarece Occidentul în care au crezut, i-a părăsit.

Organizația „Mihai Eminescu” a dăinuit pînă în martie 1949, cînd Constant Tonegaru (care a transmis un pachet cu medicamente primit prin legafia belgiană lui Teohar Mihadaș, iar acesta,

la rîndu-i, unui farmacist aflat în legătură cu luptătorii anticomuniști din Munții Apuseni) a fost arestat, nu mult după ei urmînd, sub diferite învinuiri fără temeji, Dinu Pillat, soții Fratostițeanu, Vladimir Streinu, părinții Francisc și François.

Pavel CHIHAIIA

München 6.IV.1999

Memorial anticomunist din închisoare

(pag. 49-80)

luminoasă așteptare pentru acești oameni deosebiți, iar Dimitrie Stelaru s-a bucurat și el de o generoasă ospitalitate. Gheorghe Fratostițeanu își făcuse studiile de geologie în Germania, la Freiburg-in-Briessgau, iar soția sa Lucia fusese doamnă de onoare a reginei Maria. De aici, prietenia strânsă cu Eleonore de Wied, nepoata reginei Elisabeta, căsătorită cu Ion Bunea. Foarte apropiat de familia Fratostițeanu a fost și Michel Gr. Sturdza, de înaltă spiritualitate, elan tineresc și curaj de a înfrunta adversitățile comuniste, de care m-a legat o trainică prietenie. Profesorul Ion Petrovici, ale cărui cursuri de istoria filosofiei le-am urmat la facultate între anii 1941-1944, era, de asemenea, un obișnuit al casei și ocupa întotdeauna locul de onoare. Nicolae Mișu fusese diplomat și scria o proză rafinată, cu ecouri baudelairene, iar I. Vasiliu, fost ministru al României la Vatican, purta în buzunarul interior al hainei cunoscuta

32), din USA, Franța și Belgia, datorită apelurilor părintelui Barral și relațiilor sale personale (de origine belgiană, aparținea ordinului assumptionist, ca și părinții Francisc și François, de la biserica Saint François de Paul) erau încărcate de noi în taxiuri, oream taxiurile după câteva sute de metri, apoi, le suiam în mașini particulare – aparținând cunoscuților familiei Fratostițeanu – și duceam darurile fie în subsolul Facultății de medicină, fie în casa Fratostițeanu. Profesorul Gr. T. Popa a luat asupra-și acest mare risc, ca și fiul său Tudor, actorul de mai târziu care, în epoca activității noastre, intenționa să urmeze pe tatăl său, făcând tot felul de experiențe de biologie în chiar subsolul în care depozitam pachetele, fiind ajutați și de sora sa Marilena, o tină ră plină de curaj.

Persoanele invitate de noi își ridicau darurile noaptea, pentru a nu se întâlni cu studenții care frecventau facultatea. A fost o legătură între cei

*Je tiens à insister sur le fait de
manière, un geste de complaisance pour
vérité et je suis prêt à venir en
instance d'Allemagne, de vive voix et*

care mărturiseau întru valorile europene, pe care nu le-au trădat, o încurajare pentru ei și puntea unei mari speranțe care pînă la urmă s-a dovedit zadarnică deoarece Occidentul în care au crezut, i-a părăsit.

Organizația „Mihai Eminescu” a dăinuit pînă în martie 1949, cînd Constant Tonegaru (care a transmis un pachet cu medicamente primit prin legația belgiană lui Teohar Mihadaș, iar acesta,

Anch'io sono pittore

Între comentarii mărturiilor de detenție publicate în ultimii zece ani, Ruxandra Cesereanu e unul dintre cei mai notabili.* Face parte dintr-o generație de critici tineri, afirmați după 1990, a căror percepție asupra unor astfel de cărți nu e viciată de propriul trecut. Desigur, tinerețea (care a pus-o la adăpost de vremuri cu biografii încărcate) nu e meritul ei, dar, pentru a ne feri de confuzii, trebuie semnalat cînd interesul arătat acestor documente e profund autentic, nu survine ca o contraparte tîrzie la opere dezonorante, nu echilibrează vechi compromisuri. Sensibilitatea Ruxandrei Cesereanu e de primă mînă, intențiile ei, de cea mai bună credință. Mai mult chiar, între rațiunile scrisului ei, există și un sentiment de vinovăție întoarsă, „legată de faptul că trăisem pasiv în comunism fără să știu decît puține lucruri despre Gulag și că, dacă decembrie 1989 nu ar fi venit, ar fi fost posibil să nu aflu niciodată adevărul întreg.” (p. 5) Idee frumoasă, vinovăție seducătoare, deși nereală, pe care puținii ar putea-o concepe în nume propriu.

Mai mulți ani, Ruxandra Cesereanu a ținut o rubrică intitulată *Gulag*, în revista *Steaua*. A fost, în același timp, bursier al Universității Central Europene, cu o teză de literatură comparată asupra mărturiilor de detenție, și tot cu un studiu despre universul concentraționar și-a susținut doctoratul. Carierea ei critică a dedicat-o în primul rînd acestui subiect. Însă reușita majoră e de a fi publicat acum o carte despre Gulag – o operă rotundă, de sine stătătoare, nu o colecție de articole sau studii independente, chiar dacă hrănindu-se din substanța studiilor și articolelor apărute în timp. Subintitulată *Gulagul în conștiința românească*, e o cercetare a imaginii pe care universul concentraționar o are în literatura și memorialistica noastră.

Meritul esențial al cărții e de a fi una de pionierat. Ea apare pe un teren nefixat, supus încă delimitărilor, cu ierarhii în schimbare, unde circulă o serie întreagă de puncte de vedere și ipoteze, în timp ce memorialistica însăși continuă să se scrie și să se publice. E o primă organizare a unui vast corpus de texte, în funcție de o idee. Vastitatea e, de altfel, printre primele impresii produse. Materia pe care o cercetează această carte este enormă: marii memorialiști ruși, mai toți autorii români care au scris despre propria

detenție, proza românească inspirată direct sau indirect de Gulag. Ruxandra Cesereanu a citit totul (înțelegînd prin asta tot ce se poate găsi, prin efort personal, în absența unor biblioteci complete) și ordonează domeniul cu numeroase distincții și observații juste. Capacitatea ei de a defini și clasifica funcționează precis și continuu. Sunt luați în seamă sute de autori, există sute de referințe critice. Aparatul critic e o lectură în sine. Se vede aici un efort enciclopedic, rezultat al anilor de lucru ai autoarei, al studiilor comparatiste, al zecilor de articole care au făcut din ea poate cel mai activ comentator al acestei literaturi. În același timp și fără a diminua calitatea esului, se naște întrebarea dacă o asemenea anvergură nu forțează cumva structura cărții. Ruxandra Cesereanu cuprinde amplul domeniu în trei studii sintetice, înrudite tematic prin reflecția asupra universului concentraționar, dar în fapt tratînd trei subiecte distincte. Exploatîndu-l în detaliu, ea ar fi putut face din fiecare o operă critică mai amplă decît aceasta. Apoi, interesul nu se distribuie egal de-a lungul cărții: despre autorii ruși s-a scris considerabil, dacă nu enorm, despre proza românească (romanele „obsedantului deceniu” și utopiile negre) avem comentarii multiple. Judecățile formulate de autoare asupra lor sunt corecte, fără a constitui totuși o nouă viziune, pentru că nu viziunea o preocupă, așa încît centrul de interes se găsește în partea de mijloc a cărții, dedicată memorialisticii românești de detenție. Aici, competența Ruxandrei Cesereanu e maximă, aici își fac apariția originalitatea și caracterul de pionierat.

Atitudinea culturală pe care se întemeiază analiza este de a nu comenta detenția politică, ci reflectările ei. Alți autori discută fenomenul, se folosesc de cărți pentru a-l dezbate. Ruxandra Cesereanu discută cărțile, cu inevitabile referiri la fenomen. O preocupă fenomenul *secund*. Ea vorbește rareori despre biografiile autorilor sau geneza memoriilor; mai curînd intră direct în acele aspecte ale operelor care o interesează. Surprinzător lucru: iată o teză despre literatura detenției care spune foarte puțin despre detenția însăși – pare a surveni, ca o glosă, după ce biografismul la care invită textele a fost epuizat; de fapt, îl precede. În același timp, autoarea e perfect conștientă de mediul extern al scrisului ei: cartea la care lucrează apare într-o lume în care victime și călăi și memorialiști și comentatori trăiesc laolaltă. Va fi citită de foști

deținuți, ba chiar de unii dintre autorii pe care-i discută. A scrie pe tonul just presupune un efort sporit, iar ea o știe și răspunde printr-o continuă definire a termenilor, prin permanente disocieri. Apoi, a ales cele mai bune criterii, în special criteriile etice, cum ar fi atitudinea în detenție. Interesul pentru atitudine este o formă de a reabilita noțiunea de moralitate, printre cele mai umilite istoric, într-un întreg proces de contraselecție. În sfîrșit, a găsit o manieră personală de a se raporta la textele de detenție, amestec de pasiune și observație, bazată pe interpretarea simbolurilor, pe o anumită simbolică a detaliului, manieră care e mai curînd instinctivă decît dobîndită. Poate pentru că la baza acestei cărți stă o teză de doctorat, se simte rigoarea unei cercetări academice și nevoia de a găsi, ba chiar de a „legitima” cercetarea printr-o metodă. Autoarea caută un domeniu ale cărui mijloace să le folosească și nici un domeniu nu-i pare a oferi mijloace suficiente. *Metoda* o preocupă. „*Analiza de față, spune ea, e parțial un studiu literar, și parțial un studiu de comportament și mentalitate*” (pp. 8-9). Sunt traversate cu inteligență critica literară, sociologia, antropologia, istoria. Însă metoda în sine nu înseamnă nimic, ar putea fi și bricolajul intelectual. Nici nu cred că sunt necesare metode pentru a te apropia de literatura detenției. Calitatea scrisului Ruxandrei Cesereanu vine din valoarea analizei.

Una dintre întrebările provocate de această carte este în ce măsură un comentator fără experiența detenției politice va înțelege problemele ei esențiale, în așa măsură încît scrisul lui să fie just pentru cei ce-au trăit-o. Cum vor primi deținuții înșiși astfel de studii? Ruxandra Cesereanu pare a se adresa unor cititori avizați, nu doar buni cunoscători ai subiectului, dar avînd chiar lecturi proaspete, necesare pentru a urmări analiza ei pe alocuri extrem de minuțioasă. În anumite privințe, prin volumul conceptual și terminologic aplicat unor producții adesea naive sub raport literar, e o carte inaccesibilă autorilor studiați, dacă nu sunt ei înșiși intelectuali. Se petrece un fapt neașteptat: prin studiu atent, prin concentrare masivă asupra detenției politice și cărților ei, Ruxandra Cesereanu atinge un impresionant grad de înțelegere a fenomenului; descoperă oroarea și măreția acestei lumi, coboară în adîncimile ei; și apoi scrie, nu atît despre detenție, cît despre reflectările ei memorialistice, scrise într-o altă limbă decît cea a cărților pe care le comentează, iar scrisul ei produce o oglindă a închisorii, în care nu știm dacă deținuții înșiși se recunosc.

* Ruxandra Cesereanu, *Călătorie spre centrul infernului*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1998.

la, datorită
relațiilor sale
mea ordinului
și François,
Paul) erau
axiurile după
în mașini
ilor familiei
ie în subsolul
ratostițeanu.
și acest mare
de mai târziu
intenționa să
de experiențe
care depozitam
sa Marilena, o
dicau darurile

'Cruiser was la conscience.

Je tiens à insister sur le fait que ma déclaration n'est, d'aucune manière, un geste de complaisance pour un confrère, mais bien la pure vérité et je ne suis prêt à venir en témoignar devant n'importe quelle instance d'Allemagne, de vive voix et sous la foi du serment

Vincent Leman

26 novembre 1949

care mărturiseau întru valorile europene, pe care nu le-au trădat, o încurajare pentru ei și puntea unei mari speranțe care pînă la urmă s-a dovedit zadarnică deoarece Occidentul în care au crezut, i-a părăsit.

Organizația „Mihai Eminescu” a dăinuit pînă în martie 1949, cînd Constant Tonegaru (care a transmis un pachet cu medicamente primit prin legația belgiană lui Teohar Mihadaș, iar acesta,

la rîndu-i, unui farmacist aflat în legătură cu luptătorii anticomuniști din Munții Apuseni) a fost arestat, nu mult după ei urmind, sub diferite învinuiri fără temeii, Dinu Pillat, soții Fratostițeanu, Vladimir Streinu, părinții Francisc și François.

Pavel CHIHAIA

München 6.IV.1999

deținuți, ba chiar de unii dintre autorii pe care-i discută. A scrie pe tonul just presupune un efort sporit, iar ea o știe și răspunde printr-o continuă definire a termenilor, prin permanente disocieri. Apoi, a ales cele mai bune criterii, în special criteriile etice, cum ar fi atitudinea în detenție. Interesul pentru atitudine este o formă de a reabilita noțiunea de moralitate, printre cele mai umilite istoric, într-un întreg proces de contraselecție. În sfîrșit, a găsit o manieră personală de a se raporta la textele de detenție, amestec de pasiune și observație, bazată pe interpretarea simbolurilor, pe o anumită simbolică a detaliului, manieră care e mai curînd instinctivă decît dobîndită. Poate pentru că la baza acestei cărți stă o teză de doctorat, se simte rigoarea unei cercetări academice și nevoia de a găsi, ba chiar de a „legitimă” cercetarea printr-o metodă. Autoarea caută un domeniu ale cărui mijloace să le folosească și nici un domeniu nu-i pare a oferi mijloace suficiente. *Metoda* o preocupă „Analiza de față, spune ea, e parțial un studiu literar, și parțial un studiu de comportament și mentalitate” (pp. 8-9). Sunt traversate cu inteligență critica literară, sociologia, antropologia, istoria. Însă metoda în sine nu înseamnă nimic, ar putea fi și bricolajul intelectual. Nici nu cred că sunt necesare metode pentru a te apropia de literatura detenției. Calitatea scrisului Ruxandrei Cesereanu vine din valoarea analizei.

Una dintre întrebările provocate de această carte este în ce măsură un comentator fără experiența detenției politice va înțelege problemele ei esențiale, în așa măsură încît scrisul lui să fie just pentru cei ce-au trăit-o? Cum vor primi deținuții înșiși astfel de studii? Ruxandra Cesereanu pare a se adresa unor cititori avizați, nu doar buni cunoscători ai subiectului, dar avînd chiar lecturi proaspete, necesare pentru a urmări analiza ei pe alocuri extrem de minuțioasă. În anumite privințe, prin volumul conceptual și terminologic aplicat unor producții adesea naive sub raport literar, e o carte inaccesibilă autorilor studiați, dacă nu sunt ei înșiși intelectuali. Se petrece un fapt neașteptat: prin studiu atent, prin concentrare masivă asupra detenției politice și cărților ei, Ruxandra Cesereanu atinge un impresionant grad de înțelegere a fenomenului; descoperă oroarea și mărgeia acestei lumi, coboară în adîncimile ei; și apoi scrie, nu atît despre detenție, cît despre reflectările ei memorialistice, scrise într-o altă limbă decît cea a cărților pe care le comentează, iar scrisul ei produce o oglindă a închisorii, în care nu știm dacă deținuții înșiși se recunosc.

E interesantă apoi discuția asupra capcanelor pe care literatura de închisoare și le-a întins sieși. Ruxandra Cesereanu amintește cîteva dintre ele: înfrumusețarea, tentația eroizantă sau limba de lemn anticongratuară. Însă aceleași pericole îi pîndesc și pe comentatori. Există și o limbă de lemn a criticii despre aceste cărți: eroism, frumusețe morală, anticomunism, iată aceleași noțiuni preluate de comentatori și uneori folosite mecanic, în lauda unor texte despre care s-ar putea să aflăm, cînd vom avea acces la dosare, că sunt opera unor foști turnători. Ruxandra Cesereanu evită cu bună știință acest limbaj și, în pofida unei pasionalități care-i este caracteristică, termenii ei sunt măsurați și au greutate reală. O singură observație i-aș face: în *Preambul* și mai ales în *Finalul* cărții, mici texte dense în care își expune ideile nemijlocit, ea face o scurtă clasificare a mărturiilor după valoarea estetică. Cîteva precizări ar fi fost necesare. Desigur, acest criteriu e inevitabil, dar e trist că nu poate fi evitat, fiindcă aici e ultimul dintre toate! Cele mai multe memorii de detenție sunt în afara esteticii, în afara literaturii, literatura fiindu-le autorilor insuficientă pentru ceea ce aveau de spus. Nonliteratul devine la Ion Ioanid programatic. E și criteriul cel mai înșelător, fiindcă produce ierarhii false ori inutile. Operă superioară estetic, *Jurnalul fericirii* e o carte inferioară sub raport documentar amintirilor lui Constantin Cesianu, iar mărturia lui Belu Zilber stă deasupra celei produse de Achile Sari sau Dumitru Mircescu. Ce s-ar fi întîmplat dacă Nicolski însuși și-ar fi relatat experiența cu talentul și personalitatea lui N Steinhardt?

Nota generală a acestei cărți este de fervoare intelectuală. Dacă e nevoie de lecturi prealabile pentru a înțelege, nu e mai puțin adevărat că poate fi citită de oriunde, oricare pagină trimițîndu-și cititorul în aventura unei interpretări. E o sumă de idei manevrate cu ușurință, pe care autoarea le îmbrățișează sau le combate, așa cum propriile ei idei, provocatoare adesea, vor fi îmbrățișate sau combătute de critică. Nu-i o operă care să impună o teză, ci care analizează o serie de teze și invită la noi dezbateri. Peste toate, o putem socoti un punct de reper în istoria literaturii (termen insuficient) de închisoare, demn de a fi salutat cu formula lui Corregio la vederea unui tablou de Rafael: „Anch' io sono pittore!” Există un sens admirativ în această formulă, admirație pe care *Călătoria* Ruxandrei Cesereanu o merită, și un altul, stimulat: să ne străduim să producem o replică pe măsură.

Vlad PAVLOVICI

OLIVIU BELDEANU • Memorial a

În foileton

(pag. 49-80)

Politica anticreștină a comunismului

De la începuturile sale, ideologia marxistă s-a adevărat a fi un dușman implacabil al religiei, iar promotorii materialismului dialectic au condamnat-o, pur și simplu, la pedeapsa capitală. Fiindcă pentru Karl Marx *religia este opiul poporului*, comunismul nu poate începe decât odată cu ateismul. Prietenul său Engels socotind religia drept „*un reflex fantastic*” în capul omului, va trage concluzia că acest incomod reflex goleşte omul și natura sa de tot conținutul, transpunându-l în „*fantoma unui Dumnezeu de dincolo*”. De aceea Lenin, în calitatea sa de discipol înflăcărat al celor doi dascăli materialişti, îi va scrie lui Gorki, la 14 noiembrie 1913, că „*orice idee religioasă, orice concepție despre Dumnezeu, orice cochetărie chiar cu acest Dumnezeu devine o indicibilă abominație*.” Concluzia? *A.b.c.-ul marxismului este lupta antireligioasă, respectiv o luptă de clasă, îndârjită, necruțătoare, vizînd dispariția „rădăcinilor sociale ale religiei.”*

Pentru filosoful rus Nicolae Berdiaev, comunismul, „*vrea să devină el însuși o religie, ca să ia locul creștinismului*”. Scopul său ultim este distrugerea creștinismului nu numai în viața publică, ci mai cu seamă extirparea sa totală și definitivă din conștiința cetățenilor, în vederea transformării omului vechi, de tip burghez-moșieresc, într-un „om nou” – acel trîmbișat *homo sovieticus* – și al creării, prin el, a societății comuniste. Însă istoria a demonstrat, cu prisosință, că această diabolică perspectivă nu s-a adevărat posibilă nici în Uniunea Sovietică, nici în celelalte țări răvășite de totalitarismul marxist-leninist, deoarece URSS a ieșit din ghetoul ei, după al doilea război mondial, pledînd pentru destindere, pentru pace, pentru apărarea libertăților democratice, între care figurează și dreptul omului la libertatea religioasă. Vladimir Kuroiedov, șeful atotputernic al Departamentului afacerilor religioase, nu îndrăznea, oare, să susțină că legislația sovietică privind cultele religioase, este „*cea mai umană și mai democratică din lumea întreagă*”, că ea „*protejează interesele creștinilor*” ca nimeni altul? Sau vestitul ideolog marxist Leonid Ilîicev, nu se lăuda că în lupta contra religiei, care este o luptă pe bază de principii, luptătorii ateî fac uz de „*o manieră cordială și sinceră*”, ori de cîte ori abordează un credincios al Bisericii?

Noi am cunoscut prea bine – atît eu, cît și soția mea – în ce constă politica anticreștină a comunismului, trăind și suferind, amîndoi, sub

permanentă. Ceea ce rămîne esențial, definitiv și de neschimbat în viziunea revoluționară a comunismului este *strategia* care trasează, odată pentru totdeauna, reperele obligatorii ale hegemoniei planetare a unui totalitarism sîngeros, a unui colectivism integral, a luptei de clasă, a persecutării opozaților politici sau religioși, a desființării libertăților „burgheze”. Nu-și punea Lenin, bunăoară, această celebră întrebare: „*Libertate pentru care clasă socială și în vederea cărui țel?*”

În afară de partea disimulată, perfid ascunsă, a politicii „*lupilor răpitori*”, de care vorbește Evanghelia, există și „*haina de oaie*”, îmbrăcămîntea exterioară, *partea vizibilă a comunismului*, care trebuie să ascundă mișcarea sa strategică și să seducă, astfel, mulțimile credule ale creștinilor ignorați, superficiali în credința lor de fiecă zi. Aceasta este *tactica comunistă*, faimosul „*cal din Troia*”, indicat de Gheorghe Dimitrov, la cel de al 7-lea congres al Internaționalei comuniste; este „*mîna întinsă*” catolicilor francezi de partidul comunist condus de Maurice Thorez, o mîină dușmănoasă care se poate transforma oricînd – citîndu-l pe Dimitri Manuilski – în „*pumn închis*”, gata să strivească pe toți cei ce nu aderă la ideologia marxist-leninistă, sau continuă să creadă în Dumnezeu.

Așa cum am mai spus, circumstanțele politice internaționale, adeziunea la Carta universală a Drepturilor omului, n-au permis țărilor comuniste, în frunte cu Uniunea Sovietică, să ajungă la distrugerea *declarată* a Bisericilor creștine, deoarece în Constituția acestor țări ateiste, dreptul la libertatea practicării cultului religios este „*asigurată pe deplin*”. S-a ajuns, cumva, la o schimbare a strategiei comuniste față de religie? Nicidecum. A fost schimbată numai tactica, prin fabricarea unei ierarhii și-a unor șefi de culte gata să trădeze cauza lui Iisus, făcînd un compromis rușinos cu ateismul la putere; aserviți sută la sută diktatului moscovit și, ca atare, neputincioși să contracareze propaganda anticreștină.

P. Kurotkin, în revista oficială a ateismului sovietic, *Nauka i Relighia* (Știința și Religia), din luna aprilie 1969, ne face să luăm cunoștință de noua *orientare politică a acestei noi ierarhii ortodoxe*, oblăduite de Kremlin, subliniînd că „*schimbarea de orientare politică a Bisericii, în urma victoriei revoluției socialiste în Rusia, reprezintă una din principalele particularități ale adaptării ortodoxiei ruse la noile condiții sociale*”. Este

Partidului comunist sovietic: „*Dacă, în raport cu Statul, religia este o afacere privată – și, din acest motiv, Biserica este separată de Stat –, dimpotrivă, partidul comunist (...) nu poate adopta cu privire la religie, ideologia care nu are nimic comun cu știința, o atitudine neutră și indiferentă.*”

Începînd cu primul număr al revistei *Catacombes*, deci încă din toamna anului 1971, și pînă la încetarea apariției acestui vajnic „*mesager al Bisericii Tăcerii*” (decembrie 1992), atît eu cît și regretata mea soție, n-am încetat să denunțăm lipsa de libertate religioasă din lagărul comunist și colaborarea inadmisibilă a conducătorilor tuturor confesiunilor creștine cu dușmanii inveterați ai credinței în Dumnezeu. Un cunoscut scriitor francez, de origine rusă, nemulțumit de atitudinea noastră „*prea dură*”, pe care o asemăna unui „*maniheism simplificator*”, ne ruga să nu tratăm cu asprime „*această biată ierarhie ortodoxă de dincolo de cortina de fier*”, dat fiind „*situația sa dificilă și chiar dramatică*.” La fel gîndea și preotul Serghei Jeludkov, din URSS, în dezacord cu acuzațiile marelui Soljenițin, din faimoasa scrisoare adresată, în postul Sf. Paști din 1972, patriarhului Pimen: „*Ce puteam face în asemenea condiții? A spune totul sau nimic? A încerca să trecem în clandestinitate, de neconceput sub regimul actual? Sau, mai bine, să încercăm să ne inserăm în acest sistem și să profităm, cîtă vreme se mai poate, de ceea ce ne este permis? Ierarhia rusă a optat pentru cea de a doua alternativă.*”

Ce opțiune rușinoasă, prețuită, de altfel, de regimul kaghebit din Uniunea sovietică și întru totul conformă cu politica de subminare a Bisericii lui Hristos, scormită de mințile drăcești ale mai marilor comuniști! În loc să urmeze drumul crucii și al jertfei, preconizat de Evanghelia Iubirii, și reamintit patriarhului Pimen de autorul „*Arhipelagului Gulag*”, în loc să fie, cu adevărat, „*împreună lucrători cu Dumnezeu*” și ambasadori ai Împărăției Cerului, îngrijorați de soarta Bisericilor, iată-i deveniți niște „*apostoli mincinoși, niște lucrători înșelători, care se prefac în apostoli ai lui Hristos*” (2 Corinteni, 11.13).

Prelații Bisericii ortodoxe din România comunistă au ales aceeași cale și-au făcut jocul aceleiași politici anticreștine, întocmai îndrumătorilor lor compromiși, din Uniunea Sovietică. Și, ca și ei, nu se sfîșesc să rămînă mai departe în fruntea Bisericii, conțînd pe harababura politică actuală din România și pe lipsa de spiritualitate a „*turmei*” ortodoxe, pe care o conduc, și de ignoranța căreia profită din belșug.

Sergiu GROSSU

Paul Goma - Învinsul-Învingător

Partidului comunist sovietic: „Dacă, în raport cu Statul, religia este o afacere privată - și, din acest motiv, Biserica este separată de Stat -, dimpotrivă, partidul comunist (...) nu poate adopta cu privire la religie, ideologia care nu are nimic comun cu știința, o atitudine neutră și indiferentă.”

Începînd cu primul număr al revistei *Catacombes*, deci încă din toamna anului 1971, și pînă la încetarea apariției acestui vājnic „mesager al Bisericii Tăcerii” (decembrie 1992), atît cu cît și regretata mea soție, n-am încetat să denunțăm lipsa de libertate religioasă din lagărul comunist și colaborarea inadmisibilă a conducătorilor tuturor confesiunilor creștine cu dușmanii inveterați ai credinței în Dumnezeu. Un cunoscut scriitor francez, de origine rusă, nemulțumit de atitudinea noastră „prea dură”, pe care o asemăna unui „maniheism simplificator”, ne ruga să nu tratăm cu asprime „această biată ierarhie ortodoxă de dincolo de cortina de fier”, dat fiind „situația sa dificilă și chiar dramatică.” La fel gîndea și preotul Serghei Jeludkov, din URSS, în dezacord cu acuzațiile marelui Soljenițin, din faimoasa scrisoare adresată, în postul Sf. Paști din 1972, patriarhului Pimen: „Ce puteam face în asemenea condiții? A spune totul sau nimic? A încerca să trecem în clandestinitate, de neconceput sub regimul actual? Sau, mai bine, să încercăm să ne inserăm în acest sistem și să profităm, cîtă vreme se mai poate, de ceea ce ne este permis? Ierarhia rusă a optat pentru cea de a doua alternativă.”

Ce opțiune rușinoasă, prețuită, de altfel, de regimul kaghebig din Uniunea sovietică și întru totul conformă cu politica de subminare a Bisericii lui Hristos, scornită de mințile drăcești ale mai marilor comuniști! În loc să urmeze drumul crucii și al jertfei, preconizat de Evanghelia Iubirii, și reamintit patriarhului Pimen de autorul „*Arhipelagulul Gulag*”, în loc să fie, cu adevărat, „împreună lucrători cu Dumnezeu” și ambasadori ai Împărăției Cerului, îngrijorați de soarta Bisericilor, iată-i deveniți niște „apostoli mincinoși, niște lucrători înșelători, care se prefac în apostoli ai lui Hristos” (2 Corinteni, 11.13).

Prelații Bisericii ortodoxe din România comunistă au ales aceeași cale și-au făcut jocul aceleași politici anticreștine, întocmai îndrumătorilor lor compromiși, din Uniunea Sovietică. Și, ca și ei, nu se sfîiesc să rămînă mai departe în fruntea Bisericii, conținînd pe harababura politică actuală din România și pe lipsa de spiritualitate a „turmei” ortodoxe, pe care o conduc, și de ignoranța căreia profită din belșug.

Sergiu GROSSU

Cum seria jurnalelor lui Paul Goma continuă să apară spre încîntarea unora, dar furibunda încrîncenare a multora, se naște problema oportunității unor atari demersuri în chiar timpul vieții autorului, cu atît mai mult cu cît în aproximativ același interval a fost editat și jurnalul lui M. Sebastian, apărut la 50 de ani după redactare, cum ar cere-o uzanțele, dar nu din voința expresă a scriitorului, mort într-un accident.

Dar Goma nu este un caz singular, după cum s-a mai amintit, multe alte personalități și-au publicat însemnările fiind cît se poate de vii, fără să se fi iscat vreun scandal. În cazul lui P. Goma însă lanțul protestelor pare un soi de explozie în lanț, pentru că nimeni nu are chef să i se etaleze și zonele gri bătînd în negru-catran ale compromisurilor, roz-dalbul fiind o preferință ca și generală. Ce spune însuși scriitorul despre situația creată: „Citesc pe ultima copertă a Jurnal-lui lui Sebastian extrase din presă: dacă nu mi-aș cunoaște «confrății» și n-aș ști că le lipsește, nu talentul (cine nu are talent, chiar geniu, la români?), ci coloana vertebrală, dacă nu le-aș cunoaște lașitatea, supușenia dezgustătoare «pe timpul dictaturii» și obrăznicia pieptului-de-aramă de după decembrie '89 - aș spune: Nu-mi vine să-mi cred ochilor: exact aceleași persoane, exact aceiași critici literari, exact aceiași «directori de conștiință»: D. C. Mihăilescu, Ornea, Pruteanu, Coșau, Manolescu - și încă: Buduca, Zăciu, Balotă, Ștefănescu - au scris, despre Jurnal-ul meu, exact invers decît despre al lui Sebastian. De ce invers? Doar pentru că... n-am așteptat să mor? Pentru că n-am așteptat să moară și ei - abia după aceea să mi-l publice? Sau poate că, așa cum Sebastian îi arăta (în intimitate) pe cei-buni ai lui: Nae Ionescu, Cioran, Camil Petrescu, Eliade - eu i-am arătat pe «bunii» mei, ca «noi-răi»? Dar de și-ar fi tipărit paginile Sebastian în chiar timpul vieții... «intrusul» Sebastian ar fi fost ars pe rug - de Nae, de Mircea, de Camil, de Emil (Cioran), de Marietta, de Sică...” Referitor la neîncondeații lui Sebastian, în afara rudelor, aceștia sunt „Opt persoane - mari și late, într-o viață de om. Bine, mai punem de la noi două, să dea zece: nu strică să dregem busuiocul statistic al trecutului de glorie”, și printre ei nu s-au numărat Nae Ionescu, Mircea Eliade, Camil Petrescu, Ralea, Cioran, Barbu, Vulcănescu etc., „floarea inteligenței, nu?”

Răstălmăcirile, reaua-credință, dușmănia, trădările, efortul susținut de minimalizare a excepționalului scriitor Paul Goma, îl aruncă, nu o dată, pradă decepției („...este momentul - cam târziu, însă mai bine decît niciodată - să ridic ancora din portul patriei și din prezentul perpetuu, și să plutesc unde-o vede cu ochii:

cînd societatea civilă românească a fost distrusă, surpată chiar biologic în războiul cu leprele activist-securist.

Numai cei care n-au stat la cozi, în frig și întuneric și au reușit să se sustragă corvezilor, făcîndu-și grijuliu relații cu sus-pușii holerei roșii, pot da uitării o jumătate de secol de incredibile umilințe. M. Cărtărescu, după propriile spuse, lucrează pentru viitorime, e preocupat în exclusivitate de zidirea propriului turn de fildeș, pornind de la convingerea că peste, să zicem, un secol, zbaterea noastră de azi va lăsa indiferentă epoca următoare, după cum noi nu mai recepționăm cu sufletul la gură, de pildă, nenorocirile clăcașilor români. E dreptul lui. Dar și al nostru, de a-l recepta ca scriitor cu adevărat reprezentativ, pentru tot ce am îndurat, pe P. Goma, resimțind acut prăpastia care desparte prăbușirea, îngenuncherea noastră și căfăratul pe funiile de mătase ale așchierii cuvîntului, ce preschimbă cel de-al doilea aspect într-un soi de țesătură a fasoanelor acrobaticice, brodată cu cinism.

Se naște o întrebare: de ce am îndurat? În 1981, o franțuzoaică, auzindu-ne plîngerea, a ripostat: „De ce nu ieșiți în stradă? Uite - eu ies și strig - Mitterrand - caca!” Măi să fie, ia să ne fi dat prin cap să strigăm: Ceaușescu - caca! Pieream instantaneu, îngropați de vii în vreun spital psihiatric! Lipsa acea minimă libertate de opinie ca să ne putem revolta. A trebuit să se pună la cale întregul plan k.g.b.-isto-securist (acea parte a securității...), care să declanșeze explozia butoiului de pulbere ce ajunsese țara. Și apoi, n-am îndurat numai noi, întregul Est a suferit cotropirea comunistă, din care nici azi, ca mentalitate, jumătate de țară nu s-a eliberat. Îți trebuia o structură de excepție ca să rupi lanțurile. Și doar Goma a avut-o, rămînînd (în pofida torturilor) în picioare, cînd se cerea să i se lingă casapului cizmele. Majoritatea zdrobitoare a scriitorilor (cu precădere „...vulturii prozei române contemporane - D. R. Popescu, Breban, Țoiu, M. H. Simionescu, Radu Petrescu, Gabriela Adameșteanu, Bălăiță, Uricaru, Nedelciu, Groșan - voi fi uitat pe vreun mare-prozator? - nu, pe Buzura nu l-am uitat - l-am omis.”) s-a aciuat care sub umbrela protectoare a Ivașcului, care sub sutana lui Gogu Rădulescu, care sub borsalina lui Dumitru Popescu-Dumnezeu, a închinat versuri „la puternicii și cucoane”, a omagiat diversele festivisme patronate de cele două ipochimene, afirmînd însă că a rezistat prin cultură. Îndoielnică rezistență și, mai ales, vinovată. Pentru că purtarea discreționară a stîrpiturilor s-a clădit și pe servitutea scriitorilor care s-au întrecut să-i inventeze dimensiuni mitice căplului de pomînă. Si tăcerea e condamnabilă, dar desănătarea

în mod ostensibil antidemocratic și antireligios, cu toată minciuna „libertății religioase” înscrisă în Constituție, o libertate imposibilă, din punct de vedere logic, iar practic inexistentă acolo unde trona steagul blestemat al Secerii și al Ciocanului impus de Moscova.

În lupta dusă de forțele comunismului împotriva religiei, în politica sa anticreștină sunt folosite tot felul de stratageme diabolice – de la cea mai abjectă viclenie pînă la promisiuni nicidecum respectate –, cu scopul derutării opiniei publice mondiale și a camuflării intențiilor sale de înșelăciune

puterea ateismului comunist și nu de o politică de înțelegere a guvernului comunist vizavi de nevoile Bisericii ruse, conform formulei magice a fostului președinte al Consiliului afacerilor religioase, G. G. Karpov, după care „marea revoluție socialistă din Octombrie (...) a eliberat Biserica ortodoxă rusă de obstacolele care o încătușau și-i incomodau acțiunea sa internă”. În nici un caz nu era posibilă surprinzătoarea „politică de înțelegere” oficială, deja amintită, cită vreme Nikita Hrușciiov declara în luna noiembrie 1954, înaintea Comitetului Central al

Doina Jela și „procesul comunismului” la Humanitas

Întrebare: *Profit de ocazia de a vă întâlni aici, la Paris, ca să vă întreb ce reprezintă colecția „Procesul comunismului” pe care Editura Humanitas – editură în cadrul căreia lucrați – o inaugurează cu cartea dvs. Această dragoste care ne leagă?*

Doina JELA: Prin colecția aceasta Humanitas nu face decât să dea un nume și să consacre coerență și consecvență unui proiect editorial enunțat încă de la înființarea ei în 1990, imediat, adică după Revoluția din decembrie 1989. Multe dintre cărțile apărute la Humanitas – prima editură, din câte știu, care l-a publicat în românește pe Paul Goma – ar putea intra aici. O carte a lui Vasili Grossman – cred că tot prima în românește – apoi cărțile Hannei Arendt, ale lui Alain Besançon, Furêt, André Glucksmann, Roy Medvedev, care țin tot de un proces al comunismului – nu juridic, firește – seria de scrieri memorialistice din care amintesc: Anița Nandriș, Elisabeta Rizea, Adriana Georgescu, convorbirile cu Regele Mihai, publicistica anticomunistă scrisă și vorbită de-a lungul a aproape patruzeci de ani de Monica Lovinescu și Virgil Ierunca, analizele unui Patapievici și ale Alinei Mungiu, ar putea de asemenea face parte din această colecție inaugurată acum. Eu însămi am publicat o carte intitulată *Cazul Nichita Dumitru*, încercare de reconstituire a unui proces comunist care ar putea intra în colecția amintită. Vor mai urma: o excelentă reconstituire a unui proces similar, reeditare, e vorba de *Anatomia mistificării* a lui Stelian Tănase, despre procesul Noica – Pillat din 1960 și câteva cărți fundamentale din sovietologia europeană: *Stalin* de Boris Suvarin, *Marea teroare* de Robert Conquest...

Î.: *Preocupată de „reclădirea” adevărului istoric, cartea dvs. constituie încă o mărturie a crimelor săvârșite în România sub regimul comunist?*

D.J.: *Această dragoste care ne leagă este reconstituirea, după scrisorile interceptate, fotocopyate și păstrate de Securitatea română,*

înregistrările cu microfonul în casă și rapoartele de urmărire cu agenți ale aceleiași instituții, a portretului și, în măsura în care am reușit, a ultimilor ani de viață a uneia dintre victimele comunismului românesc: Ecaterina Bălăcioiu-Lovinescu, văduva lui E. Lovinescu și mama Monicăi Lovinescu. La cîțiva ani de la plecarea din țară a fiicei sale, Ecaterina Bălăcioiu a intrat în atenția Securității care a trecut-o într-unul din planurile ei criminale, numite pe atunci cu termeni benigni – apărarea cuceririlor revoluționare ale poporului, lupta împotriva dușmanului de clasă, combaterea influenței nefaste a capitalismului putred și alte asemenea ce azi ne fac părul măciucă, iar atunci nu uimeau pe nimeni, sau dacă uimeau, nu se vedea, iar dacă se vedea, plăteai scump această exteriorizare de sentimente.

Î.: *În urmă cu un a apărut în Franța, la Editura Robert Laffont, o carte foarte comentată Le livre noir du communisme (Cartea neagră a comunismului), lucrare comună scrisă de șase scriitori francezi: Stéphane Courtois, Nicolas Werth, Jean-Louis Panné, Andrzej Pacukowski, Karel Bartosek, Jean-Louis Margolin. De curind a fost tradusă și la noi în țară. Ce efect a avut?*

D.J.: Cartea a deranjat mult și în Franța, dar a deranjat mult și în România – din motive diferite – despre ale francezilor nu vorbesc – dar aproape la unison, intelectualitatea românească, din țară și din afara granițelor a fost vexată de cît de puțin și de aproximativ este cunoscută istoria comunismului românesc de către istoricii care au alcătuit cartea. Trebuie însă să observ că, pe de o parte, victimizările și supărările noastre pe Occidentul ingrat și indiferent la dramele noastre vechi de cincizeci de ani, de cînd i-am așteptat pe americani și n-au venit, de cînd ne-au vîndut la Yalta ca să ne revîndă la Malta, aceste supărări sînt improductive, neschimbînd nimic din situație. Acest lucru ar trebui să ne dea de gîndit că trebuie să schimbăm procedeele și să facem altceva decît să ne pîngem.

Î.: *La ce anume vă referiți?*

D.J.: Cred că trebuie să ne scriem noi propria istorie, atît de bine și de profesionist încît Occidentul s-o poată citi și s-o poată folosi în sintezele lui. Pe de altă parte, cred că scriitorii din România – singurii sau aproape singurii care nu s-au constituit din Est într-o inteligenție, – au de încheiat niște conturi cu ei înșiși, cu propria lor concepție despre raportul libertății democratice – creație literară, despre rolul adevărului în actul creator, despre raportul ficțiune-memorialistică într-o literatură, despre raportul literatură-politică-civism într-o cultură etc.*. Despre aceste raporturi eu cred că scriitorul român a avut din nou ideea cea mai neproductivă din tot Estul: el a crezut că dacă el îl lasă pe Ceaușescu în pace, să-și facă treaba lui, iar Ceaușescu îi lasă pe ei în pace să-și facă treaba lor, restul e o chestiune de talent și de folosirea lui inteligentă. Și s-a dovedit că n-a fost deloc așa: am trăit cincizeci de ani cumpliti și nici măcar n-am înțeles ceva din ei. Nu a rămas aproape nici o mărturie: comparați dvs. înșivă producția autohtonă cu mărturiile scrise în registrul funcțional sau memorialistic în Cehia, Ungaria, Polonia, fosta URSS, Albania, gîndiți-vă unde ne sînt analizele de tip Michnic, Havel, Czeslav, Milosz, Zinoviev, ca să nu mai spun de Soljenitzin. Adunați tot ce s-a scris în românește, în România și în afara granițelor ei și întrebați-vă: dacă tot n-am putut împiedica cei cincizeci de ani de suferințe, cum se face că măcar nu ne-au folosit la ceva. E un cîntec românesc foarte trist cu un miel și un cioban, care spune la sfîrșit: „ce rămîne, mielule? Acest cîntec, domnule”: Triumful operei, adică asupra istoriei vitrege. Ne prezentăm la Judecata de Apoi a istoriei cu operele noastre. Ei, bine, eu cred că nu rămîne nici măcar „acest cîntec, domnule”, dacă nu-l scriem nici măcar acum, cu mare întîrziere și cînd nu mai este primejdios s-o facem.

Paris, 22.06.1998

(Interviu de Ilie MIHALCEA)

* sublinierile din acest paragraf aparțin red.

„Anului” la Humanitas

D.J.: Cred că trebuie să ne scriem noi propria istorie, atât de bine și de profesionist încât Occidentul s-o poată citi și s-o poată folosi în sintezele lui. Pe de altă parte, cred că scriitorii din România – singurii sau aproape singurii care nu s-au constituit din Est într-o inteligenție, – au de încheiat niște conturi cu ei înșiși, cu propria lor concepție despre raportul libertății democratice – creație literară, despre rolul adevărului în actul creator, despre raportul ficțiune-memorialistică într-o literatură, despre raportul literatură-politică-civism într-o cultură etc.*. Despre aceste raporturi eu cred că scriitorul român a avut din nou ideea cea mai neproductivă din tot Estul: el a crezut că dacă el îl lasă pe Ceaușescu în pace, să-și facă treaba lui, iar Ceaușescu îi lasă pe ei în pace să-și facă treaba lor, restul e o chestiune de talent și de folosirea lui inteligentă. Și s-a dovedit că n-a fost deloc așa: am trăit cincizeci de ani cumpliti și nici măcar n-am înțeles ceva din ei. Nu a rămas aproape nici o mărturie: comparați dvs. înșivă producția autohtonă cu mărturiile scrise în registrul funcțional sau memorialistic în Cehia, Ungaria, Polonia, fosta URSS, Albania, gândiți-vă unde ne sînt analizele de tip Michnic, Havel, Czeslav, Milosz, Zinoviev, ca să nu mai spun de Soljenitzin. Adunați tot ce s-a scris în românește, în România și în afara granițelor ei și întrebați-vă: dacă tot n-am putut împiedica cei cincizeci de ani de suferințe, cum se face că măcar nu ne-au folosit la ceva. E un cîntec românesc foarte trist cu un miel și un cioban, care spune la sfîrșit: „ce rămîne, mielule? Acest cîntec, domnule”: Triumful operei, adică asupra istoriei vitrege. Ne prezentăm la Judecata de Apoi a istoriei cu operele noastre. Ei, bine, eu cred că nu rămîne nici măcar „acest cîntec, domnule”, dacă nu-l scriem nici măcar acum, cu mare înfîrziere și cînd nu mai este primejdios s-o facem.

Paris, 22.06.1998

(Interviu de Ilie MIHALCEA)

* sublinierile din acest paragraf aparțin red.

nu mă înșală, nu mă trezărăzează, nu mă trădează.”), nu arareori bulversîndu-l: „În zilele astea nenorocite, printre «spărturi» îmi veniseră cîteva zdrențe de idei pentru niscăi articole viitoare – dacă mai există viitor pentru așa ceva. Din nefericire, hărțuit pe de o parte, pe de alta voind să mă gîndesc la altceva – ca să nu mă mai gîndesc la aceea – am uitat. O să-mi reamintesc eu?”.

Spusele lui Ralea despre Stere vin parcă în întîmpinarea profilului lui Paul Goma: „Care, din cei mai delicați ori mai cinstiți, n-au simțit că se înăbușă măcar la vîrsta generozității, de cinismul unora, de eleganța sceptică a altora, de indiferența, lenea, ipocrizia ori duplicitatea din jurul lor? Pe urmă însă, resemnați ori cîștigați, s-au așezat cuminte la masă și au primit cu amicale mulțumiri tratațiile. Acest dulce consens a fost deodată tulburat de un glas care venea de departe, dinspre răsărit. C. Stere... Aceasta, orice s-ar întîmpla vreodată, n-o putem uita. Fără exemplul lui C. Stere, am fi fost alții sau am fi disperat. El ne-a permis să trăim. Poate cineva să nu-i fie (...) recunoscător? Ne gîndeam atunci: oare nu se găsește în țara noastră, bîntuită de spiritul trivialității joviale, al pehlivăniei șirete, al josniciei care se crede prudentă, al lașității care se crede cuminte – nu există în acest blestem unanim care consumă poporul meu, o pildă de curaj, de suferință pentru idei?” Ba da – exclamăm spontan: Paul Goma! Și citîndu-l în continuare pe Ralea: „O asemenea personalitate multiplă și tare rupe zăgazul mediocrității unei epoci.”, constrînsă altfel la simulacru, sugrumarea adevărului.

Raportată la asemenea coordonate, ce penibilă apare propunerea lui N. Breban, de către însuși președintele Uniunii Scriitorilor, de a fi desemnat pentru Nobelul anului 2000. Dacă în N. Breban, expresie a tuturor compromisurilor, Uniunea Scriitorilor își vede exponentul, e clar că își autodefiniște limitele, îngustimea de vederi, mentalitatea înleiată în rutină, servituți, aranjamente, propriile demisii de la standardul moralității. N. Breban se vrea „scriitor național”, forțîndu-se să sugereze coincidența aspirațiilor sale cu ale poporului român, opțiune infirmată de întreaga sa evoluție: scriitor cu funcții grase în ceaușism, membru al C.C., șef de revistă, răsplătit, ca toți cei deopotrivă lui, și cu o casă confortabilă, ca să nu mai punem la socoteală sejururile la Paris (și nu numai), în mica, dar statornică locuință unde se retrage pentru a scrie, de parcă ar fi la o azvîrlitură de băț de București, cum Ana Blandiana în căsuța ei de țară, ori Dinu Săraru în conacul de boiernaș p.c.r.-ist, ori...

Există scriitori străluciți, cum este cazul lui Mircea Cărtărescu, deja cu o operă apreciabilă. Și totuși superioară îi este creația lui Paul Goma, prin valoarea ei morală, întrucît n-am trăit într-o lume normală, cu înălțările și căderile firești, în care să ne permitem luxul detașării de social,

s-au întrecut, sunt bine-mersi și azi. Tot pe la aceleași conclave, fundații, edituri, redacții etc., etc. În vreme ce Goma... În ultimele două jurnale, la pagina 252 (Jurnal – IV), spune: „Am șazeci de ani, o nevastă, un fiu de 20, 36 cărți scrise, candidiez la președinția României – și sunt pe drumuri. Șazeci de ani și mîine ne mutăm la hotel – aproape 300 franci de noapte, dar nu putem prepara nici o cafea – decît cu apa caldă de la robinet – și nu putem «introduce» mai mult de două geamantane (hai: și trei sacoșe).” Expulzat deci din apartament pentru neplata chiriei, patru luni locuind cînd pe la cunoscuți, cînd la hotel, secătîindu-i-se ultimele resurse bănești.

Cam pe unde locuiesc scriitorii noștri? În afara unuia tînăr, în a cărui garsonieră hălăduiesc claie-peste-grămadă trei generații (!?!), mai tot restul a preferat ori vreo vilioasă naționalizată (chiar și invadată de molii, ca a lui Octavian Paler), ori cartierul Cotroceni, ori măcar un banal apartament... Cum să nu fie ca și de neimaginat un Goma pe drumuri? Și totuși – în situația în care, de pildă, în urma editării primelor trei jurnale, i se plătesc 5 milioane de lei, care, schimbați în franci, nu-i asigură nici pe o lună chiria noii locuințe – multe se pot înțelege. Și ce calomni nu s-au lansat la adresa lui, ce nu i se pretinde și ce nu i se impută... Noroc că și-a văzut neabătut de drumul lui, chiar de – din punctul nostru de vedere – se mai și înșală. Condamnă, de pildă, alianța secretă a lui Corneliu Coposu cu Măgureanu (și proprietar al unei admirabile vilioase, zisă casă bătrînească, din satul natal, cu un nume de mai mare dragul!), în vederea răsturnării regimului iliescist. Cum securitatea (tot o anume parte...) făcuse scenariul (care presupunea și asentimentul populației), înlocuirea nu putea fi efectuată bătîndu-se din palme, întrucît veghetorii cei mai „întreprinzători” și intraseră în posesia valutei de pe circuitele externe, bașca depunerile cu cifru, conturile ceaușiste, întemeindu-și imperiile: clanul Păunescu, „liberalul” Cataramă, bancherii gen Voiculescu, Stănculescu picior-în ghips etc., etc., acaparaseră deci pîrghiile în economic, dețineau puterea financiară și ce nu face banul... Cu afit mai imperios necesară ne apare cunoașterea dosarelor de securitate, „...avem dreptul imprescriptibil de a afla – în sfîrșit – motivele pentru care au suferit bunicii, părinții, frații, surorile, noi înșine și copiii noștri – sub regimul comunist, deci de a ne cunoaște DOSARELE DE SECURITATE, fără restricții, fără «revizuirii»...” În vreme ce pentru Ștefan Borbely – „Lectura necritică a acestor jurnale implică cel puțin două ispite capitale: aceea de tipizare comportamentală pe linia extremului (cînd legea istoriei reprezenta pe atunci media) și aceea de generalizare nefondată, prin afirmația, des

Elvira ILIESCU

(continuare în pag. 20)

Exilul, destinul, labirintul

„Dar ești un idealist care zboară cu aripi de șindrilă”.

„...ce era fericirea decât să fii în acord cu tine însuși?”.

Și în *Supraviețuitorul* (1989) și în *Bariera* (1994), Emil Rațiu și-a fixat cu claritate o temă care definește un spațiu narativ original: condiția socială și istorică, morală și estetică, etnică și psihologică a exilatului român în lumea europeană*. O radiografie necruțătoare a conștiinței, a filosofiei de viață, pe care un exilat și-o asumă. Tema explorată epic de Emil Rațiu e realizată din perspectiva unei experiențe vaste și cu o mare deschidere spre existența socială, dar și metafizică. O temă care pune din nou în evidență arta scriitorului de a crea un univers credibil, de a crea personaje verosimile. Scriitorul a trăit drama exilului, a trecut prin situații limită, dar nu a renunțat la voința de a fi el însuși, de a respecta valorile morale. Nu a cunoscut compromisurile, ci a sfidat cu luciditate calvarul și umilințele provocate de exil, de o viață aproape apocaliptică. Ecuția *exil-destin-labirint* justifică identitatea unui personaj cu totul excepțional, disponibil să fie actor și spectator, un spirit neliniștit, însetat de cunoaștere, dornic să cucerească cu orice preț lumea, să o înțeleagă și să i se dăruiască fără reținere. Este o experiență decisivă pentru destinul său, pentru filosofia sa de viață într-un teritoriu social și moral de cele mai multe ori ostil. De unde și drama pe care o trăiește. Plin de orgolii și de iluzii, doctorul Virgil Nan se străduiește din răspuși să rămână el însuși, să nu treacă bariera nefastă a depersonalizării, să nu-și piardă ființa, sufletul. A trăi autentic este marea sa utopie de care se lasă răstignit. Calvarul răstignirii, umilințele acestui calvar ne dezvăluie un scriitor foarte receptiv la mutațiile produse în viața personajelor, la adevărurile de care sunt marcate, dar și la poezia și frumusețea unor prezențe feminine.

Noul roman al lui Emil Rațiu, *Meșterul Manole*, reia tema exilului, dar mai cu seamă reactualizează un mit: Meșterul Manole, reinterpretat din punctul de vedere al exilatului care se descoperă în drama lui Manole și încearcă să-și motiveze atitudinile în raport cu tragedia

creatorului. Și Virgil Nan este un Manole într-un occident labirintic, căzut pradă unui feroce pragmatism, labirintului. Personajul lui Emil Rațiu, vorbește de o salvare prin creație, prin dragoste. Toate șansele par a fi de partea medicului stabilit la Roma. Este însă o iluzie, un calvar. Destinul lui Virgil Nan e un destin tragic, refugiu sau în occident (Turcia, SUA, Grecia) nu este o simplă aventură de tinerețe. E o formă de a-și dobîndi un nou statut social și moral, de a evada dintr-o patrie decapitată la Yalta. Experiența exilului este și un permanent examen de conștiință, un mod de a înțelege și trăi lumea Occidentului, formele lui de existență, de a se convinge de sistemul de valori (Orient-Occident). E o probă de foc pe care Virgil Nan o trece cu succes, dar cu sufletul pustiit de deziluzii, de un amar și roditor scepticism de care nu se va mai vindeca niciodată. Umilințele îndurate vor spori rugul dezamăgirilor, va crește suferința, desertul îndoielilor.

Romanul lui Emil Rațiu este, în mare parte, o analiză profundă, realistă, a raporturilor dintre lumea Orientului și Occidentului, dintre două stiluri de viață, două forme de comunicare existențială, totul judecat prin ochii unui refugiat politic. Este un discurs narativ, unde ficțiunea, imaginarul se sincronizează cu un realism moral plauzibil. Scriitorul definește o lume dinamică, imprezvizibilă, activă, care nu și-a abandonat miturile, religia succesului. Noutatea, originalitatea romanului este dată de viziunea scriitorului față de un mit național: Meșterul

Manole, transplantat, ca să spunem așa, pe un pământ tot latin, dar într-o altă epocă istorică, în alte condiții morale și sociale. Romanul lui Emil Rațiu trăiește estetic sub semnul mitului, ca să explice o tragedie modernă, să actualizeze un spațiu unde harul creației și jertfa comunică, răspund terorii istoriei, zodiei nefaste a absenței libertății, mistificării adevărului. Valorizînd ideea creației, sacrificiului, prin jertfa umană, Emil Rațiu pune în evidență dosarul unor personaje cu o biografie extrem de bogată în fapte, evenimente, nicidecum dispuși la compromisuri. Mitul sacrificiului este înfățișat în mediul mediteranean, latinitatea polarizînd un puternic, fecund sentiment de apartenență, solidaritate la o istorie dramatică, la un sistem de valori, la o morală inflexibilă, disprețuitoare față de conformism, ratate, pe care doctorul Virgil Nan încearcă să le justifice, să și le asume într-o nouă sintagmă. Este un spirit justițiar, un om care respinge cu orice ocazie falsul curaj, lasitatea, dedublarea, măștile ipocriziei. Trăiește într-un labirint, ceea ce nu-l împiedică să fie un răzvrătit, un tenace luptător. Reputat medic în unele sate din Italia, Virgil Nan va cunoaște lumea, pe Anna Pascoli, va avea un copil, va fi

o vreme lipsit de libertate după un proces regizat, abuziv, va trece printr-o viață de calvar, dar nu va fi, totuși, învins. Personajul lui Emil Rațiu se consideră în orice situație un om liber. Și frumusețea lui morală crește pe măsură ce limitele, uneori imposibile de despărțit, sunt trecute cu o luciditate admirabilă, cu o superioritate care declanșează, nu o dată, invidii, ticăloase regii de compromitere a reputației sale morale și științifice. Doctorul Virgil Nan trăiește tot timpul fascinația libertății, și-a făcut din ea o religie: „*Libertatea totală! Față de toți și de toate!*”. Așa cum a făcut pe parcursul întregii sale vieți; față de patrie, față de mama bătrînă și bolnavă, față de profesie, pe care le-a abandonat, Lucid, rece, fără nici o ezitare, așa cum a înfăptuit și asasinatul soției sale. El este un om liber!

Liber de sentimente, de morală! El este un creator! Este un Dumnezeu! El este liber și față de crimă! El este deasupra noastră, bieți muritori de rînd, supuși regulilor conviețuirii în societate, și din înălțimea Olimpului său de „creator”, el ne privește în această clipă cu cinism și dispreț, ca pe niște biete furnici, bune doar să poarte coverile acestei vieți, de care el este liber de orice obligații și are toate drepturile! Inclusiv dreptul la crimă!

Tot parcursul vieții sale îl demonstrează. El este încununarea dreptului său liber creator! Individualismul cel mai exacerb și cel mai sălbatic îl poartă aici, în acest deșert care este azi viața sa, în această aulă de judecată. Individualismul său cel mai nimicitor de valori sociale, asemeni unei tumori. Cel mai mare pericol.

Oamenii nu sunt egali, zice el! Există o măsură pentru colectivitate și alta pentru „individualități”. La Domnul totul este binevenit, căci omul este o făptură mărginită și în loc și în timp, iar tainele Domnului sunt peste înțelegerea omenească.

Nimeni la El nu este pierdut. Chiar cine calcă legea! Nu a zis Isus de cei ce-L ucideau: „*Iartă-i Doamne, că nu știu ce fac?*”. Iată doar cîteva din cugetările sale. De la pasivitatea și justificarea față de crimă în intimitatea sa morală, el trece la crima activă: Ucide! Nu există două măsuri, una pentru individualități și alta pentru gloată? Nu este el, asemeni interpretării pe care o are despre Dumnezeu, asemeni Lui, deasupra binelui și a răului, fiind un „Creator”?

La ce-i folosește libertatea acestui om? Pentru a se autodetermina!

Libertatea de a-și „crea” singur propria viață!

Virgil Nan este un erou, un creator de utopii. Jertfa lui este expresia unei voințe de a gândi libertatea în funcție de relațiile umane moderne, de destin, de adevăr. Sensul vieții lui este de a exista în lume și pentru lume ca un spirit creator, de a nu refuza un canon al libertății, independenței, cu alte cuvinte, de a fi el însuși. Emil Rațiu acordă personajului un rol

* Emil Rațiu trăiește în exil (Italia, Roma) de mai bine de două decenii. De profesie medic, el a cunoscut din plin calvarul moral și social al refugiatului politic, viața de exilat, un mod de a trăi în spații ostile. Emil Rațiu a publicat prima carte în Germania: *Supraviețuitorul* (Editura Ion Dumitru, München, 1989), un volum de povestiri și nuvele. A urmat romanul *Bariera* (Editura Clusium, Cluj-Napoca, 1994, cu o prezentare de Teohar Mhadaș). Urmează să-i apară anul acesta romanul *Meșterul Manole*, o masivă construcție epică, unde condiția exilatului este privită sub zodia ființei umane depersonalizate.

Dumitru Țepeneag și poetica jurnalului

(urmăre din pag. 3)

pătrunzătoare, acidă și își face un obicei din a privi lumea într-o manieră sarcastică. Comentariile rămîn însă caustice și atunci cînd autorul vorbește de propria sa persoană, care nu este deloc idilizată, ci este privită prin niste

ale vieții, gîndurile, reflecții asupra existenței pot interesa posteritatea. Un orgoliu și mai mare este însă acela al Meșterului Manole care șterge toate urmele, nu lasă nimic la iveală din omenscul său, din mizeriile și slăbiciunile sale, el fiind creatorul după care nu rămîne decît opera. Dintre

romanul *Nunțile necesare*. Refuzul epicului, al romanului de tip social, și apropierea de imagine, de tehnica cinematografică este firească în cazul unui prozator oniric, a cărui deviză este „*Je rêve*”. Pentru cinematografe se explică prin înrîndirea vizului cu filmul, adică cu o artă care îmbină vizualul simultaneist cu succesivitatea. De altfel, pe lângă vis, cel de-al doilea mare model al onirismului a fost muzica, în care D. Țepeneag vede modelul

o vreme lipsit de libertate după un proces regizat, abuziv, va trece printr-o viață de calvar, dar nu va fi, totuși, învins. Personajul lui Emil Rațiu se consideră în orice situație un om liber. Și frumusețea lui morală crește pe măsură ce limitele, uneori imposibil de despărțit, sunt trecute cu o luciditate admirabilă, cu o superioritate care declanșează, nu o dată, invidii, ticăloase regii de compromitere a reputației sale morale și științifice. Doctorul Virgil Nan trăiește tot timpul fascinația libertății, și-a făcut din ea o religie: „*Libertatea totală! Față de toți și de toate!*”. Așa cum a făcut pe parcursul întregii sale vieții; față de patrie, față de mama bătrână și bolnavă, față de profesie, pe care le-a abandonat, Lucid, rece, fără nici o ezitare, așa cum a înfăptuit și asasinatul soției sale. El este un om liber!

Liber de sentimente, de morală! El este un creator! Este un Dumnezeu! El este liber și față de crimă! El este deasupra noastră, bieți muritori de rînd, supuși regulilor conviețuirii în societate, și din înălțimea Olimpului său de „creator”, el ne privește în această clipă cu cinism și dispreț, ca pe niște biete furnici, bune doar să poarte povelile acestei vieți, de care el este liber de orice obligații și are toate drepturile! Inclusiv dreptul la crimă!

Tot parcursul vieții sale îl demonstrează. El este încununarea dreptului său liber creator! Individualismul cel mai exacerbat și cel mai sălbatic îl poartă aici, în acest deșert care este azi viața sa, în această aulă de judecată. Individualismul său cel mai nimicitor de valori sociale, asemeni unei tumori. Cel mai mare pericol.

Oamenii nu sunt egali, zice el! Există o măsură pentru colectivitate și alta pentru „individualități”. La Domnul totul este binevenit, căci omul este o făptură mărginită și în loc și în timp, iar tainele Domnului sunt peste înțelegerea omenească.

Nimeni la El nu este pierdut. Chiar cine calcă legea! Nu a zis Isus de cei ce-L ucideau: „*Iartă-i Doamne, că nu știu ce fac?*”. Iată doar câteva din cugetările sale. De la pasivitatea și justificarea față de crimă în intimitatea sa morală, el trece la crima activă: Ucide! Nu există două măsuri, una pentru individualități și alta pentru gloată? Nu este el, asemeni interpretării pe care o are despre Dumnezeu, asemeni Lui, deasupra binelui și a răului, fiind un „Creator”?

La ce-i folosește libertatea acestui om? Pentru a se autodetermina!

Libertatea de a-și „crea” singur propria viață!

Virgil Nan este un erou, un creator de utopii. Jertfa lui este expresia unei voințe de a gândi libertatea în funcție de relațiile umane moderne, de destin, de adevăr. Sensul vieții lui este de a exista în lume și pentru lume ca un spirit creator, de a nu refuza un canon al libertății, independenței, cu alte cuvinte, de a fi el însuși. Emil Rațiu acordă personajului un rol

fundamental în structura romanului. Virgil Nan este o prezență remarcabilă, o voce ce se face auzită, convingătoare, credibilă. El descoperă valori ale unei societăți în derivă, dă soluții, descifrează labirintul istoriei, nu ezită să-și deconspire adversarii, pe acei refugiați din România care îl invidiază, îl disprețuiesc și îl condamnă, pentru morala sa inflexibilă, pentru acel productiv har sufletesc născut dintr-o mare generozitate, nepremeditat altruism, care îl salvează de la eșec. Este necruțător cu balcanismul refugiaților români, balcanism deosebit de nociv, practicat în Italia sau Turcia, unde exilații politici trăiesc într-o dedublare permanentă, preluând din lumea liberă „legile” nefaste ale societății occidentale. Transplantul balcanismului (fanarotismului?) în spațiul mediteranean este un proces complex, pe care Emil Rațiu îl sancționează, îl condamnă, fie că e vorba de bărbați sau de femei, oglinda judecății răsfîrînge o teribilă duplicitate morală, o expresie a supraviețuirii sociale prin compromis. Inflexibilitatea principiilor lui Virgil Nan este opera unui spirit lucid, mereu dispus să confrunte realitatea cu utopia. Toleranța față de mistificările istoriei, dedublării semenilor, asediul nesfîrșit întreținut de o morală a duplicității sunt reguli ale unui cod etic foarte strict respectat. Un cod respectat atunci cînd viața este pe cale să fie carnalizată, pusă sub o zodie absurdă. Eroul lui Emil Rațiu are multe afinități de structură cu eroii lui Camil Petrescu. Mai ales în sensul unei lucidități active cînd vine vorba de a lua decizii, de a gândi destinul nu ca pe o fatalitate, ci ca pe un demon care trebuie să fie supus ideilor, principiilor morale, unei pozitive atitudini. Măsura reală a vieții lui Virgil Nan este judecata deschisă, rostirea adevărului, păstrarea în orice împrejurare a demnității. Cu toate că Virgil Nan trăiește în lume ca un răstignit al exilului, al destinului, el nu-și pierde, nicidecum, voința de a reinterpretă orice faptă sub raportul ființei amenințate.

Personajul lui Emil Rațiu deține o reală performanță: de a se judeca fără părtinire, obiectiv, de a supraviețui dramei. Nu abandonează sub nici o formă dorința de a merge pînă la capăt. O performanță care nu exclude o retorică a inimii: spiritul său critic trece prin inimă faptele, le acordă o anumită transparență afectivă (a se reține scenele cu mama sa, cu Felicita, scene de mare duiosie, de formidabilă intuiție a copilăriei) și numai după aceea scriitorul apelează la logică, la grila rațiunii. Faptele, experiențele prin care trece, drama morală ce aparține binelui și răului, motivația înfrîngerilor, o metafizică a orgoliilor, toate acestea trăiesc sub lumina binefăcătoare a iertării, a tandreții. Dedublarea nu exclude penumbra, subterana. Dar în roman totul se petrece la scenă deschisă, totul este luminat de un soare mediteranean. Oglinda este simbolul viu,

adevărat, de care personajele nu pot să se despartă. Prozatorul definește excelent acest simbol, această filosofie de viață. E ceea ce recunoaște doctorul Virgil Nan: „*Ieșea dintr-o oglindă și intra într-o altă oglindă. Aceasta era viața lui*”. Virgil Nan va trăi sub semnul oglinzii, va fi sclavul fericit și nefericit al acestei oglinzi. Aliatul credincios al simbolului luminii și adevărului absolut, Virgil Nan judecă lumea prin această oglindă. Magică cînd creează dimensiunile utopiei, crudă și neiertătoare atunci cînd viața, realitatea sfidează ficțiunea. Emil Rațiu izbuteste să mitizeze acest proces, această relație, simbol-realitate, să-i pună în valoare semnificația.

Autentic, foarte bine construit epic, psihologic, cu scene antologice, de o mare poezie a simțirii interioare, a sentimentelor incendiate de eros, de furtunoasele lui cataclisme, este romanul de dragoste, unde protagoniștii apar ca niște ființe extraordinar de vii: Virgil Nan – Anna Pascoli. Manole și Anna într-o lume modernă privite de scriitor cu o nețărmită iubire. Mitul Meșterului Manole spațializînd o nouă dramă sub cerul orbitor de luminos al Mediteranei, unde soarele asediază tenebrele și condiționează forme de viață libere, autentice. Anna și Virgil reprezintă pentru scriitor două jumătăți ale aceluiași cosmos erotic, descoperite ca personaje ce ilustrează mitul, îi dau o altă formă de existență. Mitul jertfei prin dragoste, prin creație, mit trăit într-o lume latină cu o istorie tragică. Virgil Nan crede că poate învinge destinul, poate învinge condiția sa de exilat printr-o iubire totală. Dragostea față de Anna Pascoli crede că îl va salva de la ratare, că prin copil va fi fericit. Emil Rațiu reconstituie acest roman de iubire, fără să cadă în apele sentimentalismului, cu realism, el ne dezvăluie alternativele cuplului, metamorfozele psihologice peste care le este dat să treacă, scriitorul reușind să motiveze eșecurile, țesătura diabolică a Annei în ceea ce privește stilul ei de viață în raport cu familia, dar mai cu seamă față de Virgil. Dedublarea ei este intuitivă de prozator cu mult rafinament. Oglinda narativă ne înfățișează o figură care își teatralizează viața, care aspiră să fie un personaj cu mai multe măști. Ascunsă într-o mulțime de măști, Anna Pascoli va sfîrși tragic (accident, crimă sau sinucidere?). Viața ei va fi o enigmă. Virgil Nan va fi pedepsit pentru moartea ei. Cine este vinovatul? Dragostea Annei nu i-a dat marea fericire de care credea că este ales, un privilegiat. O nouă iluzie spulberată brutal, cu toate că Anna Pascoli era pentru el „...cel mai mare dar pe care poate să i-l dea destinul”. Acest dar nu va fi pentru Virgil decît o experiență teribilă a neputinței de a cunoaște și de a înțelege o femeie care trăiește fals, care aspiră la o viață unde nu are acces, îi este interzisă tocmai pentru că joacă dublu. Anna

Zaharia SÂNGEORZAN

(continuare în pag. 21)

Paul Goma – învinsul-Învingător

(urmăre din pag. 19)

rostită, că întreaga Românie a fost, în fapt, un univers concentraționar.” Negînd cumplita evidență, Paul Goma se întreabă: „...pe ce lume a trăit Ștefan Borbely – atît cît a trăit, însă omul de aceea este om: să viețuiască și din

de revoluționar(i) – pentru fiecare membru al familiei – că vorba ceea, tot belisem eu praznicul în 22 decembrie 1991 și facusem ce făcuse și Iacoban: rezistasem prin cultură.”), pînă la sarcasmul strivitor: „...nu știți că volumul Patru dialoguri, solicitat de Panahagi pentru Echinex în 1991 (de față cu

www.arnivaezilului.ro

Manole, reia tema exilului, dar mai cu seamă reactualizează un mit: Meșterul Manole, reinterpretat din punctul de vedere al exilatului care se descoperă în drama lui Manole și încearcă să-și motiveze atitudinile în raport cu tragedia

* Emil Rațiu trăiește în exil (Italia, Roma) de mai bine de două decenii. De profesie medic, el a cunoscut din plin calvarul moral și social al refugiatului politic, viața de exilat, un mod de a trăi în spații ostile. Emil Rațiu a publicat prima carte în Germania: *Supraviețuitorul* (Editura Ion Dumitru, München, 1989), un volum de povestiri și nuvele. A urmat romanul *Bariera* (Editura Clusium, Cluj-Napoca, 1994, cu o prezentare de Teohar Mihalăș). Urmează să-i apară anul acesta romanul *Meșterul Manole*, o masivă construcție epică, unde condiția exilatului este privită sub zodia ființei umane depersonalizate.

Dumitru Țepeneag și poetica jurnalului

(urmărire din pag. 3)

pătrunzătoare, acidă și își face un obicei din a privi lumea într-o manieră sarcastică. Comentariile rămân însă caustice și atunci când autorul vorbește de propria sa persoană, care nu este deloc idilizată, ci este privită prin niște lentile extrem de critice. Jurnalul devine locul evocării unor personalități de prim plan, ca urmare D. Țepeneag schițează o galerie de portrete vii, din rîndul cărora se remarcă cele consacrate lui Emil Cioran, Aron Cotruș, Paul Goma, Monica Lovinescu etc. Aceștia nu sunt priviți exclusiv din perspectiva operei, ci se insistă pe dimensiunea lor umană, relevîndu-se astfel o serie de trăsături ce nu transpar din paginile scrise. Portretul contemporanilor este însă mereu întregit de acela al propriei persoane, ce se compune, ca într-un joc de puzzle, din numeroase fragmente adiacente. „**N-am dreptul să fiu ușuratec**”, afirmă scriitorul care începe să se bucure de un prestigiu etic și politic tot mai pronunțat. Cu toate acestea, el recunoaște faptul că, asemenea lui Emil Cioran, a prețuit în primul rînd valorile negative. Exhibiționismul, paradoxul, bufoneria reprezintă însă numai o mască în spatele căreia se ascund întotdeauna niște sensuri mult mai adînci. Această nevoie de semnificații explică teama de a nu se spune cumva banalități în paginile jurnalului, de a nu se exprima cumva încîlcit și greoi. Însemnările din 16 decembrie 1970 vorbesc de tentația, de marea provocare a romanului. Meditînd pe marginea unei epistole elogioase primite de la Vintilă Horia, D. Țepeneag recunoaște faptul că ar trebui să scrie romane deoarece, în ziua de azi, nimeni nu mai citește nuvele. Trăind între două ispite – scrisul și activismul social –, D. Țepeneag admite importanța primordială a scrisului.

Reîntorcîndu-se periodic la poetica jurnalului, formă literară abordată într-o manieră personală, Dumitru Țepeneag recunoaște dificultatea de a fi sincer pînă la capăt, de a renunța la orice mască. Orgoliul îi interzice să se conformeze unei ordini, spiritul rebel manifestîndu-se atît în plan artistic cît și social. Spre deosebire de Paul Goma a cărui biografie este transcrisă în mod nemijlocit în operă, D. Țepeneag nu vede romanul potrivit esteticii realismului tradițional ca o mărturie despre un timp, un individ sau despre o colectivitate. Autorul **Nunților necesare** este de părere că „**a scrie jurnale, autobiografii, a lăsa după tine carnete, «correspondență literară» etc. constituie o «indiscreție și o porcărie», «cabotinism»**”. Cu toate acestea, notele zilnice nu sunt incompatibile cu redactarea, în paralel, a unei literaturi cu o vădită tentă experimentală, dovadă fiind însemnările unor autori de avangardă precum André Gide sau Alain Robbe-Grillet. D. Țepeneag vorbește de orgoliul scriitorului care își închipuie că micile întîmplări

ale vieții, gîndurile, reflecții asupra existenței pot interesa posteritatea. Un orgoliu și mai mare este însă acela al Meșterului Manole care șterge toate urmele, nu lasă nimic la iveală din omenescul său, din mizeriile și slăbiciunile sale, el fiind creatorul după care nu rămîne decît opera. Dintre defectele jurnalului, diaristul se oprește asupra fragmentarismului, neajuns ce face ca personajele să nu poată fi urmărite decît incidental, episodic, revenirile dovedindu-se destul de dificile. Ca urmare, notele zilnice nu permit zugrăvirea protagoniștilor în devenire și în deplina lor amploare, la fel ca într-un roman. Oricum, în mod deliberat sau nu, însemnările scriitorului se transformă într-o comedie a literaturii, în care adevărații protagoniști sunt scriitorii și cărțile lor, atît cei de acasă cît și cei din exil.

Dar Dumitru Țepeneag nu este numai un bun teoretician al jurnalului, ci și un remarcabil interpret al romanului. Chiar dacă se exprimă într-o manieră fragmentară, specifică însemnărilor zilnice, scriitorul ne dezvăluie opiniile sale despre artă și se referă la geneza citorva din romanele sale. În ianuarie 1971, D. Țepeneag găsește pentru romanul la care tocmai lucrează (intitulat provizoriu *Fugă*) o structură ce se transformă pentru cititor într-o „cursă cu capcane”, la fel ca în jocurile pentru copii. Pentru a circumscrie un univers românesc insolent, prozatorul se gîndește să se oprească la o serie de **cuvinte-capcană** și la cîteva **cuvinte-obsesie**, procedeu ce va reveni și în cărțile sale de mai tîrziu. În ceea ce privește epilogul narațiunii, el oscilează între un final deschis și unul simbolic.

Vorbînd de proiectatul roman *Zenon*, D. Țepeneag ne dezvăluie alte coordonate ale viziunii sale despre literatură. Scriitorul se gîndește la un titlu care să nu fie prea transparent, așa cum se întîmplă în romanul balzacian. În plus, mișcarea personajului central nu este concepută ca o deplasare în spațiu, ci ca una în timp prin intermediul memoriei, gîndul fărîmișînd distanța, pulverizînd-o. Artă de factură cerebrală prin excelență, opera lui D. Țepeneag se găsește sub influența unor modele livrești cum ar fi *Novalis* (de la care împrumută teoria fragmentului), Gide, Pirandello și, înainte de toate, „noul roman”. Teoreticianul literar recunoaște faptul că îl interesează mai mult mecanismul romanului decît romanul propriu-zis și că îi face o mai mare plăcere conceperea textului decît scrierea lui.

Influențat nu numai de muzică ci și de tehnica cinematografică, prozatorul se gîndește la „**dezvoltarea unei imagini de la cadru de o zecime de secundă (imperceptibil la început) pînă la scenă (figee) prelungită**”. Procedeu dorește să îl utilizeze atît într-un film, cît și în roman. De altfel, el a fost întrebunțat cu succes atît în *Zenon*, în scena tăierii porcului, cît și în

el trece la crima activă: *Ucide!* Nu există două măsuri, una pentru individualități și alta pentru gloată? Nu este el, asemenea interpretării pe care o are despre Dumnezeu, asemenea Lui, deasupra binelui și a răului, fiind un „Creator”?

La ce-i folosește libertatea acestui om? Pentru a se autodetermina!

Libertatea de a-și „crea” singur propria viață! Virgil Nan este un erou, un creator de utopii. Jertfa lui este expresia unei voințe de a gîndi libertatea în funcție de relațiile umane moderne, de destin, de adevăr. Sensul vieții lui este de a exista în lume și pentru lume ca un spirit creator, de a nu refuza un canon al libertății, independenței, cu alte cuvinte, de a fi el însuși. Emil Rațiu acordă personajului un rol

romanul **Nunțile necesare**. Refuzul epicului, al romanului de tip social, și apropierea de imagine, de tehnica cinematografică este firească în cazul unui prozator oniric, a cărui deviză este „**Je rêve donc je suis**”. Interesul lui D. Țepeneag pentru cinematografie se explică prin înrudirea visului cu filmul, adică cu o artă care îmbină vizualul simultaneist cu succesivitatea. De altfel, pe lîngă vis, cel de-al doilea mare model al onirismului a fost muzica, în care D. Țepeneag vede modelul perfect de artă recurentă.

Abordînd problema genezei și a semnificațiilor romanului **Nunțile necesare**, scriitorul recunoaște faptul că este vorba de un titlu împrumutat de la Ion Barbu. Pornind de la *Miorita*, el se gîndește la un dialog insolent între text și imagine. Mai mult, asemenea unei pete de ulei ce se întinde, imaginile legate de celebra baladă populară sunt reluate și amplificate în mod treptat. Nevoia de intertextualitate, de dialog între text și imagine explică prezența fotografiilor (mărite treptat, ceea ce le conferă o perspectivă neobișnuită) în romanele lui D. Țepeneag. Pe de altă parte, prozatorul recurge la miturile conservate de înțelepciunea populară deoarece descoperă în ele un autentic model (re)structurator.

Scriitorul vorbește apoi de impasul în care ajunge datorită faptului că romanele sale erau scrise inițial în limba română și traduse apoi în limba franceză, textul românesc nefiind decît un pretext. Criza este declanșată de faptul că D. Țepeneag acordă o funcție tot mai importantă cuvintelor. Acestea nu mai au rolul din romanele tradiționale de a exprima idei și acțiuni, „subiectul”, „acțiunea” născîndu-se chiar din cuvinte. Ca urmare, traducerea devine tot mai dificil de realizat, existînd chiar riscul modificării semnificațiilor inițiale ale textului. Spre deosebire de alți confrăți preocupați mai mult de ce să scrie, autorul **Nunților necesare** e interesat de **cum** să scrie. Prozatorul se gîndește chiar să aplice procedeul clepsidrei în roman pentru a trece dintr-o limbă în alta. În ceea ce privește lipsa punctuației, D. Țepeneag este de părere că aceasta face ca fluxul de imagini să fie mai puternic și face posibilă o ambiguitate mult mai mare și mai funcțională a relațiilor, chiar dacă traducerea unui text fără punctuație este mult mai dificilă. Diaristul vorbește apoi de prezența în opera sa a personajelor „teoretizante”, discursul teoretizant fiind conceput ca o acrobație pe marginea textului, de unde și frecvența cu care revine motivul circuitului. Scriitorul inventează chiar sistemul „în ecou”, o variantă personală a punerii în abis.

Dincolo de maniera arogantă cu care autorul abordează specia, jurnalul lui D. Țepeneag ajută la înțelegerea mai exactă a omului și a romancierului, la relevarea crezului său artistic insolent. Spirit novator prin excelență, scriitorul are meritul – asemenea lui Eugen Ionescu odinioară – de a depăși orice provincialism și de a regîndi literatura în termeni europeni.

Gheorghe GLODEANU

gată în
puși la
înfățișat
rînd un
tenență,
n sistem
șuitoare
doctorul
le asume
țiar, un
ul curaj,
Trăiește
să fie un
medic în
cunoaște
copil, va fi

el trece la crima activă: Ucide! Nu există două măsuri, una pentru individualități și alta pentru gloată? Nu este el, asemeni interpretării pe care o are despre Dumnezeu, asemeni Lui, deasupra binelui și a răului, fiind un „Creator”?

La ce-i folosește libertatea acestui om? Pentru a se autodetermina!

Libertatea de a-și „crea” singur propria viață!

Virgil Nan este un erou, un creator de utopii.

Jertfa lui este expresia unei voințe de a gândi libertatea în funcție de relațiile umane moderne, de destin, de adevăr. Sensul vieții lui este de a exista în lume și pentru lume ca un spirit creator, de a nu refuza un canon al libertății, independenței, cu alte cuvinte, de a fi el însuși. Emil Rațiu acordă personajului un rol

abandonază sub nici o formă dorința de a merge pînă la capăt. O performanță care nu exclude o retorică a inimii: spiritul său critic trece prin inimă faptele, le acordă o anumită transparență afectivă (a se reține scenele cu mama sa, cu Felicită, scene de mare duioșie, de formidabilă intuiție a copilăriei) și numai după aceea scriitorul apelează la logică, la grila rațiunii. Faptele, experiențele prin care trece, drama morală ce aparține binelui și răului, motivația înfringerilor, o metafizică a orgoliilor, toate acestea trăiesc sub lumina binefăcătoare a iertării, a tandreței. Dedublarea nu exclude penumbra, subterana. Dar în roman totul se petrece la scenă deschisă, totul este luminat de un soare mediteranean. Oglinda este simbolul viu,

care aspiră să fie un personaj cu mai multe măști. Ascunsă într-o mulțime de măști, Anna Pascoli va sfîrși tragic (accident, crimă sau sinucidere?). Viața ei va fi o enigmă. Virgil Nan va fi pedepsit pentru moartea ei. Cine este vinovatul? Dragostea Annei nu i-a dat marea fericire de care credea că este ales, un privilegiat. O nouă iluzie spulberată brutal, cu toate că Anna Pascoli era pentru el „...cel mai mare dar pe care poate să i-l dea destinul”. Acest dar nu va fi pentru Virgil decât o experiență teribilă a neputinței de a cunoaște și de a înțelege o femeie care trăiește fals, care aspiră la o viață unde nu are acces. Este interzisă tocmai pentru că joacă dublu. Anna

Zaharia SÂNGEORZAN

(continuare în pag. 21)

ui

enței pot
mare este
rge toate
menescul
el fiind
a. Dintre
e asupra
face ca te
decît
dindu-se
ilnice nu
venire și
a roman.
semnările
medie a
iști sunt
cît și cei

ai un bun
marcabil
exprimă
pecifică
ezvăluie
a geneza
1971, D.
re tocmai
structură
cursă cu
ii. Pentru
insolită,
a o serie
obsesie,
e de mai
șiumii, el
simbolic.
non, D.
nate ale
torul se
nsparent,
acian. În
nu este
ca una în
gîndul
de factură
epeneag
rești cum
teoria
ainte de
l literar
mai mult
opriu-zis
nceperea

romanul **Nunțile necesare**. Refuzul epicului, al romanului de tip social, și apropierea de imagine, de tehnica cinematografică este firească în cazul unui prozator oniric, a cărui deviză este „**Je rêve donc je suis**”. Interesul lui D. Țepeneag pentru cinematografie se explică prin înruditura visului cu filmul, adică cu o artă care îmbină vizualul simultaneist cu succesivitatea. De altfel, pe lângă vis, cel de-al doilea mare model al onirismului a fost muzica, în care D. Țepeneag vede modelul perfect de artă recurentă.

Abordînd problema genezei și a semnificațiilor romanului **Nunțile necesare**, scriitorul recunoaște faptul că este vorba de un titlu împrumutat de la Ion Barbu. Pornind de la Miorița, el se gîndește la un dialog insolit între text și imagine. Mai mult, asemenea unei pete de ulei ce se întinde, imaginile legate de celebra baladă populară sunt reluate și amplificate în mod treptat. Nevoia de intertextualitate, de dialog între text și imagine explică prezența fotografiilor (mărite treptat, ceea ce le conferă o perspectivă neobișnuită) în romanele lui D. Țepeneag. Pe de altă parte, prozatorul recurge la miturile conservate de înțelepciunea populară deoarece descoperă în ele un autentic model (re)structurator.

Scriitorul vorbește apoi de impasul în care ajunge datorită faptului că romanele sale erau scrise inițial în limba română și traduse apoi în limba franceză, textul românesc nefiind decât un pretext. Criza este declanșată de faptul că D. Țepeneag acordă o funcție tot mai importantă cuvintelor. Acestea nu mai au rolul din romanele tradiționale de a exprima idei și acțiuni, „subiectul”, „acțiunea” născîndu-se chiar din cuvinte. Ca urmare, traducerea devine tot mai dificil de realizat, existînd chiar riscul modificării semnificațiilor inițiale ale textului. Spre deosebire de alți confrăți preocupați mai mult de ce să scrie, autorul **Nunților necesare** e interesat de **cum** să scrie. Prozatorul se gîndește chiar să aplice procedeul clepsidrei în roman pentru a trece dintr-o limbă în alta. În ceea ce privește lipsa punctuației, D. Țepeneag este de părere că aceasta face ca fluxul de imagini să fie mai puternic și face posibilă o ambiguitate mult mai mare și mai funcțională a relatării, chiar dacă traducerea unui text fără punctuație este mult mai dificilă. Diaristul vorbește apoi de prezența în opera sa a personajelor „teoretizante”, discursul teoretizant fiind conceput ca o acrobație pe marginea textului, de unde și frecvența cu care revine motivul circuitului. Scriitorul inventează chiar sistemul „în ecou”, o variantă personală a punerii în abis.

Dincolo de maniera arrogantă cu care autorul abordează specia, jurnalul lui D. Țepeneag ajută la înțelegerea mai exactă a omului și a romancierului, la relevarea crezului său artistic insolit. Spirit novator prin excelență, scriitorul are meritul – asemenea lui Eugen Ionescu odinioară – de a depăși orice provincialism și de a regîndi literatura în termeni europeni.

Gheorghe GLODEANU

Paul Goma – învinsul-Învîngător

(urmărire din pag. 19)

rostită, că întreaga Românie a fost, în fapt, un univers concentraționar.” Negînd cumplita evidență, Paul Goma se întreabă: „...pe ce lume a trăit Ștefan Borbely – atît cît a trăit, însă omul de aceea este om: să viețuiască și din experiența și din amintirea părinților, din ale bunicii – să fie/fost părinții și bunicii lui Borbely, chiar cu toții, securiști?” Concluzia lui Goma, un veritabil ghilotinaț: „Ștefan Borbely se vedește – în textul polemic-refuzat – a suferi de o nevindecabilă insensibilitate, de o cumplită indiferență etică. I-aș zice: o nesfîrșită nesimțire morală... Atît de... eseist și deja atît de isteric?”

Pînă și mințile cele mai lucide se pot înșela, de ex.: la aniversarea unui an de la instituirea Alianței Civice, de la tribună, seniorul l-a desemnat cu toată căldura pe N. Manolescu ca fiind exponentul viitorului. Nu după mult timp însă, la o întrebare a ziariștilor, l-a calificat: „un veleitar!” Despre Goma se poate spune că vede pînă-n pînzele albe, dar, odată cu capul n-am să mi-l pot reprezenta pe N. Steinhartd ca pe „un iezuit”, culpabil de a nu-și fi dus pînă la capăt acuzele, cînd era o umbră de om, căruia îi datorăm o biblie de carte. Într-o secvență a „Memorialului durerii”, un supraviețuitor își amintea cum, la propunerea de a se opune caraliilor, N. Steinhartd imediat accepta, în vreme de Al. Paleologu își vîra gîtul între umeri... Precumpănitoare nu sunt însă disocierile, ci faptul că, din lumea noastră urîșită și îngenunchată de comunism, P. Goma s-a înălțat – Luptător.

Scrișul său nu are rafinamentul, invenția subtilă a celui nichitastănescian, dar nici demisiile morale ale acestuia, mai mult, verbul său fulgeră aidoma biciului christic, cînd alungă zarafii din templul adevărului, dînd glas disperării poporului său cu o forță ce-l alătură lui Soljenișin, cel mai important scriitor al acestui secol, în plus, scriitura sa este vie, cultivînd de la autoironie („Am scris 3 pagini (iar am inventat apa caldă)”, la ironia sfîchuitoare („Acum, la bătrînețe, că tot e prea tîrziu, mă întreb de ce nu mi-am văzut eu de treabă... Aș fi ajuns și eu, nu chiar senator ca senatorul, cu atît mai puțin arheu al nației, ca arheul de serviciu găinarul bahluviot, hagiograf al Drumfărapulberului, dilemnoșter emerit – cel în cărele se recunoaște Eșul cutorial-moralănesc, în special, în general bravul popor român... Aș fi posedat, în schimb, măcar trei certificate

de revoluționar(i) – pentru fiecare membru al familiei – că vorba ceea, tot belisem eu prazul pîn-la 22 decembrie '89 fix și făcusem ce făcuse și Iacoban: rezistasem prin cultură.”), pînă la sarcasmul strivitor: „...nu știți că volumul Patru dialoguri, solicitat de Papahagi pentru Echinox în 1991 (de față cu Ulici, la Roma)... nu a fost editat, în schimb, Papahagi a cerut, a obținut subvenție Soros – pentru volumul meu, în numele și al meu, întîmplător, autor – dar nu l-a publicat (ce nevoie mai avea: doar încasase banii!). Se vede că în chip de recompensă pentru marile sale merite ca ministru al învățămîntului și ca ciupitor de subvenții, i s-a dat Academia română din Roma. S'tem români cu toții, ce 'zda mă-si! – chiar macedonenii (ca Papahagi – și, vai, ca mine...), cu cît ne manifestăm găinărismul dacă ar fi măcar hoț, bandit cu coale, dar nu e – cu atît Nația se arată mai recunosătoare – pîi nu l-a propulsat Nația aceea pe Georgel Zacuscă: senator?, nu l-a uns Nația lichelelor (și a monarfiștilor oportuni – ce să mai vorbim de... frerii lui Sebastian, atunci cînd «înrudirea» se profilează a fi rentabilă) pe același George Murătură drept arheu (al nației, ce dracu!)?”

Ocnaș al scrisului-laser, care extirpă imensa minciună comunistă, Paul Goma ne apare, în urma unei încordări paroxistice, după propriile mărturii – „bolnav, bolnav...”, „din ce în ce mai bolnav”, „Ca de obicei, puternică depresiune, ca totdeauna după terminarea (indiferent cum) a ceva”, „obosit-rupt”, „obosit de moarte”, „Dorm prost noaptea, agitat. Am și de ce. necazuri.”, „Tot bolnav.”, „Acum sunt extrem de obosit.”, „Oboseală cumplită”, „am ajuns o ruină de oriunde ar fi ea privită – dar vorba celuia: o ruină întregă!”, neavînd bani să-și repare dantura, un învins – de muncă, privațiuni, calomnie. Dar pentru cei care discern pleava calomniilor de „mirabila sămînță” a realei forțe creatoare, Goma este un – ÎNVINGĂTOR. Și parafrazîndu-l chiar pe scriitor, „Jurnal-ul lui Paul Goma rămîne una din cărțile răsărite o dată la o jumătate de veac”.

Elvira ILIESCU

P.S. Din vina autoarei a fost omis finalul articolului – PAUL GOMA și „grădina scufundată”: S-ar putea ca doar în cazul mult-vitatei ALTINA, Paul Goma să recunoască – „Cît de adevăr”. În rest, rămîne a se război pe mai departe pentru – „Cît adevăr, atîta frumos”.

Exilul, destinul,...

(urmare din pag. 20)

este convinsă că merită alt destin și de aceea confundă realitatea cu imaginarul, refuză să asculte de o logică a existenței. Bovarismele ei sunt excelent justificate. Vulnerabilitatea ei psihică o duce mereu la crize de identitate, pe care Virgil le trăiește cu sentimentul că iubirea ei va anula nedoritele dezastre morale. Anna se confesează, nu-și ascunde dorința de a fi iubită, e terorizată de absența incertitudinilor și de aceea își dă pentru un moment jos masca fățarniciei ca după aceea să accepte altele, fidelă ideii de personaj a cărui filosofie e dedublarea: „*Mă iubești pe mine Virgil, sau iubești poate... construcția de care mi-ai vorbit? O, vezi, de asta uneori mi-e frică. Mi-e frică că tu nu mă iubești pe mine. Mi se pare câteodată că ești atât de departe, sus... Și așa vrea să fii mai mic, mai lângă mine. Spune-mi-o de aceea, te rog, că mă iubești, mă iubești, mereu, pe mine... Chiar dacă eu construcția aceasta frumoasă ți-ai distruge-o, adăugă, după un timp, abia șoptind, neauzită de el.*” Anna nu întîrzie să-și teoretizeze „filosofia”, să-i explice lui Virgil cine este și de ce nu ezită să creadă într-o altă galaxie a valorilor, timpului. Sunt replici ale unei sensibilități bovarice, atinsă de un scepticism cu rădăcinile îngropate în nisipul dezechilibrului mental. Bovarism și utopie, voință de evadare sau criză de identitate? „*Există ceva etern pe lume, Virgil, oare toate sunt cicluri, măcar atât de deosebite ca anotimpurile, care se repetă? De ce e făcută viața noastră din contraste care se oglindesc ca un contrast al nostru în însăși alcătuirea anului în zilele când totul este permis și în zilele de puritate, ca și sărbătorile Crăciunului, care se alternează unele cu altele? De ce urmează fără pauză? De ce o veșnică fugă a anului, a timpului, care se repetă? m-am întrebat. De ce un început este urmarea totdeauna a unui sfârșit și orice început este condiția inevitabilă a unui sfârșit? De ce? Nu este aceasta dureros? Există ceva etern? De ce atîtea vieți, Virgile? Și ce-am realizat, ce-am construit, acumulîndu-mă de fiecare dată pe mine, personalitatea mea, în numele dragostei? De ce atîtea vieți?*”

– *Există o singură viață, Anna. Eu o simt numai pe aceasta, a noastră, pe care o trăim, și în ea se integrează totul, trecutul și prezentul.*

– *Nu, nu m-ai înțeles. Și eu o simt deopotrivă numai pe aceasta. Dar mai e altceva. Cum să-ți explic? Tu poate n-ai mai iubit alte femei, ai avut doar aventuri. Dar pentru o femeie, când iubește, este ceva deosebit. E ca și cum a avut o altă existență. În tine Virgil este totul atât de linear, de constant, că te invidiez. Cît n-aș da să fiu ca tine... În tine totul este constant...*”

Există în romanul lui Emil Rațiu un spațiu exotic pe care refugiații politici îl frecventează, spațiu care le dă iluzia că îi protejează, le creează

Una din cele mai mari provocări pe care opera lui Noica le adresează spiritului științific modern – într-un impresionant efort teoretic de a elabora premisele unui nou model de raționalitate, aplicabil deopotrivă în studierea naturii și a realităților vieții spirituale, fără a duce la distorsionările raționaliste, pozitivistice și neopozitivistice la care aceste realități au fost supuse în disciplinele umaniste ca urmare a tendințelor de generalizare a metodelor științelor exacte la studiul fenomenului spiritual uman – țintește în direcția lingvisticii. Faptul apare pe deplin motivat dacă ținem seama că în domeniul umanist lingvistica a devenit știință-pilot tocmai prin promisiunea pe care o aducea în privința posibilității de a transforma studiul unui fenomen prin excelență uman – limbajul – într-un demers supus rigorilor științelor exacte (în speță matematizarea și literalizarea) și orientat spre descoperirea unor legi obiective, universal valabile (după modelul legilor naturii). Avînd originea în concepția filosofică generală despre creație ca dimensiune esențială a dinamicii spiritului, care nu poate fi gândită adecvat decît prin recentrarea dezbaterii filosofice în jurul subiectului (dotat cu libertate creatoare), conceptul noician de creativitate, așa cum este el valorificat pentru înțelegerea esenței limbajului, capătă deci un sens polemic. Credem că este vorba tocmai despre vîrful de lance în atacurile concertate ale filosofului împotriva a ceea ce consideră excesiv, maladiv sau decadent – consecințe ale generalizării spiritului pozitivist – în cultura veacului.

Preocuparea noastră de a urmări dezvoltarea problematicii limbajului în opera lui Constantin Noica pleacă de la convingerea că, în contextul mutațiilor petrecute în ultimii ani în studiul științific al limbajului, provocarea filosofului nostru merită să se bucure de atenție, că – prin depășirea a ceea ce Benveniste numea „o anumită aprehensiune” a reprezentanților lingvisticii față de interpretările filosofice ale limbajului, a „timidității în fața ideilor generale”, dar și a „aversiunii lingvistului pentru tot ce el califică, în mod sumar, drept „metafizice” (Émile Benveniste, *Problèmes de linguistique générale*, I. Gallimard, 1966, p. 267) – dezbaterea filosofică în jurul esenței limbajului prezentă constant în opera filosofului nostru oferă lingvistului prilejul unor profitabile reflecții. În acest sens, dintr-o lucrare mai amplă în curs de redactare, prezentăm în cele ce urmează câteva din observațiile pe care le-am făcut urmărind elaborarea conceptului de creativitate – unul din conceptele centrale în jurul cărora se articulează concepția lui Noica despre limbaj. Ne vom limita la materialul oferit în acest sens de lucrările de tinerețe ale filosofului, suficient, credem, pentru a invita la meditație pe marginea posibilității și a oportunității situării efortului teoretic al tînărului filosof – desăvîrșit deisgur în opera de maturitate – pe o direcție convergentă cu reflecția asupra naturii creatoare a limbajului pe care o propune cu o vigoare științifică impresionantă integralismul lingvistic creat de Eugen Coșeriu.

Încercarea de a înțelege cît mai adecvat semnificația primului termen din titlul volumului *Creație și frumos în rostirea filosofică românească* ne-a condus din aproape în aproape la cercetarea volumelor și a articolelor tînărului Noica, astfel încît paginile ce urmează sînt urmarea faptului că la un moment dat

Constantin Noica și al creației

crează pe Ioana d'Arc (care nu vorbea latinește (s.a.) cu îngerii ei). Vrea poezie? iată pe Racine. Vrea politică? iată diplomați care vor face ca tot globul să vorbească franțuzește. Și cît rezistă limba? Cît poate inventa (s.n.). În ziua în care lumea vrea cugete care să înțeleagă, adică filosofi, și ea nu-i dă decît cugete care refuză să înțeleagă, adică sceptici, limba cere armistițiu” [3, p. 51].

Invenția (creația, cu alte cuvinte) este deci înscrisă în esența limbii și reprezintă chiar o condiție a funcționării ei. Această teză, formulată în rîndurile de mai sus cu dezvoltarea pe care o îngăduie libertatea notației de jurnal, poate fi însă citită și printre rîndurile celei mai reprezentative și mai riguroase lucrări din opera de tinerețe a lui Noica. Un cititor preocupat de problematica limbajului în gîndirea filosofului nostru descoperă cu satisfacție în *Schiță pentru istoria lui Cum e cu puțință ceva nou* interesul autorului (acum în ipostaza de istoric al filosofiei) pentru înregistrarea și comentarea ideilor despre limbaj elaborate în cadrul doctrinelor pe care le analizează în capitolele cărții. Așadar, pe fondul preocupării de a analiza marile momente ale istoriei filosofiei occidentale ca tot atîtea soluții pentru întrebarea – considerată fundamentală – cum e posibilă noutatea în viața spiritului, Noica tratează, alături de probleme tradiționale ale ontologiei, logicii, gnoseologiei, și pe aceea a limbajului. Concepția despre limbaj a gînditorilor prezenți își capătă astfel relevanța ei în situarea acestora în raport cu tema lui „ceva nou”. Detaliile analizelor care punctează această relevanță sunt desigur importante, dar mai importantă decît ele ni se pare ideea în sine de a pune problematica limbajului în lumnina întrebării „cum e cu puțință ceva nou”. În fond, situarea limbajului în contextul acestei interogații înseamnă confruntarea lui cu exigențele principiului creativității spiritului. În același timp, nu putem să nu observăm faptul că acolo unde istoria filosofiei îi oferă lui Noica cele mai fericite ocazii de verificare a acestei idei – în speță în gîndirea lui Platon și a lui Augustin – tema limbajului este de asemenea prezentă ca un moment esențial al argumentației [v. 2, p. 51, 56, 170–171]. Însă – trebuie să precizăm – ea nu va deveni nici acum, nici mai tîrziu în gîndirea lui Noica, argument decisiv. Viața (și creația) spiritului nu va fi redusă de filosof la activitatea lingvistică. Mecanismele limbajului nu vor fi acceptate ca modele absolute în gîndirea și explicarea conceptelor de cunoaștere, conștiință, spirit și, mai tîrziu, în opera de maturitate, a celei de ființă. Un plan metafizic mai profund rămîne întotdeauna de atins în demersul filosofic: „*Limbile nu sînt totul*” – va spune filosoful în concluzia interpretării la dialogul *Cratylus* [4, p. 223]. Analiza limbajului nu conduce conștiința pînă la capăt în rezolvarea marilor ei probleme. Rămîne întotdeauna un „rest” (ca să folosim un termen frecvent în lucrările de mai tîrziu ale lui Noica, pe care îl interpretăm tocmai ca metaforă a ideii deschiderii metafizice a limbajului) în a cărui gîndire actă și anul

Constantin Noica sau sensul polemic al creativității

crează pe Ioana d'Arc (care nu vorbea latinește (s.a.) cu îngerii ei). Vrea poezie? Iată pe Racine. Vrea politică? Iată diplomați care vor face ca tot globul să vorbească francezește. Și cât rezistă limba? Cât poate inventa (s.n.). În ziua în care lumea vrea cugete care să înțeleagă, adică filosofi, și ea nu-i dă decât cugete care refuză să înțeleagă, adică sceptici, limba cere armistițiu” [3, p. 51].

Invenția (creația, cu alte cuvinte) este deci înscrisă în esența limbii și reprezintă chiar o condiție a funcționării ei. Această teză, formulată în rîndurile de mai sus cu dezinvolvura pe care o îngăduie libertatea notației de jurnal, poate fi însă citită și printre rîndurile celei mai reprezentative și mai riguroase lucrări din opera de finerete a lui Noica. Un cititor preocupat de problematica limbajului în gîndirea filosofului nostru descoperă cu satisfacție în **Schiță pentru istoria lui Cum e cu puțință ceva nou** interesul autorului (acum în ipostaza de istoric al filosofiei) pentru înregistrarea și comentarea ideilor despre limbaj elaborate în cadrul doctinelor pe care le analizează în capitolele cărții. Așadar, pe fondul preocupării de a analiza marile momente ale istoriei filosofiei occidentale ca tot atâtea soluții pentru întrebarea – considerată fundamentală – cum e posibilă noutatea în viața spiritului, Noica tratează, alături de probleme tradiționale ale ontologiei, logicii, gnoseologiei, și pe aceea a limbajului. Concepția despre limbaj a gînditorilor prezenți își capătă astfel relevanța ei în situarea acestora în raport cu tema lui „ceva nou”. Detaliile analizelor care punctează această relevanță sunt desigur importante, dar mai importantă decît ele ni se pare ideea în sine de a pune problematica limbajului în lumina întrebării „cum e cu puțință ceva nou”. În fond, situarea limbajului în contextul acestei interogații înseamnă confruntarea lui cu exigențele principiului creativității spiritului. În același timp, nu putem să nu observăm faptul că acolo unde istoria filosofiei îi oferă lui Noica cele mai fericite ocazii de verificare a acestei idei – în speță în gîndirea lui Platon și a lui Augustin – tema limbajului este de asemenea prezentă ca un moment esențial al argumentației [v. 2, p. 51, 56, 170–171]. Însă – trebuie să precizăm – ea nu va deveni nici acum, nici mai tîrziu în gîndirea lui Noica, argumentul decisiv. Viața (și creația) spiritului nu va fi redusă de filosof la activitatea lingvistică. Mecanismele limbajului nu vor fi acceptate ca modele absolute în gîndirea și explicitarea conceptelor de cunoaștere, conștiință, spirit și, mai tîrziu, în opera de maturitate, a celei de ființă. Un plan metafizic mai profund rămîne întotdeauna de atins în demersul filosofic: „Limbile nu sînt totul” – va spune filosoful în concluzia interpretării la dialogul *Cratylus* [4, p. 223]. Analiza limbajului nu conduce conștiința pînă la capăt în rezolvarea marilor ei probleme. Rămîne întotdeauna un „rest” (ca să folosim un termen frecvent în lucrările de mai tîrziu ale lui Noica, pe care îl interpretăm tocmai ca metaforă a ideii deschiderii metafizice a limbajului) și o cămășă gîndire artistică

anii formării și ai primelor sale afirmări în viața filosofică românească interbelică, vom adăuga referirilor la capitolul **Raționalismul și logica invenției** din lucrarea menționată trimiteri la scrierile anterioare care valorifică sau dezbate concepte fundamentale impuse de gîndirea raționalistă.

Dintre acestea, cel care l-a atras, pînă la fascinație, pe tînărul Noica este conceptul cartezian de **mathesis universalis**. Dezvoltat într-o manieră lirică – cum va spune mai tîrziu filosoful – în lucrarea de debut (**Mathesis sau bucuriile simple**), el va fi analizat în **Concepte deschise...** Micromonografia **Viața și filosofia lui René Descartes** întreprinde imaginea interesului pentru filosoful francez și a receptării cartezianismului în perioada elaborării primelor cărți ale lui Noica.

Întrebarea firească pe care ne-am pus-o, așadar, este legată de rolul influenței lui Descartes în modul de a problematiza realitatea lingvistică pe care-l propun aceste cărți. Deschiderile și conexiunile pe care le prilejuiește această întrebare ating aspecte importante legate de contextul filosofic la care trebuie raportată structurarea concepției lui Noica despre limbaj în opera de tinerete. Vom stăruî, de aceea, asupra răspunsului.

Se știe că filosoful francez nu a acordat o importanță prea mare problemei limbajului. Contribuția propriu-zisă a operei sale la discutarea acestei probleme este în general rezumată de comentatori prin gruparea tuturor elementelor de filosofie a limbajului ce pot fi identificate în gîndirea lui Descartes în jurul a două idei importante: ideea că activitatea lingvistică este o formă de manifestare specific umană, fiind în legătură cu o facultate specială prin care omul se deosebește de animale și care este imposibil de produs prin mecanisme create artificial și ideea posibilității și utilității unei limbi universale.

Prima este formulată de Descartes în **Discurs asupra metodei** și reformulată, după cum se știe, de Chomsky în expresia „**aspectul creator al utilizării limbajului**” [La linguistique cartésienne, Éditions du Seuil, Paris, 1969, p. 18]. Nu vom insista aici asupra detaliilor teoriei carteziene, nici asupra semnificațiilor pe care i le atribuie lingvistul american, pentru că – trebuie s-o spunem –, în ciuda interesului său pentru valorificarea moștenirii filosofului francez, Noica nu comentează concepția acestuia despre limbaj ca facultate specifică și exclusiv umană, așa cum este prezentată ea în celebrul **Discurs**. În **Viața și filosofia lui René Descartes** se trece destul de repede peste prezentarea faimosului opuscul, fără nici o mențiune în legătură cu fragmentul în care Descartes pune limbajul în relație cu rațiunea, considerîndu-l dovada clară a esenței raționale a omului, a unicității și superiorității condiției umane. Observații despre acest fragment nu sînt prezente nici în studiul despre conceptul de **mathesis universalis** din **Concepte deschise...** În schimb găsim aici un fragment semnificativ care ne ajută să înțelegem lăuna de întesa a tînărului filosof

generală din perioada romantică și imediat următoare” în „constelația de idei și preocupări” căreia îi dă numele generic de „**lingvistică carteziană**” [op. cit., p. 16], considerînd că problema romantică a creativității „în sensul plin al termenului” [op. cit., p. 36] – pe care o identifică în concepția despre limbaj propusă de scrierile lui Herder, A. W. Schlegel Humboldt și Steinthal, – continuă dezvoltarea tezei din **Discursul** lui Descartes despre aspectul creator al utilizării limbajului. Acceptînd această filiație, am putea spune că, într-un sens foarte larg, un anumit cartezianism persistă în modul în care filosoful nostru concepe esența limbajului ca nemijlocit legată de forța lui creatoare. Numai că în gîndirea noiciană, ca și în aceea a romanticilor, creativitatea nu înseamnă doar aplicare liberă, necondiționată de stimuli exteriori, a unor reguli universale înscrise în limbă, pentru a exprima un conținut prealabil dat în gîndire, ci este un concept de o cu totul altă deschidere. Elaborarea lui în filosofia romantică a limbajului a beneficiat, pe de o parte, de adevărata revelație pe care descoperirea diversității tabloului lingvistic universal a produs-o în lumea savanților preocupați de problemele limbii și, pe de altă parte, de fundamentale filosofice ce anunțau depășirea modelului cartezian de raționalitate. În analiza pe care o face acestui model în **Schiță pentru istoria lui Cum e cu puțință ceva nou**, Noica propune și o critică a modului în care raționalismul secolelor XVII și XVIII concepe actual creației. O scurtă prezentare a acestei critici poate fi utilă în înțelegerea sensului în care aplică filosoful conceptul de creativitate la domeniul limbajului și poate, de asemenea, să servească drept punct de plecare în evaluarea șanselor pe care le avem de a pune concepția noiciană în dialog cu lingvistica actuală, mai precis cu soluția teoretică pe care o propune integralismul lingvistic în problematizarea schimbării lingvistice.

La Descartes și Leibniz există, arată Noica, o preocupare comună pentru elaborarea unei logici a invenției „**îndoito creatoare**” [2, p. 273], adică orientată, în primul rînd, spre producerea unui instrument nou de cunoaștere „**capabil să inventeze în chip sistematic**” [2, p. 284] și, în al doilea rînd, spre producerea de cunoștințe noi. Identificarea creației cu invenția sistematică după o tehnică bine stabilită reprezintă însă o limită a gîndirii raționaliste în înțelegerea principiilor activității creatoare a spiritului: „**E ceva prea schematic la Descartes și Leibniz pentru a putea traduce în termeni filosofici actul spiritului care inventează. Combinatoria și algebrismul lor – căci în cele din urmă un anumit matematicism îi definește pe amîndoi – nu mai exprimă un dinamism al spiritului (s.n.), ci mecanismul de compunere și recompunere a cunoștințelor**” [2, p. 308].

Florentina LEUCUȚIA

(continuare în numărul viitor)

... și le acceptăm nu sunt decât simple utopii. Toți exilații, că recunoșc sau nu, au nostalgia țării de unde eu evadat. Virgil Nan se va întoarce după 15 ani de exil și suferințe, acasă. Trecerea frontierei, confruntarea cu realitatea de acasă este un dur examen cu propria sa ființă. Două luni, două societăți, două sisteme care vorbesc deansele exilatului de a se convinge că destinul lui în Europa ridică bariere ce nu pot fi trecute. Emil Rațiu vede în exil o condamnare la despersonalizare, un eșec, o jertfă. Mitul Meșterului Manole este pretutindeni o formă de existență, de răspuns dat vieții, operă a spiritului creator, refuz declarat față de o morală depășită, falsă. Regăsirea de sine este suprema rațiune a personajelor lui Emil Rațiu. Scriitorul demitizază... mitul, reinterprețindu-i semnificațiile.

Roman al exilului, *Meșterul Manole* rămâne întru totul romanul unei drame existențiale, unde viața și istoria, destinul și morală, ideea de jertfă și salvarea prin creație, comunică într-un limbaj realist, printr-un convingător spirit justițiar.

Zaharia SÂNGEORZAN

... an înnoiașii posibilitatea (și mai necesitatea) de a pune în relație, pe de o parte, concepția filosofului despre creația lingvistică și, mai mult decât atât, despre creativitate ca resort esențial al limbii, înțelegând drept fenomen dinamic prin excelență, orientat pe o permanentă (și esențială) dimensiune a viitorului și, pe de altă parte, termenii care exprimă cristalizările conceptuale ale preocupărilor filosofice din primul deceniu al activității creatoare propriu-zise a lui Noica în câmpul filosofiei (1934-1944). Acești termeni sunt: **cunoaștere spornică (De caelo...), concepte deschise (Concepte deschise în istoria filosofiei la Descartes, Leibniz și Kant)** la care se adaugă, în același sens al dezbaterii în jurul cunoașterii și al conștiinței cunoscatore, tema lui **ceva nou** din **Schiță pentru istoria lui Cum e cu puțință ceva nou**.

Pe fondul susținutei pledoarii desfășurate în aceste lucrări pentru înțelegerea conștiinței ca activitate esențial creatoare se profilează treptat în filosofia lui Noica ideea sensului creator al limbajului, până la afirmarea ei deplină într-o lucrare de la finele perioadei menționate: „**Tot ce este vrea să persiste. O limbă, de pildă, e ca o ființă vie, care-și creează o adevărată oaste, ca să se apere sau să atace. Își creează literați feluriti, după cum își creează un păun culori felurite, spre a cuceri. Lumea vrea biruință duhovnicească? Limba își**

cunoașterii își epuizează resursele. De aceea filosofia, în măsura în care aspiră spre apropierea de acest plan metafizic trebuie să fie, așa cum se afirmă despre platonism în concluzia capitolului dedicat acestei doctrine în **Schiță... „o dramă de cunoaștere și de contemplare în același timp”** [2, p. 93].

„Restul” acesta și deshiderea spre contemplație pe care o oferă el gândirii este refuzat limbajului de doctrinele care pun în termenii unor explicații causaliste problema naturii și a mecanismelor cunoașterii. Aristotelismul, în primul rând [v. 2, p. 102-106], și apoi, la începuturile modernității, raționalismul, sunt cele două momente semnificative din istoria filosofiei europene orientate de premisele unei gândiri causaliste și, ca urmare, incompatibile cu înțelegerea limbajului ca fenomen prin excelență dinamic, care are înscrisă în esența și în principiile funcționării lui creativitatea, sau, în termenii lui Noica dimensiunea lui „ceva nou”, deci perspectiva viitorului.

Ilustrăm în cele ce urmează această poziție a tânărului filosof prin prezentarea câtorva locuri din lucrările sale în care comentează abordarea raționalistă a fenomenului lingvistic.

Intrucât comentarea moștenirii filosofice a lui Descartes și a lui Leibniz a reprezentat una din preocupările cele mai importante ale lui Noica în

D-ale Manolescului...

(urmare din pag. 1)

ajunge la vîrstă și notorietatea lui, și a conlucrat cu persoane rău-mirositoare, dar afine – precum Iliescu, Voican, Quintus, Cataramă, C. T. Popescu, Pelin...

Cititorii României literare vor fi găsit că numărul din 7-13 aprilie 1999 este unul obișnuit în programul lui N. Manolescu: publicarea „documentelor” (firește, între ghilimele). Să le amintim pe celelalte, fiindcă garantul lor le mătură sub preș, doar-doar s-or face uitate:

1. – România literară de la începutul lunii iulie 1990, imediat după mineriada sîngeroasă din 13-15 iunie, cuprinzînd inspiratul interviu luat de proaspătul director al revistei Uniunii Scriitorilor proaspătului președinte (încă neconfirmat) al României. Ei, da: Nicolae Manolescu l-a legitimat, interviuîndu-l, pe Ion Iliescu, cel avînd pe mîni cenușa cărților și a manuscriselor arse odată cu Biblioteca Centrală Universitară, ca și singele victimelor minerilor lui Cozma, chemați de el și de Roman, întru salvarea neocomunismului și ghidați de Gelu Voican-Sturdza; interviul în care de la prima întrebare Manolescu i se adresa lui Iliescu: «om cu o mare»;

2. – România literară, numerele 50, 51, 52, din decembrie, tot 1990, în care N. Manolescu găzduia pe cinci pagini de revistă „dosarul de securitate” propus de... suprașeful Securității, inevitabilul Sturdza Voican, sub mențiunea: DOCUMENT și prezentat de însuși directorul în termeni de un înspăimîntător analfabetism cultural și moral;

3. – România literară din 14-20 octombrie 1998, în care, tot sub indicațiunea DOCUMENT a apărut o altă prostie dezinformatoare extrasă de Manolescu, Dimisianu, Toiu, Ștefănescu și alți luminători ai nației, din anexa operei complete a numitului Pelin: Cartea albă a Securității. „Documentul” cu pricina zicea că

Paris 27 aprilie 1999

Stimate Domnule Nicolae Florescu,

Am primit și numărul pe martie 1999 al Jurnalului literar.

Vă mulțumesc și vă felicit.

Abia aștept să văz numărul următor, cel anunțat a fi cu Ion Caraion. Nu de alta, însă și eu am comis – și publicat, pe ici, pe colo – nu mai puțin de 8 (opt) texte. Pe ultimul vi-l pun în plic: va fi (dacă nu a și fost) publicat în Cotidianul... – așa, ca informare...

Vă felicit încă o dată pentru calitatea și tenacitatea Jurnalului...

Vă salut!

Paul Goma

scriitorul cel mai anticomunist (și mai antisecurits!) din redacție era, „pe timpul dictaturii”... Băran!

Iar acum acest „special-dosar” închinat lui Caraion...

Am fost, pînă la proba contrarie, primul care a intervenit în scris, întreprinînd Corul Armatei Literatorilor Români și arăfînd:

Iscălitorea volumului, prin afirmația că poetul ar fi încredințat Securității niște pagini ofensatoare la adresa Monicăi Lovinescu, la a lui Virgil Ierunca (și la adresa mea, de ce se omite acest „amănunt?”), ca preț al unui pașaport – se făcuse vinovată de calomnie; directorii de conștiință românească luați după ea, în scris, la televiziune, la prezentarea de carte: Lăiceanu, Manolescu, Adameșteanu, Matei Călinescu, Grigurcu, Cistelean, întărind, prin prestigiul lor, o afirmație nedovedită, fantezistă ireponsabilă deveniseră complici la campania de defăimare a poetului dispărut. Îi acuzasem pe acești formatori de opinie că, dintr-o fidelitate (față de Monica Lovinescu) prost înțeleasă, rău folosită, acordaseră cauțiune morală unor „ipoteze”, nu doar neargumentate, dar profund imorale – iată ce scria primul, cronologic, scriitor defăimător al poetului Caraion, N. Manolescu în editorialul României literare nr. 47/97: „explicația dată... e simplă, plauzibilă și înspăimîntătoare: ca să i se permită să emigreze” (s.m. P. G.).

S-au adunat, în mai puțin de o jumătate de an, 7 intervenții ale mele (publicate, toate, în Cotidianul): 1. Scrisoare către Grigurcu (22 august 1998); 2. O

aniversare (22 oct.); 3. Scrisoare către Grigurcu (11 nov.); 4. Pe marginea unui editorial (21 decembrie '98); 5. Din nou despre Caraion (24 ian. 1999); 6. Buduca: gaura albă a (in)conștiinței literare (1 febr. '99); 7. Iarăși despre Caraion (6 febr. '99).

Atenție: replica mea (cea din 22 august) la cronica lui Grigurcu a fost publicată în România literară; cum Grigurcu a răspuns nesatisfăcător, am revenit cu o nouă scrisoare deschisă (11 noiembrie), însă aceasta, împreună cu un text anterior trimis: O aniversare, a fost refuzată de N. Manolescu prin editorialul său din 4 decembrie 1998, „Adio, domnule Goma!”.

În O aniversare mă uimeam-indignam că persoane instruite, avînd faima de directori de conștiințe (ca Manolescu) coboriseră pînă la a produce ca probă a „rezistenței prin cultură” a redactorilor, o anexă din Cartea albă a Securității, alcătuită de un securist diversionist, fost argat al lui I. C. Drăgan. Abia acum înțeleg gestul (de neînțeles) al refuzului fără explicații: Nicolae Manolescu se supărase mai puțin pentru cuvintele grele la adresa lui, cît pentru că mă atingeam de a-și cunoaște dosarul de securitate...

Despre numărul din 7-13 aprilie/99 al României literare, pe puncte:

1. N. Manolescu scrie prezentul editorial, convins că cititorii (altfel fideli) au uitat ce scrisese tot el în decembrie 1997. Senin, acum pretinde: „Cît despre cea de a doua [ipotază], și anume dacă notele cu pricina

„Sunt cel care...”

(urmare din pag. 11)

Nicolae Manolescu, care exact prin aceeași formulă „se pare” și tot prin insinuări prin nimic dovedite se vede el însuși taxat astăzi drept „rinocer”, nu s-a întrebat în editorialul din care am citat („Jurnalul” poetului”) pe ce bază a fost așezat antilegionarul Ion Caraion sub semnul „opțiunii legionare” în capitolul pe care l-a acreditat. Răspunsul la această întrebare, pe care nu și-a pus-o atunci, îl are acum: pe aceeași „bază” pe care au fost așezați adversarii activi ai „rinocerilor”, Nicolae Manolescu și Dorin Tudoran, sub semnul opțiunii „rinoceniste”.

Ca editor al revistei democratice Dialog, onorat de colaborarea exilatului politic antitotalitar Ion Caraion, ca editor al culegerii „Tristețe și cărți” apărute postum în 1986/1987 în Caietele „Ion Caraion”, cuprinzând esurile lui scrise în exil, precum și ca editor al nenumăratelor poeme rămase în manuscris ce au apărut în anii următori în aceeași Caiete, am remarcat cu durere că după aproape un deceniu, în 1995, când o editură din România a reprodus într-un volum, sub același titlu, o selecție din publicistica editată de mine în acea culegere, selecția a omis tocmai textele politice antilegionare ale exilatului politic Ion Caraion. Acele texte, din care am citat pe scurt la punctul 6 al acestui articol, cuprind, după cum am văzut, mărturiile de primă importanță asupra acțiunilor întreprinse de liderii partidului comunist român pentru captarea liderilor de opinie ai extremei drepte deținuți încă în închisori. M-am gândit atunci, văzând „neselctarea” acelor articole, că cineva are nevoie să se păstreze nedezmințită eticheta de „legionarism” aplicată peste publicistica antitotalitară a lui Ion Caraion – în 1946, în 1981 și ori de câte ori „rinocerii”, fie în curs de instalare, fie bine înfipti la putere, se străduiau prin mistificări de date și de texte se atribuie adversarilor lor ireductibili tocmai politica și crimele pe care aceștia le denunțau. Am văzut acum că nevoia persistă. S-a putut fabrica o „opțiune legionară” invocând „istoria orală” și lectura „proceselor verbale de interogatoriu” redactate de Securitate și ținute ascunse de către autorii lor, scoși din cauză și protejați, după cum sînt protejați tocmai aceia care au aplicat în practică programul „opțiunii legionare”. Și văd acum că această nevoie de inversare a rolurilor a devenit în paginile unor publicații din România de azi la fel de stringentă ca și în paginile Scînteii de după 1944 ori ale Adevărului de după 1989.

De aceea cred că e imperios necesar să ne facem lecție la istorie pentru a fi în stare să ne facem temele la zi și să înțelegem ce ni se întîmplă.

Ditzenbach, august-septembrie 1988

Ion SOLACOLU

cunoașterii își epuizează resursele. De aceea, în măsură în care aspiră spre apropierea de acest plan metafizic trebuie să fie, așa cum se afirmă despre platonism în concluzia capitolului dedicat acestei doctrine în Schiță..., „o dramă de cunoaștere și de contemplare în același timp” [2, p. 93].

„Restul” acesta și deschiderea spre contemplație pe care o oferă el gîndirii este refuzul limbajului de doctrinele care pun în termenii unor explicații cauzaliste problema naturii și a mecanismelor cunoașterii. Aristotelismul, în primul rînd [v. 2, p. 102–106], și apoi, la începuturile modernității, raționalismul, sunt cele două momente semnificative din istoria filosofiei europene orientate de premisele unei gîndiri cauzaliste și, ca urmare, incompatibile cu înțelegerea limbajului ca fenomen prin excelență dinamic, care are înscrisă în esența și în principiile funcționării lui creativitatea, sau, în termenii lui Noica dimensiunea lui „ceva nou”, deci perspectiva viitorului.

Ilustrăm în cele ce urmează această poziție a tînarului filosof prin prezentarea cîtorva locuri din lucrările sale în care comentează abordarea raționalistă a fenomenului lingvistic.

Întrucît comentarea moștenirii filosofice a lui Descartes și a lui Leibniz a reprezentat una din preocupările cele mai importante ale lui Noica în

limbajului. Este vorba despre o notă în care se vorbește despre interesul lui Descartes pentru așa-numitele „metode de invenție”, ca despre o limită a raționalismului său: „Descartes vrea metode pentru orice activitate a spiritului, chiar pentru cea genială [...] El crede într-o știință universală «qui puisse élever nostre nature à son plus haut degré de perfection». Aici stă poate vanitatea științei sale și slăbiciunea rezultatelor în raport cu pretențiile ei (s.a.)” [1, p. 40]. Printre aceste activități ale spiritului a căror finalitate nu se atinge prin aplicarea cvasimecanică a regulilor și metodelor de invenție, activități ce se desfășoară după principiile creației, pentru a căror înțelegere modelul cartezian de raționalitate este impropriu, se numără, desigur, în concepția lui Noica, și limbajul. De aceea în căutarea esenței creatoare a limbajului, filosoful nostru se va îndrepta spre alte surse. Idei carteziene a universalității regulilor minții (ingenium), pe care se întemeiază efortul gramaticilor filosofice sau raționale – și, în prelungirea lor, al celei generative – de a identifica legile universale care guvernează funcționarea limbajului, el o preferă pe aceea a romantizării fascinații mai degrabă de forța factorului particular în nașterea și evoluția limbilor.

În lucrarea citată, Chomsky așază „lingvistica

au făcut obiectul unui troc al lui Caraion cu Securitatea, ea rămîne greu de dovedit. Nu-mi dau seama ce document ar fi necesar pentru asta, Dar mai are vreo importanță?” (subl. mele, P. G.).

Obişnuit să nu-și recunoască erorile, N. Manolescu își etalează părerile de acum, de parcă înainte nu ar fi fost altele. În 1997: „...explicația dată... e simplă, plauzibilă, înspăimîntătoare: ca să i se permită să emigreze” (s.m., P. G.); acum zice că... nu-și dă seama ce document ar fi necesar pentru asta – apoi, „Mai are vreo importanță?”. Dar bineînțeles că are „importanță”, fiindcă nu toți cititorii sunt amnezici, cum tare i-ar mai vrea el, scriitorul;

2. În pag. 19, în fruntea DOSARULUI, N. Manolescu propune în facsimil o scrisoare „a lui Ion Caraion către Virgil Ierunca”, pe care o și comentează: „La doar două luni de la oribila notă expediată Securității, Caraion îi scrie celui care-l sprijinise moral și material să iasă din țară: «știindu-te ca pe o parte a sufletului meu», «tu știi că nu se cade a-ți face griji în privința probității mele». Dumnezeu!”; exclamă prezentatorul de DOCUMENTE din sursă Pelin, purtînd marca Securității, Manolescu, „Orice altceva ar fi sunat mai puțin cinic în contextul cu pricina. Cu grația îngrijită și cu stilul său inconfundabil (aceiași din notele informative) Caraion abuză, încă o dată, de buna-credința a prietenului său”.

Editorialul se încheie așa: „Acestea fiind, cu multă jale, spuse, să lăsăm documentele (s.m., P. G.) să vorbească!” Jalea – ca să zic așa, este alta: documentul nu este document: scrisoarea reprodusă (și la pagina 25!) nu lui Virgil Ierunca îi era adresată, ci altui Virgil...

Deci: „analiza textului” (și a grafiei!) semnată N. Manolescu: în afară de chestie.

Grație lui Pelin și a „documentelor” sale, nesfîrșit de... probatoare.

Și ce-ar fi dacă N. Manolescu s-ar reapuca de cronici literare? – în acelea nu va fi obligat să respecte adevărul.

Paul GOMA

9 al Jurnalului literar.

cel anunțat a fi cu Ion Caraion. Nu de alta, însă și eu am mai puțin de 8 (opt) texte. Pe ultimul vi-l pun în plic: va fi ul... – așa, ca informare...

și tenacitatea Jurnalului...

Paul Goma

aniversare (22 oct.); 3. Scrisoare către Grigurcu (11 nov.); 4. Pe marginea unui editorial (21 decembrie '98); 5. Din nou despre Caraion (24 ian. 1999); 6. Buduca: gaura albă a (in)conștiinței literare (1 febr. '99); 7. Iarăși despre Caraion (6 febr. '99).

Atenție: replica mea (cea din 22 august) la cronică lui Grigurcu a fost publicată în România literară, cum Grigurcu a răspuns nesatisfăcător, am revenit cu o nouă scrisoare deschisă (11 noiembrie), însă aceasta, împreună cu un text anterior trimis: O aniversare, a fost refuzată de N. Manolescu prin editorialul său din 4 decembrie 1998, „Adio, domnule Goma!”.

În O aniversare mă uimeam-indignam că persoane instruite, avînd faima de directori de conștiințe (ca Manolescu) coboriseră pînă la a produce ca probă a „rezistenței prin cultură” a redactorilor, o anexă din Cartea albă a Securității, alcătuită de un securist diversionist, fost argat al lui I. C. Drăgan. Abia acum înțeleg gestul (de neînțeles) al refuzului fără explicații: Nicolae Manolescu se supărase mai puțin pentru cuvintele grele la adresa lui, cît pentru că mă atingeam de un securist! A, da: acum înțeleg și refuzul său de a-și cunoaște dosarul de securitate...

Despre numărul din 7–13 aprilie/99 al României literare, pe puncte:

1. N. Manolescu scrie prezentul editorial, convins că cititorii (altfel fideli) au uitat ce scrisese tot el în decembrie 1997. Senin, acum pretinde: „Cit despre cea de a doua [ipoteză], și anume dacă notele cu pricina

Ești nerăbdător să treci cât mai repede prin viață, ca să scapi de oameni.

Benjamin Constant de Rebeque

Către sfârșitul lui octombrie, Don Vincenț trecu să mă vadă la laborator, pentru a rezolva cât mai repede unele probleme ce țin de munca noastră. Odată puse lucrurile la punct, îmi propuse a-mi petrece duminica următoare la el, la Muntanyol; încerca să mă ademenească, promițându-mi o mîncare de iepure, un fel de ghiveci din carnea primită de inimoasa lui *aia** de la unul din nepoții ei vînători. „*Vom vorbi despre cîte în lună și în stele, țin u să-mi precizeze, deoarece simt eu că vă sînt dator cu o reparație, după ușurătatea cu care v-am îmbrobodit pentru a vă împinge în brațele verișoarei mele Na* Veridiana*”.

După o excelentă masă, servită în venerabila locuință, cu lambriuri din lemn de cedru, de severa *aia**, ajutată de o servitoare, angajată din afară, dintr-un sat vecin, trecurăm din sufrageria împodobită cu portretele strămoșilor în minunata bibliotecă, spre a degusta cafeaua lui Hadjaz și a sorbi diferite sorturi de lichioruri. Profitînd de liniștea desăvîrșită a locului, propice atît studiului, cît și meditației și, de ce nu, confidențelor, Don Vincenț mi se adresă, intrînd direct în subiect:

– De la ultima noastră întîlnire, m-am tot gîndit cu cîtă ușurință am tratat „*secretul*”*** verișoară-mi, față de dumneavoastră. Abia cînd v-am citit pe chip nu numai uimire ci și stupefacție, realizînd că eu știam de mult despre pretinsul secret și nebănuitele sale detalii, mi-am dat seama cam ce v-a putut trece prin minte. Desigur, ați gîndit că mi-am bătut joc de dumneavoastră dar, o Doamne, nici pe departe nu acesta adevărul...

– Gata cu scuzele, Don Vincenț. Cum v-aș purta pică pentru binele pe care mi l-ați făcut? Mulțumită sfaturilor și felului cum ați știut să-mi atrageți luarea aminte, am reușit să cîștig sentimentele acestei femei. Amintiți-vă că mă fascinasă din prima zi. Cîte greșeli nu aș fi comis dacă nu v-aș fi avut aproape, prieten săritor, întotdeauna gata să mă ajute cu un sfat înțelept să ocolesc stîngăcii, care ar fi rănit și ar fi inehis pentru totdeauna o inimă trufașă ca aceea a *Na* Veridiane*.

– Vă înțeleg, *En** Renat, vă înțeleg. Dar vă rog să recunoașteți că v-ați așteptat totuși ca eu să vă fi vorbit despre cumplitul secret, *înainte*, mai ales că eu nu eram străin de el.

– De ce să nu recunosc? Da, cam așa m-am gîndit. Dar, hai, puneți-vă în locul meu. Am eu dreptul să vă reproșez că sînteți la cîrunt cu starea sănătății unuia dintre membrii familiei dumneavoastră? Ba, mai mult, că nu ați dat în

de atunci, căruia i-am rezistat tot atît de greu, ca și acum, cînd ai în față o persoană matură. Bineînțeles, pe atunci, nu aveam nici cum compara, nici cum aprecia farmecul ei cu savoare de fruct, în toată splendoarea sa. Mai bine de șapte ani, am fost *novi i novia*...

– Șapte ani, atunci cum de...?

– Știți că în „*lumea bună*” din Spania, logodnele durează mult. Și sînt peste măsură de stricte. Să spunem: „*supravegiate*”. Nu cred să existe vreoa cumătră binevoitoare căreia nu i-ar face plăcere să fie pe post de damă de companie ori de „*șaperonă*”, pe lîngă tinerele fete, și nici să-i scape ocazia să umble cu vorbe ori să încurce ițele. S-a întîmplat ca, încă din primii mei ani de studenție la Universitatea din Barcelona, să stau în pensiune, găsită de soră-mea, la o gazdă care închiriasă o cameră și unui student în drept, originar din Guatraguador, un oarecare Amilcar Queiro-Vargas, mai mare decît mine cu zece ani. Fost student la medicină, el se ilustrase în timpul războiului civil, iar cînd s-a restabilit pacea, deveni consilier personal al președintelui Guagualón. După cîteva semestre, președintele socoti util să-l trimită în Europa în vederea obținerii bazelor teoretice și juridice, pe care responsabilitățile plănuite să i le încredințeze mai tîrziu, le cereau. Cu toate că studiile ne conduceau către materii foarte diferite, el urma Dreptul, eu Științele Naturale și Geologia, ne-am plăcut de cum ne-am cunoscut. Ne apropia dragostea față de limba și literatura franceză. Reieșea din ele că, deși nu aveam vederi comune în plan general asupra operelor și a epocilor, posedam din cultura franceză cunoștințe pe măsura aceeași curiozități de care dam amîndoi dovadă. Așa am devenit, în cei doi ani de coabitare, cei mai buni amici din lume ba, lucru foarte rar, așa am rămas și după ce s-a întors în țara lui. Și astăzi mai sîntem în termeni foarte buni, încît ori de cîte ori vine în Spania, sînt invitat la ambasada țării sale. Între noi fie vorba, el a ajuns un redevabil *betivan* în lumea mondenă, pivnițele ambasadei fiind secate după ce trecea pe acolo. În sferile diplomatice de la Madrid, era supranumit *Atila din Sierra Carrascada*: pe

cuvîntul consacrat *maridatge*). Pe noi ne țineau să ne purtăm ca niște adolescenți, atunci cînd eram obligați să participăm (și o făceam de multă vreme) la toate ceremoniile conduse de doamne de companie fosilizate. Noi, ea și cu mine, ne făceam că intrăm în joc, dar cu inima nu eram acolo. Mai ales ea, după ce, acum șapte sau opt ani, luînd eu de bune sforile trase de părinți, i-am propus cu cinismul filfizonului arrogant să „luăm taurul de coarne”, adică să anticipăm lucrurile. Treaba nu a mers; de atunci, unul față de altul am păstrat un ușor sentiment de stinghereală, de animozitate, care se simțea chiar dacă noi încercam să ne-o ascundem și să o atenuăm; întreținută și parcă tot mai mult adîncită de nenumăratele situații false, provocate cu naivitate de părinți. Vară-mea o făcea pe mironosița, recitîndu-și marile arii ale domnișoarei „*prea cumiși*”, sau declamîndu-mi cu o voce melodioasă răsufatul cuplet al fecioarei-care-nu se-va-dărui-decît-în-noaptea-nunții-bărbatului-iubit-cu-o-dragoste-pe-viață...

– Asta-i a face haz de necaz, cum s-ar spune; în fond, foarte în stilul epocii.

– Mărturisesc, și aș ține să mă credeți, că orgoliul meu de tînăr licențiat al Universității se simțea din cauza aceasta mult mai lezat decît a nu o fi posedat pe fetișcana asta atît de rîvnită. La urma urmelor, cîte ca ea nu mi-au trecut prin mîini la vremea respectivă. Și, iată că, într-o zi, mi-a venit vremea să întîlnesc la o serată mondenă, o aventurieră, refugiată de cîțiva ani din America, o marchiză autentică, descendentă din înalta familie Vasconcellos y Barragora. O femeie extraordinară, în toată puterea cuvîntului. Se spunea că e ca și ruinată, ceea ce nu o împiedica să uzeze de toate privilegiile castei sale și să intre călare în Catedrala din Barcelona, în timpul oficierei marilor liturghii de Rusalii sau de Adormirea Maicii Domnului, cum o autoriza rangul ei, încă din timpul vechii monarhii. Vi le spun toate astea pentru a mă înțelege, prin comparație, de ce micile țifne ale *Na* Veridiane* mi se păreau derizorii.

– Da! Nu au același calibru. Totuși, diferența de vîrstă nu credeți că înseamnă ceva?

– Cum de nu? La cei patruzeci de ani ai ei,

René EUCHER: Un act de drept

unde trecea, nu mai rămînea picătură în sticlele de Bourbon...

– O prietenie atît de lungă... doar de un suflet nobil și de o inimă prevenitoare mai depinde asemenea minunăție de relație, spusei uimit de ceea ce aflasem.

– Pină la un punct, așa este. Cu atît mai mult, decît luăm în seamă funcțiile atînce, între timp, după întoarcerea lui Amilcar în plin regim dictatorial din America de Sud; probabil că ele îl solicitau mai mult decît noblețea sufletească... Hmm, și totuși... ceva ne cimentase în plus prietenia, încă de pe cînd locuiam împreună la aceeași gazdă, în Barcelona. Amilcar se îndrăgostise de sora-mea Serena, mai mare decît mine cu trei ani. În treacăt fie zis, Serena știuse foarte bine să-și aranjeze ploile; ea a pus la cale să locuim împreună, eu și iubitul ei, ca să-i fie mai ușor să nu-l scape din ochi... La început părușe o idilă între studenți. Adevăratele legături au ieșit la suprafață abia cînd a venit vremea să

Potentilla era cărnosă, numai viclenie și experiență de viață, o lacomă de trai din plin, care știa foarte bine să-și conducă barca spre plăcere, dar mai ales spre propriile-i interese. M-a și făcut amantul ei, de cum aflase că eram autorul proiectului de prospecțiune geologică din Sierra de la Peña, între Rio Aragón și Rio Gallego, în provincia Huesca (se punea problema detectării zăcămintelor de cositor). Terenurile sale din Barragora se întindeau pe două treimi din zona de prospectat. Îndrăzneala și farmecele sale, nițel veninoase, m-au subjugat de îndată. Să nu credeți că în îngîmfarea mea, nu-i purtam pică verișoarei! Era pe vremea cînd nu îi puteam ierta că disprețuise ori măcar lăsase impresia că nu a dat destulă atenție tînărului strălucitor, căruia atînce îi făcuse cunoștință. În realitate, ea nu prea avea înclinații matrimoniale și că încă de pe atunci, preferase meditația, retrasă pe pămînturile ei, departe de lume.

e greu, ca
matură.
suferința.
nici cum
u savoare
bine de

Spania,
măsură de
Nu cred
ia nu i-ar
companie
te, și nici
să încurce
mei ani de
na, să stau
cazda care
în drept,
e Amilcar
în zece ani.
în timpul
dit pacea,
edintelei
ședintele
a vedere
e, pe care
înfeze mai
adiile ne
e, el urma
gia, ne-am
aprozia
franceză.
comune
epocilor,
ștințe pe
amindoi
bi ani de
ba, lucru
întors în
ni foarte
ania, sint
fie vorba,
nondenă,
ce trecea
Madrid,
cada: pe

cuvîntul consacrat *maridatge*). Pe noi ne țineau să ne purtăm ca niște adolescenți, atunci cînd eram obligați să participăm (și o făceam de multă vreme) la toate ceremoniile conduse de doamne de companie fosilizate. Noi, ea și cu mine, ne făceam că intrăm în joc, dar cu inima nu eram acolo. Mai ales ea, după ce, acum șapte sau opt ani, luînd eu de bune sforile trase de părinți, i-am propus cu cinismul filfizonului arogant să „luăm taurul de carne”, adică să anticipăm lucrurile. Treaba nu a mers; de atunci, unul față de altul am păstrat un ușor sentiment de stinghereală, de animozitate, care se simțea chiar dacă noi încercam să ne-o ascundem și să o atenuăm; întreținută și parcă tot mai mult adîncită de nenumăratele situații false, provocate cu naivitate de părinți. Vară-mea o făcea pe mironosița, recitîndu-și marile arii ale domnișoarei „*prea cumiși*”, sau declamîndu-mi cu o voce melodioasă răsufatul cuplet al fecioarei-care-nu-se-va-două-decît-în-noaptea-nunții-bărbatului-iubit-cu-o-dragoste-pe-viață...

– Asta-i a face haz de necaz, cum s-ar spune; în fond, foarte în stilul epocii.

– Mărturisesc, și așa ține să mă credeți, că orgoliul meu de tînăr licențiat al Universității se simțea din cauza acesteia mult mai lezat decît a nu o fi posedat pe fetișcana asta atît de rîvnită. La urma urmelor, cîte ca ea nu mi-au trecut prin mîini la vremea respectivă. Și, iată că, într-o zi, mi-a venit vremea să întîlnesc la o serată mondenă, o aventurieră, refugiată de cîțiva ani din America, o marchiză autentică, descendentă din înalta familie Vasconcellos y Barragora. O femeie extraordinară, în toată puterea cuvîntului. Se spunea că e ca și ruinată, ceea ce nu o împiedica să uzeze de toate privilegiile castei sale și să intre călare în Catedrala din Barcelona, în timpul oficierei marilor liturghii de Rusalii sau de Adormirea Maicii Domnului, cum o autoriza rangul ei, încă din timpul vechii monarhii. Vi le spun toate astea pentru a mă înțelege, prin comparație, de ce micile țifme ale *Na* Veridiane* mi se păreau derizorii.

– Da! Nu au același calibrul. Totuși, diferența de vîrstă nu credeți că înseamnă ceva?

– Cum de nu? La cei patruzeci de ani ai ei,

– Și cum a fost primită această perspectivă?

– La început, rău. Pînă la urmă, nu au avut ce face. Cine putea să mai intervină aici cu ceva?... Era vorba de interesul carierei mele... Eu atinsesem treizeci și trei de ani... Tatăl meu murise în cursul ultimelor săptămîni ale sejurului meu aici. Numai verișoara mea nu s-a lăsat trasă pe sfoară. Se simțea ca eliberată. Mai tîrziu, mi s-a arătat mereu recunoscătoare pentru manevra, care îi satisfăcuse dorința. Ori de cîte ori ne mai întîlnim, îi simt pînă și azi grațitudinea complice.

– Iar acolo, cum a decurs misiunea dumneavoastră științifică?

– În condiții înfricoșătoare. Pe Quiero-Vargas nu l-am întîlnit decît de patru ori și atunci între două drumuri, cum se spune. Tulburările interne ale națiunii, securitatea șefului Statului, războiul civil din țara vecină, îl istoveau. De aceea, însărcinase pe unul din generali palatului, Mariposa de Fósforo, să supravegheze realizarea proiectului de prospecțiuni. Curioasă personaj, generalul Mariposa, eficace, prompt, curtenitor, dar indiferent față de funcția și persoana sa, dezinteresat de drepturile conferite de rolul său. Nu avea nimic din stilul *conjurador*, hispano-american.

– Mariposa, spuneți? Nu este el generalul dispărut în condiții misterioase în junglă, acum cinci sau șase ani? La vremea respectivă, ziarele au avut ce vorbi...

– Da, și cu atît mai mult cu cît niciodată n-a fost explicată această dispariție. Fost erau al revoluției. Adevărat monument viu al istoriei. Cu el, nu am avut decît raporturi de muncă; mereu corecte, dar reci; administrative, dacă preferați. Îmi procurase vreo cincisprezece hărți de la Statul-major, ustensile necesare extracțiilor și, ulterior, clasărilor, trei catîri, o carabină și un revolver; în plus, un asistent în persoana unui așa-zis student la geologie, analfabet autentic și încîntător de obțuz; după două săptămîni, m-am și văzut silit să mă descotorosesc de serviciile sale. Mi s-a eliberat un permis de liberă-trecere, semnat de Queiro-Vargas, de Mariposa și de președintele Guagualón. Documentul obligă pe toți *majores* și pe toți *jefes de pueblos* să-mi

fumuriu țuică de prună, ținută să se învechească în butoi de stejar din pădurea de la Montseny, timp de patruzeci de ani; apoi, contemplă visător crestele înălțimii Sierra de Castellallat (ajunse la 900 de metri), profilate în cadrul uneia dintre ferestre. Cîteva clipe, nu se mai auzi decît frenezia greierilor, dedîndu-se dezmățului sonor, care a pus stăpînire pe această ultimă după-amiază splendidă de toamnă. De undeva, din fundul văii, urcă zgomotul lent al unui convoi de care, mînat de cantilena omului care însoțea catîrii. Era în vorbele cîntecului său suferința unei nobile Doamne, îndrăgostite de un cavaler străin, plecat în Cruciadă; singură, tristă, ea îl aștepta în castelul gol și friguros. Gazda mea mi se adresă, ca din întîmplare, ușor neglijent: „*Mi se pare că omul ăsta, cu catîrii lui, urcă de la Fontjuich. Na* Veridiana se gîndește la dumneavoastră. Ea sortează vin din via ei, să vă cinstească*”.

– Da, spusei oarecum descumpănit, e o femeie admirabilă.

El surîse îngîndurat și repetă apăsător de tristețe, care nu mă surprinse: „*Admirabilă... da, o femeie admirabilă*”. Apoi, revenindu-și, începu să povestească:

„Într-o seară, părăsind eu țîrșorul Santelmo-de-los-Guadales, spre a mă înfunda în podișul semideșertic, Barrilleano, am trecut pe dinaintea unui rest de zid, aproape năruit, de la marginea drumului; mi-am oprit o clipă catîrii, ca să mă uit încîntat la două lucruri. De o parte, natura pietrelor acestui zid, întrucît materialul constitutiv al clădirilor de aici este un bun indiciu asupra varietății mineralelor acestor întinderi, dintr-o regiune complet necunoscută. De cealaltă parte, încîntătoare culoare aurie cu care soarele, gata să apună, la nivelul Sierrei Carrascada, vopsea căzătura de zid, vegetația strecurată printre ruine și, dincolo de cactușii-candelabru, pe fundalul din spate, micile coline pietroase, înconjurînd umila așezare, ea, deja, învăluită în întuneric. Această învăpăiere sumptuoasă conferea rusticului decor surprinzătoare majestate, sesizată în țările tropicale pe foarte scurta durată a crepusculului. Asistam atunci la o vînzoleală trecătoare de tonuri calde și aurii, cu atît mai suav melancolice, cu cît se decupau pe întunecimile cerului, deja bătînd spre maroniu. N-am să știu niciodată de ce asemenea privilegii îmi evocă mereu ultimile pîlpîiri ale unui șomolog calcinat. Și, prin analogie, zîmbetul fericit de pe chipul muribundului.

„Mă aflam acolo, în plină meditație vesperală, cînd auzii foarte aproape de mine, o voce tînără, rugîndu-mă: «Señor Caballero! *Frații m-au alungat. Sint pierdută. Cade noaptea. Luați-mă cu dumneavoastră... Nu mă lăsați singură... Por el Cristo Dio. luați-mă cu dumneavoastră...*». Mai multe secunde am căutat în jurul meu de unde putea veni chemarea. În cele din urmă, am zărit – una cu zidul – o copilă încotoșmănată în zdrențe murdare. Măruntică, pîrînd prost hrănită, ar fi putut avea cam doisprezece către treisprezece ani. Stătea ghemuită, pe vine, nemișcată și cu un toiag de drumeție peste genunchi. De toiag erau legate, la ambele capete, cîte o biată bocceluță. Profitînd că m-a văzut uluit, mă imploră, fără să se miște: «*Luați-mă Señor Caballero, mi-e frică singură, noaptea, în pustietatea asta. Cîntîmă, cu dumneavoastră... Vă voi îngriji catîrii, vă voi aprinde focul...*». Vorbele în dialect *español-indio*, adică o castiliană cu sintaxa săracă, împetrișată cu vorbe huachilú. Bizară

Un act de dreptate – nuvelă*

sticlele
m suflet
depinde
nimic de

mai mult,
ntre timp,
în regim
bil că ele
tească...
în plus
reună la
car se
re decît
a știuse
la cale
să-i fie
început
legături
emea să
eme de

Potentilla era cărnoasă, numai viclenie și experiență de viață, o lacomă de trai din plin, care știa foarte bine să-și conducă barca spre plăceri, dar mai ales spre propriile-i interese. M-a și făcut amantul ei, de cum aflase că eram autorul proiectului de prospecțiune geologică din Sierra de la Peña, între Rio Aragón și Rio Gallego, în provincia Huesca (se punea problema detectării zăcămintelor de cositor). Terenurile sale din Barragora se întindeau pe două treimi din zona de prospectat. Îndrăzneala și farmecele sale, nițel veninoase, m-au subjugat de îndată. Sănu credeți că în îngîmfarea mea, nu-i purtam pică verișoarei! Era pe vremea cînd nu îi puteam ierta că disprețuise ori măcar lăsase impresia că nu a dat destulă atenție tînărului strălucitor, căruia atunci i se deschideau porțile științei. Abia mai tîrziu, mi-am dat seama că în realitate, ea nu prea avea înclinații matrimoniale și că încă de pe atunci, preferase meditația, retrasă pe pămînturile ei, departe de lume.

– Tot ce este posibil, dacă judecăm după felul

faciliteze accesul la toate siturile de roci, pe care aș fi vrut să le examinez, să-mi procur adăpost și hrană, atîta vreme cît rămînem într-o localitate, și să-mi asigure dirijarea către Facultatea de Științe, a eșantioanelor etichetate și ambalate de mine. În rest, eram liber să mă organizez după voia inimii, cu condiția să expediez lunar departamentul de Geologie, o scurtă informare asupra activităților mele. Pe teren, în primul an, lucrurile au decurs aproape bine. Mă loveam, totuși, destul de frecvent de un fel de lipsă de înțelegere, reală ori jucată, din partea căpeteniilor satelor sau ale triburilor; dar numai în regiunile izolate. Nu s-a prea pomenit ca tripla semnătură pusă în josul permisului meu de liberă trecere să nu determine pe oricare recalitrant să se răzgîndească, mai ales dacă se exersase în arta previziunii, ca să-și închipuie cam la cîte neplăceri s-ar fi expus dacă-și atrăgea fulgerulele ministrului de Interne, foarte temut în această țară. Atît de bine, încît...

– Într-un cuvînt, o muncă pasionantă pentru

www.arhivaexilului.ro

verișoară-mi, față de dumneavoastră. Abia când v-am citit pe chip nu numai uimire ci și stupefacție, realizând că eu știam de mult despre pretinsul secret și nebănuitele sale detalii, mi-am dat seama că v-a putut trece prin minte. Desigur, ați gândit că mi-am bătut joc de dumneavoastră dar, o Doamne, nici pe departe nu acesta adevărul...

– Gata cu scuzele, Don Vincenç. Cum v-aș purta pică pentru binele pe care mi l-ați făcut? Mulțumită sfaturilor și felului cum ați știut să-mi atrageți luarea aminte, am reușit să cîștig sentimentele acestei femei. Amintiți-vă că mă fascinasă din prima zi. Cîte greșeli nu aș fi comis dacă nu v-aș fi avut aproape, prieten săritor, întotdeauna gata să mă ajute cu un sfat înțelept să ocolesc stîngăcii, care ar fi rînit și ar fi închis pentru totdeauna o inimă trufașă ca aceea a Na* Veridianei.

– Vă înțeleg, En* Renat, vă înțeleg. Dar vă rog să recunoașteți că v-ați așteptat totuși ca eu să vă fi vorbit despre cumplitul secret, înainte, mai ales că eu nu eram străin de el.

– De ce să nu recunosc? Da, cam așa m-am gândit. Dar, hai, puneți-vă în locul meu. Am eu dreptul să vă reproșez că sînteți la curent cu starea sănătății unuia dintre membrii familiei dumneavoastră? Ba, mai mult, că nu ați dat în vileag suferința acestei femei bolnave, cu o afit de puternică personalitate!

– Sigur, sigur... ceea ce nu v-a împiedicat să fiți profund tulburat... și că... și că eu v-aș fi dator cu o mărturisire.

Văzîndu-l cu cîtă îndrîjire insistă, am socotit de cuviință să protestez:

– Nu-mi datorați nimic, dimpotrivă, eu vă sînt îndatorat pentru bucuria de a-mi fi apropiat o femeie admirabilă în felul ei, mîndră și plină de demnitate. Alături de ea, descopăr plăceri de o neînchipuită profunzime, după cum cred că la rîndu-i, și eu îi ofer măcar o parte din ceea ce i-ar fi de folos. Cel puțin așa îmi închipui, chiar dacă de cîteva săptămîni mi se pare că revine la vechea ei melancolie sau, poate, la alta și mai apăsătoare. Vedeți că nu am motive să vă „smulg” mărturisiri. Dacă înțeți să le faceți, consimt să le ascult, ca și cum aș asculta confidența unui prieten.

– Bine. Fie și așa! Să-i spunem confidență, acestui termen preferat de gingășia care vă caracterizează. Prin urmare... Ei, bine! Închiiți-vă că pe vremuri, Na* Veridiana și cu mine am fost logodiți. Iată că se fac treizeci de ani de atunci. Eu aveam douăzeci și șase, ea cincisprezece. Acest „aranjament”, cum i se spune, fusese pus la cale, de comun acord, de tatăl ei și al meu, buni prieteni. Își împlineau astfel dorința lor pentru că, în ceea ce ne privește pe noi, niciunul nu ne-am simțit tentați să ne aruncăm, așa, de capul nostru, unul în brațele celuilalt, deși proșpețimea plină de grație a anilor fetei nu mă lăsase nesimțitor. Firesc, nu? Ce tînr, văzînd cum dă în floare bobocul, mai stă pe gînduri să ducă floarea la nas! Ca s-o spun pe-a dreaptă, micuța mea verișoară arbora încă de pe atunci, ceva din frumusețea tulburătoare și mîndră de astăzi, pe care o cunoașteți și dumneavoastră. Pe atunci, era ușor atenuată, împlînzită de proșpețimea ei șfciuitoare, de risul sonor și candid, de privirea în care scînteia, pieziș, maliția. Avea ceva de fruct dat în copt, ce promitea toate deliciale lumii. Era farmecul ei

Oriunde apar în text cuvinte subliniate și marcate cu*, avem de a face cu termene politicos-familiale din zona provedalo-catalană.

*Din vol. *Vida Bastal*, Ed. Roseau Nigremontain Pensant, 1991.

** Bolnavă de cancer, femeia era operată la sân.

era supranumit *Atala* din *sierra Carrasaca*. pe

– Cum de nu? La cei patruzeci de ani ai ei,

René EUCHER: Un act de drept

unde trecea, nu mai rămînea picătură în sticlele de Burbon...

– O prietenie atît de lungă... doar de un suflet nobil și de o inimă prevenitoare mai depinde asemenea minunăție de relație, spusei uimit de ceea ce aflasem.

– Pînă la un punct, așa este. Cu atît mai mult, decît luăm în seamă funcțiile atinse, între timp, după întoarcerea lui Amilcar în plin regim dictatorial din America de Sud; probabil că ele îl solicitau mai mult decît noblețea sufletească... Hmm, și totuși... ceva ne cimentase în plus prietenia, încă de pe cînd locuiam împreună la aceeași gazdă, în Barcelona. Amilcar se îndrăgostise de sora-mea Serena, mai mare decît mine cu trei ani. În treacă fie zis, Serena știuse foarte bine să-și aranjeze ploile; ea a pus la cale să locuim împreună, eu și iubitul ei, ca să-i fie mai ușor să nu-l scape din ochi... La început păruse o idilă între studenți. Adevăratele legături au ieșit la suprafață abia cînd a venit vremea să ceară părerea părinților mei. Probleme de familie? Vedeți bine că da! Ce ar ajunge familia, lăsată să rătăcească la voia întîmplării de-a lungul malurilor mlăștinoase ale continentului tropical american?

– Totuși, tînrul promitea. Nu credeți? Cultură, deopotrivă hispanică și franceză, cultură juridică, probabil romană...

– Da, nimic de zis, așa este! Dar știți cum sînt părinții? Niște cloște. Timorați, mai ales cînd este vorba de familii aristocrate. După ce au reușit să-și salveze grosul patrimoniului lor, de ravagiile războiului civil, nu se gîndeau decît să fie bine calculate legăturile matrimoniale, ca să le fie în avantajul lor. De aceea au socotit că mai sigur ar fi să-i treacă pe tinerii pretendenți prin fața oglinzilor telescoapelor... Astfel, cînd Amilcar își obțină doctoratul în Dreptul roman cu cel mai înalt calificativ și, mai ales, cînd a devenit Doctor în Dreptul comparat și diplomatic al Institutului de Istorie a Dreptului European, amintitul telescop pare să fi făcut studiosului jurist o imagine acceptabilă. Dar cînd fost să se treacă la procedurile oficilizării logodnei, părinții s-au arătat cam fără tragere de inimă. Acum, a mai intervenit și soarta; ea și-a spus de două ori cuvîntul. La terminarea studiilor, Amilcar a fost imperios rechemat de Președintele Guagualón. Doar își pusese mari speranțe în el. Apoi, doar la cîteva săptămîni, Serena își găsi sfîrșitul într-un stupid accident de călărie.

– După cîte înțeleg, deznodămîntul îi eliberase de o alianță nu prea dorită. Să nu fi fost aceasta în stare să atenueze, cît de cît, doliul familiei?

Într-o oarecare măsură, da. De aceea, ne-au și plănuit părinții atît de repede proiectul care ne privea, pe Veridiana și pe mine. Trecură cîteva ani de la această stare echivocă. Cariera mi se contura; am fost însărcinat să planific exploatarea pe termen lung a zăcămintelor de metale neferoase, existente în Aragon și Catalonia. Verișoara mea avea douăzeci și unu de ani, eu cu unsprezece mai mult, cînd clanul Graver și-a luat în grijă să *materializeze* dacă pot spune așa, proiectul său de „*uniune internă*” (acesta era termenul consacrat de familia noastră, dacă vorbea despre afacerea respectivă, căreia nu-i pronunțase nicicînd realitatea conținută, prin

Potentilla era cîrnoasă, numai viclenie și experiență de viață, o lacomă de trai din plin, care știa foarte bine să-și conducă barca spre plăceri, dar mai ales spre propriile-i interese. M-a și făcut amantul ei, de cum aflase că eram autorul proiectului de prospecție geologică din Sierra de la Peña, între Rio Aragón și Rio Gallego, în provincia Huesca (se punea problema detectării zăcămintelor de coșitor). Terenurile sale din Barragora se întindeau pe două treimi din zona de prospectat. Îndrăzneala și farmecele sale, nițel veninoase, m-au subjugat de îndată. Să nu credeți că în îngîmfarea mea, nu-i purtam pică verișoarei! Era pe vremea cînd nu îi puteam ierta că disprețuise ori măcar lăsase impresia că nu a dat destulă atenție tînrului strălucitor, căruia atunci i se deschideau porțile științei. Abia mai tîrziu, mi-am dat seama că în realitate, ea nu prea avea înclinații matrimoniale și că încă de pe atunci, preferase meditația, retrasă pe pămînturile ei, departe de lume.

– Tot ce este posibil, dacă judecăm după felul de viață ales. Cu toate astea, amenințarea lua forme sigure deasupra capului dumneavoastră. Ce ați făcut să o ocoliți?

– Problema se arăta serioasă, atît pentru ea, cît și pentru mine. Ne dădeam seama că menajul, constituit din micile noastre persoane prea susceptibile, nu ar avea sorți să dureze prea mult. Eu căutam porțița de scăpare care m-ar fi ajutat să stăvilesc șantajul, din ce în ce mai presant, exersat asupra respectului nostru filial. Soluția veni de la Queiro-Vergas. Se întîmplase tocmai cînd el își făcea drumurile știute. Devenise, între timp, ministru de Interne în țara sa, (după cum mai este și în ziua de azi!). El îmi propuse oficial să preiau comanda unei misiuni științifice în țara lui, pentru guvernul său.

– Nu știa ce mîină de ajutor nesperată vă întinde.

– Nesperată? Se punea problema să-i întocmesc o hartă geologică completă a țării și să-i reperez eventuale zăcăminte de metale neferoase. Propunerea corespundea perfect orientării lucrărilor mele de atunci și îmi oferea posibilitatea să „*fac teren*”, cel puțin doi ani. Activitate, întru totul benefică pentru noi, geologii, constrînsi altfel să ne desfășurăm activitatea numai în laborator.

– De cîteva ani, mai știu și eu cîte ceva în materie, spusei zîmbind.

– Punîndu-mă, prin urmare, la adăpostul acestei oferte, providențială pentru evoluția carierei mele de om de știință, am reușit, și nu cu prea multă dificultate, să-mi determin familia să raporteze abia pentru la întoarcere, proiectul „*uniunii interne*”. După ce mi-am făcut pregătirile, la capătul cîtorva săptămîni, luai avionul fără a fi informat cît de cît pe Potentilla. Oricum, știam că se va plînge că a fost prădată; în toată Catalonia, erau cunoscute și paracunoscute încriminările pe care i le aducea dictaturii lui Guagualón. Odată ajuns, mai așteptai cîteva luni, trei sau patru, apoi m-am așternut pe scris, adresîndu-mă fiecăru membru al familiei. Le mărturisiam că, descoperindu-mă eu captivat de originalitatea locului și sedus de resursele profesionale ce mi se ofereau, renunțam la „*proiectul uniunii interne*” și mă stabilesc în America, pentru cel puțin zece ani.

Un act de dreptate - nuvelă*

Potentilla era cărnăoasă, numai viclenie și experiență de viață, o lacomă de trai din plin, care știa foarte bine să-și conducă barca spre plăceri, dar mai ales spre propriile-i interese. M-a și făcut amantul ei, de cum aflase că eram autorul proiectului de prospecțiune geologică din Sierra de la Peña, între Rio Aragón și Rio Gallego, în provincia Huesca (se pune problema detectării zăcămintelor de cositor). Terenurile sale din Barragora se întindeau pe două treimi din zona de prospectat. Îndrăzneala și farmecele sale, nițel veninoase, m-au subjugat de îndată. Să nu credeți că în îngîmfarea mea, nu-i purtam pică verisoarei! Era pe vremea când nu îi puteam ierta că dispreguiase ori măcar lăsase impresia că nu a dat destulă atenție tinărului strălucitor, căruia atunci i se deschideau porțile științei. Abia mai târziu, mi-am dat seama că în realitate, ea nu prea avea înclinații matrimoniale și că încă de pe atunci, preferase meditația, retrasă pe pământurile ei, departe de lume.

- Tot ce este posibil, dacă judecăm după felul de viață ales. Cu toate astea, amenințarea lua forme sigure deasupra capului dumneavoastră. Ce ați făcut să o ocoliți?

- Problema se arăta serioasă, atât pentru ea, cât și pentru mine. Ne dădeam seama că menajul, constituit din micile noastre persoane prea susceptibile, nu ar avea sorți să dureze prea mult. Eu căutam porțița de scăpare care m-ar fi ajutat să stăvilesc șantajul, din ce în ce mai presant, exersat asupra respectului nostru filial. Soluția veni de la Queiro-Vergas. Se întâmplase tocmai când el își făcea drumurile știute. Devenise, între timp, ministru de Interne în țara sa, (după cum mai este și în ziua de azi!). El îmi propuse oficial să preiau comanda unei misiuni științifice în țara lui, pentru guvernul său.

- Nu știa ce mîna de ajutor nesperată vă întinde.

- Nesperată? Se pune problema să-i întocmesc o hartă geologică completă a țării și să-i reperez eventuale zăcăminte de metale neferoase. Propunerea corespundea perfect orientării lucrărilor mele de atunci și îmi oferea posibilitatea să „fac teren”, cel puțin doi ani. Activitatea, întrutotul benefică pentru noi, geologii, constrînși altfel să ne desfășurăm activitatea numai în laborator.

- De câțiva ani, mai știu și eu câte ceva în materie, spusei zîmbind.

- Punîndu-mă, prin urmare, la adăpostul acestei oferte, providențiale pentru evoluția carierei mele de om de știință, am reușit, și nu cu prea multă dificultate, să-mi determin familia să raporteze abia pentru la întoarcere, proiectul „uniunii interne”. După ce mi-am făcut pregătirile, la capătul cîtorva săptămîni, luai avionul fără a fi informat cît de cît pe Potentilla. Oricum, știam că se va plînge că a fost prădată: în toată Catalonia, erau cunoscute și paracunoscute încriminările pe care i le aducea dictaturii lui Guagualón. Odată ajuns, mai așteptai cîteva luni, trei sau patru, apoi m-am așternut pe scris, adresîndu-mă fiecărui membru al familiei. Le mărturisiam că, descoperindu-mă eu captivat de originalitatea locului și sedus de resursele profesionale ce mi se ofereau, renunțam la „proiectul uniunii interne” și mă stabilesc în America, pentru cel puțin zece ani.

faciliteze accesul la toate siturile de roci, pe care aș fi vrut să le examinez, să-mi procur adăpost și hrană, ațita vreme cît rămînem într-o localitate, și să-mi asigure dirijarea către Facultatea de Științe, a eșantioanelor etichetate și ambalate de mine. În rest, eram liber să mă organizez după voia inimii, cu condiția să expediez lunar departamentul de Geologie, o scurtă informare asupra activităților mele. Pe teren, în primul an, lucrurile au decurs aproape bine. Mă loveam, totuși, destul de frecvent de un fel de lipsă de înțelegere, reală ori jucată, din partea căpeteniilor satelor sau ale triburilor; dar numai în regiunile izolate. Nu s-a prea pomenit ca tripla semnătură pusă în josul permisului meu de liberă trecere să nu determine pe oricare recalitrant să se răzgîndească, mai ales dacă se exersase în arta previziunii, ca să-și închipuie cam la cîte neplăceri s-ar fi expus dacă-și atrăgea fulgerele ministrului de Interne, foarte temut în această țară. Atît de bine, încît...

- Într-un cuvînt, o muncă pasionantă pentru cercetătorul deja destul de experimentat.

- Exact, En* Renat. Plăcerile prospecțiunii, noutatea și frumusețea peisajelor, contactul cu populațiile arhaice, în mijlocul exuberantei naturi tropicale. Dar și toate inconvenientele posibile: lipsa aproape a oricărei infrastructuri; șosele puține; puține și drumurile adevărate, mai curînd piste pe care ploile le transformă în torente ori în mlaștini; nici tu han, nici tu popas; erai obligat să tragi la localnici sau, în cea mai mare parte a timpului, să dormi sub cerul liber. Un teritoriu liber și „pacificat”, n-am ce zice, dar cu „notabilități” locale, incapabile să înțeleagă la ce bun aceste prospecțiuni; în sfîrșit și mai ales: condiția mizerabilă de expediere a materialului. Gîndiți-vă, că pentru fiecare piesă lipsă la Departament, dar pe care eu o menționasem în inventarul periodic, întocmit cam tot la șase ori șapte luni, eram obligat să mă întorc la situl prospectat, aflat uneori la sute de kilometri de capitală. Mereu însoțit de catării mei. Și asta se repeta de sute de ori! Întrucît, acei *peones* care transportau coletele cu eșantioane pînă la cea mai apropiată stație de cale ferată, le considerau prea grele raportate la retribuția tarifată, plătită de Guvern, m-găseau altceva mai bun de făcut, decît să le zvîrle prin rîpe conținutul atît de minușios etichetat de mine; să le golească aproape total pentru ca, odată ajunși la calea ferată, să burdușească aceste colete cu piatră de balast. Judecați și dumneavoastră ce nutră făcea directorul laboratorului de Geologie!

- Așa că, la capătul celor doi ani, explorarea era, fără îndoială, neterminată.

- Cam pe aici! Trei ani și jumătate am rămas în această blăstămăție de țară. Trei ani, șapte luni și zece zile. În cele din urmă, mi-am abandonat misiunea, deși nu o îndeplinisem decît pe trei sferturi.

- Abandonată? Cu alte cuvinte, ați dezertat!

- Cam așa! Numai că veți vedea că am avut circumstanțe atenuante, întrucît au survenit evenimente neprevăzute în contract. Neplăcute... Dar ce se poate înțelege prin „neplăcute”?... La început, să vă povestesc ce mi s-a întîmplat, înainte să survină șocul teribil care a pus capăt carierei mele în America.

Don Vincenc turnă în păhărele de cristal

o vizioasă trecătoare de tonuri calde și alini, cu atît mai suav melancolice, cu cît se decupau pe întunecimile cerului, deja bătînd spre maroniu. N-am să știu niciodată de ce asemenea priveliște îmi evocă mereu ultimile pîlpîiri ale unui șomoioag calcinat. Și, prin analogie, zîmbetul fericit de pe chipul muribundului.

„Mă aflam acolo, în plină meditație vesperală, cînd auzii foarte aproape de mine, o voce tînără, rugîndu-mă: «Señor Caballero! Frații m-au alungat. Sînt pierdută. Cade noaptea. Luați-mă cu dumneavoastră... Nu mă lăsați singură... Por el Cristo Dio, luați-mă cu dumneavoastră...». Mai multe secunde am căutat în jurul meu de unde putea veni chemarea. În cele din urmă, am zărit - una cu zidul - o copilă încotoșmănată în zdrențe murdare. Mărungiță, pîrînd prost hrămită, ar fi putut avea cam doisprezece către treisprezece ani. Stătea ghemuită, pe vine, nemișcată și cu un toiag de drumeție peste genunchi. De toiag erau legate, la ambele capete, cîte o biată bocceluță. Profitînd că m-a văzut uluit, mă imploră, fără să se miște: «Luați-mă Señor Caballero, mi-e frică singură, noaptea, în pustietatea astal Luați-mă cu dumneavoastră... Vă voi îngriji cațrîri, vă voi aprinde focul...». Vorbele în dialect *español-indio*, adică o castiliană cu sintaxa săracă, împeștrîtată cu vorbe huachilú. Bizară limbă, dar mi-am însușit-o, m-am familiarizat cu ea, în cele din urmă, tot bătînd în lung și în lat drumurile junglilor și ale înălțimilor muntoase. Un amănunt m-a ajutat să-mi dau seama că nu aveam de a face cu o intrusă care și-ar fi simulat condiția: picioarele îi erau înfășurate în *zapúchilas*!, purtate în țara localnicilor huachilú, doar de trăitorii de la pădure. Trebuia să fie vorba de vreo fugară care crezuse că își poate încerca norocul la „oras”, dar felul nu prea prietenos cu care fusese întîmpinată la Santelmo-de-los-Guadales a băgat-o în sperieți.

„Noaptea se lăsa repede. Trebuia să iau o hotărîre. Gîndind cinstit, nu puteam lăsa acest copil în asemenea locuri pustii unde, știam bine, că noaptea erau bînuite de lincși și pume. Dar se mai ivise ceva. De azi într-o săptămînă, trebuia să mă înfund în Huitzilistilacán. Îmi era permis, odată ajuns în acest ținut, să mă informez asupra locului de origine a celei despre care credeam că nu este decît o fugară. Am săltat-o pe spatele unuia dintre cațrîri. Două leghe le-am parcurs în liniște. Cînd luna a ajuns destul de sus pe cer, ca să lumineze podișul Barrilleano, am făcut o haltă și am organizat un bivouac. Înainte să adoarmă, ghemuită printre cîrpe, mai murmură: «Nu veți regreta că m-ați luat cu dumneavoastră, Señor Caballero, nu veți regreta».

„Într-adevăr, nu am regretat niciodată. Din ziua aceea, lungile mele drumuri științifice prin țară se învălură într-o lumină ciudată. Greutățile, inerente acestui gen de muncă pe teren, dispărură ca vrăjite; iar bucuriile pe care tot prin muncă mi le descoperisem pînă atunci și-au dublat intensitatea. Ea se numea Niritzla. Habar nu avea cîți ani are; își bănuia doar treisprezece sau paisprezece veri, ceva cam pe aici. Nu știa nici să citească, nici să scrie, nici să socotească. Dar ce minunat știa să aprindă focul cu lemne ude, să prepare de ale gurii, să jupoaie vînatul cît ai

¹ zapúchillas sînt un fel de sandale (*huraches*), confecționate de indienii Huscholú, împletite din fișii de coajă verde a copacului *zapuru*. Cînd se desface de pe trunchiul copacului, fiind încă înmuiață de sevă, coaja are proprietatea să devină deosebit de rezistentă după uscarea.

bate din palme, să confecționeze din frunze și spini un recipient *etans* ca să strângă în el apa din vreo cascadă, să identifice în pădure urmele celor mai diverse animale, să presimtă și să prevină orice fel de pericole. Știa să ridă, după cum știa să se bălăcească cu toată candoarea în apa cascadelor, când tihna i-o permitea. Pe scurt, o mică sălbăticiune, în toată puterea cuvântului, așa cum o visau poeții naivi ai minunatelor clipe de romantism exotic.

„Odată spălată și despuiată de toate catrafusele, devenise o adolescentă drăgălașă. Nu o frumusețe, în adevăratul sens al cuvântului: trupul zdravăn, parcă cioplit din linii scurt abrupte, lipsit de talie și fără șale cambrate, plat, cu torsul lat cum îl au indienii; fața rotundă și întinsă, întreruptă de doi ochi frumoși și întunecați, dar și de o gură rotundă, fin tivită pe margini, se desena din curbe de o mare grație, animate de o mimică pe cât de dulce, pe atât de expresivă, când gravă și concentrată, când veselă și încrezătoare. Atitudinile ei erau naturale, de o eleganță primitivă, iar gesturile, unice ca delicatețea, erau aproape pudice în precizia lor prozaică. La oprire, se punea pe treabă, cu îndemnare și spor; își lua în grijă catfirii, descărca samarele, ne pregătea culcușul provizoriu și nu mai pregeta să se facă folositoare. Mi-am dat seama că este dotată cu o inteligență vie, dorea să știe cât mai multe. M-am pornit să o învăț să citească. Iuțeala, ieșită din comun a felului cum progresa mă uluia. La capătul a trei luni redacta, după ce îi dictam eu, etichetele eșantioanelor. Curînd, știi să identifice și să numească, fără ezitare, orice sfărîmătură de mineral, abia văzut mai înainte, în așa fel, încît i-am trecut ei plicticoasa muncă de pregătire a probelor și de împachetare. Se arăta altfel dotată și folositoare, decît pretinsul student-geolog, plasat de Mariposa.

„Provenea dintr-o familie de țărani pădurari, cu opt copii. Trei săptămîni, înainte să o fi cules eu din drum, părinții și doi dintre frați au fost masacrați prin surprindere, din cauza unei obscure rivalități dintre clanuri. Întrucît ea scăpase nevătămăta din cursa întinsă familiei, ceilalți frați au bănuțit-o că ar fi fost în înțelegere cu agresorii și, cum nu au căzut la învoială asupra pedepsei, o izgoniră din cătun, socotind că sălbăticiunile pădurii îi vor da formă mormîntului. O vreme s-a descurcat cu hrana. Pe urmă, i-a venit ideea să se ducă în oraș, la Santelmo, dar avu ocazia să constate că oamenii erau mai periculoși pentru o țărăncuță rămasă de una singură decît animalele sălbatice și șerpii din junglă.

„Adesea mă întreba despre țara mea, spunând: «Se vede că nu ești din țara Huachilú, pielea îți este prea deschisă la culoare și prea cunoști

Cam la atât părea că se oprește întreaga-i cultură poetică. Dacă se întîmpla, totuși, să o scot dintr-ale ei ca să obțin și altceva decît asemenea subterfugii la întrebările mele, nu de puține ori îmi dezvăluia un univers de gîndire, de o luciditate și ciudățenie, care mă năucea.

– Rolul fetelor este să dea naștere copiilor; ori, cum și eu am fost născută fată, n-am alt destin decît să fac la fel ca toate celelalte. Dacă aș fi rămas la Huitzilixtilacán, poate că nu a lipsit mult pînă să-i și fi făcut. Numai că eu am avut prilejul să văd în pădure că adevărata viață este moartea (*es la muerte, la verdadera vida*). Dacă tot este moartea scopul ultim a tot ce există, atunci la ce bun tertipul ăsta cu nașterea? *Mama, oricare ar fi ea, își rîde singură de sine*. Crede ea că dă viață dar, mai devreme sau mai tîrziu, vine moartea și ia totul... Poate de aceea, noi cei din clanul Huachilú, spunem despre ceva măreț: *Este no tiene madre* («*Ăsta nu are mamă*») sau tot așa, despre ceva ne semnificativ sau fără importanță: *Es una madre* («*E o mamă*»).

Uluit de extraordinara maturitate a raționamentului său, dar și pentru că asemenea punct de vedere părea să se înscrie în fals, raportat la demografia locului, am obiectat:

– Dacă oamenii huachilú ar gîndi ca tine, ar trebui ca satele să fie aproape golate de copii.

– Ba da, așa gîndesc și ei, îmi replică stăpînă pe sine. Pe bătrîni, abia dacă-i găsești în pădure, ca să gîndești că viața ar merita să fie prelungită. Da' ce vrei, *Señor Caballero*, oamenii nu așteaptă să moară ca să facă dragoste, nici să îmbătrînească; doar cît sînt tinere, fac femeile copii și ajung «*ne semnificative*». În ceea ce mă privește, eu nu mă voi întoarce la viața din pădure. NU SÎNT NIMIC, DAR NICI O «*NESEMNICATIVĂ*» NU VOI FI. Destinul m-a scos în calea ta. Cu tine, pe același drum, viața îmi este plăcută, *Señor Caballero*. Cînd te vei întoarce în țara ta, înseamnă că destinul îmi va hotărî și mie alt drum. Iar la capăt, va fi moartea, ca pentru noi toți. Și doar aceea va fi viață, *fré con mi destino, por mi sombra*.

„La capăt, bineînțeles, era moartea. Dar pentru a ajunge la ea, *el destino* s-a folosit de o grabă neașteptată. În timpul cercetării mele geologice,

Detunăturile atraseră alți răzvrățiți, aflați pe undeva prin apropiere. Se grăbiră, în pas întins, gata să se înfrunte cu un adversar neașteptat. Printre ei, era și căpetenia bandeii, un bărbat cam la patruzeci de ani, cu privire dură dar inteligentă.

– Ce se întîmplă aici? Sînteți nebuni? Doar cunoașteți consemnul tăcerii! Sîntem pe teritoriul străin, aici...

– Îți dai seama, este un spaniol. Un împuțit de spaniol în Guatraguador, ba chiar mandatat de Guagualón. Trebuie să-i căutăm bine pe fasciștii ăștia. Ia uită-te prin actele lui.

„Bărbatul înțelese de îndată despre ce este vorba. Păru contrariat și furios. Îmi înapoi permisiul de liberă-trecere, după ce l-a citit, vru să ceară scuze dar o zări pe indiană horcăind la picioarele mele. Atunci, în mai puțin de zece minute, se derulă o scenă halucinantă, la care am fost unul dintre martori și, printre actori, actorul constrîns la acest rol.

„Căpetenia aruncă o privire înspăimîntătoare brutei:

– De ce ai mitraliat-o?

– E indiană... Ea... Ea se culcă... Înțelegi? O indiană... se culcă cu el...

„Căpetenia făcu un semn. Trei bărbați se aruncară asupra monstrului cu principii, smulgîndu-i arma.

– Roberto, chiar că ești un nimenea. Cu asta, e a treia oară că ne bagi în rahat. Prima oară, ne-ai făcut să ratăm atacul asupra convoiului cu hrană, care ne era atât de trebuincioasă, la vremea respectivă. A doua oară, făcînd pe grozavul, te-ai dat pe mîinile coloanei trupelor guvernamentale, ajutîndu-le să te surprindă. Ca să te eliberăm, nouă dintre ai noștri și-au lăsat pielea în acea confruntare. Astăzi, nu ți-a fost de-ajuns că ai lovit un funcționar de al lui Guagualón, pe propriul teritoriu, i-ai mai ucis și însoțitoarea, ca s-o faci pe puritanul. De astă-dată te-ai întrecut cu gluma. Dar de alta nici că vei mai avea parte. Revoluția nu are nevoie de tîmpiți de teapa ta. Hai, hop! Drepti.

„Patru bărbați îl ridicară pe Roberto, livid, l-au pus cu spatele la un copac nu prea gros, l-au îngenunchiat și deodată i-au tras cele patru

René EUCHER: Un act de drept

generalul Mariposa m-a sfătuit să-mi rezerv pentru mai tîrziu două provincii septentrionale, din pricina unei gherile care făcea ravagii în țara vecină. Cu acest conflict în coasta noastră, ar mai fi trebuit să așteptăm citeva săptămîni, crezînd că totul se va sfîrși prin masacrarea rebelilor. La capătul a patruzeci de luni, tot explorînd eu o bună

membre îndărăt, sprijinindu-se cu picioarele lor de trunchiul copacului. Spatele torturatului se găsi lipit de trunchi, el neavînd nici o posibilitate să se zbată. În acest timp, eram gata să cad, pentru că Niritzla se agățase de pantalonii mei, năclăiți de sînge, încercînd să se ridice. Ea îmi șopti:

– *Señor Caballero*, nu-mi mai simt picioarele!

Detunăturile atraseră alți răzvrătiți, aflați pe undeva prin apropiere. Se grăbiră, în pas întins, gata să se înfrunte cu un adversar neașteptat. Printre ei, era și căpetenia bandei, un bărbat cam la patruzeci de ani, cu privire dură dar inteligentă.

– Ce se întâmplă aici? Sînteți nebuni? Doar cunoașteți consemnul tăcerii! Sîntem pe teritoriul străin, aici...

– Îți dai seama, este un spaniol. Un împușcat de spaniol în Guataraquador, ba chiar mandatat de Guagualón. Trebuie să-i căutăm bine pe fasciștii ăștia. Ia uită-te prin actele lui.

„Bărbatul înțelese de îndată despre ce este vorba. Păru contrariat și furios. Îmi înapoie permisul de liberă-trecere, după ce l-a citit, vru să ceară scuze dar o zări pe indiană horcăind la picioarele mele. Atunci, în mai puțin de zece minute, se derulă o scenă halucinantă, la care am fost unul dintre martori și, printre actori, actorul constrîns la acest rol.

„Căpetenia aruncă o privire înspăimîntătoare brutei:

– De ce ai mitraliat-o?

– E indiană... Ea... Ea se culcă... Înțelegi? O indiană... se culcă cu el...

„Căpetenia făcu un semn. Trei bărbați se aruncară asupra monstrului cu principii, smulgîndu-i arma.

– Roberto, chiar că ești un nimenea. Cu asta, e a treia oară că ne bagi în rahat. Prima oară, ne-ai făcut să ratăm atacul asupra convoiului cu hrană, care ne era atît de trebuincioasă, la vremea respectivă. A doua oară, făcînd pe grozavul, te-ai dat pe mîinile coloanei trupelor guvernamentale, ajutîndu-le să te surprindă. Ca să te eliberăm, nouă dintre ai noștri și-au lăsat pielea în acea confruntare. Astăzi, nu ți-a fost de-ajuns că ai lovit un funcționar de al lui Guagualón, pe propriul teritoriu, i-ai mai ucis și însoțitoarea, ca s-o faci pe puritanul. De astă-dată te-ai întrecut cu gluma. Dar de alta nici că vei mai avea parte. Revoluția nu are nevoie de timpîși de teapa ta. Hai, hop! Drepti.

„Patru bărbați îl ridicară pe Roberto, livid, l-au pus cu spatele la un copac nu prea gros, l-au îngenunchiat și deodată i-au tras cele patru

moartea cum îi întunecă privirea! Vreau să-i văd limba atîrnînd pînă la buric!

„M-am văzut silit să o trag în spatele meu. Picioarele îi atîrnau inerte, ca două brazde peste frunzele uscate și nămolul pătat cu sîngele său. În cele din urmă, m-am înfipt în fața brutei care, înălțîndu-și capul, mă sfida. Am ridicat baioneta și mi-am oprit gestul în aer. Ce aș fi putut să-i fac? Aș fi vrut să se termine dintr-o lovitură și să nu mai aducem vorba niciodată despre asta! Dar în același timp mă răzvrăteam la gîndul că ar putea sfârși atît de simplu. Totuși, prea ușor...

„Niritzla încercă să se ridice, dar picioarele nu o mai țineau; mă dezechilibră și pe mine puțin. Îmi ceru să o sprijin cu brațul. Ca să fac asta, eram obligat să o trec din dreapta spre stînga mea, printr-o mișcare de rotație care mă obligă să mă plec. Atunci, profitînd de situație, Roberto mă scuipe în față. Mă ridicai. El mă înjură cu sete. Indiană începu să urle strident. Cu o mină se agățase de curea, cu cealaltă smulse un ochi asasinului ei. I-l smulse de-adevăratalea. Îi auzeam rupîndu-se fibrele ligamentelor.

„Lumea rîdea cu hohote. Urmară comentarii bășcălioase: «*Are nerv, mititica!*». «*Vai de flăcăul care s-ar însura cu asemenea muiere!*». «*Poți spune că ai avut noroc, spaniolașule! I-ai scăpat printre degete!*». M-a apucat greața. Privirea mi s-a aburit nișel. Mi-am șters mașinal obrazul. Într-o clipită, mi-am dat seama că ea este gata să-i smulgă și celălalt ochi...

„Era prea de tot. I-am prins în vîrfurile lamei locul unde s-ar fi aflat inima, și fără o vorbă, am apăsat pe mînerul pumnalului cu toată greutatea trupului meu.

„Un urlet de aclamare țîșni din toate gîtlejurile, în vreme ce Niritzla se aruncă la pămînt, sughișînd:

– Prea curînd, prea curînd, prea curînd! Prea repede ai făcut-o!

„Căpetenia se apropie de mine și mă bătu pe umăr:

– N-a fost rău, n-a fost rău... Numai că mititica are dreptate: prea ai făcut-o repede. În loc să zgîrii pietrele, ai face mai bine să te atașezi Revoluției...

– Revoluția, ce mai rahat! E o mașină de fabricat cadavre; cît mai multe cadavre posibil.

fost invitat la o recepție, la Madrid. Queiro-Vargas profitase de o călătorie oficială pentru a remite decorații cîtorva cetățeni spanioli. Eu am primit cordonul Condorului cu Stele «*pentru eroica mea contribuție la știința quatereguadoriană*... Față cu toate oficialitățile, printre care și șeful statului, Amilcar mi se adresă, rostind solemn și tare, în franceză: «*Sărmanul meu Vincent, cîte clovnerii nu trebuie să faci în asemenea meserie! Toate, din cauza tuturor acestor netoși!*». După obiceiul său, de cîte ori se afla în deplasare, bea. Discret...”

Se așternu o liniște de durată, în timpul căreia am reflectat la ironia dezamăgită a ultimelor fraze ale lui Don Vincenț. Timpul trecea. Ne apropiam de momentul deosebit al strălucirii apusului, atît de îndrăgît de sufletul puternic și rafinat al gazdei mele.

– Veți înțelege, *En** Renat, își reluă el gîndul, veți înțelege de ce aceste peripeții m-au făcut să reflectez profund și asupra sensului vieții și asupra femeilor. Asupra sensului vieții, sînt gata să dau dreptate oamenilor de acolo. Să fie moartea viață, sau nu... nu știu, dar că *la vida non vale nada*, asta da! Oare, nu tocmai pentru că nu valorează nimic, ațișia șmecheri se străduie să-i dea un preț, întocmai ce face și țărănul încăpășinat cu un pămînt steril? Sau, mai bine: ca escrocii ce și-a pus în cap să înșele lumea?

– Poate că aveți dreptate... Sînt atîtea fapte care vă sprijină. Oricum, merită să mai reflectăm. dar asupra femeilor?

– Asupra femeilor?... Vă imaginați că la întoarcere nu mai aveam dispoziție să mai complic și cu mofturile pline de dispreț ale verișoarei mele, *Na Verdiana*. De altfel, de la prima întîlnire care ne-a marcat regăsirea de ochii lumii, am bănuț-o că își apără un secret, cu întortochieri sufletești, oarecum comparabile... Intuiții vagi... Dumneavoastră ați putut constata că ele există, oricît de cumplit a fost șocul... Viață, moartea, dragostea, ce valorează mai mult? Dar, mai înainte de toate, ce este mai adevărat? Și care dintre ele nu ajunge pe locul opus? contrariul său? deci la el însuși? Nu, iată, *En* Renat, această nefericită aventură mi-a dezvăluit întreaga metafizică a bărbatului și a femeii. În asemenea dezvăluire a ființei, în adîncul său, în momentul pericolului, nu am descoperit decît ingredientele de care vorbim: gustul de viață, gustul de dragoste, gustul de moarte. Trei lucruri fragile, nesigure, trecătoare. Trei căi, obligatorii a fi parcurse de orice ființă umană, deopotrivă captivante și trecătoare, prezente și de neatins, încredzătoare și răscolitoare. Numai dozajul diferă considerabil de la om la om, de la o vîrstă la alta. În așa fel, încît în definitiv, ceea ce ar interesa acest fragment de operă literară ar fi chiar savoarea morții... dacă aș putea să mă exprim astfel. A morții altuia sau a propriei persoane...

– Savoarea propriei morți?

Un act de dreptate – nuvelă

membre îndărăt, sprijinindu-se cu picioarele lor de trunchiul copacului. Spatele torturatului se găsi lipit de trunchi, el neavînd nici o posibilitate să se zbată. În acest timp, eram gata să cad, pentru că Niritzla se agățase de pantalonii mei, năclăiți de sînge, încercînd să se ridice. Ea îmi șopti:

– *Señor Caballero*, nu-mi mai simt picioarele!

Și cu conștiința împăcată. Da, cu conștiința împăcată. Asta-i revoluția.

„Vorbile mi-au țîșnit ca și cum le-aș fi vărsat din mine, în focul unei furii albe, într-un spasm de dezgust care îmi întoarce mațele pe dos. Imediat, mi-am dat seama că eram gata să-mi agravez situația; că mă aflam la bunul plac al

această expresie desuetă, părintu-i-se că s-ar potrivea cu misterioasa mea condiție de străini). «Cum sînt casele în țara ta? Sînt tot atît de înalte ca în Santelmo-de-los-Guadales? Au acoperiș de fier și ferestre din piatră transparentă?» și alte mii de întrebări, pe cît de ciudate, pe atît de naive. Atunci i-am vorbit despre Europa, despre nemărginita mare și zilele de care aveai nevoie să o traversezi pentru a ajunge în Spania. Asculta cu atenție, repeta unele amănunte ca pe niște născociri minunate, ca să termine, mereu cu aceeași întrebare: «Și, totuși, cum este posibil ca asemenea lucruri să existe? De care eu să nu fi auzit vorbindu-se...». Era «nelămurită» cum se spune. Marea, mai ales, era pentru ea ceva ce îi depășea imaginația. Cum este posibil ca o întindere de ape așa de mare să rămîna mereu pe același loc, să nu muște din pămînturi și să nu smulgă arbori? Abia cînd prospecțiunile m-au condus către malurile lacului Nahaxirruca, la granița meridională a țării, și-a făcut o mai justă reprezentare a lucrurilor. Dar cînd i-am povestit că marea este de o sută de milioane de ori mai întinsă decît acest lac, încît nu i se vede celălalt mal, a rîs cu hohote, făcîndu-mă caraghios, în caz că aș crede o *huarahu* (o gogoasă) atît de aiurită «pentru că este la mintea cocoșului, că greutatea apei ar îneca pămîntul». Deși țărîmul mării nu intra în programul meu (relevul geologic fiind efectuat în 1926 de către un savant din Quebec), i-am promis să o duc într-o zi să contemple în voie marea care ne mărginește țara, a mea și a ei.

„Doi ani au trecut în cea mai intimă colaborare. Ea deveni o tînără plăcută, meditativă și tăcută, dar vizibil mîndră că asistă a un bărbat care posedă toată știința lumii, ba mai spunea că vine dintr-un ținut de poveste, situat dincolo de un lac, imposibil de imaginat. Cu naturalețe, cînd a venit momentul, ea adăugă aptitudinilor sale native și pe acelea de amantă ingenuă și placidă. Încercător resemnată, se mulțumea să guste umila sa bucurie actuală, fără a-și pune prea multe întrebări despre viață. De mai multe ori, trecînd noi prin apropierea pămînturilor tribului huachilú, am tot întrebat-o dacă nu ar prefera să se integreze unui clan indian, să devină acolo noră, să-și încropească un cămin, decît să tot bată drumurile cu mine, prin deșerturi și păduri, în cele patru puncte cardinale; cu mine care, într-o zi, mă voi întoarce în țara mea. Atunci, se pornea pe un rîs *cacalassaire*, care-i dezvelea dinții puternici de femeie tînără, la început de viață, răsfrîngîndu-i buzele cămoase; apoi, schița pași dintr-un dans misterios și, redevenind brusc gravă, rostea pe un ton aforistic:

*Rojo al oriente – mano derecha
Verde al norte – pie derecho
Amarillo al occidente – pie izquierdo
Azul al sur – mano izquierda.*²

² «Roșu la răsărit – mîna dreaptă; Verde la nord – piciorul drept; Galben la răsărit – piciorul stîng; Albastru la sud – mîna stîngă». Incantație rostită de războinicii indieni de pe podișurile împădurite ale Americii centrale și din Columbia.

răspunderea prospectării ținutului de la grăniță, în ciuda faptului că erau semnalate din cînd în cînd mișcări ale grupurilor de gherilă, fără a putea fi localizate pe teren. În mintea mea era că mă pot limita la linia înălțimilor care, dacă țineam seamă de hartă, se afla cam la zece kilometri în interior, față de ipotetica frontieră. De mai bine de o lună, lucram liniștit cînd într-o dimineață, profitînd de limpezimea relativă a zorilor, am trecut la cercetarea în înfundătura unei mici faleze de tuf vulcanic. Deodată auzii tropăiturile cațrîrilor și în același timp, pe Niritzla, scofînd un țipăt înfundat. M-am ridicat fără prea multă grabă, pentru a vedea ce este cu animalele și să-mi pun în ordine ceea ce am strîns pînă atunci. Cinci indivizi exaltați, în uniforme rupte și înarmați cu puști mă înconjură, în timp ce alții, cam o duzină, îmi răsturnară samarele pe jos, ca să le scotocească înnebuniți, conținutul. Doi deșuchiați energici stăteau peste tovarășa mea, răsturnată cu fața în noroi, în care unul îi tot înfunda capul, iar celălalt i se așezase pe fund, ca pe un taburet. Mie, mi-au smuls pistolul pe care îl purtam mereu asupra mea. Pe urmă, își făcu apariția un fel de brută, îmi propti pistolul-mitralieră în piept și începu să mă întrebe, șoptit și cu răutate, rîgîindu-mi drept în față, cine sînt, ce fac acolo, cine m-a trimis, cine este putoarea care este cu mine, ce-i cu pietrele, cui îi aparțin cațrîri, de ce posed carabină și pistol, etc.

„I-am răspuns tuturor întrebărilor, furnizîndu-i doveziile dorite. Răspunsurile părură a-l fi iritat *crescendo*. Deși era foarte de dimineață, trăsnea a băutură de la o poștă. Era un metis înalt și masiv, cu fața brăzdată de cicatrice nevindecate, pe care se citea cruzimea obtuză a prostului pe post de forță. Începu să zbiere:

– Ei, hai? Un spaniol în muntele Escardilla? Nu-mi miroase a bine. Tîrîtura aia de Guagualón nu știe că țara lui de căcat mișună de spioni. A! Îmi place! Pe deasupra, un împuțit de spaniol! Scursura europeanilor. Chiar nu a băgat la cap, boșorogul zănat, că i se vor da papucii din țara lui căcăcioasă?!

„Se duse către Niritzla și o făcu să se ridice cu lovituri de picioare:

– Sus, curlangoiaico, să-ți văd mutra de căzătură europeană... Aha, ha, ha, dar asta nu-i spanioloaică... de unde mi-ai ieșit, împuțitură?

„Am crezut de datoria mea să intervin; greșeală fatală, deși total de neașteptat. Am spus simplu: «Este o femeie huachilú». Abia m-a auzit ce spun, că revoluționarul și tăbărî ca un nebun: «O huachilú! Din doi, una este huachilú!». Smuci fata de păr, zvîrlind-o spre mine. Apoi, se dădu patru pași înapoi, ridică arma, potrivii bietul trupușor firav, care tremura și era plin de noroi, și dădu drumul unei rafale la înălțimea bazinului.

„Înainte să se năruie peste mine, literalmente frîntă pe din două, vomitînd sînge, ajunse să urle:

– *Porque mi? Porque mi?*

– De ce? Pentru că te culci cu un alb, împuțitură! Zbieră individul, în culmea paroxismului urii.

căpetenia o auzise. El se plecă, zgîrie nițel noroiul maroniu și sîngele închegat care îi murdărea obrazul tînerii, apoi îi ridică pleoapele, îi palpă buzele și anunță liniștit: «*Va muri pînă la noapte*». După care, îmi întinse o baionetă ruginită și îmi arătă spre bărbatul legat de trunchiul arborelui:

– Fă-i ce vrei. Fă-l să plătească.

– Eu?

– Da, tu.

– Dar eu nu sînt asasin...

„Îmi aruncă o privire pătrunzător de ascuțită; cred că citisem în ea uimire și neliniște. Uimire să fi dat peste un alt imbecil. Oricum imbecil de alt fel...

– De unde-mi-ai mai apărut? Doar nu vrei să ne jucăm de-a *gringos*, nu? Aici nu e vorba de asasinat, ci de Revoluție. E un act de dreptate. Auzi? *Un act de dreptate*.

„Agățată de picioarele mele, indiana sughita: – *Mátalo!* (Omoară-!) *Mátalo! Mátalo! Mátalo!*

„În acest timp, căpetenia repeta, despărțind silabele:

– Un act-de-drep-ta-te!

„Sentimente dintre cele mai diferite îmi asaltară conștiința. Toată această confuzie prostească, această sălbăticie gratuită, această răutate zadarnică, biata copilă frîntă în două, cerînd răzbunare, bruta asta de bețivan, prăbușită, acest conglomerat de ură, de reglări de conturi, de false speranțe revoluționare, dezamăgite, de rasism «*pe dos*», de falsă morală și de falsă dreptate luate prea în ușor, toate îmi reînviau în minte războiul civil spaniol, cunoscut în tînerete și de a cărei grozăvenie nu aș fi vrut să îmi mai aduc aminte. Și, deodată, mă cuprinse un imens dezgust față de această Americă, atît de obstinat sîngeroasă. Pe loc, mi-au spus că această căpetenie judecă bine; că e drept să omor o brută, tulburată psihic; că niciodată nu vei ajunge să pui capăt atîtor viciați, ca acesta; din cauza unora ca ei, dau greș atîtea religii, eșuează atîtea revoluții iar durerea lumii, nu numai că se eternizează, ci se și înmulțește la nesfîrșit... La nesfîrșit... Continuînd să se scalde în propriul ei sînge, micuța fată care îmi însoțise frumoasele zile mă tragea de pantaloni, își întrerupsese litania (*Mátalo! Mátalo! Mátalo!*) ca să-mi spună:

– *Señor Caballero*, nu-mi mai simt picioarele!

„Făcui un pas în direcția stîlpului. Toți bărbații se apropiară și făcură cerc în jurul lui. Nu voiau să piardă nimic din spectacol. Nu prea ai prilej să ți se ofere cinematograf în junglă. Dar copila reuși să mi se agațe de cureaua pantalonilor. Și nu-mi mai da drumul. Din bulgărele de noroi amestecat cu sînge închegat, atît cît i-a mai rămas din bietul ei obraz micuș, țîșneau doi ochi strălucitori, ca două lame de pumnal, din rocă vulcanică. Printre dinții strîși de durere, ea murmura:

– Vreau să-l văd crăpînd! Vreau să vă văd

capetenia o auzise. El se plecă, zgârcit, noroiul maroniu și sîngele încheșat care îi murdărea obrazul tinerei, apoi îi ridică pleoapele, îi palpă buzele și anunță liniștit: «*Va muri pînă la noapte*». După care, îmi întinse o baionetă ruginită și îmi arătă spre bărbatul legat de trunchiul arborelui:

– Fă-i ce vrei. Fă-l să plătească.

– Eu?

– Da, tu.

– Dar eu nu sînt asasin...

„Îmi aruncă o privire pătrunzător de ascuțită; cred că citisem în ea uimire și neliniște. Uimire să fi dat peste un alt imbecil. Oricum imbecil de alt fel...”

– De unde-mi-ai mai apărut? Doar nu vrei să ne jucăm de-a *gringos*, nu? Aici nu e vorba de asasinat, ci de Revoluție. E un act de dreptate. Auzi? *Un act de dreptate*.

„Agățată de picioarele mele, indiana sughita: – *Mátalo! (Omoară-!)* *Mátalo! Mátalo! Mátalo!*”

„În acest timp, căpetenia repeta, despărțind silabele:

– Un act-de-drep-ta-te!

„Sentimente dintre cele mai diferite îmi asaltară conștiința. Toată această confuzie prostească, această sălbăticie gratuită, această răutate zadarnică, biata copilă frîntă în două, cerînd răzbunare, bruta asta de bețivan, prăbușită, acest conglomerat de ură, de reglări de conturi, de false speranțe revoluționare, dezamăgite, de rasism «*pe dos*», de falsă morală și de falsă dreptate luate prea în ușor, toate îmi reinviau în minte războiul civil spaniol, cunoscut în tinerețe și de a cărei grozăvenie nu aș fi vrut să îmi mai aduc aminte. Și, deodată, mă cuprinse un imens dezgust față de această Americă, atît de obstinat sîngeroasă. Pe loc, mi-au spus că această căpetenie judecă bine; că e drept să omor o brută, tulburată psihic; că niciodată nu vei ajunge să pui capăt atîtor viciați, ca acesta; din cauza nunora ca ei, dau greș atîtea religii, eșuează atîtea revoluții *iar durerea lumii, nu numai că se eternizează, ci se și înmulțește la nesfîrșit...* La nesfîrșit... Continuînd să se scalde în propriul ei sînge, micuța fată care îmi însoțise frumoasele zile mă trăgea de pantaloni, își întrerupsese litania (*Mátalo! Mátalo! Mátalo!*) ca să-mi spună:

– *Señor Caballero*, nu-mi mai simt picioarele! „Făcui un pas în direcția stîlpului. Toți bărbații se apropiară și făcură cerc în jurul lui. Nu voiau să piardă nimic din spectacol. Nu prea ai prilej să ți se ofere cinematograf în junglă. Dar copila reuși să mi se agațe de cureaua pantalonilor. Și nu-mi mai da drumul. Din bulgărele de noroi amestecat cu sînge încheșat, atît cît i-a mai rămas din bietul ei obraz micuț, fișneau doi ochi strălucitori, ca două lame de pumnal, din rocă vulcanică. Printre dinții strînși de durere, ea murmură:

– Vreau să-l văd crăpînd! Vreau să vă văd

capul său tot arbitrarul lumii. Aici, în această junglă. Fără martori... Mă privi mai multă vreme, pe jumătate uimit, pe jumătate blazat. Îi simțeam gîndurile chinuite de simțăminte contradictorii. Dacă nu mă înșel, un scriitor francez vorbise în secolul trecut despre «*furtună într-un craniu*»... În cele din urmă, spuse cu un ton plictisit:

– După toate, cred că ai dreptate. E un rahat...

Dar trebuie să ne aflăm în treabă cu el, nu? Pentru că, doar știi bine că *la vida no vale nada... Nada!*”

„După care, își adună oamenii și dădu semnalul de plecare. Mă lăsă singur în mijlocul jungliei, fără armă, fără hartă, fără mîncare, fără apă, cu un cadavru și încă uniol pe jumătate. Dar mi-a lăsat un catîr șchiop. Dovadă că revoluționari cu suflet de om există...”

„Niritzla muri la căderea nopții, cum prezise căpetenia bandei. Am veghiat-o pînă la sfîrșit. A fost conștientă pînă la ultima clipă. Nu a prea suferit deoarece, către amiază, avu un spasm înfiorător din cauza căruia rămase mai multe minute fără respirație, după care mai ajunse să articuleze: – *Señor Caballero*, nu-mi mai simt nici burta, nici spatele!

„Paraplegia prezenta, cel puțin, avantajul că părțile cele mai atinse nu erau dureroase. Se plîngea doar că îi este sete. Am ajutat-o să înghită pe nerăsuflăte din apa stătută. Numai că ea s-a transformat într-o adevărată strecurătoare, așa că lichidul ieșea prin răni ca să se amestece cu sîngele, cu fecalele, cu noroiul. Dar ea nu simțea nimic. Ba mai și rîdea, spunînd că a devenit «*în sfîrșit deschisă tuturor curentelor*».

„La un moment dat, către seară, se trezi din somnolență ca să-mi reproșeze cu blîndețe că nu am dus-o la malul mării să o vadă. Dar își aminti că i-o arătasem de departe, într-o zi, pe cînd ne aflasem pe virful vulcanului Tahapirú. Apoi, îmi spuse cu convingere:

– Dar, curînd o voi vedea, pentru că *ya que estiro la pata*³, adevărata viață va începe *por mi sombra*.

„Așa a trăit în paradox pînă la sfîrșit. Curios, ultimele ei cuvinte au fost aceleași cu vorbele căpeteniei *guerillero*: *La vida no vale nada*.

„Patru zile mai tîrziu, mă aflam în biroul lui Queiro-Vargas, în mină cu biletul de avion. Se arătase foarte înțelegător cînd i-am explicat de ce îmi pare rău că nu îmi pot duce la capăt misiunea în asemenea condiții. Mi-a ușurat plecarea imediat, pe plan administrativ, convenind că meritam încrederea Gurvernului, întrucît mulțumită mie, statul Guataraquador dispunea de o hartă geologică și de un inventar, «*demne de marile națiuni civilizate*» (termenii îi aparțin). A urmărit personal ca, atît tratamentul să fie bun, cît și multele «*prime*» să fie vîrsate în contul meu la Londra. Cam după doi ani, am

³ «*Dacă tot va fi să mor*» (Traducerea literală: Dacă tot îmi întind laba).

a trăi și a supraviețui, altcineva trebuie să moară. Pentru a zămislî viața și a pune mai bine stăpînire pe ea, dragostea aduce cu ea moartea sufletului celuilalt. Numai moartea, doar ea îți aparține. Nu este *reală*, decît dacă te prinde pe tine. Moartea celorlalți este *adevărată*, dar nu într-atîta cît este pentru persoana ta. Cred că a spus-o Kant: «*lumea moare cînd mor eu*», sau cam așa ceva... Iată de ce, de atunci, nu mai sînt în stare să contemp lu o femeie, mai ales dacă strălucește de frumusețe suavă ori de grație, fără să descopăr în secretul ființei sale, gata să se ofere iubirii (poate prea dispusă); teribila *voință ca moartea să pună stăpînire pe altul dar și pe sine*, care o însuflețise pe micuța Niritzla; sau fără să aud, dincolo de vorbele mieroase și caline ale amantei, fraza uluitoare: «*în sfîrșit, sînt deschisă tuturor curentelor*».

Apusul își trimitea acum razele, în toată splendoarea sa. Prin fereastra larg deschisă, raze de un pămîntiu îndulcit, atît de reale, încît păreau ușor de atins cu mîna, acopereau cu un roșu auriu, legăturile venerabile ale bibliotecii. Din fundul văii, se ridica scîrșitul unei șarete goale, din timp în timp, acoperit de glasul conducătorului de cățiri, același care urcase, la începutul după-amiezii de pe fundul văii. Omul îngîna aceeași cantilenă catalană. Acum, povestea întoarcerea din Cruciadă a cavalerului străin, pe care o anunțase frumoasei castelane; cîntecul îi vorbea despre bucurie și pregătiri, despre o fericire atît de mult sperată. În cinstea lui, ea își umpluse cămărilor, aprinse focurile în marile cămine, acoperi din nou cu tapet de Flandra trista-i odaie, își încălzi patul pentru dragoste, cu căzanele speciale, montă candelabre care urmau să lumineze pînă în zori, pregăti mîncăruri alese pentru *nunta* ei patetică, ce avea să o împreuneze cu bărbatul reîntors din țara unde se moare; pentru a o elibera, el îi va arăta calea...

Pe măsură ce ziua scădea, vocea se pierdea puțin cîte puțin, în ceața ușoară a înserării. Atunci, Don Vincenç se ridică și îmi întinse mîna.

– *Na Veridiana* vă așteaptă. Știi doar... de mult s-a pregătit. De mult. Dar țin să spun că, nu numai de mult, ci pendelete, meditînd, aplecându-se cu grijă asupra a tot ceea ce face; dar și din toată ființa ei, cu intensitatea sufletului său de om suferînd și pasionat. Vă rog, nu lipsiți. Chiar dacă veți avea de suferit. Nu lipsiți, sub nici un motiv. E o femeie liberă și mîndră. În dumneavoastră a ținut să-și pună încrederea. În dumneavoastră a crezut că găsește *un destin*. De cîtă vreme a visat să-și implinească în deplinătatea frumuseții lui. I s-a părut că doar dumneavoastră sînteți demn de *nunta* ei. Asta *i-a fost voia*... Să vă duceți direct acolo. De aici. Acum. În tot cazul, mîine dimineață îl voi trimite pe doctorul Carró în vederea formalităților.

Iar eu m-am dus.

Versiune românească de
Cornelia ȘTEFĂNESCU

(urmărire din pag. 1)

Pentru filosof, închipuirea este căutarea unei forme neologice, a unei Idei de gândire ontologică (Eidos platonician)¹⁶. Altă funcție are imaginea în gândirea ecstatică. Ceea ce este „închipuit” de dor, nu-i altceva decât lucrul (sau persoana) lumii în starea lor de „ființare” absolută, în starea pe loc a poeziei. Astfel codrul, lacul, marea sau teiul, precum stelele din cer, sunt pentru Eminescu „ființări” la locul lor firesc (Starea d’Întii). Criticii literari, ca neîntrecutul Călinescu, au vorbit de „panteismul” și de „sideromania” viziunilor eminesciene. Or Eminescu a evocat elementele naturii în măsura în care dorul nemărginit „prindea” starea lor de ființare, stare de sine, pe care poetul o descrie ca stare pe loc. Toate devin „Ființe” ale lumii idealizate: copacul lui Eminescu este Copacul lumii, după cum marea este Marea în sine. În Revedere, Codrul se face purtătorul de cuvânt – deci profet precuvântător –, al întregii Naturi: „Iar noi locului ne ținem / Cum am fost așa rămânem: / Marea și cu rîurile, / Lumea cu pustuirile, / Luna și cu soarele, / Codrul cu izvoarele.”

Funcția stărilor de dor este să ducă pe poet, și să arate pînă unde tot lucrul „rămîne” în starea lui originară cînd Lumea este ființată ca stare pe loc. Dorul descoperă că „toate se țin locului”. Lumea poeziei ieșită din gândirea ecstatică, nu are altă „poveste” decât aceea a „Codrului regăsit”, a „Teiului copilăriei”, a „Mării dorite”, toate în ființa lor redată de starea pe loc.

Mijloacele artistice (de limbaj) utilizate de Eminescu pentru a descrie Ființa lumii realizată de stările de dor, sunt, în primul rînd, acelea ale împietririi, ale încremenirii, ale înghețării lumii în clipa stării de dor pătrunsă de starea d’Întii. În al doilea rînd, dorul eminescian face din iubire – deci din Iubită – modul ultim de ființare ideală, de Frumusețe poetică.

Iată cîteva exemple de ființare ecstatică prin „încremenirea” sau „împietrirea” lucrurilor în starea pe loc: „Ca o spaimă împietrită, ca un vis încremenit” (Mss. 2254), „...Un fulger încremenit în nori” (Mitologice), „Se înalță munții Greciei, scînteind munții-n soare / Și cu stînci încremenite printre nouri de purpur” (Memento mori), „Dar cît ține răsăritul se înalță-un munte mare / Munte jumătate-n lume – jumătate-n infinit” (id.), „Numai munții gârzi de piatră stau și azi în al lor loc” (Povestea magului...), „...Iată soarele apune / Ca un nimb de biruință, fulger lung încremenit / Mărginește munții negrii în întregul asfințit” (Scrisoarea III), „Colo un nour se-nalță sfînt și sur / Se-ncheagă, se formează-ncremeneste” (Mironidanz)

Ființa stării pe loc este de asemeni obținută prin „înghețarea” elementelor: „O mare, mare înghețată cum nu sunt / De tine aproape să mă-nnece în tine. / Tu mi-ai deschide a tale porți albastre / Atrăcînd durere-mi înfocată / Cu roua ta eternă...” (Odin și Poetul), „Căci Odin părăsise de ghiată-nalta-i domă” (Memento mori), „Miazănoaptea-n visuri d’iarnă își petrece-a ei viață / Doarme-n valurile sfînte și-n ruinele-i de ghiată (id.), „O stîncă stîrpiță de ger / Înalță ei frunte în nori” (Frumoasa-i...), „Faceți din piatră aur și din îngheț văpaie” (Strigoi), „El vede toată firea amestecat-afară / – Ninsoare, fulger, ghiată, vînt arzător de vară” (id.)

Starea pe loc, ca Ființă supremă a dorului de lume privește nu numai elementele Naturii, ci și ființele vii: ce pot împietri, încremeni,

Cătălina chemării ce n-are alt scop decât împietrirea ei în idealitatea ființării. Iubirea devine imposibilă; Eminescu nu poate iubi decât dacă este „în-mărmurit” în fața femeii. El o vede cu ochiul de poet ce îm-pietrește, ca un sculptor, forma eidetică a femeii. În zadar se plînge tînărul poet, prin 1868: „Căci mie mi-a dat soarta, amară mîngiere, / O piatră să ador” (Amorul unei marmore)

Transfigurarea femeii de către Eminescu, în imaginarul stării de dor, utilizează mereu aceleași imagini și atribute. Repetiția devine stereotip, ceea ce este normal cînd este vorba de un model fixat de-a pururea. Iubita este de-o frumusețe „albă și rece”. Ea seamănă cu marmora din care artistul a sculptat forma ei. Sarmis, dacul, își aminteste cu bucurie de ceasul în care, astfel, a înflorit-o: „Ca marmora de albă, cu miimi subțiri și reci”! În Icoană și Privaz, imaginea iubitei revine la fel: „ca marmora de albă”. Pretutindeni poetul contemplă „alba strălucire a gîtului” (Apari să dai lumină), „mînele albe” și „brațele de marmoră”. O stare pe loc, redată de imaginea stării de dor, ființează femeia eminesciană ca o statuie: „Frumoasă ești... o prea frumoasă fată, ca marmora de albă-i a ta față”. Totul este redat într-o bogăție de alb viginal: „Fața ei frumoasă ca varul este albă” („Strigoi); „dar vai e prea frumoasă, ca omătul din proaspăt abia nins” (Pierdută pentru mine); „Pe-un pat alb ca zăpada, copila sta mareț, iar fața ei frumoasă-i de-acea albeață sură” (Codru și salon).

Se înțelege de la sine că albul poetului este culoarea dorului. Starea lui are funcția în-mărmuririi în starea pe loc care fixează iubita la nivelul metafizic al Frumuseții pure: „albă ca zăpada iernei, dulce ca o zi de vară” (Noaptea). Nu e deci de mirare că poetul descoperă, uimit și îndurerat, că femeia „nu-l înțelege”, și că ea „n-are corp”. Într-un cuvînt: nu-i omenească: „Prea mult un înger mi-ai părut / Și prea puțin femeie” (S-a dus amorul)

Eminescu nu avea nevoie de Schopenhauer pentru a scrie că „femeia are minte scurtă, haine lungi”, că este „măr de ceartă”, și viclenie din partea voinței speței umane. Reproșurile adresate acestui „înger și demon” decurg din starea pe loc unde poetul s-a situat, ființînd-o astfel pe ea, cu dor de dragoste pură. Iubirea nu mai are nimic comun cu dragostea „tărănească” (de ce nu „orășenească”) pe care Călinescu voia cu tot dinadinsul s-o atribuie lui Eminescu, ca și cu poemul național era un alt Coșbuc (din Balade și Idile). La el, dragostea se împlinesc în starea pe loc descrisă metafizic: „În cea ogîndă mișcătoare / Vrei să privești un straniu joc / O apă veșnic călătoare / Sub ochiul tău rămas pe loc.” (Diana)

Acest „ochi” îngheață lumea. Dar ce farmec capătă versul în efortul descriptiv al dragostei plină de dor! Poetul însuși resimte acest farmec, ca o vrajă albă: „Oriunde ne vor duce în farmecul iubirii / Chiar de murim ajungem limanul fericii”

Acest „liman” de dincolo de hotarele lumii, nu-i altceva decât starea pe loc dobîndită prin stările de dor ale iubirii și-ale dragostei pentru Natură (codrul, lacul, teiul, etc.). Eminescu l-a descris ca o „Țară” de minunată ființare: Țara Dochiei. E ca și cum gândirea ecstatică a poetului redescoperă Dacia arhaică spre care dorul lui de veșnicie și de fericie se îndreaptă. Nicăieri metafora eminesciană n-a evocat atîta farmec ca în versurile stării pe loc descriptive de Țara Dochiei: „Sară sună glas de buciom și cerboaiice albe-n turme / Prin cărările de codru.

neautentică față de aceeași Stare d’Întii.

Eminescu a rezumat trăirea personală a stării de urît la începutul poeziei intitulată Urît și săracie: „Urît și săracie sunt acei doi tovarăși / A căror urme crude le află pururi iarăși”. Poetul termină dureroasa spovedanie cu un vers de gândire ecstatică: „Cînd lumea ți-este neagră, de nu ești la un loc cu ea”. Găsim aici aceeași căutare a „locului” de stăruință autentică, împlinită. Din starea de urît ce sancționează ruptura cu Lumea, apare neantul de lume: un „nimic” de lucruri sau un „nimeni” de persoane. Lumea este goală, fără noimă¹⁹. Starea de urît duce la Neființa lumii: starea pe loc pentru poetul ieșit din economia spațiului noimatic.

Estetica eminesciană stabilește o lungă listă de cauze externe ce provoacă starea de urît. În primul rînd, absența iubitei din lume: fie că a plecat, fie că a murit. „Pustiul și urîtul de-a pururi mă cuprind”, exclamă poetul în Apari să dai lumină. Pe planul funcțional al gândirii ecstaterice, pustiul și urîtul sunt stări ce procedează la des-ființarea lumii: „De-atuncea cu pustiul-mi stătut-am să mă cert / Urmînd cu-a mele brațe o umbră în deșert” (Sarmis)

De fapt, iubita este absentă din locul ecstateric unde o așteaptă poetul: „Rămas în nemișcare m-a fost cuprins extasul / Am stat pe loc...” (id.)

Este evident că urîtul este o stare cu funcție metafizică și nu un simplu sentiment limitat la psihologie. De aceea Eminescu nu poate renunța la el. „Punînd lira în cui”, el încetează de-a fi în gândirea ecstaterică a stărilor de dor și de urît, deci de a fi poet. Căci aceste stări sunt chezașia jocului secund pe care îl „joacă” poetul: joc de viață și de moarte. Eminescu este condamnat să trăiască stările urîtului, să des-ființeze lumea și să ajungă la limanul Neființei, acolo unde totul redevine Stare: „Și în noaptea neființei totul cade, totul tace, / Căci în sine împăcată reîncep eterna pace” (Scrisoarea I)

În multe imagini regăsim des-ființarea lumii prin urît: „Iar catapeteasma lumii în adînc s-a înnegrit / Ca și frunzele de toamnă toate stelele-au pierit”.

O altă cauză a stării de urît din imaginarul eminescian, este venirea toamnei cu căderea frunzelor și plecarea păsărelelor. „Și se duc pe rînd pe rînd / Zarea lumii-ntunecînd”. De unde, pretinde criticul, „stagnafia lumii în durata atemporală” (Călinescu). Ceea ce importă aici, este starea pe loc în care se află poetul: „Și se duc ca clipele / Scuturînd arpele / Și mă lasă pustiit / Vestejit și amorit” (Ce te legeni codrule)

Moartea iubitei înseamnă absența ei definitivă. Ori ceea ce descrie, în primul rînd, Mortua est, privește starea de urît a poetului, nu filosofarea despre a fi sau a nu fi! Melancolia este poetică: „O moarte-i un secol cu sori înflorit / Cînd viața-i un basm pustiit și urît”.

Din „negurile vremii” și din „monotonia vieții”, din „sila de lume” și din „pustiul din suflet”, se naște starea pe loc a Neființei unei lumi des-ființate de stările de urît. Prin dor, poetul ființează în Țara Dochiei (Dacia arhaică); prin urît, neființa se structurează ca Orașul uitării. Procesul în-locuirii unei lumi „urîte” cu starea de veșnicie Noaptea unei alții de feerie poetică, este admirabil povestit de versurile următoare: „O te-însenină, întuneric rece / Al vremii înflorite-n neagra-ți / Spelunca mîndă ca-si ehenul cel toată-nă...”

Estetica „stării pe loc”

neautentică față de aceeași Stare d'Întii.

Eminescu a rezumat trăirea personală a stării de urît la începutul poeziei intitulată Urît și sărăcie: „Urît și sărăcie sunt acei doi tovarăși / A căror urme crude le aflui pururi iarăși”. Poetul termină dureroasa spovedanie cu un vers de gândire ecstatică: „Cînd lumea ți-este neagră, de nu ești la un loc cu ea”. Găsim aici aceeași căutare a „locului” de stăruință autentică, împlinită. Din starea de urît ce sancționează ruptura cu Lumea, apare neantul de lume: un „nimic” de lucruri sau un „nimeni” de persoane. Lumea este goală, fără noimă”. Starea de urît duce la Neființa lumii: starea pe loc pentru poetul ieșit din economia spațiului noimatic.

Estetica eminesciană stabilește o lungă listă de cauze externe ce provoacă starea de urît. În primul rînd, absența iubitei din lume: fie că a plecat, fie că a murit. „Pustiul și urîtul de-a pururi mă cuprind”, exclamă poetul în Apari să dai lumină. Pe planul funcțional al gândirii ecstatice, pustiul și urîtul sunt stări ce precedează la des-ființarea lumii: „De-atuncea cu pustiul-mi stătut-am să mă cert / Urmînd cu-a mele brațe o umbră în deșert” (Sarmis)

De fapt, iubita este absentă din locul ecstatic unde o așteaptă poetul: „Rămas în nemiscare m-a fost cuprins extasul / Am stat pe loc...” (id.)

Este evident că urîtul este o stare cu funcție metafizică și nu un simplu sentiment limitat la psihologie. De aceea Eminescu nu poate renunța la el. „Punînd lira în cui”, el încetează de-a fi în gîndirea ecstatică a stărilor de dor și de urît, deci de a fi poet. Căci aceste stări sunt chezașia jocului secund pe care îl „joacă” poetul: joc de viață și de moarte. Eminescu este condamnat să trăiască stările urîtului, să des-ființeze lumea și să ajungă la limanul Neființei, acolo unde totul redevine Stare: „Și în noaptea neființei totul cade, totul tace, / Căci în sine împăcată reîncep eterna pace” (Scrisoarea I)

În multe imagini regăsim des-ființarea lumii prin urît: „Iar catapeteasma lumii în adînc s-a înnegrit / Ca și frunzele de toamnă toate stelelor-au pierit”.

O altă cauză a stării de urît din imaginarul eminescian, este venirea toamnei cu căderea frunzelor și plecarea păsărilor: „Și se duc pe rînd pe rînd / Zarea lumii-ntunecînd”. De unde, pretinde criticul, „stagnația lumii în durata atemporală” (Călinescu). Ceea ce importă aici, este starea pe loc în care se află poetul: „Și se duc ca clipele / Scuturînd aripele / Și mă lasă pustiit / Vestejit și amorțit” (Ce te legeni codrule)

Moartea iubitei înseamnă absența ei definitivă. Ori ceea ce descrie, în primul rînd, Mortua est, privește starea de urît a poetului, nu filosofarea despre a fi sau a nu fi! *Melancolia este poetică: O moartea-i un secol cu soni înflorit / Cînd viața-i un basm pustiu și urît*”.

Din „negurile vremii” și din „monotoniea vieții”, din „sila de lume” și din „pustiul din suflet”, se naște starea pe loc a Neființei unei lumi des-ființate de stările de urît. Prin dor, poetul ființea în Țara Dochiei (Dacia arhaică); prin urît, neființa se structurează ca Orașul uitării. Procesul în-locuirii unei lumi „urite” cu starea ce va deveni Noaptea unei altfel de feerie poetică, este admirabil povestit de versurile următoare: „O te-însenină, întuneric rece / Al vremii înfloreste-n neagra-ți / Speluncă umedă ca și ebulen cel topit. / Fă ca să

stare metafizică, „încrămenea” elementele naturii și idealizează, pînă la împietrirea statuară, femeia iubită. Urîtul „negru”, metafizic și el, refuză lumea prin „somm” și o desființază prin trăirea morții. Simetria estetică la Eminescu (dor – urît, împietrire – somm, dragoste – moarte) constituie osatura a ceea ce critica literară numește farmecul și melancolia poeziei eminesciene. De aceea, referința la starea pe loc rămîne cheia înțelegerii gîndului filosofic al poetului național.

Apelul la somm apare motivat de dorința de-a „uita” lumea și de-a fi uitat de ea. „Las’ să dorm, nu știe lumea ce dureri mai am în mine”, exclamă poetul afectat de starea de urît... și de sărăcie. Într-o Doină, el se adresează Codrulei: „Lasă-mă sub poala ta, Să mă culc cu fața-n sus, Și să dorm, dormir-aș dus”. Sommul permite ieșirea din durata timpului (desființarea vremii ce vremuieste), pentru a „cădea” sau a fi „dus” în sinea elementelor (desființarea naturii substanțiale). Eroul din Strigoii, „ca plumbul surd și rece el doarme ziua toată” (adică: în „sinea” lui). Magul călător în stele bea „paharul somnului”. Băutura îi permite să asiste la desființarea lumii și la căderea în hău a Naturii („pămîntul cu munții ce fumează stînci, cu mări adormite ce murmură-n jale”), în timp ce „dorm populi țării și cetățile sale”.

În Cîntecul Somnului, poezie de-o vrajă folclorică, Eminescu des-cîntă starea lumească. El o „des-face” din glasul zilnic, pentru ca eroul poetic „să-și uite toată firea” (noima). Luna este prezentă la descîntare, ca element ecstatic: aducătoare de somm și „să-l închină lin uitării”.

„Sommul este starea sănătoasă a lumii”, adică inexistența, scrie judicios Călinescu, care citează versurile postume: „Spre-echilibrul liniștitei întocmele / Realeargă tot ce este cu dor lung, nestins, insomn”.

Refuzul de-a veghea lumea privește rostul, noima ei gospodărească. Sommul duce pe individ înapoi, spre vegetare și la starea geologică socotită ca prag ultim, înainte de a pătrunde în Nimicul morții. În poezia O, stingă-se a vieții facă, poetul cere somnului să-i deie „un loc unde capul în lume să-l pună”. Bineînțeles că, după mărturisirea poetului, „nefiind nici bun nici rău” (deci dincolo de valori), sommul nu-i va da decît nimic. În altă parte, Eminescu reproșează Demiurgului „de-a fi rărit de pe vedere vâlul” ce-i permitea să vadă, „cum că în suflet nu am decît urît”. Conștient de „știința nimicniciei”, poetul suferă că nu poate adormi de „sommul pămîntului”. De aceea Eminescu caută starea geologică unde orice conștiință de sine a dispărut.

În Apari să dai lumină, Eminescu exprimă aceeași dorință ce porcede din starea de urît a lumii: „Sunt însetat de sommul pămîntului și-adorm, / Încît numai de nume îmi pare că exist”. În același timp, ceea ce la prima vedere pare paradoxal, poetul dorește să simtă din plin starea de non-existență. Nu este vorba de „concepția budhistă de sinucidere” (Călinescu), ci de posibilitatea unei stări de dincolo de Lume. Prin somm Eminescu speră să fie în Neființă, în starea pe loc a vieții fără moarte și-a morții fără viață.

Dealțul sommul este definit, cînd ca „vameșul vieții” (Se bate miezul nopții), cînd ca „frate-al morții” (Andrei Mureșanu). Bivalența lui ușurează trecerea pragului între Lume și starea ei pe loc.

puține cuvinte, să redea starea melancolică a Neființei, ca în aceste versuri: „Peste vîrfuri trece luna, / Codru-și bate frunza lin. / Dintre ramuri de arin / Melancolic cornul sună. // Mai departe, mai departe, / Mai încet, tot mai încet. / Sufletu-mi nemîngîiet / Îndulcind cu dor de moarte // De ce taci, cînd fermecat / Inima-mi spre tine-ntorn? / Mai suna-vei dulce corn, / Pentru mine vreodată?” (Peste vîrfuri)

Noaptea lirică aparține jocului secund: „Căci în propria-mi lume ea deschide poarta-ntrării” (Scrisoarea I). Din stările de urît, ca și din stările de dor, Eminescu a știut să scoată sinea ce dormea, uitată de lume, în inima lucrurilor. Aici, dusă pînă la Neființă, starea veșnică este o Noapte adîncă. Ea vine să completeze Ziua lirică a Ființei ieșite din dor.

Așa se încheie poetica eminesciană pe substratul fenomenologic al stării pe loc. Așa poate să răsară, în faptul dimineții și al înserării, Luceafărul Stării d'Întii.

III STAREA METAFIZICĂ A LUCEAFĂRULUI

Starea pe loc reprezintă la Eminescu substanța poeziei sale revelată de gîndirea ecstatică. Stările de dor au cîntat farmecul unei lumi idealizate prin dragoste pînă la absoluta în-ființare, iar stările de urît au scos la iveală imensa melancolie a des-ființării, prin somm de moarte. Dar dincolo de Ființa și de Neființa lumii, estetica eminesciană rămîne inspirată de Starea d'Întii.

O ultimă întrebare se pune: În ce măsură stările pe loc care, în definitiv, sunt „lumești” (deci omenești), lasă să se vadă Starea-catare, starea pură și simplă, Starea d'Întii? Se poate oare vorbi de o cunoaștere a absolutului „în sine” (ca „sine”), la Eminescu?

Răspunsul este hotărît și indiscutabil: stările pe loc ale întregii creații eminesciene sunt sintetizate de Starea metafizică a Luceafărului. Deja versurile din Scrisoarea IV rezumă patosul poetului național: „N-o mai caut... Ce să caut? E același cîntec vechi / Setea liniștei eterne care-mi sună la urechi”.

Din nefericire, saltul în starea metafizică se termină adesea în eșec: „Ah! Organele-s sfărîmate și maestrul e nebun”. Ceea ce n-a împiedicat pe Eminescu să dorească starea de „la început” (Scrisoarea I), starea unde „odihnea cel Nepătruns”, cînd nu era „nici Ființă nici Neființă”. Căci starea intuită ca Starea d'Întii era pentru el „pacea eternă”: nici viață, dar nici moarte. Este adevărată temă din Memento mori: nu desertăciunea lumii, ci „eterna pace (ce) lucește lin, luminos, țel (ultim)”. La fel, Magul călător sboară spre „steaua lui natală”, adică spre starea de „liniște și pace”.

„Recea nemiscare” descrie de critica literară, reprezintă la Eminescu conștiința unei stări unde viața și moartea, ființa și neființa, dorul și urîtul, Ziua și Noaptea lirică, sunt unul și același lucru. Lumea nu mai are „două fețe” (Glossa), ci o Stare unică. Aceasta este lecția dată de Luceafărul eminescian.

Descrierea Stării d'Întii solicită din partea gîndului ecstatic efortul nemaîntîlnit în literatura mondială de-a trece dincolo de hotarele limbajului poetic. Versurile devin Discurs metafizic, fără să cadă în retorism sau în didacticism filosofic. Luceafărul reușește să redea în mod lapidar (cuvintele sunt „pietre”), adîncul unei stări fără timp și loc. De asemeni, Eminescu reia ideea unui „Părinte” (care nu este Dumnezeu) deja evocat în Rugăciunea unui Dac (suntem în Starea d'Întii a României) ca

„... Un fulger încremenit în nri” (Mitologice), „Se înalță munții Greciei, scînteind munții-n soare / Și cu stînci încremenite printre nouri de purpur” (Memento mori), „Dar cît ține răsăritul se înalță-un munte mare / Munte jumătate-n lume – jumătate-n infinit” (id.), „Numai munții gârzi de piatră stau și azi în al lor loc” (Povestea magului...), „...Iată soarele apune / Ca un nimb de biruință; fulger lung încremenit / Mărginește muntii negrii în întregul asfințit” (Scrisoarea III), „Colo un nour se-nalță sfînt și sur / Se-ncheagă, se formează- ncremenește” (Mironidanz)

Ființa stării pe loc este de asemeni obținută prin „înghetarea” elementelor: „O mare, mare înghetată cum nu sunt / De tine aproape să mă-nec în tine. / Tu mi-ai deschide a tale porți albastre / Ai răcori durere-mi înfocată / Cu roua ta eternă...” (Odin și Poetul), „Căci Odin părăsise de ghiată-nalta-i domă” (Memento mori), „Miazănoaptea-n visuri d’iarnă își petrece-a ei viață / Doarme-n valurile sfînte și-n ruinele-i de ghiată (id.), „O stîncă stîrpiată de ger / Înălța ei frunte în nori” (Frumoasa-i...), „Faceți din piatră aur și din înghet vâpaie” (Strigoi), „El vede toată firea amestecat-afară / – Ninsoare, fulger, ghiată, vînt arzător de vară” (id.)

Starea pe loc, ca Ființă supremă a dorului de lume privește nu numai elementele Naturii, ci și ființele vii: ce pot împietri, încremeni, deveni ca marmora rece și imobilă: „Că orice-i viu în lume, acum încremenește” (Strigoi), „Ca un stîlp eu stam în lună” (Floare albastră), „Părea un fulger neîntrerupt / Rătăcitor prin stele” (Luceafărul), „Pe-un jîlt tăiat în stîncă stă țeapăn, palid, drept, / Cu crîja lui în mînă, preotul cel păgîn; / De-un veac el șadă astfel – de moarte-uitat, bătrîn... // Așa fel zi și noapte el stă orb / Picioarele lui vechi cu piatra-mpreunate / El numără în gînduri zile nenumărate...” (Strigoi)¹⁷, „Iar duh dă-i tu, Zamolxe, sămînța de lumină / Din duhul gurei tale ce arde și înghiață” (Povestea Magului), „Acolo stă-mpăratul... // Pe tronul-i de-aur roșu stă mut și nemișcat” (id.), „Și vulturii-n creieri palate-și ridică / Ș-uimiți stau în soare privindu-l fîntit” (id.)

Dragostea reprezintă o modalitate esențială pentru realizarea stării pe loc. Se poate susține, fără gust pentru paradox, că erotica eminesciană nu are alt scop decît regăsirea lumii în ideal, adică în starea ei pe loc. Prin iubire, Eminescu caută frumosul estetic al stărilor de dor și nicidecum starea reală a erosului, ca în poezia populară: „La umbra de liliac / Dragostele ce mai fac? / Se sărută pînă zăc, / Iar în vale la izvor, / Se-nfîlnește dor cu dor / Se sărută pînă mor.”

Idealizarea femeii este o necesitate metafizică pentru poet. Numai prin frumosul stării de dor se deschide calea împărătească a veșniciei. Eminescu iubește nu femeia ca atare, ci ființarea ei dincolo de lume în frumusețea ei ideală. De aceea poetul o îndeamnă – și poezia eminesciană de dragoste nu-i în fond decît o chemare –, să-l înfîlnească undeva, departe: în liniștea Codrului, pe malul Lacului, sub umbra Teiului adormitor. Or toate aceste „locuri”, romantice pentru critica literară, sunt în primul rînd stări pe loc de ființare a dorului. De altfel, mai toate titlurile poeziilor închinat iubirii sunt de la sine grăitoare: Lasă-ți lumea ta uitată, Dorința, Povestea Teiului, Făt-Frumos din tei, Crăiasa din povești, Povestea codrului, Atît de fragedă, Iubind în taină, De ce nu-mi vii, Frumoasa-i, Floare albastră, etc.

Dorința femeii este de-a fugi în lume, și nu „din” Lume, cum o îndeamnă poetul. Cătălina nu poate trăi în spațiul metafizic al stării pe loc unde, de două ori, Luceafărul o cheamă să-l regăsească în „palatul de mărgean” din fundul mării sau pe plaiul stelar din crîngul cerului. „Ochiul tău mă-nghiață”, răspunde

starea pe loc unde poetul s-a situat, ființînd-o astfel pe ea, cu dor de dragoste pură. Iubirea nu mai are nimic comun cu dragostea „fărănească” (de ce nu „orășenească”) pe care Călinescu voia cu tot dinadinsul s-o atribuie lui Eminescu, ca și cum poetul național era un alt Coșbuc (din Balade și Idile). La el, dragostea se împlinește în starea pe loc descrisă metafizic: „În cea oglindă mișcătoare / Vrei să privești un straniu joc / O apă veșnic călătoare / Sub ochiul tău rămas pe loc.” (Diana)

Acest „ochi” îngheață lumea. Dar ce farmec capătă versul în efortul descriptiv al dragostei plină de dor! Poetul însuși resimte acest farmec, ca o vrajă albă: „Oriunde ne vor duce în farmecul iubirii / Chiar de murim ajungem limanul fericirii”

Acest „liman” de dincolo de hotarele lumii, nu-i altceva decît starea pe loc dobîndită prin stările de dor ale iubirii și-ale dragostei pentru Natură (codrul, lacul, teiul, etc.). Eminescu l-a descris ca o „Țară” de minunată ființare: Țara Dochiei. E ca și cum gîndirea ecstatică a poetului redescoperă Dacia arhaică spre care dorul lui de veșnicie și de fericire se îndreaptă. Nicăieri metafora eminesciană n-a evocat atîta farmec ca în versurile stării pe loc descriptive de Țara Dochiei: „Sară sună glas de buciom și cerboaiice albe-n turme / Prin cărările de codru, pe de frunze-uscate urme, / Vin rupînd verzile crengi cu talangele de gît... // Din copaci ies zîne mîndre, de-mpărat frumoașe fete, / Ținînd donițe pe umeri, gingașe, nalt-mădiete. / Albe trec prin umbra verde, la cerboaiice se înclin, / Ce sub dulcele lor mîne își oferă răbdătoare / Ugerile lor împlute, și în doniți sunătoare / Laptele-n cadență curge, codru-implînd c-un murmur lin” (Memento mori)

Astfel se împlinește Ziua albă (ca laptele, ca zăpada, ca varul) a stărilor de dor. Este ziua lirică, plină de farmec, a stării pe loc unde, în veșnicia Stării d’Întîi, stăruie pentru totdeauna neamul și poetul lui național.

NEFIINȚA STĂRILOR DE URÎT. Cînd gîndirea ecstatică este a stărilor de urît, realizarea stării pe loc a Lumii se face în Neființă. Cînd unele versuri din Mortua est, Călinescu scria: „Din analiza ideii de nimic, iese un sentiment de urît”¹³. Criticul deduce astfel starea afectivă din înțelegerea filosofică a unui concept ontologic. În realitate procesul logic este tocmai invers.

Într-adevăr sentimentul de urît este o stare care refuză lumea, des-ființînd-o ca rost firesc și ca noimă de viață. Nu ideea „Nimicului” (neant, ne-ontologie) provoacă starea de urît (vai de profesorii de filosofie!), ci din trăirea unei stări ce a pierdut contactul cu lumea, stare ce des-ființează prezența lucrurilor de pe plaiul firesc al lumii (fără totuși a le distruge în „sinea” lor), se naște ideea unui „nimic” de lume (sau un „nimeni” de persoane). De aceea Neantul (ne-ontologie) ca și Ființa (ontologie) nu preced Lumea dată; ci și unul și alta sunt duceri în absolutul gîndirii (speculative pentru filosof, ecstatische pentru poet), în vederea realizării unui „fundament” indiscutabil (aprioric sau „germinator”) pentru Lume.

Forța stărilor de urît constă în acțiunea ce acesta o are asupra Lumii. Deja poetul popular și-a dat seama că „urîtul unde se pune, întunec-un colț de lume”, precum că, de asemenea, „urîtul unde se-asează, întunec-un colț de țară”. Cît de mare-i pămîntul, se întrebă poetul filosof, „ce-i mai rău decît urîtu”?

Or rădăcinile stării de urît, nu cauzele, nici efectul lor, sunt, aceleași ca ale dorului: Starea d’Întîi intuitivă. Asigurat de acest fond de stăruință, urîtul poate agresa lumea scotînd-o, cu drept cuvînt, „ne la locul ei”. Sau, ceea ce este același lucru, poetul scotoțește că starea de urît îi revelează situația sa

stelele-au pierit”.

O altă cauză a stării de urît din imaginarul eminescian, este venirea toamnei cu căderea frunzelor și plecarea pășărelelor: „Și se duc pe rînd pe rînd / Zarea lumii-ntunecînd”. De unde, pretinde criticul, „stagnația lumii în durata atemporală” (Călinescu). Ceea ce importă aici, este starea pe loc în care se află poetul: „Și se duc ca clipele / Scuturînd aripele / Și mă lasă pustii / Vestejit și amorțit” (Ce te legeni codrule)

Moartea iubitei înseamnă absența ei definitivă. Ori ceea ce descrie, în primul rînd, Mortua est, privește starea de urît a poetului, nu filosofarea despre a fi sau a nu fi! Melancolia este poetică: „O moartea-i un secol cu sori înflorit / Cînd viața-i un basm pustiu și urît”.

Din „negurile vremii” și din „monotonia vicîi”, din „sila de lume” și din „pustiul din suflet”, se naște starea pe loc a Neființei unei lumi des-ființate de stările de urît. Prin dor, poetul ființă în Țara Dochiei (Dacia arhaică); prin urît, neființa se structurează ca Orașul uitării. Procesul în-locuirii unei lumi „urîte” cu starea ce va deveni Noaptea unei altfel de feerie poetică, este admirabil povestit de versurile următoare: „O te-însenină, întuneric rece / Al vremii înfloreste-n neagra-ți / Speluncă umedă ca și ebulul cel topit, / Fă ca să strălucească pe-acea cale / Ce duce-n vecinicie toate-acele / Ființe nevăzute, care sînt, / Deși trec nesimțite, ca și vremea / Ce vremuiește-adînc în tot ce e”. (O, te-însenină, întuneric rece). Eminescu a subliniat cuvîntul „sunt” pentru a indica permanența unei stări a lucrurilor ce stăruiesc „în sinea” lor, deși „vremea vremuiește”²⁰.

Întunericul este al lumii desființate, Neființa ei. Referința la timpul lumii dovedește că nu exista un neant preexistînd lumii, chiar dacă acest „întuneric” (echivalent Noptii poetice), este adesea zis „haos”, „nimic”, „gol”.

Haosul este descris ca un „univers de ceață sură” (Fata din grădina de aur); în Scrisoarea I, „colonii de lumi pierdute” (adică des-ființate), se nasc „din sure văi de haos”. Plecînd de la prezența negată a lumii. Eminescu afirmă prezența haosului ca stare de urît. Ideea este conformă mitologiei românești unde Creația nu-i act de dragoste (ca în Biblie), ci ieșită din plictiseala divină: „Dară de la o vreme, i se urî Atotputernicul de hău”²¹.

Tot în acest gol spațial general de starea de urît, „cad stele și-n hău se sting” (Povestea magului) Călinescu vedea „văile hăului” ca un loc de „liniște uranică, de îngerească muzică siderală”. Desigur că Eminescu scotoțe haosul stării de urît ca „o patrie nouă, sublimă”. Noutatea este a stării pe loc; haosul este nimicnicia lumii, fără stele nici muzică siderală: „Iar eu, eu singuratec în lumea cea pustie, / În haos fără stele și fără de nimic, / M-aș arunca – un demon – să cad o vecinicie / De-a pururea și singur deșertul să-l despic”. (Codru și salon)²². Peste tot văile hăului sunt surse de culoare (Luceafărul, Scrisoarea I, Panorama deșertăciunilor). Haosul este străfund. El n-are „fund” ca Lumea ce se ivește pe plaiul în-temeierii noimatică („Orul sfîntește locul”). De aceea imaginea ce redă trăirea lui, recurge mereu la desființarea lumii prin căderea veșnică. Apele mării sunt adesea, cel puțin în mitologie, simbolul haosului primitiv. La Eminescu, marea, oceanul, au un „fund”. Pe el se înscrie chipul femeii iubite. Nu „cădere în hău”, ci ființare în starea pe loc a Ființei iubite: „Fundul mării, fundul mării / Fură chipul ei bălai. // Fundul mării, fundul mării / Mă atrage în adînc.” (În fereastra despre mare)

Comparația cu stările de dor este potrivită, în măsura în care mijloacele de realizare a stării pe loc sunt simetrice. Dorul „alb”, ca

CUPRINSUL:

VASILE PĂRĂN: Parentalia (fragment) . . . . . pag. 1
ION SĂN GIORGIU: Omul rău țării (versuri) . . . . . pag. 5

ÎNȘIR' TE MĂRGĂRITE. Literatură. Folclor. Artă. Știință. Critică. „Buletin trimestrial de Grupa Culturală «Andrei Mureșan»” Rio de Janeiro. 1951-1960. Format A4, imprimare prin mimeografiere, 40-110 p. Redactor I. G. Dimitriu. Primul număr apare în martie 1951. Un cuvânt de deschidere relevă programul unei reviste care, ca și Caete de dor, ce apărea în același timp la Paris, își propune ca - sustrasă disputelor tentației politice, de care suferea o bună parte a presei exilului - să se dedice „numai și numai ideii”. „Cînd am pus bazele acestei reviste, a cărei continuitate o definește titlul Înșir' te mărgărite - se spune în articolul program, semnat de gruparea „Andrei Mureșan”, întemeiată de poetul Ștefan Baciu și Faust Brădescu - „ne-am gîndit în primul rînd la condiția scriitorului român în exil... ca scriitor de limbă românească, iar mai apoi, la cititor, care nu mai are puțința de atîta timp, să citească o publicație care să nu fie decît literară. Scriitorul român în exil, a contribuit, nu o dată, la îmbogățirea patrimoniului cultural al țării în care s-a așezat, devenind, prin urmare, un scriitor român de limbă străină. Dar dincolo de această latură a muncii sale, rămîne eterna lui identitate: aceea de scriitor român. Și un scriitor care nu are cum și unde să se manifeste, e un scriitor mut, o jumătate sau un sfert de scriitor. Datoria de a fi prezent - iată programul pe care ni l-am impus...” Înșir' te mărgărite își propune, însă, totodată, să fie „o tribună”, un spațiu al spiritului în care scriitorul „să aibă puțința de a mărturisi”. „Cînd am spus că nu vom fi decît o revistă de literatură și cultură - se precizează în continuare, - am cîntărit bine greutatea cuvintelor. Ca să întregim gîndul nostru, trebuie să spunem că nu înțelegem că revista literară e o revistă fără atitudine, un magazin. Dimpotrivă, libertatea spiritului și libertatea cuvîntului sînt idealurile pentru care vom combate în aceste pagini. Judecînd tragedia situației în care au fost aruncați confracții și frații noștri din țară, credem că apărarea libertății scriitorului și omului, sub orice formă, e cea dintîi datorie a scriitorului liber”. Revistă literară și culturală în exclusivitate, Înșir' te mărgărite este în primul rînd o revistă de poezie, ce beneficiază de colaborarea cîtorva din cele mai importante condeie ale exilului, „poetii revistei” fiind recunoscuți în Vintilă Horia și Ștefan Baciu, a cărui colaborare încetează însă după primele șapte numere. Au mai colaborat constant cu versuri: I. G. Dimitriu, Al. Busuiocanu, Horia Stamatu, V. Postecucă, Faust Brădescu, Constantin Amăruțel, N. S.

Primul ecou în străinătate al multiplicării în Editura „Cartea Pribegiei” a piesei de teatru în trei acte *Iphigenia* de Mircea Eliade (Valle Hermoso, 1951) - făcînd abstracție de întreaga presă românească a exilului ce a reacționat cu obișnuita promptitudine - a fost înregistrat în paginile celui de al treilea număr, din 1952, al *Revistei de Cultură Europeană* („La Revue de Culture Européenne”), sub inițialele **H. R.** (desigur, Hans Richter, unul dintre colaboratorii permanenți ai trimestrialului francez în cauză).

Lucrul nu e de mirare, țînînd seama că, din 1952, o dată cu nr. 2 din *La Revue de Culture Européenne* (primul număr a apărut la Paris, în august 1951, cu un **sumar** redus doar la două studii axate pe probleme de literatură română receptate în orizontul culturii franceze: Louis Barral despre Anne de Noailles și Marcello Camilucci despre Giraudoux și Eminescu), unul dintre redactorii șefi ai acesteia - sub direcția lui F. Melat - este **Jean Constant**, pseudonim (ca și **Marcel d'Oit**) al lui Leontin Jean Constantinescu, iar, prezenți cu oarecare continuitate, în paginile revistei sînt afit Mircea Eliade, Alexandru Busuiocanu, cît și Vintilă Horia, printre alți exilați români. Deși relațiile de prietenie dintre Leontin Jean Constantinescu și Mircea Eliade intraseră atunci într-un oarecare con de umbră, din motive familiale (căsătoria cu Cristinel Cottesco marcase și o sensibilă îndepărtare a autorului *Pădurii întrezise* de mediile românești ale exilului, o desprindere vizibilă de mai vechii prieteni, pe care *jurnalul* lui Constantinescu din această etapă o notează cu nuanțată rigoare), *La Revue de Culture Européenne* reflectă, cel puțin în primii săi ani de apariție, o perfectă „coordonare” și o „colaborare” ideatică între cei doi români. De altfel, respectiva publicație lasă să se înțeleagă, prin problematica abordată, că reușise să concentreze sub frontispiciul ei o întreagă serie de intelectuali din exilul nostru anticomunist. Sînt de presupus sub unele pseudonime atît parcimoniosul Emil Cioran cît și probabilul Eugen Ionescu (dacă sub semnătura **Jean Elbe** - cum am putut constata și în alte cîteva împrejurări - recunoaștem atunci și „contribuția” mai veche a dramaturgului straniu din *Cîntăreața cheală* alături de aceea a regretatului său prieten Ilarie Voronca în realizarea unor versiuni franceze din lirica românească modernă, cum este aici cazul cu cele din poezia lui M. Eminescu - *Epigones*, după ce, în nr. 1/1951 al aceleiași publicații, văzuse lumina tiparului poemul *Hyperion* - și a lui Tudor Arghezi).

În editorialul la cel de-al doilea număr din *La Revue de Culture Européenne*, de altfel, Sten Melry, celălalt redactor șef al publicației, observînd că Occidentul și-a redus imaginea de „Atlantidă culturală” doar la universul vestic european, era silit să remarce, citînd nu altceva decît „puncte de vedere” deosebit de pregnante ale lui Leontin Jean Constantinescu și Mircea Eliade, referitoare la o „geografie culturală europeană”, necesitatea dialogului, a

Literatura română

- Instituții, publicații

de echivocă din 10 aprilie 1953 reținută din paginile de jurnal ale lui Constantinescu: „**Ieri a venit la mine Racoceanu, care mi-a adus nr. 5 din «Revue de Culture Européenne», proaspăt publicat. Nu știu cum face dar tot o duce**”. Întrucît semnătura lui Ștefan Racoceanu, deși cu discreție, nu lipsește dintre cele ce relevă o constantă prezență în sumarele revistei respective e cazul să nu neglijăm rolul pe care, eventual, l-a jucat în resorturile angrenajului publicistic care definește în etapa menționată una dintre cele mai importante manifeste europene ale spiritului românesc exilat.

Recenzarea volumului *Iphigenia* de Mircea Eliade, multiplicat în Editura „Cartea Pribegiei”, nu vine nici ea înîmplător în seria „comentariilor critice” din *La Revue de Culture Européenne*, ci se înscrie în contextul amintit, comentatorul remarcînd cu subtilitate semnificațiile piesei pentru actualitatea momentului, sensul „**jertfei creatoare**” în conștiința românească refugiată. „**Visul**” cel mare rămîne astfel recucerirea Troiei, viața pe care „**sufletul Iphigeniei**” o face să dureze ca perspectivă spirituală; în fond, victoria civilizației de tip occidental și a civilizatorului asupra „stepei” și a „barbariei”. Recenzentul se oprește cu deosebire asupra prefetei lui Mircea

LA REVUE
DE
CULTURE EUROPÉENNE

Combat pour :

- ◆ L'UNITÉ DE L'EUROPE
- ◆ LES LIBERTÉS DE L'HOMME
- ◆ LE SALUT DE L'ESPRIT EUROPÉEN ET DE SA CULTURE

RÉDACTION ET ADMINISTRATION :
15, rue J.-J.-Rousseau
PARIS 1er

Literatura română în exil

- Instituții, publicații, personalități -

de echivocă din 10 aprilie 1953 reținută din paginile de jurnal ale lui Constantinescu: „Ieri a venit la mine Racoceanu, care mi-a adus nr. 5 din «Revue de Culture Européenne», proaspăt publicat. Nu știu cum face dar tot o duce”. Întrucît semnătura lui Ștefan Racoceanu, deși cu discreție, nu lipsește dintre cele ce relevă o constantă prezență în sumarele revistei respective e cazul să nu neglijăm rolul pe care, eventual, l-a jucat în resorturile angrenajului publicistic care definește în etapa menționată una dintre cele mai importante manifeste europene ale spiritului românesc exilat.

Recenzarea volumului *Iphigenia* de Mircea Eliade, multiplicat în Editura „Cartea Pribegiei”, nu vine nici ea întâmplător în seria „comentariilor critice” din *La Revue de Culture Européenne*, ci se înscrie în contextul amintit, comentatorul remarcînd cu subtilitate semnificațiile piesei pentru actualitatea momentului, sensul „jertfei creatoare” în conștiința românească refugiată. „Visul” cel mare rămîne astfel recucerirea Troiei, viața pe care „sufletul Iphigeniei” o face să dureze ca perspectivă spirituală; în fond, victoria civilizației de tip occidental și a civilizatorului asupra „stepelor” și a „barbariei”. Recenzentul se oprește cu deosebire asupra prefetei lui Mircea

C. G. Jung, *Psychology and Alchemy*. (Pantheon-Bollingen Series XX, New-York, 1953; XXIII + 557 pages)

Volumul de față este cel dintîi din seria operelor complete ale lui C. G. Jung, traduse în englezește de R. F. C. Hull și publicate concomitent de Bollingen Foundation, în Statele Unite, și de editorii Routledge și Kegan Paul, din Anglia. Seria completă va avea optsprezece tomuri. De curînd au apărut volumele *Two essays on analytical Psychology* și *The Practice of Psychotherapy*. Un număr din lucrările marelui psiholog elvețian sînt de mult accesibile publicului de limbă egleză, dar noua traducere are meritul de a fi fost realizată pe ultimele ediții, revăzute și amplificate, ale operei lui Jung, la care se adaugă bibliografiile elaborate și indexurile, care cresc valoarea acestor volume frumoase și luxos ilustrate.

După cum este știut, cărțile lui Jung nu pot fi considerate nicicînd „încheiate”: ele se dezvoltă ca un organism viu. Perioada lor de gestație este de durată, iar „sîmburele” rezidă alteori într-o conferință, într-un articol sau

studii importante asupra budismului mähâyâna și asupra filosofiei Mahâbhâratei. *Histoire de la philosophie indienne*, al cărei prim volum a apărut de curînd, se adresează tot atît de bine indianiștilor cît și cititorilor dornici să cunoască originile și trăsăturile însemnate ale gîndirii orientale. Opera completă va avea patru volume: ea ar putea fi situată alături de *Indian Philosophie* de S. Radhakrishnam (două volume) și de *A History of Indian Philosophie* de S. N. Dasgupta (patru volume). Dar *Geschichte der indischen Philosophie* a profesorului Frauwallner se anunță deja ca expozitul cel mai voluminos consacrat de un savant european istoriei generale a gîndirii indiene.

Acest prim tom prezintă nașterea speculației filosofice în ultimele cărți din *Rig-Veda* și din *Brâhamana*, insistînd îndelung și îndreptățit asupra metafizicii lui Buddha și a personajului Mahāvîra, și rezumă filosofia lui Sâmkhya și a lui Yoga, doi din cei șase „darçana” clasici. Materia tratată este imensă, iar profesorul Frauwallner trebuie felicitat pentru că a reușit să sistematizeze și să interpreteze un număr considerabil de texte, adesea de o mare dificultate. Filosofia ne-indianistă va fi interesată mai ales de teoriile upanișadice ale somnului profund (pp. 63 și următoarea), de interpretările „Karmeî” (pp. 65, 405 etc....), de teoriile și tehnicile eliberării (pp. 110, 168, 254, etc....). Dar indianistul va găsi observații pertinente și vederi noi, mai ales privitoare la filosofia din Mahâbhârata, la istoria ideilor Sâmkhya-Yoga, la raporturile cu budismul, etc.... Patruzeci de pagini de note și bibliografie vin să completeze oportun volumul, în așa fel încît el poate fi considerat drept ghid de neînlocuit pentru studii sistematice al celei mai vechi filosofii indiene.

M. E.

(*La Revue de Culture Européenne*, nr. 9-10.)

Friedrich von der Leyen, *Die Welt der Maerchen*, Band I (Eugen Diederichs Verlag, Düsseldorf, 1953, 284 pages.)

Acum patruzeci de ani, editura Eugen Diederichs a inaugurat colecția de povești și legende *Maerchens der Weltliteratur*, devenită curînd celebră. În această colecție au apărut, printre altele, *Indische Maerchen* de Johannes Hertel, *Chinesische Maerchen* de Richard Wilhelm, *Kaukasische Maerchen* de A. Durr, *Malaisische Maerchen* de Paul Hambruch, etc.... Din patruzeci de volume deja publicate, mai mult de jumătate sînt epuizate, dar

Relgis ș.a. Paginile de proză poartă și ele, de asemenea, semnătura unor personalități ale culturii române. În primul rând Mircea Eliade, a cărui prestigioasă prezență n-a fost „preocupată” nici aici. Alături de articole și studii (Istorism și interiorizare, 4, 1951, Teme inițiatice și teme literare, Democrație și feminism, 1, 1951), Eliade publică aici noua 14.000 capete de vită (12, 1953) remarcată îndată pentru „umorul ascuns” cu care autorul își conduce eroul pînă la „poarta neașteptată și tulburătoare a misterului” (N. C. – probabil Nicu Caranica, Anotimpuri, 1, 1955, 39–41). Proza lui Vintilă Horia (Anno domini 87 sau Pedeașa Sfîntului Martin – nuvelă, 5, 1952; Antilehe – fragmente de jurnal, 2, 1951), este apreciată de același comentator pentru „rodnică lecție de stil” ca și pentru „prospețimea și plăcerea cu care este mînuită limba romînă.” Alături de colaboratorii constanți – marea majoritate scriitorii stabiliți pe continentul american: Faust Brădescu, Gh. Bumbesti, Theodor Ioares, Grigore Culgler – mai poate fi întîlnită în paginile revistei de la Rio de Janeiro semnătura lui Pamfil Șeicaru cu vibrante pagini memorialistice (Începuturile revistei Gîndirea. Cîteva amintiri – nr. 5/1952) și a Inei Cristu (Monica Lovinescu) cu proza Acum se moare (nr. 2, 1951). Paginile de cronici, ample sau „mărunte” înregistrează ca și celelalte reviste românești întreaga activitate culturală și mai ales literară a exilului. Comentariile se impun prin exigența spiritului critic, care nu abdică, din complezență, de la criteriul estetic. Comentînd, de pildă, Ora 25 de Constantin Virgil Gheorghiu (Const. V. Gheorghiu. La vingt cinquième heure, 1, 1951, pp. 33–32) I. G. Dimitriu este primul critic care relevă limitele acestei cărți românești, aflată în plin succes de librărie: „romanul dlui. Gheorghiu este un bun roman senzațional, excelent scenariu pentru un film de propagandă antifascist și anticomunist, dar nu este deloc artă contemplativă” pentru că „un roman nu se confecționează, ci se crează”. Animatorul neobosit al revistei și cronicarul ei permanent totodată, I. G. Dimitriu, mai recenzează, între altele, cartea lui Basil Munteanu Geschichte der neueren rumänischen Literatur, cea a lui Emil Turdeanu La littérature bulgare du XIVème siècle și Analiza cuvîntului dor de Ștefan Baciu – toate remarcabile apariții editoriale de la începutul deceniului al șaselea. Ștefan Baciu se dedică aici și comentariului critic, omagiind, de pildă, într-un amplu studiu, poezia lui Aron Cotruș, atît de diferită de propria-i creație și comentează de asemenea Précis de decomposition a lui Emil Cioran, de curînd apărută și cartea lui Vintilă Horia A murit un sfînt. Mira Simian-Baciu semnează în Înșir’te mîrgărite „Cronica plastică” și „Cronica muzicală”, rubrici permanente, alături de care mai trebuie semnalate și „Cronica măruntă” (dedicată mai ales revistelor exilului: România din Buenos Aires, Îndreptar, Cuget românesc, Caete de dor, dar și un spațiu consacrat aniversărilor și comemorărilor – „In memoriam”), o „Cronică socială” și rubricile „Idei, oameni, fapte”, „Ultima oră literară” și „Bibliografie”.

Mihaela CONSTANTINESCU

compartimentul estetic și ideilor ca soluție a unei reale conviețuirii: „L’Europe existera tant que ce dialogue dans le même style et avec les mêmes intentions, pourra se poursuivre autour des mêmes valeurs. Mais pour que ce puisse continuer, ell doit se souvenir que l’heure de l’action a sonné, car au dela se forgent et se preparent des forces, dea idées et des valeurs qui sont la negation même de valeurs et des idées auxquelles l’Europe demeure, malgré tout, fidele depuis plud de deux millenaires”. Și mai interesant pentru înțelegerea momentului, dominat de stînga în presa franceză, este suita afirmațiilor răspite ale celor doi romîni cu privire la contactele europene est-vest, ce descriu o certă arie și un „humus geografic și istoric”, un „habitat spiritual strictamente european”, excluzînd din orice discuție, cum constată Mircea Eliade, de altfel citat, tendințele și aspirațiile spațiului rusesc: „c’est avec la steppe que l’Europe cesse, aussi bien au point de vut géographique que culturel, et que commence un autre monde, avec une autre structure spirituelle, avec une echelle de valeurs differente”. Unitatea europeană, pentru care se militează, vizează, prin urmare, un clar substrat politic, ideea esențială fiind aceea că, în sine, comunismul reprezintă o altă mentalitate decît cea a continentului nostru. Opinie extrem de curajoasă, aproape în contradicție cu „timpul” francez, ce ne face să înțelegem mai exact și dezideratele pentru care pledează La Revue de Culture Européenne, cele difinitorii și semnificativ occidentale: „L’unité de l’Europe, La liberté de l’homme, Le salut de l’esprit européen et de sa culture”.

Să mai reținem o evidență. Sumarele publicației pe care o avem în vedere reflectă, în general, imagini ale afinităților, precum și predilecții ale universului cultural de manifestare eliadesc. Giovanni Papini, Henri Corbin, Salvador de Madariaga, Karl Jaspers, Raffaele Pettazoni, Ernst Junger sînt numai cîteva dintre „colaboratorii” ce pot să susțină o asemenea afirmație. În plus, spațiul considerabil acordat problemelor de istoria culturii și a religiilor, celor ce se referă la chestiuni ce reclamă studii religioși comparate, analiza mentalităților tradiționale și a rezonanțelor mitice în literaturile populare și în culturile folclorice desemnează, de asemenea, sfera de preocupări a lui Mircea Eliade, pe care îl intuim, în mare parte, în spatele inițiativelor editoriale ale Revistei de Cultură Europeană. Apoi, analizele pertinente ale lui Jean Constant asupra situației politice și a raporturilor acesteia cu intelectualitatea din țările comuniste ale estului european, amendarea încălcării flagrante a drepturilor omului în lumea comunistă, degradarea culturilor estice specifice sub asaltul rusofilist al doctrinei marxiste, ilustrează deosebit de elocvent contribuția românească la structurarea ideologică a acestei publicații. Spre a lua în considerație toate aspectele, ce ne îndreptățesc să acredităm o astfel de ipoteză, să mai semnalăm acum în același sens al demonstrației și însemnarea destul

Eliade mai mult decît asupra textului în sine al piesei și accentuează „anacronismele” acestei reconstituiri dramaturgice moderne, recunoscute ca atare de autor, în aceste „evadări” din mit fiind implicată tocmai actualitatea demersului. Reproducem mai jos în traducerea românească a d-nei Cornelia Ștefănescu, însemnările de lectură ale lui H. R. în marginea Iphigeniei lui Mircea Eliade (pp. 308-309):

Mitul dramatic Iphigenia, de curînd apărut în Editura Cartea Pribegei din Buenos Aires, a fost scris de Mircea Eliade în 1939 și reprezentat pe scena Teatrului Național din București, doi ani mai tîrziu.

Personajele și acțiunea sînt inspirate și adesea împrumutate din Iphigenia din Aulida a lui Euripide. Dar geniul creator al acestei Iphigenii „moderne” este mult departe de spiritul elin și de spiritul clasicismului. „Dacă nu am deslușit în sacrificiul Iphigeniei altceva – ne spune autorul – decît putea înțelege geniul mediteranean al secolului al V-lea înainte de Christos, nu aș fi simțit nevoia să repet, pentru noi, cei de astăzi, vechiul mit elin”. Pentru Mircea Eliade, mitul este atemporal, cu alte cuvinte, el este adevărat în orice context istoric și la orice treaptă de civilizație în care este zugrăvit. Eu consider că aici trebuie căutat misterul acestei tragedii care, deși construită pe un mit, este total diferită de Iphigenia lui Euripide și de spiritualitatea clasică. „Anacronismele găsîte în această operă sînt evidente. Tot după spusele autorului, noua interpretare a mitului este valabilă, deoarece clasicismul, fiind o epocă istorică și prin urmare, limitată, nu îi poate epuiza sensul.

Fără indoială, autorul eseului Mythe de l’Eternel Retour: Archétypes et Répétitions (Paris, Gallimard, 1949) intervine cu o nouă filosofie a istoriei în genul dramatic, filosofie bazată pe concepțiile ciclice în întrupările vechilor culturi. I se poate reproșa autorului că sacrificiul Iphigeniei nu își găsește cristalizare decît în conștiința creștină. Răspunsul îl găsim în ultima sa lucrare, traité d’Histoire des Religions (Paris, Payot, 1949), ca și în ale sale Comentarii la legenda Meșterului Manole (1943). În prefața acestei tragedii, el ne dă următoarea explicație: valoarea sacrificiului, ca mijloc de reedificare a unui lăcaș de cult, a unei clădiri, a unui pod, – pe scurt – concepția că nimic nu are durată dacă nu i se conferă (prin sacrificiu) spirit, dacă nu i se hărăzește viață) această concepție este arhaică și atestată în numeroase civilizații exotice și pre-creștine.

Ca exemplu, el dă Legenda Meșterului Manole, capodoperă a literaturii populare românești; și în ea, se găsește sacrificiul uman săvîrșit în scopul ridicării unei mînăstiri (Meșterul Manole își sacrifică soția zidind-o de vie în peretele pe care îl înălța).

Nicloae FLORESCU

(continuare în pag. 28)

Eliade mai mult decât asupra textului în sine al piesei și accentuează „anacronismele” acestei reconstituiri dramaturgice moderne, recunoscute ca atare de autor, în aceste „evadări” din mit fiind implicată tocmai actualitatea demersului. Reproducem mai jos în traducerea românească a d-nei Cornelia Ștefănescu, însemnările de lectură ale lui H. R. în marginea Iphigeniei lui Mircea Eliade (pp. 308-309):

Mitul dramatic Iphigenia, de curînd apărut în Editura Cartea Pribegiei din Buenos Aires, a fost scris de Mircea Eliade în 1939 și reprezentat pe scena Teatrului Național din București, doi ani mai tîrziu.

Personajele și acțiunea sînt inspirate și adesea împrumutate din Iphigenia din Aulida a lui Euripide. Dar geniul creator al acestei Iphigenii „moderne” este mult departe de spiritul elin și de spiritul clasicismului. „Dacă nu am deslușit în sacrificiul Iphigeniei altceva – ne spune autorul – decât putea înțelege geniul mediteranean al secolului al V-lea înainte de Christos, nu aș fi simțit nevoia să repet, pentru noi, cei de astăzi, vechiul mit elin”. Pentru Mircea Eliade, mitul este atemporal, cu alte cuvinte, el este adevărat în orice context istoric și la orice treaptă de civilizație în care este zugrăvit. Eu consider că aici trebuie căutat misterul acestei tragedii care, deși construită pe un mit, este total diferită de Iphigenia lui Euripide și de spiritualitatea clasică. „Anacronismele găsite în această operă sînt evidente. Tot după spusele autorului, noua interpretare a mitului este valabilă, deoarece clasicismul, fiind o epocă istorică și prin urmare, limitată, nu îi poate epuiza sensul.

Fără îndoială, autorul eseului Mythe de l’Eternel Retour: Archétypes et Répétitions (Paris, Gallimard, 1949) intervine cu o nouă filosofie a istoriei în genul dramatic, filosofie bazată pe concepțiile ciclice în întrupările vechilor culturi. I se poate reproșa autorului că sacrificiul Iphigeniei nu își găsește cristalizare decât în conștiința creștină. Răspunsul îl găsim în ultima sa lucrare, traité d’Histoire des Religions (Paris, Payot, 1949), ca și în ale sale Comentarii la legenda Meșterului Manole (1943). În prefața acestei tragedii, el ne dă următoarea explicație: valoarea sacrificiului, ca mijloc de reedificare a unui lăcaș de cult, a unei clădiri, a unui pod, – pe scurt – concepția că nimic nu are durată dacă nu i se conferă (prin sacrificiu) spirit, dacă nu i se hărăzește viață) această concepție este arhaică și atestată în numeroase civilizații exotice și pre-creștine.

Ca exemplu, el dă Legenda Meșterului Manole, capodoperă a literaturii populare românești; și în ea, se găsește sacrificiul uman săvîrșit în scopul ridicării unei minăstiri (Meșterul Manole își sacrifică soția zidind-o de vie în peretele pe care îl înălța).

Nicloae FLORESCU

(continuare în pag. 28)

alteori chiar într-o prezentare făcută de Jung lucrării altui savant. Așa s-a întîmplat cu Psychology and Alchemy, a cărei primă ediție germană a apărut în 1944 (la Rascher, Zürich); ea reprezintă contopirea a două conferințe de mari dimensiuni ținute la „Eranos” din Ascona și publicate în Eranos-Jahrbücher, pe anii 1935–1936: Traumsymbole des Individuationsprozesses, și, de asemenea Die Erläuterungsvorstellungen in der Alchemy. La rîndul lor, aceste conferințe sînt rodul celor cincinsprezece ani de cercetări și observații, făcute de Jung cu discreția, aproape în secret, pentru a nu influența comportamentul pacienților săi. Pentru că marea descoperire a lui Jung constă exact în cele ce urmează: simbolismul alchimic s-ar regăsi în simbolismul viselor și al visării cu ochii deschiși al unora din pacienții săi. Dacă ținem seama de maestrul de la Zürich, aceste vise marchează diverse etape ale unui proces psihic, numit de el proces de individuație, care comportă integrarea unor sensuri ale inconștientului colectiv. Prin urmare, simbolismul proceselor alchimice nu era o construcție arbitrară, iar „opus alchimicum” nu era o himeră lipsită de sens: operația alchimică reprezenta un proces ce se efectua spontan, în adîncurile oglinzii. Dintr-odată, textele și imaginile alchimiștilor capătă un interes extrem pentru psiholog și pentru filosof. Uriașa literatură alchimică se dovedește a fi comoară de simboluri și de mituri, ieșite din străfundurile psihicului.

Descoperirea lui Jung deschide noi perspective înțelegerii alchimiei: aceasta nu mai trebuie considerată etapă elementară a istoriei chimiei, o pre-chimie, ci tehnică spirituală cu ajutorul căreia se încheie individuația, supremul scop al existenței omenești. Ne rezervăm dreptul de a comenta în altă parte ipoteza lui Jung; sperăm să o facem într-un studiu special. Să spunem, doar, că Psychology and Alchemy se numără printre cele mai importante cărți ale ultimilor douăzeci de ani și că ea trebuie citită de toți aceia care sînt interesați de mitologie și de sufletul omenesc.

M. E.

(La Revue de Culture Européenne, nr. 9–10. Philosophie.)

Erich Frauwallner, Geschichte der indischen Philosophie, I, Band (Otto Müller Verlag, Salzburg, L + 495 pages, 1953)

Profesor de indologie și iranologie de la Universitatea din Viena, Erich Frauwallner, era cunoscut specialiștilor printr-un număr de

este deosebit de fericită, deoarece a început această acțiune, reeditînd poveștile chineze și hinduse.

Colecția Maerchens der Weltliteratur este condusă de profesorul Friedrich von der Leyen, venerabil folclorist, autorul unei lucrări magnifice despre povești (Das Maerchen, 3e édition Leipzig, 1925). Să omagiem, în trecere, pe acest Nestor al folcloriștilor, care a consacrat șazece de ani din viața studiului poeziei populare. Una dintre primele publicații importante ale profesorului F. von der Leyen a apărut în 1899! (Das Maerchen in den Goettersagen der Edda). Prezentul volum cuprinde „lumea poveștilor” primitivilor din vechiul Orient, de la Mediterana pînă în Asia. Un al doilea volum, consacrat poveștilor europene, este în curs de pregătire.

Sunt cunoscute nenumăratele dificultăți care au trebuit să fie depășite de folclorist, în momentul cînd a fost vorba să precizeze structura și funcția basmului. Adesea, diferențele dintre mituri și basme sînt neglijabile, componența lor materială fiind, în mare, aceeași, iar „atmosfera” identică (aceeași concepție despre Timp și Spațiu, același simbolism, aceleași personaje și chiar aceleași tipuri de aventuri, aceași morfologie a supranaturalului, etc....). Marea deosebire dintre mitologie și folclor este de căutat mai curînd în „contextul ritual” al miturilor: un mit este, în general, dependent de un ritual, sau nararea se constituie, ea însăși, printr-o acțiune eficace, – rituală – prin urmare, în vreme ce basmele și poveștile nu angajează direct sacralitatea cosmică; în consecință, ele pot fi narate mult „mai liber”.

După F. von der Leyen, un basm este nararea faptelor ieșite din comun, trăite de erou. Înțelegem, din această definiție, cît este de solidară lumea basmelor cu categoriile sacrului și ale lumi visului. În acest prim volum, F. von der Leyen își urmărește descrierea universului spiritual al basmelor pe zone geografice, de la indienii din America de Nord pînă în Turkestan și la O mie și una de nopți. Ne putem imagina bogăția și densitatea acestor analize; ele constituie, într-un fel, o enciclopedie sistematizată a „lunii basmelor”. Este o excelentă introducere la studiul acestor Maerchen.

M. E.

(La Revue de Culture Européenne, nr. 9–10.)

Versiune românească de
Cornelia ȘTEFĂNESCU

Dialoguri esențiale

Despre Pamfil Șeicaru cu René A. de Flers

(urmăre din pag. 1)

a vestonului, pe care se vedea tricolorul francez: „Nu suntem germani, noi facem parte din Divizia Charlemagne, care luptă împotriva sovieticilor”. Ochii începuseră să-i lucească, aproape că nu-i venea să creadă.

Cîteva luni mai tîrziu, locotenentul fusese prins pe străzile Bucureștiului, de o patrulă românească, dar n-a fost predat germanilor. Căpitanul Bassompierre se reîntorsese la unitate și fusese făcut prizonier de ruși la Körlin. N-a acceptat propunerile comandamentului sovietic și a fost predat francezilor, care l-au executat, la 20 apr. 1948. Locotenentul, condamnat politic de Curtea Marțială Română, l-a revăzut la închisoarea din Craiova, în tractul rezervat pentru prizonierii sovieticilor.

Acum să revenim la timpuri mai recente. Într-o duminică, pe la începutul toamnei lui 1947, eram, ca întotdeauna, la Biserica română unită din Innere Wienerstrasse, unde celebra preotul greco-catolic Vasile Zăpîrțan. După slujbă, așteptam în grădina bisericii ieșirea preotului, cînd dintr-o dată l-am zărit pe Pamfil Șeicaru lîngă zid – micuț, puțin încovoiat, albit, cu un baston în mîină. Era singur și se uita oarecum nedumerit și chiar speriat în jur. Am pornit spre el. Cînd m-a văzut, ochii i s-au mărit de uimire abia stăpînită, parcă voia să spună ceva. A dat nedumerit din cap și și-a șters ochii întrebători, nerostind întrebarea pe care o avea pe buze. A apărut atunci preotul lîngă noi, spunînd: „D-le Șeicaru, vă fac cunoștință cu dl. de Flers, care este angajat la Europa Liberă”. Șeicaru a tresărit, nu a spus nici un cuvînt, am simțit doar strîngerea lui puternică de mîină. Am aflat apoi de la padrito – cum îi spuneam eu preotului – că sosise de cîțva timp din Spania și că acum locuia la hotel Karlsfelder Hof, în orașelul Karlsfeld, la cîțiva kilometri la München. Hotelul era al unui român, dar cetățean chinez.

Mă hotărîsem să-i fac o vizită. Pe la jumătatea lui noiembrie, într-o după-amiază de sîmbătă, i-am telefonat, iar el mi-a spus că mă așteaptă în sala de la intrare. Acolo l-am găsit, împreună cu fratele lui, Costică. Acesta a fost începutul.

T. P. După această introducere narativă, vă rog să vă formulați în general părerea dv. despre personalitatea în exil a marelui gazetar.

R. A. d. F. În afară de generalul Nicolae Rădescu, un novice și un naiv, din nefericire, pe teren politic, un om care nu știa cum să înfrunte jocurile camarilei, Șeicaru a fost, probabil, singurul om din exil care a luptat din toate puterile să facă ceva pentru țara subjugată*. Pentru el, poporul român fusese trădat, capitularea a fost o crimă. Nu făcea un secret din aceste gînduri, acuzînd triumviratul Vișoianu – Cretzeanu – Niculescu-Buzești de trădare și că puseseră mîna pe banii statului. Nici fostul rege nu

caustic, îi dăduse o misiune în străinătate. Dar încă în ianuarie 1943, după catastrofa militară de la Stalingrad, Șeicaru concepuse un plan îndrăzneț. Ion Dragu, consilierul de presă al Ambasadei române din Franța, îi atrăsese atenția asupra unui fapt unic: clădirea și imprimeria ziarului L'Information financière erau de vînzare și ar fi costat cam 2.500.000 de franci elvețieni. Șeicaru avusese ideea de a înființa la Paris o bază de propagandă, pentru perioada tratatelor de pace. Împreună cu Dragu, a stat de vorbă cu reprezentantul băncii de care aparținea ziarul și tratativele au fost pozitive, singura condiție fiind că ziarul însuși nu era de vînzare. Șeicaru l-a contactat imediat pe Ică Antonescu, spunîndu-i că statul român ar putea oferi suma cerută. La început, Ică Antonescu se arătase entuziasmat, dar numai la început. I-a sugerat însă să constituie o bază de propagandă în Turcia, cu ajutorul unei tipografii care ar urma să fie instalată la Constantinopol. Ideea în sine nu era rea, însă guvernul turc s-a opus la instalarea unui centru de propagandă antirusă. Mareșalul Antonescu își dăduse seama că situația pe front era deplorabilă, că războiul nu putea fi cîștigat. El este acela care luase hotărîrea de a-l trimite pe Șeicaru în Apus, ca să organizeze un astfel de centru de propagandă, care să intre în acțiune imediat după ce trupele roșii vor invada țara. Soarta a decis însă altfel. Cu lovitura de la 23 august 1944 și arestarea Mareșalului Antonescu, Șeicaru s-a găsit în Apus într-o situație disperată.

Cum a ajuns în Spania? În vara anului 1944, în august chiar, Șeicaru se afla la Viena, împreună cu soția. Dar activitatea lui de ziarist clarvăzător nu era pe placul regimului nazist și de aceea devenise persona non grata. Himmler, Reichsführer și șeful SS-ului, dăduse ordin să fie arestat. Comandantul Wehrmacht-ului din Viena aflase de ordin, cu care, în sinea lui, nu era de acord. Mai aflase că la Viena se găsea și Skortzeny, cel care fusese însărcinat de Hitler cu salvarea lui Mussolini. L-a chemat, a stat de vorbă cu el, întrebîndu-l dacă este de acord cu salvarea lui Șeicaru de ciracii lui Himmler. Skortzeny acceptînd, Șeicaru și soția au fost urcați într-un avion Fisseler, au trecut Alpii zburînd la o înălțime foarte joasă, pentru a nu fi detectați de aviația de vînătoare germană.

consacrare apărării drepturilor țăranilor împroprietăriți după primul război mondial, care n-au știut cum să folosească ajutoarele bănești sau, cum se numeau pe atunci, creditul în numerar. Studiase mii de dosare din diferite județe, observînd că țăranii nu investiseră creditul în agricultură, ci pur și simplu cheltuiseră banii. Înțelegînd situația în care se găsea țăranul român, Șeicaru duse o luptă dură prin Curentul, cerînd conversiunea datorii agricole. Fiind deputat independent, discursurile lui în Parlamentul român nu găseau nici un fel de înțelegere printre politicienii interesați. În plus, articolele lui de fond din Curentul țineau opiniile cele mai dăunătoare din politica internă. Toate acestea au făcut să fie atacat cu înverșunare, să fie denigrat.

T. P. Influent și prodigios, directorul Curentului rămîne totuși o personalitate controversată. Unii îi reproșează retroactiv oscilații politice și interese personale. Sunt îndreptățite acestea?

R. A. d. F. Probabil, dar eu am fost prea puțin interesat să studiez aceste acuzații. Unul dintre cei mai mari adversari ai lui, Nichifor Crainic, care, de altfel, scrisese la Curentul, a inventat sloganul „Șantajul și etajul”, scris cu litere uriașe pe gardul de vis-à-vis de palatul Curentului. Amîndoi au fost personalități tumultuoase, bătaioși, polemici, dinamici, dar îi unea o trăsătură: dragostea față de neamul din care se trag. Spre deosebire de Crainic, care l-a atacat cu ferocitate, Șeicaru n-a făcut-o. Nu pentru că ar fi fost fricos, cum susținuse Crainic, ci pentru faptul că Șeicaru îi respecta românismul. Îmi aduc aminte ce mi-a spus Șeicaru cînd mi-a dat cîteva scrisori primite de la Crainic, să i le fotocopiez: „Crainic suferă cel puțin pe pămîntul patriei, pe cînd eu sunt liber, lupt cu greutățile exilului, dar nu pot face nimic pentru neamul meu”. Arestat de comuniști, Crainic a fost încarcerat timp de 15 ani, fără să fi fost judecat, nici condamnat. Eliberat în 1962, i s-a cerut și lui, cum i s-a cerut și lui Radu Gyr și multor alora, să scrie la Glasul patriei, ziar înființat de George Ivașcu, tipărit în Berlinul Oriental și trimis românilor din exil. Din scrisorile pe care i le-a trimis lui Șeicaru, probabil la dorința celor care stăpîneau țara, mi-au rămas întipărite adînc de tot în suflet cîteva rînduri: „Dragă Pamfil, ceea ce m-a entuziasmat la culme e marea ta carte *La Roumanie dans la grande guerre!* Cîtă dragoste de țară și de neam ai concentrat tu în această carte, punînd pe lîngă talent o documentare științifică uluitoare. M-a făcut să te am mereu în față, citînd-o, în mantia

ers

ate. Dar militară un plan presă al atrăsese adirea și înanțiere .500.000 deea de a i, pentru eună cu entantul

atativele că ziarul ontactat că statul început, nat, dar onstituie ajutorul talată la rea, însă ea unui areșalul uația pe putea fi rîrea de ganizeze care să ele roșii ltfel. Cu restarea găsit în

a anului a Viena, de ziarist lui nazist n grata. SS-ului, ndantul rordin, cu ai aflase cel care area lui bă cu el, salvarea kortzeny t urcați zburînd a nu fi ermană.

consacrare apărării drepturilor țăranilor împroprietăriți după primul război mondial, care n-au știut cum să folosească ajutoarele bănești sau, cum se numeau pe atunci, creditul în numerar. Studiase mii de dosare din diferite județe, observînd că țăranii nu investiseră creditul în agricultură, ci pur și simplu cheltuiseră banii. Înțelegînd situația în care se găsea țăranul român, Șeicaru dusese o luptă dură prin Curentul, cerînd conversiunea datoriiilor agricole. Fiind deputat independent, discursurile lui în Parlamentul român nu găseau nici un fel de înțelegere printre politicienii interesați. În plus, articolele lui de fond din Curentul ținteau opiniile cele mai dăunătoare din politica internă. Toate acestea au făcut să fie atacat cu înverșunare, să fie denigrat.

T. P. Influent și prodigios, directorul Curentului rămîne totuși o personalitate controversată. Unii îi reproșează retroactiv oscilații politice și interese personale. Sunt îndreptățite acestea?

R. A. d. F. Probabil, dar eu am fost prea puțin interesat să studiez aceste acuzații. Unul dintre cei mai mari adversari ai lui, Nichifor Crainic, care, de altfel, scrisese la Curentul, a inventat sloganul „Șantajul și etajul”, scris cu litere uriașe pe gardul de vis-à-vis de palatul Curentului. Amîndoi au fost personalități tumultoase, bătăioși, polemici, dinamici, dar îi unea o trăsătură: dragostea față de neamul din care se trag. Spre deosebire de Crainic, care l-a atacat cu ferocitate, Șeicaru n-a făcut-o. Nu pentru că ar fi fost fricos, cum susținuse Crainic, ci pentru faptul că Șeicaru îi respecta românismul. Îmi aduc aminte ce mi-a spus Șeicaru cînd mi-a dat cîteva scrisori primite de la Crainic, să i le fotocopiez: „Crainic suferă cel puțin pe pămîntul patriei, pe cînd eu sunt liber, lupt cu greutățile exilului, dar nu pot face nimic pentru neamul meu”. Arestat de comuniști, Crainic a fost încarcerat timp de 15 ani, fără să fi fost judecat, nici condamnat. Eliberat în 1962, i s-a cerut și lui, cum i s-a cerut și lui Radu Gyr și multor alora, să scrie la Glasul patriei, ziar înființat de George Ivașcu, tipărit în Berlinul Oriental și trimis românilor din exil. Din scrisorile pe care i le-a trimis lui Șeicaru, probabil la dorința celor care stăpîneau țara, mi-au rămas întipărite adînc de tot în suflet cîteva rînduri: „Dragă Pamfil, ceea ce m-a entuziasmat la culme e marea ta carte *La Roumanie dans la grande guerre!* Cîtă dragoste de țară și de neam ai concentrat tu în această carte, punînd pe lîngă talent o documentare științifică uluitoare. M-a făcut să te am mereu în față, cînd o, în mantia

T. P. Am și o curiozitate de azilant de a ști care au fost deosebirile între cele două perioade mari ale exilului lui Pamfil Șeicaru, cea spaniolă și cea germană.

R. A. d. F. În exilul spaniol, cu toată mizeria pe care o avea de îndurat, activitatea lui de gazetar a fost mult mai prodigioasă. Colabora la ziarul El Alcazar și, în mod regulat, la Radio Nacional. Tot acolo, a publicat, în 1946, Pax Americana o Pax Sovietica, în limba spaniolă, iar în 1949, la Paris, în limba franceză, Dotla – rien que de cendres. În 1953, a scos o revistă bilunară, Liberty and Justice, în limba engleză, ca mijloc de propagandă anticomunistă, care însă nu s-a susținut mai mult de doi ani. În cea mai mare parte, tiparul și hîrtia erau plătite din puținii bani pe care îi cîștiga cu articolele publicate în presa spaniolă și din ce primea de la cîțiva exilați români. Existența lui în Spania nu a fost lipsită de griji, cea germană a fost de-a dreptul tragică, însă a durat doar ceva peste cinci ani. Din toate așteptările lui, a avut doar fericirea să vadă Curentul reapărut.

T. P. După stabilirea în Germania, în jurul lui Pamfil Șeicaru s-a format un fel de „stat major” din trei persoane, dintre care dv. sunteți una. Dar, la un moment dat, acest „triumvirat de ajutor” s-a destrămat. Au intervenit inevitabilele neînțelegeri?

R. A. d. F. Trebuie să fac o rectificare a întrebării. Nu a existat nici un „stat major”, cum spui tu nici un „triumvirat de ajutor”. Eu luasem legătura cu Pamfil Șeicaru în noiembrie 1974, iar de existența lui Vasile C. Dumitrescu am aflat abia în momentul cînd s-a ivit ideea reeditării Curentului. Cînd ne-am întîlnit, îmi dădusem seama că Șeicaru îi vorbise de mine și de faptul că îi purtam de grijă (îl vizitam de patru ori pe săptămîină, dar nu înainte de a face cumpărăturile care îi erau necesare). Dar Șeicaru avea o reținere, ca să nu spun un defect: nu mi-a spus niciodată cine venea pe la el, cu cine stătea de vorbă, nu eram la curent cu cine îl vizita. Mai tîrziu, cînd Vasile C. Dumitrescu i-a găsit o locuință la Dachau, abia atunci mi-a spus că îl vizita și Dumitrescu. De dr. Vasile Iliescu n-am avut idee decît în ultimul an de viață al lui Șeicaru. Așa că vezi – nu a existat nici un fel de „triumvirat de ajutor” care să facă ceea ce s-ar putea face pentru Șeicaru. Vizitele pe care i le făceau cei care formau așa-zisul „triumvirat” erau personale și singulare. Știu însă că acest triumvirat inexistent a fost criticat și atacat de cei de la Madrid, ca și de mulți alți exilați români. Se spunea că l-am acaparat și că urmăream un singur lucru: manuscrisele!

T. P. Care au fost raporturile lui Șeicaru cu cei care s-au declarat a fi purtători de opinie ai exilului românesc?

R. A. d. F. N-a avut nici un fel de raporturi și nici nu putea să le aibă. Nu trebuie uitat că Pamfil Șeicaru a fost un gazetar neiertător, dar și un patriot înflăcărat. Ce n-a putut ierta și nici uita a fost așa-zisa lovitură de stat de la 23 august 1944. Vedea că tocmai autorii acestei lovituri de stat, acum în libertate, se erijau în reprezentanți oficiali ai statului român, pentru care de altfel nu făceau nimic. Șeicaru arăta

în Curentul, Dumitrescu a răspuns imediat că nu, invocînd motivul că eram salariat al Europei Libere. Mai tîrziu, neavînd bani să scoată ziarul, Dumitrescu apelase de două ori la mine, promișînd restituirea sumei. I-am pus la dispoziție o sumă destul de mare, dar n-am primit nimic înapoi. Chemîndu-mă o dată la telefon, ca să-și ceară scuze, i-am răspuns că nu trebuie să-mi restituie nimic, fiindcă ajutorul meu făcea parte din bucuria lui Șeicaru.

T. P. Vasile C. Dumitrescu, moștenitorul testamentar al Curentului, cum știam eu, avea cultul marelui gazetar. Fiecare număr al ziarului relua cîte un text șeicarian. Fiindcă în ultimii ani de apariție, am făcut ziarul alături de dînsul, cunosc îndeaproape acest cult. Pe dv. ce v-a impresionat îndeosebi la Șeicaru?

R. A. d. F. Sunt nevoit să fac o rectificare: Vasile C. Dumitrescu nu era moștenitorul „testamentar” al Curentului, ci participant la o însărcinare contractuală. Șeicaru fusese de acord cu reeditarea Curentului, acceptînd chiar dreptul lui Dumitrescu de a fi „director”, dar numai atîta timp cît ziarul apare în străinătate. El spera într-o reîntoarcere în țară și atunci Dumitrescu nu ar mai fi fost el acela care conducea Curentul. Dumitrescu a avut multe merite, „fiind el singur – cum scrie Victor Frunză în prefața cărții O istorie a exilului românesc – un spirit ales, un scriitor politic de excepție”. Este adevărat că Dumitrescu avea și cultul marelui gazetar, îi era un admirator de pe timpul cînd se mai afla în țară. A făcut mult pentru Șeicaru, dar cu reeditarea Curentului cred că a făcut fapta lui cea mai bună. Textul șeicarian – cum îi spui tu – a fost una dintre dorințele lui Șeicaru. Curentul, fără articolul de fond al lui Șeicaru, nu era Curentul. Primele articole de fond din Curentul reeditat aici le-a scris Șeicaru la Dachau. După dispariția lui, Dumitrescu a reluat o vreme articole mai vechi, pînă la apariția pe scenă a lui Ovidiu Pamfil Ionescu, nepotul lui Șeicaru, care avea însă alte interese.

T. P. Cunoașteți Curentul care apare acum în țară, are acesta vreo legătură cu ziarul lui Pamfil Șeicaru?

R. A. d. F. Nu, am văzut un singur număr, la Ion Dumitru. Nu m-am uitat prin el, așa că nu-ți pot da un răspuns.

T. P. Am acum o întrebare la care dv. desigur că nu vă așteptați și de aceea sunt curios să văd ce-mi răspundeți: de ce „Europa Liberă” nu a oferit o „tribună vorbită” lui Pamfil Șeicaru?

R. A. d. F. Într-adevăr, nu mă așteptam, dar îmi este ușor să aflu un răspuns. În primul rînd, Șeicaru singur nu accepta. Spunea: „Am respins toate sugestiile care mi s-au făcut pentru a intra în legătură cu „Free Europe”, spre a-mi păstra independența și a putea ține capul sus în fața americanilor”. În al doilea rînd, nu trebuie uitat că cel care avea ceva de spus în legătură cu angajările la Departamentul Român era Constantin Vișoianu, pe care Șeicaru îl făcea vinovat de nenorocirea țării, pe care îl numea trădător, o nulitate politică, dar care se lăfăia într-o vilă cumpărată la Washington din banii țării, delapidată de triumviratul Vișoianu – Crețeanu – Nișlagan. Buzoști. Let's do as

din Spania și că acum locuia la hotel Karlsfelder Hof, în orașelul Karlsfeld, la cîțiva kilometri la München. Hotelul era al unui român, dar cetățean chinez.

Mă hotărîsem să-i fac o vizită. Pe la jumătatea lui noiembrie, într-o după-amiază de sîmbătă, i-am telefonat, iar el mi-a spus că mă așteaptă în sala de la intrare. Acolo l-am găsit, împreună cu fratele lui, Costică. Acesta a fost începutul.

T. P. După această introducere narativă, vă rog să vă formulați în general părerea dv. despre personalitatea în exil a marelui gazetar.

R. A. d. F. În afară de generalul Nicolae Rădescu, un novice și un naiv, din nefericire, pe teren politic, un om care nu știa cum să înfrunte jocurile camarilei, Șeicaru a fost, probabil, singurul om din exil care a luptat din toate puterile să facă ceva pentru țara subjugată*. Pentru el, poporul român fusese trădat, capitularea a fost o crimă. Nu făcea un secret din aceste gînduri, acuzînd triumviratul Vișoianu – Cretzeanu – Niculescu-Buzești de trădare și că pusese mîna pe banii statului. Nici fostul rege nu scăpa.

Dragostea lui pentru națiunea din care se trăgea și pentru țară n-au putut fi egalate de nimeni altcineva. Vei spune că era predestinat, prin trecutul său ca ofițer și fost luptător pentru întregirea României, de gazetar inveterat, caustic, direct și de curaj neegalat. Vei avea dreptate, cu atît mai mult că, între cele două războaie, a fost și deputat independent în Parlamentul Român. Dar și el, atît timp cît a trăit în exil, s-a luptat cu morile de vînt, încercînd să deștepte în sufletul refugiatului român sentimentul nobil de dragoste pentru țara de unde fugise. N-a fost înțeles, iar camarila i-a tăiat orice șansă de a reuși. Îți dau acum doar un singur exemplu. În Franța, trimis la Paris de ziarul spaniol El Alcazar, cu însărcinarea de a face un reportaj, s-a poticnit imediat de greutățile care i s-au ivit în cale. Vișoianu & Co., de la Washington, făcuseră un denunț împotriva lui, la Securitatea Națională Franceză. Era boicotat, el nu avea voie să-și facă remarcată prezența în lumea liberă. Tot la dorința camarilei, cu cîtva timp mai înainte, poliția franceză suprimase ziarul Chemarea, fondat de Șeicaru și care apărea la Paris. Nu-mi rămîne decît să reproduc ce-mi mărturisea un alt ziarist român, pe nume Seceleanu: „Gazeta servea de tribună unuia dintre gazetarii cei mai extraordinari pe care i-a cunoscut presa noastră. Pasionat, fanatic, uneori nedrept, alteori cenzurabil, Pamfil Șeicaru a fost și este, cu temperamentul lui vijelios, cu memoria lui monstruoasă, cu cultura lui istorică și politică fără pereche, o voce a cărei înăbușire o deplîngem profund”.

T. P. Cunoașteți în ce condiții a părăsit România. Urmărea un scop anume stabilirea lui în Occident?

R. A. d. F. Încă pe timpul acela, printre intelectualii români circula zvonul că Maresalul Antonescu, pentru ca să scape de o personalitate periculoasă și de un condei

* Din perspectiva documentelor exilului românesc, pe care chiar Jurnalul literar a început să le publice, observația aceasta ne apare subiectivă.

dăduse ordin să fie arestat. Comandantul Wehrmacht-ului din Viena aflate de ordin, cu care, în sinea lui, nu era de acord. Mai aflate că la Viena se găsea și Skortzeny, cel care fusese însărcinat de Hitler cu salvarea lui Mussolini. L-a chemat, a stat de vorbă cu el, întrebîndu-l dacă este de acord cu salvarea lui Șeicaru de ciracii lui Himmler. Skortzeny acceptînd, Șeicaru și soția au fost urcați într-un avion Fisseler, au trecut Alpii zburînd la o înălțime foarte joasă, pentru a nu fi detectați de aviația de vînătoare germană.

Deasupra Mediteranei zborul s-a făcut la cîțiva metri deasupra apei, pînă au ajuns în Spania. Șeicaru îmi povestea că în timpul zborului amîndoi își camuflaseră panica într-o liniște înșelătoare.

T. P.: Mergînd ceva mai înapoi cu gîndul, apreciați, vă rog, cum s-a conturat personalitatea politică a gazetarului Șeicaru, în perioada de glorie a Curentului.

R. A. d. F. Întrebarea nu este lipsită de interes, dar eu cred că ar fi mai interesant să se știe cum și-a început cariera de ziarist.

T. P. De acord!

R. A. d. F. Încă în timpul primului război mondial, Șeicaru publicase o serie de articole în ziarul Arena, care apărea la Iași. După război, stabilindu-se la București, înființase, în 1919, revista satirică Hiena, care îi oferise posibilitatea să-și dezvolte public talentul de polemist. Revista Hiena era subvenționată atunci de dr. Wilhelm Filderman, cei din generația mea știu cine a fost dr. Filderman și cunosc activitatea lui din timpul celui de al doilea război mondial. În 1924, Șeicaru fondase ziarul Cuvîntul, cu ajutorul ing. Titus Enacovici, colecționar de tablouri și milionar. Prin 1926, adusese la Cuvîntul și pe Nae Ionescu. Talentul lui de pamfletar teribil făcuse ca articolele din Cuvîntul să fie cele mai citite. După moartea lui Enacovici, Șeicaru părăsește Cuvîntul și, în ianuarie 1928, fondează ziarul Curentul, al cărui director va rămîne, cu o suspensie datorită exilului, pînă în octombrie 1980, cînd ne-a părăsit pentru totdeauna.

Mă întrebă cum s-a conturat personalitatea lui politică. Începînd cu anul 1930, se

altora, să scrie la Glasul patriei, ziar înființat de George Ivașcu, tipărit în Berlinul Oriental și trimis românilor din exil. Din scrisorile pe care i le-a trimis lui Șeicaru, probabil la dorința celor care stăpîneau țara, mi-au rămas întipărite adînc de tot în suflet cîteva rînduri: „Dragă Pamfil, ceea ce m-a entuziasmat la culme e marea ta carte La Roumanie dans la grande guerre! Cîtă dragoste de țară și de neam ai concentrat tu în această carte, puînd pe lîngă talent o documentare științifică uluitoare. M-a făcut să te am mereu în față, citînd-o, în mantia

albă de Cavaler al Ordinului Mihai Viteazul... Află că nici prin aluzie nu te-am pomenit în polemicile de aici, fiindcă cunoscîndu-te în fondul tău eram sigur că acest fond va izbucni vulcanic la un moment necesar. Nu m-am înșelat. Să trăiești, Pamfil!”.

Cei care îi reproșează retroactiv oscilații politice sau îl acuză de interese financiare sunt în cea mai mare parte evrei sau cei din camarilă, cărora le stătea în calea intereselor. Din partea evreilor este totuși curios. Cînd abia începuse al doilea război mondial și se întîmpla ca un evreu să se prezinte la Curentul, pentru a fi angajat (a avut chiar mai mulți), îi spunea din primul moment: „Două lucruri trebuie să știi, dacă ai venit la mine: în ziarul meu nu există jidan și Hitler pierde războiul!”.

T. P. Ce l-a determinat să părăsească Madridul, unde a locuit timp mai îndelungat, și să vină în Germania, unde totul pentru el stătea sub semnul hazardului?

R. A. d. F. Trei motive au hotărît venirea lui în Germania: primul a fost moartea lui Franco, care-l putea pune în nesiguranță, și, în același timp, trecerea la monarhism a prietenului său cel mai apropiat, Luis Maria de Lojendio; al doilea motiv, și probabil cel mai important, Firma MAN din München, pe a cărei conducere spera să o convingă să-i restituie jumătate din banii cu care cumpărase, în 1941, imprimeria Curentului, dar nu a reușit; al treilea motiv era Franz Josef Strauss: în Spania îi citise cartea Défi et Réponse, tradusă în franceză, și fusese entuziasmat de programul lui Strauss pentru Europa și spera că îi va facilita să publice pe aceeași temă în Germania. A fost numai un vis...

la inițierea în arta de a le mânui. În acea perioadă cunoscuse caracterul soldatului francez, cu puterea lui de sacrificiu, luptând chiar pentru o țară care nu era patria lui. Camaraderia soldatului francez îl impresiionase imens.

T. P. În prefața acestei sinteze de istorie (*La Roumanie dans la grande guerre*) Ion Gh. I. Brătianu remarcă situarea lui Șeicaru deasupra oricăror interese, pentru a lăsa să se vadă doar lumina adevărului. Nu vine aceasta în contradicție cu ceea ce se colportă despre firea „interesată” a lui Pamfil Șeicaru?

R. A. d. F. Ai perfectă dreptate, dar trebuie să reținem un fapt care spune mult. Înainte de cel de al doilea război mondial, Șeicaru, prin articolele lui caustice și pline de adevăruri, își făcuse o mulțime de adversari, mînați de invidie. Este adevărat că tot ei spuneau că Șeicaru a fost unul dintre cei mai talentați gazetari, reputat prin condeiul lui corosiv, cu care și-a cucerit o largă audiență, dar tot ei îi aruncau în spinare o grămadă de învinuiri. Succesul lui îi dădea, cum îi dădea și faptul că dezvăluia o mulțime de adevăruri. Pentru cei care se gîndeau numai la folosul lor făcut chiar și prin escrocarea poporului român, Șeicaru a fost o personalitate incomodă. În exil, era și mai incomod. Spunea adevărul în față și peste tot. Nu putea uita „eroica” lovitură de stat de la 23 august și trata cu dispreț așa-zisa emigrație politică, cu sediul la Londra sau Washington, care încerca să pozeze în mare rezistență, după ce trădase poporul român. Făcînd comparație cu rezistența nației înțeleștate cu bestia apocaliptică, Rusia Sovietică, în primii ani după „eroica” lovitură de stat, farsa lor de rezistențialisti apărea nulă și ridicolă. Cu atitudinea lui, Șeicaru tulbura grotescul carnaval al patriotismului întreținut din fondurile depuse în Elveția de guvernul Mareșalului Antonescu și delapidate de triumviratul Vișoianu – Cretzeanu – Niculescu-Buzești.

T. P. Ce însemnă Dotla și ce a însemnat ea pentru Șeicaru?

R. A. d. F. Dotla, tradus din rusă, înseamnă „cenușă”: este un ordin dat de Stalin trupelor roșii, cînd au depășit granița Europei – „Numai cenușă să rămînă în urma voastră!”. Pentru Șeicaru, Dotla a însemnat trădarea și sacrificarea României de către camarila de la palat.

T. P. Foarte puțini știu că Șeicaru a fost și un erou al primului război mondial. Vreți să ne spuneți prin ce s-a remarcat?

lui Ceaușescu și a făcut o vizită incognito în țară. Cum s-a întîmplat?

R. A. d. F. Ideea n-a fost nouă, nici necunoscută. Nu era știută însă de cei de la München. Vizitele regulate pe care i le făcea sora lui, dr. Virginia Munteanu, și fratele lui, Constantin Șeicaru, aveau un scop: la dorința guvernului comunist, ei trebuiau să-l convingă să se reîntoarcă la București. Că n-au făcut-o este meritul lor. Apoi, în 1967, colonelul Mavrichi, care se afla în Spania, după ce stătuse de vorbă cu generalul Mihai Gheorghe, care îi fusese comandant la Batalionul de vînători de munte Sinaia, îi făcuse propunerea să se reîntoarcă în țară. Col. Mavrichi a fost sincer cu Șeicaru, povestindu-i ce aflase de la generalul Mihai Gheorghe, printre altele că generalul, ducîndu-se la consulatul român de la Paris ca să ceară viză pentru Spania, consulul îi formulase o dorință: „Dacă în Spania îl vedeți pe col. Mavrichi, sau poate vă va căuta el, vă rog să-i spuneți că oricînd dorește să meargă în țară ca «turist», să vină să-i dau viza. De altfel, dau vize oricui, afară de nu ar fi unul să se numească Horia Sima”. Col. Mavrichi încercase și în cazul lui Șeicaru și să-i fie intermediar în caz de acceptare. În afară de asta, chiar Viorela ducea tratative în numele lui, ea luase legătura cu Constantin Flitan, pe atunci ambasadorul român la Paris. Șeicaru îmi arătase scrisoarea ambasadorului adresată Viorelei, în care îi spunea: „Am speranța că prilejul vă va permite să remiteți manuscrisul despre care vorbiți... lui Ceaușescu”. Era vorba despre Finlandizarea Europei. Scrisoarea o pusesem la dispoziția lui Vasile C. Dumitrescu, el aflîndu-se în proces cu nepotul lui Șeicaru, Ovidiu Pamfil Ionescu.

Ce s-a întîmplat în toamna anului 1979 a fost pentru mine o surpriză. Aflasem între timp că Șeicaru era vizitat de emisari trimiși de la București. Îi atrăsesem atenția să nu se lase ademenit, dar nu reacționa și nu-mi spunea nimic. Și s-a lăsat ademenit. Regimul de la București, știindu-l anti-rus înflăcărat, i-a transmis că Ceaușescu avea aceleași vederi, dar avea nevoie de cineva care să-i facă propaganda necesară. Într-o seară, trecînd pe la el, nu l-am găsit acasă. Crezusem că îl luase la plimbare cineva din München, dar lipsa lui s-a prelungit, încît trebuia să-i golesc regulat cutia de poștă. Cu cîteva zile înainte de revenirea lui, am aflat de la Vasile C. Dumitrescu că Șeicaru era la București. Rămăsesem uluit! Am aflat, mai apoi, că fusese ținut acolo într-o cușcă de aur, adică nu i se da voie să se miște liber. N-a putut contacta

puteam să o fac, vîzînd un bătrîn speriat și tremurînd. Cînd mi-am luat rămas bun de la el, m-a întrebat sfios cînd revin...

T. P. Știu că ați fost implicat în editarea romanului lui Șeicaru, *Vulpea roșcată*, dar aveți și unele rezerve față de felul cum s-a făcut această editare. Care vă sunt rezervele?

R.A.d.F. Eu nu am fost implicat în editarea romanului, nici n-am avut idee că va fi publicat. Șeicaru obișnuia să-mi dea, din cînd în cînd, cîte un manuscris să-i l fotografiez. Întotdeauna făceam și o copie în plus, pentru mine. În cazul romanului, făcusem o copie și pentru Vasile C. Dumitrescu, iar mai tîrziu copia mea a ajuns în posesia dr. Vasile Iliescu. El a fost cel care a editat romanul, eu fiind doar fericit că a apărut în România. În ceea ce privește rezervele mele, ar fi mai multe, dar numai una este importantă: romanul nu a fost tipărit în întregime. Cîteva capitole au fost tăiate. Trebuie să-ți mai spun ceva: *Vulpea roșcată* era copilul lui drag – a fost prima încercare de a scrie un roman și chiar unul bazat pe adevăr. Nu a avut bani să-l publice în Spania, în plus era sigur că cititorul spaniol s-ar fi arătat puțin interesat. Încurajat de Ion Murgu, un epigramist ce trăia în Anglia, luase contact cu Ion Rațiu, făcîndu-i propunerea să se ocupe el cu editarea. Îi atrăsesese chiar atenția că, în roman, nu menționase că Elena Lupescu era evreică, pentru ca susceptibilitatea cititorilor să nu-i dea o interpretare rasistă. Rezultatul: nul!

T. P. Am citit cîteva „portrete” scrise de el – oameni politici, scriitori. Nu s-a gîndit să elaboreze o „tipologie” a societății românești? Tușele portretelor citite de mine erau extrem de virulente și pregnante. Vîna lui polemică se vedea foarte clar în portrete.

R. A. d. F. Îl rugasem chiar insistent să o facă, dar planurile lui nu s-au realizat. Intenționa să publice o serie de portrete, vreo 50 la număr, sub titlul *Fuit quondam Ilioneum* (A fost cîndva Ilionul, adică Troia). Luase ca titlu acest vers care era începutul Eneidei din evocarea Troiei de către Virgiliu. Din cele plănuite, publicase 25 de portrete risipite prin *Curierul românesc*, *Almanahul pribegilor români* și în revista *Carpații de la Madrid*. Îmi spunea singur că nu tot ce scrie este literă de evanghelie, dar erau impresiile lui și felul lui de a judeca oamenii, căutînd să fie cît mai obiectiv și să-și învingă adesea resentimentele.

T. P. Știi dacă lucrările lui Șeicaru apărute în alte limbi au avut vreo influență asupra opiniilor politice ale țărilor în care aceste lucrări au apărut?

...nito în țară.

...ouă, nici
...cei de la
...le făcea
...fratele lui,
...la dorința
...l convingă
...au făcut-o
...colonelul
..., după ce
...ul Mihai
...dant la
...Sinaia, îi
...că în țară.
...Șeicaru,
...alul Mihai
...generalul,
...la Paris ca
...onsului îi
...ia îl vedeți
...ăuta el, vă
...să meargă
...u viza. De
...ar fi unul
...Mavrichi
...și să-i fie
...n afară de
...în numele
...Flitan, pe
...is. Șeicaru
...sadorului
...nea: „Am
...să remiteți
...biți... lui
...landizarea
...poziția lui
...în proces
...il Ionescu.
...lui 1979 a
...sem între
...ari trimiși
...a să nu se
...și nu-mi
...Regimul
...inflăcărat,
...ași vederi,
...să-i facă
...trecând pe
...că îl luase
...r lipsa lui
...sc regulat
...taine de
...asile C.
...ucurești.
...că fusese
...că nu i se
...contacta

puteam să o fac, văzînd un bătrîn speriat și tremurînd. Cînd mi-am luat rămas bun de la el, m-a întrebat sfios cînd revin...

T. P. Știu că ați fost implicat în editarea romanului lui Șeicaru, *Vulpea roșcată*, dar aveți și unele rezerve față de felul cum s-a făcut această editare. Care vă sunt rezervele?

R. A. d. F. Eu nu am fost implicat în editarea romanului, nici n-am avut idee că va fi publicat. Șeicaru obișnuia să-mi dea, din cînd în cînd, cîte un manuscris să-l fotocopiez. Întotdeauna făceam și o copie în plus, pentru mine. În cazul romanului, făcusem o copie și pentru Vasile C. Dumitrescu, iar mai tîrziu copia mea a ajuns în posesia dr. Vasile Iliescu. El a fost cel care a editat romanul, eu fiind doar fericit că a apărut în România. În ceea ce privește rezervele mele, ar fi mai multe, dar numai una este importantă: romanul nu a fost tipărit în întregime. Cîteva capitole au fost tăiate. Trebuie să-ți mai spun ceva: *Vulpea roșcată* era copilul lui drag – a fost prima încercare de a scrie un roman și chiar unul bazat pe adevăr. Nu a avut bani să-l publice în Spania, în plus era sigur că cititorul spaniol s-ar fi arătat puțin interesat. Încurajat de Ion Murgu, un epigramist ce trăia în Anglia, luase contact cu Ion Rațiu, făcîndu-i propunerea să se ocupe el cu editarea. Îi atrăsese chiar atenția că, în roman, nu menționase că Elena Lupescu era evreică, pentru ca susceptibilitatea cititorilor să nu-i dea o interpretare rasistă. Rezultatul: nul!

T. P. Am citit cîteva „portrete” scrise de el – oameni politici, scriitori. Nu s-a gîndit să elaboreze o „tipologie” a societății românești? Tușele portretelor citite de mine erau extrem de virulente și pregnante. Vîna lui polemică se vedea foarte clar în portrete.

R. A. d. F. Îl rugasem chiar insistent să o facă, dar planurile lui nu s-au realizat. Intenționa să publice o serie de portrete, vreo 50 la număr, sub titlul *Fuit quondam Ilioneum* (A fost cîndva Ilionul, adică Troia). Luase ca titlu acest vers care era începutul Eneidei din evocarea Troiei de către Virgiliu. Din cele plănuite, publicase 25 de portrete risipite prin *Curierul românesc*, *Almanahul pribegilor români* și în revista *Carpații de la Madrid*. Îmi spunea singur că nu tot ce scrie este literă de evanghelie, dar erau impresiile lui și felul lui de a judeca oamenii, căutînd să fie cît mai obiectiv și să-și învingă adesea resentimentele.

T. P. Știți dacă lucrările lui Șeicaru apărute în alte limbi au avut vreo influență asupra opiniilor politice ale țărilor în care aceste lucrări au apărut?

mai putea repeta în viitor. Dar tot el îmi spunea că românii – indiferent de etnia lor – care pe timpul stăpînirii comuniste s-au pus la dispoziție ca instrumente ale torturii nu trebuie uitați, iar aceștia nici nu ar avea dreptul să ceară să fie tratați după principiile pe care tocmai ei le-au încălcat. El nu pleda pentru răzbunare, ci pentru justiție, o justiție în care să predominie omenia. Cerea îndepărtarea celui care a păcătuit, nu nenorocirea lui. Sublinia că drepturile și libertatea trebuie să fie valabile pentru toți românii, fără discriminare, în virtutea tradițiilor românești. Îmi spunea: „Dragă René, noi românii nu ne vom păta tradiția noastră de toleranță și de omenie”.

În ceea ce privește forma politică a statului român, el vedea fericirea românilor într-o republică, susținînd că ultimii doi regi au distrus ceea ce întemeiaseră regele Carol I și regele Ferdinand I. Ca fost maurrasian, era un republican convins. Dar îmi spunea și că dictaturile în România s-au soldat cu dezastru și că nu-și făcea iluzii nici asupra democrației ca regim politic; credea însă că era unica așezare capabilă să asigure un minimum de libertate omului, să înlesnească selectarea valorilor destinate să formeze o elită politică pentru conducerea destinului unui stat. Pînă la urmă, ajungea la concluzia că nu există regim politic ideal. Se opunea însă categoric oricărui regim totalitar, fie de dreapta, fie de stînga.

T. P. Vasile Dumitrescu mi-a repetat convingerea lui Șeicaru despre poporul român: că este un popor sentimental – cu tot ce decurge de aici – în bine și în rău. A dezvoltat și în fața dv. această teorie?

R. A. d. F. Mi-a repetat-o și mie destul de des și avea dreptate. Și eu am cunoscut sentimentalitatea poporului român, dar mai mult la cei care formau „talpa” țării. De fiecare dată îmi dădea ca exemplu balada *Miorița*, care arăta că poporul român se născuse sentimental. Susținea: „Omul, ca și arborele, se dezvoltă și își înalță ramurile cît mai sus, spre cer, în măsura în care își înfige mai adînc rădăcinile în pămînt. Rădăcinile sufletului nostru se adîncesc în trecut ca să avem tăria de a înfrunta toate vicisitudinile vieții”. Dădeam și eu exemplul Doinei Oltului. Îmi spunea: „Sentimentalitatea și omenia romanului au fost întotdeauna nenorocirea lui”; românul a crezut întotdeauna în cinstea și bunătatea celui alături de care trăia, nu se

articolul de fond și alte articole, iar Rațiu să le semneze cu numele lui. Luptă dusă fără folos! Personalitatea lui puternică îi panica pe toți, așa că au bătut în retragere. Chiar dacă primea de pretutindeni scrisori, era totalmente singur...

T. P. Cum vă explicați că astăzi, în țară, se păstrează o tăcere impenetrabilă asupra personalității lui Pamfil Șeicaru?

R. A. d. F. În primul rînd, din 1944 au trecut o grămadă de ani... În perioada regimului comunist, cei care au luat parte la întregirea României și au activat intens pentru întărirea sentimentului național românesc au fost eliminați din conștiința poporului. Ce n-a reușit fanarioților, ungușorilor, rușilor, turcilor și austrieșilor în decursul a sute de ani, a reușit comuniștilor numai în 40 și ceva de ani. În ceea ce-l privește direct pe Șeicaru, a fost și mai rău. Ana Pauker, care l-a condamnat la moarte, și toți cei de seama ei, îi cunoșteau înflăcărarea românească. Deci, amintirea lui trebuia eliminată. Generațiile care au urmat l-au pierdut din vedere. Probabil că este și vina lui, că nu a vrut să aibă o „tribună vorbită”, pentru a rămîne treaz în amintirea românilor. Am impresia că Șeicaru stă și azi în calea multora. Cei care vor să păstreze pe mai departe o tăcere absolută asupra persoanei lui o fac dintr-o frică atavică: cineva în România l-ar putea lua ca exemplu și ar începe o polemică „șeicariană”, care s-ar opune în primul rînd conducerii. S-ar putea să fie și ideea internaționalistă, care nu ar lăsa loc liber românismului lui Șeicaru, neinteresant pentru „europenizare”.

T. P. Ce credeți că ar trebui făcut pentru fixarea definitivă a lui Pamfil Șeicaru în istoria ziaristicii noastre, a scrisului românesc în general?

R. A. d. F. Nu este greu de făcut. În primul rînd, cartea lui Doțla ar trebui tradusă, pentru ca românii să cunoască adevărul despre „eroica” lovitură de stat de la 23 august 1944. Dacă s-ar face același lucru cu *La Roumanie dans la grande guerre*, generațiile de după al doilea război mondial ar putea afla cum s-a făcut întregirea României Mari. Apoi, cineva să-și ia răspunderea de a căuta în biblioteca română din Freiburg tot ce a publicat el la Madrid și în exil. Acolo ar trebui să se găsească și istoria-presei scrisă de el, care are vreo 600 de pagini.

T. P. D-le de Flers, dv. știți ce s-a făcut cu

R. A. d. F. Sunt foarte bucuros că îmi puteți această întrebare. Generațiile de astăzi trebuie să cunoască acest fapt. Cum am spus, armata română fusese înzestrată de francezi cu mitraliere. Pamfil Șeicaru, ca sublocotenent în regimentul 17 Mehedinți, a făcut parte din grupul Cerna și era comandantul unei companii de mitralieri. Armata română se afla în retragere și era înconjurată de trupele inamice germane. Când s-a dat bătălia decisivă a despresurării, pe muntele „Alion”, Șeicaru a luat parte la lupte, iar pentru faptele lui de vitejie a fost decorat de regele Ferdinand cu ordinul „Mihai Viteazul”, în grad de cavalier, a cărui ținută, „cușmă și mantie albă”, avea pe ea crucea albastră. Șeicaru avea pe atunci numai 20 de ani. A mai fost decorat și cu „Steaua României”, cu spade, cu „Croix de guerre”, ordinul francez, plus două citații per armată. Tot în această regiune, pe dealul „Moșului”, într-o noapte din septembrie 1916, el era cu fața spre inamic, împreună cu un camarad, Petre Gămănescu, tot sublocotenent, când, dintr-o dată, un proiectil inamic a căzut și a explodat între ei. Suflul exploziei i-a aruncat de-o parte și de alta. Cum niciunul nu fusese însă rănit, Șeicaru a făcut un legământ: „Dacă voi trăi și voi avea posibilitate, voi face o bisericuță în acest punct, în care am scăpat de moarte!”. S-a ținut de cuvânt, doar că n-a mai putut sfinți bisericuța, fiind nevoit să plece în exil. De acolo, de pe muntele „Alion”, unde a construit biserică și un far, se vede Dunărea... Armata română intrând în retragere, Șeicaru cu compania lui de mitralieri a rămas în arriere-garde, apărând spatele armatei până în Moldova. După război a ridicat, tot pe cheltuiala lui, monumentul „Victoriei”, la Mărășești, operă a sculptorului O. Han, ca amintire a luptelor duse de eroicul ostaș român.

În Franța, existau multe morminte de soldați români care fuseseră luați prizonieri de armata germană și duși în lagărele de acolo. Prin anii '30, Șeicaru a reușit să transporte osemintele lor la Soultzmatt, în Alsacia, unde a amenajat un cimitir pentru ei. În partea stângă a cimitirului, se găsește o statuie de bronz care reprezintă România, făcută tot de sculptorul O. Han. Nimeni nu știe care a fost modelul statuii: este mama lui Șeicaru, care orbise și pe care fiul ei o venera ca pe o sfință.

T. P. Într-un număr al revistei pe care o scotea Victor Frunză în Danemarca, Alergătorul de la Maraton, Vasile C. Dumitrescu a relatat un episod mai „naiv” din viața lui Șeicaru, anume momentul în care s-a lăsat atras de un emisar al

Regele Ferdinand decorând cu ordinul „Mihai Viteazul” pe sublocotenentul Pamfil Șeicaru, cîștina în luptele de la Oltuz (29 Aug. 1917).

La comemorarea unui proces al Regelui Mare și generalului Averescu. Următorul, în stînga, era locat. Sovor Gălmășescu.

pe nimeni. Ceaușescu, informat de starea lui fizică și de vîrsta lui înaintată, nu l-a mai primit. Imediat după ce a revenit la Dachau, l-am întrebat unde a fost. Iată răspunsul lui: „Am fost la Viena, să vizitez o prietenă care voia să mă vadă”. L-am lăsat să creadă că acceptasem versiunea lui. Mai tîrziu, în discuțiile mele cu el, observasem o schimbare: dacă mai înainte mă contrazicea cînd îi spuneam adevărata situație din țară, lăudînd chiar unele schimbări făcute de regimul comunist și admirînd așa-zisul anti-rusism al lui Ceaușescu, acum îl înjura și îl blestema ca la ușa cortului. Înțelesesem cît de mult fusese deziluzionat. Nu i-am spus niciodată că știam de escapada lui la București, dar nu-l mai menajam ca în trecut. Aflasem apoi că primise o scrisoare de la Ovidiu Vuia, prin care îl făcea atent asupra lui Dumitrescu. Într-adevăr, n-a trecut mult și începuse să-l critice pe Dumitrescu, pe motiv că el ar vrea să pună mîna pe cartea Finlandizarea Europei, ca să tragă singur foloase de pe urma ei. De aceea credea el că nu apărea cartea. Nu m-am mai putut abține și i-am spus adevărul în față: „Dacă Vasile n-are curajul să-ți spună adevărul, ți-l spun eu. Nimeni nu vrea cartea și nici o editură nu dorește să o publice. Să-ți fie rușine că îl ataci pe Vasile. Dacă n-ar fi fost el, ai fi rămas în stradă”. M-a privit răvășit și speriat. Apoi m-a îmbrățișat, zicînd: „René, te rog nu mă mai certa, dacă te superi și tu pe mine nu mai am pe nimeni”. Nu

R. A. d. F. Nu! În timpul acela, nici un guvern din Occident nu era interesat să ia atitudine împotriva Uniunii Sovietice. Șeicaru, în schimb, și-a făcut datoria, sperînd că, punînd pe hîrtie adevăratele intenții ale ideologiei comuniste, va deschide ochii celor care stăteau în fruntea țărilor libere. Nu a reușit. După cîte știu, a trimis pe cheltuială proprie cărțile lui la toți șefii de guverne, chiar și lui Churchill, vinovat de nenorocirea Europei Orientale. Mi-a arătat scrisoarea pe care i-a trimis-o secretarul lui Churchill, în numele căruia scria: „Sunt convins că mr. Churchill va citi cartea cu plăcere”. Cartea era Dotla – rien que de cendres. Acestea au fost sursele reacții: cele de politețe.

T. P. Din discuțiile pe care le-ați avut cu el, v-ați dat seama dacă avea unele modele politice sau morale? Dacă da, care erau acestea?

R. A. d. F. Da – și politice, și morale. Deseori îmi dădea lecții de umanitate luînd ca exemplu Statele Unite ale Americii, ceea ce mie mi se părea un non-sens. Îmi spunea că toți președinții Statelor Unite, de la George Washington încoace, au fost apărători ai libertății de conștiință, că au susținut cu intransigență Declarația drepturilor omului. În cazul că România va fi eliberată, el era ferm convins că nu s-ar putea promova idei politice în contradicție cu ceea ce va fi noul stat moral și politic de mîine. Era de părere că ce s-a tolerat în 1945 și 1946, ducînd la renegarea drepturilor fundamentale ale omului, nu se va

Despre Pamfil Șeicaru cu René A. de Flers

Restituiri

Piesă din dosarul de securitate Ion Caraion

Să fi aflat pînă la urmă Vintilă Horia că textul său introductiv la antologia Poezia românească nouă, (Colecția „Meșterul Manole”, Publicaciones de la Asociacion Hispano-romana, Salamanca, 1956), tipărită la Madrid a constituit cîndva, în destinul unui confrate bucureștean, probă incriminatorie în dosarul de securitate ce a stat la baza procesului de înaltă trădare de țară, care i-a adus, finalmente, după o condamnare la moarte, sancțiunea de 25 ani de muncă silnică pe viață? Peste timpul pușcăriei cu care Ion Caraion și viitoarea sa soție și-au plătit atunci dreptul de a citi și a multiplica aceste rînduri ale lui Vintilă Horia (în fond o analiză critică ce se menține, în datele estetice ale problemei și nu se lasă deloc convertită în mesaj politic, cum ar fi fost de așteptat), rămîne vizibilă, la jumătatea drumului, intenția criminală de lichidare în subsidiar a cuvîntului liber rostit în exil. Spunem jumătatea drumului, pentru că exact peste 5 ani, în 1961, odată cu acordarea premiului Goncourt pentru Dumnezeu s-a născut în exil, încercarea de racolare a lui Vintilă Horia de către securitatea regimului

comunist de la București, avea să eșueze lamentabil într-unul dintre cele mai mirșave scandaluri publicistice pe care le-a cunoscut viața literară franceză din acest secol. În '61, acest text al lui Vintilă Horia ar fi „justificat” condamnarea lui Ion Caraion, în '57 însă, în nici un caz, pentru un om normal și chiar pentru un regim de dictatură militaristă cum era cel din România, fiindcă nimeni n-ar fi găsit nimic de sancționat juridic în contextul critic desemnat de Vintilă Horia. Dar anormalitatea securității românești iese din nou în evidență prin disponibilitatea ei la crimă, prin aberațiile și încălcarea elementară a oricărui drept uman și social.

Avem acum ocazia să punem și prin scrisul lui Vintilă Horia, adică al unuia din marii scriitori europeni din acest secol, pecetea acuzei ireconciliabile cu un regim detestabil și cu un sistem polițienesc care, cu voia sau fără voia Parlamentului actual al României va trebui să-și plătească mai devreme sau mai târziu, în numele adevărului și al umanismului, crimele comise.

N. F.

INTRODUCERE

Această carte apare după doisprezece ani de exil. E sinteza subtilă a unei experiențe românești. Criteriul selecționii a fost de astă dată supus nu unei generale judecăți de valoare – așa cum s-a întîmplat în 1950 cu Antologia poezilor români în exil – ci unei judecăți limitate de un anumit criteriu estetic: actuala culegere nu cuprinde producția tuturor poezilor români din exil, ci numai pe a acelora care, mai cu seamă în ultimii ani, au încercat să se desprindă de o anumită tradiție și, în contact cu poezia lumii libere, au procedat la reforma vechilor tipicuri poetice. Acest criteriu presupune existența a două curente poetice în exil. Excluderea curentului tradiționalist din paginile de față, nu implică o atitudine critic exclusivistă, ci numai o precizare de poziție.

Pînă în 1944 – și mai ales în anii războiului și în perioada care l-a precedat – poezia românească a urmat o linie mai degrabă regresivă, legată de cîntec și de reprezentare. Între 1934 și 1944, România a fost silită de împrejurări să trăiască politic, în așa măsură încît poezia s-a desfășurat în general sub preslunea politicului, care a impus sensibilității poetice stilul său agoral, modalitatea sa publică, exterioară, de a fi. S-au cîntat deci, ad usum delphini aut populi, participările noastre la anumite întreprinderi politice sau războinice, s-au versificat angajările noastre cetățenești, spontane sau obligatorii, durerile sau entuziasmele noastre naționale, și s-a lăsat în umbră participarea noastră personală la evoluția acelor esențe umane care nu încep în paginile istoriei, însă care reprezintă fundalul invizibil al acesteia. Antrenați de viața pasională a cetății, poezii au reluat firul romantic, sămănătorist, fir care venea dintr-un trecut la fel de exterior și de dramatic ca și prezentul și a istoricizat poezia

(Evident, dacă prin uman ne învoim a înțelege spiritual.) Modernizarea sau actualizarea liricii românești, începută după primul război mondial, de Lucian Blaga și Ion Barbu, și care promitea o interesantă întîlnire între substanța românească și poezie, a fost frîntă și acoperită de acea fatală, și de altfel logică, scufundare în politic, care a readus la suprafață, odată cu necesitatea de a trăi în afară, de a participa la evenimente, de a încerca reforma societății românești, sau de a plînge în comun, – și necesitatea de a exprima aceste irezistibile stări de fapt. Această teribilă dependență pune din nou în relief situația noastră în istorie. Dacă la 1848 poezia noastră se afla la același nivel de preocupări cu poezia din Europa occidentală – romantismul cîntăreț, idealist, folcloric sau istoricist, reprezenta atunci o tendință generală europeană, și coincidea cu frămîntarea politică și socială care nu ne privea numai pe noi – către sfîrșitul veacului trecut și la începutul veacului nostru s-a produs un deznivel între noi și restul culturii occidentale, fenomen asemănător cu ceea ce se întîmpla în Italia la aceeași epocă. Atît în România, cît și în Italia, pe nuanțe diferite, romantismul aacompaniat liberalismul oficial prină la D'Annunzio, în poezie, și pînă la Croce și Gentile, în filosofie. În timp ce în restul Europei situația internă a fiecărui popor în parte se consolidase în jurul unor idealuri naționale, la noi, și în mare măsură în Italia, ținta nu fusese încă atinsă, și fiecare gest politic și cultural n-avea alt scop decît apropierea cît mai rapid posibilă de unirea într-un singur corp statal a tuturor provinciilor aflate sub dominații străine. Astfel încît, în timp ce Occidentul produsese fenomenul Rimbaud, depășise apoi pe Mallarmé și, prin Apollinaire și Valéry (amîndoi debutează în 1913), se

românească și romantism era pur formală, pentru că, deși fenomenul romantic fusese consumat și depășit, era captat numai într-o măsură exterioară, retorică, și ignorat, voit sau inconștient, ca interioritate umană. De altfel, la noi Eminescu a fost ultimul poet care a îmbrăcat, odată cu haina romantică, și implicațiile ei profunde, poetice și filosofice. Cei care i-au urmat, pînă la Blaga și Barbu, au ignorat faptul că a scrie versuri înseamnă și a gîndi.

Realizarea unității interne, după aceea a unității politice, a reactualizat virulent sămănătorismul care, prin gîndirism, a continuat comerțul cu romantismul. (Între timp, în Italia, Ungaretti inaugura o nouă perioadă în poezie.) De astă dată, deși pasiunea pentru baladă și cîntec și-a păstrat înțietatea și, deși «bizantinismul» gîndirist – care l-a cucerit și pe Keyserling în timpul vizitei ce ne-a făcut-o atunci – ne-a conservat mai departe intactă mania pentru formă în dauna fondului, neoromantismul gîndirist a produs un fel de spontană necesitate de autocunoaștere care ne-a fost extraordinar de utilă.

Între 1923 și 1934, autohtonismul gîndirist, în evidență corespondență cu procesul realizării unității noastre interne, produce două fenomene poetice de importanță capitală: pe de-o parte, Lucian Blaga, adîncind și depășind gîndirismul, descoperirea complexul spiritual al omului românesc și trasa în poemul Drumul sfîntului (în volumul Lauda somnului, 1929) un adevărat itinerariu gnoseologic care pătrundea în miturile noastre originare și indica sensul adevăratei noastre drame – ciocnirea, încă neconsumată după două milenii, dintre mitologia păgînă și creștinism –, Ion Barbu descoperirea, pe de altă parte, un alt orizont interior, de structură mai recentă, însă nu mai puțin angajat, acela al întîlnirii, consumată în ultimele două veacuri în sufletul nostru colectiv, dintre permanenta tendință către Occident a culturii românești și suprastructura turco-fanariotă. (Joc secund apare în 1930). Atît Blaga, cît și Barbu, reliau o abandonată tradiție eminesciană, în sensul că redădeau poeziei eficacitatea ei ca instrument de cunoaștere. În afara acestei semnificații, nici o artă nu e, de altfel, valabilă.

E, aceasta, linia pe care încearcă să o continue culegerea de față. Cealaltă linie, etern regresivă, pe care s-a așezat neoromantismul românesc, de la Vlahuță și Coșbuc încoace, o duce mai departe, cu aceeași evidentă îndepărtare de esențele noastre românești și umane, poezia care se scrie azi în România. Volumul antologic intitulat Poezia nouă în R.P.R. (București 1954) e o întoarcere la un fel de sămănătorism de nuanță marxistă, lipsit pînă și de entuziasmul care justifica oarecum eroarea artistică în care se agita poezii noastre dinainte de primul război mondial. În România actuală, ca și în Rusia, poezia, ca și toate celelalte forme de expresie artistică, nu mai servește pentru a cunoaște, deși, în orice caz, este o cale de cunoaștere a spiritului către un adevăr mai mult sau mai puțin sesizabil, ci pentru a opri pe loc, pentru a îngheța faustic în timp o perioadă pe care o anumită grupare politică o confundă cu

ion

șeșueze
mîrșave
scut viața
'61, acest
ustificat
să, în nici
pentru un
a cel din
nimic de
semnat de
ecurității
a disponi-
călcarea
social.
în scrisul
ii scriitori
a acuzei
și cu un
fără voia
ebui să-și
în numele
comise.

N. F.

înțelege
alizarea
ul război
și care
e între
st frîntă
el logică,
adus la
a trăi în
te, de a
sau de a
exprima
teribilă
situația
noastră
u poezia
ntismul
toricist,
enerală
întarea
umai pe
și la
odus un
identale,
împla în
ia, cit și
tismul a
pînă la
Crocce și
în restul
popor în
idealuri
în Italia,
st politic
ierea cît
în singur
plate sub
timp ce
imbaud,
ollinaire
'913), se
ii poetice
de noi

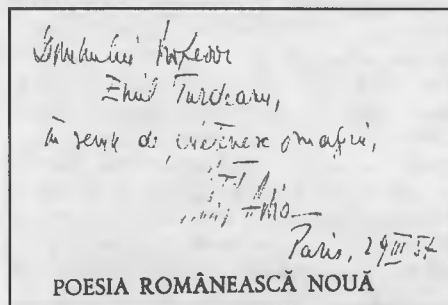
românească și romantism era pur formală, pentru că, deși fenomenul romantic fusese consumat și depășit, era captat numai într-o măsură exterioară, retorică, și ignorat, voit sau inconștient, ca interioritate umană. De altfel, la noi Eminescu a fost ultimul poet care a îmbrăcat, odată cu haina romantică, și implicațiile ei profunde, poetice și filosofice. Cei care i-au urmat, pînă la Blaga și Barbu, au ignorat faptul că a scrie versuri înseamnă și a gândi.

Realizarea unității interne, după aceea a unității politice, a reactualizat virulent sămănătorismul care, prin gîndirism, a continuat comerțul cu romantismul. (Între timp, în Italia, Ungaretti inaugura o nouă perioadă în poezie.) De astă dată, deși pasiunea pentru baladă și cîntec și-a păstrat înfîntatea și, deși «bizantinismul» gîndirist — care l-a cucerit și pe Keyserling în timpul vizitei ce ne-a făcut-o atunci — ne-a conservat mai departe intactă mania pentru formă în dauna fondului, neoromantismul gîndirist a produs un fel de spontană necesitate de auto-cunoaștere care ne-a fost extraordinar de utilă.

Între 1923 și 1934, autohtonismul gîndirist, în evidentă corespondență cu procesul realizării unității noastre interne, produce două fenomene poetice de importanță capitală: pe de-o parte, Lucian Blaga, adîncind și depășind gîndirismul, descoperirea complexului spiritual al omului românesc și trasa în poemul Drumul sfîntului (în volumul Lauda somnului, 1929) un adevărat itinerariu gnoseologic care pătrundea în miturile noastre originare și indica sensul adevăratei noastre drame — ciocnirea, încă neconsumată după două milenii, dintre mitologia păgînă și creștinism —, Ion Barbu descoperea, pe de altă parte, un alt orizont interior, de structură mai recentă, însă nu mai puțin angajat, acela al înfîlîririi, consumată în ultimele două veacuri în sufletul nostru colectiv, dintre permanenta tendință către Occident a culturii românești și suprastructura turco-fanariotă. (Joc secund apare în 1930). Atît Blaga, cît și Barbu, relatau o abandonată tradiție eminesciană, în sensul că redădeau poeziei eficacitatea ei ca instrument de cunoaștere. În afara acestei semnificații, nici o artă nu e, de altfel, valabilă.

E, aceasta, linia pe care încearcă să o continue culegerea de față. Cealaltă linie, etern regresivă, pe care s-a așezat neoromantismul românesc, de la Vlahuță și Coșbuc încoace, o duce mai departe, cu aceeași evidentă îndepărtare de esențele noastre românești și umane, poezia care se scrie azi în România. Volumul antologic intitulat Poezia nouă în R.P.R. (București 1954) e o întoarcere la un fel de sămănătorism de nuanță marxistă, lipsit pînă și de entuziasmul care justifică oarecum eroarea artistică în care se agită poezii noastre dinainte de primul război mondial. În România actuală, ca și în Rusia, poezia, ca și toate celelalte forme de expresie artistică, nu mai servește pentru a cunoaște, deci pentru a permite o normală evoluție a spiritului către un adevăr mai mult sau mai puțin sesizabil, ci pentru a oprimi pe loc, pentru a îngheța faustic în timp o perioadă pe care o anumită grupare politică o confundă cu infinitul, o consideră definitivă și, evident,

oamenilor adevărul atît de îndelung căutat. Poezia devine deci expresia unei eudemonii. Omului, posesor al adevărului, nu-i mai rămîne decît să-și exprime bucuria de a se ști satisfăcut, sau să ironizeze pe cei ce continuă a se strădui în întuneric, dincolo de frontierele paradisului. A poetiza înseamnă, astfel, a cînta. E ceea ce fac cei 37 de poeți din Antologia menționată. Siliți a renunța la cunoaștere, cîntă falsa bucurie de a fi în poezia celui mai perfect instrument de cunoaștere. Evident, acest instrument e politic. Adevărul cunoscut devine

relativ, iar cîntecele adunate în Antologie apar dintr-odată ca o penibilă reprezentare a unei situații false: poeții din România cîntă un entuziasm care nu există. Pentru a realiza artistic acest tur de forță, se văd obligați a folosi o formă și un limbaj poetic ieșit din timp, depozat de orice semnificație artistică. Astfel parte din poezii prezente în Antologia R.P.R. mînuiau, între 1934 și 1944, un instrument poetic valabil și actual, și reușiseră — mă refer la Eugen Jebeleanu, Maria Banuș, Mihai Beniuc, Miron Radu Paraschivescu — să se desprindă din psihoza politică a celui deceniu. Poezia lor era, sau tindea să fie, o poezie nouă. Pentru a cînta marxismul și entuziasta trădare a cunoașterii, au trebuit să se întoarcă cu cincizeci de ani în urmă. Antologia are, din această cauză, un aspect de dezolantă unitate și pare scrisă de un singur poet.

Marxismul e un romantism. În mod fatal, expresia lui poetică e anacronică. De altfel, numai într-o țară în care cunoașterea, sub toate formele ei, e obligatoriu politică, arta e nevoită să se pună în ritm cu doctrina oficială a Statului, să colaboreze la o întreprindere cu care nu are nici o afinitate. Cînd cineva poate scrie: «Dă-mi mîna să dărimăm abatoarele / istoriei», absurdul e nu numai poetic, dar și politic-normativ. În țările libere arta are o misiune de avangardă, de căutare și de investigație. Ea nu glăsează o stare sau un regim politic, care, nefiind decît o consecință a unei evoluții spirituale în permanentă mișcare, nu poate pretinde a reprezenta adevărul absolut, ci numai a-l întruchipa în mod parțial și trecător.

Iată de ce, în măsura corectă în care poezii cuprinși în volumul de față și-au dat seama că poezia e cunoaștere, deci permanentă căutare, au renunțat să accepte și, deci, să cînte. În acest sens, poezia lor înseamnă, nu o culme, ci un efort. Siliți de exil să se integreze într-o «situație limită», ei nu pot accepta riscul de a cerceta, și de a exprima apoi, tragicul contact al fiecăruia cu adevărul întrevăzut.

Cînd poezia renunță la idealuri, cînd părăsește piața publică și nu mai e decît dialog între om și mister, atunci, ieșită dintre trompete, steaguri și aplauze, redevine

dacă nu e dispus să însoțească pe poet, să se lupte, să simtă cu el brațele nemiloase ale inamicului încolăcindu-l de pretutindeni. Nu totul e claritate de cristal, nici în noi, nici în relațiile noastre cu lumea care ne-nconjoară. Numai oprimați de o poruncă, ne putem permite lașitatea de a cînta, de a cînta fals, pentru că nici una din notele pe care le emitem nu coincide cu ceva just, adevărat sau pur. Sunt notele unei false adeziuni la o veselie impusă, însă impostura e ușor de recunoscut, așa cum se înfîmple cetind optimiste poeme din Antologia made in R.P.R., în paginile căreia nici un vers nu sună just, pentru că nici unul nu exprimă durerea. E greu de crezut că toți poeții din România de azi s-au împăcat brusc cu postulatele condiției umane și au relegat durerea între amintirile epocii burgheze.

Poemele din volumul de față au cel puțin meritul de a fi fost scrise dincolo de orice baricadă. Chiar și exilul în sine, a cărui obsesie planează peste paginile Antologiei de la Buenos Aires, de acum cinci ani, a încetat de a ne mai scutura, romantic, cunoștințele. Orice om e, într-un fel, un exilat. Nu mai e vorba de a lua poziție împotriva unei realități exterioare, a cărei veche proiecție interioară e mult mai cumplită și mai fără soluție. Cine se desprinde de istorie, sau cine reușește să-i acorde o importanță minimă, redusă la o limită de timp pe care nici un coșmar politic nu o poate depăși, devine conștient de faptul că acest exil, ca afitea altele înregistrate de istorie, e un eveniment tranzitoriu, legat de timp și deci nedurabil. Mai aproape de noi se află alte amenințări și alte necunoscute, peste care poezia românească nu s-a mai aplecat de mult. După Eminescu, Blaga și Barbu, o nouă etapă se deschide cu noi.

Suntem puțini și singuri. Vocabularul nostru se reînnoiește cu greutate, smulși cum suntem din pămîntul limbii, rămas departe. Însă tocmai aici, în această miraculoasă înnoire de limbaj stă, cred, meritul cel mai mare al cărții acesteia. O nouă poezie românească își schițează prezența, nu în spațiul natural al limbii române, unde noutatea e interzisă, ci între tentații străine, acolo unde poezia românească a putut să iasă la lumină, chiar dacă sunt foarte puțini la număr cei care o pot vedea în această lumină și-i pot descifra semnificația.

Desigur că influențele la care fiecare din noi a fost supus, în cadrul cultural în care fiecare trăiește și scrie, sunt importante și vizibile, însă nu împiedică pe nimeni să evolueze către o soluție personală. E mai natural să fii în contact debitor cu Eliot, Ungaretti, Jouve sau Erza Pound, decît într-o ciudată și stingheritoare legătură cu Alecsandri sau Coșbuc. Poezia e creațiune, plămuire de noi și infinite forme de viață, din care numai una va fi aleasă și trăită de oameni, însă această una trebuie să fie intuită de cineva. Nimeni nu va descoperi-o căutînd în urmă.

Nu e locul să procedez aici — exilul înseamnă lipsă de spațiu — la exegeza poemelor din paginile ce urmează. Las aceasta pe seama criticilor. Ceea ce îmi permit să prăzind cetitorului e participarea, fără prejudecați, la drama care, întorcînd paginile ce-l despart de prima poezie, îl va face să redea poeziei un înțeles lipsit de echivocuri. Un înțeles care

curent poetic în exil. Excluderea curentului tradiționalist din paginile de față, nu implică o atitudine critic exclusivistă, ci numai o precizare de poziție.

Până în 1944 – și mai ales în anii războiului și în perioada care l-a precedat – poezia românească a urmat o linie mai degrabă regresivă, legată de cîntec și de reprezentare. Între 1934 și 1944, România a fost silită de împrejurări să trăiască politic, în așa măsură încît poezia s-a desfășurat în general sub presiunea politicului, care a impus sensibilității poetice stilul său agoral, modalitatea sa publică, exterioară, de a fi. S-au cîntat deci, ad usum delphicum aut populi, participările noastre la anumite întreprinderi politice sau războinice, s-au versificat angajările noastre cetățenești, spontane sau obligatorii, durerile sau entuziasmele noastre naționale, și s-a lăsat în umbră participarea noastră personală la evoluția acelor esențe umane care nu încep în paginile istoriei, însă care reprezintă fundalul invizibil al acesteia. Antrenați de viața pasională a cetății, poeții au reluat firul romantic, sămănătorist, fir care venea dintr-un trecut la fel de exterior și de dramatic ca și prezentul, și au istoricizat poezia, obligînd-o a se supune unei tradiții care pretindea să impună, în 1934, forme valabile la 1848, la 1877, sau în prezia lui 1916. Am trăit astfel o întoarcere minoră, foarte explicabilă din punct de vedere politic, însă dăunătoare din punct de vedere poetic și neesențială din punct de vedere uman.

noastră în istorie. Dacă la 1848 poezia noastră se afla la același nivel de preocupări cu poezia din Europa occidentală – romantismul cîntăreț, idealist, folcloric sau istoricist, reprezenta atunci o tendință generală europeană, și coincidea cu frămîntarea politică și socială care nu ne privea numai pe noi – către sfîrșitul veacului trecut și la începutul veacului nostru s-a produs un desnvel între noi și restul culturii occidentale, fenomen asemănător cu ceea ce se întîmpla în Italia la aceeași epocă. Afît în România, cît și în Italia, pe nuanțe diferite, romantismul a acompaniat liberalismul oficial pînă la D'Annunzio, în poezie, și pînă la Croce și Gentile, în filosofie. În timp ce în restul Europei situația internă a fiecărui popor în parte se consolidase în jurul unor idealuri naționale, la noi, și în mare măsură în Italia, fînta nu fusese încă atinsă, și fiecare gest politic și cultural n-avea alt scop decît apropierea cît mai rapid posibilă de unirea într-un singur corp statal a tuturor provinciilor aflate sub dominații străine. Astfel încît, în timp ce Occidentul produsese fenomenul Rimbaud, depășise apoi pe Mallarmé și, prin Apollinaire și Valéry (amîndoi debutează în 1913), se îndrepta către realizarea unei expresii poetice desfăcute cu totul de romantism, – la noi, Vlahuță și Coșbuc continuau să exploateze aceleași teme pe care le exploatare Alecsandri, sau cum era Vlahuță, storceau din Eminescu o inexpressivă și arhaică beție de cuvinte.

Însăși legătura dintre această poetică

și suprastructura turco-ianarota. (Jocul apare în 1930). Afît Blaga, cît și Barbu, reluau o abandonată tradiție eminesciană, în sensul că redădeau poeziei eficacitatea ei ca instrument de cunoaștere. În afara acestei semnificații, nici o artă nu e, de altfel, valabilă.

E, aceasta, linia pe care încearcă să o continue culegerea de față. Cealaltă linie, etern regresivă, pe care s-a așezat neo-romantismul românesc, de la Vlahuță și Coșbuc încoace, o duce mai departe, cu aceeași evidentă îndepărtare de esențele noastre românești și umane, poezia care se scrie azi în România. Volumul antologic intitulat Poezia nouă în R.P.R. (București 1954) e o întoarcere la un fel de sămănătorism de nuanță marxistă, lipsit pînă și de entuziasmul care justifica oarecum eroarea artistică în care se agitau poeții noștri dinainte de primul război mondial. În România actuală, ca și în Rusia, poezia, ca și toate celelalte forme de expresie artistică, nu mai servește pentru a cunoaște, deci pentru a permite o normală evoluție a spiritului către un adevăr mai mult sau mai puțin sesizabil, ci pentru a opri pe loc, pentru a îngheța faustic în timp o perioadă pe care o anumită grupare politică o confundă cu infinitul, o consideră definitivă și, evident, fericită, adică deplin realizată.

Înțeleasă astfel, poezia nu mai poate servi ca instrument de cunoaștere, deoarece la cunoaștere s-a ajuns, în mod absolut și definitiv, prin intermediul cîtorva genii tutelare care au scutit pe poeți de efortul cunoașterii și au oferit

Literatura română în exil

(umare din pag. 25)

Apoi, în ultimă analiză, Dl. Eliade ne furnizează în prefața sa aceeași paranteză, pentru a ne aminti că un „anacronism” aparent față de Euripide și de clasicism nu implică neapărat o revalorificare a mitului elin prin creștinism. Concepțiile arhaice amintite nu sînt creștine: ele sînt mai vechi decît Euripide și decît clasicismul; față de ele, Euripide ar putea să pară „anacronic”. Dar, evident, toate aceste „anacronisme” sînt fără valoare, deoarece avem de a face cu un mit și mitul poate fi revalorificat la orice nivel spiritual, fără ca vreodată să devină „anacronic”, tocmai pentru că nu are nici o legătură cu Chronos. Mitul aparține lui Aion, adică Marelui Timp arhetipal, adică Eternității.

Împărțită în trei acte, tragedia lui Mircea Eliade se desfășoară pe malul mării, în vecinătatea portului Aulida. În timpul acțiunii, autorul intervine cu un factor psihologic impresionant. Se aude șuieratul vîntului, o furtună înspăimîntătoare intervine ca personaj aparte. Ea nu pare deloc un fenomen natural. îndărătul ei, se bănuiește o voință fermă. În acest tablou, doar două personaje sînt prezente: furtuna și masa de oameni, înspăimîntați din cauza ei. Chiar de la început, dialogul păstrează amprenta unei limbi clare, expresie a unui popor care a moștenit, prin intermediul Bizanțului, „gustul perfecțiunii intelectuale și neacceptarea confuziei”, trăsătură definită deja cu atîta precizie de Renan, în a sa Rugăciune pe Acropole, ceea ce face și autorul pentru mitul elin, povestit – fără îndoială – la altă epocă a istoriei și de un Euripide al timpurilor moderne, pentru că Mircea Eliade acesta este.

H. R.

Colaborările propriu-zise, puse sub semnătura lui Mircea Eliade în paginile acestei publicații culturale franceze cu deschidere europeană, din

anii '50, poartă și ele pecetea perspectivei de sinteză, în lumina căreia sînt elaborate.

În ianuarie 1952 Eliade relua în *La Revue de Culture Européenne* (nr. 2) un text pe care îl publicase anterior în periodicul *Comprendre* (Venise, mai 1951) și, de asemenea, în limba română, în coloanele *Tribunei* londoneze din exil (1952). E vorba de *Europa și Cortina de fier*, un escur istoric și cultural în destinul estic al continentului nostru. El pune astfel în relație contradictorie invaziile arabe din occidentul medieval (cu influențele aferente, stimulative intelectuale, artistice și științifice), cu năvălirile musulmane și slave din aceeași perioadă, în contextul bizantin al estului. Totodată, studiul eliadesc disociază *civilizația burgului* de cea a stepei, sprijinindu-se pe tezele lucrării lui René Grousset, *l'Empire des Steppes*, dar se distanțează nuanțat de ele prin diferențierile subtil operate între tipul de *nomadism asiatic* și *civilizațiile tradiționale pastorale* și *agrare* de sorginte carpatică și sud-est europeană. Pentru Eliade aberația *cortinei de fier* devine una dintre erorile acceptate ale vestului, care cedează „barbariei” asiatice – după cum s-a văzut, vreme de aproape o jumătate de veac – ținuturile răsăritene ale Europei, fenomen de expansiune teritorială, „foame de spațiu” ce nu se justifică nici măcar prin considerente de ordin religios, fiindcă țări catolice ca Polonia, Cehia, Ungaria, „coexistau” după cortină, într-un bloc militar, economic și politic, cu cele ortodoxe și bizantine ale sud-estului. Concluzia lui Eliade pune în discuție însăși *ordinea europeană* de după cel de al doilea război mondial, observîndu-i fisurile și contradicțiile, ce o fac, tocmai în lumina dezideratelor unității europene, inacceptabilă.

În numărul următor, din mai 1952, al aceleiași publicații, sub titlul *Le Symbolisme du „Centre”*, Mircea Eliade încredințează un fragment, mai bine zis un capitol, din cartea sa aflată atunci sub tipar, în colecția „Les Essais” a

Editurii Gallimard, *Images et Symboles*, pentru ca ulterior, în numărul 6, în cel de al doilea trimestru al anului 1953, să reia în versiune franceză, mai amplu său studiu, în trei părți, *Căderea în istorie*, publicat între octombrie și decembrie 1952, în revista românească din exil, *Îndreptar*. Plecînd de la conceptul blagian al „sabotării istoriei”, Mircea Eliade își dezvoltă teza coborîrii în timp, a intrării dintr-o viziune cosmică într-o existență istorică, adică dintr-o stare etern-sacrală într-una profan-conjuncturală, cea a evenimentului și a evenimentialului. El vede *căderea în istorie* ca pe o *cădere din cosmos*, așadar ca pe o *„dramă ecumenică”*. Ideea finală și esențială a demersului său eseistic privește, mai ales, anularea conjuncturalului, capacitatea de a ieși din eveniment și a te ridica spre esență.

Problematica abordată de Mircea Eliade, în publicația pe care o analizăm aici, are un anumit *crescendo* al dezbaterii ideatice, mergînd de la o chestiune de „politică” europeană a culturii spre definirea spirituală a tipologiei *centrului*, ca expresie a căutării obîrșiei și a structurării conceptului de *patrie* în înțeles de permanență, pînă la configurarea unei viziuni specifice asupra filosofiei istoriei. Există în toate aceste intervenții ale sale o anume reprezentativitate românească, un anume sistem programatic de înfățișare a *tezelor naționale* de care Eliade se face responsabil pe întregul parcurs al exilului său anticomunist, în Franța, și *La Revue de Culture Européenne* este o certă dovadă în acest sens.

Pe cu totul alt plan, publicația în cauză cuprinde încă o serie de *note și comentarii eliadești* în margini de cărți, uitate în paginile revistei, texte care pot indica lecturile și preocupările savantului din etapa respectivă. Le înregistrăm nu doar bibliografic, aducându-le în actualitate și observînd totodată tehnica impecabilă a recenzării, știința rară de a reține și a dezbate esențialul în puține rînduri.

Nicolae FLORESCU

și suprastructura turco-fanariotă. (Joc secundar apare în 1930). Atât Blaga, cât și Barbu, reluau o abandonată tradiție eminesciană, în sensul că redădeau poeziei eficacitatea ei ca instrument de cunoaștere. În afara acestei semnificații, nici o artă nu e, de altfel, valabilă.

E, aceasta, linia pe care încearcă să o continue culegerea de față. Cealaltă linie, etern regresivă, pe care s-a așezat neoromantismul românesc, de la Vlahuță și Coșbuc încôace, o duce mai departe, cu aceeași evidentă îndepărtare de esențele noastre românești și umane, poezia care se scrie azi în România. Volumul antologic intitulat *Poezia nouă în R.P.R. (București 1954)* e o întoarcere la un fel de sămănătorism de nuanță marxistă, lipsit pînă și de entuziasmul care justifică oarecum eroarea artistică în care se agitau poeții noștri dinainte de primul război mondial. În România actuală, ca și în Rusia, poezia, ca și toate celelalte forme de expresie artistică, nu mai servește pentru a cunoaște, deci pentru a permite o normală evoluție a spiritului către un adevăr mai mult sau mai puțin sesizabil, ci pentru a opri pe loc, pentru a îngheța faustic în timp o perioadă pe care o anumită grupare politică o confundă cu infinitul, o consideră definitivă și, evident, fericită, adică deplin realizată.

Înțeleasă astfel, poezia nu mai poate servi ca instrument de cunoaștere, deoarece la cunoaștere s-a ajuns, în mod absolut și definitiv, prin intermediul cătorva genii tutelare care au scutit de efortul cunoașterii și au oferit

numai într-o țară în care cunoașterea, sub toate formele ei, e obligatoriu politică, arta e nevoită să se pună în ritm cu doctrina oficială a Statului, să colaboreze la o întreprindere cu care nu are nici o afinitate. Cînd cineva poate scrie: «Dă-mi mîna să dărimăm abatoarele / istoriei», absurdul e nu numai poetic, dar și politic-normativ. În țările libere arta are o misiune de avangardă, de căutare și de investigație. Ea nu glosează o stare sau un regim politic, care, nefiind decît o consecință a unei evoluții spirituale în permanentă mișcare, nu poate pretinde a reprezenta adevărul absolut, ci numai a-l întruchipa în mod parțial și trecător.

Iată de ce, în măsura corectă în care poeții cuprinși în volumul de față și-au dat seama că poezia e cunoaștere, deci permanentă căutare, au renunțat să accepte și, deci, să cînte. În acest sens, poezia lor înseamnă, nu o culme, ci un efort. Siliți de exil să se integreze într-o «situație limită», ei nu pot accepta riscul de a cerceta, și de a exprima apoi, tragicul contact al fiecăruia cu adevărul întrevăzut.

Cînd poezia renunță la idealuri, cînd părăsește piața publică și nu mai e decît dialog între om și mister, atunci, ieșită dintre trompete, steaguri și aplauze, redevine sumbră. Misiunea ei nu mai e de a entuziasma, iar întrebările pe care le pune, nu mai au răspunsuri optimiste. Nici Homer nu era vesel. Coborîrea spre adîncul din noi se face fără torțe. O luptă surdă se dezlănțuie în întunec, pe care greu o poate urmări cineva din afară,

O nouă poezie devine schițată prezența, nu în spațiul natural al limbii române, unde noutatea e interzisă, ci între tentații străine, acolo unde poezia românească a putut să iasă la lumină, chiar dacă sunt foarte puțini la număr cei care o pot vedea în această lumină și-i pot descifra semnificația.

Desigur că influențele la care fiecare din noi a fost supus, în cadrul cultural în care fiecare trăiește și scrie, sunt importante și vizibile, însă nu împiedică pe nimeni să evolueze către o soluție personală. E mai natural să fii în contact debitor cu Eliot, Ungaretti, Jouve sau Erza Pound, decît într-o ciudată și stingheritoare legătură cu Alecsandri sau Coșbuc. Poezia e creațiune, plămuită de noi și infinite forme de viață, din care numai una va fi aleasă și trăită de oameni, însă această una trebuie să fie intuită de cineva. Nimeni nu va descoperi-o căutînd în urmă.

Nu e locul să procedez aici – exilul înseamnă lipsă de spațiu – la exegeza poemelor din paginile ce urmează. Las aceasta pe seama criticilor. Ceea ce îmi permit să pretind cetitorului e participarea, fără prejudecăți, la drama care, întorcînd paginile ce-l despart de prima poezie, îl va face să redea poeziei un înțeles lipsit de echivocuri. Un înțeles care începe să fie uitat.

Mulțumesc prietenului Aurel Răuță pentru sprijinul ce mi l-a dat și fără a cărui călduroasă înțelegere, apariția acestui volum nu ar fi fost posibilă.

Vintilă HORIA

Editurii Gallimard, *Images et Symboles*, pentru ca ulterior, în numărul 6, în cel de al doilea trimestru al anului 1953, să reia în versiune franceză, mai amplu său studiu, în trei părți, *Căderea în istorie*, publicat între octombrie și decembrie 1952, în revista românească din exil, *Îndreptar*. Plecînd de la conceptul blagian al „sabotării istoriei”, Mircea Eliade își dezvoltă teza coborîrii în timp, a intrării dintr-o viziune cosmică într-o existență istorică, adică dintr-o stare etern-sacrală într-una profan-conjuncturală, cea a evenimentului și a evenimentialului. El vede *căderea în istorie* ca pe o *„dramă ecumenică”*. Ideea finală și esențială a demersului său eseistic privește, mai ales, anularea conjuncturalului, capacitatea de a ieși din eveniment și a te ridica spre esență.

Problematica abordată de Mircea Eliade, în publicația pe care o analizăm aici, are un anumit *creșcend* al dezbaterei ideatice, mergînd de la o chestiune de „politică” europeană a culturii spre definirea spirituală a tipologiei *centrului*, ca expresie a căutării obîrșiei și a structurării conceptului de *patrie* în înțeles de permanență, pînă la configurarea unei viziuni specifice asupra filosofiei istoriei. Există în toate aceste intervenții ale sale o anume reprezentativitate românească, un anume sistem programatic de înfățișare a *tezelor naționale* de care Eliade se face responsabil pe întregul parcurs al exilului său anticomunist, în Franța, și *La Revue de Culture Européenne* este o certă dovadă în acest sens.

Pe cu totul alt plan, publicația în cauză cuprinde încă o serie de *note și comentarii eliadești* în margini de cărți, uitate în paginile revistei, texte care pot indica lecturile și preocupările savantului din etapa respectivă. Le înregistram nu doar bibliografic, aducîndu-le în actualitate și observînd totodată tehnica impecabilă a recenzării, știința rară de a reține și a dezbate esențialul în puține rînduri.

Nicolae FLORESCU

Securi...

(urmare din pag. 12)

comună se învecinează, în poezia sa, cu furia și sarcasmul”.

Încă din 1945 începea proaspătul, pe atunci, laureat al premiului „Forum”, cortegiul contestărilor și zizaniilor autohtone. A urmat episodul „crizismului” (reconstituit recent în paginile *Apostrofului*), ținturi după ținturi, care mai de care mai absurde, la stîlpu infamiei. Și „tradiția” merge mai departe. Balcanismul oribil supraviețuiește favorizat, cum rezultă, de obscuritățile tranziției.

Post-scriptum

Textul de mai sus era predat Jurnalului literar, cînd România literară redeschidea „dosarul” Caraiun cu două ample texte, prezentate drept rapoarte către Securitate ale năpăstuitului poet. „Rapoarte” este un fel de a spune, fiindcă au mai curînd aspectul unor portrete față-profil – e drept extrem de caustice, executate cu pana îmbibată de un acid corosiv la culme, devastator – a căror maliție trădează puternica subiectivitate a scriitorului, pornit să brodeze imaginar în jurul unor persoane reale doar prin nume. „Modelele” aidoma devin pretexte pentru un exercițiu, s-ar zice, de tipologie literară, împins pînă la o veritabilă închipuire de destine, tocmai bune de a intra în țesătura unui posibil roman „cu cheie”. Efectiv, elementele de autentică biografie, cite supraviețuiesc în acele pagini, sunt coplesite de „potriveli”, „conexiuni” și „aranjamente” datorate ficțiunii pure, ca în orice proces de filtrare a realității și transfigurare în scop de a obține efecte artistice. Stilul însuși poartă amprenta intenționalității de a „compune” după exigențele literaturii.

Dacă aceste pagini vor fi fost comandate și obținute, desigur, prin șantaj, e puțin probabil ca ele să fi răspuns așteptărilor

celor ce manipulau informația brută, infamantă, nimic altceva. Ori, pe lângă procentul ridicat de „literatură”, textele neîmblinziului prizonier de conștiință culminau cu un vitriolant rechizitoriu la adresa incapacității tocmai a serviciilor de urmărire polițienească. Pe de o parte, „comanditarii” erau duși cu vorba, li se servea o proză încărcată de nuanțe și implicații ce le incurca mai mult mintea și așa nu prea dată cu subtilitățile, iar, pe de altă parte, li se administra un perlaș foarte aproape de ridiculizare. Trebuia slujbașilor acelor infame servicii de teroare publică o totală candoare intelectuală ca să nu sesizeze cum stau tratați de sus, cu o strivitoare aroganță, asemenea unor lepădături sociale, ahtiate să scoțosească prin guoaiele bietelor existențe aflate la cheremul lor. Mai surprinzător este că, astăzi, prezentatorul textelor în cauză, cîrtiți prin întunecatele unghere, procedează după aceeași mentalitate detestabilă, rudimentară, hingherească.

„Cazul” Craion prezintă imprevizibile simetrii cu „cazul” Ignazio Silone. Relativ recent, revista Nuova Istoria Contemporanea da în vileag documente de arhivă ce ar pune pe autorul celebrului roman Fontamara, cîndva biblie a stîngii europene, în postură de „indic”, „colabo” al regimului mussolinian. Rețeaua ar fi fost mai cuprinzătoare: Pirandello, Marinetti, Gentile, Bontempelli, tot nume sonore, pînă la Vasco Pratolini și Alberto Moravia, găsiți pe diverse liste, mai mult sau mai puțin stipendiați, rocolași, utilizați. Dar cu cîtă precauție sunt etalate eventualele legături, fără incriminări și discreditări grosolane, cu o strictă grijă de a nu risca afirmații și categorisiri infirmate de rezultate ale cercetărilor abia în curs și, oricum, pe un teren lunecos, minat de machiavelismele aparatului autoritar, ca și la noi.

Geo ȘERBAN

Despre revoluționari și tehnicii artistice din secolul XX

Antrenată cum m-am arătat, în alt număr al Jurnalului literar, în argumentația cu privire la tehnica deschisă a clasicilor, nu pot ignora desfășurarea analitică a lui Michel Butor din Répertoire, privind unii scriitori ai secolului XX, recunoscători ca revoluționari ai tehnicii artistice. Cercul asociațiilor se amplifică datorită mobilității speculative a acestui „cerebral estet” care, în eseurile despre „moderni” se sprijină pe bogata sa experiență anterioară, mai mult sau mai puțin îndepărtată. Mă opresc aici la James Joyce și la Raymond Roussel.

Printre procedeele lui Joyce de a-și îmbogăți vocabularul, Butor semnalează ortografia cuvintelor pentru a exprima particularități de pronunțare ale diferitelor personaje, cu experimentările lui Balzac atunci când îl pune pe Nucingen să vorbească. Un alt procedeu este acela al folosirii cuvintelor compuse, nu prin juxtapunere, ci prin contracție. Acesta constituie, așa cum reiese din eseu Esquisse d'un seuil pour Finnegans, „aventura” limbajului din Finnegans Wake și determină întreaga organizare a cărții, amintind pe Lewis Carroll.

Butor asociază romanele Ulisses și Finnegans Wake, trecând de la analiza formei la logica lor interioară, două opere capitale: Hamlet și Scienza nuova. Toată dialectica lui Ulysses, susține el, gravitează în jurul problemei raportului dintre tată și fiu. O amplă demonstrație dezvăluie ca posibilă apropierea lui Stephen Dedalus de nefericitul prinț danez. În continuare, Butor identifică în strălucitele replici ale lui Stephen, dintr-o conversație purtată într-o bibliotecă, interpretarea personală dată de Joyce tragediei shakespeariene. În versiunea scriitorului irlandez, nu straniul prinț, ci spectrul bătrînului rege este purtătorul de cuvânt al lui Shakespeare, motiv pentru Michel Butor să se lanseze într-o suită de ipoteze contradictorii, pe tema: cine este adevăratul interpret al ideilor lui Joyce – Stephen ori Bloom, sprijinindu-se pe elemente biografice furnizate din plin de Joyce însuși, pe parcursul întregii sale opere. Imaginea lumii din Finnegans Wake este reconstituită în partea a doua a eseului Petite croisière préliminaire à une reconnaissance de l'archipel Joyce pe scheletul

Michel Butor de a statornici raporturi rațional articulate între creații aparținând unor epoci afite de diferite și afite de distanțate în timp. Asociațiile îi concentrează revelator ideea fundamentală a eseurilor că arta contemporană nu poate fi sărăcită de zestrea de secole a umanității care, la rîndul său, anticipează tehnica epocii contemporane.

Dacă Michel Butor pune accentul observațiilor sale asupra înțelesului activ al tehnicii artistice ca implicând revelații acute pentru modernitatea unor scriitori ca Balzac, cu atât mai fertil îi apar inventarul procedeele tehnice pentru definirea originalității individuale a artiștilor epocii sale. Cu precizarea că la el noțiunea nu s-a degradat într-un clișeu.

Sur les procédés de Raymond Roussel debutează cu câteva fraze ce pot fi privite ca pe o repudiere programatică a teribilismelor strict formale. După ce îl citează pe autorul admirat de André Breton pentru fondul operei sale de „aventură alchimistă”, mai bine zis după ce prezintă soluțiile imprevizibile din Comment j'ai écrit certains de mes livres, Butor se întreabă: „Oare acest vis extraordinar nu este doar rezultatul unei ingenioase mașinării care se învîrtește în gol? Iar dacă așa stau lucrurile, înseamnă că visul nu poate comunica nimic. O clipă te poate amuza ciudatul arabesc, produs ca jocurile de ape, dar numai o clipă, fiindcă a căuta un sens ori un gînd aici ar fi zadarnic.” Butor a scris eseu ca să clarifice nedumerirea cuprinsă în întrebarea de mai sus. E vorba de „originea mecanică” a scrierilor lui Raymond Roussel, dezvăluită de el în volumul citat, ambiția de a concepe o carte bazîndu-se pe un singur vers din Victor Hugo, adaptînd literaturii procedeele lui Haendel care, aproape orb, cu ajutorul unei fraze inițiale și colaborarea ingenioasă a hazardului, a compus „mecanic” muzica pentru Oratorio vesper. Butor surprinde ceea ce este esențial la Raymond Roussel, faptul că este solicitat de cuvinte și are orgoliul să le prefacă, să le extindă granițele înțelesurilor inițiale, pînă ce obține exact contrariul lor, cu conștiința creatorului și nu cu ușurătatea unui experiment. Impressions d'Afrique și Locus solus sunt folosite în demonstrația că „efectul hazardului complice”, factura „halucinatorie”

două pagini, care la prima vedere pare de neînțeles, deși după o cercetare mai atentă ne dăm seama că acolo se află, de fapt, toate temele care vor fi ulterior dezvoltate: conversația celor două domnișoare, intrarea lui Bloom și monologul său, intrarea altor personaje. Toate aceste voci se alătură între ele în contrapunct, evoluează imitîndu-se unele pe altele, ritmate de o baterie de onomatopee pînă la nota finală...” Există, prin urmare, o muzică interioară a conținutului, care are un rol rapid pentru arhitectura și stilul operei, asigurîndu-i mișcarea ei adecvată.

Ca și în eseu despre Raymond Roussel, și în analiza procedeele lui Joyce, Butor este preocupat să-și convingă cititorii că scriitorul „modern” nu își concepe opera la voia întâmplării, ci respectînd o strictă logică interioară, și că tot ce este „haos” ori „hazard”, subiect al atîtor controverse în critica literară, reprezintă doar o impresie de moment. De aceea unui roman ca Finnegans Wake îi relevă schema geometrică: „Lectura lui Finnegans Wake poate fi începută de oriunde.” Pentru a marca mai bine acest procedeu, Joyce își începe cartea din mijlocul unei fraze și o termină în mijlocul alteia, care are legătură cu prima, ansamblul formînd un cerc. Așa cum se prezintă, cartea are un început, un corp central și un sfîrșit. Structura este lineară. Ei i se suprapune o alta circulară. Eselu se încheie cu istoria lui Finnegans expusă în „succesiunea lineară” a capitolelor, nu mai înainte ca să-i fie amintită „unitatea de ritm, de ton, de stil și de tematică”.

Dacă în eseurile despre „clasicii” apare uneori ideea că operele lor se cer descifrate, ca urmare a convingerii că realitatea este o enigmă care sporește pe măsură ce este descoperită, în eseurile despre „moderni” se întîlnește observația că cititorul se află în fața unor texte greu de înțeles. Butor semnalează dificultatea de a pătrunde înțelesul operelor moderne, socotind o însușire a autorilor de a crea „texte absconse”. „Ține de însăși esența acestei cărți faptul de a nu o putea citi și înțelege decît foarte greu și treptat”, spune despre Finnegans Wake. După ce este nevoie de cineva care să faciliteze lectura și înțelegerea unor asemenea romane, Butor luîndu-și asupra sa această misiune. În general, dificultatea operelor moderne, pentru înfrîngerea căreia este nevoie de o „cheie” („... titlul Ulysses este o cheie dată de Joyce pentru pătrunderea în secretele creației sale”) sau, mai bine zis, motivul acestei dificultăți trebuie căutat în neliniștea și uzura lumii contemporane, care creează o atmosferă de haos și coșmar reflectată de asemenea opere. „Istoria este un coșmar din care încerc să mă trezesc”, declară Stephen Dedalus în Ulysses. „Metodele de

Post scriptum la Anul Blasco Ibanez

La 6 noiembrie apărea în ziarul *El Pueblo* prima ediție a romanului *La Barraca* (Casa blestemată), ce avea să-i aducă scriitorului Vicente Blasco Ibanez recunoașterea internațională. La împlinirea a o sută de ani de la publicarea capodoperei creației blaschiene, autoritățile locale ale orașului său natal, Valencia, împreună cu Universitatea Studi General și Ministerul Educației și Culturii din Spania au organizat primul congres internațional dedicat personalității scriitorului valencian în perioada 23-27 noiembrie 1998.

Intenția participanților a fost aceea de a reconsidera bogata și variata operă literară a prodigiosului scriitor, rămas pe nedrept în conul de umbră al istoriei. S-au conturat traiectoria intelectuală, personalitatea literară, angajamentul politic asumat de scriitor, într-un context istoric zbuciumat, plin de evenimente care au marcat istoria Spaniei la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX. În loc de concluzii s-au lansat întrebări al căror răspuns rămâne a fi finalizat și judecat din perspectiva epocii pe care o trăim. Cît anume din opera lui Blasco Ibanez se mai citește astăzi? Răspunde ea cerințelor estetice ale publicului actual? Există astăzi în Spania și în lume figura intelectualului povestitor, în tradiția lui Blasco Ibanez? Este acceptabilă distincția dintre literatura ca artă și literatura populară sau populistă, adresată maselor largi de public? Sau, unde se termină realismul și unde începe naturalismul în romanul *Casa blestemată*? Astfel, s-a dovedit că după un secol opera lui Blasco Ibanez continuă să suscite interes, controverse, puncte de vedere diferite. Interpretarea ei rămâne deschisă noilor generații de cititori ai fenomenului literar.

Opera lui Blasco Ibanez s-a bucurat de un imens succes de public, a fost tradusă în nenumărate limbi, a fost ecranizată. Romanele sale pot fi grupate pe mai multe tematici: romane care tratează tema războiului, *Cei patru cavaleri ai apocalipsului*, *Mare nostrum*, romane cu „tendință socială”, *Crama*, *Intrusul*, *Hoarda*, *Catedrala*, romane psihologice, *Morții porcnesc*, romane de aventuri, *Paradisul femeilor*, *Regina Calafia*, cărți de călătorii, *În țara artei*, *Călătoria în jurul lumii a unui scriitor*; dar cele mai reprezentative, cele mai valoroase sunt romanele regionale, cele aparținând ciclului valencian, *Casa blestemată*, *Floare de mai*, *Trestie și noroi*, *Orez și tartana*, *Printre portocali*.

Viața lui Blasco Ibanez poate constitui ea însăși un subiect de roman. S-a implicat activ în toate evenimentele timpului său, a cunoscut gloria, dar și dizgrația. Agitator politic, a organizat acțiuni politice, conspirații riscante, a fost privat de libertate, după care a fost ales deputat în Parlamentul spaniol ca reprezentant al republicanilor valencieni. Înființează ziarul de opoziție *El Pueblo*, tribuna sa de luptă, în care își publică articolele politice, acuzând fără rezerve pe toți vinovații de nedreptăți sociale și de exploatare: monarhia, clerul, aristocrația feudală.

Evenimentele care preced anul 1898, anul „dezastrului”, sau „al catastrofei”, cum este cunoscut în istoria Spaniei, aveau să-l situeze pe poziții total diferite de cele pe care s-au situat scriitorii precum Miguel de Unamuno, Azorin, Pio Baroja, Ramon del Valle-Inclan, Antonio Machado, scriitori cunoscuți ca aparținând generației de la '98.

Blasco Ibanez va apăra dreptul la libertate al fostelor colonii, situându-se din nou contra curentului, pe poziții anti-guvernamentale. El avea să declare mai târziu: „Spania era într-o situație rușinoasă, iar eu am atacat cu asprime manifestări ale vieții retrograde ale țării noastre, crezând că acest lucru avea să servească drept reactiv”. El mai spune: „Căpitanul...”

romanesc asemenea celor existente în literatura universală, purtându-se același erou de la un roman la altul, există totuși o perfectă unitate organică a acestor romane. Ea este dată de armonia dintre peisaj, acțiune și atmosfera tipic valenciană, încheiate într-un univers original unde se desfășoară viața cotidiană a oamenilor simpli, care se mișcă toți în același spațiu geografic, *la huerta* - câmpia valenciană.

În romanul *Casa blestemată*, autorul ne prezintă o parte a societății valenciene, de la sfârșitul secolului al XIX-lea: familii de țărani care trăiesc și muncesc în câmpia Valencienei, într-un context istoric în care nu dispăuseră cu totul reminiscențele unei organizări feudale ale pământului. Promulgarea *Legii vînzării terenurilor comunale* din 1896 a permis formarea unei noi clase de proprietari de pământuri provenită din rîndurile speculanților și care își construia averile prin exploatarea nemuloasă a muncii țăranilor.

Acțiunea romanului se desfășoară în jurul a două conflicte. Pe de o parte, un conflict social ale cărui simptome apăruseră cu zece ani mai înainte, și care se menține ca fundal al întregii acțiuni, reprezentînd eforturile țăranilor de a se opune ca pămînturile, cu timp în urmă lucrate în arendă de familia lui moș Barret, să fie în continuare cultivate în beneficiul proprietarilor lor. Pe de altă parte, există un conflict moral, ce decurge din primul, avînd evidente repercursiuni sociale. Este vorba despre conflictul dintre două drepturi legitime: cel colectiv, al comunității țăranilor de a-și folosi puținele mijloace de presiune contra unor proprietari exploatare, cu scopul de a demonstra că dispun de o minimă forță pentru a împiedica abuzurile majore, și dreptul individual, al țăranului Batiste de a munci pămîntul ca unic mijloc de subsistență pentru el și familia lui. Aceste conflicte iau naștere într-o lume a celor săraci, pentru care existența nu este altceva decît o luptă înfrînată pentru supraviețuire. Viața acestor oameni depinde de numărul brațelor de muncă din familie, de recolta anuală, de prețurile pieței, și mai ales de mărimea arendei pe care trebuie să o plătească proprietarul pămîntului. Și totuși, cea mai mare amenințare pentru ei nu este aceea de a îndura foamea sau frigul, ci aceea de a pierde dreptul la arendă. Această pierdere putea fi provocată de neplata la termen, ori de bunul plac al proprietarului. Astfel, țăranul risca permanent să fie expulzat din sistemul de producție. Este ceea ce i se întâmplă bătrînului Barret, care ajunge la închisoarea din Ceuta pentru a-l fi omorît pe cel căruiu nu-i putea plăti datoriile. Casa și pămînturile pe care le muncise de generații, el și strămoșii lui, devin o ruină pentru că nimeni nu are curajul să vină pe acele „locuri blestemate” și să desțelenească pămîntul nelucrat de ani de zile. Acest lucru convenea locuitorilor *huertei*, pentru care petiul de paragină și mizerie aflat în inima câmpiei prindea bine, ca să-i determine pe ceilalți proprietari să fie mai puțin hrăpăreți, să nu mai urce arenzile, să fie mai îngăduitori cînd oameni întîrziu cu plata cîștigului.

De aceea, atunci cînd împinși de foame și sărăcie, familia țăranului Batiste, străin de acele locuri, ia în arendă pămîntul și începe să-l lucreze, țăranii *huertei* devin pe dată bănuitori, ostili, privindu-i pe venetici cu răutate și dispreț. Întregul roman descrie lupta neobosită, înfrînată, dramatică, pe care Batiste o duce atît cu pămîntul însetat de apă, cu natura nemuloasă, cit și cu sătenii răuvoitori, pentru care hîmnicia și iscusința strămoșului erau o permanență amenințare.

Prima război a colectivității asupra individului este interzicerea dreptului de a folosi sistemul îngrășărilor. După un obicei vechi de secole, toate litigiile sătenilor ca și regulile după care se conducea viața în câmpie, erau stabilite de

două pagini, care la prima vedere pare de neînțeles, deși după o cercetare mai atentă ne dăm seama că acolo se află, de fapt, toate temele care vor fi ulterior dezvoltate: conversația celor două domnișoare, intrarea lui Bloom și monologul său, intrarea altor personaje. Toate aceste voci se alătură între ele în contrapunct, evoluează imitîndu-se unele pe altele, ritmate de o baterie de onomatopee pînă la nota finală...” Există, prin urmare, o muzică interioară a conținutului, care are un rol rapid pentru arhitectura și stilul operei, asigurîndu-i mișcarea ei adecvată.

Ca și în eseu despre Raymond Roussel, și în analiza procedeei lui Joyce, Butor este preocupat să-și convingă cititorii că scriitorul „modern” nu își concepe opera la voia întîmplării, ci respectînd o strictă logică interioară, și că tot ce este „haos” ori „hazard”, subiect al altor controverse în critica literară, reprezintă doar o impresie de moment. De aceea unui roman ca *Finnegans Wake* îi relevă schema geometrică: „Lectura lui *Finnegans Wake* poate fi începută de oriunde.” Pentru a marca mai bine acest procedeu, Joyce își începe cartea din mijlocul unei fraze și o termină în mijlocul alteia, care are legătură cu prima, ansamblul formînd un cerc. Așa cum se prezintă, cartea are un început, un corp central și un sfîrșit. Structura este lineară. Ei i se suprapune o alta circulară. Eseul se încheie cu istoria lui Finnegan expusă în „succesiunea lineară” a capitolelor, nu mai înainte ca să-i fie amintită „unitatea de ritm, de ton, de stil și de tematică”.

Dacă în eseurile despre „clasiici” apare uneori ideea că operele lor se cer descifrate, ca urmare a convingerii că realitatea este o enigmă care sporește pe măsură ce este descoperită, în eseurile despre „moderni” se înfilnește observația că cititorul se află în fața unor texte greu de înțeles. Butor semnaleză dificultatea de a pătrunde înțelesul operelor moderne, socotind o însușire a autorilor de a crea „texte absconse”. „Ține de însăși esența acestei cărți faptul de a nu o putea citi și înțelege decît foarte greu și treptat”, spune despre *Finnegans Wake*. După ce este nevoie de cineva care să faciliteze lectura și înțelegerea unor asemenea romane, Butor luîndu-și asupra sa această misiune. În general, dificultatea operelor moderne, pentru înfrîngerea căreia este nevoie de o „cheie” („... titlul *Ulysses* este o cheie dată de Joyce pentru pătrunderea în secretele creației sale”) sau, mai bine zis, motivul acestei dificultăți trebuie căutat în neliniștea și uzura lumii contemporane, care creează o atmosferă de haos și coșmar reflectată de asemenea opere. „Istoria este un coșmar din care încerc să mă trezesc”, declară Stephen Dedalus în *Ulysses*. „Metodele de

„...aparența de arbitrar” dispar pe măsură ce scriitorul, stăpîn absolut al cuvintelor, le exploatează la maximum în așa fel încît, întocmai ca veritabile „chei”, ele îi fac accesibile domenii aproape de nepătruns.

Plin de sugestii pentru cunoașterea preocupărilor lui Butor este felul în care urmărește germinația vocabularului la Joyce. Manevrînd o gamă variată de exemple, eseistul francez demonstrează cum obține scriitorul englez „densitatea expresiei” în care identifică tot el construcția simfonică a romanului *Finnegans Wake*. Pe aceeași structură muzicală este văzută și desfășurarea acțiunii din *Ulysses*. „Limbajul, scrie Butor, este personajul principal.” În consecință, sînt analizate stilul, tonul muzical, procedeele proprii fiecărui episod, dictate atît de subiect cît și de poziția lor în contextul general al romanului. Iată cum este prezentat un capitol a cărui acțiune are loc într-o sală de concerte: „... construit ca o fugă, el vine după uvertura de

investigație ale romanului ne pun în contact cu „o lume gata să se prăbușească”. Luînd în considerare cele de mai sus și adăogîndu-l altora din eseul *Alchimie et son langage*, înțelegem ce așteaptă Butor, ca romancier, de la cititorii săi. Pentru el, accesul dificil al unei opere este esențial, pentru că arată cît de importantă este modificarea mentalității cititorului, încît să ajungă a percepe sensul faptelor descrise.

Definind fie pe „clasici”, fie pe „moderni”, Michel Butor se caută de fapt pe sine, expunînd propriile-i aspirații de romancier. Chiar atunci cînd înfîrșie asupra poemelor lui Ezra Pound, el nu se abate de la drumul său. Nu desparte romanul de poezie. Din contra, promovează ideea că romanul adună moștenirea poeziei tuturor timpurilor, lectura celor mai diverși scriitori, îndreptățindu-l să susțină că operele cu adevărat mari cuprind o „prodigioasă încărcătură poetică”.

Cornelia ȘTEFĂNESCU

D. Słowacki – îndrăgostitul fără noroc

Ambele entități tipologice, cultivate precumpănitor de poeziile romantice, protestatarul activ și melancolicul meditativ, etalează caractere distinctiv care converg mai degrabă spre neîmplinirea simțămîntelor delicate, a iubirii, personajele, ca și plămuitorii lor, complăcîndu-se într-o adevărată voluptate a suferinței pricinuită de dragostea neîmpărțășită. Motivațiile multiple, subiective și obiective, se înscru, cele mai multe, în perimetrul exigențelor protagoniștilor față de nimicitatea lumii înconjurătoare, implicat a ființei adorate, cărora visau să le confere idealitatea propriei identități superdotate. Potrivnică, însă, oricărui tendințe de idealizare, oricît de temerare, realitatea amendează prin conveniențele statornicite, intolerante, asemenea încercări perfecționiste, proliferînd situațiile conflictuale care frîng tragic aripile bietilor icari. Căderea lor, spectacular-gesticulară, este egalată doar de literaritate, de valabilitatea lor în planul ficțiunii creatoare. Astfel de „îngeri prăbușiți”, pilduitori nu numai conceptual prin noblețea sacrificiului, abundă în epoca romantică.

Istoria literelor din Polonia, printre multe altele, oferă ilustrări concludente. Întrucît nici unul dintre cei patru corifei ai romantismului polonez nu a realizat în viață fericirea deplină a unei căsnicii durabile, întemeiată pe sentimente reciproce. Dintr-un motiv sau altul, toți s-au despărțit de ființele pe care le-au marcat puternic biografia sentimental-intelectuală (A. Mickiewicz de Maryla Wereszczaka, Z. Krasinski de Henriette Willan, Joanna Bobrowa și Delfina Potocka, C. K. Norwid de Maria Kalergis etc.), primii doi acceptînd căsătorii lipsite de pasiuni mistuitoare cu prelungite ecouri în opera poetică (Celina Szymanowska și respectiv Elżbieta Branicka). Legăturile întimplătoare și de scurtă durată care le-au însemnat viața (A. Mickiewicz – Ewa Ankiewicz, C. K. Norwid – fiica tutorelui,

Kamila L., Maria Trębińska, Zofia Węgieńska și Maria Sadowska), s-au dovedit cu totul pasagere și lipsite de importanță pentru cariera literară. Rămîn totuși vrednice de consemnat mai mult ca picanterii istorico-literare, nedepășind valoarea divertismentului de moment; chiar dacă, în cazul lui Norwid, ultimele două s-ar fi putut lesne transforma în căsnicii fericite.

Considerat din perspectiva erosului, destinul lui J. Słowacki prezintă similitudini frapante cu ale congenerilor întru poezie. O ghicitoare vestită pe atunci, dna Lenormand, îi prezise prin 1832 că se va îndrăgosti de două ori și va fi fericit spre sfîrșitul vieții. Previziunea se va îndeplini, într-adevăr, doar în prima parte, poetul cunoscînd două iubiri devoratoare cu urme vizibile în multe creații. Cea dintîi și, se pare, cea mai puternică poartă numele Ludwikăi Śniadecka, pe care o cunoaște la Petersburg în timpul studiilor. Fiica unui reputat profesor universitar, cu care părinții lui Słowacki întrețineau relații de prietenie, Ludwika, deși înrudită prin temperament, cultură și educație, nu împărtășește aventurile mai tînărului îndrăgostit, ținîndu-l la distanță. În scrisorile către mama sa și în poemul *Ceasul meditării*, autorul va dezvălui drama adolescentului de 17 ani, prins în mrejele primei și, evident, ultimei mari iubiri. Dezamăgit și umilit, se va recunoaște un byronist sadea care se îndoiește de toate. Peste ani, însă, 1841–1842, viața îi va rezerva încă o mare dragoste, din păcate nici aceasta reciprocă, în persoana Joannei Bobrowa care, neîubindu-și soful, stătea mai mult prin străinătate, înconjurată de o droaie de admiratori; era, pe atunci, amanta lui Z. Krasinski. În schimbul pasiunii, Bobrowa îi oferă lui Słowacki doar o prietenie reținută. Intensitatea durerii acestui nou refuz o dă forța sentimentelor transpuse în primele cînturi ale poemului *Beniowski*. Dar și a doua iubire devastatoare se

va stinge cu timpul, lăsînd locul și altor angajamente ale inimii; e drept, de mai mică amplitudine. De felul minorei Julia Michalska din vremea vacanțelor de liceu ori a misterioasei Eliza, al cochetei Maria Wodzińska, careia posteritatea îi datorează poemul *În Elveția*, sau al diafanei Aniela Moszczeńska. Toate tresăriri sentimentale în care se implică mai mult sau mai puțin în roluri variate: Childe Harold, Werther, Don Juan, René etc., transferîndu-și tot zburciumul pustiitor în multe poeme și drame în versuri. Ca un romantic autentic care se credea sortit disperării fără istov, solitudinii și căutărilor fără liman într-o lume ostilă, vrednică de dispreț.

Parcă prin compensație, viața-i scurtă – s-a născut la 23.VII.1809 și a murit la 3.IV.1849 –, fizicul nu prea arătos, chinuitoarea boală de piept și eșecurile sentimentale i-au fost răsplătite de satisfacțiile intelectuale, în viitor, și de compasiunea cîtorva suflete simțitoare (exultanta Cora Pinnard, duiosoa Eglantyna Pattey de la pensiunea din Elveția și servanta de origine germană a Joannei Bobrowa) în stare de orice sacrificiu pentru îndrăgostitul fără noroc. Dar disponibilitățile lor emoționale, nelimitate, n-au folosit la nimic, întrucît tînărul cu inimă semeată nu le-a iubit. Dragostea adevărată și recunoștința pioasă, niciodată dezmințite, i-au venit postum, așa cum și-a visat, din partea compatrioților. Neapreciată la justa valoare în timpul vieții din cauza adversităților mărunte, opera sa a fost redescoperită de moderni, care au instituit un adevărat cult pentru personalitatea marelui romantic ale cărui oseminte le-au așezat alături de Mickiewicz într-o criptă la Wawel. Rememorarea cîtorva momente biografice întrunește astfel și rosturile unui respectuos omagiu prilejuit de împlinirea a 150 de ani de la moarte.

Stan VELEA

investigative" ale romanului ne pun în contact cu „o lume gata să se prăbușească”. Luînd în considerare cele de mai sus și adăugîndu-le altora din esul Alchimie et son langage, înțelegem ce așteaptă Butor, ca romancier, de la cititorii săi. Pentru el, accesul dificil al unei opere este esențial, pentru că arată cât de importantă este modificarea mentalității cititorului, încît să ajungă a percepe sensul faptelor descrise.

Definind fie pe „clasiți”, fie pe „moderni”, Michel Butor se caută de fapt pe sine, expunînd propriile-i aspirații de romancier. Chiar atunci cînd înfrînză asupra poemelor lui Ezra Pound, el nu se abate de la drumul său. Nu desparte romanul de poezie. Din contra, promovează ideea că romanul adună moștenirea poeziei tuturor timpurilor, lectura celor mai diverși scriitori, îndreptățindu-l să susțină că operele cu adevărat mari cuprind o „prodigioasă încărcătură poetică”.

Cornelia ȘTEFĂNESCU

Fără noroc

erska și pasagere literară. mult ca valoarea în cazul at lesne

destinul pante cu vestită în 1832 cînt spre deplini, înoscînd în multe uternică e care o or Fiica părinții ietenie, cultură ile mai anță. În Ceasul drama e primei năgît și care se l-1842, n păcate Ioannei mai mult baie de asiński. eră lui nsitatele entelor emului oare se

va stinge cu timpul, lăsînd locul și altor angajamente ale inimii; e drept, de mai mică amplitudine. De felul minorei Julia Michalska din vremea vacanțelor de liceu ori a misterioasei Eliza, al cochetei Maria Wodzińska, căreia posteritatea îi datorează poemul *În Elveția*, sau al diafanei Aniela Moszczeńska. Toate tresăriri sentimentale în care se implică mai mult sau mai puțin în roluri variate: Childe Harold, Werther, Don Juan, René etc., transferîndu-și tot zbulciumul pustiitor în multe poeme și drame în versuri. Ca un romantic autentic care se credea sortit disperării fără istov, solitudinii și căutărilor fără liman într-o lume ostilă, vrednică de dispreț.

Parcă prin compensație, viața-i scurtă – s-a născut la 23.VII.1809 și a murit la 3.IV.1849 – , fizicul nu prea arătos, chinuitoarea boală de piept și eșecurile sentimentale i-au fost răsplătite de satisfacțiile intelectuale, în viitor, și de compasiunea citorva suflete simțitoare (exultanta Cora Pinnard, duioasa Eglantyna Pattey de la pensiunea din Elveția și servanta de origine germană a Joannei Bobrowa) în stare de orice sacrificiu pentru îndrăgostitul fără noroc. Dar disponibilitățile lor emoționale, nelimitate, n-au folosit la nimic, întrucît tînărul cu inimă semeată nu le-a iubit. Dragostea adevărată și recunoștința pioasă, niciodată dezmințite, i-au venit postum, așa cum și-a visat, din partea compatrioților. Neapreciată la justa valoare în timpul vieții din cauza adversităților mărunte, opera sa a fost redescoperită de moderni, care au instituit un adevărat cult pentru personalitatea marelui romantic ale cărui oseminte le-au așezat alături de Mickiewicz într-o criptă la Wawel. Rememorarea citorva momente biografice întruște astfel și rosturile unui respectuos omagiu prilejuit de împlinirea a 150 de ani de la moarte.

Stan VELEA

lingui vecurilor oamenii să poată trăi înconjurat de cît mai mult bine și de cît mai puțină durere”.

Diferența dintre atitudinea scriitorilor nouăzeciști, adepți ai unei europenizări a Spaniei prin renunțarea la izolarea culturală și prin valorificarea moștenirii culturale naționale, și poziția combativă a lui Blasco Ibanez este expresia nuanțată de scriitoarea Maria Teresa Leon în prefața la versiunea românească a romanului *Casa blestemată și Intrusul*. Ea afirmă: „Dacă *Valle-Inclan* privește viața spaniolă așezat la o masă de cafea, *Baroja* de la masa lui de lucru, *Ortega y Gasset* de la fereastră, iar *Unamuno* din turnul înțelepciunii sale, *Vicente Blasco Ibanez* o trăiește, o pipăie, o frămîntă, o mîngîie, o modelează, o povestește, îi adaugă ceea ce îi lipsește”.

Celebritatea de care s-a bucurat în viață, faima dobîndită în lume au provocat și o reacție adversă din partea criticii, o reacție de minimalizare, de negare chiar a valorii literare a scrierilor sale. I s-a recunoscut calitatea de foarte bun povestitor, reproșîndu-i-se mediocritatea stilului literar. I s-a mai reproșat faptul că a abordat o tematică mult prea vastă și variată, realizînd pe ansamblu, cum spunea Angel Valbuena Prat, „o operă de propagandă literară”, iar Anatole France îl numea, desigur peiorativ, omul-orchestră.

Este etichetat drept ultimul naturalist spaniol, recunoscînd el însuși influența lui Zola și a școlii naturaliste franceze, mai ales asupra primelor sale romane. Totuși remarcă anumite distanțări față de viziunea naturalistă a maestrului său: „Zola era un reflexiv în literatură, eu sunt un impulsiv. El ajungea la rezultatul final încet, prin forare, eu procedez prin explozie, violent, zgomotos”. Deși a trăit în Franța în anii de glorie a naturalismului, Blasco Ibanez nu se consideră un discipol al lui Zola. El spune: „Zola și-a bazat opera în mod exagerat pe teoria științifică a fiziologiei, și cu cît caut mai mult, cu atît găsesc mai puține asemănări cu cele a fost socotit părintele meu literar: Nici prin metoda de lucru, nici prin stil nu avem cea mai mică asemănare”.

Reflectînd violent, zgomotos și exploziv realitatea, Blasco Ibanez descrie temperamentul asupra cărora acționează presiunea mediului social, fatalitatea, mai puțin ereditatea. În final, determinismul asfixiază personajele care succumbă în fața implacabilului destin. Blasco Ibanez adaptează naturalismul european la tradițiile realismului spaniol. Naturalismul său constă mai degrabă în tonalitatea operelor, decît în viziune și stil.

Obiceiurile tradiționale specifice zonei, și chiar Spaniei întregi, precum procesiunile religioase și coridele de tauri, culoarea locală, prin frumusețea descrierilor de natură, cu accente expresioniste, cum ar fi țărmlul mediteranean învăluit în lumina crepusculară, orezările, livezile de portocali cu mirosul lor îmbătător, devin subiecte de literatură.

Înflîm, de asemenea, în opera sa personaje în construirea cărora, autorul folosește elemente autobiografice. Astfel, în traiectoria politică a deputatului Rafael, personajul romanului *Printre portocali*, înflîm fragmente din viața proprie a scriitorului. Pe fundalul unei povești de dragoste, autorul descrie viața orașului Valencia care pulsează cu vigoare, reflectînd scurgerea vieții cotidiene, evoluția socială și psihologică a oamenilor, de la cei mai simpli și umili, pînă la cei reprezentînd elita societății, oameni diferiți dar autentici, căci în concepția lui Blasco Ibanez „romanul cîntă dramele căminului, preocupările noastre de familie, adeseori greutățile familiale, evenimentele interne ale vieții de toate zilele”.

În descrierea dragostei lui Rafael pentru Leonora apar elemente noi, moderniste, tubirea nu este privită doar ca formă de manifestare a instinctului sexual, ea capătă valențe noi, emoționale, ea este „focul nelipsit al vieții”, constituindu-se într-o coordonată esențială a existenței umane.

Analizînd romanele închinat cîmpiei valenciene, observăm că, deși autorul nu a dorit să realizeze un ciclu

rîndurile țărănilor înstăriți, și întruniti sub poarta Apostolilor a catedralei din Valencia, erau fără drept de apel. În mîinile lor se afla totul: viața familiilor, bucatele pămîntului.

În fața unei justiții pe care nu o înțelege, care nu-l apără și care se transformă într-un dușman în plus al său, Batiste cedează într-o renunțare resemnată, ca înaintea unui destin nemilos.

Țăranii valenciени, ca grup social, reprezintă o societate individualistă. Fiecare își rezolvă problemele cum poate. Nu apare în roman nici măcar o singură scenă a unei activități realizate în comun. Țăranii *huertei* nu și-au cristalizat o conștiință socială, capabilă să le ordoneze aspirațiile și comportamentul. Ideea că ei ar avea drepturi în fața proprietarilor pămîntului, nu s-a conturat încă în conștiința lor. Ceea ce contează pentru ei este bunătața sau răutatea proprietarului, generozitatea sau avariția acestuia. Acest lucru nu-i împiedică însă să iubească pămîntul lucrat cu sudoare de generații și să-l muncească cu devoțiune ca pe un bun al lor propriu. Uneori ideea nedreptății sociale, aceea de a nu fi ei stăpîni pămînturilor, pare să înmugurească în mintea țărănilor într-un gest de palidă împotrivire în fața soții.

Unul din factorii care a împiedicat formarea acestei conștiințe sociale a fost ignoranța seculară în care a trăit societatea rurală. Blasco Ibanez construiește portretul aproape caricatural al celui ce trebuia să aducă lumină în viețile oamenilor, învățătorul don Joaquin. Pentru el însă, principala activitate didactică nu pare a fi alta decît aceea de a menține disciplina în clasă și de a aduna taxele școlare.

Răzburarea colectivității asupra aceluia care iese din tiparele ei, capătă accente dramatice, conflictul crescînd gradat în intensitate. Victima cade mezinul familiei. Evenimentul morții copilului pare să-i trezească pe sătenii din ura lor irațională și să încerce o împăcare cu familia năpăstuită, într-un timid gest de solidaritate umană. La această împăcare încearcă să contribuie și învățătorul Joaquin. El arată că acest comportament animalic, sălbatic al oamenilor din ținutul *huertei*, izvorăște din lipsa de instruire, de cunoaștere, pentru că ceea ce le lipsește, spune el, „este instrucțiunea”. În fond, continuă el, „acești oameni cu o inimă ce se înmoaie în fața nenorocirii și îi face să-și ascundă ghearele”.

Persecuțiile țărănilor împotriva lui Batiste culminează cu incendierea gospodăriei acestuia. Pimento, prototipul țărănilor fiduli și leșei, invidios și răzburător, dar lider necontestat al comunității prin forța aroganței sale, va organiza și conduce din umbră această ultimă și definitivă răzburare. Numai că instinctul lui Batiste de a-și apăra familia și bunurile va învinge supunerea și resemnarea în fața rînduieilor comunității, și își va face singur dreptate. Ca și Barret în confruntarea cu adversarul său, va comite o crimă. Ca într-o tragedie antică, fatalitatea a decis, a acționat irevocabil asupra vieții personajelor. Imaginea proorocului Tomba, păstorul cel orb, ce apare ca un leit-motiv pe parcursul întregului roman, simbolizează tocmai prezența fatalității în destinul oamenilor.

Blasco Ibanez își creionează figurile de țărani cu simpatie și înțelegere. Încearcă de vicisitudinile unei vieți aspre, dure, în luptă permanentă cu pămîntul însetat de apă, dar iubindu-l cu ardore, „mirosind a lînă nespălată și a opinci murdare”, ei au sufletul curat, purificat de luminozitatea cîmpiei valenciene care „năpădește sufletul personajelor”.

Stilul prozei lui Blasco Ibanez se remarcă prin dinamism, culoare, plasticitate.

Genericul sub care s-a desfășurat Congresul „Blasco Ibanez”, o parafrazăre a romanului *Călătoria în jurul lumii a unui romancier*; și anume *La vuelta al siglo de un novelista*, ne invită să redescoperim, după un secol, frumusețea narațiunii unui scriitor a cărui faimă a făcut înconjurul lumii și care izvorăște dintr-o realitate pe care autorul a trăit-o nemijlocit și a evocat-o, creînd o operă cu largă deschidere spre universalitate.

Mihaela DVORAC

Literatura română și mileniul III

Tema întâlnirii, din iunie acest an, de la Neptun a scriitorilor români (*Literatura română și mileniul III*) cred că trebuie să țină cont de unele *mărturisiri* ale celor chemați „de pretutindeni”. Una dintre acestea se cuprinde în rândurile care urmează.

Din perspectivă literară, mileniul III va începe, inevitabil, cu înregistrarea scriitorilor pe două coloane – interni și externi – și va sfârși, probabil, altfel. Dar cum, deocamdată, numai începutul ne interesează, problema pe care ne-o punem, în continuare, este cea a raportării scriitorului la țara originii sale.

Desigur, complicitatea scriitorului cu virtuțile ascunse ale limbajului nu se traduce printr-o euforie semantică neîntreruptă, dată de mirajul arătării cu ușurință a ceea ce pentru alții rămâne veșnic ascuns. Această stare de exultanță prin limbă, pentru scriitorul extrateritorial poate fi protejată numai printr-un efort de conservare. Noi trăim într-o altă lume lingvistică, a cărei acțiune este limitativă pentru zestrea originară. Faptul că exilul stă pe o motivație politică nu ne-a disponibilizat pentru două expresii literare egal productive. Conservându-se țara prin limbă, nu am fost suficient de apți pentru transmutarea lingvistică. Recuperându-ne țara prin limbă, nu am fost suficient de apți pentru transmutarea lingvistică. Recuperându-ne țara prin limbă, ne-am fixat vital în literatura limbii române. Noua achiziție lingvistică nu atinge semnificativ eul profund care interesează psihologia creației. Acest fenomen trebuie bine înțeles de către colegii noștri din interior.

Evidențierea conotațiilor stilistice este un consum de inteligență asociativă. Pe aceasta se construiește personalitatea creatoare. În reducere estetică, scriitorului i se refuză vocația baricadei, și cine o pune pe aceasta la baza scrisului face eroarea de inadecvare. Disponibilitățile expresive ale limbajului spun totul scriitorului și despre scriitor, „acțiunea” lui stă în sensul pe care li-i dă. Opresiunea poate primi din partea-i doar focul de mitralieră al causticității verbale.

Mizând pe cuvânt, scriitorul mizează pe viața cuvântului și își trăiește cărțile ca evenimente ale vieții cuvintelor lor. Un scriitor tras abuziv spre

altceva trăiește frustrarea limitării. Invers, elixirul acelui *altceva* care este creația se varsă și în nervurile fine ale destinului lui omenesc. Propagarea operei în chiar viața creatorului ei îi dimensionează psihologia la alte durate, insensibile la contexte rudimentare. Socialul militant rămâne în diferență și nu în imanență. Semantica nou creată devine esențială, acreditând subiectivitatea ca valoare.

Dar scriitorul nu este un izolat, chiar dacă solipsismul este boala diasporei. Calitatea de scriitor îl circumscrie însă de două ori în străinătate: psihologic și lingvistic. Situația poate fi luată cu intenție, ca absenteism, dacă, mai ales, înțelegem prin „participare” acțiunea de a „lua parte”. Sensul înălțător al mesajului de artă este puținul și multul care i se poate cere. Alte „ieșiri” sunt ulterioare operei, dar acreditate de aceasta. Scriitorul este complementar propriei lui creații. Ieșind „din normă”, o poate lumina pe aceasta, altcum? Acțiunea vaticinară nu este regulă estetică. Prin scriitor, explicitul politic trece în implicit valoric.

Să revenim, deci, la întrebarea: pentru cine scrie (și va scrie) scriitorul român din exil?

Literatura din exil este cea care lipsește din țară. Criteriul apartenenței este identitatea psiho-lingvistică a scriitorului, întreaga formație specificată în operă. Catalizatorul reacției de apartenență este conștiința publicului despre scriitor. Tendința firească este, așadar, de apropiere a literaturii române extranece de cea din țară și apoi de identificare, însă realitatea ne arată o masivă ne-ajungere. Scriitorul din exil este reprezentantul unei celule etnice grefate în corpul unei alte spiritualități. El scrie cu fața spre țară, adresându-se mai întâi eșantionului acestuia din străinătate – exilul. El este un minoritar care se dezbește de handicapul de a nu avea cititori decît tot în proporție de eșantion. Deci, practic nu are public. Lucrurile n-ar fi stat tocmai așa dacă exilul nostru ar fi fost omogen și unit în proiecte. Dar dezbinarea noastră strămoșească a lucrat cu multă aplicație și în străinătate, fiind mult anterioră constituirii exilului. Fatalitatea ne-o facem singuri!

În plus, scriitorul român din exil se află în imposibilitatea practică de a-și plasa opera într-o

rețea de difuzare. La München – de exemplu – un singur chiosc (internațional) vinde și presă și carte românească, cel din gara centrală. Oare cine va intra într-o librărie de pe Leopoldstrasse – să zicem (în cartierul universitar și boem Schwabing), ca să ceară o carte românească? Dacă se întâmplă, cifra ar fi total nesatisfăcătoare.

Dacă „legătura periculoasă” a țării cu străinătatea ei a fost amplificată de propaganda comunistă, țintind la o iremediabilă învrăjbită, reținerea postdecembristă și-a confecționat destule explicații absolvitoare, chiar și prin canalele insidioase ale discreditării birfitoare (de tipul: „dacă nu era disident, ar fi rămas un anonim” – *pattern* al Securității). Mai nou, interdicțiile s-au mutat în noi înșine. Extirparea lor ar fi decurs cu necesitate din eledenul decembrist, atunci ar fi dorit-o ambele părți. Mă îndoiesc că și acum.

Am sperat în tipărirea generoasă a „externilor” și în exercitarea unei critici lămuritoare. Cît s-a făcut în acest sens (cu excepțiile de rigoare) este încă departe de a fi satisfăcător și foarte aproape de discutabil. Criteriul comercial îl satisface doar incidental și pe cel valoric. Încă nu este clar că o parte a literaturii române actuale s-a creat în Occident, ceea ce înseamnă că scriitorii „se întorc” prin opere și nu prin ecouri deforma(n)te. Se pare însă că, pentru a veni înapoi, scriitorul din exil trebuie să apeleze la vestitul odinioară „pașaport Goma”, dar cu viză inversă. Ar trebui să constituim în străinătate Asociației deținuților în limbă străină și să ne cerem drepturile în Parlamentul României.

A eluda contribuția noastră înseamnă a comite un delict cultural și moral. A privi înapoi numai cu mînie nu este o dovadă nici de inteligență critică, nici de patriotism. Relansarea unor mai vechi intoleranțe sporește schizofrenia care polarizează – la apologii sau denigrări, pierzîndu-se auriferul drum de cumpănă și dreapta măsură. În loc să ne sechestreze, apele scrisului românesc ne supraveghează.

În multe părți pe-aici, prin Occident, realitatea de grup a devenit o prejudecată de obediență. O altă piedică... obiectivă.

Poate ne vom regăsi, în fine, toți și pe unde om fi, în mileniul III (la început), demnitatea de breaslă.

Titu POPESCU

Meditații ortodoxe

(urmăre din pag. 1)

ortodoxii sîrbi au apelat la solidaritatea confesională, așteptînd nu numai sprijin afectiv, ci în același timp ajutoare propriu-zise. Nu voi cita răspunsul Bisericii noastre și mă voi mărgini să amintesc că Biserica Ortodoxă Rusă al cărei patriarh a vizitat Belgradul la 20 aprilie. Slujind în impunătoarea catedrală Sfîntul Sava, acesta a rostit o predică în care printre altele a declarat: „Bombele și rachetele nu sunt lansate asupra Iugoslaviei pentru a apăra pe cineva. Acțiunile militare ale NATO au un alt obiectiv, cel de a distruge ordinea mondială stabilită după război și încearcă să impună oamenilor o ordine ce le este străină, fondată de dictatul forței brutale”.

Aspectele acum menționate în legătură cu războiul declanșat în Iugoslavia – și nu m-am referit la cele cu implicații religioase, spre a nu spune biserică – necesită cred unele completări.

Înainte de toate este evident că războiul nu poate fi acceptat, deși morala creștină oficială vorbește de războaie drepte și de războaie nedrepte, unele

(Patriarhia Română). Într-adevăr suntem singura Patriarhie care nu aparține neamurilor grecești ori slave. Creștinismul nostru românesc este de sorginte latină, ceea ce rezultă, între altele, din faptul că toate cuvintele privitoare la fondul religiei sunt de origine latină. Pînă la urmă însă apartenența la credința creștină nu poate fi pusă în legătură cu națiunea din care cineva face parte. Religia este deasupra originii etnice, iar creștinismul în mod special este supranațional. Așadar, credința comună este aceea care ne unește și ne obligă la sentimente de frățietate, ea ne determină să nu fim indiferenți la ce se întâmplă cu frații din Iugoslavia.

Pentru că am abordat însă problema etnică, fără a judeca pe nimeni, n-aș putea să nu evoc o anumită manieră în care sunt tratați nesîrbi în Iugoslavia. Mă voi referi la confracții noștri români dintre care, dacă cei aflați în provincia numită Voivodina, formal, se bucură de tratament civilizată, cei din zona numită a Timocului nu au nici măcar dreptul de a se considera și numi români. Știu că e o problemă foarte controversată și nu aș vrea să rănesc pe nimeni evocînd-o. Ea totuși există chiar și în

actualmente în vigoare. Acestea nu sunt străine de poruncile pe care ni le-a lăsat Mîntuitorul Iisus Hristos și de aceea nouă creștinilor se presupune că ne-ar fi mai ușor să le respectăm. Doar să ținem seama de ele și să le practicăm întocmai. Ne iubim trecutul și nu-l nesocotim, ținem la neamul din care facem parte, suntem atașați Bisericii noastre naționale, dar în același timp se cuvine să trăim în relații creștinești cu cei de lîngă noi, să-i respectăm și să-i iubim.

Există așadar o situație tragică, sute și mii de morți de pe urma bombardamentelor, distrugerii și pagube ce nu vor putea fi recuperate decît cu mari sacrificii, sunt sute și mii de refugiați care își părăsesc familia, bunurile, localitatea de baștină și țara, recunoaștem tragedii infinite, morți... Cine răspunde de toate acestea? De ce nu punem fiecare umărul să înceteze masacrele, distrugerile, nenorocirile? Bisericile – și e vorba de Bisericile ortodoxe în primul rînd – asistă la toate aceste tragedii fără să le vădă. Într-un interviu acordat revistei Vesti la 15 decembrie anul trecut, patriarhul Paavle al Serbiei spune: „Pămîntul este mare și are a ne

Tezaurul Basilicii Sf. Francisc din Assisi la Metropolitan Museum of Art

Cu amintiri pioase din pelerinajul la Assisi în mai 1983, la timpul înfloririi macilor, m-am avântat acum, în 15 martie 1999, prin nămeții prăvăliți asupra New Yorkului de furtuna de zăpadă în noaptea dinainte (idele lui martie ce să-i faci!), spre Muzeul Metropolitan de Artă (MMA) de pe Fifth Avenue, „instituția” al cărei renume transcende generos spre iubitorii de artă din lumea întreagă. În programul dimineții era anunțat vernisajul unei expoziții cu titlul plin de mistere și iz medieval: „Tezaurul Sf. Francisc din Assisi”. În afară de remarcabilele colecții permanente, etalate de-a lungul maiestruoaselor săli, MMA găzduiește nenumărate expoziții ocazionale, organizate pe o anumită temă de Muzeul însuși sau în colaborare cu alte muzee de renume și cu sponsorizarea unor mari corporații. Astfel, „Tezaurul Sf. Francisc din Assisi”, o expoziție „unică” (nu va fi repetată) este organizată printr-o colaborare de excepție cu Sacro Convento din San Francesco di Assisi, Ministero per i Beni e le Attività Culturali, și cu Biblioteca Apostolica Vaticana. Motivul imediat al organizatorilor, depășind impulsul estetic al unei asemenea întreprinderi, a fost și unul de atragere a atenției asupra efectelor devastatoare a cutremurelor din septembrie 1997 asupra localității Assisi și, în special, asupra distrugerilor aduse bisericii Sf. Francisc și capodoperelor din ea. Într-o scurtă declarație la vernisaj, Philippe de Montebello, directorul Muzeului Metropolitan de Artă, a spus: „Este un privilegiu imens să putem prezenta audiențelor americane această selecție de bogății artistice din tezaurul basilicii Sf. Francisc din Assisi. Expoziția oferă un prilej unic de a admira – în afara Assisi-ului – înflorirea stilului de pictură franciscană în secolul XIII, unul din momentele cruciale din istoria artei occidentale. Împărțind aceste obiecte de tezaur cu iubitorii de frumos din lumea întreagă acum, în urma cutremurelor catastrofale de acolo, expoziția subliniază nevoia tot mai acută de a prezerva în totalitate moștenirile noastre artistice.” Organizatorii speră că apelul lor estetic va spori contribuțiile la bugetul enorm de mare necesar restaurării întregii biserici Sf. Francisc din Assisi, considerată ca un centru de pelerinaj spiritual și artistic cu ocazia ceremoniilor jubiliare ale anului 2000.

Pentru a „pregăti” oarecum pe invitații de la vernisaj, scoțindu-i din modernitatea stridentă a New York-ului (și de mizeria vremii de afară), aceștia au fost îndrumați spre sălile expoziției propriu-zise prin alte săli, dedicate artei medievale occidentale, iar într-una din ele, „Medieval Hall”, organizatorii au instalat corul bisericesc al Seminarului Sf. Anton, care intona cîntece gregoriene. Ardoarea cu care tinerii seminarști, în vestminte monahale franciscane, cântau era, poate, înțehită și de prezența la vernisaj a Eminenței Sale, Cardinalul O'Connor, arhiepiscopul de New York, ca și a altor înalte fețe bisericești, de la Vatican, Assisi, laolaltă cu înalți demnitari ai administrației orașului New York.

Menită să fie loc de pelerinaj la mormântul Sf. Francisc, întemeietorul ordinului care îi poartă numele, impozanta basilică, de fapt două biserici suprapuse, a fost înălțată între 1228 (lucrările au început la doi ani după moartea călugărului, cu ocazia canonizării sale) și 1253, când a fost consacrată de papa Innocent IV. Deși ordinul călugărilor franciscani propovăduia înțocirea la virtutea purității și umilinței (membrii ordinului, adoptînd o viață austeră și de meditație, umblau în picioarele goale și purtau o simplă tunică cu glugă, încinși la brîu cu o funie împletită), s-a bucurat de o imediată recunoaștere, protecție și înregistrare cu bogății artistice și materiale din partea papilor, a regilor Angliei, Franței, Boemiei, ca și a franciscanilor care au ajuns în funcții ecleziastice înalte (unul ajungînd, în 1295, la papalitatea lui Celestin al IV-lea). Cu o

celor două biserici ale basilicii, realizate de marii maeștri ai epocii. Frescele din biserica de jos, unde se află mormîntul Sfințului Francisc, și care prezintă scene din viața acestuia pe o latură și episoade din viața Mintuitorului pe cealaltă, au fost pictate, pe la 1260, de un artist cunoscut doar drept „Maestrul de la Sf. Francisc”. Frescele din biserica de sus au fost realizate, în perioada de după 1288, de maeștrii Jacopo Torriti din Roma, Cimabue și Giotto din Florența. Numele lui Giotto, în special, rămîne pe veci legat de frescele de neuitat, reprezentînd scene din viața Sfințului Francisc, pictate în biserica de sus și considerate pe drept cuvînt adevărate capodopere ale noului stil în pictură ce avea să fie identificat cu Renașterea italiană. La acestea s-au adăugat, în primele decade ale secolului XIV, frescele din capetele laterale, ale maeștrilor Simone Martini și Pietro Lorenzetti din Siena.

Din bogățiile artistice ale bisericii și mănăstirii din Assisi, realizatorii expoziției au selecționat 70 de piese reprezentative pentru arta medievală și renascentistă italiană, cărora le-au adăugat 30 de opere de artă împrumutate de la muzee și colecții particulare din Europa și America. Obiectele de artă au fost expuse în trei secțiuni de expoziție, într-o parte a muzeului care se aseamănă fortuit cu galeriile din jurul curții interioare dintr-o mănăstire medievală. Din prima secțiune, care subliniază importanța basilicii ca centru recunoscut al pietății medievale, se disting obiecte de cult, relicvarii, pocale și alte obiecte liturgice, laolaltă cu manuscrise și broderii de o rară frumusețe executate chiar la mănăstire sau donate acesteia. Rețin atenția prin bogăția decorațiilor și rafinamentul execuției, pocalu papei Nicolae IV (1291, Siena), somptuosul relicvar, în argint aurit, al cămășii (sfîrșitul sec. XIII, început sec. XIV, din atelier parisian), broderia de altar a papei Sixtus IV (1476, Florența) ca și impunătoarea tapiserie Arborele Franciscan, în lînă și mătase (1471, din atelier flamand). Urmează o colecție de manuscrise bogat decorate, din care se remarcă cartea de rugăciuni a Sf. Ludovic (unul din cele mai renumite manuscrise franceze din sec. XIII) dăruit basilicii de regele Ludovic al IX-lea al Franței. A doua secțiune găzduiește piese din „Cantieri d'Assisi”, atelierul din Assisi, în care au lucrat meșteri aurari, tîmplari, făuritori de vitralii, pictori de fresce din Italia, Germania, Franța, Anglia și chiar din Răsăritul bizantin al Europei. Piese de altar, dintre care cea pictată de meșterul anonim (în a doua jumătate a sec. XIII) conține unul din primele portrete ale Sf. Francisc, și cruci purtate la procesiuni religioase dezvăluie idealurile spre perfecțiune ale artiștilor de pe șantierul basilicii de-a lungul înălțării sale. Expoziția mai are o secțiune dedicată americanului Frederick Mason Perkins (1874-1955), istoric și colecționar de artă și reputat specialist în arta renascentistă italiană. Stabilindu-și reședința la Assisi, acesta a alcătuit o impresionantă colecție de artă din care, la moarte, o mare parte a donat-o basilicii. Picturi de valoare și o statuie, toate datînd din secolele XIV și XV, sunt expuse în sala special rezervată colecției Perkins. Într-un fel, donația lui Perkins, cea mai mare din istoria basilicii, completează mesajul de azi al organizatorilor expoziției, care invită la sprijinirea refacerii complexului religios și cultural de la Assisi.

Plecînd de la acest vernisaj mi-au revenit în minte nenumăratele comori de artă românească medievală, bisericăscă și laică, zăcînd pe la diferite muzee din țară, și m-am gîndit cu cîjdat cum acum cîțiva ani, la același vernisaj, în sala special rezervată colecției Perkins, s-a organizat o imensă expoziție de artă bizantină la care numele României, al Țării Românești, al Moldovei, al Transilvaniei nici măcar nu erau pomenite, deși piese de artă bizantină, ori de influență

rețea de difuzare. La München – de exemplu – un singur chioșc (internațional) vinde și presă și carte românească, cel din gara centrală. Oare cine va intra într-o librărie de pe Leopoldstrasse – să zicem (în cartierul universitar și boem Schwabing), ca să ceară o carte românească? Dacă se întîmplă, cifra ar fi total nesatisfăcătoare.

Dacă „legătura periculoasă” a țării cu străinătatea ei a fost amplificată de propaganda comunistă, țintind la o iremediabilă învrăjbită, rețineră postdecembristă și-a confecționat destule explicații absolvitoare, chiar și prin canalele insidioase ale discreditării bîrfitoare (de tipul: „dacă nu era disident, ar fi rămas un anonim” – *pattern* al Securității). Mai nou, interdicțiile s-au mutat în noi înșine. Extirparea lor ar fi decurs cu necesitate din elenul decembrist, atunci ar fi dorit-o ambele părți. Mă indoiesc că și acum.

Am sperat în tipărirea generoasă a „externilor” și în exercitarea unei critici lămuritoare. Cît s-a făcut în acest sens (cu excepțiile de rigoare) este încă departe de a fi satisfăcător și foarte aproape de discutabil. Criteriul comercial îl satisface doar incidental și pe cel valoric. Încă nu este clar că o parte a literaturii române actuale s-a creat în Occident, ceea ce înseamnă că scriitorii „se întorc” prin opere și nu prin ecouri deforma(n)te. Se pare însă că, pentru a veni înapoi, scriitorul din exil trebuie să apeleze la vestitul odinioară „pașaport Goma”, dar cu viză inversă. Ar trebui să constituim în străinătate Asociația deținuților în limbă străină și să ne cerem drepturile în Parlamentul României.

A eluda contribuția noastră înseamnă a comite un delict cultural și moral. A privi înapoi numai cu melancolie nu este o dovadă nici de inteligență critică, nici de patriotism. Relansarea unor mai vechi intoleranțe sporește schizofrenia care polarizează – la apoloții sau denigrări, pierzîndu-se auriferul drum de culpă și dreapta măsură. În loc să ne sechestreze, apele scrisului românesc ne supraveghează.

În multe părți pe-aici, prin Occident, realitatea de grup a devenit o prejudecată de obediență. O altă piedică... obiectivă.

Poate ne vom regăsi, în fine, toți și pe unde om fi, în mileniul III (la început), demnitatea de breaslă.

Titu POPESCU

actualmente în vigoare. Acestea nu sunt străine de poruncile pe care ni le-a lăsat Mintuitorul Iisus Hristos și de aceea nouă creștinilor se presupune că ne-ar fi mai ușor să le respectăm. Doar să ținem seama de ele și să le practicăm întocmai. Ne iubim trecutul și nu-l nesocotim, ținem la neamul din care facem parte, suntem atașați Bisericii noastre naționale, dar în același timp se cuvine să trăim în relații creștinești cu cei de lîngă noi, să-i respectăm și să-i iubim.

Există așadar o situație tragică, sute și mii de morți de pe urma bombardamentelor, distrugerii și pagube ce nu vor putea fi recuperate decît cu mari sacrificii, sunt sute și mii de refugiați care își părăsesc familia, bunurile, localitatea de baștină și țara, recunoaștem tragedii infinite, morți... Cine răspunde de toate acestea? De ce nu punem fiecare umăr să înceteze masacrele, distrugerile, nenorocirile? Bisericile – și e vorba de Bisericile ortodoxe în primul rînd – asistă la toate aceste tragedii fără să le oprească. Într-o bună zi Hristos Domul le va întreba și pe ele ca pe orice creștin ce au făcut și care le va fi răspunsul?

Într-un interviu acordat revistei Vesti la 15 decembrie anul trecut, patriarhul Paavle al Serbiei spunea. Pămîntul este mare spre a ne

Meditații ortodoxe

(urmăre din pag. 1)

ortodoxiei sârbi au apelat la solidaritatea confesională, așteptând nu numai sprijin afectiv, ci în același timp ajutoare propriu-zise. Nu voi cita răspunsul Bisericii noastre și mă voi mărgini să amintesc că Biserica Ortodoxă Rusă al cărei patriarh a vizitat Belgradul la 20 aprilie. Slujind în impunătoarea catedrală Sfântul Sava, acesta a rostit o predică în care printr-alte a declarat: „Bombele și rachetele nu sunt lansate asupra Iugoslaviei pentru a apăra pe cineva. Acțiunile militare ale NATO au un alt obiectiv, cel de a distruge ordinea mondială stabilită după război și încearcă să impună oamenilor o ordine ce le este străină, fondată de dictatul forței brutale”.

Aspektele acum menționate în legătură cu războiul declanșat în Iugoslavia – și nu m-am referit la cele cu implicații religioase, spre a nu spune biserică – necesită cred unele completări.

Înainte de toate este evident că războiul nu poate fi acceptat, deși morala creștină oficială vorbește de războaie drepte și de războaie nedrepte, unele admise, altele respinse. Personal cred că nu poate fi justificat nici un fel de război întrucât duce la nenorociri, morți și distrugerii. Se pune totuși problema: cine și de provoacă războiul, acesta putea sau nu putea fi evitat, care sunt scopurile urmărite... În cazul Kosovo n-am aflat să se fi încercat din partea noastră a oamenilor Bisericii lămurirea unei atari probleme.

S-a vorbit apoi de solidaritatea ortodoxă, în mod special de o solidaritate așa-zis slavo-ortodoxă. Fără doar și poate nu ne poate fi indiferent ce se întâmplă cu un popor majoritar ortodox asemenea nouă, iar dacă e vorba de neamuri slave ni se pare explicabil să existe afinități și solidarizări de acest fel. E cazul totuși să ne întrebăm dacă nu se impun anumite limite care, în funcție de principiile evanghelice, să ducă nu numai la sprijinirea apropiului ci și la sfătuirea lui, mai ales, atunci când acesta ajunge în situații ce contravin poruncilor pe care ni le-a dat Hristos, acel Hristos care ne-a poruncit să iubim pînă și pe vrăjmașul nostru.

În cazul oamenilor Bisericii apoi ar trebui să cercetăm cîtă valabilitate creștină poate avea o solidaritate etnică de genul celei slave. De fapt în Ortodoxie se vorbește nu numai de o solidaritate slavă, ci și de una elenă, dat fiind faptul că o bună parte a celor care compun Biserica ortodoxă sunt greci. Totuși realitatea arată că Bisericile Ortodoxe sunt formate și din arabi (Patriarhia Antiohiei), ba chiar a Ierusalimului), din oameni de culoare (Patriarhia Alexandriei) și din români

(Patriarhia Română). Într-adevăr suntem singura Patriarhie care nu aparține neamurilor grecești ori slave. Creștinismul nostru românesc este de sorginte latină, ceea ce rezultă, între altele, din faptul că toate cuvintele privitoare la fondul religiei sunt de origine latină. Pînă la urmă însă apartenența la credința creștină nu poate fi pusă în legătură cu națiunea din care cineva face parte. Religia este deasupra originii etnice, iar creștinismul în mod special este supranațional. Așadar, credința comună este aceea care ne unește și ne obligă la sentimente de frățietate, ea ne determină să nu fim indiferenți la ce se întâmplă cu frații din Iugoslavia.

Pentru că am abordat însă problema etnică, fără a judeca pe nimeni, n-aș putea să nu evoc o anumită manieră în care sunt tratați nesîrbii în Iugoslavia. Mă voi referi la confrății noștri români dintre care, dacă cei aflați în provincia numită Voivodina, formal, se bucură de tratament civilizat, cei din zona numită a Timocului nu au nici măcar dreptul de a se considera și numi români. Știu că e o problemă foarte controversată și nu aș vrea să rănesc pe nimeni evocînd-o. Ea totuși există chiar și în ciuda faptului că e neglijată de însăși Biserica soră Ortodoxă Sîrbă. Pînă la urmă s-ar impune însă s-o privim cinstit și nu aș vrea să cum în față ar trebui privite și relațiile dintre sîrbi și albanezi. Întrăm curînd într-un nou secol și un nou mileniu. Dincolo de datele istoriei e limpede că nu ne putem întoarce meru la trecut. Lumea în care trăim azi nu mai e cea de altădată. Fără a nesocoti istoria, este obligatoriu să devenim conștienți de regulile și principiile care sunt

actualmente în vigoare. Acestea nu sunt străine de poruncile pe care ni le-a lăsat Mîntuitorul Iisus Hristos și de aceea nouă creștinilor se presupune că ne-ar fi mai ușor să le respectăm. Doar să ținem seama de ele și să le practicăm întocmai. Ne iubim trecutul și nu-l nesocotim, ținem la neamul din care facem parte, suntem atașați Bisericii noastre naționale, dar în același timp se cuvine să trăim în relații creștinești cu cei de lîngă noi, să-i respectăm și să-i iubim.

Există așadar o situație tragică, sute și mii de morți de pe urma bombardamentelor, distrugerii și pagube ce nu vor putea fi recuperate decît cu mari sacrificii, sunt sute și mii de refugiați care își părăsesc familia, bunurile, localitatea de baștină și țara, recunoaștem tragedii infinite, morți... Cine răspunde de toate acestea? De ce nu punem fiecare umărul să înceteze masacrele, distrugerile, nenorocirile? Bisericile – și e vorba de Bisericile ortodoxe în primul rînd – asistă la toate aceste tragedii fără să le oprească. Într-o bună zi Hristos Domul le va întreba și pe ele ca pe orice creștin ce au făcut și care le va fi răspunsul?

Într-un interviu acordat revistei Vesti la 15 decembrie anul trecut, patriarhul Paavle al Serbiei spunea. „Pămîntul este mare spre a ne cuprinde pe toți, dacă ne purtăm ca niște oameni. Dacă ne comportăm într-un mod neomenesc, pămîntul ar fi tot mai mic, chiar dacă nu ar exista pe el decît patru oameni, ca în timpul lui Adam și Eva, Cain și Abel, atunci cînd Cain s-a năpustit asupra fratelui său și l-a ucis. Ce le lipsea cînd erau doar patru oameni?” Iată vorbe înțelepte și foarte adevărate. Ține însă cineva seama de ele?

Mitropolit Nicolae CORNEANU

... fără sau cu pămînteni

(urmăre din pag. 1)

Dan Voiculescu, Tucă și compania – noi românii aspirăm spre valorile occidentale ale democrației, libertății și respectării drepturilor omului. Dar, ca de obicei într-o lume debusolată, glasul pămîntenilor de la Carpați și Dunăre se tot rostește în pustie.

Conflictul de astăzi din Iugoslavia nu este o „problemă particulară”, un caz oarecare ce ar amenința să se generalizeze în Balcani. El este chiar problema, el este chiar manifestarea spiritului comunist al Moscovei, astăzi cînd Moscova face pe democrația cu toleranța și sprijinul economic occidental. E atît de greu să recunoaștem noi, cetățenii Europei de la Est la Vest, că Iugoslavia lui Miloșevici n-ar fi existat dacă „dezarmarea” Rusiei nu s-ar fi făcut în folosul înarmării Irakului, al Serbiei, al curzilor și prin crearea, probabil, a noi „butoaie cu pulbere” ce ne vor fericii viitorul? E atît de greu să punem în discuție o afirmație demențială, de o iresponsabilitate fără nici o adiere logică – izbucnire a imperialismului vodicii comuniste de sub atît de cunoscuta etichetă „Staliniana” – potrivit căreia Rusia „democratului” Boris Elțin, figură ciclopică a camelionismului istoric moscovit își revendică drepturi în Balcani? Nimeni nu judecă astăzi aceste „drepturi” rusești care au dus pînă acum la două războaie mondiale. Nimeni nu pune în problemă „foamea de spațiu” a mujicilor comunizați în armata roșie. Nimeni nu vede ce s-a întîmplat în Transnistria și, de fapt, în Basarabia și în Bucovina noastră străveche. Nimeni nu înțelege cît de profundă este astăzi, ca și ieri, drama românească – aceea consumată în abatoarele lagărelor de exterminare, organizate după metode kaghebiste.

Chestiunea nu este cea a Serbiei, o spunem încă o dată. Ea poartă vechea pecete a Moscovei. În lăștatea ei proverbial-istorică și în monstruoșitatea dictaturii

ei, obediente astăzi față de Occidentul care o hrănește, Moscova este cauza și efectul. A nu vedea aceste lucruri măcar în al doispnezecelea ceas, a nu avea curajul să le înfrunți cu bărbăție și responsabilitate „realitatea” e o nouă crimă împotriva umanității.

Problema sîrbească în sine e o joacă de-a șoarecele și pisica, în plasa căreia Occidentul a căzut din nou cu seninătate. Nu ne referim, bineînțeles, la NATO și la atît de necesarele lui demersuri militare în apărarea libertății europene, ci la toată așa-zisa mass-media democratică a Europei, occidentale și răsăritene deopotrivă, care agită spiritele „libere” și „liberare” cu încălcarea unor principii de mult golite de sens în estul Europei, precum cel de suveranitate. E ceva lamentabil în pretențiile de manipulare ale acestor domni. Ceva care te umple de silă, ca pămîntean de la Carpați și Dunăre. Să vorbești de „umanism” încălcat, în cazul combaterii regimului Miloșevici – expresie tipică a mirșăviei sovietice de ieri și de azi – nu poate decît să revolte, amintindu-ne lamentările, indecizia și, în fond, trădarea popoarelor estului european după cel de al doilea război mondial. Ce suveranitate au introdus rușii după 23 August '44 în România, de exemplu. Au fost agresori și au subminat „suveranitatea” țării, luptătorii anticomuniști din Carpați românești? Care suveranitate? Cea a crimei față de poporul român și față de aspirațiile lui istorice. Cum își poate permite cineva să vorbească în numele poporului sîrb actual, apărînd o așa-zisă suveranitate, cum o face mass-media românească actualmente, aproape în integralitate ei? Se știe oare care sînt, cu adevărat, aspirațiile acestui popor creștin, bătut de Dumnezeu și de nenoroc? Ca și cum ar fi uitat de Marea Adunare Națională dejisto-ceaușistă, din care unii dintre acești gazetari ai necinstei și ai politicianismului comunist „cu cînst” au făcut parte, ei își sprijină acum argumentația caraghioasă pe hotărîrea unui parlament trădător, în vizibilă contradicție cu adevăratele interese ale sîrbilor, cu dreptul lor la libertate și la deschiderea europeană. Să treci cu vederea peste toată tragedia albanezilor din Kosovo în același spirit comunist de a transforma negrul

Cititorii din străinătate se pot abona la Jurnalul literar la tarifele de 40 \$ SUA pentru Europa și 60 \$ SUA pentru țările extraeuropene. Plata se face în contul nr. 251100296060467, titular Societatea de istorie literară „G. Călinescu” – Jurnalul literar, deschis la Banca Română pentru Dezvoltare, Sucursala Municipiului București (B.R.D. – S.M.B). Vă rugăm să trimiteți pe adresa redacției, într-un plic, o copie după dispoziția de plată a abonamentului, precum și adresa exactă la care trebuie expediat abonamentul.

Acest număr s-a tipărit cu sprijinul MINISTERUL

suntem
amurilor
românească
tă, încre
vitoare la
Până la
ștină nu
din care
a originii
cial este
ună este
entimente
ă nu fim
trafii din

aa etnică,
nu evoc o
esirbii în
ii noastre
rovincia
cură de
umită a
de a se
problemă
ănesc pe
iar și în
Biserica
impune
n în față
albanezi.
un nou
pede că
umea în
ă. Fără a
devenim
are sunt

actualmente în vigoare. Acestea nu sunt străine de poruncile pe care ni le-a lăsat Mintuitorul Iisus Hristos și de aceea nouă creștinilor se presupune că ne-ar fi mai ușor să le respectăm. Doar să ținem seama de ele și să le practicăm întocmai. Ne iubim trecutul și nu-l nesocotim, ținem la neamul din care facem parte, suntem atașați Bisericii noastre naționale, dar în același timp se cuvine să trăim în relații creștinești cu cei de lângă noi, să-i respectăm și să-i iubim.

Există așadar o situație tragică, sute și mii de morți de pe urma bombardamentelor, distrugerii și pagube ce nu vor putea fi recuperate decât cu mari sacrificii, sunt sute și mii de refugiați care își părăsesc familia, bunurile, localitatea de baștină și țara, recunoaștem tragedii infinite, morți... Cine răspunde de toate acestea? De ce nu punem fiecare umărul să înceteze masacrele, distrugerile, nenorocirile? Bisericele – și e vorba de Bisericele ortodoxe în primul rând – asistă la toate aceste tragedii fără să le oprească. Într-o bună zi Hristos Domnul le va întreba și pe ele ca pe orice creștin ce au făcut și care le va fi răspunsul?

Într-un interviu acordat revistei Vesti la 15 decembrie anul trecut, patriarhul Paavle al Serbiei spunea. „Pământul este mare spre a ne cuprinde pe toți, dacă ne purtăm ca niște oameni. Dacă ne comportăm într-un mod neomenesc, pământul ar fi tot mai mic, chiar dacă nu ar exista pe el decât patru oameni, ca în timpul lui Adam și Eva, Cain și Abel, atunci când Cain s-a năpustit asupra fratelui său și l-a ucis. Ce le lipsea când erau doar patru oameni?” **fată vorbe înțelepte și foarte adevărate. Ține însă cineva seama de ele?**

Mitropolit Nicolae CORNEANU

nteni

românii
mocrăției,
Dar, ca de
atenilor de
e.
nu este o
amenința
problema,
munist al
nocrata cu
E afit de
de la Est
xistat dacă
n folosul
or și prin
re” ce ne
în discuție
e fără nici
lui vodcii
etichetă
ocratului”
ului istoric
i? Nimeni
are au dus
ni nu pune
mijicilor
ede ce s-a
rabia și
atelege cât
mănească
ărelor de
ebiste.
nem încă o
n lășitate
dictaturii

ei, obediență astăzi față de Occidentul care o hrănește, Moscova este *cauza* și *efectul*. A nu vedea aceste lucruri măcar în al doisprezecelea ceas, a nu avea curajul să le înfrunți cu bărbăție și responsabilitate „realitatea” e o nouă crimă împotriva umanității.

Problema sîrbescă în sine e o joacă de-a șoarecele și pisica, în plasa căreia Occidentul a căzut din nou cu seninătate. Nu ne referim, bineînțeles, la NATO și la afit de necesarele lui demersuri militare în *apărarea libertății europene*, ci la toate așa-zisa mass-media democratică și Europei, occidentale și răsăritene deopotrivă, care agită spiritele „libere” și „liberare” cu încălcarea unor principii de mult goltite de sens în estul Europei, precum cel de *suveranitate*. E ceva lamentabil în pretențiile de manipulare ale acestor domni. Ceva care te umple de silă, ca pămîntean de la Carpați și Dunăre. Să vorbești de „umanism” încălcat, în cazul combaterii regimului Miloșevici – expresie tipică a mirșăviei sovietice de ieri și de azi – nu poate decât să revolte, amintindu-ne lamentările, indecizia și, în fond, trădarea popoarelor estului european după cel de al doilea război mondial. Ce suveranitate au introdus rușii după 23 August '44 în România, de exemplu. Au fost agresori și au subminat „suveranitatea” țării, luptătorii anticomuniști din Carpații românești? Care *suveranitate*? Cea a crimei față de poporul român și față de aspirațiile lui istorice. Cum își poate permite cineva să vorbească în numele poporului sîrb actual, apărînd o așa-zisă *suveranitate*, cum o face mass-media românească actualmente, aproape în integralitate ei? Se știe oare care sînt, cu adevărat, *aspirațiile* acestui popor creștin, bătut de Dumnezeu și de nenoroc? Ca și cum ar fi uitat de Marea Adunare Națională dejisto-ceaușistă, din care unii dintre acești gazetari ai necinstei și ai politicianismului comunist „cu cînst” au făcut parte, ei își sprijină acum argumentația caraghioasă pe hotărîrea unui parlament trădător, în vizibilă contradicție cu adevăratele interese ale sîrbilor, cu dreptul lor la libertate și la deschiderea europeană. Să treci cu vederea peste toată *tragedia albanezilor* din Kosovo în același spirit comunist de *banfamea negrul*

considerată cu un conținut de pelerinaj spiritual și artistic cu ocazia ceremoniilor jubiliare ale anului 2000.

Pentru a „pregăti” oarecum pe invitații de la vernisaj, scoțindu-i din modernitatea stridentă a New York-ului (și de mizeria vremii de afară), aceștia au fost îndrumați spre sălile expoziției propriu-zise prin alte săli, dedicate artei medievale occidentale, iar într-una din ele, „Medieval Hall”, organizatorii au instalat corul bisericesc al Seminarului Sf. Anton, care intona cîntece gregoriene. Ardoarea cu care tinerii seminariști, în veștminte monahale franciscane, cîntau era, poate, înțepită și de prezența la vernisaj a Eminenței Sale, Cardinalul O'Connor, arhiepiscopul de New York, ca și a altor înalte fețe bisericești, de la Vatican, Assisi, laolaltă cu înalți demnitari ai administrației orașului New York.

Menită să fie loc de pelerinaj la mormîntul Sf. Francisc, întemeietorul ordinului care îi poartă numele, impozanta basilică, de fapt două biserici suprapuse, a fost înălțată între 1228 (lucrările au început la doi ani după moartea călugărului, cu ocazia canonicizării sale) și 1253, cînd a fost consacrată de papa Innocent IV. Deși ordinul călugărilor franciscani propovăduia întoarcerea la virtuțile purității și umilinței (membrii ordinului, adoptînd o viață austeră și de meditație, umblau în picioare goale și purtau o simplă tunică cu glugă, încinși la brîu cu o funie împletită), s-a bucurat de o imediată recunoaștere, protecție și înzestrare cu bogății artistice și materiale din partea papilor, a regilor Angliei, Franței, Boemiei, ca și a franciscanilor care au ajuns în funcții ecleziastice înalte (unul ajungînd, în 1285, chiar papă sub numele Nicolae IV). Curînd basilica și mănăstirea Sf. Francisc au devenit un adevărat repository de obiecte de artă de o inestimabilă frumusețe și valoare. La obiectele și podoabele de cult lucrate în argint și aur, bătut în pietre prețioase, precum cupe, pocale, relicvarii, cruci, mitre, apoi tapiserii și broderiile lucrate în mătase și fir de argint, și manuscriptele împodobite (luminate) cu miniaturi de o finețe și expresivitate extraordinară, s-au adăugat frescele inegalabile ce împodobesc pereții și bolțile

și *alb* și *albul în negru*, cu lejeritatea lipsei de vibrație elementară față de nenorocirea unor popoare căsăpîte de trupele de asalt ale întinericului comunitar din stăpînirească iarăși este o faptă demnă de „umanism”. M-am întrebat adesea în ultimul deceniu și cred că nimeni n-a stat impasibil în fața chestionărilor de acest fel: unde-or fi oare sutele de mii, milioanele de kaghebiști, stasiști, securiști, și cum se vor mai fi numind din sistemul de represiune instaurat de Moscova în țările estului european, vreme de aproape o jumătate de veac? Unde au dispărut ei și de mîină cu cine? De unde afită știință în organizarea gropilor comune și a exterminării în masă a populației civile? Ce „tradiție” are militarismul sîrbesc în represiunea criminală a popoarelor vecine? Ar trebui să ne întrebăm, cînd coșmarurile ne tulbură somnul: cine deține *tehnica* acestui tip de represiune; de la Stalin, au învățat sîrbii (*sau rușii*) să măcelărească popoare în Afganistan, în Cecenia și în alte locuri blagoslovite de fericire comunistă?

După 80 de ani de mizerie, de încălcare sistematică a libertăților elementare, *rusul* învăț astăzi în sfîrșit și indirect că nu se poate juca la infinit cu răbdarea și toleranța popoarelor europene. În fine, cineva, la modul militar, aduce sancțiunile firești și obligatorii față de impostură, demagogie, manipulare și crimă. Iar atunci, se trezesc – bineînțeles – obișnuiții *apărători ai umanismului socialist*. Așa-zîșii „paciști”, creați de binecunoscutele congrese și marșuri ale luptătorilor pentru pace, ce protestează cu vehemență împotriva intervenției militare NATO în Serbia lui Miloșevici. Aceeași pledoarie care, în perioada interbelică, plătită de INKVD, a dus la dezastrul celui de al doilea război mondial și a cel puțin cinci decenii de *dictatură comunistă*, instaurată cu tancuri și propagandă, cu kalașnicov și katiușe în aproape jumătate din țările lumii. Mai trebuie să adăugăm însă ceva acestui tablou spre a fi reflectată realitatea deplină: trădarea. Incomensurabilă, incredibilă, negociată pe banii Moscovei. Trădarea

A doua secțiune gazdărește piese din „Cantiere d'Assisi”, atelierul din Assisi, în care au lucrat meșteri aurari, tîmplari, făuritori de vitralii, pictori de fresce din Italia, Germania, Franța, Anglia și chiar din Răsăritul bizantin al Europei. Piese de altar, dintre care cea pictată de meșterul anonim (în a doua jumătate a sec. XIII) conține unul din primele portrete ale Sf. Francisc, și cruci purtate la procesiuni religioase dezvăluie idealurile spre perfecțiune ale artiștilor de pe șantierul basilicii de-a lungul înălțării sale. Expoziția mai are o secțiune dedicată americanului Frederick Mason Perkins (1874-1955), istoric și colecționar de artă și reputat specialist în arta fenscentistă italiană. Stabilindu-și reședința la Assisi, acesta a alcătuit o impresionantă colecție de artă *din care, la moarte, o mare parte a donat-o basilicii*. Picturi de valoare și o statuie, toate datînd *din secolele XIV și XV, sunt expuse în sala special rezervată colecției Perkins*. Într-un fel, donația lui Perkins, cea mai mare din istoria basilicii, completează mesajul de azi al organizatorilor expoziției, care invită la sprijinirea refacerii complexului religios și cultural de la Assisi.

Plecînd de la acest vernisaj mi-au revenit în minte nenumăratele comori de artă românească medievală, bisericească și laică, zăcînd pe la diferite muzee din țară, și m-am gîndit cu ciudă cum acum cîțiva ani, la același Muzeu Metropolitan de Artă din New York, s-a organizat o imensă expoziție de artă bizantină la care numele României, al Țării Românești, al Moldovei, al Transilvaniei nici măcar nu erau pomenite, deși piese de artă bizantină, ori de influență bizantină, se găsesc peste tot în România. Dar culturicii de pe atunci ai lui Iliescu, de la Pleșu la Sorescu, erau mai interesați să-i cînte Emanatului în strună... Poate că cele cinci volume ale lui Pavel Chihaiia, dedicate artei medievale românești, publicate recent la București, să redeschidă și la noi interesul pentru recuperarea și reasezarea valorilor de demult. Așa cum fac italienii și alții.

Gabriel PLEȘEA

odioasă a ideii de patrie și a ideii de om, înregimentarea în batalioanele morții, *rinocerita* denunțată de Eugen Ionescu și pe care comunismul a reușit, din nou, s-o deturneze și s-o arunce în exclusivitate în spatele fascismo-hitlerismului.

Cum orice rău își are și partea lui bună putem constata astăzi, în peisajul nostru politic – de ce să n-o spunem, cu satisfacție – o netă și clară despărțire a apelor. Prima, după '89 încoace, adică de atunci de cînd securismul a recedit să se travestească, sub ochii statistic închiși ai Occidentului, în diverse clase și categorii de interese. Și devine acum vizibilă, cu ochiul liber, discrepanța creată între factorii dominanți ai *mass-mediei* românești, de certă coloratură kaghibistă, și restul, ca de obicei, restul pămîntenilor de la Carpați și Dunăre.

Noi încă îi mai așteptăm pe americani, nu pe cei care au acceptat în '89, încă o dată *convingerea* cu Moscova, ci pe adevărații apărători ai democrației occidentale, adică tocmai ceea ce reprezintă astăzi NATO

ARISTARC.

JURNALUL LITERAR

editat sub egida
Ministerului Culturii
de
Societatea de istorie literară
„G. CĂLINESCU”
Redactor șef
NICOLAE FLORESCU
Redacția
MIHAELA CONSTANTINESCU
D. STAMATIADI
ION PODOCEA
(Secretar principal de redacție)
NICOLETA MANEA
(Tehnoredactor)
Str. 13 Septembrie nr. 13
Tel./fax 411.4038

Tehnoredactare computerizată și tipar
executate la UNIVERSUL S.A.

ir s-a tipărit cu sprijinul MINISTERULUI CULTURII

Inchisorile noastre, taică...

Răspunsuri tardive

N-aș fi crezut în septembrie 1981, când Ion Caraion a venit să înregistreze, la Radio București, câteva poezii și două-trei texte critice și memorialistice, că aceea va fi, practic, ultima noastră întâlnire. Câteva zile mai târziu, poetul a plecat într-o călătorie spre Occident, și drumul său a fost definitiv, al pribegiei. Îmi aduc aminte că la intrarea din strada Temișana, în clădirea Radioului, Ion Caraion s-a legitimat în fața postului de pază cu *pașaportul* pe care tocmai îl primise, în locul obișnuitului *buletin de identitate*. Când i s-a reținut documentul respectiv pe toată durata ce urma să întârzie în clădirea Radioului, am surprins în ochii lui Ion Caraion deruta și panica teribilă. Și apoi, o neliniște, o febrilitate și o grabă neobișnuită prin care vroia parcă să-și recupereze mai repede pașaportul salvator. O clipă, cel puțin, *calea spre libertate* îi fusese întreruptă. Gândind peste ani la momentul la care, fără să vreau, fusese martoră, un sentiment de compasiune și de înfrustare mă cuprinde pentru soarta scriitorului, legată iarăși și iarăși în mod stupid și abuziv de situația unui simplu act, cea a unei hîrtii cu stampile și vize ce avea drept scop să valideze încă o dată „eliberarea” lui Ion Caraion din carcera comunistă, o carceră ce, în anii '80, devenise cît o țară.

Iată de ce am impresia acum că ultima mea întâlnire cu Ion Caraion a stat sub semnul destinului. Venise să înregistreze câteva considerații despre Bacovia, adică tocmai despre acel poet care statornicise mai bine în noi sentimentul neantului și al disoluției. Profitînd de ocazie, fiindcă prezența lui pe postul național de Radio era o raritate în adevăratul sens al

*Ilenei,
pentru ca niciodată
ea să nu plîngă...*

cuvîntului – vizele politruce ale cenzurii timpului suportînd cu greu contactul cu marea poezie și mai ales cu mărturiile unei *conștiințe libere*, niciodată încătușată în ciuda încătușărilor sale fizice – Ion Caraion adusese și un grupaj de versuri pe care, în mod cu totul ciudat pentru tipul său de comportament, a ținut în chip expres să-l citească la microfon, cu atît mai mult cu cît mi-a atras atenția el însuși că nu vor putea fi difuzate imediat. Erau poezii dedicate unui *ascultător*, dacă nu *cititor*, dintr-un alt timp sau dintr-un alt deceniu, dacă nu cumva dintr-un alt veac. Gestul mi s-a părut a avea o valoare de *rămas bun* și am realizat acest lucru după ce, din depărtări, a sosit în fine și trista veste a trecerii lui Ion Caraion peste pragul eternității. Poeziile erau mărturiile unui suflet însingurat și tragic, sfîșiat de îndoieli și dominat de presentimentul unei morți apropiate. Le-am încredințat tiparului în paginile *Jurnalului literar* în acest ultim deceniu, cel de tranziție, spre o așteptată democrație.

În fine, poetul adusese cu el și ultima carte pe care reușise atunci să o publice în sistemul editorial ceaușist, o carte de poeme apărută în B.P.T., în 1978, deci cu trei ani în urmă, o primă antologie prin urmare, a liricii sale de pînă atunci, un „bilanț” așadar, intitulat parcă premonitoriu *Lacrimi perpendiculare*. Se făceau trimiteri acolo, prin acel titlu, la o durere activă, neîngenușiată, demnă, rectilinie și asumată. Mi-a oferit volumul cu o *dedicație* simplă, fără nici un fel de dată și cu o sugestie anume la o stare sufletească ce-l implica direct și continuu. Îmi îngădui s-o reproduc aici, pentru că înțelesurile dedicației depășesc interesul strict particular: „*Ilenei, pentru ca niciodată ea să nu plîngă... Ion Caraion*”.

În legătură cu volumul *Lacrimi perpendiculare* știam din mărturiile anterioare ale poetului că încercase nenumărate dezamăgiri și trăise reale nemulțumiri. Nu i se permisesese să facă selecția pe care ar fi dorit-o. Poeziile la care ținea și ar fi vrut să le vadă retipărite, puse din nou sub ochii cititorului, îi fuseseră în bună măsură interzise de cenzură. Cum volumul se difuzase în librării aproape fără nici un ecou critic în presă, mă înțelesesem cu Ion Caraion să realizăm un interviu pe marginea lui în cadrul emisiunii „Viața cărților”. Deși cunoșteam greutățile unei asemenea întreprinderi pe atunci, la radio, îi înmînasem totuși poetului o hîrtie cu câteva întrebări la care urma să răspundă. Evenimentele ce-l marcaseră în acel timp de lehamite, moartea mai apoi a lui Marin Preda, ce constituise pentru el o zguduitoare încercare (am de altfel

die răspunsurile poetului și realizarea interviului ca atare.

La întâlnirea ultimă, din septembrie '81, Ion Caraion mi-a adus împreună cu *chestionarul* și *răspunsurile* sale, legate într-un text aproape unitar, datat *august 1980*, dovadă că, de fapt, e scrisese *interviul* mai demult, dar nu cunosc nicăieri astăzi motivele ce-l determinaseră să întârzie înregistrarea lui. Cum se grăbea peste măsură și era stăpînit de o reală nervozitate, l-am invitat să citească în studioul radioului textului cursiv al răspunsurilor sale urmînd ca să introduc întrebările după aceea. A rămas pînă în 1993 nedifuzat, iar atunci cînd am făcut-o mi-am dat seama că nu aveam dreptul să sparg unitatea radiofonică și ideatică a *textului* și a înregistrării cu *chestionarul* de la care plecasem. Reproduc întrebările, prin urmare, aici, în redactarea inițială:

– *Volumul de versuri „Lacrimi perpendiculare”, apărut în colecția B.P.T. constituie fără îndoială cea mai cuprinzătoare antologie din creația dv. lirică, Ion Caraion. Aș vrea să amintim care au fost criteriile ce au operat în cadrul acestei antologii de autor?*

– *Pentru foarte mulți dintre cititorii dv. „Panopticum”, volumul de debut, reprezintă o raritate. Ar fi bine să ne oprim puțin asupra acestei etape a începuturilor, despre care ați vorbit atît de puțin și care este încă atît de irelevant cunoscută!*

– *După 1944 poezia lui Ion Caraion se înscrie într-o mișcare lirică afirmată încă din timpul războiului și definită printr-o generație numită adesea de critică „generația pierdută”. Ea cuprinde poeți ca Geo Dumitrescu, Gellu Naum, Constantin Tonegaru, Mihail Crama, Alexandru Lungu sau Nina Cassian, poeți foarte diversi, așadar. De ce „generația pierdută”?*

– *Imediat după război, a existat o epocă a reînfloririi grupărilor literare. Dv., încă din anii de liceu, făceați parte dintr-o grupare care se definise, la Buzău, sub semnul revistei „Zarathustra”. Ce contacte cu cercurile artistice ați avut în perioada debutului poetic în volum și imediat după?*

– *Cum priviți acum, Ion Caraion, trecutul și prezentul dv. literar? Ce urmează după „Lacrimi perpendiculare” pentru poetul care sînteți?*

Textul constituie într-un fel o adevărată *profesiune de credință*, o impenetrabilă definiție a poetului în raport cu propriul său destin literar, eventual chiar, o excepțională pagină de istorie literară, completînd acele atît de puține *confesiuni*, dincolo de cele lirice, ale chinuitului și contorsionatului Ion Caraion. Încredințîndu-l acum tiparului regret doar incapacitatea hîrtiei

die răspunsurile poetului și realizarea interviului ca atare.

La întâlnirea ultimă, din septembrie '81, Ion Caraion mi-a adus împreună cu chestionarul și răspunsurile sale, legate într-un text aproape unitar, datat august 1980, dovadă că, de fapt, el scrisese interviul mai demult, dar nu cunosc nici astăzi motivele ce-l determinaseră să întârzie înregistrarea lui. Cum se grăbea peste măsură și era stăpînit de o reală nervozitate, l-am invitat să citească în studioul radioului textului cursiv al răspunsurilor sale urmînd ca să introduc întrebările după aceea. A rămas pînă în 1993 nedifuzat, iar atunci cînd am făcut-o mi-am dat seama că nu aveam dreptul să sparg unitatea radiofonică și ideatică a textului și a înregistrării cu chestionarul de la care plecasem. Reproduc întrebările, prin urmare, aici, în redactarea inițială:

– Volumul de versuri „Lacrimi perpendiculare”, apărut în colecția B.P.T. constituie fără îndoială cea mai cuprinzătoare antologie din creația dv. lirică, Ion Caraion. Aș vrea să amintim care au fost criteriile ce au operat în cadrul acestei antologii de autor?

– Pentru foarte mulți dintre cititorii dv. „Panopticum”, volumul de debut, reprezintă o raritate. Ar fi bine să ne oprim puțin asupra acestei etape a începuturilor, despre care ați vorbit atît de puțin și care este încă atît de irelevant cunoscută!

– După 1944 poezia lui Ion Caraion se înscrie într-o mișcare lirică afirmată încă din timpul războiului și definită printr-o generație numită adesea de critică „generația pierdută”. Ea cuprinde poeți ca Geo Dumitrescu, Gellu Naum, Constant Tonegaru, Mihail Crama, Alexandru Lungu sau Nina Cassian, poeți foarte diverși, așadar. De ce „generația pierdută”?

– Imediat după război, a existat o epocă a reînfloririi grupărilor literare. Dv., încă din anii de liceu, făceați parte dintr-o grupare care se definise, la Buzău, sub semnul revistei „Zarathustra”. Ce cenacluri literare și ce contacte cu cercurile artistice ați avut în perioada debutului poetic în volum și imediat după?

– Cum priviți acum, Ion Caraion, trecutul și prezentul dv. literar? Ce urmează după „Lacrimi perpendiculare” pentru poetul care sînteți?

Textul constituie într-un fel o adevărată profesiune de credință, o impenetrabilă definire a poetului în raport cu propriul său destin literar, eventual chiar, o excepțională pagină de istorie literară, completînd acele atît de puține confesiuni, dincolo de cele lirice, ale chinutului și contorsionatului Ion Caraion. Încredințîndu-l acum tiparului regret doar incapacitatea hîrtiei

ION CARAION

„Nu biografia are a defini personalitatea artistică

Aproape intruabil, după nici un an de apariția sa, volumul din „Biblioteca pentru toți”, Lacrimi perpendiculare, cuprinde o parte, o parte numai, din poemele mele, dacă e să nu am cum evita pronumele personal. Din motive a căror paternitate o împart cu editura, lipsesc din el și lucruri, la care nu țin mai puțin, decît cele ajunse, prin intermediul acestei accesibile colecții, în mîinile publicului. Chiar volume întregi, eronat considerate doar ceea ce, cu vorbe, uneori din stratosferă, foarte alături de pulpa sensului, se numește, ca într-o împărțire administrativă a harului și artei pe vîrste, literatură pentru copii, au fost omise, deși de mult epuizate ca tot sau mai tot ce am scris ori tradus. Cel puțin Frunzele în Galaad, selecție tematică, pe diverse laitmotive erotice, cu ilustrații nervos introspective de Mimi Maxy-Șaraga, nu conținea decît zece inedite, restul bucăților sale, venind acolo din peluzele și spectacolul altor cărți. După cum, de asemeni, Muniții de os, n-au conținut inedite. Însă Cimitirul din stele, care adusese întreg așa-crezutul caiet vechi al ciclului Ieder, nici el nu a contribuit la amplificarea volumului din „Biblioteca pentru toți”. Însumînd, ca deschidere, citeva piese din Panopticum, culegerea dinfii, interzisă sub regimul antonescian cît și ca încheiere, texte din Deasupra, deasuprelor, acea ediție autograf hors commerce, a ajuns în ceremonioasa ei formă iconografică datorată Valentinei Bardu și Anei Pavlu, doar în mîinile citorva bibliofili, volumul Lacrimi perpendiculare a fost alcătuit pînă la urmă din zece părți. Cum din Panopticum, Omul profilat pe cer și Cîntece negre nu figurează în el nici patruzeci de

de particular individuală încît nici măcar grosolăniile socialismului vulgar n-ar fi aderat la ideea atribuirii sale la o generație întregă. A scuti urechile de asemenea bolboroseli și ieftinătăți pe care le furnizează, pe de o parte lenea de gîndire iar pe de alta, nenorocitul obiceiului ciuipativ și intelectualului român, care se complexează din îndată ce nu-și etalează cultura, iar în cazul că nu este și un tip anume de critic, dacă nu te așează e în raft, lîngă o somitate sau lîngă o formulă străină măcar așa, pentru sincronism. Deși am apreciat continuu valoarea și superioarele trebuințe ale prieteniei, cu atît mai mult pe ale prietenilor literare, și cu toate că m-am încălzit lîngă oameni de mari vibrații sufletești, așa cum poate și eu voi fi înfierbîntat pe alții, ajutîndu-i să se simtă în doi, trei sau în mai mulți, totuși am fost un izolat în felurite sensuri de la cel propriu, pînă la cele figurate, iar peripețiile vieții, pe care nu ne-o construim în exclusivitate noi, n-au șovăit să mă izoleze și ele în fel și chip nu doar pentru o vară și o toamnă. Așa că îmi este greu să-mi las confundat fie de către mine, fie de către alții destinul cu destinele altora. Cine ce ar cîștiga dintr-o asemenea confrerie convențională, falsă în nucleele și implicațiile implicațiilor ei.

M-am simțit și am fost întotdeauna un singur. Ca în dragoste unde nu poți fi decît cu dragostea, și atît. Cînd, nici la douăzeci de ani, făceam secretariat de redacție la ziarul Timpul, iar, pe de altă parte, și publicam, din zecile de redactori ai cotidianului acela solicitat, cu tiraj mare, cu ediții multe, cu corespondenți de presă în străinătate, eram singurul care-și transcria articolele de cite două, trei, ori, spre hazul, amical în definitiv, al tuturor, căci pe atunci manuscrisele se trimiteau zețarilor cum se nimerea, scrise de mîină pe orice soi de hîrtie și cu orice ștersături sau cărcăleli, iar culegătorul n-avea decît să se descurce singur, cum îl tăia capul. Însă, cu toată exigența mea, aplicată nu numai la redactarea repetată, transcrierea și retranscrierea articolului, nu numai, dar și la corecturile în spalt am descoperit după două decenii că într-una din bucățile volumului Panopticum se strecurase o greșeală cît Ceahlăul de mare. Aveam un vers care suna așa: „Călătoria asta ne sugrumă”, – deci călătoria. Peste ce greșeală credeți că mi-a fost dat să dau după trecerea – (v-am spus) a douăzeci de ani, cînd am recitit odată, mai atent, poemul versului cu pricina. Să vă spun: în loc de „călătoria” apăruse „căsătoria”. Și în ediția din 1943 așa veți găsi tipărit răscolectatul meu vers: „căsătoria asta ne sugrumă”. Nimic nu mă îndreptăța să aduc vreo obiecție, de orice natură, instituției respective, „căsătoriei” pe care, adevărul este că la acea dată, n-o cunoaștem nici de bună, nici de rea. Ca să nu mai spun că vorba aceea substituită celei titulare făcea cam tot înțelebul poeziei.

Singurătatea mea s-a manifestat și în alte

Un titlu premonitoriu

Cînd, în 3 aprilie 1941, stabilea un contact epistolar cu Octav Șuluțiu, profesorul său de franceză din primii ani de liceu brașovean („fostul Dvs. elev îndrăznește să vă scrie mai neoficial – e drept, – dar cu același respect și dragoste așîșderea”), Alexandru Lungu intervenea, de fapt, (încurajat și de „recenzia” de întîmpinare favorabilă, semnată de critic în *Gazeta Transilvaniei*, la „caietul” său buzoian, de poezie, *Zarathustra*, editat periodic în ultimele clase de liceu), cu recomandarea poetului semnificativ al grupării literare, pe cale de a se constitui atunci la cotel Carpaților: „Este vorba de tînărul Ion Caraion, un poet de mare talent și coleg de liceu cu mine”, care, după opinia sa, reprezenta „pentru *Zarathustra*” cea mai mare nădejde”.

Cercul literar de la Buzău, alcătuit la vremea adolescenței, cu un an aproape înaintea epistolei de la care pornesc însemnările noastre de față, realizînd într-un format minuscul, de buzunar, o revistă de interesante experimente și preocupări lirice, putea constitui un model în contextul publicistic al epocii și prin faptul că încerca să adune într-o *echipă*, diversă în unitatea ei artistică și ideatică, o anumită *vîrstă* a poeziei tinere, cea situată încă în pragul primelor ei înmuguriri. Octav Șuluțiu făcea o figură cu totul aparte în critica literară românească interbelică tocmai prin deosebita aplecare spre susținerea „cauzei” scriitorului tînăr. Activitatea lui înregistrase deja, pe atunci, cîteva semnificative „lansări”, cîteva *debuturi lirice* stînd sub semnul autorității sale critice, de la colegul și „prietenu” de generație – Eugen Jebeleanu, pînă la elevii săi, Ștefan Baciu și Ion Șugariu. De altfel, în *scrisoarea* amintită, Alexandru Lungu ținea să mărturisească, referindu-se la „recenzia” din *Gazeta Transilvaniei*: „Obiectiv, a fost poate singura încurajare morală venită pentru mica mea plachetă pe care, deocamdată, nu o mai pot țipări din lipsă de bani”. Evident „placheta” respectivă nu era alta decît *Zarathustra*.

Interesant ni se pare, în schimb, după aproximativ șaiszeci de ani de la concretizarea acestei atît de tinerești inițiative literare, că gruparea buzoiană avea intenția să dubleze publicația sa de poezie și prin o suită de *culegeri lirice* individuale, în stare să prezinte într-un context particular structurile cele mai individualizate, vocile lirice cele mai bine articulate. „Seria de volume, inaugurată cu cartea lui Lucian Valea, continuă. Azi vă trimet poemul meu *«Fata din brazi»*” – îl înștiința pe Octav Șuluțiu „patronul” revistei *Zarathustra*. O săptămîină mai tîrziu, într-o a doua *epistolă*, precizările cu *Fata din brazi* fixează un debut editorial de care Alexandru

Lungu este în general văduvit în *dicționarele* și *studiile* istorico-literare ce-i întîrzie acest moment biografic pînă la *Ora 25*, în 1946. Lucru explicabil oarecum, poetul țînînd să specifice: „De fapt, după glorie n-am umblat, cînd am tipărit *«Fata din brazi»*. A fost ca un cadou pentru prieteni și i-am pus preț numai pentru ca să-mi scot măcar hîrtia, vînzînd placheta la colegi, ce erau obligați s-o ia, deși nu-i interesează!”. Numărul restrîns de volume al tirajului, doar la cîteva zeci de exemplare, pînă la cel mult 150, justifică în parte și reținerea de care aminteam, fără a modifica însă prin ceva constatarea că, cel

PRETEXTE:

ION CARAION
ALCOM ION TUDOR
GEORGE ION POPESCU

TEXT:

ALEXANDRU LUNGU

GRAVURĂ:

N. AL-TOSCANI

ZARATHUSTRA

puțin, în două cazuri, cel al lui Alexandru Lungu și, îndeosebi, al lui Ion Caraion, cercul revistei *Zarathustra* se cuvine să fie mai cu atenție analizat, în perspectiva desigur și a evoluției ulterioare a celor doi poeți în cadrele poeziei românești moderne.

În prima *epistolă* către Octav Șuluțiu, recomandarea lui Ion Caraion, operată de colegul său de generație, Alexandru Lungu, nu era una desprinsă de un interes imediat. Împreună cu informația de ordin axiologic, i se expedia criticului, spre confirmare, un stoc de poeme, nu unul oarecare, ci chiar structura 99% realizată a unei plachete ce urma să apară în colecția *Zarathustra*, sub semnătura lui Ion Caraion, „*Volumul se va numi, probabil (de va admite cenzura): «Închisorile noastre, taică...»*”. – conchidea Alexandru Lungu, solicitînd din partea lui Șuluțiu și o „*prezentare scurtă ce urmează a fi reprodușă ca prefață a volumului*”. Numărul poemelor trimise era de șaisprezece din totalul celor

cuprinse în plachetă, care s-ar fi ridicat la optsprezece, Ion Caraion rezervîndu-și dreptul de a mai adăuga încă două titluri în momentul definitivării pentru tipar a culegerii. „*Cred că nu veți refuza să ne acordați tuturor tînereților, de la «Zarathustra», această bucurie pe care îndrăznesc să vi-o cer.*” Și totuși, Șuluțiu nu și-a găsit timpul disponibil să rezolve atunci problema *prefeței*. Nu fiindcă n-ar fi intuit valoarea certă a fibrei poetice ce-l anunța pe viitorul Ion Caraion în peisajul nostru liric. Dimpotrivă. Preocupări de alt gen însă – un studiu monografic despre Lucian Blaga – l-au pus în imposibilitate, probabil, să se execute imediat solicitării. Poetul ținea însă, „*să-și scoată neapărat volumul în 100–115 ex., după Paște*” – cum comunica Alexandru Lungu în cea de-a doua *epistolă* a sa, din 9 aprilie 1941. Între timp, apăruseră și celelalte două poeme așteptate, poemele inedite, desigur (*Hei! fata mea și Apogiatură*), pe care i le încredința criticului spre a le publica anticipativ în paginile revistei sale *Tribuna literară* din Brașov. Dovadă că „*Ion Caraion nu s-a supărat*” și că proiectul urma să prindă contur în curînd, chiar și fără *prefața* lui Șuluțiu.

Nu cunoaștem motivele pentru care *Închisorile noastre, taică...* nu a devenit o realitate editorială. E foarte posibil ca lipsa de fonduri sau „*cenzura*” să-și fi avut un rol al lor. Pentru posteritatea critică și literară a lui Ion Caraion însă *momentul* își are semnificațiile și rezonanțele sale. Cărțile de poeme, în cîteva sute de exemplare doar, în tiraje confidentiale așadar, vor reprezenta mereu o coordonată a existenței și-l vor urmări pînă în ultimele clipe ale vieții. „*Cenzura*”, care l-a persecutat veșnic, apare și ea invocată de la prima inițiativă editorială, ca un „*dar*” al destinului implacabil. Și apoi, în mod premonitoriu, *ideea de închisoare* ca o stare firească, urmărindu-l constant de la începuturi pînă la sfîrșit.

Să mai observăm, de asemenea, un lucru: poeziile ce urmau să intre în contextul editorial din *Închisorile noastre, taică...* erau piese publicate majoritatea. Culegerea aduna astfel versuri din ultima perioadă, cea a realizării publicistice a caietului periodic *Zarathustra*. Este expresia acestui timp și oferă în întreg cea mai elocventă imagine asupra începuturilor lirice ale lui Ion Caraion: o poezie a disperării adolescente, cu o notă pregnantă de teribilism imagistic, un cînt al neîmplinirii dramatice, o chemare a dragostei și a femeii întrezărite, o candoare a peisajului aplecat spre culorile toamnei bacoviene și, peste toate acestea, un semn al risipirii și o sete bahică a trăirii. *Panopticum* (1943) avea să adîncească nuanțele existențiale din *Închisorile noastre, taică...* și să despletească totodată versul din rigoarea lui cadențată, să-l mîne spre o sumbră șarjă de sonuri îndoliate, măcinate de revoltă.

Nicolae FLORESCU

...fost o
...sine

glasului său, veniți parcă din eternitate.

Ileana CORBEA

...narele
...acest
...1946.
...înd să
...umbat,
...t ca un
...numai
...vînzînd
...ia, deși
...îns de
...zeci de
...ifică în
...fără a
...că, cel

cuprinse în plachetă, care s-ar fi ridicat la optsprezece, Ion Caraion rezervându-și dreptul de a mai adăuga încă două titluri în momentul definitivării pentru tipar a culegerii. „Cred că nu veți refuza să ne acordați tuturor tinereților, de la «Zarathustra», această bucurie pe care îndrăznesc să vi-o cer.” Și totuși, Șuluțiu nu și-a găsit timpul disponibil să rezolve atunci problema prefeței. Nu fiindcă n-ar fi intuit valoarea certă a fibrei poetice ce-l anunța pe viitorul Ion Caraion în peisajul nostru liric. Dimpotrivă. Preocupări de alt gen însă – un studiu monografic despre Lucian Blaga – l-au pus în imposibilitate, probabil, să se execute imediat solicitării. Poetul îneca însă, „să-și scoată neapărat volumul în 100–115 ex., după Paște” – cum comunica Alexandru Lungu în cea de-a doua epistolă a sa, din 9 aprilie 1941. Între timp, apăruseră și celelalte două poeme așteptate, poemele inedite, desigur (*Hei! fata mea* și *Apogiatură*), pe care i le încredința criticului spre a le publica anticipativ în paginile revistei sale *Tribuna literară* din Brașov. Dovadă că „Ion Caraion nu s-a supărat” și că proiectul urma să prindă contur în curând, chiar și fără prefața lui Șuluțiu.

Nu cunoaștem motivele pentru care *Închisorile noastre, taică...* nu a devenit o realitate editorială. E foarte posibil ca lipsa de fonduri sau „cenzura” să-și fi avut un rol al lor. Pentru posteritatea critică și literară a lui Ion Caraion însă *momentul* își are semnificațiile și rezonanțele sale. Cărțile de poeme, în câteva sute de exemplare doar, în tiraje confidentiale așadar, vor reprezenta mereu o coordonată a existenței și-l vor urmări pînă în ultimele clipe ale vieții. „Cenzura”, care l-a persecutat veșnic, apare și ea invocată de la prima inițiativă editorială, ca un „dar” al destinului implacabil. Și apoi, în mod premonitoriu, *ideea de închisoare* ca o stare firească, urmărindu-l constant de la începuturi pînă la sfîrșit.

Să mai observăm, de asemenea, un lucru: poeziile ce urmau să intre în contextul editorial din *Închisorile noastre, taică...* erau piese publicate majoritatea. Culegerea aduna astfel versuri din ultima perioadă, cea a realizării publicistice a caietului periodic *Zarathustra*. Este expresia acestui timp și oferă în întreg cea mai elocventă imagine asupra începuturilor lirice ale lui Ion Caraion: o poezie a disperării adolescentine, cu o notă pregnantă de teribilism imagistic, un cînt al neîmplinirii dramatice, o chemare a dragostei și a femeii întrezărite, o candoare a peisajului aplecat spre culorile toamnei bacoviene și, peste toate acestea, un semn al risipirii și o sete bahică a trăirii. *Panopticum* (1943) avea să adîncească nuanțele existențiale din *Închisorile noastre, taică...* și să despletească totodată versul din rigoarea lui cadențată, să-l mîne spre o sumbră șarjă de sonuri îndoliate, măcinate de revoltă.

Nicolae FLORESCU

poeme, va predomina, e de la sine înțeles, parte din producția lirică de după 1948, însă care s-a întîmplat să ajungă la tipar abia de vreo zece, doisprezece ani încoace, dacă nu cumva se pierduse. Pînă în 1944 toamna, (eram în război) se întîmplase, de asemeni, să nu-mi poată fi tipărite, cu excepția bucăților debutului, mai mult de vreo trei, patru poeme prin reviste ca *Meridian*, *Vremea*, *Kalende*. Ca și cînd n-ar fi fost suficient, m-am pomenit că în poemul solicitat pentru *Kalende* se amestecă, fără sens, cenzura, eliminînd una sau două strofe – era vorba tocmai de bucata ce avea să dea titlul întîiei mele plachete, *Panopticum*, iar directorul revistei, Vladimir Streinul, deși este, fără să mă fi prevenit la timp, așa cum se cerea și fără a-mi cere asentimentul, s-a pripit cu trimiterea în tipografie a manuscrisului amputat și l-a imprimat în forma informă a cazurilor cenzurii. Lucru pe atunci, de către mine, socotit – și rămîn la aceeași părere față de aceeași procedee – împardonabil din partea oricui față de oricine. Într-o operă de artă n-are voie să intre și de ea n-are voie să dispună decît creatorul ei. Totalitatea celorlate spețe de intervenții, fie că se folosesc fire de borangic, satîre, soarfeci, capricii, ifose pedagogice, morale, dogmatisme, explicații pomădate, conformiste, pudră de galanterii verbale sau alte rațiuni, mereu zise superioare și mereu reprobabile, decurg dintr-o stare de necivilizație, involuție și profanare. Popoarele care nu-și respectă arta sunt retrase din memoria istoriei, cu timpul nu mai creează artă. Și tot așa, din întîmplare în întîmplare, ca să revin, deși am scris aproape continuu, publicam și am publicat fără voia mea discontinuu. Din 1947, cînd ieșiseră Cîntecele negre, pînă în 1966, cînd a ieșit *Esecu*, deci aproape douăzeci de ani, s-a petrecut, în ceea ce mă privește – și pe cîți încă nu i-a privit, acel hiatus de care critica, glosînd pe marginea producției literare a unor autori ca: Geo Dumitrescu, Tonegaru, Stelaru, Marcel Gafton, Sergiu Filerot, Mihai Crama, Teohar Mihadaș, Dimov, Doinaș, Radu Stanca, Torynopol și alții, vorbește, cînd și dacă vorbește, pe un ton gratuit – elegiac sau cu totul neanalitic, pe cîțiva din noi clasîndu-ne într-o rezervație cu numele de „generația pierdută”. Arătăm în Pălărierul silabelor, pomenind, cu detalii din Gertrude Stein, ce înțelesese scriitoarea aceea din America prin „generația pierdută”, și ce nu înțeleg interpretii noștri prin interpretarea formulei sale, preluată, pe care așa de confuz, de brambura și de fără instruire culturală se străduie a ne o aplica nouă. Pentru că nu, decît în subsidiar și după ce este vorba, dacă e, de o valoare, nu biografia în primul rînd are a defini personalitatea artistică a indiferent cui, și nu impedimentele delurozitățile, surpările, suspensiile activității artistice a cuiva, ci mesajul cu care vine un creator contează în a-l defini. Or, nici unul dintre cei amintiți n-are de ce fi considerat „pierdut”, nici luat individual, nici luat cu „generația”. Dacă a dat măcar un singur vers bun, prin acel măcar singur vers de preș, fiecare a supraexistat unei forme de întuneric propagat, și tuturor controalelor și controlorilor aplicării întunericului. Și apoi, să observăm discret, introspectîndu-ne, că destinul este o problemă așa de misterioasă, de nuanțat și

știe, de Lovinescu. Existau și altele. Dar să vorbesc doar de „Sburătorul”. Colegii mei de generație, și de la ziar, Geo Dumitrescu, Marin Preda, Stelaru, Paul Daniel, Tonegaru și alții, îl frecventau. Amfitrionul trimisese, unora dintre ei, ba vreo invitație, ba cîte o carte cu autograf. Eugen Jebeleanu se străduia să ne spună că ne-a chemat, că a pomenit sburătoriiștilor de numele noastre, că ar fi interesat, alții îi trimiteau scrisorele de prin provincie, să ne cunoască, să-i citim și cîte asemenea lucruri. Eu nu m-am dus. Nici acolo, nici prin alte saloane de lectură. Altă fire. Dacă n-ai talent, asemenea reuniuni, grupuri, cercuri sau cum le mai zice, oricît ar vrea-o ele, n-au decît să-ți dăruie. Iar dacă ai, ce să înveți acolo și cum să extragi din talentul tău o doză ca s-o împarti cu cei mai nedotați. Imposibil! Acolo poți auzi cancanuri, anecdote, bîrfe, calambururi, poți întîlni adularea, minciuna, maliția și intriga și ai prilejul să retorizezi, să filtrezi, să simulezi, să-ți arate unul sau altul ce și cîte știe el, ca și cînd n-ar mai trebui și ceva discreție într-unele îndeletniciri, la urma urmelor, foarte înrudite cu misterul. Nici un om nu te poate învăța să scrii. Așa ceva înveți numai încetul cu încetul, citînd și bineînțeles nu dacă nu ai și din naștere ceea ce-ți trebuie. Cenaclurile mele au fost cărțile între care m-am afdunat, și care le-am citit, cu care stam de vorbă, bibliotecile mele, de cîteva ori pierdute și de alte cîteva ori încropite la loc, prin sacrificii. Pentru că, întotdeauna, între o carte și o haină, am ales cartea. Și tot aproape de grupuri sau cercuri, deseori, vă mărturisesc, m-a mirat să aud numele meu roșitîți alături de cele din jurul simpaticeii reviste *Albatros*. Să nu fi dorit a aparține echipei care a inițiat-o? Ba, poate că da; deși se poate viețui artistic și în afara echipelor. Nu mi-am pus niciodată întrebarea întregă și nici nu mi-am dat răspuns la ea. Însă cert este că nu m-am numărat printre animatorii *Albatrosului*, așa că nu mi se cuvine dreptul de a fi, în ordine alfabetică, sau în altă ordine, pomenit printre ei, care fiind împreună ofereau singuraticii mele tinereți, o indescifrabilă melancolie și curiozitate. Am trimis odată, acolo, prin poștă, un poem, și mi s-a răspuns, prescurtîndu-mi-se numele, doar cu un cuvînt: „Reșinem”. Ulterior, istoria literară a venit cu precizarea că răspunsul mi se dăduse de către Geo Dumitrescu, din a cărui parte promisem și eu, la rîndu-mi, niște versuri, pentru o prizărită revistă numai de poezie, scoasă la Buzău, ca licean, din banii mei de burse, revistă care însă n-avea și poșta redacției, fiindcă nu-mi plăcea să aibă așa ceva. Poemul meu, al *Albatros*, n-a apărut. Versurile lui Geo Dumitrescu, în adolescentinul caiet de poezie, nici ele, poate că spre un reciproc regret, n-au apucat să apară. Asta e tot. Mai tîrziu în redacția ziarului *Timpul*, nu și a *Ecoului*, unde Geo Dumitrescu nu ne-a urmat colaborînd numai o dată sau de două ori la acest cotidian, elanurile ne-au apropiat și am făcut pași împreună. Cine știe cîți... Mă întrecer aici. Urmarea *Lacrimilor* n-o știu nici eu, nici n-are cine mi-o spune. Cu *Lucrurile* de dimineață sau *Interogarea magilor*, volume în pragul librăriilor, în perspectivă deci de a apărea curînd, mă și întreb dacă nu cumva răspunsul, în loc să se apropie se îndepărtează. Iar îndepărtarea aceea sînt eu. Sau mi se pare...

August 1980.

DECLIN

Din silnicia aburilor – multă –
Răsună la fereastră ca o spaimă
Toamna răgușită, nu ne-ascultă
Nici o vorbă, apele ne-ngaimă.

Sturzii-or să ne-ajungă pînă mîine,
Duzii bat la geamuri de spitale.
Sub vioara gîndului de pîine
Ne răspund cetății medievale.

Ca o fată mare-ngenunchiată
Într-un lan de iarbă – menestrel –
Ne pătrunde ziua dezbrăcată
Pînă-n fundul inimii: pastel.

Bolovani de cîntece și-amare
Jucării uitate în nămol, –
Se ridică noaptea pe răzoare
Liliecii sufletului gol.

Vulpile ne caută-n fîntînă,
Au rămas podgoriile-n ecou,
A răcoare deasă și-a țărînă
Toarce-nsingurarea vinul nou.

ȘTREANG

Adolescența noastră ca o ciută
Ivită-n pridirile nățunge
Ne mîngie haina și-o sărută
Cu șopîrle moi fugite-n sînge.

Hohotă miasele din piepturi,
Din mătasea sturzilor albaștri –
Nu avem nici milă și nici drepturi,
Frunză lungă, umbră de jugaștri...

Mări, citu-i albia fîntînii
Se adună chiotu-n ulcioare,
Portăreii curții și jupînii
Ne-au gătit de ieri spînzurătoare.

Și-au să vină corbii să ne rupă,

ÎNCHISORILE NOASTRE

SĂTUL NIMIC

Botez de gînd, cu umăr slut,
Ne-a rupt zălogul androgin;
Suna inelul drum sorin
Spre cîte nici n-au început

Hau! Hau! – mereu, de ce mă-nșeli
Icoană beată de eres? –
Avea burghezul pasul dres
De drojdii smulte-n socoteli.

Ne-am prins de mîini, curgea uimit
Răspuns de marți, nechez de foi.
Ce hău de cruci în infinit
Se lămureau tăfînii-n noi!

Și-n miezul peșterii rămas
Zălud strămoș, strein la foc
Așîșderi unui prooroc
Trezit din fundul unui ceas

Fu soiul vorbelor, chivot.
Creasta răsîcnet, crud tăcea, –
Nici morții toți nu știu de tot,
C-a fost un semn, dar sta mărgea.

Înfiorat havuz morgan
Răcnea răscoala lingă dric, –
Un gol a fost, și-i bărăgan...
Un bărăgan, și nu-i nimic...

ASPECT

La fereastră asta cît o viață
Năvălită – adînc pe portative
Au tînjit prințese din Ninive
Cumpărate sadic de la piață
Altădată-n vase...

Plaja-i scamă,

Alungată pasăre dungată
Reprezintă-n valuri, se mai găta
Pentru cea din urmă epigramă.
Iar cum seara strîmbă rupe salbe
Umezite, să le spargă-n corturi
Ciocurile altor păsări albe
Tolănesc mizeriile-n porturi...

INCIDENT

Pentru a viață-n care-am tremurat,
Pentru nevroza străzii noastre, tainic,
Mustește dezolat acolo-n ceainic
Paloarea unui vis neterminat...

Prințesa din covor e dezbrăcată:
Privește un tablou solar și sudic,
Iar cum pe-alături trenele o cată –
Desenul tot o mîngie impudic.

VIOLONCEL

Că unde-i svîrcolirea pietrii, unde? –
Pe margine de drumuri merg mocanii,
S-apropiem orchestrele profunde
Și-om trece-n coviltire prin bejani...

Reflexe plumburii ori de mătase, –
Nu-i primăvara anilor, mujică!
Dospește-n noi sfîrșita rîndunică
A-nsîngeratelor viole pe terase.

Dansează-oriental viața-ngustă,
Portrete fugitive ca o gumă
Ne hohotă la geamuri, ne sugrumă
Istovul clavecinelor din pustă.

Cu fiecare fată-n requiem
Visam la tinerețea care-ncepe –
Vom putezi de dorul unei stepe
Pe care nici n-om fi s-o mai vedem.

Hei! căprioara mea minusculă din lac,
Deșarte ni-s fiordurile azi...
Vom putezi de dorul unor brazi
La căpățîiul altui Ragaiaic...

GERMINAȚIE

Sbîrlit în lut – surcea liliachie
Precum o siderală nea, plămada.
Orgie-nfii, vacarmul din grămada
Buștenilor, dospea de cununie.

Lingoarea linge seva, căpriorul
Hilar prin scorburi poposise ghiara.
Voinic împărechiatul unghi... dar pînă seara
Fu gata fata, -i dulce ca lichiorul.

Cea mai din smațul pielii noastre valvă
Suna cîrcei de miere pe undrea.
Fiorul, pluș cercării. Se spunea
Că finurile pulpei sunt o salvă.

Amăgitoare-i ora... totdeauna
Încuie-n urmă salba de canafi.
Topazele, cînd trecem la zarafi,
Secătuie-n adîncul ei furtuna.

Gonește-afund descîntecul, pe coale
Strecoară iar vîrtejul moara-n jos;
Înjunghiat în spate somnoros –
Aducu-ți, Doamne, sîinii dumatiale.

ORILE NOASTRE, TAICĂ...

VIOLONCEL

Că unde-i svîrcolirea pietrii, unde? –
Pe margine de drumuri merg mocanii,
S-apropiem orchestrele profunde
Și-om trece-n coviltire prin bejani...

Reflexe plumburii ori de mătase, –
Nu-i primăvara anilor, mujică!
Dospește-n noi sfirșita rîndunică
A-nsîngeratelor viole pe terase.

Dansează-oriental viața-ngustă,
Portrete fugitive ca o gumă
Ne hohotă la geamuri, ne sugrumă
Istovul clavecinelor din pustă.

Cu fiecare fată-n requiem
Visam la tinerețea care-ncepe –
Vom putezi de dorul unei stepe
Pe care nici n-om fi s-o mai vedem.

Hei! căprioara mea minusculă din lac,
Deșarte ni-s fiordurile azi...
Vom putezi de dorul unor brazi
La căpățîiul altui Ragaiaic...

GERMINAȚIE

Sbîrlit în lut – surcea liliachie
Precum o siderală nea, plămada.
Orgie-ntîi, vacarmul din grămada
Buștenilor, dospea de cununie.

Lingoarea linge seva, căpriorul
Hilar prin scorburi poposise ghiara.
Voinic împărechiatul unghi... dar pînă seara
Fu gata fata, -i dulce ca lichiorul.

Cea mai din smalțul pielii noastre valvă
Suna cîrcei de miere pe undrea.
Fiorul, pluș cercării. Se spunea
Că finurile pulpei sunt o salvă.

Amăgitoare-i ora... totdeauna
Încuie-n urmă salba de canafi.
Topazele, cînd trecem la zarafi,
Secătuie-n adîncul ei furtuna.

Gonește-afund descîntecul, pe coale
Strecoară iar vîrtejul moara-n jos;
Înjunghiat în spate somnoros –
Aducu-ți, Doamne, sîinii dumatiale.

RECITAL PENTRU VIOARĂ

Interior scăldată-n linii, printre ce e
Crepusculară roua dacă udă tîmpla?
Mătasea plastilinei peste cîmp l-a
Regăsit scăzut în epopee...

Se bîlbîia la mîngîi... Atunci sau cînd-a
Fost mai pur un prunc la trepte 'nalte?
Orbită, revărsa lumina – 'n mal. te
Vedeam de bronz – o, rochia verii, blînda!

Cum chiuia orchestra mrețele! – gîngavă
Ilumina lăuntru-arginturile. Bun e
Cristalul. Mieș de cer bolnav se interpune
Hotar de-acuma, alvia-i otravă.

Lin oboi – o, vai! vopsitele costume
Sonor ne-mbracă; viile-s rotunde,
Se răsfrîng livezile... răspunde! –
Pentru cine-i viața? Viața cum e?

Prin școli umblăm, iubita mea, și nu-i
Scrisoarea noastră-aceea pentru care
Sunt crime și sunt care mortuare
Svîrlite-n fundul inimii pe-un cui.

Lăuntrice vestigii de colindă
Încurcă sfoara genelor; mai frînte
Poenile-n obraz ne vin; ce spîn te
Fugărește, fata mea, 'n oglindă?

RECITAL PENTRU VIOARĂ

2

O, vremea noastră unde-i? Pluvial
Ecouri, cum dărmîm iar castele!
Smulge vereritețele palorile din stele
Și fruntea suie beznele agale.

Dă-mi fruntea ta, pădure, și cuțitul
Așșideri diamantelor, cînd ciuta
Piere-n covor... Ah, toată neștiuta
Șaradă-a vieții una cu sfirșitul.

O să reîncepem valsul primăverii
La revărsări de-a dura peste zi,
Petreceri scutura-s-or, n-or mai fi
Nici gîndurile – acasă, nici boierii...

Șolară suie liniștea la piuă,
Să macine. Iubita mea, de-acuma
A isprăvit cu noi trecutul tot, și numa?
Viorile vor geme pîn-la ziuă.

Ia-ți cîntecul din suflet ori din soare
Ca să pornim! Ni-s brazii fără țară.

INSULIDA

Solare-arpegii, cisalpine borduri
Preling podoabe palide și calme,
Vin ghionile suveicilor din palme
Să-nspumege minuscule fiorduri.

Despăturite hojma-n line săbii
Cadranale balcoanelor secrete
S-au logodit în smalț de castagnete
Spre tautoburgice corăbii.

Strănută iarăși viața-n care coapse
Cristalul mult prea lungile pampasuri,
Ne călcăie-n albume și-n atlasuri
Distanțele astrale dintre coapse.

Nouă căi nautice-n deval
Sibilin răsună-n orga 'naltă, –
Cînd ne vom smulge vîlced laolaltă
Plină, din draperii matinale

Schița cu rusoaica nu din gloate?
Prieten drag al altelor cimpoaie
Ne ogoaie stepa, măi, ogoaie
Și să știe nimeni nu mai poate...

(DECLIN)

2

Mîinile de cîlți mereu se-mbuibă,
Ștreangul numai bîjbîie și-ndeamnă.
Au făcut epocii, smulge suia
Miroase a cucută și a toamnă...

– Ioane măi din pumnii rugăciunii,

ȘTREANG

Adolescența noastră ca o ciută
Ivită-n prididirele năfinge
Ne mîngîie haina și-o sărută
Cu șopîrle moi fugite-n sînge.

Hohotă miamele din piepturi,
Din mătasea sturzilor albaștri –
Nu avem nici milă și nici drepturi,
Frunză lungă, umbră de jugaștri...

Mări, citu-i albia fîntînii
Se adună chiotu-n ulcioare,
Portăreii curții și jupînii
Ne-au gătit de ieri spînzurătoare.

Și-au să vină corbii să ne rupă,
Și-au să vină vînturile duiumuri
După ce-om sfîrși cu tot și după
Ce ne-or putrezi ciolanele pe drumuri.

Încropită, seara ca o baie
Ne-o ieși, mireasă, înainte
Și-o să treacă toamna prin odaie
În căruța mare de cuvinte.

Ne-au rămas doar cîntecele goale,
Să ne fure noaptea ca un ciine –
Noi cei bolnavi de febră și răscoale
O să bem aicea pînă miine...

Meandrele Sarețului

Ce lumecuş! Crestatele solstițiu
Preling filule; s' mîie scunși la seară.
Ca o licoare suptă'm buze, rătăciții
Zugari ai mării line se cestară.

Șura foburgu-m sulții cuscutee,
Diatomeea limpede, – ca lăna
Curgă la somn. O, câte căi lactee
Nu-și depănau, hăitîș, tălharii-acum cu mîna...

Prin fân albastru mînoată iar milogii,
Precum aleargă areul după cere,
De scărbă-i tot noianu... - Arcușul bere,
Cel istovit, suia cu-arsitețe fâlegii.

Zăbava din fâlețu, vezi, nu fu
Să-mmoie gheba lunii pentru fîi.
Acele norduri iar ne dor și mi
Deperțes doar fântănele, ci noi.

Îmbrăte sârma ghimpele-m flocașe,
Podgoriile sufletului gem.
Ne-au căptușit cu urd și blestem
Săraci noștri. (Dricu-i cumsecade...)

CP

Cumpărate sadic de la piață
Altădată-n vase...

Plaja-i scamă,

Alungată pasăre dungată
Reprezintă-n valuri, se mai găta
Pentru cea din urmă epigramă.
Iar cum seara strîmbă rupe salbe
Umezite, să le spargă-n corturi
Ciocurile altor păsări albe
Tolănesc mizeriile-n porturi...

INCIDENT

Pentru a viață-n care-am tremurat,
Pentru nevroza străzii noastre, tainic,
Mustește dezolat acolo-n ceainic
Paloarea unui vis neterminat...

Prințesa din covor e dezbrăcată:
Privește un tablou solar și sudic,
Iar cum pe-alături trenele o cată –
Desenul tot o mîngîie impudic.

Ar vrea faianța madrigalului prezis
Dar rușinos cuprinde-n brațe plușul,
Plouă de jos, plouă de sus de-acum arcușul, –
Prințesa din covor s-a sinucis...

MĂ DOARE LUMEA

Se sparge mila-n ciucuri... Lungul drum i-a
Smuls de ieri cartușele. Cînd șesul
Porni de-a bușilea, secase înfelesul.
– Măi tată, mă! – mă doare iarășî lumea...

Te cred acolo. Basmel – tu știi – azi nu dor
Aerian o! Circae. Ce frenetic,
Mușcă disperarea grav și etic;
...Vom merge unde-acuma, frate-al meu, zic: Tudor?

Doi huligani... Metodic am strivit
Eclipsele sub unghii la un loc.
Prin vegetala strîngere, -i mijloc
De bozie crescută. (Te-am iubit)

Iar pasul – un vârtej cules pe jos – ca de sacîz,
A fost topit smaraldele-n paner.
L-am asvîrlit... O, cum ridea Baudelaire
Frumos din foc la mine; – cum a rîs!

Și crește-n piatră iedera. Cu gust
Danseză-n flăcări peștera – bolid.
Măi frate Tudor, cîntecul arid
Să-l morfolim aicea-ntreg! Mai adu must...

Fu gata fata, -i dulce ca lichiorul.

Cea mai din smalțul pielii noastre valvă
Suna cîrcei de miere pe undrea.
Fiorul, pluș cercării. Se spunea
Că finurile pulpei sunt o salvă.

Amăgitoare-i ora... totdeauna
Încuie-n urmă salba de canafi.
Topazele, cînd trecem la zarafi,
Secătuie-n adîncul ei furtuna.

Gonește-afund descîntecul, pe coale
Strecoară iar vârtejul moara-n jos;
Înjunghiat în spate somnoros –
Aducu-ți, Doamne, sinii dumitale.

„Simțeam grădina cum intra în casă”...

Gravură de N. Toscani, din *Zarathustra*, dec 1941.

CITADINĂ

Vii ca-ntr-un model arab – careu nativ –
Despăturind, nostalgică, nimicul,
Sau doar condurul vrerii tale, alta micul,
Festiv răsună-n noi memorativ?

Să nu se spargă melcii-n traforaj
Va izbucni sporadic fîrgul iar,
Subliniat, – albumul nostru rar,
S-a prăbușit hilar în reportaj.

Coralii, o! Coralii prin hermină
Incertitudinii lasă să se vadă,
Ici o nuanță ori o busculadă
Multiplă pururea-n surdină.

Pe etamina versului egal
Surîde, nupțială, eticheta;
Dădaca asta – (Yeti sau Anetta) –
Se-ntoarce parcă de la estival.

Ieri a trecut pe-aproape. Știu precis –
Cu un copil anemic dar limbut.
Albul nostru-ardea peste trecut
Și-n fundul sobii-ardea un manuscris...

Vomcă împărecnatul uingit... dar pînă seara
Fu gata fata, -i dulce ca lichiorul.

Cea mai din smalțul pielii noastre valvă
Suna cîrcei de miere pe undrea.
Fiorul, pluș cercării. Se spunea
Că finurile pulpei sunt o salvă.

Amăgitoare-i ora... totdeauna
Încuie-n urmă salba de canafi.
Topazele, cînd trecem la zarafi,
Secătuie-n adîncul ei furtuna.

Gonește-afund descîntecul, pe coale
Strecoară iar vîrtejul moara-n jos;
Înjunghiat în spate somnoros –
Aducu-ți, Doamne, sîinii dumitale.

„Simțeam grădina cum intra în casă”...

Gravură de N. Toscani, din *Zarathustra*, doc 1941.

CITADINĂ

Vii ca-ntr-un model arab – careu nativ –
Despăturind, nostalgică, nimicul,
Sau doar condurul vrerii tale, alta micul,
Festiv răsună-n noi memorativ?

Să nu se spargă melcii-n traforaj
Va izbucni sporadic țîrgul iar,
Subliniat, – albumul nostru rar,
S-a prăbușit hilar în reportaj.

Coralii, o! Coralii prin hermină
Incertitudini lasă să se vadă,
Ici o nuanță ori o busculadă
Multiplicată pururea-n surdină.

Pe etamina versului egal
Suride, nupțială, eticheta;
Dădaca asta – (Yeti sau Anetta) –
Se-ntoarce parcă de la estival.

Ieri a trecut pe-aproape. Știu precis –
Cu un copil anemic dar limbut.
Albul nostru-ardea peste trecut
Și-n fundul sobii-ardea un manuscris...

O, vremea noastră unde-i? Pluviale
Ecouri, cum dărimă iar castele!
Smulg veveříțele palorile din stele
Și fruntea suie beznele agale.

Dă-mi fruntea ta, pădure, și cuțitul
Așîderi diamantelor, cînd ciuta
Piere-n covor... Ah, toată neștiuta
Șaradă-a vieții una cu sfîrșitul.

O să reîncepem valsul primăverii
La revărsări de-a dura peste zi,
Petreceri scutura-s-or, n-or mai fi
Nici gîndurile – acasă, nici boierii...

Solară suie liniștea la puiă,
Să macine. Iubita mea, de-acuma
A isprăvit cu noi trecutul tot, și numa'
Viorile vor geme pîn-la ziuă.

Ia-ți cîntecul din suflet ori din soare
Ca să pornim! Ni-s brazii fără țară.
Trec umbrele, mai grave, zac izvoare
Difuze, pe translucia brățară.

Acolo-om merge unde doar tăcerea
Zăpezilor, ne chiamă-n mări deșarte.

.....
Domniță a plecării, sunt pașii tăi de moarte
Sau vîntul, ca pe-o rană, ne-a împietrit durerea?

CONTUR

Că n-am să uit nici cîntecul acela,
Nici tremurul platanilor, cînd mușcă
Îmbobocire-n sîn aquarela,
Iubita mea cu fragedă vipușcă

Știi, scurgerea viermușilor, minunea –
Cum legănau frunzișurile fața,
Ne-am petrecut, iubire, dimineața
De mîna, prin fâneață, cu sficiunea.

Asemeni unei lucii pelerine
Pe care cavalerii o-mbrăcară,
Încolăcirea brațelor ne sboară
Și ne pătrunde-n sînge un ciorchine.

Înfiorarea coapsei și obrazul
Ne-o chiui-n nervurile amare, –
Beția unor plante insulare
Nuntite haiducește cu necazul.

Că din pojaru-aprinselor nadire
Ne-au legănat condurii, parcă-a fiere
Să revoltau văpăile-n artere
Să ne mîngîie jarul din privire

Și spasmul violinelor, un mînz,
Ne-a cucerit pismaș, ca o scrisoare,
Era atunci-a-n beznă sărbătoare –
Ne-alunecau din suflet stelele, și-am plîns...

Ne călcăie-n albume și-n atlasuri
Distanțele astrale dintre coapse.

Nouă căi nautice-n devalie
Sibilin răsună-n orga 'naltă, –
Cînd ne vom smulge vîlced laolaltă
Plină, din draperii matinale

Schița cu rusoaica nu din gloate?
Prieten drag al altelor cimpoaie
Ne ogoaie stepa, mîi, ogoaie
Și să știe nimeni nu mai poate...

(DECLIN)

2

Mîinile de cîlți mereu se-mbuibă,
Ștreangul numai bîjbăie și-ndeamnă.
Au tăcut copacii, sînul scuișă, –
Miroase a cucută și a toamnă...

– Ioane mîi din pumnii rugăciunii,
Pentru cine strîngi beșugurile triste?
Au adormit ciobanii, zac lăstunii,
Fuge albă liniște-n batistă.

Hei, viață care nici nu m-ai știut,
N-ascuți cum descalecă-n ivorii
Catifeaua șerpilor, și-n scut
Carnea cum tușește-a sanatoriu?

Măi frășine, mă și cum e Bugul
Îmbrăcat în febre la oracol,
Goliciunea-i ultimul spectacol, –
Peste iarba noastră rimă plugul...

Final...

Atîta fuznărie de aur și meduze
Intărită 'n carnea bacantelor la hamii...
Ne-au răgușit bețiile pe buze
Și sîngele în cămi de portelanuri.

Îmbrățișarea lîmpede 'n heralde
Tîmningiri scuturate și imbolduri
Nu ne mai pîie vremea, flîng la solduri
Arhipelaguri mimice și calde.

Deliciul de opium și comă
Alunecă 'n jurta de coapsă brună,
O stăluire reavănă cu aromă
De fierșici țîrguite și de frumă.

S-au destrăcat aici sîrșele în goluri
Fierbînti, cu jurulîță de foreste;
Ne băjbăie iubirea prin alboruri,
Că nu mai este vin, mîi frate, nu mai este...

Ion Caraim